TÜSTAV
Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı

Georgi Dimitrov
GÜNLÜK-2

1 Eylül 1939 – 5 Mayıs 1945

Çeviren: Rüstem Aziz

Belge

Georgi Dimitrov
GÜNLÜK-2
1 Eylül 1939 – 5 Mayıs 1945

Genel Sıra No: 29
Belge Dizisi: 15

© TÜSTAV - Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı
Bu yapıtın telif hakları TÜSTAV'a aittir,
izin alınmadan kullanılamaz.

1. Basım Ekim 2004

ISBN 9758683-12-8 (TK)
ISBN 9758683-14-4 (2. Cilt)

TÜSTAV İktisadi İşletmesi
Kocatepe Mah. Feridiye Cad.
No: 20 Taksim - İstanbul
Tel : 0212 237 98 92
Faks : 0212 237 98 93
Url : www.tustav.org
e-posta : bilgi@tustav.org

Kapak Tasarımı: Bülent Aydın
Ofset Hazırlık: EKOL Tanıtım
Baskı-Cilt: Kayhan Matbaası

TÜSTAV (Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı);
ülkemiz işçi ve sol hareketinin tarihini eksiksiz biçimde
kucaklamayı, bu tarihin belge ve canlı tanıklıklarını toplamayı,
bu alana yönelik araştırmaları özendirmeyi kendine görev biliyor. Bu
çerçevede oluşturduğumuz TÜSTAV Yayınları olarak, ülkemiz işçi ve sol
hareketi tarihini ilgilendiren belge, anı ve araştırmaları tarihseverlere
ulaştırarak ülkemizin aydınlık geleceğine katkıda bulunmayı umuyoruz.
Açıktır ki, TÜSTAV bugüne dek çalışmalarında benimsemiş olduğu bu
tarihin "olduğu gibi" yansıtılması anlayışını, TÜSTAV Yayınları'nda da
sürdürecektir. Buna uygun olarak, yayımladığı belge, anı ve
araştırmalardaki tez, görüş ve yaklaşımlar konusunda, bir kurum olarak
taraf olmamaya özen gösterecektir. Nitekim aynı tarihsel döneme ilişkin
olabildiğince farklı tarafların görüşlerini yansıtan belge, anı ve
araştırmalara yayınlarında yer vermeye çalışacaktır.

Georgi Dimitrov
GÜNLÜK-2
1 Eylül 1939 – 5 Mayıs 1945

DİMİTIR SİRKOV
1. Derece Kıdemli Bilimsel Danışman, Tarih Bilimleri Doktoru

Dr. PETKO BOEV
2. Derece Kıdemli Bilimsel Danışman

Dr. NİKOLA AVREYSKİ
2. Derece Kıdemli Bilimsel Danışman

EKATERİNA KABAKÇİEVA

Çeviren: **RÜSTEM AZİZ**

TÜSTAV
Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı

Georgi Dimitrov'un günlüğünün asıl metni, giriş sözleri, şahsi arşivinden fotoğraflar: Boyko Georgiev Dimitrov

Metin ve resimlerin derlenmesi, tercümeler, önyazı, notlar, kılavuz: Dimitır İvanov Sirkov, Petko İvanov Boev, Nikola İvanov Avreyski, Ekaterina Hristova Kabakçieva; Tanım derlemesi: Vera İvanova Diçeva

Giriş etüdü: İlço İvanov Dimitrov

1 Eylül 1939.

- **Almanya ile Polonya** arasında savaş başladı.

- [KEYK] Sekreterliği'nin, oluşan durumla ilgili toplantısı: Görüş alışverişi yarın devam etmeli.

Torez'e şu telgraf çekildi:

"Sizlerin Daladie-Bone hükümetine koşulsuz destek vermek zorunda olduğunuzu düşünmüyoruz. Bizim görüşümüze göre, örneğin şöyle bir tutum almalısınız:

Daladie-Bone hükümeti, Çekoslovakya ve İspanya'ya ihanetiyle, Münih konusundaki tutumuyla ve kolektif güvenliği bozmakla SSCB'ye karşı savaş kışkırtıcısı İngiliz politikasını izleyerek, faşist Almanya'yı güçlendirdi. Bu hükümet, SSCB'yi bir yana iterek Fransız halkını savaşa soktu. Ülkenin savunması, bu hükümete teslim edilemez. İşçi sınıfının partisini kovuşturarak halk güçlerini parçalamak yerine, halkı kendi etrafında bütünleştiren bir hükümete gereksinim vardır. Aldığımız habere göre, İngiliz partisinin tutumunun doğru olduğunu ve uygulanmaya devam edilmesi gerektiğini Polit'e iletiniz. Telgrafı aldığınızı teyit ediniz ve görüşünüzü bildiriniz."

2 Eylül 1939.

- [KEYK] **Sekreterliğinin oturumu**.

Görüş alış verişi devam etti. Belgenin hazırlanması için komisyon seçildi (D[imitrov], M[anuilski], Kuus[inen]).

3 Eylül 1939.

- **İngiltere Almanya**'ya savaş ilan etti. **Fransa**, Polonya'ya karşı yükümlülüklerini yerine getirmeye başlayacağını bildirdi.

- Fran[sız] yoldaşlar **Güyo** ile **Erol-di**'ye gerekli talimatları verdim.

Yarın uçakla gidiyorlar. (**Letarje** de öyle.)

4 Eylül 1939.

- Danimarka komünist gençlik örgütünün ülkesine dönecek olan temsilcisiyle görüşme. Danimarka partisi ve Linderot'a iletmesi için talimatlar (özel görevler) verdim.

5 Eylül 1939.

- Komünist partilerinin durumları ve izleyecekleri politikalar konusundaki belge üzerinde çalıştık.

6 Eylül 1939.

- Dinlenme günü.

(Gençlik Gününe katılmadık.)

7 Eylül 1939.

- Kremlin'de (Stalin, Molotov, Jdanov).

Stalin:

Savaş **kapital[ist]** ülkelerin **iki grubu** arasında (**fakir** ve **zengin** ülkeler grupları arasında sömürgeler, hammaddeler vb. için) yürütülüyor.

Dünyanın yeniden paylaşımı, dünya üzerinde egemenlik için!

Biz bunların aralarında iyice kapışmalarına ve birbirlerini zayıf düşürmelerine karşı değiliz.

En zengin kapitali[st] ülkelerin (özel[likle] İngiltere'nin durumunu Almanya eliyle sarsmak fena olmaz.

Hitler, istemeden ve farkında olmadan, kapitalist sistemi sarsıyor, temellerini çürütüyor.

İktidardaki komünistlerin tutumu, **muhalefetteki komünistlerin** tutumundan farklıdır.

Bizler kendi ülkemizde egemeniz.

Kapit[alist] ülkelerde komünistler **muhalefette** bulunuyor, orada burj[uva-

zi] egemen durumda.

Biz bir ülkeyi diğerine karşı destekleyerek, birbirlerini parçalamaları yönünde manevra yapabiliriz.

Saldırmazlık paktı bir bakıma Almanya'nın işine yarıyor.

Diğer ülkeyi kışkırtmak – bir diğer yöntem.

Kapitalist ülkelerdeki komünistler kendi hükümetlerine ve savaşa karşı kesin tutum almalıdırlar.

Savaştan önce, faşizm ile demokratik rejimi **karşı karşıya getirmek** tamamen doğruydu.

Bu emperyal[ist] devletler arasındaki **savaş sırasında** artık doğru değil.

Kapit[alist] devletleri faşist ve demokrat[ik] devletler diye ayırmak, önceki anlamını kaybetti.

Savaş kökten bir dönüşüme yol açtı.

Dün ileri sürülen **Tek Halk Cephesi**, **kapit[alist] rejimde esirlerin durumunu** hafifleştirmek içindi.

Emperyal[ist] savaş koşullarında, **esaretin ortadan kaldırılması** sorunu söz konusudur!

Bugün de dünkü konumlarda durmak (Tek hal[k] cephesi, ulusun birliği) – burjuvazinin konumlarına sürüklenmek anlamına gelir.

Bu slogan gündemden indiriliyor.

Polonya devleti önceleri (tarihte) **ulu[sal] bir devletmiş**. Bu nedenle devrimciler onu, parçalanmaması ve esaret altına düşmemesi için savunuyorlarmış.

Bugün faşist devlet Ukraynalıları, Belorusyalıları vb. eziyor.

Bugünkü koşullarda bu devleti yıkmak, **burjuva faşist devlet sayısının azalması** anlamına gelecektir!

Polonya'nın bozguna uğratılması durumunda eğer biz **sosya[list] sistemi yeni topraklar ve nüfus** üzerine **yayarsak**, bu kötü bir şey mi olur?

- Bizler, demokr[atik] ülkeler **denen** devletlerle **uyuşmayı tercih ediyor** ve bu yüzden görüşmeler yapıyorduk.

Ama İngilizler ile Fransızlar bizi kendilerine **ırgat** yapmak istiyorlardı. üstelik karşılığında hiçbir şey ödemeden!

Doğal olarak biz **ırgat** olamazdık, hele hele karşılığında hiçbir şey almadan, hiç mi hiç olmazdık.

- **İşçi sınıfına şöyle denmeli:**

Savaş, dünya üzerinde egemenlik kurmak için yürütülüyor.

Savaşı, kapit[alist] ülkelerin efendileri kendi emper[yalist] çıkarları uğrunda yürütüyor.

Bu savaş işçiye, emekçilere ızdırap ve yoksulluktan başka hiçbir şey getirmez.

Savaşa ve onu kundaklayanlara karşı **kararlı bir tutum alın.**

Tarafsızlığın, kendi tarafsızlığını ilan ederek zenginleşmek için diğer devletlerdeki savaşı destekleyen tara[fsız] burjuva ülkelerinin **içyüzünü açığa vurun.**

- KEYK Prezidyumu'nun tezleri hazırlanmalı ve yayınlanmalı.

8 Eylül 1939.

- Komünist partileri için direktif hazırladık:

"Bugünkü savaş emperyalist, haksız bir savaştır ve savaşa katılan bütün devletlerin burjuvazileri aynı ölçüde suçludur. Hiçbir ülkede işçi sınıfı, hele hele komünist partisi savaşı desteklememeli. Çemberleyn'in ve sosyal demokrasi yöneticilerinin iddia ettiklerinin tersine, burjuvazi savaşı faşizme karşı yürütmüyor. Savaş, kapitalist devletlerin iki grubu arasında dünya egemenliği için yürü-

tülüyor. Sovyetler Birliği'nin yardımını geri çeviren ve başka ulusları ezen faşist Polonya'yı, uluslararası işçi sınıfı hiçbir şekilde **savunmamalı**.

Komünist partileri, Münih taraftarlarına karşı savaş verirken Sovyetler Birliği'nin katılımıyla gerçek bir antifaşist cephe istiyorlardı, ama İngiliz ve Fransız burjuvazisi, soygun savaşını sürdürmek için Sovyetler Birliği'ni reddetti.

Savaş, durumu kökten değiştirdi. Kapitalist devletlerin faşist ve demokratik ülkelere ayrılması, artık önde gelen önemini yitirdi. Buna uygun olarak, taktiğin de değişmesi gerekir. Savaşın bu aşamasında, savaşa katılan ülkelerde komünist partilerinin taktiği: Savaşa karşı çıkmak, onun emperyalist niteliğini açığa vurmaktır. Komünistlerin temsil edildikleri yerlerde milletvekilleri, askeri kredilere karşı oy kullanmalı, yığınlara savaşın yeni yük ve yıkımdan başka bir şey getirmeyeceğini anlatmalıdır. Tarafsız ülkelerde, kendi devletlerinin tarafsızlığından yana çıkarken, Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin Japonya ve Çin konusunda yaptığı gibi, diğer ülkelerde savaşı kâr amacıyla destekleyen hükümetlerin içyüzü açığa vurulmalıdır. Nerede olursa olsun, komünist partileri sosyal demokrasinin ihanet politikasına karşı atağa kalkmalıdır.

Bu konuma karşı tutum alan komünist partileri, özellikle Fransa, İngiltere, Belçika ve Amer[ika] Birl[eşik] Devletleri'nde komünist partileri, politik doğrultularını hemen düzeltmelidirler."

9 Eylül 1939.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

Partiler için hazırlanan direktif tartışıldı ve kabul edildi.

10 Eylül 1939.

- Vizen (NKDV), **Tom** (Gruşka) hakkında belge getirdi - kendisini casuslukla itham eden ifadeler. Tutuklanmasını, geçici olarak- bazı unsurların açıklığa kavuşturulmasına kadar durdurdum.

11 Eylül 1939.

- **Springhol** (İngiltere), **Twe*** (Birl[eşik] Devletler) ve **Yuven** (Kanada) ile görüşme. Direktifimizle ilgili açıklamalar.

- "Personel" Şub[esinin] görevleri ve yeni durum hakkında "Personel" Şubesinin kıdemli rapor[törleri] ve yönetimiyle danışma toplantısı.

12 Eylül 1939.

- Nataşa [ve] Stela **Blag[oeva'lar]**, Vılko, Lena ve çocuklar, Beno ve Herta bizdeler.

13 Eylül 1939.

- **Djou Enlay** geldi (ameliyat ve tedavi için).

- Van Min'den mektup.

14 Eylül 1939.

- İrtibat Dairesinin çalışmalarıyla ilgili olarak Suharev ve Sorkin ile danışma görüşmesi.

15 Eylül 1939.

- [KEYK] Sekreterliğinin toplantısı.

Marti'nin kom[isyonunun] hazırladığı Gön[üllü] Enter[nasyonal] Tugaylar hakkında raporu.

Frans[adaki] lejyonlar sorunu.

Balk[an] komünistlerinin savaş konusundaki tutumu.

"Basın" Şubesinin Enfor[masyon] Dairesi.

---

* Tui.

16 Eylül 1939.

- Fran[sız] yoldaş **Dalidat*** (Trean'ın çalışma arkadaşı). Önemli bilgi.

- **Erkoli**'nin Paris'te tutuklandığı haberi.

17 Eylül 1939.

- **Molotov, Kızıl Ordunun Ba[tı] Belorusya ve Ba[tı] Ukrayna sınırlarını aştığını radyodan bildirdi.**

- Springhol (İngi[liz] KP) ile görüşme. **18 Eylül 1939'da gidiyor.**

- **Dalidat ve Marty**** ile görüşme.

18 Eylül 1939.

- "Eylülde bir gece" filmini gördük – Dobas, **Sergo**.

19 Eylül 1939.

- [KEYK] Sekreterliğine, savaşla ilgili tezlerin tasarısı hakkında bilgi verdik.

20 Eylül 1939.

- Hükümet Evi'nde tezler üzerinde çalıştık (M[anuilski], K[uusinen], D[imitrov]).

21 Eylül 1939.

- Çalışmamızı sürdürdük.

22 Eylül 1939.

- Tezlerin ikinci kısmını esaslı bir şekilde yeniden kaleme almayı kararlaştırdık. [KEYK'nun] diğer sekreterlerinden notlar ve öner[iler] yapmalarını istedik.

23 Eylül 1939.

- [KEYK] Sekreterliğini tezlerin tasarısıyla **tanıştırdık**.

24 Eylül 1939.

- Jdanov tezlerle ilgili olarak, Stal[in'in] köşkünden telefon etti: "Bu kadar zamanda yoldaş Stalin koskoca kitap yazardı!"

25 Eylül 1939.

- Hükü[met] Evi'nde tezlerin son şekli üzerinde çalıştık.

26 Eylül 1939.

- Çalışmaya devam ettik.

27 Eylül 1939.

- Tezleri tamamladık ve Stal[in], Molot[ov], Jdanov'a gönderdik.

28 Eylül 1939.

- **Larsen** (Danimarka) ile görüşme.

29 Eylül 1939.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

1) Bizim dı[ş] yayınlarımızın politik çizgisi hakkında bilgi.

Bundan sonraki yayınlar için plan.

2) Günümüz şartlarında **MOPR**.

...***

16 Ekim 1939.

- Yazı[125] Jdanov'a gönderildi.

17 Ekim 1939.

- Yazı Stalin'e gönderildi.

- **[KEYK] Prezidyumunun oturumu.**

Savaşla ilgili olarak partilerin konumları hakkında bilgi.

18 Ekim 1939.

- Bizde birlikte öğle yemeği.

Marti, Dias, Dolores, Ernandes, Manuilski, Blagoeva vb.

19 Ekim 1939.

- [KEYK] Prezidyumunun oturumu.

1) Bilgi verilmeye devam edildi.

Benim konuşmam.

2) Dias'ın ve Komorera'nın raporları.

3) Dolores'in KEYK Sekreterliğine dahil edilmesi.

20 Ekim 1939.

- **Vretling**, Apelt, Fridrih.

---

* Dalida.

** Dalida ve Marti.

*** Günlükte üç boş sayfa var.

(Bizim uluslararası yayınlarımız hakkında.)

21 Ekim 1939.

- Y[osif] V[isarionoviç] telefon etti – kimin konuştuğunu anlayınca, telefonu kapattı.

22 Ekim 1939.

Lang'a talimat verdim. ("Die Welt", "KE" ve diğer ulusl[ararası] yayınların yazıişleri kurullarında bizim temsilcimiz olarak 23 Ekim 1939 günü Stokholm'a gidiyor.)

23 Ekim 1939.

- [KEYK] Sekreterliği'nin oturumu.

a) Yugoslavya konusu;

b) Alman, Çek ve Avusturya partilerinin savaşla ilgili bildirileri;

c) Okt[obr] Devriminin 22. yılı dolayısıyla çağrı taslağı.

24 Ekim 1939.

- Yazıyla ilgili olarak Jdan[ov] telefon etti:

"Yoldaş St[alin] ile görüştüm – yazıyı okumuş. Düzeltmiş. Yazı iyi. Bu gece sizinle düzeltmeleri görüşmek istemiş, ama yazının metni onda değilmiş. Sizi telefonda arayacağını söyledi!"

25 Ekim 1939.

- Yazı ile ilgili olarak Kremlin'de (Stal[in] ve Jdanov yoldaşlar).

1) **Acele edilmesin**!

Tüm sloganlar **birden yükseltilmesin**.

Savaşın ilgili aşamasına uygun sloganlar yükseltmek gerek.

Zamanı gelmiş olan, yığınlar için anlaşılır ve kabul edilir sloganlar ortaya konmalı.

Yığınlar adım adım devrimci sloganlara doğru çekilmeli!

Sosyal d[emokrat] liderlerden ayrılmalarında yığınlara yardımcı olabilecek sloganlar yükseltilmelidir.

2) **Şimdilik en başta karşı çıkış sloganları**!

Kahrolsun emperyalist savaş!

Savaşa, kan dökülmesine son verilsin!

Savaş yanlısı hükümetlere hayır!

Barış yanlısı hükümetlere karşı değiliz!

Sermayenin yok e[dilmesi] temelinde **barış** sorununu güncel görev olarak ortaya koymak – **Çemberleyn**'e, savaş kundakçılarına yardımcı olmak anlamına gelecektir. Yığınlardan yalıtılanmak olacaktır!

3) **Birinci empery[alist]** savaş sırasında Bolşevikler **durumu** abarttılar!

Biz, hepimiz **acele ediyorduk**, hata yapıyorduk!

Bu, o zamanki koşullarla izah edilebilir, ama asla **haklı gösterilemez**.

Şimdi, Bolşeviklerin o zamanki konumunu kopya etmemeliyiz.

O zamandan bu yana bizler **birşeyler öğrendik, daha akıllı olduk**!

Şimdi durumun farklı olduğunu da hesaba katmalıyız – o zamanlar komünistler hiçbir yerde iktidarda değildi.

Şimdi **Sov[yetler] Birliği** var!

4) Kom[ünist] partileri birer **propagan[da] grubu** değil, işçi sınıfının polit[ik] partileri olmalıdır.

Şimdi **teori zamanı değildir**!

Yığınları **mücadeleye seferber etmek** gerekir.

Biz, (Eston[ya], Litvanya, Letonya ile) **Yardımlaşma anlaşmalarıyla**, birçok ülkeyi Sov[yetler] Birliği'nin* nü-

* Aslında üstü çizilmiş: "Onların iradesine titizlikle uyarak".

fuz alanına almamızı sağlayacak bir yöntem bulduk. Ancak, dayanabilmek için, onların iç rejimine ve bağımsızlığına titizlikle uymak zorundayız. **Biz bu ülkelerin sovyetleştirilmesi için çalışmayacağız.** Bunu kendilerinin yapacağı zaman gelecektir.*

...**

26 Ekim 1939.

- Yazı üzerinde çalıştım.

27 Ekim 1939.

- Yoldaş St[alin] ile konuşmam hakkında D[mitriy] Z[aharoviç]'e bilgi verdim.

(Yazı üzerinde çalıştım.)

28 Ekim 1939.

- **KEYK'nun Çağrısı.**

(Yazı üzerinde çalıştım.)

29 Ekim 1939.

- Stalin ve Jdanov yol[daşlara] yeniden gözden geçirdiğim yazıyı gönderdim.

- Çağrı'nın taslağı.

- Akşam Bolşoy Tiyatrosu'nda – Ermenistan Ongünlüğü'nün bit[işi] dolayısıyle konserdeydik.

(Stal[in], Jdanov, Kaganov[iç], Malen[kov], Beriya, Şçerbakov, Bulg[anin] gece saat 3'e kadar Kremlin'de.) "Traktörcüler"i gördük.

30 Ekim 1939.

31 Ekim 1939.

- Yazıyla ilgili olarak Jdan[ov] ile görüşme.

Y[osif] Stal[in]: Yayınlayabilirsiniz!

- [SSCB] Yük[sek] Sovyeti Dönem Toplantısı. Molotov'un rap[oru].

- Komorera ve Ernandes gittiler.

1 Kasım 1939.

- Kremlin'de (Jdanov ve Pospelov ile birlikte) KEYK'nun Çağrısını yeniden ele aldık.

2 Kasım 1939.

[SSCB] Yük[sek] Sovyeti Dönem Toplantısı'nın kapanışı.

3 Kasım 1939.

- Yazı "KE" ve "Bolşevik"e verildi.

4 Kasım 1939.

- **Kanada** temsilcis[iyle] sohbet.

- Erm[enistan] Ongünlüğü dolayısıyla Kremlin'de resmi kabul.

5 Kasım 1939.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

a) Kan[ada] partisi için öneriler

b) Amer[ikan] partisi için öneriler.

c) Japonya .

6 Kasım 1939.

- Bolşoy Tiyatrosu'nda.

Molotov'un, [Oktobr Devrimi'nin] 22. yılı üstüne raporu.

Onursal Başkanlık Divanında – PB ve D[imitrov].

7 Kasım 1939.

- Askeri resmi geçit ve gösteri.

(D[imitrov'un] portresini ve Tel[man'ın] birkaç port[resini] taşıdılar).

- Stal[in'in] orada öğle yemeği yedik (Kagan[oviç], Molot[ov], And[reev], Mikoyan, Budyoni, Kulik, D[imitrov]).

St[alin]: "Avrupa Birl[eşik] Devletleri" sloganı[126] yanlıştı. Vlad[imir] İliç fark etti ve bu sloganı kaldırdı...

Benim görüşüme göre, emperyalist savaşı (Birinci [Dünya] Empery[alist] Savaşı sırasında) iç savaşa dönüştürme

---

* 1. maddeden başlamak ve 4. madde de dahil olmak üzere, notlar ayrı yapraklar üzerine alınmıştır.

** Aslında boş bir sayfa vardır.

sloganı, köylülükle ittifak kurmuş olan işçilerin Çarlık şartlarında burjuvaziye karşı atağa kalkabileceği Rusya için geçerliydi.

Avrupa ülkeleri için bu slogan uygun değildi: Çünkü orada işçiler burjuvaziden kimi demokr[atik] reformlar koparmış, bunlara sarılmış ve burjuvaziye karşı iç savaşa (dev[rime]) yönelmeye hazır değildi. (Avrupa işçilerine karşı başka bir yaklaşım gerekiyordu.)

Avrupa işçisinin bu özellikleri dikkate alınmalı ve sorun başka türlü ortaya konmalı, başka sloganlar yükseltilmeliydi.

Almanya'da küçük burju[va] milliyetçileri ani değişimlere yatkındırlar – esneklik gösterirler; Çemburleyn ve benzerlerinden farklı olarak, kapita[list] **geleneklerle** bağlı değildirler.

Bürokratizm – belirlenen kurallara, alışkanlıklara uyrnak ve bağlı olmaktır, **bağımsızca düşünmemek**, değişen koşulların dayattığı **yeniliklere** yolu kapamak demektir..

8 Kasım 1939.

- Evde. Kremlin'deki resmi kabule gitmedik.
- **Torez** geldi.

9 Kasım 1939.

10 Kasım 1939.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

("Propaganda" Şubesi, Stalin'in 60. doğum yıldönümü.)

- Finlan[diya] sorunlarıyla ilgili olarak Kuusinen, Yos[if] Vis[arionoviç'in] yanında.

11 Kasım 1939.

- Valter (Yugosl[avyalı] olan) – gitmeden önce son görüşme.
- Torez yanımda, köşkte.

12 Kasım 1939.

- Torez, karısı ve ...* oğlu ile birlikte, bizdeler.
- Kozovski'yi serbest bıraktılar.
- Kozovski'yi, karısını ve Belov'un karısını yanıma davet ettim. Stela ve Nataşa Blagoeva'lar.

13 Kasım 1939.

- Danimarkalı **Alfred Yensen** (PB üyesi) ile sohbet.

14 Kasım 1939.

- Hükümet Evi'nde [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

Torez'in raporu. Marti'nin aynı konudaki ek raporu.

Komisyon: D[imitrov], M[anuilski], T[orez], Marti, Dias.

15 Kasım 1939.

- İrtibat Dairesinin sorunları.

16 Kasım 1939.

- [SLKGB'nin] KGE'ndeki heyetinin çalışmaları üstüne Koms[omol] MK'nin kararı geldi. (Alıcının adresi: Komint[ern] Yürüt[me] Kurulu – Manuilski.)

17 Kasım 1939.

- Köşkte Frans[ız] komisyonunun oturumu.

(Marti, Torez, Dias, Dol[ores], Man[uilski], Pik, D[imitrov], Blagoeva, Roza Mişel.)

18 Kasım 1939.

- Günü yalnız geçirdik.

19 Kasım 1939.

- Çin sorunları (Mordv[inov]).

---

* Aslında üstü çizilmiş söz: "çocuk".

20 Kasım 1939.

- Japonya sorunları (Kuus[inen], Man[uilski], Okano, Volkov, Dim[itrov]).

21 Kasım 1939.

- Vılko'larda (yeni dairelerinde).

22 Kasım 1939.

- Geryo İspanya kararını yeni baştan kaleme almalı.

23 Kasım 1939.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

Raporlar:

Almanya – Arndt, Pik.

Çekoslov[akya] – Gotvald.

Avustur[ya] – Koplenig.

Karpat[lar] Ukraynası – oradan gelen iki yoldaş.

Komisyon seçildi (Sekreterlik ve daha birkaç üye).

24 Kasım 1939.

- Bulg[ar] yoldaşlar bizdeler. (Bogd[anov] ve karısı, Kirkova, Marek, Damyanov ve karısı, Kozovski ve karısı, Blagoevalar (Stela ve Nataşa), Vladimirov, Lena, Sergeev.)

25 Kasım 1939.

26 Kasım 1939.

- *Amer[ikan] temsil[cisi] **Tui** ile görüşme – (Amerika'ya gidiyor).

27 Kasım 1939.

- **Alman- Çek- Avus[turya] komisyonunun oturumu.**

İngiliz kim[li]** yol[daş] Povi ile görüşme (İngiltere'ye gidiyor.)

28 Kasım 1939.

- Komisyonun oturumuna devam.

- İsveçli yol[daş] **Strand***** ile görüşme – gitti.

29 Kasım 1939.

- Komisyonun oturumu.

Benim konuşmam.

Alt komisyon seçildi.

30 Kasım 1939.

- Vlad[imirov] ve Beno, aileleriyle birlikte bizdeler.

1 Aralık 1939.

- Finlandiya KP'nin çağrısı.

Finlandiya'da Ha[lk] Hükümeti kurulması (Kuusinen).

[SSCB'nin] yeni hükümetle diplomatik ilişki kurması.

2 Aralık 1939.

- **Ha[lk] Hükümeti'nin Bildirgesi.** Sov[yetler] Birliği ile Finlandiya Demokratik Cumhuriyeti arasında Dostluk ve Yardımlaşma Anlaşması'nın imzalanması.

3 Aralık 1939.

- Anlaşmanın yayınlanması.

- Hastalandım.

4 Aralık 1939.

- Hasta (evde.)

5 Aralık 1939.

6 Aralık 1939.

Stefanov'un "KE" deki yazısıyla ilgili olarak gece saat 12.30'da Molotov telefon etti.

7 Aralık 1939.

- [KEYK] Sekret[erliği'nin] Finlan[diya] kampanyasıyla ilgili oturumu.

8 Aralık 1939.

12 Aralık 1939.

- Stalin'in altmışıncı doğum günüyle ilgili yazının planını verdim.

13 Aralık 1939.

14 Aralık 1939.

---

* Aslında üstü çizilmiş kelime: "kim'i".

** Komünist Gençlik Enternasyonali [KİM] aktivisti.

*** Strand.

15 Aralık 1939.

Yaz[ı] üzerinde çalışmalarıma başla-'dım.

16 Aralık 1939.

17- 19 Aralık 1939.

- Yazı üzerinde çalışmaya devam ettim ve bitirdim.

20 Aralık 1939.

- [KEYK] Sekreterliği'nin, Stalin'i kutlama mesajıyla ilgili oturumu.

21 Aralık 1939.

- **Kremlin'de** – "Yoldaşların akşam yemeği".

Katılanlar: St[alin], Mol[otov], Voroş[ilov], Kag[anoviç], Andr[eev], Mikoyan, Hruşçov, Beriya, Şvernik, Malenkov, Bulganin, Yaroslavski, Badaev, Zemlyaçka, Potyomkin, Lozovski, Dekanozov, Vişinski, Şçerbakov, Mitin, Bodyoni, Şçadenko, Şaposnikov, Poskryobişev, Pospelov, L.Kaganoviç, Mihaylov,...* Tevosyan, Fadeev, Barsova, Manuilski, Sovy[etler] Birliği Kahramanları – Gromov, Baydukov, Raskova, Grizodubova, Serov ile Çkalov'un eşleri, Gorkin, Voznesenski, birkaç ba[kan] ve katılanların eşleri (Jemçuyina yok!), Stalin'in kızı – Svetlanka, Dim[itrov].

Şerefe kadeh kaldıranlar – Molot[ov], Voroş[ilov], Kag[anoviç], Bud[yoni], Badaev, Mikoyan, Hruşçov, Yaroslav[ski], Andr[eev] Beriya, Malenkov, Şver[nik], Şçerbakov, Dimitrov, Zemlyaçka, Rastova, Potyomkin, Manuil[ski], Baydukov, Serovva, Çkalova, Mihaylov, Şkiryatov vb.

Stal[in] – pilotlar hakkında, tan[kçılar] hakkında, askerler hakkında, işç[iler] hakkında, köy[lüler] hakkında, aydınlar hakkında, gençler hakkında!

"Dar geliyor" – Finlandiya, Besarabya, Çernovtsi!

Molotov: Stal[in], Len[in]'i de geçti.

Bütün prat[ik] yön[etim] işlerine katılımıyla, partinin ve Sov[yetler] Birliği'nin pratik hayatıyla tamamıyla bağlıdır.

Sabah saat 8'e kadar.

Unutulmaz bir akşam.

22 Aralık 1939.

- KEYK'da parti toplantısı.

Man[uilski]'nin raporu.

23 Aralık 1939.

- Birlikler Evi'nde.

Stal[in]'in altmışıncı doğum günü için Komsomol'un akşam töreni. (Hose Dias, Dolores, Man(uilski] ve ben onursal başkanlık divanındayız.)

Yaroslavski'nin raporu.

"**Leninist** olmadan **Marksist** olamazsın; Stalinist olmadan Leninist olamazsın!"

24 Aralık 1939.

- "Pravda"da Stalin'in yabancı devletlerin kutlama mesajlarına cevapları yayınlandı:

Hitler'e cevap:

"Tebriklerinizden ötürü Size minnet ve Sovyetler Birliği halklarına iyi niyet dileklerinizden ötürü şükran duygularımı lütfen, kabul buyurunuz."

Ribentrop'a:

"Tebriklerinize teşekkür ederim, sayın Bakan. Almanya ile Sovyetler Birliği halkları arasında, kan pahasına pekişen dostluğun uzun ömürlü ve güçlü olması için bütün temeller mevcuttur."

---

* Aslında üstü çizilmiş kelime var.

25 Aralık 1939.

- Dergi.

Karilyo'nun verdiği bilgi.

26 Aralık 1939.

- Alman, Avus[turya] ve Çek sorunları alt kom[isyonu]'nun oturumu.

...*

27 Aralık 1939.

- Arndt'ın gitmesi nedeniyle Alman yoldaşlarla ör[gütsel] konularda danışma toplantısı.

Almanya kararının son şeklini ele alıp tartıştık.

28 Aralık 1939.

- **Macaristan sorunları.** (Gotvald, Geryo, Ditman, Revay) – Ditman'ın ülkesine gitmesi gerekiyor.

29 Aralık 1939.

- Karilyo'nun verdiği bilgi.

(D[mitriy] Z[aharoviç], Dias, Dolores, Marti.)

30 Aralık 1939.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

Pik'in raporu (kom[isyondan]).

Marti'nin Fransa hakkında verdiği bilgi.

Karilyo'nun İspanya hakkında verdiği bilgi.

31 Aralık 1939.

- [*KE*'in] 1940 yılı personel sayısını görüştük.

- Akşam – Yeni yılı evde karşıladık – Vılko, Lena, Beno, Herta.

1 Ocak 1940.

- "Miniklerin Evi" çocuk evinden çocukları eğitmenleriyle birlikte yanımıza davet ettik.

2 Ocak 1940.

- Almanya ve Macaristan kararlarını gözden geçirdim ve düzeltmeler yaptım.

- Toboso'nun verdiği bilgi.

- Gidecek olan Arjantinli yoldaşlar Rodriges, Mayorga, Miranda ile görüştük.

3 Ocak 1940.

- **Vretling** (İsveç KP) – ülkedeki durum ve partinin eylemleri hakkında malûmat.

4 Ocak 1940.

- **Yakovlev** ([SSCB'nin] Prag B[aş]kons[olosu]).

Çekoslovakya hakkında bilgi.

Artur'un kurtarılması sorunu.

5 Ocak 1940.

- [KEYK] Sekreterliği'nin oturumu.

Vretling'in İsveç üzerine raporu.

Kopetski'nin İsveç hakkında verdiği bilgi.

[KEYK'nun] kadrodaki personel sayısı. Kadro içindeki giz[lilik].

6 Ocak 1940.

- Torez, eşi ve çocuğu ile bizde.

Vılko, Lena ve çocuklar da öyle.

7 Ocak 1940.

- Alm[an] Komünist Partisi'nin taktik konu[sundaki] tutumu hakkında yoldaş Stalin'e mektup gönderdim.

8 Ocak 1940.

- İsv[eç] Komünist Partisi için talimatların tasarılarını görüştük.

9 Ocak 1940.

- Japonya üzerinden Amerika'ya gidecek olan **Del Bario**, Sera Pames ve Hiorla ile görüşme.

- Döviz bütçesiyle ilgili olarak yoldaş Andreev'e mektup gönderdim – 1940 yılı için 400.000 al[tın] r[uble] peşin para gerek.

---

* Aslında üstü çizilmiş: "Bilgi... Karilyo".

10 Ocak 1940.

- Vretling ile görüşme.

11 Ocak 1940.

Geryo ve Mac[ar] yoldaşlarla Macaristan ve Rakoşi üstüne sohbet.

12 Ocak 1940.

- Djou Enlay ve Çjin Li eşleriyle birlikte bizdeler.

(Vılko, Lena ve çocuklar.)

13 Ocak 1940.

- Koplenig ve Gotvald ile (Koplenig'in çalışmaları hakkında) görüşme.

- Yoldaş Molotov'a mektup gönderdim – Alm[an] Komünist Partisi'nin tak[tik] konusundaki tutumu hakkında yoldaş Stalin'e gönderdiğim mektubun kopyası.

14 Ocak 1940.

- Hasta.

(Konçal[ovski], Fronşteyni, Mayorov, Busalov.)

Dr. Sokolov kan aldı (250 gr.)

15 Ocak 1940

- Hasta.

- (Sorkin geldi yanıma.)

Hollanda'dan kurye geldi.

16 Ocak 1940.

- Hasta.

17 Ocak 1940.

- [KEYK] Prezidyumunun oturumu.

Djou Enlay'ın Ç[in] Komünist Partisi hakkında raporu.

18 Ocak 1940.

- Beno ile Herta bizde.

(Mitya hastalandı.)

19 Ocak 1940.

- [KEYK] Prezidyumunun oturumu.

- Djou Enlay'ın raporunun devamı.

- Çin'deki kadın hareketi üstüne rapor.

- Komisyon üyelerinin seçimi.

20 Ocak 1940.

- Romanya'ya gidecek olan Ro[men] yold[aş] Vlad ile görüşme.

- Pisarenko – "**Yazışleri Dairesi**"nin sorunları.

- Sorkin – İ[rtibat] Da[iresi]nin sorunları.

21 Ocak 1940.

- Çin komis[yonunun] oturumu.

Varga hakkında bilgi.

Okano'nun konuşması.

- Akşam – Bolşoy Tiyatrosu'nda.

Şçerbakov'un raporu.[127]

Politbüronun odasında.

Dostça bir ortam.

St[alin], Molot[ov], Vor[oşilov], Kag[anoviç], Kalin[in], Bulg[anin], Şkiryatov, Şçerbakov, Malenkov, Budyoni, D[imitrov].

Molot[ov] (Alm[an] KP'nin taktiğine ilişkin belge hakkında): Evet, dikkatimi çekti. Savaşın Almanya açısından emperyalist bir savaş olduğunu söylemeye cesaret edemiyorsunuz. Alm[an] partisinin taktiği konusunda görüş alışverişi gerekiyor.

Stal[in]: Bütünsel bir eylem olarak dünya devrimi – bu saçmalıktır. Devrim değişik ülkelerde farklı zamanlarda yapılır. Kızıl Ordu'nun harekâtları da – dünya devrimi davasıdır.

Stal[in]: Finlandiya'yı bize karşı büyük savaşa nasıl hazırladıkları, şimdi açıkça ortada. Binlerce uçak için hangarlar. Oysa Finlandiya'nın birkaç yüz uçağı vardı. Finlandiya'nın Şutskorcuları[128] 150.000 kişi – Beyaz Finlerin gücü budur. 60.000 tanesini biz öldürdük, geri kalanlarını da öldürmeliyiz ve işte o zaman işi tamamlamış oluruz. Yalnız çocuklarla ihtiyarlar kalmalı.

Biz, Finlandiya'nın topraklarını istemiyoruz. Ama, Finlandiya Sovyetler Birliği ile dost bir devlet olmalı.

Stal[in] – Şerefe kadeh kaldırıyor: "Kızıl Ordu askerlerinin şerefine. Onu yeterince hazırlamadılar, kötü giysi ve ayakkabılar giydirdiler. Şimdi biz onu iyi elbise ve ayakkabılarla donatıyoruz, şimdi o – belirli ölçüde **itibar kaybeden şerefi için**, kendi **şanı için** savaşıyor!"

(**Kulik** geldi – **kötü haberler** verdi.)

Stal[in]: Siz paniğe kapılıyordunuz. Size Çelpanov'un psikolojinin temelleri hakkındaki kitabını göndereceğim. Yunan rahipleri akıllı insanlarmış. Endişe verici bir haber aldıklarında, hamama gidip yıkanıyorlar ve ancak bundan sonra olayları değerlendiriyor ve gereken kararı alıyorlarmış. İnsanlar organlarıyla değişik izlenim ve duyguları – ve her pisliği – algılar. Alıkoyucu merkezler vardır. (Kul[ik]'in bu merkezleri çok zayıf!) bütün pislikleri bir yana itip esas olgular temelinde karar vermek gerekir. Şu veya bu anki heyecanın; korkunç, varolmayan şeylerin etkisiyle değil!

Stal[in]: Mayakovski en iyi proleter şairdir. (Demyan ve başkalarından bu iddiaya karşı birkaç mektup aldım.)

Stal[in]: Bulga[ristan] ile Yugosl[avya] arasındaki ilişkiler konusunda, Yugoslavyalı Tsvetkoviç'in nasıl bir adam olduğunu sorup ilgileniyordu.

Türkiye hakkında şöyle dedi: "Biz değil, Türkler kaybedecek. Biz Türkiye ile kimi dostluk bağlarından kurtulacağımızdan memnuniyet bile duymaktayız."

... *

22 Ocak 1940.

- ... ** Dinlenme günü...

23 Ocak 1940.

- ... ***

24 Ocak 1940.

- Çi[n] komisyonu.

25 Ocak 1940.

- Çi[n] komisyonu.

26 Ocak 1940.

- Çi[n] komisyonu.

27 Ocak 1940.

- Çi[n] **alt komisyonu**.

28 Ocak 1940.

- ...****

- **Munnet** ***** (Legrot'tan******) – Fr[ansız] KP hakkında ayrıntılı bilgi.

29 Ocak 1940.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

"KE" Yazı Kurulu sorunları.

Propaganda sorunları.

- Yoldaş Stalin'e Ç[in] sorunlarıyla ilgili not rap[or] gönderildi.

30 Ocak 1940.

- Dinle[nme] günü... (**Beno ve Herta**).

31 Ocak 1940.

- Ç[in] alt komisyonu.

(Kadrolar konusunda.)

1 Şubat 1940.

- Yoldaş Molotov ile yoldaş Voroşilov'a Ç[in] sorunlarıyla ilgili not rap[or] gönderildi.

---

* Aslında üstü çizilmiş: "21 Ocak 1940."
** Aslında üstü çizilmiş: "Çi. Komisyonu".
*** Aslında üstü çizilmiş: "Dinlence gününü yalnız geçirdik".
**** Aslında üstü çizilmiş: "Çin altkomisyonu".
***** Münc.
****** Legro.

2 Şubat 1940.

- Hırvat[istan]'lı komünist Gatsenko ile görüşme.

3 Şubat 1940.

- Çin alt komisyonu – (kadro sorunlarıyla ilgili olarak). Ç[in] partisi ve Japonya ile, Hindistan ile, Çin- Hindi ile ilişkiler.

- Vokşin ve Stela ile görüşme (Yugosl[avya]'da [irtibat] noktası.)

4 Şubat 1940.

- Parti toplantısı – (par[ti] bürosunun raporu).

5 Şubat 1940.

- Par[ti] toplantısının de[vamı].

(Parti komitesi seçimi.)

6 Şubat 1940.

- Dinl[enme] gününü yalnız geçirdik.

- Prof. Preobrajenski ve Dr. Mayorov – sabah erkenden Rozi'yi muayene ettiler.

... *

21 Şubat 1940.

- Tor[ez] ve Müne ile, Fran[sız] komünist partisi için talimatları görüştük.

22 Şubat 1940 sabahı Müne gidiyor.

22 Şubat 1940.**

- Hindistan sorunlarıyla ilgili oturum.

(Dias, Djou Enlay, Çjin Li, Gulyaev, Mord[inov], Kozlev vb.)

- Bulg[ar] sorunları hakkında Kolarov.

23 Şubat 1940.***

- Şteryu Georgiev ile görüşme (Odesa – irtibat noktası Köstence).

- Svirin (İrtibat Da[iresi]'nden) – Mac[aristan] sınırında irtibat noktası.

- Stela ile Suharev'i Kremlin Hastanesi'nde ziyaret ettim.

- Çin KP'ne para yardımı (350.000 D[olar]) için yoldaş Stal[in]'e mektup gönderdim.

24 Şubat 1940.****

- Bizdeyiz – Djou Enlay, Çjin Li eşleriyle birlikte.

25 Şubat 1940.

- Hindistan konusundaki oturuma devam.

- Stal[in] ile telefonda görüştüm. Ç[in] sorunlarıyla ilgili olarak beni kabul edemiyor. Çok meşgul. Gönderilen belgeyi okumamış. "Birçok şeyi okumaya vaktim yetişmiyor. Kendiniz karar verin. Yardımda bulunacağız (300.000 Am[erikan] Dol[arı])."

26 Şubat 1940.

- İrtibat sorunları hakkında Çin[li] yoldaşlarla görüşme.

- Gençlikle ilgili Ç[in] kar[arı] hakkında KİM'cilerle.

27 Şubat 1940.

- 27 Şubat 1934 – 40.*****

- Yoldaş Stalin'e **Anton** ile ilgili mektup.

(Sov[yet] uyruklu olarak Paris'te tutuklanmış.)

28 Şubat 1940.

(Hasta.)

- Norveçli Kristiyansen, Florin, Sorkin yanımdalar.

---

* Aslında iki buçuk boş sayfa var.

** Aslında hatalı olarak "22 Şubat 1939" yazılmış.

*** Aslında hatalı olarak "23 Şubat 1939" yazılmış.

**** Aslında hatalı olarak "24 Şubat 1939" yazılmış.

***** 27 Şubat 1934 – 27 şubat 1940 – G. Dimitrov'un Almanya'da hapishaneden kurtulup Moskova'ya gelişinin üzerinden 6 yıl geçmiş.

Nor[veç], İs[veç] ve Dan[imarka] partilerine talimatlar.

29 Şubat 1940.

(Hastaydım.)

1 Mart 1940.

- **Prasalov** (Sofya'daki Sovyet elçiliğinde müş[avir] ve Sergeev.

Bizimkilerden mektup. Bilgi.

"Parti olayların gerisinde kalıyor." T[odor] P[avlov]:" "Parti yönetiminde hain var!"

2 Mart 1940.

- Rostokin Parti Konferansı'nın açılışı.

3 Mart 1940.

- Par[ti] konferansında.

- Şor ile sohbet (Bulgaristan'a gidiyor).

- Marti işe başlıyor.

4 Mart 1940.

- Par[ti] konferansında (kapanış).

- Hind[istan] sorunları hakkında oturum.

Dias, Djou Enlay, Santos ve Serg[eev].

5 Mart 1940.

- [KEYK] Sekreterliğinin yay[ın] işleri ve "Yazışleri Dairesi"nin bütçesi hakkında.

6 Mart 1940.

... *

7 Mart 1940.

- Ulusl[ararası] Ka[dınlar] Günü dolayısıyla Kızıl Ordu Evi'nde akşam töreni.

8 Mart 1940.

- Bolşoy Tiyatrosu'nda Ulus[lararası] K[adınlar] Günü.

9 Mart 1940.

- 50.inci yıl nedeniyle parti toplantısı.

- **Molotov'un 50.ci doğum günü dolayısıyle Kremlin'de.**

(Kremlin'de dostlarla akşam yemeği – Stalin'in 60.cı doğum gününe katılanların hemen hemen tamamı hazır bulunuyor.) Sabaha kadar!

- **9 Mart 1933 – 7 yıl!** Verhaftung in Berl**.

10 Mart 1940.

- **Litvanya komisyonu.**

11 Mart 1940.

- Yeni Zela[nda]'lı P[olit]büro üyesi yoldaş Skot (ve eşi) ile görüşme. Marti.

12 Mart 1940.

- Beno, Herta, Stela bizdeler.

13 Mart 1940.

- Finlandiya ile barış anlaşması "Pravda"da yayınlandı. (Rüti, Paasikivi vb.)

14 Mart 1940.

- [KEYK] Sekreterliği'nin oturumu.

(Fin[landiya] anlaşması, Karpat[lar] Ukraynası, örg[ütsel] sorunlar hakkında.)

Gelmiş bulunan İsv[eçli] MK üy[esi] yol[daş] katıldı.

15 Mart 1940.

- Mosk[ova] İ[l] ve Şe[hir] Par[ti] Konferansı başladı.

Şçarbekov'un raporu (dört saat).

16 Mart 1940.

- Par[ti] konferansında.

17 Mart 1940.

- Par[ti] konferansında.

18 Mart 1940.

- Gün boyunca par[ti] konferansında.

- Ej[ov]'un eski köşkünü gezdik.

19 Mart 1940.

- Par[ti] konferansının kapanışı.

---

* Aslında üstü çizilmiş: "Düny. k. günü için Kızıl Ordu Evi'nde komüni. akşam töreni!".

** Berl[in]'de tutuklanma.

20 Mart 1940.

- İsv[eçli] yoldaş Houman ile görüşme.

21 Mart 1940.

- İsp[anyol] çocuk evleriyle ilgili danışma toplantısı (Dias, Dolores, Çeçotkina). Potyomkin ile sohbet ettim.

22 Mart 1940.

- Danimarkalı yoldaş **Alvirda** (Danimarka, Nor[veç] ve İsveç hakkında bilgi verdi).

23 Mart 1940.

- [KEYK] Sekreterliği'nin Fran[sız] sorunlarıyla ilgili oturumu. (Torez ve Marti'nin raporları.)

24 Mart 1940.

- Ejov'un eski köşkünde.

25 Mart 1940.

- Fran[sız] MK'ne mektup. (Man[uilski] ve Marti ile danışma.)

26 Mart 1940.

- [SKP(b) MK'nin, tedariklerle ilgili dönem toplantısı başladı.

27 Mart 1940.

- Dönem Toplantısında.

Molotov'un dış politika konusunda raporu.

Voroşilov'un, Finlandiya ile savaştan çıkarılan dersler üzerine raporu.

Finlandiya'da ger[çek] durumun bilinmemesi.

Böyle bir savaş için hazırlıksız olunması.

Birçok komutanın işe yaramaz olması.

Ordunun kötü donatılmış olması.

Savaş süresince yetersizlikler gideriliyordu.

Bizim "kayıplarımız", 52.000'i ölü olmak üzere, toplam 233.000.

Finlandiya'lılar – 70.000 ölü ve 200.000 yaralı.

Kadrolu ordu gerek. Her an hazır olan bir ordu. Artırılmalı!

Komu[tanlar] arasında yer değiştirmelerde aşırılığa son verilmeli.

Demiryolu ulaşımı öne[mli] ölçüde iyileştirilmeli.

Levazım artırılmalı.

Manerhaym hattı yerinde incelenmeli.

- Şor Sofya'dan döndü. Kendisine söylenen herşeyi [BİP] MK'ne başarıyla aktarmış.

28 Mart 1940.

- [SKP(b)] MK Dönem Toplantısında.

Vor[oşilov'un] raporuyla ilgili canlı tartışmalar. Mehlis, Şçadenko ve Kulik'in konuşmaları (hepsi de bakanın yardımcıları). Bakana ve Genel Kurmaya saldırıyorlar.

Şöyle diyorlar: Düşmanın gücü ve savunma yeteneği ve istihkâmları, üsleri ve mevkileri hakkındaki yanlış bilgi – Finlandiya savaşındaki temel hata işte budur.

Kulik: Savaş halindeysen, şunların yapılmasını temin etmelisin: a) insan kayıplarının ve maddi kayıpların takviye edilmesi; b) sağlık ve sıhhiye hizmetlerinin sağlanması.

Komutanların saygınlığı yükseltilmeli* (bu saygınlık çok sarsılmış durumda – 1924, 1937).

Mehlis: "Yoldaş Voroşilov yalnız kendi sekreterine inanıyor, eleştiriyi...** sevmiyor. Mehlis'e tahammülü yok."

---

* Aslında üstü çizilmiş: "çökertmeli".

** Aslında üstü çizilmiş: "dayanamıyor".

Şmuşkeviç* (hava kuvvetleri).

İspanya savaşında 150 uça[k].

Moğolistan'da – 500 uçak.

Finlandiya savaşında **3.000** uçak – yüzde 40'a varan kayıp!

Stalin: Kulik, Mehlis, Şçadenko'nun saldırılarına karşı konuşuyor. Onlar Gen[el] Kurmay'ı ihmal etmişler, destek vermemişler, şimdi ise suçluyorlar. Savaş sırasında Ge[nel] Kurmay gerçek anlamda, Başkomutanlığının yönetiminde, eyleme geçti.

Bakanların sekreterleri eliyle yönetmekten hoşlanmaları, hatadır.

Kulik'in konuşması yanlıştır. Top[çu] Bölümü yönetiminden kendisi sorumludur, vb.

Mehlis, iyi biridir, çalışkandır, ama ordu yönetmek için uygun değildir.

Şçadenko kadrolardan sorumludur, ama ona göre yalnız **ırgatlar** yeteneklidir, ırgat olmayanı o yeteneksiz sayıyor.

Voroş[ilov]'a gelince, kendi yetersizlikleri hakkında böyle açıkça konuşan bir bakan, bizde sık rastlanan bir durum değildir.

Ordunun savaş yeteneğinin **kışın** düşüş gösterdiği doğru değildir. Rus ordusunun bütün büyük zaferleri kışın kazanılmıştır. Al[eksandır] Nevski İsveçlilere karşı; I. Petro Finlandiya'da İsveçlilere karşı; I. Aleksandır – Napoleon üzerinde savaşı kışın kazandılar. **Biz kuzey ülkesiyiz.**

Eski orduda, yararlanılması gereken çok iyi bir gelenek vardır.

Ordunun peksimetleri vs.

Sonuçlar:

1. Askerlerimiz harika.

2. Komutanların yüzde 60'ı iyi, yüzde 40'ı beceriksiz, kişiliksiz, korkak vb.

İyi komutanlar kişilik sahibidir, iradeli, bilgili, akıllıdır (başıyla duvar yıkmaya kalkışmaz). Gerektiğinde taarruza geçmesini, geçilmesi olanaksız yerde durmasını, yeni atak için gücünü korumasını bilirler.

Yalnız haykırışlara güvenip ileri atılmazlar!

Herşey komutana bağlıdır. İşini iyi bilen komutan zayıf bir tümenle de baş edebilir; kötü bir komutan ise en iyi tümeni bile çökertebilir.

3. **Topçu sınıfı** – sonucu belirleyicidir.

Tanklar piyadenin yolunu açar.

Hava kuvvetleri – paha biçilmez rolü vardır.

4. Biz yalnız Beyaz Finleri değil, onların öğretmenlerini – Fransızları, İng[ilizleri], İtal[yanları], Almanları bile dize getirdik.

5. Bakanlık daha iyi çalışırsa, biz dünyanın en iyi ordusuna sahip oluruz.

29 Mart 1940.

- Ej[ov]'un köşkünde.

[SSCB] Yük[sek] Sovyet Dönem Toplantısının açılışı.

6 Nisan 1940.

Torez eşiyle bizde.

(Stela ve Nataşa Blag[oevalar].)

7 Nisan 1940.

[KEYK] Sekreterliğinin Bir Mayıs hazırlık oturumu.

10 Nisan 1940.

[KEYK] Sekreterliğinin İskand[inav] olayları[129] ile ilgili toplantısı.

(Larsen – Nülson.)

---

* Aslında isim yanlış yazılmış: Muşkoviç.

13 Nisan 1940.

[KEYK] Sekreterliğinin İskand[inav] olayları ile ilgili toplantısı.

14 Nisan 1940.*

Kuusinen eşiyle bizde.

16 Nisan 1940.

Jdanov ve Malenkov'un yanında.

18 Nisan 1940.

Kuusinen ve eşi, Dias, Dolores, Toboso, Stela ve Nataşa bizdeler.

19 Nisan 1940.

20 Nisan 1940.

21 Nisan 1940.

Malenkov ve Jdanov'un yanında.

25 Nisan 1940.

- [Bir Mayıs için] Çağrı üzerinde çalışma.

- "Bir Mayıs ve emperyal[ist] savaşa karşı mücadele" yazısı üzerine çalışma.

1 Mayıs 1940.

- Kızıl Meydan'da. **

2 Mayıs 1940.

- Kremlin'deki resmi kabulde (onursal başkanlık divanına davet ettiler). ***

5 Mayıs 1940.

- Bolşoy Tiyatrosu'nda Çaykovski akşamı.

9 Mayıs 1940.

- Antikaynen ve Taymi Moskova'dalar.

10 Mayıs 1940.

- Almanlar Lüksemburg'un, Belçika'nın ve Hollanda'nın topraklarına girmiş.

11 Mayıs 1940.

- [KEYK] Sekreterliği'nin oturumu.

Bel[çika] ve Ho[llanda]'daki durum üstüne.

İspanya üstüne.

12 Mayıs 1940.

- Dinlenme gününü evde yalnız geçirdik.

... ****

... *****

14 Ağustos 1940, Sofya.

- Bugün "1940 yılında sporcuların resmi geçidi" filmi halka sunuldu. Bakan Mitakov ile Bakan Vasilev, başta Gruev olmak üzere saray temsilcileri, general Boydev, kordip[lomatik], milletvekilleri, gazeteciler, yazarlar, bilim adamları ve yerel spor kulüplerinin yöneticileri dahil olmak üzere, yaklaşık 700 kişi hazır bulundu. Film çok büyük etki yarattı. Yoldaş Stalin ile Sovyet Hükümeti'nin beyaz perdede görünmesi üzerine alkışlar yükseldi. Dimitrov'un görünmesi de alkış tufanına yol açtı.

(Lavrişçev).

N. ÖİB – 50/443 – gs – **20 Ağustos 1940.** ******

"KEYK ve KGEYK sorunları.

KEYK "Yazışleri Dairesi"nin **8.694.000** rublelik, KGEYK'nun **1.140.000** rublelik 1940 yı[lı] bütçeleri onaylansın."

N. ÖİB – 50/417 – gs – 20 Ağustos 1940.

---

* Aslında üzeri çizilmiş: "15 Nisan 1940."

** Bir Mayıs dolayısıyla resmi geçit.

*** Bir Mayıs dolayısıyla resmi kabul.

**** Aslında boş bir sayfa var. 13 Eylül 1940 tarihine kadar alınmış not yok.

***** G. Dimitrov'un aldığı değişik haberlerden ve şifrogramlardan alıntılar izliyor. Bunların hangi tarihte alındığı belirtilmemiş.

****** SKP(b) MK Örgüt İşleri Bürosu'nun kararlarından alıntılar.

"Polonyalı e[ski] siyasi mahkûmlar ve Polonya KP ile KGB'nin e[ski] üyeleri[130] hakkında yoldaş Dimitrov'un not raporu.

Yoldaş Dimitrov'un raporu, yoldaş Beriya tarafından görüşülmek üzere teslim edilsin."

PB. 19/346 – 23 Ağustos 1940.*

"12. 400 bin Çernovets rublesi tutarındaki özel harcamalar bütçesi onaylansın.

PB – 20/60 – 3 Eylül 1940.

"Bir ay Soçi'de tedavi görmesi için yoldaş Dimitrov'un izne çıkmasına müsaade edilsin."

(MK Sekr[eteri] Y. Stalin.)

13 Eylül 1940.

- **Akşam "Barviha"da.**

14 Eylül 1940.

- **Röntgen, kardiogram vb.**

Konsültasyon:

... **

Profesör Konçalovski, Prof. Rapoport, Prof. Sokolov, Dr. Lvin, Dr. Malenkova, Dr. Mayorov, Busalov, Sanatoryum Müdürü.

15 Eylül 1940.

- Kan tahlili (toplar damardan).

16 Eylül 1940.

- Gaz değişimi.

17 Eylül 1940.

- Sinema.

18 Eylül 1940.

Acıktım.

- Prof. Sokolov ve Dr. Levin.

- **Erkoli yanımda.** (Sorunlar: İspanya kampanyası; Fransa'da göçmenler vb.)

- Hose [Dias] yeniden hastalanmış – (galiba Kremlin Hastanesi'ne almışlar).

19 Eylül 1940.

Prof. Konçalovski, Prof. Fronşteyn, Prof. Sokolov, Dr. Levin, Dr. Mayarov, Busalov.

Soçi'de göreceğim tedavinin ana hatlarını belirlediler.

20 Eylül 1940.

- **Dr. Levin** – Soçi'de tedavi için "Barviha" tarafından son nasihatlar.

- Pronas Mihayloviç **Zibertas** (Litvanya parlamentosu üyesi) ile sohbet – 19 yıl 7 ay ve 10 gün hapiste yatmış!

- "Barviha" ile "vedalaştık".

- **Akşam Hose Dias**'ın ziyaretinde (Krem[lin] Has[tanesi]'nde).

Durumu iyi değil. Bir ay "Barviha"da tedavi görüp dinlenmesi gerekiyor. Karısı ameliyat olmuş.

21 Eylül 1940.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu.

Tarım Enstitüsünün kapatılması;

İspanya KP'nin komisyonda görüşülmesi, Dias hastaneden çıkıncaya kadar ertelensin;

Fransa hakkında bilgi – Marti.

- NKVD elemanlarından Dumanyan İngiltere hakkında bilgi verdi. Genel hava iyi; yığınlar Alm[an] faşizminin bozguna uğratılmasından yana. İngiltere yenik düşmeyecek vb.

- Torez ile Frans[ız] sorunları üstüne sohbet.

- Volkov, Belov, Sergeev, Fridrih, Kozlov (Hindistan için), Tatarenko, Ştern, Stepanov, Rihard'a talimat verdim.

---

* SKP (b) Politbüro kararlarından alıntılar.

** Aslında üzeri çizilmiş: "Röntgen, kardiogram".

- Sorkin'e görevler – Ramet, Mişel, Rihard, Funk, Alar ve Bogdanov'un yolculukları.

Gece saat **birbuçukta eve döndüm.**

22 Eylül 1940.

- 12. 25'de Kursk Garı'ndan Soçi'ye hareket ettik. Teknik bakımdan yolculuğumuz kusursuz düzenlenmiş. Vagonumuz çok rahat.

Bizimle birlikte olanlar: Mayorov (doktor), Brizina (masajcı); "Barviha"dan aşçı, Juravlyov, Volkov ve 26 eleman; çocuklar için eğitmen, dadı.

23 Eylül 1940.

- 21 Nolu trende (sürat katarı). **22 Eylül 1940** (akşam) – Tula – 16, Orel – 19. 51, Kursk -23. 18; 23 Eylül 1940 **Harkov** – 4. 17; Lozovaya – 7. 03; Slavyansk – 9. 01, Nikitovka – 10. 51; İlovayskoe – 12. 15; **Rostov** – 16. 27; Tihoretskaya – 19. 09; Beloreçenskaya – 0. 09. **Tren tarifeye tam uyarak hareket ediyor.**

24 Eylül 1940.

- **Tuapse** – gündüz saat 7.25; Lazarevskaya – 9.11; Lov – 10.41; Soçi – 11;

- **Tuapse – Soçi** – istirahat evleri. İnsanlar denizde yüzüyor.

- **Gündüz saat 12'de – köşkteyiz.**

Soçi'nin merkezinden 14 kilometre uzaklıkta.

Gagrino ana yolundan yalıtlanmış durumda.

Yemiş bahçesi – dört bir yandan denize ve dağlara açılan güzel manzaralar.

Bundan iyisi kesinlikle olamaz!

- SSCB Bakanlar Kurulu İstirahat Evleri Müdürü **Adriahin** (Molotov'un yanında Meşçerenko'da – şimdiki köşkümüzde- çalışmış. Yardımcısı ise **Saharovski** (kaldığımız eve bakıyor).

- Akşam Dr. Kirilov geldi – Matsesta'da görevli (anlaşılan bilgili ve deneyimli bir doktor).

- **İklime uyum**, herhangi bir sorun çıkmadan sürüyor. Endişe verici bir durum yok. Rozi ve çocuklar kendilerini iyi hissediyor.

Yarın konsültasyon yapılacak. Tedaviye başlanıyor.

25 Eylül 1940.

- Konsültasyon: Profesör **Volodinski**, Dr. Georgiev, Dr. Mayorov.

Tedavi için kesin rejimi ve tedavinin yöntemini belirlediler.

Profesör, Matsesta'da tedaviyle ilgili birçok pratik tavsiyede bulundu – **en önemlisi**, rejime **titizlikle** uymak. Aksi halde Matsesta banyoları tek başına fazla bir şey vermiyor, hatta kimi zaman rejime uyulmazsa, tamamen ters sonuç da verebiliyor.

26 Eylül 1940.

- Matsesta'da ilk deneme banyosu.

Özel bölüm mükemmel donatılmış; kusursuz hizmet.

Banyo işi "pürüzsüz" geçti – hiçbir olumsuz belirti yok.

- Akşamüstü şehirde gezdik. Üç yıl öncesine kıyasla Soçi çok iyi imar edilmiş.

27 Eylül 1940.

- Evde, tuz- ardıç banyosu yaptık.

- Günün ikinci yarısında **büyük Ahun**'a çıktık. Ahun dağının tepesine kadar (14 kilometrelik) şaşırtıcı güzellikte serpantin yolu. Dağın tepesine 75 metrelik bir kule kurulmuş. Buradan Soçi'nin dört bir tarafı – dağlar, deniz –, görülüyor. Böylesi güzelliğe ender rastlanır. Son derece büyük keyif aldık. Kulenin sorumlu görevlisi (Ahun kule-

si'nin), deniz seviyesinden 775 metre yüksekliktekî bu kulenin ve yolun, Soçi'de dinlenmekte olanların, bu muhteşem güzelliği tatmaları için, Yosif Visarionoviç'in girişimi üzerine inşa edildiğini anlattı.

- Dün ve bugün, Moskova'dan, gazete dolu iki paket aldım.

- **Şvernik** tedaviye geldi!

28 Eylül 1940.

- **İkinci** Matsesta banyosu.

- Almanya, İtalya ve Japonya'nın Berlin'de Üçlü Pakt imzaladıklarını bildiren radyo haberi!

Çok büyük önemde. Savaş giderek dünya savaşına dönüşüyor.

29 Eylül 1940.

- Verilen bilgiye göre, 11 Eylül 1940 günü **Soçi**'de toplam **8.963** kişi tedavi görmekteymiş. Geçen yıl bu zamanlar bu sayı daha büyük, yani **9.207** imiş. "Kurortnaya gazeta" ya göre (29 Eylül 1940.), Soçi'de tedavi için bulunanların yüzde 30'unun ya Matsestin tedavisine **ihtiyacı yok** ya da bu tedavi onlar için **zararlı**. Demek ki, sağlık evlerinde, Soçi'de her ay 2.500 ya da yılda 30.000 yatak, amacı dışında kullanılıyor; Soçi'de yatak mevcudundan akıllıca yararlanılmıyor. Soçi'de tedavi için hastaların belirlenmesinde skandal niteliğinde torpil ve sorumsuzluk.

- Soçi'deki T[ıp] Merkezi'nde (Moskova'daki Kremlin Polikliniği benzeri bir kuruluş) **deniz suyu** banyosu yaptık.

- Akşam Soçi'de, **tiyatroda**. Harika bir yapı.

Lening[rad] Tiyatrosu oynadı.

İngi[liz] oyunu "İdeal Erkek" gösterildi.

Oyunun içeriği güzel. Başrol oyuncularının oyunu – harika.

30 Eylül 1940.

- Matsesta'da **üçüncü tekne banyosu**.

- Akşam tiyatroda. "Şveyk'in Serüvenleri". Ünlü Şveyk'in başarısız bir örneği. Oyuncular, özellikle "Şveyk", kötü oynamadılar.

1 Ekim 1940.

- **Bot ile** Gagra'ya kadar.

- Otomobil ile "**Ritsa**"ya kadar (1000 metre yüksekte).

Yolculuk sırasında – "Mavi Göl"

Tepede – "**Ritsa**" **gölü**.

Şaşırtıcı, efsanevi bir yer.

Unutulmaz bir güzellik!

Göl sahilinin ucundaki küçük villa romantik bir görünüm yaratıyor (Y[osif] V[isarionoviç] için yapılmış).

Öğle yemeğini orada yedik.

- Akşam saat 11'de eve döndük (bot ile, deniz yoluyla).

2 Ekim 1940.

- Matsesta'da **dördüncü** tekne banyosu.

Akşam Konsültasyon: Prof. Volodinski, Dr. Krilov, Dr. Mayorov ve kulak-burun-boğaz doktoru.

Dünkü **gezimiz** biraz zarar vermiş – hırıltılar belirdi, şeker **yeniden 0.06'ya** çıktı.

Burun ve boğazdan **buğu uygulaması** verdiler.

Hırıltıya karşı- **çekmen**.

- Moskova'dan **altı** paket birden aldım – **sonuncusunun** tarihi 28 Eylül 1940.

İçindekiler: Erkoli, Fridrih ve Sergeev'den mektuplar, enf[ormasyon] belgeleri ve gazeteler.

3 Ekim 1940.

- Deniz suyu banyosu. Buğu tedavisi. Zayıflama rejimi (yarı aç).

- Akşam tiyatroda – "Sirki Prensesi" (operet).

4 Ekim 1940.

- Matsesta'da **beşinci** banyo.

- Akşam bizim köşkte film.

"Avcı Uçakları" – mükemmel bir film. **Üçüncü defa** görüyoruz ve hâlâ bizi hemen kavrayıveriyor!

5 Ekim 1940.

- Deniz suyuyla tekne banyosu. Buğu tedavisi (T[ıp] Merkezi'nde).

- İlk kahvaltıdan sonra – deniz boyunda – harika!

- İlk kahvaltıdan sonra – Hosta'da (Kafkasya Doğal Koruma Alanları'nın bir şubesi!)

- **Yosun tutmuş bin yıllık** ağaçlar.

6 Ekim 1940.

- Matsesta'da **altıncı** banyo.

- Akşam tiyatroda.

7 Ekim 1940.

- Deniz suyu banyosu yapılmadı.

- **Zayıflama rejimi**.

- 9 ve 10 Nolu paketleri aldım.

- Moskova'dan telefonla bildirildiği üzere, ayın 6- sını 7- sine bağlayan gece **Kabakçiev vefat etmiş**. Zavallım, Bulgaristan'ı tekrar, artık bizim iktidarımızdayken göremeden, göçüp gitti!

8 Ekim 1940.

- Matsesta'da **yedinci** tekne banyosu.

- "Pravda"da Kabakçiev'in ölüm ilânı çıktı.

9 Ekim 1940.

- **Deniz suyu** banyosu.

- Akşam tiyatroda.

- 11 Nolu paketi aldım.

10 Ekim 1940.

- Kan tahlili.

- Matsesta'da **sekizinci** tekne banyosu.

Konsültasyon – Prof. Vorodinski, Dr. Kirilov, Dr. Mayorov.

Tedavi, **tatmin edici** bir düzeyde geçiyor.

Banyolar **tam yoğunlukta** olabilir!

- Çocuk doktoru Dr. Katarova, Mitya'yı muayene etti (herşey yolunda).

- Akşam bizde "Büyük Vals" filmi (filmi doktorlar da izledi).

11 Ekim 1940.

- **Deniz suyu banyosu**.

- 12 Nolu (paket) ve 13 Nolu (paket) geldi.

- **Zayıflama rejmi** (ama kilolarım 94'te ayak diriyor!).

... *

12 Ekim 1940.

- Matsesta'da **dokuzuncu** tekne banyosu.

Tam yoğunluk – etkisi güçlü!

- Akşam tiyatroda: "Çingene Aşkı".

Tiyatroda N[ikolay] M[ihayloviç] ve M[ariya] F[yodorovna] **Şvernik**'lerle birlikteydik!

Hava iyi olursa, yarın Gagra'ya gitmek ve oradan deniz kıyısındaki Pınar Sovhoz'unun çam ormanına geçmek (eski manastır) için anlaştık.

13 Ekim 1940.

- Şvernik çiftiyle sabah saat 9. 20'de Gagra'ya hareket ettik ve orada Abhazyalı bakan ve Gürcistan bakanı yoldaş Rapava'nın ailesiyle birlikte kahvaltı ettik.

---

* Aslında, satır arasına yazılıp üzeri çizilmiş: "Akşam tiyatroda: "Çingene Aşkı".

- Oradan, narenciye yetiştirilen "Beriya" Kolhozuna geçtik – mükem[mel] bir kolhoz, yılda iki milyon gelir! 285 haneden oluşuyor.

- Daha sonra, RSFSC ile Gürcistan sınırı – **Psou** nehrini geçtik.

Sovhoza ve çam ormanına ulaştık. Deniz kıyısındaki **feneri** görüp gezdik.

Gagra Bölge örgütünden yön[etici] yoldaşlarla, deniz kıyısındaki ormanda **piknik** yaptık.

Akşam saat 9'da eve döndük.

Çok güzel bir yolculuk.

- Güzellikte **harika** "**Ritsa**"ya yetişemiyor.

14 Ekim 1940.

- **Onuncu Matsesta** banyosu.

- Deniz sahilinde. **İlk defa** denize girip yıkandım! (Bu da doktorları üzdü.)

- **14 Nolu paket geldi.**

- Akşam tiyatroda: "Amur Kıyısında".

Karısıyla birlikte Şvernik de oradaydı.

15 Ekim 1940.

- T[ıp] Merkezi'nde **deniz suyu** banyosu ve buğu tedavisi.

- 15 ve 16 Nolu paketleri aldım.

16 Ekim 1940.

- **Matsesta'da onbirinci tekne banyosu.**

- Gün içinde **Dendrarium**'dayız. (subtropikal park – çok güzel selvi ve çam ağaçları, palmiyeler vb!).

Eski sahibi – ağanın evi, Orman Bakanlığı İstirahat Evi'ne çevrilmiş.

- 17 Nolu paket geldi.

- Akşam, Moskova'da bulunan Lena ve Vılko ile telefonda görüşüp konuştuk.

- R[oza] Y[ulievna], 65- inci doğum günü ve ödüllendirilmesi dolayısıyla telefonda Prof. Konçalovski'yi de kutladı.

17 Ekim 1940.

- **Zayıflama rejimi! Deniz suyu** banyosu ve buğu tedavisi.

- **18 Nolu paket geldi.**

- Bir haftadan beri **idrarda şeker** yok!

- Bugün kanda şeker **200** kadar!

- **Denize kadar gidip gelerek gezinti yaptım.**

- Akşam tiyatroda.

Edi Rosner'in şefliğinde Belostots cazı!

18 Ekim 1940.

- **Onikinci (son) Matsesta banyosu.**

- Banyo görevlileriyle vedalaşma: **Varvara İvanovna** ve **Raisa Şalnikova** (çok i[yi] sağ[lık] işçileri).

- 18 Nolu paket geldi.

- **Akşam konsültasyon**: Prof. Volodinski, Dr. Kirilov ve Dr. Mayorov.

- Sonuç:1) Matsesta'da tedavi normal geçti; 2) Elde edilen neticeyi kalıcılaştırmak için birkaç gün istirahat etmek, gezilerden vazgeçmek, daha sıkı bir perhiz uygulamak gerekir; 3) Ay sonuna kadar her gün sırasıyla duş eşliğinde deniz suyu banyosu, buğu tedavisi ve masaj yapılmalıdır.

- Konsültasyondan sonra – tiyatroya: "Nişanlı Kızlar Panayırı".

19 Ekim 1940.

- **Deniz suyu banyosu, sırasıyla duş ve buğu tedavisi.**

- Dün ve bugün sağanak yağışlar.

Hava birden kötüleşti!

- **19 Nolu paket geldi.**

- Akşam...* evde film: "Viborlar Ülkesi".

20 Ekim 1940.

- **T[ıp] Merkezinde** – deniz suyu banyosu vb.

- Yağmur sürekli yağıyor.

- Akşam bizde film: Ukrayna filmi "Karmelyuk".

Dünkü filmi ve bugünkini **tekrar görmüş** olsak da – büyük keyif aldık – filmlerin ikisi de **çok güzel**.

- **20 Nolu paketi** aldım.

21 Ekim 1940.

- **Zayıflama rejimi** (fırın elma, ekşimik, yoğurt ve biraz haşlanmış et!).

- T[ıp] Merkezi'ne gitmedik.

- Mitya hastalandı, kolit oldu. Çocuk doktoru Dr. Katarova, çabuk geçeceğini söylüyor.

- 21 ve 22 Nolu paketler geldi.

- Akşam, Karadeniz kıyılarının (Soçi'den – Adler – Gagra ve ötelere doğru) bitki ve hayvanat dünyası hakkında **ilginç** bir konferans. Bölge Müzesi görevlilerinden Mihaylov rap[or] okudu.

Yoldaş Erkoli ve yoldaş Sergeev'e.

1. Yeni binada odaların dağılımı yapılırken "Personel" Şubesi ve İrtibat Dairesi için birer oda ayrılsın ve bu şube ve dairenin yöneticileri, bunların yardımcıları ve elemanları acil yazışmaları buradan gerekli yerlere göndersin ve [KEYK] Sekreterliğinin çalışmalarıyla ilgili gündelik evraklarını bu odalarda tutsun.

2. Enstitünün[131] kapatılması işlerinin nasıl gittiği hakkında bilgi vermesi, Şmeral'dan rica edilsin.

3. Bulgar haberinin tam metnini – daha göndermediyse- [bana] göndermesi gerektiği Nikolaev'e bildirilsin.

4. Erikson'un yola çıkmasına itirazım olmadığı Sorkin'e bildirilsin.

5. Bulgar işlerinin durumu ve kendi sorunu[132] hakkında [bana] bilgi vermesi Bogdanov'dan rica edilsin.

6. Rakoşi davasının durumu hakkında [bana] bilgi vermesi, Geryo'dan rica edilsin.

7. Dias ile Antikaynen'in sağlık durumları bildirilsin.

8. Son raporunun stenogramını zahmet olmazsa, [bana] göndermesi Dmitriy Zaharoviç [Manuilski'den] rica edilsin.

9. Ricam: Bütün sekreterlere ve personele yoldaşça selamlarım iletilsin.

10. Tedavi normal gidiyor. Ayın sonunda bitiyor.

Georgi Mihayloviç.

21 Ekim 1940. **

22 Ekim 1940.

- **T[ıp] Merkezi'nde** (banyo, buğu, darvalsen).

- Sağanak. Yeni Soçi'ye otomobil ile yolculuk (NKVD Sanatoryumunu ziyaret ettik).

- **23 Nolu paket geldi.**

- Mitya hızla iyileşiyor.

- Zayıflama rejimi sonucu – bir kilo verdim.

İdrarda **şeker yok**.

Kanda – 170 (normali 120).

23 Ekim 1940.

- **T[ıp] Merkezi'nde**.

- **Eski Matsesta**'yı gezdik.

(İnşa edilen yeni bina – sarayın karşısında! 70 tane banyo teknesi ve değişik

---

* Aslında üzeri çizilmiş : "Tiyatroda".

** Mektup ayrı bir yaprağa yazılmış.

tedavi uygulamaları için bölmeler var.)

Bugün bu binada **1.450** hasta tekne banyosuyla tedavi görmüş!

- **24 Nolu paket geldi.**

24 Ekim 1940.

- **T[ıp] Merkezi'nde.**

- **Adler**'deki "Güney bitkileri sovhozu"nu gezdik. **Parkı güzel. En çok** çiçek ve sanayi bitkileri – **7.000 bitki** üretiliyor. **450 işçi** ve personel (aileleriyle birlikte 1.000 k[işi]). Bilanço 1.900.000 rub[le] yıl[da]. (Geliri ve gideri.)

- Akşam bizim orada iki konferans dinledik: 1) Abhazya'ın bitki ve hayvanları; 2) Abhazya tarihi. Buraya özel memur olarak gönderilen iki profesör konuştu. Suhum'dan gelmişler. İçerik bakımından yüzeysel olsalar da, ilginç ve yararlı konferanslar. Birçok yeni şey öğrendik:

Subtropikal iklimin özellikleri ve Karadeniz'in kendine özgü nitelikleri (deniz hayvanlarının yaşayabildiği 180 m. su derinliği; kükürtlü hidrojen nedeniyle daha derinlerde, ne varsa ölüyor).

Abhazya ile Gürcistan bütün tarih boyunca dostturlar.

12. – 14. yüzyıldan beri Abhazya Gürcistan'ın etkisi altında bulunuyor.

Arapların, Moğolların ve Türklerin istilâları.

Daha önce Bizans, Roma, Ceneviz – onların etkisi, esir ticareti vb.

25 Ekim 1940.

- **T[ıp] Merkezi'nde.**

- **25 Nolu paket geldi.**

- Akşam tiyatroda: "**Malinovka'daki Düğün**" (iyi bir Sovyet opereti).

26 Ekim 1940.

- **Zayıflama rejimi** (kahve, ekşımık, yoğurt, biraz haşlanmış et).

- Finlandiya'da sosyaldemokrat muhalefetin ihraç edilmesi konusundaki sorusuyla ilgili olarak[133] (telefonda görüşerek) **Erkoli**'ye yanıt verdim.

- Moskova'ya mektuplar yazdım:

1) Manuilski'ye:*

Değerli Dmitriy Zaharoviç,

Matsesta'da uygulanan özel tedavi tatmin edici düzeyde geçti. Kuşkusuz, yararı olacak ve, umarım, Kislovodsk'takinden daha faydalı olur. Fiziksel olarak kendimi daha güçlenmiş hissediyorum. Tansiyonum 100/155'e kadar düştü, şeker kalmadı. Ancak Matesta tedavi banyoları ağır yan etkilere yol açıyor ve bunlar bazen, bünyenin yıpranmışlık derecesine göre, oldukça uzun sürüyor. Bende bu yan etkiler kol ve bacaklarımda, özellikle de başımda büyük ağrılar olarak kendini gösteriyor. Bastıran kötü hava koşulları, bu durumu daha da ağırlaştırıyor. Profesörlerin dediğine göre, bütün bunların 15- 20 gün sonra bitmesi gerekiyor. Ama bugün, söz konusu yan etki, artı sıkı perhiz (bir dizi de yarı açlık günleri) nedeniyle beynim hiç çalışmak istemiyor. Kısa bir mektup yazmakta bile zorlanıyorum. Bu yüzden, maalesef, istenen yazıyı vermeyi başarabilecek miyim, bilemiyorum. Ma yine de, bunun için elden geleni yapmaya çalışacağım.

**Mektubun için çok teşekkür ederim. Tavsiyene uymaya – tedavi olmaya

---

* Aslında mektup ayrı bir yaprağa yazılmış.

** Aslında Dimitrov'un önce mektubun sonuna yazdığı bu kelimeye şu notu var: "Başa!".

ve işle uğraşmamaya çalıştım.

Kasım ayının ilk günlerinde Moskova'da olacağım.

Elini sıkarım!*

G. D[imitrov].
26 Ekim 1940.

2) Erkoli:

Yoldaş Erkoli,**

Bence Kuus[inen] haklı. Ülkede varolan bugünkü koşullarda, ihraç edilen sosyaldemokrat muhalefetin, komünistlerin yardımıyla, kendi bağımsız örgütünü oluşturması, sosyaldemokrat yönetimin ihanet politikasına karşı daha kararlı ve daha açık tutum alması ve gerçekten proleter iç ve dış politika uygulanmasını istemesi için olanak sağlayacaktır. İşçi sınıfının politik yönünü doğru seçebilmesi, işçi yığınlarının birliğinin güçlendirilmesi ve gerici sosyaldemokrasinin konumlarını çökertmeye hız verilmesi açısından bu, büyük bir önem taşımaktadır. Muhalefetin sosyaldemokrat partinin saflarına dönmesini sağlama doğrultusunda savaşma politikası, hiçbir pratik başarı şansı olmadığı gibi, çok gerekli olan söz konusu süreci de zorlaştıracaktır.

G. M. [Dimitrov].
26 Ekim 1940.

3) **Erkoli, Sergeev**;

1. Belgenin, stenogramın ve Kuusinen'den gelen mektubun bulunduğu 23 Ekim tarih ve 27 Nolu paketi, ancak bugün, 28 Ekim öğleden sonra alabildim. Gerçekten rekor sayılabilecek bu gecikmenin nedenlerini araştırmak gerekir.

2. Kuusinen'den gelen mektubu okuduktan sonra, şimdi, bu konuda daha önce bildirmiş olduğum görüşün doğruluğunu bir kez daha vurguluyorum.

3. 29'undan itibaren paket gönderme işi durdurulabilir. ***

G. M. D[imitrov].
26 Ekim 1940.

4) Ponomaryov;

Yoldaş Ponomaryov'a.

İlgili belge ve notları hazırlamanız ricasıyla:

1) Sovyetler Birliği'nin geçen yılki barış politikasının en önemli sonuçları hakkında.

2) Kapitalist ülkelerdeki korkunç yıkımı, maddi değerlerin ve insanların yokedildiğini, milyonların sefaletini, açlığını vb. gösteren en tipik verilerle karşılaştırılarak, Sovyetler Birliği'nin sosyalist sanayi, tarım, kültür ve ülkenin savunma yeteneği gibi alanlardaki kazanımları hakkında.

3) Havada ve denizlerde yürütülen savaşla, Londra, Berlin vb. üzerindeki bombardımanlarla ve savaş halindeki emperyalist devletler adına milyonlarca insanın yaşamak zorunda bırakıldığı dehşetle ilgili veriler.

G. M. [Dimitrov].
26 Ekim 1940.

5) Ştern****[e].

- **26 Nolu paket geldi**.

- **Konsültasyon**:

Prof. Volodinski, Dr. Kirilov, Dr. Ma-

---

* Aslında üstü çizilmiş kelimeler : "Senin için herşeyin iyi olmasını, en başta sağlık ve hayat gücü dilerim."

** Mektup ayrı bir yaprak üzerine yazılmıştır.

*** Aslında üzeri çizilmiştir: "Artık".

**** Aslında, Ştern'e mektup ekli değildir.

yorov.

1) Masaj dışındaki bütün diğer tedavi uygulamalarına son.

2) Bundan böyle de perhize uyulması gerek.

3) Günde 2- 3 kez – iş saatleri içinde, dinlenmem gerek.

- Akşam tiyatroda:"Bayaderka" (baş rolde Skopina).

- Roza Skopina'ya ve bütün kolektife teb[rik] mektubu ve bir sepet çiçek gönderdim.

- **Telefonograf**.*

Komintern Yürütme Kurulu Genel Sekreteri yol[daş] G. Dimitrov'a

1. Verdiğiniz talimat üzerine Dobruca konusunda yeni bir yazı yazılacak.

2. Nikol'a karşı kampanya konusunda İsviçre gazetelerinde, size gönderilmiş bulunan yalnız iki haber vardı. Gönderdiği telgraflarda Nikol bu konuda hiçbir şey bildirmemiş. Biz Nikol'a sorduk.

23 Ekim 1940.

Fridrih.

- **Yoldaş Sergeev'den**.**

1. Dimitriy Zaharoviç, "Pravda" Yazılışlerinden kendisine telefon edilip, bayram sayısı için **Sizden yazı** talep ettiklerini, Size söylememi rica etti.

2. **23 Ekim tarihli pakette belge taslağını ve Dimitriy Zaharoviç'in raporunun stenografisini gönderdik**.

Dimitriy Zaharoviç, stenogramın çok cahilce yapıldığını ve düzeltmesinin olanaklı olmadığını bildirmemi rica etti.

3. 24 Ekim 1940 günü Bogdanov bilgi gönderdi.

4. **23 Ekim 1940 günü yoldaş Erkoli**, yoldaş Kuusinen'den gelen mektubu **Size** gönderdi, **bu konudaki görüşünüzü bekliyorlar**.

25 Ekim 1940.

Sergeev.

27 Ekim 1940.

- **Şvernik çifti** gitti (Şvernik telefon ederek vedalaştı).

28 Ekim 1940.

- **Büyük Ahun**'a kadar çok güzel bir gezi. Günün ilk yarısında hava güzel! Geri döndük – yine sağanak!

Büyük Ahun yakınlarındaki ilginç bir **lokanta binasını** gezdik. 1938'den bu yana kaderine terkedilmiş, durmadan tahrip oluyor. Sayfiye idaresi merkezi ısıtma tesisa[tını], mobilyaları, mutfak eşyalarını alıp başka binalara devretmiş. Bu bina için bir buçuk milyon harcanmış, ama onu hiç kimse korumaya çalışmıyor. Barbarlık, canice idarecilik, daha doğrusu idaresizlik! Bekçi Nikonov binanın yıkımını "gözetliyor"!

- 27 Nolu paketi aldım (23- ünde gönderilmiş, 28- inde gelmiş!).

Çağrının taslağı, Man[uilski]'nin rapo[runun] stenogr[amı], Kuusinen'in mektubu.

- Biraz önce MK'nin talimatını bildirdiler: **Bu yıl KEYK'nun çağrı yayınlaması tavsiye edilmiyor**!

Çağrı yerine – yazı!***

---

* Aslında telefonograf ayrı bir yaprak üzerine yazılmıştır.

** Aslında, 21 nosu konmuş ayrı küçük bir kağıt yaprak üzerine yazılı şu metin vardır: "Bu yıl bu belge tavsiye edilmiyor. Yazı kalıyor. Sergeev." Bu metin üzerinde Dimitrov'un el yazısıyla yaptığı düzeltmeler var.

*** Söz konusu olan, Oktobr Devriminin yıldönümü olan 7 Kasım ile ilgili çağrıdır.

29 Ekim 1940.

- **İtalya'nın** Yunanistan'a verdiği **ultimatomu**, Yunan hükümeti kabul etmedi.

İtalya ile Yunanistan arasında **askeri çatışmalar** başladı.

- Bulgaristan ile Yugoslavya **tarafsızlık** ilân etmişler.

- **Sabah Yosif Visarionoviç'in villasının** (9) arazisinde büyük bir geziye çıktık. Stilde şaşırtıcı bir basitlik, ama buna karşın – herşey rahatlatıcı ve çok güzel!

(Villa limon ve mandalina ağaçlarıyla çevrili – çok büyük miktarda narenciye meyveleri!)

- Moskova için hazırlanıyoruz. Eşyalar ve kitaplar paketleniyor.

Bir ay ve beş gün ne de çabuk geçti!

Güzelim kitaplara bakarken, onlardan feleği sevindirecek kadar az yararlanabildiğim için, içim sızlıyor!

30 Ekim 1940.

- Villanın arazisinde son gezinti. (Malikânenin üst kısmına ilk kez çıktık.)

- **Akşam**, denizin kıyısında bulunan ve pek sevdiğimiz peykeli mekanımıza gittik. Karadeniz'in dalgalarıyla "vedalaştık".

- Karnımızı doyurduk ve bizlere hizmet veren kolektifle vedalaştık, bizi içtenlikle uğurladılar.

- Garda bizi uğurladılar: NKVD Şehir Müdürlüğü Amiri Jdanov (bizim Jdanov ile akrabalığı yok); NKVD Birinci Şefi Nalepin, Bakanlar Kurulu İstirahat Evi Müdürü Adriahin, yardımcısı Saharovski, evsahibi-hemşire Klavdiya Mihaylovna.

- 30 Nolu paket geldi.

- [Akşam] Saat 8. 11'de Moskova treni kalktı.

Yerleştik ve uyumak üzere yattık! (Soçi'ye geldiğimiz vagondayız.)

31 Ekim 1940.

- Trende kötü uyumadık.

- Sabah – Armavir, Kavkazkaya durağı.

- Günün ikinci yarısında tren gecikmeli gidiyor – birçok askeri katar güneye geliyor! Akşam tren iki saatlik gecikmeyle hareket ediyor.

- Don ve Rostov'u seyrettik. Azak denizi. (Denizde gayet çok balık ağı var.)

- Rozi ile defalarca satranç oynadık.

- Artık soğuk bölgelerden geçiyoruz. (Donmuş ovalar görüyoruz.) **Ama hava kuru.**

1 Kasım 1940.

- **Trendeyiz** – iki saatten fazla gecikmeyle gidiyoruz.

Bir ara biraz kar yağdı. Hava güneşli.

- Kursk İstasyonuna akşam saat 7. 19 yerine 9. 40'da ulaştık.

- Saat 10. 40'da Meşçerino'da evdeyiz!

- **Şimdilik herşey çok iyi!**

2 Kasım 1940.

- **D[imitriy] Zaharoviç** burada.

Ben tedavideyken burada yapılan işler hakkında bilgi verdi.

3 Kasım 1940.

- Pazar. Evde dinlendik.

Soçi sonrasında yan etkileri çok fazla.

4 Kasım 1940.

- Konsültasyon: Prof. Konçalovski, Prof. Volodinski, Prof. Fronşteyn, Dr. Potapov, Dr. Mayorov.

Sonuç: Tedavinin verdiği netice tatmin edici, ama yeterli değil. 15 Kasıma kadar işbaşı yapmamalıyım.

5 Kasım 1940.

- **Erkoli** yanımda. Çalışmalar hakkında bilgi verdi.

- **Rakoşi**, Kiev'den, Hruşçov'un makam odasından telefon etti.

6 Kasım 1940.

- Komintern'e gittim.

Yeni mekana göz attım. Dağılım ve kullanım tatmin edici düzeyde.

- Finlandiya sorunlarıyla ilgili oturum.

(Antik[aynen], Erkoli, Gotvald, Man[uilski] ve D[imitrov].)

- Akşam Bolşoy Tiyatrosu'nda.

Oktobr Devrimi'nin 23. yıldönümü dolayısıyle tören toplantısı.

Onursal Başkanlık Divanına seçildim.

Raporu Kalinin sundu.

(Rakoşi ve kardeşi birinci sırada oturuyordu.)

- Verilen arada: **St[alin]**: Rakoşi nasıl?

D[imitrov]: Kendini harika hissediyor, ama anlaşılan, uzun süren hapislikten sonra, reaksiyon belirecek.

St[alin]: O, Troçkistlere sempati duymuyor mu?*

D[imitrov]: Hayır. O sağlam biri. Daha hapisteyken, Troçkistlerin davalarıyla ilgili olarak, Troçkistlere karşı kesin tutum almıştı.

St[alin]: Zamanında hepsi tereddüt ediyordu. **Bizim işlerimizi anlamıyorlardı.**

D[imitrov]: **Rakoşi**'nin kurtarılması Komintern için büyük bir **Oktobr hediyesidir**!

7 Kasım 1940.

- Kızıl Meydan'da.

- Resmi geçitten sonra **Yosif Visarionoviç**'lerde öğle yemeği yedik. Katılanlar: **Molotov, Kalinin, Voroşilov, Budyoni, Andreev, Kaganoviç, Beriya, Mikoyan, Şvernik, Bulganin, Malenkov, Şçerbakov, Mosk[ova] Sancak Komut[anı] Tyulenev (orgeneral), D[imitrov]**, (daha sonra **Timoşenko**'yu da çağırttılar).

Oturduğumuz yerden kalkmadan, masadakiler şerefine teker teker kadeh kaldırıldı.

İç savaş ve Güney Cephesi hakkında konuşulmaya başlandı. (St[alin] ile Tr[oçki] arasındaki görüş ayrılığı.)

Y[osif] V[isarionoviç]'e, yön[etici] kadroların neye göre seçildiklerini sordum.

Y[osif] V[isarionoviç]: Troçki, birçokları ihanet eden eski subayları, uzmanları tutuyordu. **Biz**, tersine, dürüst uzmanların büyük öneminin bilincinde olmakla birlikte, devrime sadık, yığınlarla bağları olan kişileri, en başta da alt tabakalardan çavuşları seçiyorduk.

Vl[adimir] İliç benim uzmanlara karşı ihmalci tutum içinde olduğumu düşünmeye yatkındı. Beni Moskova'ya çağırdı. Tr[oçki] ve Pyatakov bunu kanıtlamaya çabalıyorlardı ve benim görevlerine son verdiğim iki uzmana arka çıkıyorlardı. İşte o zaman, bunlardan birinin ihanet ettiğini diğerinin de ordudan kaçtığını bildiren bir haber cepheden geldi. **İliç**, bu telgrafı okuyunca, Tr[oçki]'yi ve Pyatakov'u teşhir etti, bizim hareketimizin doğruluğunu kabul etti.

Yemek 5.30'dan 9'a kadar sürdü. Tam da herkesin gitmeye hazırlandığı

* Aslında üzeri çizilmiş metin: "Zamanında hepsi tereddüt ediyordu."

bir sırada Y[osif] V[isarionoviç] birden "söz almak istiyorum" dedi ve kadehini eline aldı:

Tarih bizi şımarttı. Biz birçok başarıya görece kolay ulaştık. Bu da birçoklarının kendini beğenmişliğine, tehlikeli bir kendini beğenmişliğe neden oldu. Bizde öğrenim koşulları çok iyi olsa da, insanlar öğrenmek istemiyor. Madem ki, işçi ya da köylüdürler, madem ki elleri nasır tutmuştur, o halde, herşeyi becerirler ve artık daha fazla öğrenmeleri, kendilerini geliştirmeleri gerekmiyor, diye düşünüyorlar. Aslında, bunlar gerçek birer mankafadır.

Bizde çok dürüst, cesur insanlar var, ama onlar unutuyor ki, **yalnızca cesur olmak** hiç de yeterli değildir, bilgili, becerikli olmak gerekir.

"Asır yaşa, asır öğren!"

... Sürekli şekilde öğrenmeleri ve her 2- 3 yılda bir tekrar öğrenim görmeleri gerekir. Ama, bizde okumak sevilmez. Finlandiya ile savaşın, Avrupa'daki savaşın verdiği dersleri öğrenmiyorlar.

Halkinhol'da Japonları yendik. Ama, bizim uçaklarımızın Japonlarınkinden daha düşük uçuş hızına ve uçuş tavanına sahip oldukları anlaşıldı.

Almanya ile İngiltere arasındaki savaş gibi bir savaşa biz hazır değiliz.

Bizim uçaklarımızın havada yalnız 35 dakika kalabildikleri, Alman ve İngiliz uçaklarının ise birkaç saatlik uçuş yapabildikleri ortaya çıktı!

Eğer silahlı kuvvetlerimiz, taşımacılığımız vb. düşmanlarımızın gücüyle aynı düzeyde değilse (bizim için bütün kapita[list] devletler, kendilerini dost gösterenler de dahil olmak üzere düşman devletlerdir!), onlar bizi yutuverirler.

Ancak onlarla eşit **mad[di]* güce** sahipsek yeneriz, çünkü biz halka dayanıyoruz, halk bizimledir.

Ama bunun için öğrenmeliyiz, bilgili olmalıyız, becerikli olmalıyız!

Bu arada şunu da söyleyeyim ki, savunma bakanlığından uçaklar konusunda hiç kimse uyarıda bulunmadı. Bunu hiç biriniz düşünmemişsiniz!

Ben makine mühendislerimizi çağırdım ve kendilerine şunu sordum: Bizim uçaklarımızı daha uzun zaman havada kalabilecek hale getirmek olanaklı mıdır? Şöyle cevap verdiler: **"Olanaklıdır, ama kimse bize böyle bir görev vermedi!"** Şimdi, bu hata da düzeltiliyor.

Bizde şimdi piyade sınıfı yeni baştan düzene sokuluyor, süvarilerimiz her zaman iyi olmuştur, havacılıkla ve hava savunma kuvvetleriyle ciddi şekilde uğraşmamız gerekecek. Şimdi ben bununla her gün uğraşıyorum, makine ve uçak mühendislerini, diğer uzmanları kabul ediyorum.

Ama ben bütün bu sorunlarla **tek başıma** uğraşıyorum. Hiç biriniz bunları düşünmüyorsunuz bile. Ben **yalnızım**...

Ben öğrenebiliyor, okuyabiliyor, yenilikleri günü gününe izleyebiliyorum da, bunu siz neden yapamıyorsunuz? Öğrenmeyi sevmiyorsunuz, kendinizden memnun yaşıyorsunuz. Lenin'in bıraktığı mirası israf ediyorsunuz.

(Kalinin: Zaman dağılımını düşünmemiz gerek, vakit bir türlü yetmiyor!)

* Aslında üzeri çizilmiş söz: "Silah[lı]".

Hayır, sorun bu değil! İnsanlar gamsız, öğrenmek, vasıf kazanmak istemiyorlar. Konuşurken beni dinliyorlar ve herşey eskisi gibi kalıyor. Ama sabrım tükenirse, ben size gösteririm. (Nasıl yapacağımı siz bilirsiniz.) Dangalaklara öyle bir vuracağım ki, herşey gürleyecek.

Öğrenmek ve vasıf kazanmak gerektiğini anlayan partili ve partisiz komünistlerin, bolşeviklerin şerefine (partisiz bolşevikler genellikle daha az kendini beğenmiş oluyor!) kadehimi kaldırıyorum!

Herkes ayağa kalkmış, sessizce dinliyordu, hiç birinin Y[osif] V[isarionoviç]'ten böyle bir Leviten* beklemediği açıktı. Voroşilov'un gözleri yaşardı. Konuşması boyunca Y[osif] V[isarionoviç], Kaganoviç'e ve Beriya'ya doğru özellikle bakıyordu.

Ben Y[osif] V[isarionoviç]'i hiçbir zaman bu akşamki gibi görmemiş ve dinlememiştim – **unutulmaz bir geceydi.**

8 Kasım 1940.

- Kremlin'de resmi kabuldeyiz. (Y[osif] V[isarionoviç] yoktu.)

- Resmi kabulden önce krematoryumdaydık (Lyuba).

- Krem[lin] hastanesindeki Dias'ın ziyaretine gittik.

9 Kasım 1940.

- **Vladimirov'lar** bizde.

10 Kasım 1940.

- **Rakoşi ile Vaynberger** bizdeler.

- **Molotov** Berlin'e gitti.

- Çembırleyn'in ölüm haberi.

11 Kasım 1940.

- İyi değilim.

12 Kasım 1940.

Aynen.

13 Kasım 1940.

Aynen.

14 Kasım 1940.

- Şiddetli nezle ve öksürükle başağrısı.

Tedaviden sonra bu durumda olmak çok can sıkıcı!

Manya Kabakçieva'ya taziye mektubu gönderdim (10 Kasım 1940 tarihli.)

Değerli Manya,**

Hiçbir zaman unutmayacağımız Hristo'nun, hepimiz için bu beklenmedik ölümü nedeniyle sana en içten, yoldaşça taziyelerimi bizzat sunamadığım için çok üzgünüm. Moskova'ya dönüşümden sonra da devam eden hastalığım, bunu yapmama engel oldu.

Özel olarak vurgulamama gerek yoktur ki, Hristo'nun ölümü, yalnız onun en yakın ve sadık hayat arkadaşı olarak senin için değil, yalnız onun harika çocukları için değil, ama aynı zamanda bütün partimiz için, Komün[ist] Enternasyonal için, Bulgar halkı için de çok büyük bir kayıptır. Senin büyük acını biz – onun dostları ve savaş yoldaşları – hepimiz, paylaşıyoruz. Bu acını, Hristo'yu onyıllar boyu sevgili öğretmeni ve yöneticisi olarak bilen Bulg[ar] proletaryası da paylaşmaktadır.

Sıradışı, parlak zekasıyla, ciddi ilkeselliğiyle, tertemiz yüreğiyle, kusursuz kişisel ve politik dürüstlüğüyle, işçi sınıfının davasına sonsuz sadakatiyle Hristo, genç devr[imci] kuşaklar için daha uzun zamun mükemmel bir örnek

---

* Ahlak dersi.

** Aslında mektup Bulgarcadır.

olacaktır. Kahraman partimizin tarihine onun adı haklı olarak Dyadoto*, Kirkov**, Gavril'in*** şanlı isimlerinin yanısıra geçecektir.

Hristo aynı zamanda, Bulgar dar devrimci Marksistinin, gerçek bir Marksçı-Leninci, Stalinciye iyi niyetli dönüşümünün de örneğiydi ve acımasız ölüm onu aramızdan zamanından önce çekip aldığında o, böyle biriydi.

Telafisi olmayan bir kayba uğradık. Ama, değerli Manya, senin için ve hepimiz için, Hristo'nun hayatını, büyük yeteneklerini, iyi yüreğinin tamamını ve muazzam manevi gücünü uğruna adamış olduğu büyük davaya sadık kalmış gerçek bir devrimci olarak yaşayıp savaşmış ve ölmüş olması, hatırı sayılır bir tesellidir.

Pojimayu krepko tvoyu ruku!****

10 Kasım 1940, Moskova.

Senin G. Dim[itrov].

15 Kasım 1940.

- Hasta.

16 Kasım 1940.

- Amerikan KP'nin olağanüstü kongresiyle[134] ilgili olarak yönelttiği soruyu görüşmek için Erkoli, Martí ve Gotvald yanımdalar.

Şu cevabı vermeyi kararlaştırdık: "Eğer (örgütünüzün Kominterne) aidiyeti konusunda karar verilmesi kesin zorunluluk ise, bu durumda, söz konusu kararda, legal olarak çalışmak için, yasal olanakları korumak amacıyla geçici olarak KE ile biçimsel bağlarını kesmek zorunda kaldığı bugünkü dönemde de parti, Marksizm- Leninizme, proletarya enternasyonalizmine bağlılığını vurgulamak durumundadır."

17 Kasım 1940.

- Pazar – evde.

18 Kasım 1940.

- NKVD Birinci Şubesinden Gulst bize geldi. Köşk ile ilgili birçok sorunu çözüme bağladık.

19 Kasım 1940.

- İsveçli Erikson Sofya'ya gitti.

(BKP'ye 6.000 dol[ar] teslim etmesi gerekiyor.)

20 Kasım 1940.

- Torez benim yanımda (Komintern'de).

21 Kasım 1940.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu (ilk kez yeni salonda).

Amerikan ve İngiliz sorunları.

(Rosi ve Martí'nin raporları.)

22 Kasım 1940.

- Sav[unma] Bak[anlığı]'nda – **Timoşenko**'nun makamında.

Çin'deki askeri durumu ve Çan Kayşi ile Çin KP arasındaki ilişkiler konusunu açıklığa kavuşturduk.

Kurmay Baş[kanı] Meretskov ve istihbarat şefi tuğgen[eral] Golikov da katıldılar.

- Çin'den gelen film yönetmeniyle ve besteciyle, Çin'le ilgili belgesel hakkında sohbet.

- Busalov'un bildirdiğine göre, Rakoşi'nin kan tahlilinde **dört kırmızı çarpı işareti** görülmüş! Tedavi önlemleri alınıyor.

---

* Dimitur Blagoev.
** Georgi Kirkov.
*** Gavril Georgiev.
**** Kuvvetle elini sıkarım!

23 Kasım 1940.

- Mao Tsedun'a cevap hazırladım. Taslağını Y[osif] V[isarionoviç]'e gönderdim.

24 Kasım 1940.

Pazar.

Stela ve Nat[aşa] Blagoeva'lar, Vladimirov'lar (çocuklarla) bizdeydiler.

25 Kasım 1940.

- **Molotov'larda**. Bulgaristan hakkında konuştuk. Bulgaristan'ın kesin Alman etkisi altına düşmemesi ve her dediğini yapan bir araç olarak kullanılmaması için acil önlemler alınması gerektiğini kendisine anlattım.

Mol[otov]: Bu yönde çalışıyoruz. Tam da bugün birçok somut önlemi görüşeceğiz.

Berlin'de biz Almanlarla hiçbir anlaşma bağlamadık ve hiçbir yükümlülük üstlenmedik. Almanlar şimdi Türkiye'yi işliyorlar ve bunu çok önemli sayıyorlar. Türkiye'nin ne yapacağını kestirmek zor. Ama biz orada neler olduğunu ve Türkiye etrafında neler döndüğünü dikkatle izliyoruz. Almanlar, bizim Balkanlar'la ilgili planlarını onaylamışız gibi göstermeye çabalıyorlar. Bu nedenle Macaristan'ın Üçlü Pakt'a katılması konusunda tekzip bildirisi yayınladık. Şimdi artık herkes bizim razı olmadığımızı bilecek.

D[imitrov]: Biz, değişik ülkelerde Alman işg[al] ordularını çökertme politikası uyguluyoruz ve bu konuda fazla gürültüye yer vermeden, politikamızı genişleterek sürdürmek istiyoruz. Bu tutumumuz Sovyet politikasına zarar vermez mi?

M[olotov]: Kuşkusuz, bu işin yapılması gerek. Böyle bir politika izlemeseydik, biz komünist sayılamazdık. Ancak bu iş sessizce yapılmalı.

- Komintern'e henüz dönmüştüm ki, **Stalin**'in yanına çağrıldım. Molotov'u (ve Dekanozov'u) orada buldum.

St[alin]: Bugün biz Bulgarlar'a Yardımlaşma Anlaşması öneriyoruz. Bul[gar] elçisi Stamenov'un daha önce Molotov'u yanlış anlayarak sandığı gibi, garantiler değil de, yardımlaşma anlaşması öneriyoruz. Bulg[ar] hü[kümeti]'ne diyoruz ki, her iki ülkenin de güvenliği Karadeniz ve Boğazlar yönünden tehdit altındadır ve bu güvenliğin sağlanması için ortak çaba harcamak gerekir. Tarihsel olarak tehlike her zaman oradan gelmiştir: Kırım Savaşı – Sivastopol'un işgali; 1919'da Vrangel'in müdahalesi vb.

Bulgaristan'ın Midye- Enez hattı üzerindeki (Edir[ne] vilayeti, Ba[tı] Trakya, Dedeağaç, Drama ve Kavala) topr[ak] iddialarını destekliyoruz. Bulgarlara borç olarak buğday, pamuk vb. yardımda bulunmaya, ve aynı şekilde donanmayla ve başka biçimlerde yardıma hazırız. Anlaşmanın imzalanması durumunda, karşılıklı yardımların biçim ve ölçüleri hakkında somut olarak anlaşırız. Anlaşmanın bağlanması durumunda Bulgaristan'ın Üçlü Pakt'a girmesine karşı çıkmamakla kalmayıp, kendimiz de bu Pakta katılacağız.

Bulgarlar bizim bu önerimizi kabul etmezlerse, tamamen Almanlar'ın ve İtalyanlar'ın avucuna düşecekler ve işte o zaman* mahvolacaklardır.

---

* Aslında üzeri çizilmiş: "yok ola."

Türkiye'ye gelince, üs isteyeceğiz ki, Boğazlar bize karşı kullanılmasın. Anlaşılan, Almanlar, İtalyanlar'ın Boğazlar üzerinde söz sahibi olmasını istiyorlar, ama onlar bizim bu alandaki ağır basan çıkarlarımızı tanımamazlık edemezler. Biz Türkleri Asya'ya kovacağız. Nedir şu Türkiye? Orada iki milyon Gürcü, 1 milyon Ermeni, 1 milyon Kürt vb. var. Türkler sadece 6-7 milyon.

Şimdi önemli olan Bulgaristan'dır. Böyle bir anlaşma imzalanırsa, Türkiye Bulgaristan'a karşı savaşmayı göze alamayacak ve Balkanlardaki durum tamamen başka olacaktır.

İngiltere'yi bozguna uğramış saymak doğru değildir. Akdeniz'de büyük güçleri var. Boğazlar'a dokunacak kadar yakınında bulunuyor. Yunan adalarını işgal ettikten sonra İngiltere bu bölgedeki konumlarını güçlendirdi.

Bizim Almanlarla ilişkilerimiz görünüşte saygılı, ama aramızda ciddi sürtüşmeler var.

Öneri bugün Bulg[ar] hü[kümeti]'ne sunuldu. Filov elçimizi kabul etti bile. Yakın zamanda Kral Boris de kabul edecek. Bu öneriyi Bulg[ar] kamuoyuna geniş çapta tanıtmak gerekiyor.

(Stamenov'u çağırıp, Sofya'da sunulan öneri haberini ona da bildirmeyi kararlaştırdık.)

- Sofya'daki bizimkilere şu telgrafı çektim:*

"Sovyet hükümeti bugün Bulg[ar] hükümetine yardımlaşma anlaşması imzalanması için somut bir öneride bulundu.

Sovyet hükümetinin kanısına göre, Bulgaristan'ın ve Sov[yetler] Birliği'nin Karadeniz ve Boğazlar yönünden güvenliğini teminat altına almak ve barışı korumak, her iki ülke için yaşamsal ve ortak önem taşımaktadır ve ortak çabalarını gerektirmektedir. Sovyetler Birliği, Bulgaristan'ın haklı toprak isteklerini ve özellikle de Edirne vilayetinin Midye-Enez hattına [kadar], Batı Trakya'nın Dedeağaç, Drama ve Kavala ile birlikte iade edilmesi istemini desteklemeyi üzerine alıyor ve çok yönlü yardımda bulunmayı yükümleniyor. Böyle bir anlaşmanın imzalanması durumunda Sovyetler Birliği, Bulgaristan'ın Üçlü Pakt'a girmesine karşı çıkmamakla kalmayıp, kendisi de bu Pakta üye olacak.

Bu öneri bugün Kral Boris'e ve Filov'a sunuldu. Önerinin parlamento içinde ve dışında, basında ve yığınlar arasında duyurulması için hemen etkili önlemleri alın.

Bu amaçla bizim milletvekillerimizi seferber edin; söz konusu öneriden yana ülke çapında kampanya başlatın; gecikmesiz ve koşulsuz kabul edilmesini isteyin. Bulgar halkının uzun yıllar için kaderi belirlenmektedir.

İşbu telgrafı aldığımızı hemen bildirin. Sözü edilen kampanya ve olaylar hakkında, aynı zamanda hükümetin ve diğer çevrelerin nasıl tepki gösterdikleri konusunda bizi hergün haberdar edin."

26 Kasım 1940.

-St[alin]'e bildirdim:

"Sov[yet] hükümetinin Filov'a ve Kral Boris'e sunduğu öneriyi Sofya'daki Bulgar yoldaşlara dün akşam aktardım.

---

* Telgraf metni Bulgarcadır.

Bu haberin alındığını Sofya'dan doğruladılar. Bulg[ar] Partisi MK; Bulgaristan'da yoğun bir şekilde seferberlik uygulanmakta olduğunu bildiriyor. Ordu birlikleri Türk ve Yunan sınırlarına konuşlandırılıyor."

- Gün içinde, Amerikan sorunlarıyla ilgili komisyonun oturumu.

- Akşam köşkte konsültasyon: Prof. Konçalovski, Prof. Rapoport, Prof. Fronşteyn, Dr. Potapov, Dr. Mayorov.

Sonuç: **R[oza] Y[ulievna]**'nın kan damarlarında sertleşme var. Birkaç ilaç alması ve heyecanlanmaması gerekiyor. Tehlikeli bir şey değil.

Benim hakkımda: Sinir sistemi iyi. Prostat tedavisi gerekiyor.

27 Kasım 1940.

- **Prag başk[onsolosu] Kulikov** yanımda.

"Bata", "Şkoda" ve diğer işletmeler Alman ordusunu silahlandırmak ve donatmak için tam kapasite çalışıyor."

"Prag yakınlarında, ayda 1.000 uçak kapasiteli çok büyük bir uçak fabrikası kuruluyor."

Çeklerin yurtsever, anti Alman manevi gücü yıkılmış değil. Nas[yonal] sos[yalist] Almanya'ya karşı Çekler şiddetli bir kin besliyor. Bu ortamda Çekler arasında **ulusal dayanışma** gözleniyor. Çok ince bir tabaka Almanların hizmetine bilerek geçmiş bulunuyor.

Zlin şehrindeki "Bata" genel müdürü Glavniçka Yosif, Sovyet yanlısı bir adam. "Şkoda" genel müdürü Gromadko ve yardımcısı Şkvor da öyle.

"Bata"da çok miktarda **ahşap tabanlı ayakkabı** üretiliyor. (Bunun bizde de uygulanması fena olmaz!)

Zapototski ve Dolanski, Oranienburg toplama kampında bulunuyor.

Klement ve Kopşeva – Daşau'da.

Zapototski, siyatik ve verem hastası – hakkında Sov[yet] casusluğu iddiasıyla dava hazırlamıyor!

Zapototski'nin **kızı**, partinin hiçbir mad[di] yardımda bulunmamasından şikayetçi.

Kızının adresi.

Kayzerova Mariya

Prag, 15. Lhotka*;

Liburska** 156.

Tutuklanmadan önce dördünün de SSCB'ye seyahat etmek için Sovyet belgesi varmış!

28 Kasım 1940.

- **İtal[yan]** sorunlarını görüştük.

(Erkoli, Bianko, Neri, Man[uilski].)

- Rozi ve çocuklarla, Hükümet Evi'nde geceledim.

Akşam Stalin'in çalışma odasından Molotov telefon etti: "Sofya'da bizimkiler Bulgaristan'a yapılan Sov[yet] önerisiyle ilgili çağrı dağıtıyorlarmış. Ahmaklar!" Bu zararlı aptallığa son verilmesi için talimat gönderdim.

29 Kasım 1940.

Hükümet Evi.

(Geceledik.)

30 Kasım 1940.

- ...***

- Busalov'un Rakoşi hakkında haberi.

Tahliller hasta olduğunu doğrulamış ("xxx kırmızı".).

---

* Lhotka.

** Liburska.

*** Aslında üzeri çizilmiş: "Hükümet Evi".

1 Aralık 1940.

Pazar.

2 Aralık 1940.

- İspanya sorunları hakkında Dolores ve Ernandes ile görüşme.

İspanya'daki durum ve İsp[anya] komünist partisinin görevleri ile ilgili politik bildirge hazırlamalarını önerdim.

...*

3 Aralık 1940.

- Pik ve Rom[en] yoldaşlarla Romanya işlerini görüştük. Birkaç gün sonra Forş[on] (Yovan) ülkesine dönmek zorunda, ardından da Marinesku (merhum Orlov'un eşi) dönecek.

- Hükümet Evi'nde geceledik.

4 Aralık 1940.

- "Personel" şub[esinin], İrtibat D[airesinin] vb. sorunlarını gözden geçirdim.

5 Aralık 1940.

- **Anayasa** Günü. Vladimirov'lar (çocuklarla), Artur, Ela ve Beno bizdeler.

Amer[ikan] filmi "Mariya Antuaneta"yı ve bizim Sov[yet] filmi "Dönüş"ü gördük.

6 Aralık 1940.

KE Yazı işleri kurulu toplantısı.

(Gotv[ald], Erk[oli], Man[uilski], D[imitrov], Viden, Geryo, Mirov, Şiling, Yovçuk, Ponomaryov, Lode.)

Kurulun çalışmalarını eleştirdim, çalışma yöntemlerinin değiştirilmesini, derginin içeriğinin günümüzün koşullarına ve K[omünist] E[nternasyonal]'in bugünkü görevlerine uygun hale getirilmesini istedim.

Eleştiri ve öneriler oybirliğiyle kabul edildi.

(Bakalım pratikte ne olacak!)

7 Aralık 1940.

- Rakoşi benim yanımda. Baskıya uğramış Macarlar sorununu öne sürüyor. Ditman'ın Macaristan'a gönderilmesi.

8 Aralık 1940.

Pazar.

9 Aralık 1940.

- İsveçli Erikson sağ salim Sofya'dan döndü.

(Partiye 6.000 Dol[arı] teslim etmiş.)

10 Aralık 1940.

- Prole[tarskiy] İlçesinden ("Stalin" fabrikası) yoldaşlar yanımdaydı. Dolores ve Ernandes ile birlikte, fabrikada çalışan İspanyol işçiler arasında politik çalışma konusunda anlaştık. **Yakuboviç** – İlçe Komitesinde propag[anda] şub[esi] başkanı.

- Akşam köşkte – **Kulikov eşiyle**.

(**Artur ve Ela**.)

11 Aralık 1940.

- Benzin konusundaki mektubuma yanıt olarak Ekonomi Müsteşarlığından bildirim (10 Aralık tarih 42174 Nolu):

"SSCB Bakanlar Kurulu Ekonomi Müsteşarlığı, Moskova Büyükşehir İcra Kuruluna, KEYK sekreterlerinin hizmetine verilmiş bulunan otomobillerden 13'ü için 800 litre, 17'si için ise 600 litre aylık benzin sarfiyatı tahsisini önermektedir."

Müsteşar Yardımcısı

M. Pervuhin.

12 Aralık 1940.

- İngiliz komisyonu.

Sorunun, Marti'nin hazırlayacağı rapor ile [KEYK] Sekreterliğine getirilmesi kararlaştırıldı.

---

* Aslında üzeri çizilmiş: "Hükümet Evi'nde geceledik."

13 Aralık 1940.

- Fransız postası. Torez'den malûmat.

Frans[ız] yoldaşlara, ortaya konan sorunları görüşmelerini ve somut önerilerde bulunmalarını salık verdik.

14 Aralık 1940.

- MK'ne (Sofya) direktif gönderildi:

Anlaşmayla ilgili kampanya: parti yanlısı, burjuvaziye karşı, hanedan düşmanı ve Almanya düşmanı nitelikte olmamalı. Sınıfsal değil, ulusal ve devlet[sel] temelde yürütülmelidir.

15 Aralık 1940.

- Evde yalnız kaldık. Kimseyi davet etmedik.

16 Aralık 1940.

- Forşon ile son sohbet (Romanya).

17 Aralık 1940.

- Neri (İtalya) ile Amerika'daki çalışmalarını görüştük.

18 Aralık 1940.

- Yazı İşleri Dairesinin sorunlarını görüştük (Man[uilski] ve Pisarenko ile).

19 Aralık 1940.

- [KEYK] Prezidyumunun oturumu. Marti'nin İngiltere raporu; Florin'in Danimarka ve Norveç raporu; Pik'in Yunanistan üstüne verdiği bilgi.

- (Meksika üzerinden Brezilya'ya gidecek olan) **Laserda ve Blastiras** ile sohbet.

20 Aralık 1940.

- Molot[ov] ile Bulgaristan hakkında telefon görüşmesi. (Mol[otov]: Bulg[ar] hükümeti Sov[yet] önerisini reddetti. Savaşın içine çekilmekten vb. korkuyor).

- Bogdanov, Odesa limanından hareket etti.

21 Aralık 1940.

- **Molotov telefon etti**. El yazısının gerçekten Telman'a mı ait olduğunun tespit edilmesi için, ondan alınan bir mektubu bana göndereceğini bildirdi.

22 Aralık 1940.

"Pazar".

- Vladimirov'lar ve Stela bizdelerdi.

23 Aralık 1940.

- Alman yoldaşlarla toplantı.

Erkoli, Gotvald, Pik, Ulbriht, Dengel, Funk, Koplenig, Akerman, Akerman'ın karısı, Gulyaev, Fösterling (raportör).

- **İsv[eçli] yol[daş] Vretling** ile görüşme ("Die Welt" ve başka sorunlar hakkında).

Henrieta Flayşman'a (Boskovitse) Stokholm'dan 100 Mark göndermesi istendi.

- **Laypzig'deki mahkeme kararından beri 7 yıl geçti! (23 Aralık 1933.)**

24 Aralık 1940.

- **Ülkelerine dönecek olan Çinli yoldaşlarla** (Çin Okulunda okuyan iki erkek ile üç kadın) görüşme.

- Gidecek olan Mac[ar] yoldaş, **Ditman** ile görüşme (Gotvald, Geryo, Suharev, Gulyaev, Helfand katıldılar).

25 Aralık 1940.

- İspanya KP'nin politikası ve Meksika ve Şili partileri hakkında **Dolores ve Ernandes** ile görüşme. Braudır eliyle talimatlar gönderilmesini kararlaştırdık.

- **Orel şehrinden** MOPR heyetini kabul ettim. Çalışmalarıyla ilgili bir albüm verdiler.

Anlaşılan bu, MOPR'un örnek bir örgütü.

- **SKP(b) MK Örg[üt] İşleri Bürosu'nun kararı** geldi – 63/314 (25 Aralık 1940).

"Kardeş komünist partilerinden yönetici kadroların eğitimi için

KEYK'na bağlı bir yıllık okul açılması için.

1. Kardeş komünist partilerinden yönetici kadroların yeni öğrenimi için 65 kişilik bir okul örgütlemek üzere KEYK'na izin verilsin.

2. Okulun öğretim programı kabul edilsin (Bak: Ek).

3. SKP(b) tarihi, genel tarih, ekonomi politik ve Komintern tarihi derslerinin öğretim üyelerinin ve programlarının belirlenmesi görevi SKP(b) MK "Propaganda ve Ajitasyon" Şubesine verilsin.

4. Aleksandrov, Krupin, Bogdanov ve Yovçuk yoldaşlar, okulun giderler bütçesini görüşüp, onay için SKP(b) MK'ne sunmakla görevlendirilsin."

26 Aralık 1940.

- **Türk sorunlarıyla** ilgili görüşme. (Pik, Kolarov, Marat.)

- **Kaplan** (Belostok'lu) Polonya komünistlerinin durumunu anlattı.

- **Timoşenko'nun makamında**.

Çin işleri hakkında. (8.Orduya silah yardımı olanağı.)

27 Aralık 1940.

- **Tarasov** (Paris başk[onsolosu]) Fr[ansız] komünist partisi hakkında bilgi verdi.

Dolores onunla İsp[anya] işlerini görüştü.

- Bas[ın] işleri hakkında Yovçuk ve Apelt ile görüşme.

28 Aralık 1940.

- Torez, Marti ve Manuil[ski] önünde Tarasov rapor sundu.

29 Aralık 1940.

- Fransız komünist partisinin **yirminci kuruluş yıldönümü**. Kuntsevo'da dostça akşam yemeği (Torez'in villasında – Torez ve eşi, Marti ve eşi, Raymon ve eşi, Alar ve eşi, Ramet, Manuilski, Stepanov ve D[imitrov]).

Anılar. Dostça bir ortam.

30 Aralık 1940.

- [KEYK] Sekreterliğinin basın işleriyle ilgili oturumu.

Apelt ve Parişev'in raporları.

Yayınevi yazı iş[leri kurulu] yönetimini (özellikle Yovçuk'un boş laflarını) sert bir şekilde eleştirdim.

Man[uilski]. Sert konuşmamdan memnun değil. "Yovçuk yetenekli bir kadrodur vb."

Tersine, eminim ki, kadroların kendilerine çeki düzen vermelerine ve görevleriyle daha ciddi uğraşmalarına yardımcı olacaktır.

31 Aralık 1940.

- [KEYK] Sekreterliği'nin oturumu.

Gotvald'ın "*KE*" dergisi hakkında raporu. Sert eleştiri.

Başta Gotvald olmak üzere, Yazı İşleri işç[ilerine] somut öneriler hazırlamaları görevi verildi.

- Yeni Yıl'ın karşılanması. Evde.

(Vladimirov'lar, Blagoev'ler, annesi ve kızıyla birlikte Olya)

1 Ocak 1941.

- Günü evde geçirdik.

Yeni Yıl'a sağlıklı girdik.

2 Ocak 1941.

- "Barviha"da, Dias'ın ziyaretinde.

Çok ciddi bir hastalık.

Yeni bir yara açılmış.

Gelecek 2-3 ay "Barviha"da olması gerekiyor.

Belki yeni ameliyat gerekecek. Zavallı!

Herşeye karşın, maneviyatı dipdiri, iyimser.

- Vaynberger'i ziyaret ettim. Bedeni ve sinirleri tamamen sağlığına kavuşmuş. Artık çalışabilir.

"Aufgeblasenen, hochnasigen Menschen"* izlenimi bırakıyor.

- Rakoşi şehirdeymiş.

- Dzerjinski ve Löjön'ü de ziyaret ettim.

Löjön, Paris Komününe katılanlardan hayattaki son ve tek kişi.

Kendisi **95 yaşında!**

3 Ocak 1941.**

- **Pik'in 65-ci yaşgünü**. KEYK'nun kutlama mesajını kendisine sundum.

Mançurya'daki part[izan] müfrezelerinde par[ti] örgütleri sorunuyla ilgili olarak, general Panfilov (İstih[barat] Da[iresi]) yanımdaydı.

- Düklo (Paris) için talimatları hazırladık.

4 Ocak 1941.***

- Dolores, Anton, Ernandes ile İspanya işlerini görüştük.

- Gener[al] Panfilov, Ç[in]-Mançurya işleri dolayısiyle yanıma geldi.

- Sofya'dan haber: Anton [İvanov] oraya 27 Aralık günü varmış ve güvenli bir yere yerleştirilmiş.

5 Ocak 1941. Pazar.

Vladimirov'lar, Blagoev'ler, Çavdar (Sonya'nın oğlu), Ana Pauker'in çocukları (Vlad ve Tanya) bizdeydiler.

6 Ocak 1941.

- D[imitriy] Z[aharoviç] hastalandı. Kuntsevo'da kaldı.

- Arap (Filistinli) yoldaş Bakir ile sohbet ettim.

Filistin'e veya Suriye'ye, çalışmaya gönderilebilir.

- Kolarov "Barviha"ya alındı.

- Artur ve Ela, Çavdar, Ana Pauker'in çocukları bizim evdeler.

- Savcı **Kurov** ve savcı **Yakutin** buradaydı.

Politik mülteci davalarını görüşme konusundaki işlerinin felç edilmesinden yakındılar. NKDV onların emirlerini iptal ediyor.

7 Ocak 1941.

- İrtibat Dairesi'nin çalışmalarını iyileştirme konusunda oturum. (Suharev, Sorkin, Şiroki.)

- Fransız MK'ne öneriler ve ...**** Paris'teki İspanyol yoldaşlara tavsiyeler gözden geçirildi.

8 Ocak 1941.

- **Kostroma**[135] şe[hri] Belediye Başkanı **Vinogradov** buradaydı.

Şehirdeki durum hakkında bilgi verdi:

1) Buğday, sebze, şeker tedariği düzene konmuş.

2) Aydınlatma (elektrik enerjisi) konusunda zorluklar. Yardım gerekiyor.

3) Fabrikalar düzene sokulmuş.

4) İş disiplini iyileşmiş – kabadayılık olaylarında azalma varmış.

5) Şehirdeki temizlik ve kültüre gelince – çok yetersizlikler var.

6) Kostroma ile Yoroslavl arasında yol inşa ediliyor (60 kil[ometre]).

Volga'nın diğer kıyısına, savunma sanayii için iki fabrika kurulacak. Bu bağlamda, belki köprü ve tramvay gerekecek.

---

* "Kibirli, kendini beğenmiş adam"

** Aslında üzeri çizilmiş: "12.40".

*** Aslında üzeri çizilmiş: "12".

**** Aslında üzeri çizilmiş: "İspan."

9 Ocak 1941.

- "Basın" Şubesinden işçilerle toplantı (Fridrih, Şverma, Fürnberg, Funk, Kelerman, Glaubauh, Beker, Doycaşvili ve Gulyaev).

Çalışmaların örgütlenmesi, şube yönetimi, şube yapısı ve personeli, şubenin 1941 yılı için görevleri hakkında.

- Sergeev, Krilova ve Gulyaev ile Tercüme Bürosuyla ilgili toplantı. Karar alındı: Tercüme Bürosu "Basın" Şubesine devredilecek ve diğer şubelerin yanısıra, Sekreterlik Bürosuna ve sekreterlere de hizmet verecek.

ÖİB* - 68/143 g.s. Dim[itrov], Şor Revski yoldaşlara, SKP(b) Lening[rad] Şeh[ir] Kom[itesi]

"İlgisi Bolşavok, A.B.

Yoldaş Bolşakov, A.B. KEYK'nun hizmetine gönderilsin.

MK Sekreteri Jdanov."

10 Ocak 1941.

- İrtibat Dairesinden işçilerle toplantı (Suharev, Sorkin, Helfand, Kats, Pavlov, Şiroki).

Pasaport tekniği, insanların gönderilmesi ve kabul edilmesi, illegal olarak insan geçirilmesi vb.

- "Dimit[rov]" **Bulgar Tiyatrosunun** sana[t] yönetmeni **Braude** yanımda.

Odesa'dan **Bolgrad**'a (Besarabya) taşınan **tiyatro** hakkında bilgi verdi.

Sanat Komitesi'nden yardım rica ediyor:

1) Tiyatronun dahil olduğu kategoriye uygun olarak (700 rubleye kadar) maaşlar.

2) Bolgrad'da tiyatro[nun] mekanını donatmak için para.

3) Kolhozları ziyaret edip temsil için otobüs.

11 Ocak 1941.

- Sobolev (Dışişleri Bakanlığı B[aş]** Sekr[eteri]) yanımdaydı.

Bulgaristan'ı konuştuk. Sofya ziyaretini ve Sovyet önerisinin Kral Boris, Filov ve Popov'a sunuluşunu anlattı. Bulg[ar] hü[kümeti]'nin Almanya karşısında artık yükümlülük üstlenmiş olduğu ve bu nedenle Sov[yet] önerisiyle ilgili hiçbir açıklama istemediği izlenimi edinmiş.

"Anlaşılan, Kral Boris bakanlarını avucunun içinde tutuyor. Oldukça kurnaz ve Bulg[ar] politikasını doğrudan kendi yönetiyor. Filov politikacı değil. Popov daha deneyimli ve azimli."

- "Propaganda" Şub[esi]'nden işçilerle toplantı. (Yovçuk, Apelt ve Vladimirov) şubenin kadro sayısı ve yönetimini güçlendirme konusunda.

Fürnberg'i Baş[kan] Yard[ımcısı] olarak dahil ettik.

- İroçka **kızamık** oldu. Hastalık **Mitya'ya ve Faniçka'ya** da bulaştı bile. Evde – büyük telâş!

12 Ocak 1941.

- Alman ordularının Bulgaristan'a dalma olasılığı nedeniyle Molotov'u telefonla aradım. Bu konuda bir görüşme yapmayı Stal[in] ile vaad etti. Molotov şöyle dedi: "TASS'ın bir açıklamasını yayınlayarak, orduların Bulgaristan üzerinden geçişi konusunda bizimle muta-

---

* SKP(b) MK Örgüt İşleri Bürosu.

** Aslında hatalı: "genel"

bakatın söz konusu olmadığını belirttik. Şimdilik başka bir girişimde bulunmuyoruz."

...*

- Çocuklar hastalığı şimdilik sakin geçiriyor.

13 Ocak 1941.

- **ÖİB – 68/513** – g.s. 13 Ocak 1941.

Dimitrov, Krupin, Aleksandrov, Bogdanov yoldaşlara.

(KEYK'na bağlı 1 yıllık okul ile ilgilidir)

"1. Okulun bütçesi 1.139 b[in] ruble olarak kabul edilsin.

2. Bogdanov yoldaşın okula söz konusu parayı havale etmesi için MOPR MK'ne öneride bulunulsun.

MK Sekreteri: Jdanov."

- **P.437** – 11 Ocak 1941.

Timoşenko, Dimitrov, Molotov yoldaşlara

"KEYK sorunu.

26 Çinli komünistten oluşan bir grubu Yanan'a nakletmesi için Savunma Bakanlığı'na izin verilsin.

MK Sekret[eri] : Stalin."

- Stal[in]'e **şahsi** bir mektup yolladım:

"Değerli yoldaş Stalin,

Alm[an] ordularının Bulgaristan'a aktarılması konusunda Bulgar komünist partisinin izlemesi gereken politikayı görüşmek üzere beni kabul etmenizi rica ederim.

Alman ordularının Bulgaristan'a dalmaya hazırlanması, Bulgaristan komünist partisini son derecede zor ve karmaşık bir görevle karşı karşıya getiriyor. Ülkedeki çok büyük etkisini dikkate alırsak, komünist partisi, kuşkusuz, Bulgar hükümetinin rızasıyla ya da hoşgörüsüyle Almanya'nın böyle bir eylemini suskunlukla geçiştiremez. Ancak, sorun buna nasıl ve hangi yöntemlerle tepki göstermesi, nasıl bir somut konum alması gerektiğindedir.

Benim görüşüme göre, komünist partisi, hangi gerekçeyle yapılırsa yapılsın, Bulgaristan'a Alman ordu birlikleri aktarılmasına kararlı bir biçimde karşı çıkmalı, Bulgaristan'ın tarafsızlığının böylesine çiğnenmesiyle, Bulgar halkının yabancı çıkarlar için savaşa sürükleneceğine, Bulgaristan topraklarını savaş alanına çevirme tehlikesi taşıdığına ve ülkenin bağımsız varlığını tehlikeye attığına işaret etmelidir. Bunun yanısıra, Kral Boris ile hükümetin sorumluluklarını açığa vurmalı, Sovyetler'in yardımlaşma anlaşması önerisini reddetmekle oluşan durumun başlıca sorumluları durumuna geldiklerini belirtmeli ve bu bağlamda Bulgaristan ile SSCB arasında yardımlaşma anlaşmasının zorunluluğunu özellikle vurgulamalıdır.

komünist partisi, TASS'ın açıklamasını geniş çapta kullanarak, Alman birliklerinin aktarılması konusunun SSCB ile mutabakat temelinde yapıldığı yolunda hükümet çevrelerinin yürüttüğü yığınları aldatma kampanyasını felce uğratmalıdır.

Komünist partisi ayrıca, ülkede işgalci bir rejimin kurulmasına ve ekonomik potansiyelin ve gıda kaynaklarının ele geçirilmesine karşı yığınsal hareketi örgütlemeli, bunu yaparken de, düşüncesizce girişimlerden, provokasyona yol

* Aslında üzeri çizilmiş: "TASS'ın Açıklaması"

açacak hareketlerden ve silahlı çatışmalardan kaçınmalıdır.

Yold[aş] selamlarıyla,

G.Dim[itrov]."

- Gece saat 2'de Stal[in] telefon etti: "Mektubunuzu okudum. Sizin tutumunuzu onaylıyorum. Maskeler düşürülmeli, ama provokasyon nitelikli eylemlerden kaçınılmalı. Bu tür eylemler, ancak Almanlar'ın ülkeyi işgal etmesini kolaylaştırılabilir...

Parti, Sovy[etler] Birliği'nin yardımcısı olarak değil, kendi adına hareket etmelidir.

Bulg[ar] hü[kümeti] bizim açıklamamızı suskunlukla geçiştiriyor. Açıklamamızı radyodan Bulgarca olarak yayınlayacağız."

14 Ocak 1941.

- MK'den bildirildiği üzere, 26 Çin[li] komünistin Yanan'a nakledilme kararı iptal ediliyor.

- Molotov, Fr[ansız] komünist partisi için Tarasov'a görev vermekten kaçınmamızı tavsiye etti.

- Savcı Kurov tekrar bana geldi. Haksız olarak tutuklanan ya da hüküm giyen siyasi mültecilerin davaları konusunda savcılık çalış[anlarıyla] NKVD arasında sürtüşmelerden yakındı.

D[imitriy] Z[aharoviç] işe başladı. 6 Ocak'tan beri hastaydı.

15 Ocak 1941.

- KEYK'nun 1941 yılı personel sayısını belirledik.

- Raymon ve Man[uilski] ile KGE'deki Rus heyetiyle düzensizlikler sorununu görüştük.

(Bu sorunla ilgili olarak SLKGB sekr[eterleri] **Mihaylov** ve **Gromov**'u buraya davet etmeyi kararlaştırdık.)

- Man[uilski] ile, Rakoşi davasıyla ilgili Uluslararası Kontrol Komisyonu'ndaki 1926 belgelerini (Rakoşi'nin Budapeşte'de tutuklandıktan sonra, polisteverdiği affedilmez ifadeler nedeniyle) gözden geçirdik.

(Bu belgeleri görmesi ve bu konuda açıklama yapması için Rakoşi'ye vermeyi kararlaştırdık).

- İsp[anyol] okulunun, bir buçuk yıllık ulusl[ararası] kurslar haline getirilmesi için Jdanov ve Malenkov'a bir not gönderdim.

16 Ocak 1941.

- Golikov (İstih[barat] Dai[resi]), **Panfilov** (İst[ihbarat]), **Biryukov** (Uzak Doğu (Habarovsk) Askeri konsey üye[si]) yanımdaydılar. Mançurya işlerini (part[izan] müfrezeleri ve par[ti] örgütleri) görüştük.

Çin KP MK geç[ici] bürosunun kurulması ve Mançurya'ya par[ti] işç[ileri] gönderilmesi konusunda anlaştık.

- SLKGB Sekreterleri **Mihaylov** ve **Gromov** buradaydılar.

D[imitriy] Z[aharoviç] ile birlikte KGE'ndeki Sov[yet] heyetinin çalışmalarını görüştük. Anlaştık:

1) Heyet başkanlığı görevi [SLKGB] MK üyelerinden birine verilmeli. 2) Slutsker başkan yard[ımcısı] olmalı. 3) Çeçotkina Antipov (MK'nde çal[ışıyor]) ile değiştirilmeli.

- Rakoşi. Doğrudan çalışma alanını oluşturacak olan Macaristan işlerini ele aldık.

Uluslararası Kontrol Komisyonu'ndaki (İKK) dosyasını gösterdim. Kendi açıklamalarını sunması konusunda anlaştık.

- Çin'de Gomind[an] ile bizim askeri

birliklerimiz arasında silahlı çatışmalar. Endişe verici haberler. İç savaşın yeniden başlama tehlikesi.

Çin komünist partisi MK Sekr[eteri]nden şu şifrogramı aldım:

"Çan Kayşi'nin emri üzerine, Erihay Honina'nın komutasındaki on binden fazla askerden oluşan Dördüncü Ordu'muz Yantzi nehrinin güney bölgelerinden kuzeye doğru hareket ediyor, ama Çan Kayşi'nin gönderdiği yetmiş bin kişilik bir ordu tarafından kuşatıldı. Sekiz günden beri iki taraf arasında gece gündüz kanlı çarpışmalar sürüyor.

Kuzeybatıda üçyüz binden fazla asker konuşlandırılmış durumda ve bunlar sınır bölgelerinden Şinsi Gansu Ninsya'yı çembere almış bulunuyor. Bu bölgenin etrafı -bir-kaç yüzbin verst boyunca askeri donanımla uzanan kuşatıldı.

Ordumuz tamamen imha edilme tehlikesiyle karşı karşıya. Bunun yanı sıra, Çan Kayşi yirminin üzerinde tümeni ileri sürmüş ve bunlar Tszyansu, Şandun, Anhueyn ve Hubey olmak üzere dört vilayetteki ordularımızın partizan üslerine karşı geniş çaplı saldırıya geçmiş bulunuyor. Bütün ülke çapında yığınsal tutuklamalar ve toplu cinayetlerin hazırlıklarını yapıyorlar. Gerici ortam son derece ciddi. Biz, Çan Kayşi'nin yürüttüğü yoğun saldırılara karşı politik ve askeri alanda geniş çapta atağa geçmeye hazırlanıyoruz."

17 Ocak 1941.

- [KEYK] Sekreterliğinin Redizdat*, "Propaganda" Şubesi ve "*KE*" Yazı işleri sorunlarıyla ilgili komisyonun oturumu.

(Gotv[ald], Erkoli, Man[uilski], D[imitrov], Yovçuk, Fürnberg, Apelt.)

- Çi[n] şifrogramı ile ilgili olarak Molotov'a telefon ettim. Sorunu Stalin'e iletmeye ve Çan Kayşi üzerinde baskı yapmaya söz verdi.

- Aynı nedenle **Timoşenko**'ya da telefon ettim.

18 Ocak 1941.

- KEYK arşivinin nasıl düzenlendiğini kontrol ettim. Arşiv şefi Bevz'i arşiv çalışmalarının durumu hakkında rapor hazırlamak ve iyileştirme önerileri sunmakla görevlendirdim. Arşiv salonunun **yalıtılmasını** ve arşiv koridorunun, şimdiye kadar olduğu gibi, bütün çalışanlar tarafından **geçiş koridoru** olarak kullanılmasına son verilmesini emrettim.

- "Personel" şubesinde çalışanlarla yapılacak toplantıyla ilgili olarak **Gulyaev** ile görüştüm.

- Stalin'e **şahsi** bir mektup gönderdim:

"Değerli yoldaş Stalin,

Çin komünist partisi MK'nden aldığımız iki şifrograma ve Sovyetler tarafından elde edilen mevcut bilgilere göre, anlaşılan, Çan Kayşi bugünkü şartları Çin komünist partisine karşı yıkıcı darbe için, uygun sayıyor ve bu nedenle onun generalleri IV-üncü Ordu'ya alçakça saldırarak yokettiler, 8-inci Ordu'ya ve Özel Bölge'ye karşı yeni saldırı harekatlarına girişiyorlar.

Durumlarının son derecede ağır ve zor olmasına karşın, Çin komünistleri, Dördüncü Ordu'ya karşı bu haydutça saldırıyı yanıtsız bırakamaz ve Çan

* Redizdat – Ecnebi Diller Neşriyat Evi'nin yönetim organı, basın-yayın kurulu.

Kayşi'nin Sekizinci Ordu'ya ve Özel Bölge'ye saldıran silahlı güçleri karşısında kendilerini savunmadan edemezler.

Eğer Çan Kayşi, generallerinin yürüttüğü saldırı harekatlarını durdurmazsa, kaçınılmaz olarak büyük bir iç savaş patlak verecek ve bu, kuşkusuz, yalnız Japonların işine yarayacaktır.

Böyle bir iç savaşın önlenmesi amacıyla, Sovyet tarafının Çan Kayşi üzerinde uygulayacağı olası etkileme önlemlerinin yanı sıra, Amerika'da, İngiltere'de ve diğer ülkelerde olaya ilişkin kampanya başlatılmasıdır. Bu kampanya, Çin hükümeti üzerinde belirli bir baskı yapabilir ve Çin kamuoyunu belirli ölçüde etkileyebilir. Bana göre, bu kampanya iki biçimde uygulanmalıdır:

1) Çin halkının Japon işgalcilerine karşı birliğini baltalayan Çin gericilerinin canice hareketleri, Çin'e karşı dostça yaklaşım içinde bulunan yabancı basında açığa vurulmalıdır;

2) Bir taraftan, Çin halkının dostları (değişik dernekler, örgütler, ünlü toplum adamları) Çan Kayşi'ye protesto mesajları göndermeli, diğer taraftan da ona ve Çin halkına, iç savaşa izin verilmemesi ve anti Japon tek cephesinin bölünmemesi, Japonların Çin'i "Çinlilerin kendi elleriyle" işgal etmelerinin önüne geçilmesi yönünde çağrılarda bulunmalıdır.

Dostlarımıza böyle bir kampanyayı örgütleme talimatını tamamen güvenilir bir şekilde iletme olanağımız vardır.

Böyle bir adım atılıp atılmaması konusundaki görüşünüzü çok rica ederim.

Dos[tça] selamlar sunarım.

G. D[imitrov]."

- Mektubun Stalin'e iletildiği, gecenin geç vaktinde bana bildirildi.

19 Ocak 1941. Pazar.

Evde yalnız geçirdik. Çok iyi bir film olan "Kartalın Ölümü"nü izledik.

20 Ocak 1941.

- Çi[n] işleri hakkında Vyaçeslav Mihayloviç [Molotov] ile görüştüm. "Konuyu görüşmek ve gerekli önlemleri almak için, olup bitenler hakkında daha eksiksiz bilgi almalıyız", dedi.

- Çuntsin'den. 17 Ocak 1941.

"... Çan Kayşi bugün general Çjan Çun aracılığıyla ricasının Moskova'ya iletilmesini istedi: 3-üncü Bölge askeri birlikleri ile 4. Devrimci Halk Ordusu arasında meydana gelen olaylar, yerel önemde askeri olay olarak nitelenmeli ve bunlara politik anlam verilmemeli, geniş çapta duyurulmamalı. Sizi temin ederim ki, bu "olay" merkezi hükümet ile Çin komünist partisi arasındaki ilişkileri hiçbir şekilde etkilemeyecek ve Japonlara karşı savaştaki işbirlikleri üzerinde etkide bulunmayacaktır. Dördüncü DHO (Devrimci Halk Ordusu) üst düzey subayları serbest bırakılacaktır".

21 Ocak 1941.

- Dergiyle uğraştık (Gotvald, Erkoli). Yazı işlerinde görüşüldükten sonra o [Gotvald], Erkoli'nin yazısını **başarısız** bir şekilde değiştirmiş. Yazarının adını şaşırmışlar! Benim açıklamalarımı kabul etti (pek de kolayca!). Ama bu defa, daha önceleri (savaştan önce) ve şimdi yürütülen barış savaşımına ilişkin yerleri başka bir anlamla değiştirdi.

- **Akşam Bolşoy Tiyatrosu'nda**.

Lenin'in ölümünün yıldönümü nedeniyle anma töreni.

Şçarbakov'un raporu. Harika bir program.

Mayakovski'nin Lenin üstüne şiiri okunurken, **Stal[in]** dedi ki: "Demyan Bedni'den on ciltlik şiir, Mayakovski'nin bu şiiri kadar etmez. D[emyan] B[edni] hiçbir zaman bu zirveye ulaşamaz."

- **Molotov** ile Bulgaristan ve başka sorunlar üzerine konuştuk. Molotov bana, **Sovyet hükümetinin, Alman hü[kümetine], Bulgaristan ile Boğazlar'ın, SSCB'nin güvenlik bölgesine dahil olduğunu bildirdiğini** söyledi.

- Sofya'dan, V Şub[eden] getirilen şifrogramda bildirildiği üzere, Kral Boris sözde Almanya'dan gizli olarak, Sov[yet] büyükelçisiyle görüşmek istiyormuş. Bulgaristan topraklarından geçiş için Almanlar on günlük ültimatom vermiş. Kral Boris intihar etmeyi denemiş...

- Stalin ile Çin sorunları üzerine konuştuk.

"E Tin disiplinsiz bir partizan. Bu olaya neden olan o değil mi, bir bakmak gerek.* Bizde de iyi partizanlar vardı. Ama, disiplinsizlikleri vb. yüzünden kurşuna dizmek zorunda kalmıştık."

"Üç yıldır aynı topraklarda bulunan Sekizinci Ordu sorunu, göründüğünden daha karmaşık."

Önümüzdeki birkaç gün içinde bu konuyu görüşmek üzere anlaştık.

- Geç saatlere kadar Bolş[oy] Tiyatrosu'nda kaldık**: Stal[in], Molotov, Timoşenko, Jdanov, Budyoni, Kulikov, Merkulov (Sofya'dan telg[rafı] getirdi) ve ben. Diğerleri anma töreninden hemen sonra gittiler.

Stal[in]: "Vor[oşilov] iyi bir delikanlı, ama asker değil." Merkulov hakkında: "Siz mert birisiniz, çalışkansınız, ama prensipsiz, uysalsınız. Ask[eri] sancakların tamamiyle iyi olmasını istiyorsunuz, oysa bir planınız olmalı, herhangi birinin alınacağına bakmaksızın, titizlikle bu planı uygulamalısınız."

22 Ocak 1941.

Evde yalnız kaldık. Kimseyi davet etmedik.

23 Ocak 1941.

- **Aseverdo**** (Şili'den PB üyesi ve milletvekili) ve Mariya Evtimova Aerova (yoldaş Braudır Nü York'tan göndermiş) geldiler.

Aseverdo ve Dolores ile sohbet. Şili KP'nin çalışma düzeni ve sorunlarının görüşülmesi konularında anlaştık.

- Sovy[etler]'in Yugoslavya'daki büyükelçisi **Plotnikov** yanımdaydı.

Yugoslavya'daki durum hakkında çok ilginç şeyler anlattı. Yığınsal protesto havası. Orduya ve aydınlara gelince, bu bakımdan Yugoslavya'da işler, Bulgaristan'dakinden bile daha iyi.

24 Ocak 1941.

- Amer[ikalı] bayan yol[daş] Aerova'dan bilgi.

(Parti, sendikalar, göçmenler vb. hakkında, parti kadroları, burjuva polit[ikacıları] hakkında ayrıntılı bir şekilde.)

- **Stokholm**'dan **Strand** geldi (Finlandiya konusu için).

---

* Bak: 16 Ocak 1941 tarihli not.

** Aslında üzeri çizilmiş: "durduk".

*** Aslında hatalı: "Asavedro".

Finlandiya ve İsveç hakkında bilgi verdi.

- **Kuusinen** ile Antikaynen'i Petrozavodsk'dan çağırdık (28 Ocak 1941 günü gelecekler).

25 Ocak 1941.

- **KEYK Prezidyumu'nun MOPR ve politik göçmenlerle ilgili oturumu.**

Bogdanov'un raporu. Büyük tartışmalar. Somut öneriler hazırlayacak saygın bir komisyon seçildi.

- İKK'ndeki dosyasıyla ilgili yazılı açıklamalarını **Rakoşi** getirdi. 1925 yılında, polisteki ifadesiyle işlediği hatayı kabul ediyor, ama başka tutukluların daha önce polise vermiş olduğu bilgilerin yazılı bulunduğu tutanağı imzaladığını ve bunu, sorgulamanın devamı durumunda silah deposunun ortaya çıkarılabileceğini düşünerek, soruşturmanın **durdurulmasını** istediği için yaptığını söylüyor.

26 Ocak 1941. Pazar.

Evde **yalnız** geçirdik.

27 Ocak 1941.

- Fransız KP'ne **tavsiyeler** gönderildi.

- **Dolores**, İspanya'daki durumu ve İsp[anya] komünist partisinin ülkedeki konumunu anlatan belgeler hakkında bilgi verdi.

28 Ocak 1941.

- **Ulusl[ararası]** sorunlar **raportörleriyle** (38 kişi) toplantı. Manuil[ski] ile birlikte yaptık.

- Alman Komünist Partisi adına Stokholm'a gidecek olan **Funk**'a talimatlar verildi – (Erkoli, Pik, Florin, Ulbriht, Funk).

- **Kuusinen ve Antikaynen**, Finlandiya sorunları için geldiler.

29 Ocak 1941.

- **Kuusinen ve Antikaynen** Finlandiya sorunları için yanımdalar.

Finlandiya KP'nin iç merkezi için direktif tasarısı hazırlamaları konusunda anlaştık.

- Man[uilski] ile görüşüp anlaşma:

Raportörlerle dün yapılan toplantıdan sonra çok gücenmiş.

Tuhaf şeyler söylüyor. Örneğin: "SKP(b) MK'de öyle bir izlenim yaratılıyor ki, sanki işten elimi eteğimi çekmişim. Orada benden hiçbir şey istemiyorlar, herşeyi sen imzalıyor, sen gönderiyorsun. Ben seninle çalışamayacağım... MK karar verecek" gibi ve benzeri saçmalıklar.

Anlaşılan, kötü şeyler oluyor. İşleri sapasağlam elime aldıktan sonra, o rahatsız oluyor. Her çeşit kötü sürprize hazır olmalıyım.

30 Ocak 1941.

- **Macaristan komünist partisinin i[ç] yönetimi için direktifler.**

(Görüşenler – Gotvald, Rakoşi, Erkoli, Manuilski, D[imitrov].)

- Yazı İşleri Dairesi'nin işleri üstüne **Pisarenko**'nun raporu.

- Jdanov ile **yarın** için bir görüşme konusunda anlaştık (gündüz saat 2'de).

- Almanya'da nasyonalsosyalistlerin iktidara geçişinin 8. yılı dolayısiyle **Hitler**'in söylevi.

31 Ocak 1941.

- [SKP(b)] **MK'nde – Jdanov ve Andreev**'in yanında.

Çin'deki sorunlar, bizdeki yab[ancı] yoldaşlar için okul, Rakoşi davası, politik göçmenlerin davaları konusunda savcılık ile NKVD arasındaki ilişkiler, Fran[sa], İngiltere, Almanya ve kimi di-

ğer ülkelerdeki durum, dergimizin sansüre uğraması ve başka sorunlar üzerine konuştuk.

1 Şubat 1941.

- Finlandiya KP'nin görevleri hakkında **Kuusinen ve Antikaynen** ile toplantı. K[uusinen] ve A[ntikaynen]'den başka, Man[uilski], Gotvald, Erkoli ve Gulyaev de katıldı.

Partinin i[ç] yönetimine bir mektup metni taslağını görüştük ve ana hatlarıyla kabul ettik.

K[uusinen] ile Ant[ikaynen]'i, Finlandiya olayları ve bunlardan Finl[andiya] emekçileri ve ulusl[ararası] proletarya için çıkarılacak dersler hakkında bir broşür yazmakla görevlendirdik.

- 60. yaş günü (4 Şubat 1941) için **Voroşilov**'a kutlama mesajını Man[uilski] ile birlikte hazırladık.

2 Şubat 1941. Pazar.

- Evde yalnız geçirdik.

3 Şubat 1941.

- Erkoli, Fridrih ve Fürnberg ile birlikte,"Welt" (Lang) için talimatları görüştük.

- İsv[eç], Danimarka ve Norveç partilerine talimatlar (Florin ile birlikte görüştük ve Linderot'a bilgi vermesi için talimatları Bayan Strand*a verdik).

- Stokholm'da bizim (İskandinavya, Finlandiya ve Almanya için) polit[ik] tems[ilcimiz] olarak üstüne düşen görevler hakkında Linderot'a özel bir mektup gönderdik.

- Funk'a son talimatlar.

- Bayan **Strand** ve **Funk** gittiler.

Sorkin, Funk'a ve Strand'a, Talin'e kadar refakat etti.

- Par[is] Komünü konusunda MOPR'a küçük bir yazı gönderdim.

- Akşam "Çaykovski" Salonu'nda – **uluslararası gece**.

Saat **12**'ye kadar oradaydım.

4 Şubat 1941.

- **Voroşilov'un altmışıncı yaş günü**.

"Pravda"da yansıtılması sadeydi. Yönetici yoldaşlardan tek yazı yok.

Voroş[ilov]'a şöyle bir mektup yolladım:

"Değerli Kliment Efremoviç,

Altmışıncı yaş gününüz nedeniyle en içten yoldaşça selamlarımı kabul etmenizi rica ederim.

Yalnız Sovyet halkının değil, Komünist Enternasyonal'in en iyi savaşçılarının da size karşı beslediği büyük sevgi ve derin saygıyı bütünüyle duyabilseydiniz, büyük Sovyet ülkesinde sorumlu parti ve devlet adamının karşılaştığı kaçınılmaz zorlukların ve tatsızlıkların üstesinden daha kolay gelirdiniz.

Değerli Kliment Efremoviç, bütün kalbimle, daha uzun yıllar sağlıklı olmanızı ve sosyalist anayurdumuzun yararına ve kutsal komünizm davasının tüm dünyada zaferi uğrunda çalışmanızı dilerim.

Sıkıca elinizi sıkarım.

G.D[imitrov]."

- **Akşam Kremlin'de.**

Voroşilov'un altmışıncı yaş günü kutlaması.

Politbüro üyeleri, mareşaller, general Tülenev, general Meretskov vb., baka[nlar], MK üy[eleri] Şkiryatov, Yaroslavski, Manuilski vb., Mihaylov (genç-

* Bayan Ştrand.

lerden) eşleriyle birlikte katıldılar. Hazır bulunanların sayısı, Molotov için yapılan törendekinden daha az.

Katılanların, hemen hemen her biri için kadeh kaldırıldı.

Benim için: Komintern'in "başkomutanı"nın sağlığına! (Vor[oşilov]).

Son kadeh "Eski kuşaklarla genç kuşakların birleşmesi için, Şkiryatov, Mihaylov ve Manuilski için!".

Sabah saat 4'e kadar kaldık.

Stalin iki-üç kez kadeh kaldırdı.

Kızıl Ordu ve filo şerefine.

"Dış politikamızla biz, barışın avantajlarından **yararlanabildik** ve bunları **kullanabildik** (ucuza alıyoruz, pahalıya satıyoruz!). Ancak ordumuzun ve filomuzun gücü, tarafsızlık politikası uygulamamıza ve ülkemizi savaştan uzak tutmamıza olanak verdi."

Genç kadrolar şerefine.

"Diğer ülkelerde genç kadroları 20-25 yıl kenarda tutuyor (özellikle İngiltere ve Fransa'da), ancak bundan sonra değişik yön[etim] kademelerine girmelerine izin veriyorlar. Fransa'nın çöküşünün nedenlerinden biri de budur.

Biz başka türlü hareket ediyoruz – genç kadroları yükseltiyoruz ve bunu bazen oldukça cüretkârca yapıyoruz. Ama gençleri memnuniyetle, sevinçle yükseltiyoruz.

Yaşlılar eskiye bağlı kalıyor. Gençler ise ileriye doğru gidiyorlar. Yaşlıları, zamanında, gençlerle değiştirmek – bu çok önemlidir. Bunu yapmayan ülke, başarısızlığa mahkumdur."

Gücümüzü artırmanın şerefine.

"Şansımız yaver gitti. "Tanrı" yardımcımız oldu. Çok kolay sağlanan başarılar. Kendimizi kaybetme tehlikesi. Kibirli olmamalıyız. Azimle çalışmalı ve öğrenmeliyiz.

Artık ayakta 4 mil[yonluk] ordumuz var, her ihtimale karşı. Çar, 1.200.000 k[işilik] daimi ordu hayaliyle yaşıyordu."

Lenin'in şerefine.

"Lenin bizi doğurdu, yarattı, o bizim atamızdır. Biz herşeyimizi ona borçluyuz. Lenin gibi olalım. Lenin'e* oranla, biz hepimiz "civciviz".

5 Şubat 1941.

- Okul işlerinin görüşülmesi. (Yovçuk, Gulyaev, Vladimirov.) Üç çeşit okul düzenlenmesi üzerinde durduk: 1) Genel part[i] okulu (65 kişi); 2) İspanyol okulu (yeni 60 kişi ve eski öğrencilerden 40 kişi 6 aylık öz[el] öğrenim için); 3) Alman-Avusturya okulu (35 kişi). Diğer uluslar (Bulgarlar, Polonyalılar, Romenler vb.) için kişisel öğrenim örgütlensin.

- **Mao Tsedun**'a şu telgrafı çektim:

"Bize göre, (Çan Kayşi ile) ilişkileri koparmak, kaçınılmaz değildir. Siz, bölünme rotası izlememelisiniz".** Tersine, komünist partisi anti Japon tek cephenin korunmasından yana çıkan yığınlara dayanarak, bölünmeyi önlemek için elden geleni yapmalıdır. Şimdiki konumunuzu gözden geçirmeniz ve bu konuda görüşlerinizi ve önerilerinizi bildirmenizi rica ederiz."

- Yugoslavya'dan alınan habere göre, İtal[yan] **Tuti**, Zagreb sokaklarının bi-

---

* Aslında üzeri çizilmiş: "ona".

** Aslında üzeri çizilmiş: "yönelmemelisiniz".

rinde tutuklanmış. Karısı çalışmaya devam ediyor.

6 Şubat 1941.

- **Kolarov** "Barviha"dan döndü. Villasından daha iki hafta dinlenmeye ihtiyacı var.

- **Erkoli** ile [KEYK] Sekreterliğinin oturumu için, Almanya sorunundaki tutumu görüştük.

- Çin işleri hakkında **Stalin**'e mektup gönderdim. Mao Tsedun'a çektiğim telgrafın metnini kendisine ilettim ve bugünkü durumda Çin komünist partisinin taktiği konusunda tavsiye için beni kabul etmesini rica ettim.

- **Jdanov** ve **Andreev**'e okul sorunlarımızla ilgili önerilerimi gönderdim.

- Bulg[ar] yo[ldaş] Draganov'un oğlunun serbest bırakması için **Merkulov**'a telefon ettim. (Savcılık davasını durdurmuş.)

- İstediğimiz telsiz alıcıları için izin verildiği, **Voroşilov** adına bize bildirildi.

7 Şubat 1941.

- Çin işleri ve özel[likle] komünist partisiyle Gomindan arasındaki ilişkiler ile ilgili olarak **Lin Byao**'nun (8. Ordu 115. Tümen Komu[tanı] ve ÇKP MK üy[esi]) yolladığı raporu, Stal[in], Mol[otov], Jdanov, Voroşilov ve Timoşenko'ya gönderdim.

- Amerika'daki Alman yazarların Alm[an] ordusundaki askerlere özel mektubunun yayınlanması konusunda **Braudır**'a telgraf çektim ve Draysler'e mektup gönderdim.

- Ecne[bi] Diller Neşriyat Evi'ne müdür olarak öngörülen **Kasradze*** (Gospolitizdat işç[isi]) ile konuştum.

- Şeynman, Şkiryatov'a, Rakoşi'nin İKK'deki dava dosyasını gösterdi.

8 Şubat 1941.

- [KEYK] Sekreterliğinin Alman sorunlarının görüşüldüğü oturumu.

Raportör Ulbriht. Varga'nın konuşması. Sorulara yanıtlar.

Rapordan sonra, İtalyan partisiyle ilgili tartışmalar.

- Dias'a, Rakoşi'nin dava dosyasını göstermesi için Blagoeva'yı "Barviha"ya gönderdim.

- Komsomol'a Detizdat Takvimi.

Komintern'e bir şey yok. İbaruri'den başka, ulusl[ararası] komü[nizm] aktivistlerinden hiç kimseye yok.

Aleksandrov'a teleffon ettim. "Anlaşılan, D[imitrov]u tanımak istemiyorlar! Bu, kişisel değil, polit[ik] bir sorundur. Bunun nasıl bir iş olduğunu ve nedenlerinin nerede gizli olduğunu araştırmak gerek."

9 Şubat 1941. Pazar.

Evde yalnız geçirdik. Mitya'nın hastalığı (kızamık) şimdilik normal geçiyor.

10 Şubat 1941.

- [SKP(b) MK] Örgüt İşleri Bürosu'nun kararı geldi (N ÖİB – 71/79).

"And[reev]'e, Dim[itrov]'a, Merkulov'a, Boçkov'a, Şkiryatov'a özeldir.

Yold[aşlardan] Merkulov, Boçkov ve Şkiryatov'dan oluşan bir komisyon, yoldaş Dimitrov'un gönderdiği belgeyi[136] görüşüp buna göre önlemler almakla görevlendirilsin.

Komisyonun işini tamamlaması için son tarih 1 Mart 1941."

- **Dolores** ile İspanya sorunlarını ve

* Aslında hatalı. "Kasaradze".

[KEYK] Sekreterliği'nin **Şili** konusundaki konumunu görüştük.

- Erkoli ile [KEYK] Sekreterliğinin İtal[yan] komünist partisi hakkındaki konumunu görüştük.

- Kobi'den (Japonya) gelen bir habere göre, (eşi ve çocuğu ile Amerika'ya yolculuk yapan) İtalyan yoldaş **Neri**, Kobi'deki otelde **ölmüş**!

- **Blagoeva**, **Dias**'a Rakoşi'nin İKK'deki dava dosyasını tanıttığını rapor etti.

- Akşam, "Stalin" Fabrikası'nın Kültür Sarayı'nda Proletarskiy İlçesi'nin düzenlediği **Uluslar[arası] Gece**'deydik. (Şmeral'ın raporu; Rakoşi ve Vaynberg[er]'in konuşmaları.)

Çok güzel "Amatör Sanat[çılar]" programı!

- **D[imitriy] Z[aharoviç]** hastalandı. Kuntsevo'da kaldı.

11 Şubat 1941.

- Fransız Komünist Partisi'nin politikası hakkında Fran[sız] yoldaşlarla (Moris, Marti, Raymon) ve Erkoli, Stepanov ile toplantı.

Üç cephe oluşuyor:

a) Vişi (Peten – ulus[al] konsey);

b) Paris (Laval – Dea ve diğerleri – ulus[al] birlik;

c) Ha[lk] cephesi (komünist partisi – emek[çiler]).

Vişi ve Paris'e karşı savaş, ama ana ateş Paris'e karşı.[137]

Hal[k] komiteleri:

1) Gıda sağlanması ve dağıtımı işlerinin örgütlenmesi ve denetimi;

2) İş[gal] altındaki bölge ile işg[al] dışındaki bölge arasındaki engellerin kaldırılması;

3) Savaş es[irlerinin] Fransa'ya dönmesi;

4) Alm[an] ordularının Almanya'ya dönmesi;

Fran[sa], Almanya'dan bir şey istemiyor. O, intikam almayı düşünmüyor. Kendi evinde efendi olmak istiyor. O, Fr[ansız] burjuvazisinin politikasından sorumlu değildir.

- Akşam Rozi, Artur ve Ela ile birlikte, "Çaykovski" salonunda.

Leo Bleh'in konseri

12 Şubat 1941.

- Okulların işleri:

1) Bir yıllık okul, 1 Mart'ta (okul yönetimi vb. sorunları görüştük).

2) Lenin kursları (MK "Propaganda" Şubesinin, [SKP(B) MK Örgüt İşleri Bürosuna önerisini görüştük).

- Braudır'a Çeka hakkında telgraf çektim (Meksika'dan Küba'ya göç etsin).

- Moris'e, Rakoşi'nin davasında yaptığı ciddi hatayı, çok ağır olarak niteledim.

- Başsavcı Boçkov telefon ederek, Bulg[ar] yoldaş Draganov'un serbest bırakıldığını bildirdi.

- Komintern'de çalışan 10 kişinin konut işleri hakkında **Molotov**'a mektup gönderdim.

- Geç saatte (gece saat yarımda) Poskryobişev telefon etti.

Çi[nli] yoldaşlara, St[alin]'in doğru bulduğu önerilerim doğrultusunda talimat verilebileceğini bildirdi.

13 Şubat 1941.

- **Paris Komüncüsü Löjön**'e verilen hizmetlerle ilgili olarak **Adela Nikolova**'yı ("Monika") kabul ettim. (Verdiğim görevi kabul etti.)

- Alman yazar **Hupert*** (Mayakovski'yi Almancaya tercüme eden) yanımdaydı. Apelt'i Mayakovski'nin Almanca (beş cilt) basılmasının bizim yayınevince temin edilmesi işiyle görevlendirdim.

- **Draganov ve serbest bırakılan oğlu yanımdalar.**

Drag[anov]'un oğlu iyi bir çocuk. İki yıldan çok boş yere hapiste yatmış.

- **Zinaida Gavr[ilovna] Orconikidze** villada, R[oza] Y[ulievna]'nın yanında. Gece saat ikiye kadar orada kalmış.

14 Şubat 1941.

- Malenkov'a şu (şahsi) mektubu gönderdim:

"Benim (KEYK Genel Sekreteri olarak) SKP(b) XVIII-inci Ulusal Konferansı'na katılmamın halledilmesini ve gerekli giriş kartının temin edilmesini rica ederim"...

- **Mejdunar[odnaya] Kniga ve ona bağlı yayınevi** sorununu açıklığa kavuşturdum.

(Mejd[unarodnaya] Kniga müdürü ve yayınevinin müdürü buradaydılar.)

- Dolores ile, yüksek okulumuzdaki İspanyol öğrenciler sorununu görüştük.

- **Rebrov** ile sohbet ettim (Komsomol MK tarafından, **15-20 yaşlarındaki genç kadrolara** bakmak üzere "Personel" Şube[sine] eleman olarak gönderilmiş).

- Benden istenen Ukraynalı genç piyonerlere dilek mesajını Kiev'e (*"Yunmy Pioner"* Yazı işlerine) gönderdim.

15 Şubat 1941.

- İvanova'daki Ulusl[ararası] Çocuk Evi'ndeki par[ti] örgütü sekreteri ile MOPR İvanova İl Komitesi Başkanı yoldaş **Reşetova** yanımdaydılar. Ev'deki durumu anlattılar. 28 ulust[an] çocuk var. En büyüğü **Çinliler** grubu (39 ya da 41), ardından Almanlar grubu (21), Bulgarlar (10) ve diğer gruplar geliyor.

- Bir süre önce Ev'i denetleyen Komünist Gençlik Enternasyonali [KİM] heyetini (Lihter ve Şibanov) çağırdım ve birlikte bu çocuk evindeki çalışmaları iyileştirmek için alınacak önlemleri görüştük.

- **Kuusinen** yanımdaydı. F[inlandiya] KP'ndeki "muhalefet"in begelerini gözden geçirdik. Antikaynen geldikten sonra sorunu ele alacağız.

- Par[ti] Konferansı için yetki aldım (ist[işari] oy hakkına sahip delegeyim).

- Akşam saat 6'da XVIII-inci part[i] konferansı başladı. **Malenkov**'un raporu.

Bir sonraki oturum 17 Şubat sabahı olacak.

16 Şubat 1941.

- R[oza] Y[ulievna] için konsültasyon. (Prof. Konçalovski, Prof. Rapoport ve Dr. Mayorov.)

Sonuç:

1) Röntgen çekilmesi gerekiyor.

2) "Barviha"da 10 gün tahlil ve incelemeler yapılacak.

3) Düzenli tedavi (sempatik sin[ir] sistemi, tiroid bezi, metabolizma).

- Günün ikinci yarısında gittiğimiz yerler:

1) Krematoryum;

2) "Barviha" (**Dias**'ı ziyareti).

Lojon'ü de gördüm.

3) Hükümet Evi (küçük dairede). **Artur** anjin olmuş, doktorlar difteri olma-

---

* Hupert.

sından korkuyor.

- **Akşam Stela Blagoeva** bizdeydi.

17 Şubat 1941.

- Sabah ve akşam, part[i] konferansında oturumlar. Malenkov'un raporu üzerine tartışmalar.

- Verilen arada – Komintern'de – bizim komisyonun (Erkoli, Fridr[ih], Fürnb[erg], Ponomaryov) par[ti] konferansının dış ülkelere yansıtılması konusunda oturumu.

18 Şubat 1941.

- **Par[ti] konferansı**. Sabah ve akşam.)

Malenkov'un raporu üzerine tartışmaların devamı. Karar alınması.

Voznesenski'nin halk ekonomisi üstüne raporu.

- Sabah ve akşam oturumları **arasında** – **Komintern**'de **Rakoşi** davası hakkında [KEYK] Prezidyumuna öneriler hazırladık.

(Marti, Dolor[es], Manuil[ski].)

- **Hruşçov**'a, SKP(b)'ye **kabul edilmek** üzere 12 e[ski] Polonyalı komün[istin] evraklarını gönderdim.

- Kleman'a, Düklo için telgraf çektim.

19 Şubat 1941.

- **Parti konferansı.**

Voznesenski'nin raporu üstüne tartışmalar devam etti.

- **Öğle arasında** – Komintern'de.

- **Kogan** (Habarovsk'tan dönmüş) Mançurya işleri hakkında bilgi verdi (Suharev, Gulyaev, Zyuzin).

- Rakoşi davasıyla ilgili önerimizle bir mektubu **Stalin**'e gönderdim.

Sta[lin]'e yolladığım mektubun bir kopyasını **Jdanov**'a da gönderdim.

- Dün[ya] Kadınlar Günü dolayısıyla partilere telgrafla talimat gönderdim.

20 Şubat 1941.

- **Par[ti] konferansında.**

Voznesenski'nin raporu üstüne tartışmalar sabah sona erdi. Karar kabul edildi.

Akşam oturumu – **kapalı** kapılar ardında.

(Yalnız tam oy ve istişari oy hakkı sahipleri katılıyor.)

Birçok kişi MK ile Denetim Komisyonu üyeliğinden ve adaylığından **atıldı**, yerlerine başkaları alındı.

(Çıkarılanlar: Litvinov, Merkulov, (siyah metalurji e[ski] bakanı), Jemçujina vb.).

Jemçujina olayı özellikle dikkatleri üzerine çekti (iyi konuşmuştu: "İyi çalıştığım için parti beni ödüllendirmiş, teşvik etmiştir. Ben ise kendimi kaptırdım; balık sanayii bakanı olarak benim yardımcımın casus olduğu ortaya çıktı; kadın arkadaşım da casus çıktı. En bas[it] uyanıklık gösteremedim. Bütün bunlardan kendime ders çıkardım. Ömrümün son gününe kadar dürüst, bolşevikçe çalışacağıma söz veriyorum.")

Oylamada – **tek çekimser vardı** (Molotov). Belki de kocası olduğu için, ama doğru yaptığını sanmıyorum...

MK'ne birçok yeni üye ve aday üye, en başta asker yoldaşlar olmak üzere, kabul edildi.

Onları (askerleri) Stal[in] öneriyordu. **Modern** savaşın özünü anlayan mod[ern] askerler, eski kafalı olmayan kişiler olarak niteliyordu onları. **St[alin]**: "Bu gibi insanları daha önce görmememiz, kırıcı bir durumdur. Kendi kadrolarımızı iyi tanımıyoruz!" **Golikov** hakkında, istihbaratçı olarak

deneyimsiz ve saf yürekli olduğunu söyledi. İstihbaratçı şeytan gibi olmalı: Hiç kimseye, hatta kendine bile inanmamalı.

Kuusinen'i MK'ne aldılar. Onu Molot[ov] tavsiye etti: "Yoldaş Kuusinen hakkında fazla bir şey söylemeye gerek yok. Şunu belirtmek yeterlidir ki, o uzun yıllardır Komintern Yürütme Kurulu üyesidir. Ve her zaman kardeş partilerin bolşevikleşmesi için çalışmıştır. Şimdi kendisi bir Sov[yet] işçisi. Kar[elya] Fin Cumhuriyeti Yük[sek] Sovyeti Baş[kanı]'dır. MK'ne dahil etmemiz, tamamıyla doğru bir iş olur."

Mayski de (Londra'da Sov[yet] elçisi) MK'ne seçildi. **Molotov**, Mayski'nin en zor koşullarda büyükelçi olarak iyi çalıştığını ve partinin iradesine uyan diplomat[lara] partinin değer verdiğini göstermek gerektiğini söyledi. Bu da Litvinov'un MK'nden ihraç edilmesine ters düşüyor.

L. M. Kaganoviç'e ve kimi diğer bakan ve MK üyelerine yönelik bir uyarı kabul edildi. Hatalarını düzeltmezlerse, bakanlık görevleri düşürülecek ve MK üyeliğinden çıkarılacaklar.

Bununla konfer[ans] sona erdi.

21 Şubat 1941.

- XVIII-inci par[ti] konferansının yurt dışında **yansıtılmasıyla ilgili sorunların görüşülmesi** (özel komisyon ile: Erkoli, Fürnberg, Fridrih, Ponomaryov).

- **Okulların sorunları** – Vladimirov ve Gilman'la.

- Kuus[inen] ve Antik[aynen]'in Finlandiya KP'ne mektubunu (Panfilov eliyle) gönderdim.

- Akşam – [SKP(b)] **MK Plenumu**.

Sanayi ve ulaşım alanında yönetic[iler] için **prim sistemi** uygulamasına geçilmesi konusunda Molotov'un raporu.

PB aday üye sayısının doldurulması (...* Voznesenski, İçerbakov, Malenkov).

St[alin]: Öğrenmeleri ve eskileri değiştirebilmeleri için Politbüro'nun çalışmalarına kimi yeni yoldaşların katılması gerekiyor.

22 Şubat 1941.

- [KEYK] Prezidyumunun MOPR komisyonu oturumu.

XVIII-inci par[ti] konferansının dış ülk[elerdeki] kom[ünist] basında yansıtılması için direktif.

- Ukrayna KP(b) MK Sekreteri **Burmistenko** ve Lvov İl Komitesi Sekreteri **Gruşçik**, Polonya KP'nin birçok eski üyesinin üyeliği konusunu görüşmek üzere yanımdalar.

- Tuğgeneral **Panfilov** telefon etti ve Finlandiya mektubunu aldığını, iki gün sonra da Helsinki'ye göndereceğini bildirdi.

- Moskova'ya Çinli çocuklar geldi (Mao Tsedun'un, Çju Dı'nın vb.).

Faniçka'ya anne ve babasından mektup ve hediye getirdiler.

23 Şubat 1941. Pazar.

Kızıl Ordu (23. yıl) Günü.

- **Gürcistan'da Sov[yet] iktidarının 20-nci yıldönümü** nedeniyle Gürcistan'a kutlama telgrafı çektim.

- Evde yalnız geçirdik.

24 Şubat 1941.

- Avusturya KP yönetimi için pol[itik]

* Aslında üzeri çizilmiş : "Timoşenko".

ve örgü[tsel] direktif konusunda **Avusturyalılar** (Koplenig, Fürnberg, Mayer) ve Erkoli ile toplantı.

Mayer 25 şubat günü uçakla Sofya'ya (oradan Yugoslavya'ya, sonra da **Viyana**'ya) gidiyor.

- **Mançurya** işlerini araştırdık. Kogan'ın, Zyuzin'in ve Plişevski'nin verdiği bilgi. Gerekli talimatları kendilerine verdim.

- **Rakoşi** işe başladı. Onun sorunu hakkında Y[osif] V[isarionoviç]'ten henüz bir cevap yok.

- MK Basın Bürosu Par[is] Komünü ile ilgili küçük yazımı (MOPR pankartı için) yayınlanmak üzere bütün taş[ra] basınına göndermiş.

"*İntern[atsionalniy] Mayak*" (MOPR'un basın organı) gazetesinde başyazı olarak yayınlanmış.

25 Şubat 1941.

- Yüksek Sovyet dönem toplantısının açılışı.

Akşam oturumu (iki kamaranın birlikte) yapıldı. Zverev'in 1941 bütçesi hakkında (216 milyar, 70 milyarı savunma için!) raporu.

ÖİB – 71/552 g.s. – D[imitrov], Şatalin, Yudin, Revski yoldaşlara.

"RSFSC sosyal-ekonomik yapıtlar basımevi "OTİZ" müdürü yoldaş Kasradze – Panasyan, K.M. bu görevinden serbest bırakılıp, KEYK Sekreterliğinin emrine gönderilsin.

(Andr[eev]."

- İstih[barat] Dairesinden **Golikov** – Çin işleri hakkında. Çan Kayşi 8. Ordu'ya SSCB'den danışman gönderilmesini öneriyor.

26 Şubat 1941.

- Jdanov, Stalin'in Rakoşi konusunda [KEYK] Prezidyumu için karar tasarımızla hemfikir olduğunu bildirdi.

- XVIII-inci par[ti] konferansının yansıtılması için Londra, Nü York, Stokholm, Yugoslavya ve Bulgaristan'a telgraflar çekildi.

- Macar ve Birl[eşik] Devletler işleri hakkında Rakoşi ile sohbet.

- **"Yazı işleri" Şubesinin sorunlarını görüştük** (ek işletmeleri vb.).

(D[imitriy] Z[aharoviç], Pisarenko, Kuzmin, Trifonov, Mindin (Kuntsevo), Svirski (Lüks).

- Dış[işleri] Bak[anlığı]'ndan Sobolev şunu bildirdi:

Almanların kurmayı Çamkoru'ya yerleşmiş. Bulgaristan'da Alman hava-alanları. 35.000 kadar Alm[an] askeri. Büyük askeri birliklerin Bulgaristan'a girmesi için hazırlıklar tamam.

- **Fitin** (NKVD). ÇKP'nin Prag'taki telsiz istasyonu **Gestapo'nun elinde**!

27 Şubat 1941.

- **27 Şubat 1934 – 27 Şubat 1941-yedi yıl**!

Benim için unutulmaz bir tarih.

- **[SKP(b)]MK Sekreterliği'nde (Jdanov, Andreev, Malenkov).**

KEYK okullarıyla ilgili önerilerimizi görüştük.

İlke olarak razılar. Okullar ayrı ayrı (programlar, öğretim üyeleri, öğrenciler vb. sorunların düzenlenmesinden sonra) onaylansın. Hedef – en başta Slav ülkelerinden (Bulgaristan, Yugoslavya, Polonya, Çekos[lovakya]) kadrolar yetiştirilsin.

Öğrenim programında – en başta kendi ülkelerinin, kendi partilerinin, kendi sorunlarının, kendi yurtlarında düşmana nasıl vuracaklarının ağırlıklı olarak oku-

tulması olmalı.

Jdanov: "Ulu[sal] sorunda biz hata yaptık. Ulu[sal] özelliklere gereken dikkatle bakmadık." Prolet[arya] enternasyonalizminin, her ilgili halkın sağduyulu ulu[sal] hisleriyle uyumlaştırılması. Bizim "ulusçularımızı" yetiştirmek gerek.

- **Akşam – Karlson**'a (İsv[eç] KP]) talimat verdik (Florin, Apelt). İsveç partisinin polit[ik] ve takt[ik] sorunları hakkında. "Leninizmin İlkeleri"nin basılması ve yapılan ağır çarpıtmalar. 28 Şubat 1941 günü **Karlson** uçakla St[okholm]'a gidiyor.

- **Dolores** ile, **Dias**'ın endişe verici sağlık durumunu konuştuk. **Dias**'ı Kremlin Kliniği'ne nakletmişler!

- **Bir yıllık okul** hakkında **Vladim[irov]**'un sunduğu bilgi.

28 Şubat 1941.

- Birlikler Sovyeti'nin (günün ilk yarısında) oturumu.

- Finlandiya işleri için **Antikaynen** yanıma geldi.

- **Bir yıllık okul** (D[imitrov], M[anuilski], Gulyaev, Vladimirov, Yovçuk). Öğrencilerin bileşimini (ana hatlarıyla) onayladık. Öğretim üyeleri sorununu ele aldık. Okulun açılış tarihi olarak 3 Mart 1941'i belirledik. **Ulus[al]** sorunlara (kendi ülkel[erinin] sorunlarına) daha büyük önem verilmesi açısından program gözden geçirilmeli.

- Çekoslovakya'da ve Avusturya'daki **darbeler** (Telsiz is[tasyonu] vb.) **ile ilgili önlemleri görüştük** (Gotvald, Erkoli, Koplening, Fürnberg, Şiroki).

-Bulg[ar] yol[daş] **Al. Kostov**, Georgi Lilov Dorçev konusuyla (tutukluyken serbest bırakılmış, ama Moskova'ya girmesine izin verilmiyor) ilgili olarak yanıma geldi.

1 Mart 1941.

- **Yüksek Sovyet Dönem Toplantısı'nın kapanışı.**

(Dış politika konusunda rapor okunmadan.)

- **Bulgaristan'ın Üçlü Pakt'a katılma belgesi Viyana'da imzalandı.**[138]

(Alman ordu birlikleri Bulgaristan'a giriyor – Varna'da 5.000 üniformalı asker.)

- **Kuusinen** ve **Antikaynen** ile Finlandiya KP'nin i[ç] yönetimi için ek direktifleri görüştük.

- **MOPR** ile ilgili karar notumuzu (G[eorgi] D[imitrov] ve D[imitriy] Z[aharoviç] tarafından imzalı) Malenkov'a gönderdim.

- **Rakoşi**'nin MOPR'da Mac[ar] yoldaşlarla görüşmesi. (Gidemedim.)

2 Mart 1941. Pazar.

- Bizim köşkte – Stela ve Nataşa Blagoeva'lar.

- Alm[an] hab[er] ajansının bildirdiğine göre, "Bulg[ar hükümetinin rızasıyla" **Alman birlikleri** yoğun olarak Bulgaristan'a girmiş bulunuyor.

3 Mart 1941.

- **Bir yıllık uluslar[arası] okulun** açılışı.

Benden başka D[imitriy] Z[aharoviç] ve Dolores hazır bulunuyorlar.

Okulun görevleri üzerine konuştum.

Yaroslavski SKP(b) tarihi konusunda giriş konferansı verdi.

- **MOPR sorunları** komisyonunun oturumu.

(D[imitriy] Z[aharoviç], Pik, Rakoşi, Marti, Bogdanov ve G[eorgi] D[imitrov].)

- Gençliğin barış hareketi hakkında Nü York'a telgraf çekildi.

- Moskova Belediyesi'nden Mayorov (konut konusunda) bana geldi.

4 Mart 1941.

- MOPR pa[rti] örgütü **sekreteri Krupetskaya** geldi. (Politik göçmenlerle ilgili olarak MOPR parti örgütünün önünde duran görevler hakkında benimle görüştü.)

- **Transilvanya işleri hakkında oturum.**[139]

(Gotvald, Rakoşi, Geryo, Gulyaev ve Transilvanyalı yoldaşlar.)

Transilvanyalılardan bir kişi tedavi için burada kalıyor, **üçü** ise ülkelerine dönüyor.

- **Panfilov** telefon etti (Kuus[inen] ve Anti[kaynen] için Helsinki'ye mektup gönderiyor).

- Kadrolarımızı çökertmek için olası provokasyonlar ve Bulgaristan'daki yeni durumla ilgili gerekli önlemler hakkında Sofya'ya (MK) **uyarı** ve **tavsiyeler** gönderdim.

- **Sov[yet] hükümeti,** Bul[gar] hü[kümetinin] politikasını ve Bulgaristan'a Alm[an] birliklerinin girmesine izin verilmesini kınayan bir resmi bildiri yayınladı.

5 Mart 1941.

- **Kaganov** (Çin'deki e[ski] ataşe militer) yanımda.

Çin'deki durum, Çan Kayşi'nin tutumu ve Gomindan ile komünist partisi arasındaki ilişkiler konusunda bilgi verdi.

- **Pisarenko** – ("Yazı işleri" şubesinin sorunları).

- **Kogan**. (Çuntsin'den, Çjou Enlay'ın gönderdiği belge ve malzemelerle dolu büyük bir paket geldi.)

- **Gotvald, Şiroki, Suharev, Helfand** (Çekoslovakya'daki başarısızlık nedeniyle Şiroki'nin oraya gönderilmesi hakkında).

6 Mart 1941.

- **D[imitriy] Z[aharoviç] ile birlikte, İkinci Enternasyonal için tez tasarılarını görüştük.** (Ona notlarımı verdim: Amaca yönelik doğrultumuz tezlerde anlaşılmıyor, açıkça bir amaca yöneliş yok – sosyaldemokrasiyi işçi hareketinin içinden kesin olarak atmak, komünist partilerini iş[çi] hareketinin tek kurmaylığı haline getirmek; sosyaldemokrasinin yeniden kendini toparlamasına ve Birinci emp[eryalist] savaşın sonunda oynadığı karşı devri[mci] rolünü yine oynamasına izin vermemek vb.)

- Japonya'da (Birl[eşik]) D[evletler]'e yolculuğu sırasında) ölen İtal[yan] yoldaş **Neri'nin karısı** geldi.

- Transilv[anyalı] yoldaşlar hakkında Got[vald], Rakoşi, Gulyaev, Belov, Privorotskaya ile **toplantı**. Bunlar[ın] birini, Transilvanya'da **provokatör ile** ilişkileri açıklığa kavuşturuluncaya kadar burada tutmayı kararlaştırdık.

- Yovçuk, Fürnberg ve Vladimirov ile okullar konusunda toplantı.

7 Mart 1941.

- [KEYK] **Sekreterliğinin oturumu. Bianko**'nun İtalyan sorunları hakkında raporu.

(Al[man] ve İtalyan komünist partilerinin somut sorunlarını görüşecek bir komisyon seçildi.)

- Alman birliklerinin Bulgaristan'a girişi konusunda Al[manya] KP'nin Bildirgesi'ni görüşüp onayladık. (Pik, Er-

koli, Gotvald, Manuil[ski], Dim[itrov].)

-Paris Komünü üstüne yazıyı **genişlettim**. Yayınlamak üzere, "*KE*"in d[ış] yayınlarına gönderildi.

8 Mart 1941.

- Çin'den yeni paket geldi.

(Okano'dan mektup ve belgeler de var.)

- XVIII-inci part[i] konferansı hakkında raporu (içeriğini) parti örgütünün en faal üyeleriyle ele aldık.

(D[imitriy] Z[aharoviç], Vilkov, Gulyaev.)

- MOPR Şehir Konferansı için giriş kartını **bizzat** vermek üzere **MOPR'lu yoldaşlar** geldi.

- Bolşoy Tiyatrosu'nda Dün[ya] Kadınlar Günü için **törenli toplantı**.

Denebilir ki, **ulu[slararası] bir günde** ilk kez Onursal Başkanlık Divanı'na seçilmedim. Bu, kuşkusuz, bir raslantı değil. Dış politika açısından değerlendirmenin yanı sıra, bunu perde arkası bir "oyununun" **işareti** saymalıyım!

-Dü[nya] Kad[ınlar] Günü dolayısıyla **Dolores** bana **ithal bir pipo ve tütün keseciği** hediye etti.

9 Mart 1941

- 8 yıl – 9 Mart 1933 – 9 Mart 1941 (Berlin'de tutuklanmam).

Hayatımın o gününden en ağır hatıralar.

- **Evde geçirdik.**

Konsültasyon: Prof. Konçalovski, Prof. Rapoport ve Dr. Mayorov.

Sonuç:

"Barviha"da bir aylık tedavi Roza Y[ulievna] için son derece gerekli.

Benim durumumun daha da kötüleşmesine izin vermemek için, işimden kopmadan, "Barviha"da, R[oza] Y[ulievna] ile birlikte belirli ölçüde güçlenmem iyi olur!

10 Mart 1941.

- Macar işleri için **Rakoşi** geldi.

- **Moris** [Torez]'in, **Fransa'nın yenilgi** nedenleri ve Frans[ız] **proletaryasının** görevleri üstüne **broşürünü görüştük**.

(Moris, Marti, D[mitriy] Z[aharoviç], Erkoli, G[eorgi] D[imitrov], Stepanov.)

Tamamen yeni baştan işlenmeli.

"*KE*"in **Mart** sayısının baskı formalarını gördük. (Gotvald, Erkoli, G[eorgi] D[imitrov], Mirov, Ponomaryov.) **Dolores**'in Latin Ame[rika] ülkeleriyle ilgili yazısını ve işçi sınıfının sosyal demok[rasi] görüşleri üstüne **Revay**'ın yazısını bu sayıdan çıkardık. Her iki yazıyı da geliştirip iyileştirmek gerekiyor.

- Sosyal demokrasi ve İkinci Enternasyonal hakkındaki tez tasarılarını **Jdanov**'a gönderdim (benim notlarım doğrultusunda düzeltmeler yapıldıktan sonra).

11 Mart 1941.

- Çuktsin'den gelen askeri malzemeler **Golikov'un adamlarına** verildi (işlenip gereği gibi kullanılmak üzere).

- **Fridrih**'e, **Doycaşvili** konusunda talimat verdim ("Basım" şubesindeki ortamın yaratılması yönünde).

- Fransa'daki İsp[anyol] göçmenler ve enternasyonal tugaylara katılanlar yararına kampanyayla ilgili olarak Braudır'a telgraf çekildi.

Birl[eşik] Devletler'deki **Japonların sürülmesi** olayını, birkaç Japon komünistini Japonya'ya göndermek için kullanma konusunda da öyle.

- **Dalem**'in ve Fransa'daki di[ğer] Almanların durumu hakkında **Pik**

- İk[inci] En[ternasyonal] konusundaki tez taslakları için **Jdanov**'a telefon ettim. Gözden geçirip görüşlerini notlar halinde vereceğini söyledi.

12 Mart 1941.

- **D[imitriy] Z[aharoviç] ile birlikte**, en faal parti üyeleri önünde okuyacağı (13 Mart 1941) **raporun ana hatlarını görüştük.**

- "Yazı işleri" Şubesinin 1941 **bütçesini** son kez görüştük.

- **Lorents**'in (AKP üyesi) dosyasını gördük ve "*Die Welté*"in buradaki Yazı işlerinde sekreter olarak kendisinden yararlanılmasının doğru olacağı sonucuna vardık.

(Tartışmalara katılanlar: Erkoli, Ulbriht, Fürnberg, Fridrih, Gulyaev ve "Personel" Dairesinden Fösterling.)

- Roza'nın annesine (Boskovitse) yardımcı olması ve Artur'un Sov[yet] uyruklu olduğuna dair bir tasdiknameyi kendisine vermesi için Sobolev'e (NKVD) yazdım.

13 Mart 1941.

- **[KEYK] Sekreterliğinin kapalı oturumu.**

(D[imitrov], M[anuilski], Erk[oli], Gotv[ald], Pik, Florin, Marti, Dolores.)

[SKP(b) XVIII-inci Par[ti] Konferansı'nın kararları ışığında Sekreterliğin çalışma düzenini görüştük.

KEYK'daki sekreterlerin, değişik parti temsilcilerinin, şube ve dairelerin çalışmalarını gözden geçirip, buna göre somut...* önlemler almayı kararlaştırdık.

- **Kuusinen** geldi. Finlandiya'dan yeni materyaller almış. Bizimle ortak görüş esasında, Finlandiya pa[rti] yönetimine özgü, yeni ve kısa bir rapor hazırlamış.

Kuusinen'in mektubunu ve par[ti] işleri için 500 Dol[ar] Finlandiya'ya gönderdim.

- Akşam – [SKP(b) **Part[i] konferansının sonuçları hakkında, parti faal üyelerinin toplantısı.**

D[imitriy] Zaharoviç'in raporu.

Pek başarılı olmayan tartışmalar.

Sonunda benim konuşmam.

Par[ti] örgütünün değişik bölümlerinde ve kadrolar arasında sorunların görüşülmesi için bir temel oluşturacak kararı hazırlamak üzere bir komisyon seçildi.

14 Mart 1941.

- Tom Man'ın (İngiltere) ölümü nedeniyle taziye telgrafı metnini, göndermek üzere hazırladık.

- **Alman – İtalyan komisyonunun** yarınki oturumu için **Erkoli** ile anlaştık.

- **Donbas**'daki "D[imitrov]" maden kuyusunda çalışan komsomolculara, Anayurdun ekonomik... ve askeri gücünün artırılması için komsomolcular fonu oluşturma girişimlerinden ötürü, kutlama **telgrafı çektim.** (Plan üstü 1.000 tonu daha şimdiden üretmişler bile.)

"Lenin" Askeri-Politik Akademisi'nden **Bokov ile Şçerbakov** geldiler. Akademinin yeni yapıtlarını getirdiler.

- 1938 yılında tutuklanan ve Sov[yet] hapishanelerinde ölen oğlunun aklanması konusunda **Sobotka** (AKP) buradaydı.

- Kuznetsov aracılığıyla **Jdanov**, sosyal demokrasiyle ilgili tezler hakkındaki notlarını **pazartesi** (17 Mart 1941)

---

* Aslında üzeri çizilmiş: "belgeler".

günü vereceğini bildirdi. Kendini iyi hissetmediği için bunu bugün yapamamış.

15 Mart 1941.

- **Alman-İtalyan komisyonunun oturumu.**

(Erkoli, Man[uilski], Pik, Gotvald, Rakoşi, Varga, Kolarov, Florin, Dolores, Marti, Koplenig, Fürnberg, Akerman, Ulbriht vb.)

Komisyonun çalışma planını hazırladık. Alman ve İtalyan komünist partilerinin polit[ik] belgelerindeki ortak yönler hakkında görüş alış-verişi. Alt komisyonlar seçtik. İtal[yan] belgesinin 5 günlük süre içinde hazırlanması. Diğerleri 10 gün sonra.

- **Jdanov**, **Andreev** ve **Malenkov**'a bir mektup gönderip (D[imitriy] Z[aharoviç]in ve benim imzamla), sonbaharda Yüksek Parti Okulu'nu bitirecek birkaç uygun yoldaşın Kominten işçisi olarak çalışmak üzere KEYK için ayrılmasını istedik.

- Akşam Moskvoretsk İlçesinde **MOPR'un ulusl[ararası] gecesi** düzenlendi.

Vardığımda gecenin tören kısmı neredeyse bitmek üzereydi.

(Daha önce Rakoşi ile Pik buradaymış ve konuşma yapmışlar.)

16 Mart 1941.

- Pazar gününü evde yalnız geçirdik. "Va.eriy Çkalov" filmini izledik – etkileyici, güzel bir film.

- Yarın "Barviha"ya gitmek üzere hazırlık yaptık.

17 Mart 1941.

- ÖİB – 75/256-g.s. – 17 Mart 1941.

"Yoldaş K. Ya. Aksyonov, KEYK Sekreterliği emrine gönderilsin.

[SKP(b)] MK Sekr[eteri] – Andreev."

- Zyuzin Mançurya işleri hakkında bilgi verdi (partizan müfrezelerinin yönetici kadrolarını anlattı). Büyük başarısızlık.

- **Fridrih**'in sorunları – (dış ül[keler] basın şubesi vb.).

- **Akşam – partinin faal üyelerinin kararını** komisyonda görüştük.

- **D[imitriy] Z[aharoviç] tahlil ve muayene için Kremlin Hastanesine alındı.**

- **"Barviha"ya taşındık.**

Akşam saat 11'de ulaştık.

18 Mart 1941.

- **Paris Komünü Günü – MOPR Günü!**

Birlikler Evi'nde bu münasebetle Uluslararası Gece düzenlendi.

Potyomkin'in raporu. Rakoşi'nin kısa konuşması.

(KE'den katılanlar: Pik, Rakoşi, Şmeral, Dim[itrov].)

- **Partinin aktif üyelerinin kararını son kez gözden geçirdim ve düzeltmeler yaptım.**

- **Fransa'dan 195 göç[men] ve interbrigadist**[140] **(bu arada Fridr[ih] Volf) geldi.**

- **Bogdanov** (MOPR) ile bunlara hizmet verilmesi ve yerleştirilmeleri için konuştum.

19 Mart 1941.

- **Volf**, eşiyle birlikte yanıma geldi. Fransa'da politik göçmenlerin durumu hakkında bilgi verdi.

- **İvanova** ("Personel" Şub[esi]) – ecnebi diller neşriyat evinde yöneti[ci] kadroların denetlemesi hakkında bilgi verdi.

- **Akşam Leningradskiy İlçesinde**

düzenlenen Paris Komünü **Uluslar[arası]** Gecesi'ne katıldım (**Dolores** konuşma yaptı; Vaynberg katıldı). Konserin sonuna kadar kaldık. Siv[il] Havacılık Filosu'nun güzel bir kulübü var.

- Törende, **Bulgar kahraman-pilot Goranov**'u gördüm. Mükemmel bir genç.

- Vişinski'ye, (Fransa'da bulu[nan]) **Timov**'a vize verilmesi için mektup gönderdim.

20 Mart 1941.

- **Sosyal dem[okrasi] tezleriyle** ilgili notlarını **Jdanov** telefonla bildirdi:

Tezleri tatmin edici bulmuyor:

1) Sosyal demokrasideki **bugün yerine**, tarihsel analize (**geçmişe**) ağırlık verilmiş;

2) En önemli ülkeler – **üstün gelen** ve **yenilen, savaş halinde olan** ve "**taraf-sız**" **olan** biçiminde **ayırımlı** yaklaşım yerine, sosyal demokrasi **uluslararası** boyutta ele alınıyor;

3) Sosyal demokrasinin **iflası**, günümüz olayları karşısında **işçi sınıfının** düştüğü **utanç verici duruma** işaret etmeden ele alınıyor;

4) **Sosyal d[emokrasinin]** eleştirisinde, artık **aşılmış** olan **ifadeler** (sosyal demokrasi **sosyal[ist]** sloganlardan vazgeçti) kullanılıyor;

5) Kendi durumlarını güçlendirmek ve işçi hareketini yok etmek için burj[uvazinin], faşistlerin işçi sınıfına ait **sosy[al] sloganları** nasıl alıp kullandığına işaret edilmiyor;

6) Sosyal d[emokrat] liderlerden, bugünkü konumlarına ilişkin **etkili** alıntılar ve aktarmalar somut olarak yok.

Bugün asıl sorun şudur:

Burjuvazinin iktidarını onyıllarca ilerisi için güçlendirmesine işçi sınıfı izin verecek midir? (Sov[yetler Birliği bu bakımdan üzerine düşeni yapıyor; kapit[alist] ülkelerdeki i[şçi] sınıfı nerede?)

- **Dol[ores], Anton,** Ernandes, Gulyaev, Blagoeva, Vladimirov ile **İspan[yol] okulunun sorunlarını** görüştük.

Akşam – par[ti] toplantısı. **Marti**'nin Paris Komünü üstüne raporu.

21 Mart 1941.

- **Marti'nin Tom Man hakkında yazısı** (gözden geçirdim).

- **Gotvald** ile "*KE*" Yazı İşlerinin sorunlarını görüştük.

- **Fridrih** – "Basın" Şubesinin sorunları.

- **Erkoli** – Fransa'dan gelen (politik göçmenler vb. ile ilgili materyaller).

- Manuilski'nin (doktor raporuna dayanarak) "Barviha"da bir ay tedavi görmek üzere izne çıkması için **Andreev**'e mektup gönderdim.

- **Lozovski** eliyle Belçika'dan **Fran[sız]** ve **Belçika belgeleri** aldık.

22 Mart 1941.

- **Yayınev[inin] işleriyle ilgili oturum**.

(Yayınevinin yeni müdürü **Kasradze**, Apelt, Yovçuk, Gulyaev, İvanova, müdür muavini Detkov ve Fedoseev, es[ki] müdür vek[ili] Parişev.)

Yayınevinin **devir-teslim belgesini** kontrol ettik.

Yayınevinin yönetici kadro sorununu görüştük.

Somut eylemler için hazırlık talimatları verildi.

- Amerika'dan Politbüro üy[esi] **Rayen** geldi. Kısaca bilgi verdi. (Posta getirmiş.)

- **İsveç**'ten, eşiyle birlikte Alman yoldaş **Marian** geldi (MOPR çalışanları). Funk, Karls[on], Rihard ve Linderot'tan bilgi getirdi. (Posta getirmiş.)

- **Marti,** Frans[ız] materyallerini gözden geçirdi. Fr[ansız] KP'nin sorunlarını 24 Mart 1941 günü görüşmek üzere anlaştık.

- **D[imitriy] Z[aharoviç]** taburcu oldu. "Barviha"ya alınmak için MK'nin kararını bekliyor.

23 Mart 1941. Pazar.

- "Barviha"da **yalnız** geçirdik.

24 Mart 1941.

- Almanca devri[mci] şiirler **kitabını** gözden geçirdik (Apelt ve kitabı hazırlayanlar).

- Amerika KP yönetimi hakkında **Rayen**'in verdiği bilgileri dinledik (iç çekişmeler vb.) – Marti, Erkoli, D[imitriy], M[anuilski].

Partinin genel durumu ve çalışmaları[yla] ilgili raporunu Rayen [KEYK] Sekreterliği önünde sunacak.

- **Fr[ansız] KP**'nin programını görüştük (Düklo göndermişti) ve ayrıca Düklo'ya telgraf metnini belirledik. (Moris, Marti, Erkoli, Stepanov.)

Görüşmeler, esasında yeni **program taslağı** hazırlamak gerek.

25 Mart 1941.

P.29/223.

"Yol[daş] **Dimitrov**'a, yoldaş **Busalov**'a; **Örgüt İşleri Bürosu**'na.

223. Yoldaş D.Z. Manuilski'nin izniyle ilgili.

ÖİB 22 Mart 1941, sur.N77, s.7 g.s.9)

"Barviha"da tedavi görmek için yoldaş **Manuilski**, D.Z.e 25 Mart 1941'den itibaren 1 ay izin verilsin.

[SKP (b)] MK Sek[reteri] Stalin."

- **Yayınevi** müdürü **Kasradze** ve **basımevi** müdürü **Pavlov** yanımdalar.

Yayınevinin sorunları.

Basımevinin restore edilmesi.

- **Fridrih** – "Basın" Şubesinin sorunları.

- Dış basında Lister hakkındaki haberin yalanlanması. Güya, Dö Gol'ün ordusunda savaşırken Kuz[ey] Afrika'da öldürülmüş.

- **Rakoşi,** Karpatlar Ukraynası'ndan Ukraynalı yoldaşlar hakkında.

Bela Kun'un arşivi.

Kapatılan (1938) Macar Kulübü'nün kitaplığı vb. sorunlar.

- Akşam – "*France Navigation*"u[141] sorunları.

Moris, Alar, Sorkin, Stepanov.

- Sabah!

- Hüküm[et] Evi'nde **göz doktoru gözlükleri değiştirdi.**

- **Malenkov**'a telefon ettim:

1) MOPR ile ilgili önerilerimiz hakkında;

2) İspanyol okulunun onaylanması için;

3) Doğu Bilimleri Enstitüsü'nden birkaç yoldaşın KEYK'na nakledilmesi;

4) Baltık ülkelerinden komünist partilerinin arşivleri hakkında.

- Andreev'e telefon ettim Manuilski'nin izni için.

26 Mart 1941.

- Manuil[ski] tedavi için "Barviha"ya alındı.

- "Frunze" Akademisi'nden albay **Alferov** (Çin[lilerin ask[eri] öğrenim g[rubu] yöneticisi) grubun çalışmaları hakkında bilgi verdi (Çi[nli] 6 yo[ldaş]).

Zyuzin ve Kozlov (okulun müd[ürü]) katıldılar.

Şu karar verildi:

1) Derslere Haziran ayı sonuna kadar devam edilsin;

2) Temmuz ayında dinlenme için ara verilsin;

3) Ağustos ayı başında 10 gün kampta kalınsın.

- AKP'nin Stokholm'daki noktası hakkında **Erkoli ve Ulbriht.**

(Mart, Nisan ve Mayıs ayları için aylık 8.000 İsv[eç] Kr[onu] onayladık.)

- Bal[kanlar]'ın sorunları hakkında **Kolarov.**

- Binbaşı İşçenko (Genel Kurmay Akademisi'nden) Ağustos ayında akademiyi bitiriyor. İspanya'da ask[eri] danışmanlık yapmış. [KEYK] Sekreterliği'nde askeri-politik raportör olarak öngörülüyor.

- KEYK ve KE'in değiş[ik] bölümleriyle ilgili **başarısızlıkları araştırmak üzere, "Personel" Şubesinde bir komisyon kurduk.** Üyeleri: **Gulyaev, Sorkin, Şeynman.**

27 Mart 1941.

- **Yugoslavya'da anti-Alman askeri darbe.**[142]

(Kral II Petır. Başbak[an] general Simoviç.)

- Şili sorununun [KEYK] Sekreterliği'ne (29 Mart 1941'de) sunulması ve hazırlanan karar taslağı konularını **Dolores** ile görüştük.

- Paris Komünü ile ilgili yazısının Fr[ansızca], Alm[anca], İng[ilizce] ve İsp[anyolca] olarak **broşür** haline getirilmek üzere yeni baştan işlenmesi konusunda **Marti** ile anlaştık.

Am[erikan] sorunlarını ve Braudır'ın mektubunu da görüştük.

- **Suharev** ile – İrtibat Dairesi'nin sorunları.

- **Erkoli** ile – **bizim işlerimizin** genel durumunu ele aldık.

Alm[an] yoldaşların Stokholm'daki D[ış] Büro'ya mektubu.

- Ulusl[ararası] tugaylar konusunda, KEYK M[erkez] arşivinde ayrı bir şube açılması ve ilgili bütün belge ve eşyaların burada toplanması için **Bevz**'e (arş[iv]) talimat verildi.

- **Sorkin** Amerika'dan gelen postayı teslim etti.

- **"Yazı işleri" Şubesinin 1942 bütçesini Andreev**'e gönderdim.

28 Mart 1941.

- Par[ti] örgütünün sorunları için **Kotelnikov** (İlçe Komitesi'nden) ve **Vilkov** geldiler.

(Parti Komitesi Sekreteri, Parti Komitesi üyeleri, rapor-seçim toplantısı vb.)

- Türkiye'deki ...* **komünist partisi ve komsomol** için **direktifi görüştük.** (Kolarov, Marti, Marek, Mraçkovskaya (KİM'den).

– Barış hareketinin (Nis[an]) konferansıyla ilgili olarak Amerikan KP için **Marti-Rayen**'in **direktif** taslağını görüşüp tartıştık. Yeniden işlenmesi gerek! (Marti, Rayen, Erkoli, R[oza] Mişel.)

- **Kuzmin** ("Yazı işleri şubesi) – "Yazı işleri" Şubesinin sorunları.

- **Kogan** – (Çin materyalleri).

- **Yugosl[av] partisi MK'nden Yugoslavya olaylarıyla ilgili partinin konumu hakkında telg[raf] aldım:**

1. Parti, Yugoslavya'nın Alman-İtalyan istilasına karşı ve İngiltere'nin Yu-

* Aslında üzeri çizilmiş: "Tür. Kom.".

goslavya'yı kendi yanında savaşa sürükleme denemelerine karşı genel halk direnişini örgütlemekte.

2. Yeni hükümet üzerinde genel halk baskısı uygulanıyor ve **Viyana Paktı**'nın bozulması ve SSCB ile Yardımlaşma Antlaşması'na gidilmesi isteniyor.

3. Yeni hükümet karşısında uyanık olmalıyız.

29 Mart 1941.

- [KEYK] **Sekreterliğinin açık oturumu**.

Rapor – **Eskobar** (Şili KP Merkez Denetim Komisyonu üyesi).

Şili KP'nin sorunlarını görüşmek üzere komisyon seçtik. (Süre 5 Nisan.)

- Barış **hareketi konferansı nedeniyle Amerikalılara** telgraf çektim.

- İrtibat Dairesinin sorunları. (Suharev, Sorkin.)

- Akşam **Vyaçeslav Mihayloviç** [Molotov]'lardayız (Kremlin).

Yugoslavya olaylarını konuştuk.

Sokak gösterileri düzenlemek amaca uygun değil. İngilizler bunu kullanır. İç gericilik de öyle. Komün[ist] hareketin kadroları dağıtılır. Bugün güç toplamak ve hazırlanmak gerekir. Gürültü koparılmasın, bağırıp çağırılmasın, kendi konumları savunulsun. Yugos[lavyalı] yoldaşlara bu ruhta tavsiyede bulunulmalı.

Telman'ın 55. yaş günü kampanyası konusunda V[yaçeslav] M[ihayloviç]'in kuşkuları var. Eğer dış ülkelerde gürültülü bir kampanya başlatılır, biz ise burada bir şey yapmazsak, uygun olmaz. Kaldı ki, biz Almanlara karşı düşmanca olmayan bir politika uygulamaya devam ettiğimiz için, burada herhangi bir şeyin yapılması politik açıdan uygun olmayacak. [SKP(b)] MK'ne danışmalıyız, ama en iyisi, bu kampanyanın pek sivrilmemesi.

Türkiye'ye gelince. Almanlar Almanya'ya karşı direnirlerse kendilerini cephe gerisinden vuracağımızı söyleyip korkutarak Türkleri bize karşı kışkırtmaya çalışıyorlar. Bu nedenle o bilinen açıklamayı yaptık. Şimdi Türkler bizden korkmayabilir ve daha cesurca hareket edebilirler. Kuşkusuz, Türkler bizden **daha fazlasını** koparmak isterler.

Yugoslavya olayı Almanlara bir şamar oldu.

Metsuoka da soğuk bir duş aldı...

(Konuşmamız son derece dostaneydi.)

- Yugoslavya'ya (komünist partisi MK'ne) göndermek üzere şu metni hazırladım:

"Bugünkü aşamada, aldığımız konumu halk arasında uygun ve enerjik bir şekilde açıklamakla yetinmenizi, ama sokak gösterileri düzenlemekten vazgeçip, yığınlar ile iktidar arasında silahlı çatışmalardan kesinlikle kaçınmanızı, ısrarla tavsiye ederiz. Anlık duygulara kapılmayın. Şamatalı, gösterişli ve göze batan eylemlere kendinizi kaptırmayın, bunun yerine, bütün dikkatinizi ilkelerimizi ve sloganlarımızı, komünist politikamızı açıklamak üzerinde yoğunlaştırın: Politikamız partinin güçlendirilmesine, işçi sınıfının, köylü yığınlarının ve şehirlerdeki emekçi insanların güçlerini birleştirmeye ve örgütlenmeye ve bu güçleri hazır duruma getirmeye; partinin ordu içinde ve gençlik arasındaki etkisini artırmaya yöneliktir. Acelecilik etmeyin. Düşmanın provokasyonuna gelmeyin. Halkın öncüsünü darbelerden koruyun ve zamansız ateşe sürmeyin. Sınıf

düşmanıyla kesin çarpışmanın zamanı henüz gelmedi. Aydınlatma çalışmalarını ardıcıl bir şekilde sürdürmek ve kendini ve yığınları her bakımdan hazırlamak – işte, partinin bugünkü görevi budur. Bunu bilgi olarak ve uygulamak üzere kabul edin. Aldığınızı bildirin. Düzenli bir şekilde bizi haberdar edin."

30 Mart 1941. Pazar.

- Hükümet Evi'ne gittik.

Dias ile sohbet (çalışmalarımız ve önümüzde duran başlıca görevler hakkında ayrıntılı bilgi verdim). Bizimle kaldı ve birlikte birkaç film izledik. Tedavisini sürdürmek için 3-4 aylığına güneye gidiyor.

31 Mart 1941.

- **D[imitriy] Z[aharoviç]**'e gittim. Kırım sanatoryumundaki karısının hastalığı ağırlaştığı için kendisini çok üzgün buldum. Teselli ettim.

- **Yugoslavya sorunu hakkında.** (Erkoli, Gotvald, Kolarov.) Yugoslavya KP MK'ne telgrafın metnini onayladılar.

- Yugoslavya'ya gönderilen telgraf metnini **Stalin** ve **Molotov**'a yolladım.

- **Slutsker** (KİM), KİM işleri hakkında bilgi verdi. Çalışmaların bugünkü örgütlenme düzeyi yeterli olmadığı için, [KEYK] "Personel" Şubesi içinde KİM kadroları için **özel bir bölümün** ayrılmasını öneriyor.

- [KEYK] Sekreterliğine sunulmak üzere Şili konusunda hazırlanan **konuşma metninde düzeltmeler yaptım.** (**Galiba**, stenograf bayan işini yapabilecek.)

1 Nisan 1941.

- **Şili komisyonunun oturumu**.

KEYK kararının ana hatları konusunda anlaştık. (karar taslağını hazırlama işi Dolores, Erkoli ve Geryo'ya verildi.)

- **Dene[tim] Komisyonu** (Gulyaev, Şeynman, Lukanov) KİM'de ortaya çıkarılan yolsuzluklar hakkında bilgi verdi: Sosy[alist] Gençlik Birliği üyesi İsp[anyol] giysi vb. için özel olarak SLKGB MK'nin ulusl[ararası] fonundan 1939 yılında ayrılan **100.000** R[uble]'nin **büyük bir bölümü**. KİM yönetici kadrosundan bazı kişiler, bu arada SLKGB MK üyesi kişiler (Mişakova, Mihaylov, Gromov vb.) için harcanmış.

Bu iş baştan sonuna kadar **ahlâksızlık**.

Talimat verdim: Sorun esaslı olarak Den[etim] Komisyonu tarafından araştırılsın ve bunun sorumluluğu konusunda olduğu gibi, gelecekte böylesine skandal nitelikli olaylara izin verilmemesi için alınacak önlemler hakkında da rapor sunulsun.

- "Barviha"daki tedavisini olumsuz etkilediği için, **D[imitriy]** Z[aharoviç]'in hasta karısı hakkında duyduğu **endişelerle ilgili olarak Kırım'a, Mishor'a, "Dağ Güneşi" Sanatoryumuna, doktor Bezruçenko'ya şöyle** bir telgraf çektim:

"KEYK Sekreteri Manuilski'nin eşinin sağlık durumu hakkında, hemen telgraf çekerek bilgi vermenizi, bu bilginin üstü örtülü değil, açık ve tam olmasını, tedavinin başarılı olması için elden geleni yapıp yapmadığınızı ve olası tehlikeli durum ve krizlerin önlenmesi için daha neler yapılması gerektiğini bir telgrafla bildirmenizi rica ederim. Cevabınızı bekliyorum. Önceden teşekkür ederim. – KEYK Gen[el] Sekreteri: G.D."

Gece geç vakit cevap aldım:

Hastanın durumu tatmin edici. Ameliyat yapılacak. Gerekli bütün önlemler alındı. Şu an tehlikeli bir durum yok. Her üç günde bir, bilgi vereceğiz.

2 Nisan 1941.

- Sanatoryuma (Kırım) gönderdiğim telgrafı ve oradan gelen cevabı, bilgi olarak, D[imitriy] Z[aharoviç]e yolladım.

- Kendisinden şu notu aldım:

"Değerli Georgi Mihayloviç,

Benim için yaptığın herşeye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İçten yoldaş selamlarıyla,

D. Manuilski."

- "Barviha"dan ayrılırken yanına uğradığımda, heyecandan ağladı, bana sarılıp öpüyordu. "Çok, çok teşekkür ederim. Üç hafta sonra işimin başına döneceğim ve sana yararlı olacağım." diyordu gözyaşları arasından.

"Sen her zaman yararlı oldun, ama bazen kötü hislere kapılıyorsun, bunlardan kurtulman gerek. Sağlığını düzelt ve endişelenme. Herşey yoluna girecek." Böyle dedim ve vedalaştım.

- **Sırp düşmanı** gösterilerle ilgili olarak, Sofya'daki MK'ne uyarı mesajı **gönderdik**: "Bulgaristan'ın Yugoslavya'ya karşı savaşa sürüklenmesi – bu yalnız kardeş bir komşu halka karşı tiksindirici bir ihanet eylemi olmakla kalmayıp, aynı zamanda, – bizzat Bulgar halkı için, Alman emperyalizminin (kendi kanını yabancı çıkarlar uğrunda akıtan ve kendi ülkesini korkunç bir yıkıma ve yokolma tehlikesine iten) bir **ırgatı** olması anlamına gelecektir. Düşmanın provokasyonlarına kapılmadan, kampanyayı bu anlamda sürdürün."

- Sorkin, İrtibat Dairesi'nin sorunları hakkında.

(Ayın 3-ünde "Barviha"da tedaviye almıyor.)

- İki İsp[anyol] yoldaşın "Frunze" Akademisi'ndeki dosyalarının Uluslararası Kontrol Komisyonu'na verilmesi ve akademiden atılıp atılmamaları konusunda bundan sonra karar verilmesi konusunda **Dolores** ile anlaştık.

- Vişinski'ye yazarak, Roza'nın annesiyle kızkardeşinin ve kızkardeşinin kızının geleceklerini bildirdim.

Bu konuda kendisini telefonda aradım. Gerekeni yapacağına söz verdi.

3 Nisan 1941.

- **"Barviha"da konsültasyon**.

Prof. Vinogradov, Prof. Rapoport, Prof. Fronşteyn, Prof. Sokolov, Dr. Levin, Dr. Mayorov.

R[oza] Y[ulievna] hakkındaki sonuç olumlu.

Kayda değer iyileşme. Şimdiki rejime ve tedaviye devam edilsin.

Benim hakkımda sonuç: Kötüleşme eğilimi.

Beş günlük istirahat verildi.

- Fransa'dan posta **geldi**.

- Erkoli ile birlikte, İtal[yan] yoldaşlara direktifleri görüştük.

- Çin[li] yo[ldaş] **Lin Byao** (Li Tin) ile Ç[in] komünist partisinin sorunlarını **konuştuk**.

- **Nü York** ve **Londra**'ya telgraf çektik – Fr[ansız] hü[kümetinin] Afrika'ya göndereceği Frans[ız], İsp[anyol] ve interb[rigadist] savaşçılarla dayanışma kampanyası için.

- Fransa'da bulunan ve ivedilikle kurtarılması gereken **yab[ancı] part[i] kadrolarının** listesini rapor etti.

4 Nisan 1941.

- **Sorkin** "Barviha"ya tedaviye alındı.

- **Suharev,** İrtibat Dairesinin sorunları hakkında.

- **Gulyaev** (KİM), Deneti[m] Komisyonunun çalışmaları hakkında.

- **Plişevski** pa[rti] aktifinin aldığı karar nedeniyle, [KEYK] Sekreterliğinin kendi par[ti] örgütü toplantısının yapılması için. Birçok talimat verdim.

- **Direktifimizi** Yugoslavya'da almışlar.

- **Yugoslavya ile SSCB arasındaki anlaşma gece hazırlanmış.**

5 Nisan 1941.

- Komsomol Sekreteri **Zasotkaya** İrtibat Dairesinin gizli noktalarında komsomolcu gençler arasındaki çalışmaları hakkında bilgi verdi. (Gelecekte, bu noktalarda yapacağı çalışmaları düzenledik.)

- **Suharev, Pisarenko, Kuzmin, Trifonov** – 15 Nolu işletme (İsp[anyol] okulu ve İrtibat Dairesi çalışanları için istirahat evi). Araştırılıp rapor edilmesi görevi verildi.

- Kuusinen Finlandiya için broşürünün planını açıkladı. Memnuniyetle kabul ettiği birçok eleştiri ve öneride bulundum.

- **Kuus[inen]** Petrozavodsk'a gitti.

- **Yugoslavya ile anlaşma gece imzalandı.**[143]

- **Dışişleri Bakanlığı'ndan bildirildiği üzere, Rozi'nin annesine, Dora'ya ve İlza'ya** Sov[yet] belgeleri ve SSCB'ye gönderilmeleri emri verilmiş.

6 Nisan 1941. Pazar.

- Yugoslavya ile anlaşma, Yugosl[av] heyeti ile Molotov, Stalin ve diğerlerinin resmiyle birlikte yayınladı.

- **Almanya**, Yugoslavya'ya ve **Yunanistan**'a savaş ilan etti.

7 Nisan 1941.

- Mitya'nın doğum günü. **İlk beş yılını tamamladı** – 7 Nisan 1936 – 7 Nisan 1941!

- **Vilkov** bizim temel par[ti] örgütleri yönetim organları için yapılan seçimler hakkında bilgi verdi.

KEYK parti örgütü, 19 alt kademe örgütünden oluşuyor.

- **Erkoli** ile (Almanya'nın Yugoslavya ve Yunanistan savaşından ve SSCB ile Yugoslavya arasındaki anlaşmadan sonra) durum hakkında konuştuk.

- Li Tin (Lin Byao) **ile** Çin işleri üzerinde **ayrıntılı şekilde konuştuk**. Komünist Partisi MK'nin Gomindana karşı uyguladığı taktiği hakkındaki eleştirel görüşlerini paylaştı.

- **Türkiye** KP'nden **temsilci geliyor**.

- **"Gornoe solnste"** (Dağ Güneşi) sanatoryumundan telgraf aldım.

Manuil[ski]'nin eşine yapılan ameliyat başarılı geçmiş. Hastanın durumu tamamıyla tatmin edici.

8 Nisan 1941.

- **Şili komisyonunun** oturumu. (Basın, propaganda ve kadro sorunlarını görüştük ve karar aldık. Politik kararın yeniden işlenmesi ve bundan sonra komisyonda görüşülmesi gerekiyor.)

- **Stepanov, Sadul**'dan alınan belgelerin içeriği hakkında rapor sundu. Sonuç – tutumu ve eylemleriyle olduğu gibi, Laval, Frosar vb. ile ilişkileriyle de **Sadul** partiye engel oluyor.

- **İstanbul**'dan Türkiye KP MK delegesi **Mehmed Hüseyin** (Feridov) geldi.

9 Nisan 1941.

- **Jdanov** ile KE'in **1 Mayıs** çağrısı hakkında konuştuk.

Bugünkü durumda Komintern'in 1 Mayıs dolayısıyla çağrı yayınlamasını, her ikimiz de amaca uygun bulmuyoruz. (Ayrıntılı analiz yapmak, bir ölçüde kendi kartlarını açarak, bundan düşmanın bizim zararımıza yararlanmasına yol açmak demektir.)

Balkanlardaki olaylar bizim emper[yalist] savaşa ve birbirine karşı savaşan iki kapit[list] gruba karşı aldığımız **ortak tutumumuzu** değiştirmiyor. Almanlar'ın Balkanlardaki istilalarını onaylamıyoruz. Ama bu, Almanya ile anlaşmamızdan caydığımız ve İngiltere'den yana dönüş yaptığımız anlamına gelmiyor.

Böyle düşünen insanlarımız, Sov[yetler] Birliği'nin bağımsız rolünün ve gücünün önemini küçümsüyorlar. Onlar sanıyorlar ki, emperya[list] gruplardan ya birine ya da diğerine yönelmek zorundayız. Oysa bu tamamen yalnıştır...

- **Malenkov**, bizim MOPR ile ilgili önerilerimizin [SKP(b)] MK tarafından görüşüldüğünü ve onaylandığını bildirdi. MOPR yöneti[minin] yenilenmesi ve güçlenmesi için önlemler belirlemek üzere MK aygıtına görev verildi.

- **Jdanov** İspanyol okuluyla ilgili kararın [SKP(b)] MK'nde artık onaylanmış olduğunu bildirdi.

- Hükümet Evi'nde Türk yoldaş **Mehmed** ile konuştum. Türklerin sorunlarının bizim orada görüşülmesi konusunda anlaştık.

- **Şili** komisyonunun oturumu.

Şili KP hakkında ortak karar taslağını görüştük.

- Gulyaev – kadro sorunları.

- **Rakoşi** – Mac[ar] sorunları. (Macaristan Komünist Partisinin Balk[anlar]'daki olaylarla ilgili bildirgesi sorunu.)

10 Nisan 1941.

- **Romanya KP**'ne direktif hakkında görüş birliğine vardık. (Partinin bugünkü ana görevi, Romanya'nın kendisini esaret altında tutanların emper[yalist] amaçları için bir üs ve silah olarak kullanılmasına, Rom[anya] halkının Balkanlardaki savaşın içine çekilmesine karşı, büyük komşu SSCB ile dostluk ilişkilerinden yana halk yığınlarının hareketinin başına geçmektir.)

- "*KE*" dergisinin başyazısı hakkındaki notlarımı **Geryo**'ya verdim.

- **Gulyaev** kadro sorunları hakkında bilgi verdi.

- **Kotelnikov** (Rostokinskiy İlçe Komitesi adına) benimle, par[ti] örgütüne **sekreter** adaylığı konusunu görüştü.

11 Nisan 1941.

- **Alman-İtalyan komisyonunun oturumu.**

Alman belgelerini ve ayrıca, Avus[turya] komünist partisinin Almanya'nın Yugoslavya'ya girmesi konusundaki bildirgesini görüştük.

- [SKP(b) MK ÖİB'nun **İspanyol okulu** hakkındaki protokolden bir özet aldım – bir buçuk yıl için **yeni 70 öğrenci** ve 6 ay için şimdikilerden **40 kişi**.

- Akşam "*KE*" **dergisinin Nisan sayısına gözattım.**

- [SKP(b) MK] PB'nun (son zamanlarda sıklaşan kazalar ve arızalar nedeniyle) hava filosundaki gevşekliğe karşı sert kararı. Ha[va] Filosu amiri Riçagov görevinden alınmış, yardımcısı hakkında dava başlatılmış. Hava filosundaki olayları MK önünde gizlemeye çalı-

şirken **Riçagov**'a destek olan **Timoşenko** tayin edilmiş.

12 Nisan 1941.

- [KEYK] Prezidyumu'nun oturumu.

Bir[leşik] Devletler komünist partisi hakkında Rayen'in Raporu. Komisyon seçildi.

13 Nisan 1941. Pazar.

- "Barviha"da kaldım.

Açım.

- Türkiye KP'nin sorunları hakkında oturum.

Mehmed (Feridov), Kolarov, Manuilski, Pik, Suharev, Gulyaev, Marat, Vladimirov ("Personel" Şu[besi]), Helfand.

15 Nisan 1941.

- "Barviha"da kaldım.

Par[ti] örgütünün sorunlarıyla ilgili olarak Man[uilski] ve Gulyaev ile sohbet.

16 Nisan 1941.

- Parti Komitesiyle oturum.

(Vilkov, Gulyaev, Doycaşvili, Blagoev, Slutsker, Marek, Golubtsov, Kazakov, Reşetov.)

Parti örgütünün yeni dönem seçim toplantısı için ve Parti Komitesinin yeni üye adayları hakkında Parti Komitesinin raporu üstüne görüş alış-verişi.

- **Kozlov** ("Personel" Şubesinden) Hintli Larkin ve Hindistan'a geri gönderilmesi konusunda.

- **Rakoşi, Erkoli, Gotvald, Geryo** – Macaristan'ın Yugoslavya'ya saldırması üzerine Macaristan KP'nin bildirgesi konusunda.

- **Gotvald, Erkoli** – 1 Mayıs'la ilgili direktif hakkında.

- **Gotvald, Mirov, Geryo** – "*KE*" başyazısı hakkında.

Metnin kes[inleşmiş] şeklini belirledik.

17 Nisan 1941.

- **General Golikov** yanıma geldi. Çin işleri hakkında askeri yönden bilgi verdi.

Bal[kan] ve Kuzey Af[rika] cephesiyle ilgili bilgi de verdi.

- **Stalin** ve **Jdanov**'a, hazırlanan **1 Mayıs kutlama** direktifini gönderdim.

- **Parti örgütünün hesap verme toplantısı.**

Parti Komitesinin raporu.

Tartışmalar.

Yeni Parti Komitesine aday üyeler gösterildi.

Seçimler yarın yapılacak.

Rapor hakkında karar kabul edildi.

18 Nisan 1941.

- **1 Mayıs kutlamalarıyla** ilgili direktifimiz konusunda Jdanov'a telefon ettim. O bana ...* Yosif Visarinoviç'in soruna ülkelere göre (savaş halinde olan, olmayan, işgal edilen vb.) farklı yaklaşım gerektiği sözlerini aktardı. Genel ilkeler konusunda kuşku yok: ("empery[alist] savaş, emperyalistlerin davasıdır; halk barışı, işçi sınıfının ve halkların davasıdır"; "Yunan ve Yugoslav halklarının emper[yalist] saldırıya karşı savaşı, haklı bir savaştır" vb.)

- **Parti Komitesinin raporuyla ilgili kararı görüştük.**

(MK'nden Kalaşnikov, İlçe Komitesi'nden de Karovin.)

- **Part[i] toplantısının devamı.**

(Karar kabul edildi ve yeni Par[ti] Kom[itesi] seçildi.)

---

* Aslında üzeri çizilmiş: "Stal

Parti Komitesine, (hiç beklenmedik bir şekilde!) 172 oy, yani gerekenden birkaç oy daha az alan **Gulyaev**'in dışında, önceden belirlenen adaylar seçildi.

- Sabah – Alman-İtalyan komisyonunun oturumu. İtalyan belgelerini görüştük.

19 Nisan 1941.

- **1 Mayıs kutlamasıyla ilgili direktife son şeklini verdik**. Direktifi acentamız aracılığıyla gerekli biçimde yurt dışına gönderdik, Nü York, Brüksel, Londra ve Amsterdam'a ise gerekli şifrogramları yolladık.

- Yeni Parti Komitesi'nin **sorunları**. (Sekreter ve yardımcıları.) Adayları, Rostokinsiy İlçe Komitesi ile danışarak belirledim.

- **Akşam Bolşoy Tiyatrosu'nda**. Tacikistan Ongünlüğü.

(Locada Şvernik, Kaganoviç, Şçerbakov vardı.)

- **Sofya'dan şöyle bir şifreli telg[raf] geldi:**

"D[imitrov'un] akrabalarıyla temas kurdum. Annesi Paraşkeva, kızkardeşi Magdalina ve ailenin di[ğer] üye[leri] sağlıklılar. Bombardımanlardan korunmak için şimdilik şehir dışına yerleşmişler[144]. İki ay boyunca Moskova'dan para almamışlar. Bugün Dim[itrov]'un annesine 10 bin Leva verdim. Bundan böyle [SSCB] elçiliği aracılığıyla kendilerine düzenli maddi yardım yapılması gerekiyor. Annesi Moskova'ya gitmek istiyor, ama yalnız geçici bir zaman için. Eğer yoldaş D[imitrov] razı ise, biz annesini uçakla gönderebiliriz. Annesi ve kızkardeşi yoldaş D[imitrov]'a selam yolluyorlar. – Lavrişçev."

20 Nisan 1941.

- **Bolşoy Tiyatrosu**'ndaydım.

Tacik Ongünlüğü'nün kapanış konseri. Hazır bulunanlar (PB locasında – Stalin, Molotov, Kalinin, Voroşilov, Andreev, Mikoyan, Kaganoviç, Şvernik, Şçerbakov, Jdanov, Malenkov, Dim[itrov].

- Konserden sonra saat 2'ye kadar kaldık.

Y[osif] V[isarionoviç], Matsuoka ile sohbetlerini anlattı.

Matsuoka, Y[osif] V[isarionoviç]'e "Bizde de komünizm var, **moral** kom[ünizmi]" demiş. O ise "Japon komünizmi" şakası yapıyordu...

Benim sağlığıma da içtiler. Bu münasebetle Y[osif] V[isarionoviç] şöyle dedi: D[imitrov]'un oradan, Komintern'den partiler ayrılıyor (Amer[ikan] partisini ima ediyordu)[145]. Bu kötü değil. Tam tersine, komünist partileri tamamen bağımsız olmalı, KE'in şubeleri durumunda olmamalı. Onlar, değişik adlar altında – **işçi** partisi, **Marksist** parti vb. adlar altında **ulusal** kom[ünist] partileri haline gelmelidirler. İsimler önemli değildir. Önemli olan kendi halklarının arasına girmeleri ve kendilerine özgü görevler üzerinde yoğunlaşmalarıdır. Onlar komün[ist] programlara sahip olmalı, Marksist analize dayanmalı, boyuna Moskova'ya bakmamalı, her ülkedeki somut sorunlarını kendileri çözmelidir. Değişik ülkelerde durum ve görevler ise tamamen farklıdır. İngiltere'de başka, Almanya'da başkadır vb. Komünist partileri böylece güçlendiğinde, işte o zaman uluslararası örgütleri yeniden kurulsun.

Enternasyonal, Marks'ın zamanında uzak olmayan dün[ya] devrimi beklenir-

ken kuruldu. Komintern, Lenin'in zamanında, yine böyle bir dönemde kuruldu. Şimdi ise her ülke için **ulusal** görevler ön plana çıkıyor. Oysa, komünist partilerinin KE Yürütme Kurulu'nun emrinde, ulus[lararası] örgüt[ün] birer şubesi durumunda olmaları, buna engel oluyor...

Dün olanlara tutulup kalmayın. Oluşan **yeni** koşulları titizlikle gözönünde tutun...

Kurumsal çıkarlar (KE) açısından bu hoşa gitmeyebilir. Ama, çözümleyici olan, bu çıkarlar değildir!

Bugünkü koşullarda komünist partilerinin Komintern'e bağlı olmaları, burjuvazinin onlara karşı kovuşturmalarını, onları kendi ülkelerinde yığınlardan yalıtlama planlarını kolaylaştırıyor, komünist partilerine ise, **bağımsız** bir şekilde gelişmeleri ve sorunlarını birer **ulusal** parti olarak çözmelerinde engel oluyor...

KE'in en yakın zamandan itibaren varlığını sürdürüp sürdürmeyeceği sorunu ve dünya savaşı koşullarında uluslararası bağların, uluslararası çalışmaların **yeni biçimleri** sorunu, ivedilikle ve açıkça ortadadır.

21 Nisan 1941.

- Komünist partilerinin, **yönetim mercii** olarak KEYK'nun çalışmalarına en yakın zamanda son verme, her komünist partisine **tam bağımsızlık** tanıma, herbirinin kendi ülkesinde komünist programı kılavuz edinerek, ancak sorunlarını kendi ülkelerindeki koşullara göre **kendi yöntemleriyle** çözüp, aldıkları kararların ve yürüttükleri eylemlerin sorumluluğunu da kendileri taşıyan gerçekten **ulusal** parti olma sorunlarını, Erkoli ve Moris [Torez]'in önüne koyup tartışmaya sundum. KEYK'nun yerine, **komünist partilerinin enformasyon, ideolojik ve politik yardım organı** kurulsun görüşünü de bu kapsama aldım.

Her ikisi de, soruna böyle yaklaşılmasını genel hatlarıyla doğru ve uluslararası işçi hareketinin... bugünkü durumuna tamamen uygun buldu.

22 Nisan 1941.

- **Amerikan komisyonunun oturumu.**

Komünist partilerinin **bağımsız** çalışması ve gelişmesi, kendi ülkelerinde ulusal komün[ist] partileri olarak yürütecekleri eylem ve savaşım ve bunlardan Amerika için çıkarılacak sonuçları içine alan tezi açıklayıp geliştirdim.

- **Tacik Sanatı Ongünlüğü'ne katılanlar için akşam Kremlin'de resmi kabul.**

Enfes bir akşam.

Sonunda **Y[osif] V[isarionoviç]** Lenin'in şerefine kadeh kaldırdı:

Bana yönelttiğiniz selamlar ve gösterdiğiniz tasvip duygularından dolayı teşekkür ederim... İnsanlar önderleri mevkilerinden düşmeden önce ve hayattalarken övmeye alışkındırlar. Ama ölünce, onları unuturlar. Bu adetler çok yaygın olsalar bile iyi değildir. Biz, Bolşevikler, akıntıya karşı yüzmeye alışığız ve bu adetleri reddediyoruz. Sahip olduğumuz ve elde ettiğimiz herşeyi kendisine borçlu olduğumuz o yüce insanı unutmayalım. Lenin'i unutmayalım. Hepimizi Lenin yarattı, çelikleştirdi, örgütledi, silahlandırdı, yön gösterdi. Güçlükler karşısında, savaşımda korku nedir bilmeyen bolşevik partisini O yarattı. İnsanlığın yeni ideolojisini, halklar arasında dostluk ve sevginin, ırklar arasın-

da eşitliğin ideolojisini O yarattı. Bir ırkı diğerlerinden üstün gören ve diğer ırkların o ırka boyun eğmesini isteyen bir ideoloji, ölü ideolojidir ve uzun zaman ayakta kalamaz. ...Öğretmenimiz, eğitmenimiz, babamız Lenin'in şerefine kadehimi kaldırıyorum!

Tacik halkı bir başkadır. Eski, zengin kültürü vardır. Özbeklerden ve Kazaklar'dan daha üstündür. Ongünlük boyunca bu, özellikle ortaya çıktı. Biz kendisinin daha da ilerlemesini, Moskovalılardan ise, ona tam destek vermesini dileriz!

23 Nisan 1941.

- Uluslararası durum üstüne raportörlerle görüşme (65 kişi).

Şu konularda açıklamalarda bulundum:

1) Sovyet-Japon Paktı;[146]

2) Balkanlardaki durum ve Akdeniz havzasında savaş perspektifi;

3) Japonya ile paktın imzalanmasından sonra Sovyetler Birliği ile Çin arasındaki ilişkiler.

Genel sonuçlar:

a) Balkanlardaki olaylar, savaşa son verilmesine yardımcı olmuyor, tam tersine, savaşın uzamasına ve genişlemesine neden oluyor. Dünya savaşı – uzun, süregen;

b) Savaşın alevleri Sov[yetler] Birliği'nin sınırlarına giderek daha da yaklaşıyor. Sovyet ülkesi, her "ihtimale" karşı hazır olmak için elden geleni yapmalı;

c) Sov[yetler] Birliği'nin Batı karşısında serbest hareket etme olanakları çok daha büyüktür.

- Fransız KP'ne direktifi Moris, Marti ve Erkoli ile tekrar görüştük.

- ÖİB'nun – 80/523 – g.s.nolu – 23 Nisan 1941 tarihli kararı geldi.

Dimitrov, Bogdanov yo[ldaşlara].

KEYK'na bağlı İspanyol parti okulunun giderler bütçesi.

1) Okulun **1.539 b[in]** Rublelik bütçesi kabul edilsin.

2) MOPR MK'ne, söz konusu miktardaki paranın Bogdanov yoldaş tarafından tahsis edilmesi önerilsin.

[SKP(b)] MK Sekr[eteri] A. Andreev.

1) Öğretmen maaşları – 147.0*

2) İdareci ve işletmeci personel maaşları – 240.0

3) Öğrenciler için burs ve maddi harcamalar – 876.4

4) Ders kitapları, başka kitaplar, kül[tür] harcamaları – 15.0

5) Isıtma ve aydınlatma giderleri – 115.0

6) Taşıt ve taşıma giderleri – 66.0

7) Bakım-tamirat ve demirbaş giderleri – 24.0

8) Kır[tasiye] ve telefon giderleri – 8.0

9) Başka giderler (avlu duvarı vb.) – 47.5

1.539.000**

24 Nisan 1941.

- Şilili yoldaş **Andreas Eskobar** ile son konuşma. (Dolores, Erkoli, Suharev katıldılar.) 25 Nisan 1941 günü gidiyor.

- KEYK kitaplığının baş[ına] getirilecek yeni yoldaşı kabul ettim. (Kozlov – Kütüphanecilik Enstitüsü'nde yardımcı

---

* Veriler bin Ruble üzerinden.

** Tam toplam 1.538.900'dür.

doçent.)

- **Manuilski** "Barviha"dan çıktı.

(Karısının yanına, Kırım'a yapacağı yolculuk nedeniyle Kuntsevo'dan telefon etti.)

- Manuilski'nin izninin **5 Mayıs**'a kadar uzatılması için **Andreev**'e [MK] mektup yolladım.

25 Nisan 1941.

- Manuil[ski]'ye 5 Mayıs'a kadar izin çıktı (MK'nden bildirildi).

- Sovyet vatandaşlığı verilmesi ve KEYK hesabına Amerika üzerinden SSCB'ye gönderilmeleri için Fransız komünist partisinden 27 yön[etici] kadronun listesini **Molotov**'a gönderdim. Bu yoldaşların Sovyet vatandaşlığının **acilen** düzenlenmesi için **listeyi, Kalinin'e de** gönderdim.

- **Yovçuk** – par[ti] okulları hakkında.

- Bizim okulların öğretim programları [SKP(b)] MK "Propaganda" Şubesine gönderildi.

- **Prag**'dan yeni bir telsiz şifrogramı geldi (Belli ki, bu, eski parti telsiz istasyonunu kullanan Gestapo'nun işi).

26 Nisan 1941.

- **Fransız KP'ne direktifin** metnine son **şeklini verdik.**

(Marti, Erkoli, Man[uilski] ve D[imitrov].)

Direktif, **27 ve 28 Nisan 1941'de gönderilecek.**

- Li Tin ile Çin işlerini konuştuk.

(Sov[yet] –Jap[on] Paktının Çin'in i[ç] gelişmesi üzerindeki etkisi.)

- Bu gece Man[uilski], Kırım'a ("Mishor") hareket ediyor.

- **Kolinkoeva**'ya oğlunun hapiste öldüğünü bildirdim. Yürekler acısı bir sahne!

27 Nisan 1941. Pazar.

- Sanat İşçileri Evi'nde düzenlenen **İspanyol gecesindeydik.**

- **Akşam, Hükümet Evi'nde film.**

(Stela ve Nataşa Blagoeva'lar, Lina, Ela ve Artur bizdeydiler.)

28 Nisan 1941.

- **İsveçli** yoldaş **Omann*** geldi.

- İs[veç] partisinin durumu ve çalışmaları, Alman merkezi, yayınevi ve *"Die Welt"* hakkında bilgi verdi.

- Meks[ika] ve İspanyol işlerini **Dolores** ile görüştük. (Meksika'dan bir Rus yoldaş gelmiş ve durumla ilgili bilgi getirmiş.)

- **Akşam**, 1 Mayıs dolayısıyla parti toplantısı ve konser. (Sanat İşçileri Evi'nde.) Onursal başkanlık divanında Marti, Dolores, Erkoli vb. vardı.

- Kısa bir yazı tasarısı **hazırladım** – *"Pionerskaya Pravda"*da basılmak üzere Sov[yet] çocuklarına 1 Mayıs dilekleri.

29 Nisan 1941.

- **İsp[anyol] par[ti] okulunun örgütlenmesi ve çalışmaları üstüne toplantı.**

Marti, Erkoli, Dolores, Ramet, Yovçuk, Kozlov, Mihaylov, Vladimirov, Geryo, Stepanov, Daniloviç, Anton, Ernandes, Kastro, Aerova, Blagoeva, Fürnberg, Dekster, Glaubauf.

- Küçük yazıyı *"Pionerskaya Pravda"*ya yolladım.

- **Dışişleri Bakanlığı'ndan (Novikov)** bize bildirildiğine göre, 3 Mayıs günü **Ungeni** garında (Besarabya) **Ana**

* Oman.

Pauker Romanyalı **Kodrenau** ile değiş tokuş edilecek[147].

- **Bir Mayıs Gecesi**'ne katılmak için **akşam** Rostokinskiy İlçesindeydim.

30 Nisan 1941.

- **Kuusinen**'den **1 Mayıs** için kutlama mesajı aldım. Ben de ona kutlama cevabı gönderdim.

- Vladimirov (Parti Komitesinden) ve Golubtsov (Yerel Parti Komitesinden) ile 1 Mayıs gösterileri hakkında konuştuk. (Hastaların dışında - %100 katılım gerek. Gösteriye katılmak önemli polit[ik] davranıştır, biçimsel değil.)

1 Mayıs 1941.

- Çok güzel hava. Görkemli bir gösteri.

2 Mayıs 1941.

- Kremlin'de resmi kabul.

3 Mayıs 1941.

- Zinada Gavrilovna Orconik[idze] bizde.

4 Mayıs 1941.

- **İtal[yan] komünist partisinin**, savaşın şimdiki aşamasıyla ilgili **çağrısının** metnini son kez redakte ettik, Erkoli ile birlikte.

- Sofya'dan telgraf (Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla).

Todor Pavlov, İşçi Partisi'nin Makedonya ve Trakya'nın "kurtarılması" konusunda alacağı konum hakkında acilen tavsiye rica ettiğini bildiriyor.

5 Mayıs 1941.

Sofya'dan gelen telgrafın metni:

"Todor Pavlov, son olayların İşçi Partisi'ni zor durumda bıraktığını bildirdi. İşçi Partisi, Trakya ile Makedonya'nın Bulgar ordularınca işgal edilmesi karşısında alacağı tutumu tek başına belirleyemiyor. En başta küçük burjuva unsurlar olmak üzere, kısmen emekçi yığınları da saran şövenist hayranlığın varolduğu ortamda İşçi Partisi'nin Trakya, Makedonya ve Batı Eyaletlerinin "kurtarılmasına" karşı çıkması, Partiyi kimi halk katmanlarından yalıtlayabilir. Bunun dışında, bu toprakların "kurtarılmasına" karşı çıkarken, somut istemlerde bulunmak da gerekiyor. Yunanistan ve Yugoslavya fiilen bozguna uğramışken, Trakya ve Makedonya'nın önceki devlet sınırları içinde korunması yönünde ajitasyon yapmak, başarılı olamaz. Sovyet hükümetinin Bulgar hükümetine hitaben yayımladığı 3 Mart 1941 tarihli açıklaması ve SSCB ile Yugoslavya arasında imzalanan dostluk anlaşmasını göz önüne alırsak, İşçi Partisi'nin, Trakya'nın, özellikle de Makedonya'nın "kurtarılmasını" onaylaması olanaklı değil. İşçi Partisi yönetimi solcu politikacılara sağduyulu cevaplar veremiyor ve değişik nedenlerle Trakya'ya ve Makedonya'ya giden üyelerine talimatlarda bulunamıyor. İlgili mercilerle bağlantı kurmak çok ağır ve düzensiz oluyor. İşçi Partisi acilen talimat bekliyor. 1 Mayıs 1941."

- Elde edilen belgeler esasında, aynı şekilde, Sofya'dan gelen telgrafa dayanarak, Bulgar komünist partisinin alacağı karar ve tutum konusunu **Kolarov, Pik, Marek, Belov** ve **Vladimirov** ile birlikte görüştük. T[odor] Pavlov'un MK'nin görüşünü ifade etmediği, söz konusu haberi kendi başına aktardığı kuşkusu doğdu.

Ülkede oluşan yeni durumla ilgili tavsiyelerin MK'ne gönderilmesini kararlaştırdık.

- Akşam Kremlin'de Ask[eri] Akade-

mi'nin mezuniyet **töreni toplantısı**, ardından da resmi kabul vardı.

Toplantıda **Y[osif] V[isarionoviç]** konuşma yaptı.

"Kızıl Ordu mod[ern] savaş deneyimine dayanarak yeni baştan düzenlenip silahlandırıldı. Oysa okullarımız ordudaki bu sürecin gerisinde kalıyor. Onlar en yeni silah türlerine dayalı bir eğitim vermiyorlar. Askeri alandaki büyük değişiklikler ve şimdiki dünya savaşımının deneyimleri dikkate alınmalıdır.

Fransa niçin bozguna uğratıldı, İngiltere neden yenilgiler alıyor, Almanlar niye başarılar sağlıyor? Başlıca neden şu ki, mağlûp bir ülke olarak Almanya, Birinci [Dünya] Savaşı'ndan sonra düştüğü ağır durumdan çıkabilmek için yeni yol ve yöntemler aradı ve buldu. Ordusunu ve kadrolarını yarattı, özellikle topçu, tank ve hava birlikleri olmak üzere, çok büyük miktarda silahla donattı. Oysa İngiltere ile Fransa zaferden sonra başları dönmüş halde kendi güçleriyle övünmekle uğraşırken, gerekli askeri hazırlıkları yapmadılar. Partilerin ve devletlerin başarılardan sonra ne oldum deliliği yüzünden mahvolduklarını söyleyen Lenin'in dedikleri doğru çıktı.

Kendini, geliştirmeye ihtiyacı olup da, yenilmez sayan ordu, yenilgiye mahkûmdur.

Alm[an] ordusu yenilmez midir? Hayır. Yenilmez değildir. Almanya önce savaşı "Versay'dan kurtulma" sloganıyla başlattı. Ve Versay sisteminden acı çeken halkların sempatisini kazandı. Şimdi ise Almanya **başka halkları boyunduruk ve egemenlik altına alma** bayrağını, **hegemonya** bayrağını yükselterek savaşı sürdürüyor. Alman ordusu için bu büyük bir eksiktir. Birçok ülke ve halkın önceki sempatisini yitirmekle kalmayıp, tam tersine, işgal ettiği birçok ülkeyi karşısına aldı. Ayakları altında ve cephe gerisinde düşman toprakları ve yığınları bulunduğu koşullarda savaşmak zorunda kalan bir ordu, büyük tehlikelerle yüz yüzedir. Bu da Alman ordusu için başka bir eksiktir.

Dahası, Almanya'da yöneticiler artık ne oldum delisi olmaya başlıyor. Sanıyorlar ki, yapamayacakları yoktur, orduları yeterince güçlüdür ve bu orduyu daha da geliştirmelerine gerek yoktur.

Bütün bunlar, Alman ordusunun yenilmez olmadığını gösteriyor.

Toprak köleliğinden kurtuluş için savaştığı sürece Napolyon da büyük askeri başarılar sağlamıştı, ama başka halkları kendi egemenliği ve boyunduruğu altına almak için savaşa giriştiği andan itibaren ordusu yenilgiler almaya başladı.

Ordumuz aralıksız olarak güçlenmek, gelişmek zorundadır. Ve askeri okullarımız, geri kalmadan, ona ayak uydurmak durumundadır."

Resmi kabulde Y[osif] V[isarionoviç] birkaç kez kadeh kaldırdı. Keyfi çok yerindeydi.

"... İyi donatılmış **piyade**, en önemlisi. Ama baş rolü topçu (toplar, tanklar) oynuyor. Bu rolü oynayabilmesi için topçunun hava kuvvetlerine ihtiyacı vardır. Havacılar savaşın kaderini tek başına belirlemiyor, ama piyadeyle ve topçuyla birlikte hareket edince, son derece önemli bir rol oynuyor. Daha önemli olan, **uzun menzilli hava kuvvetleri değil** (onun işi düşmanın cephe gerisinin çok içerilerine dalıp sahte taarruz ve şaşırtma operasyonları yapmak), **yakın**

harekat hava filosudur (bombardıman uçakları, avcı uçakları). Onun görevi, topçu ve diğer birliklerin hareketlerini savunmaktır, korumaktır. **Süvariler**, modern savaşlarda da önemini yitirmemiştir. Özellikle, düşman mevzilerinden geri püskürtüldüğü zaman, onu izleyip, yeni mevzilere konuşlanmasına izin vermemek açısından süvarinin önemi büyüktür. Başarı ancak her türden birlikler arasında uyum sağlamakla mümkündür.

...Bizim politikamız barışçı ve tehlikesizdir, ama aynı zamanda savaşa hazırlık politikasıdır. Taarruzsuz savunma olmaz. Ordumuz taarruz ruhunda eğitilmelidir. Savaşa hazır olmalıdır."

6 Mayıs 1941.

- Dışişleri Bakanlığı [NKİD] eliyle Sofya'dan (Lavrişçev'den) telgraf aldım:

"Dimitrov'un annesi Haziran ya da Temmuz ayında Moskova'ya gitmek niyetinde."

- Dışişleri Bakanlığı'ndan Sobolev'in bildirdiğine göre, Tsvetanov-Dragoyçeva, Lavrişçev'e, **T[odor] Pavlov'un çektiği telgrafın doğru olmadığını** söylemiş. **İş[çi] Partisi'nin Maked[onya] ve Tra[kya] konularında kendi konumu vardır ve bu konuda özel bir çağrı-bildirgeyle kamuoyunun önüne çıkmaktadır.**

- **Sobolev'e şö[yle] bir mektup yolladım:**

"Todor Pavlov'un kasıtlı haberinde olduğu gibi, olumsuz anlaşmazlıkları önlemek amacıyla yoldaş Lavrişçev'e, lütfen, bildiriniz ki, partimizin Bulgaristan'daki yönetiminin güvenli insanı **Tsvetanov**'dur ve parti yönetiminin görüşlerini ve sorularını bildirmek yalnız onun hakkıdır."

- **Ana Pauker** Moskova'ya geldi.

MOPR'dan ve Kom[intern]'den temsilcilerin de katılımıyla, MOPR'da kendisiyle dostça bir karşılaşma örgütlendi. Görünüşü iyi, anlaşılan sağlık durumu pek kötü değil. Yiğit!

- Bükreş'ten, parti yönetiminden üç kişinin – **Popov, Marinesku** ve **Burtaş**'ın tutuklandığı haberi geldi!

- Kolarov'a Bulg[ar] partisinin materyallerini (*"Rab[otniçesko] delo"*) ve Balkanlardaki savaşla ilgili çağrısını verdim. Alınan tutum, ana hatlarıyla doğru.

7 Mayıs 1941.

- Man[uilski] ve Erkoli ile Fransa'dan gelen posta hakkında.

Alar'ın (Çeneti) sözde İtal[yan] casusu olduğuna ilişkin bir Fran[sız] polis belgesinin sureti.

- **Bizim okullarımız ve istirahat evlerimizle ilgili sorunları görüştük.**

(Vlad[imirov], Gulyaev, Gilman, Kozlov, Sorkin, Pisarenko, Şvelkov.)

Nagornoe – geçici olarak piyo[ner] kampı.

"**Barişi**" – İrtibat Dairesine devredilsin.

Puşkino'ya – Bir [yıllık] par[ti] okulu taşınsın.

- Gece saat 12'de Kreml[in] hastanesinde, **Şmeral**'ı ziyaret. Şmer[al] bilinci ni kaybetmiş. Anlaşılan, durumu çaresiz.

- SKP(b) MK'nin kararı – 4-5 Mayıs'ta Plenum:

SKP(b) MK Politbürosu'nun şu kararı onaylanmalı:

Sovyet organlarının ülke savunmasıyla ilgili çalışmalarının her bakımdan etkinleştirilmesini zorunlu kılan bugünkü

gergin uluslararası koşullarda Sovyet ve parti örgütlerinin tam eşgüdümünü ve yönetim çalışmalarında koşulsuz birliğini sağlamak için SKP(b) MK PB'su oybirliğiyle şunu kararlaştırmıştır:

1. Yoldaş Y[osif] V[isarionoviç] Stalin'in SSCB Bakanlar Kur[ulu] Başkanı olarak atanmasına;

2. Yoldaş Vyaçeslav Mihayloviç Molotov'un SSCB Bakanlar Kurulu Başkan Yar[dımcısı] ve ayrıca Dı[şişleri] Ba[kanı] görevine getirilerek SSCB'nin dış politika yöneticisi atanmasına;

3. MK PB'nun ısrarı üzerine SKP(b) MK Birinci Sekreteri olarak görevinde kalan yoldaş Stalin'in, MK Sekreterliğinde çalışmaları için yeterince vakit ayıramayacağı dikkate alınarak, yoldaş Andrey Andreeviç Jdanov'un, SKP(b) MK "Propaganda ve Ajitasyon" Şubesi Başkanı olarak görevinden serbest bırakılarak, yoldaş Stalin'in MK Sekreterliğinde yardımcısı atanmasına;

4. Yoldaş Aleksandır Sergeeviç Şçerbakov'un, SKP(b) Moskova Şeh[ir] Kom[itesi] Birinci Sekreteri görevi korunarak, SKP(b) MK Sekreteri ve SKP (b) MK "Propaganda ve Ajitasyon" Şubesi Başkanı atanmasına; karar verilir.

- Ukrayna ve Moldavya SSC topraklarında kalan Romanya KP üyelerinin, SKP(b) üyeliğine devredilmeleri için PB'nun kararı. (Politbüro, 7 Mayıs 1941 tarih 32 Nolu karar.)

SKP(b) MK'ne vermiş olduğum Romanya Kom[ünist] Partisi üyeleri dosyaları, bir ön görüş sağlamak amacıyla, Ukrayna KP(b) MK'ne ve Moldavya KP(b) MK'ne gönderiliyor.

8 Mayıs 1941.

- **[KEYK] Sekreterliğinin pol[itik] bölümlerde çalışan kadrolarla ortak toplantısı.**

Ana Pauker'in, hakkındaki davayla, Rom[anya] hapishanelerindeki durum ve polit[ik] mahkûmların eylemleriyle ilgili raporu. Son derecede yararlı ve ilginç şeyler.

- Akşam saat 8'de **Şmeral** ölmüş.

"*Pravda*" için ölüm haberi metnini kesinleştirdim.

Şmeral'ın cenaze töreni için komisyon atadım.

9 Mayıs 1941.

- Değişik ülkelerle telsiz bağlantılarımızın ne durumda olduğunu gördüm.

(Blinov, Egorov.)

- **Şmeral'ın cenaze töreni komisyonu** (Pik, Kopetski, Pisarenko, Şeynman).

Tören programı konusunda anlaştık.

- Sofya'dan Fitin'in şu haberini aldım:

"Luka'nın gönderdiği adam, ailelerinin tüm üyelerinin iyi olduklarını ve işlerini hiç de kötü yapmadıklarını söylememi rica etti. Dediğine göre, **Yohan**'ın durumunu bilen, ama yazılı irtibattan kaçınmak için şimdi elinden geleni yapan "**Sovyetlerdeki Mihail**"den[148] haber bekliyorlar.

Luka'nın gönderdiği adam ayrıca, Bulgar polisinin saldırıya giriştiğini, merkezden başlaması zor olduğu için, işe alttan başladığını bildiriyor.

Filibeli **Koço Tsvetarov**, Çirpan hapishanesinde öldürüldü. İhanet gençlik örgütü içinden geliyor.

İktidar "noktaya" darbe indirmeye hazırlanıyor."

10 Mayıs 1941.

- Fitin aracılığıyla Sofya"ya şu telgra-

fı çektim:

"Savaşa karşı çağrıyı[149] ve *RD* sayı 7'deki yazıları destekliyoruz. Bugünkü aşamada partinin ana görevi, ulusal esaret tehlikesini halka anlatmak ve ulusun sağduyulu güçlerini ulusal bağımsızlık savaşı etrafında birleştirmektir. Burjuvazinin ihanet politikasının karşısına, gerçek bir ulusal politikayla çıkılmalıdır: Bulgar ordusu, Almanya'nın jandarma müfrezesi değil, ulusal bağımsızlığın savunucusu olmalıdır; Bulgaristan'ın savaşa sürüklenmesine karşı; devletin yabancı müdahaleden korunması ve Alman birliklerinin ülke topraklarından çekilmesi; ülkenin ekonomik bağımsızlığının ve halkın bağımsız ve güçlü bir ulus olarak korunması; Sovyetler Birliği'yle dostluk.

Emperyalist-diktatörler karşısındaki dalkavukluğun içyüzü açığa vurulmalı; halkın kendi gücüne ve SSCB ile dostluğa olan güveni pekiştirilmeli; Balkanlarda halkların emperyalistlere karşı savaştaki dayanışması güçlendirilmeli. Emperyalistler Balkanlar'da söz sahibi oldukça ve yardımcıları iktidarda bulundukça ne barış olabilir, ne de Makedonya ve Trakya sorunu kesin çözüme kavuşabilir.

Şovenizmin tırmandırılması, işgal bölgelerinde yüksek gelirli makamların açılması, Sırp ve Yunan köylülerin topraklarının yağmalanması, işçi sınıfına ve partiye karşı saldırıların artırılması gibi yeni zorluklar dikkate alınmalıdır. Partinin güçlenmesi ve kadroların korunması için önlemler alınmalıdır."

- **Şmeral'ın cenaze töreni.**

Gazeteciler Evi'nde – onur nöbeti ve cenazenin çıkarılması. Saat 9'da, krematoryumda matem mitingi. –Gotvald, Pik, Ulbriht (MOPR).

11 Mayıs 1941.

- **Ana Pauker** çocuklarla ve Stela Blagoeva bizdeler ("Barviha"- da).

Birlikte öğle yemeği yedik ve film izledik.

12 Mayıs 1941.

- Gotvald ile "*KE*" için öngörülen **başyazıyı** redakte ettik.

- D[imitriy] Z[aharoviç] ile KEYK'nu kapatma kararının gerekçelerini görüştük. Bu dönüşümle ilgili birçok zor ve açık olmayan sorunlar var.

- **MK'nde (Jdanov'un yanında).**

Komintern konusunu görüştük.

1) Kararın gerekçeleri ilkeli olmalı. Çünkü, bu adımın niçin atıldığını dış ülkelerde olduğu gibi, bizim Sovyet komünistlerine de ciddi bir şekilde anlatmak gerekecek. Büyük bir tarihe sahip bir Komintern vardı ve birden uluslararası birlik merkezi olarak varlığına ve faaliyetlerine son veriliyor.

Kararda düşmanın olası darbeleri, örneğin, bunun bir manevra olduğu ya da komünistlerin enternasyonalizmden ve ulusl[ararası] prol[etarya] devriminden vazgeçmekte oldukları iddiaları öngörülmelidir.

Bizim gerekçelerimiz öyle olmalı ki, matem havası ve şaşkınlık yaratmamalı, tersine, komünist partilerinde yükselişe neden olmalıdır.

Şunu belirtmek gerekir ki, bugünkü aşamada önemli olan değişik ülkelerde hareketin uluslararası bir merkezden yönlendirilmesi değil, ama her ülkede ağırlığın, bu ülkedeki harekete ve yönetime verilmesi, kendi ülkelerinde işçi sınıfını yönetebilecek, stratejilerini, taktik

ve örgütlenmelerini belirleyebilecek, işçi hareketinin sorumluluğunu taşıyabilecek ve tamamıyla kendi gücüne ve yeteneklerine güvenebilecek komünist partilerin bağımsızlığının güçlendirilmesidir.

Sağduyuya dayanan, doğru kavranan ulusçuluk ile proletarya enternasyonalizmini **uyumlaştırma** fikrini geliştirmek gerekir. Proletarya entern[asyonalizmi] her ülkede bu ulusçuluğa dayanmalıdır. (Yoldaş Stalin, doğru anlaşılan milliyetçilik ile proletarya enternasy[onalizmi] arasında çelişki olmadığını ve olamayacağını anlatıyordu. Ulusal duyguları reddeden, vatan görüşünü kabul etmeyen vatansız kozmopolitizmin prolet[arya] enternas[yonalizmi] ile hiçbir ilişkisi yoktur. Bu kozmopolitizm düşmanın casus ve ajan kazanması için zemin hazırlamaktadır.)

Komün[ist] Enternasyonal fikri, kapitalist ülkeler işçi sınıfının önde gelen kesimlerinde etkin yeri olan bir görüştür. Bugünkü aşamada komünist partileri bağım[sız] ulusal partiler olarak gelişmek zorundadır. Ayrı ayrı ülkelerde ulu[sal] komünist hareketin hızla gelişip güçlenmesine dayanarak, bir sonraki aşamada uluslararası komün[ist] örgütü daha güçlü ve daha geniş bir temelde yeniden yaratılacaktır.

Şunu açıkça göstermek gerekir ki, KEYK'nun faaliyetlerine son vermek, uluslar[arası] prol[eter] dayanışmadan vazgeçmek anlamına gelmiyor. Tersine, onun ifade biçimleri ve yöntemleri değişiyor – ulusl[ararası] işçi hareketi için bugünkü aşamada daha uygun biçim ve yöntemlere geçiliyor.

2) Bu adım çok ciddi ve ardıcıl olmalıdır. Geri kalan herşey eskisi gibi olacakmış da, yalnız **giysi** değişecekmiş, yani KEYK kapatılacak, ama ulusl[ararası] direktif merkezi aslında devam edecekmiş gibi hareket edilmemeli.

3) Bu değişikliğin kimin girişimiyle yapılacağı sorunu son derece önemlidir: Yönetimin kendi girişimiyle mi, yoksa birçok partinin önerisi üzerine mi? Anlaşılan, sonuncusu daha uygun.

4) Bu iş o kadar acil değil – acele edilmemeli, ama ciddiyetle görüşülüp hazırlanmalıdır.

Üç sorunun görüşülmesi zorunlu:

a) İlkesel olarak gerekçe ne olmalı;

b) Karar kimin girişimi üzerine alınmalı;

c) KE'in mirası – bundan böyle ne olmalı?

5) Bu adımın atılmasından komünist hareket her durumda yararlı çıkacaktır:

a) Bütün Komintern karşıtı paktların zemini birden yok olacaktır;

b) Burjuvazinin en önemli kozu, komünistlerin yabancı bir merkeze bağlı oldukları, yani "hain" oldukları iddiası çürütülmüş olacaktır;

c) Her ülkede komünist partileri bağımsızlığını güçlendirecek ve ülkelerinin gerçek ha[lk] partileri durumuna gelecektir;

ç) Partiye girerlerse, halklarından uzaklaşacaklarını sanarak üyeliği göze alamayan aktif işçilerin de komünist partisine girmeleri kolaylaşacaktır.

13 Mayıs 1941.

– **Jan Rişar Blok*** bizim burada

---

* Asıl metinde hatalı olarak Bloh.

([KEYK] Sekreterliğinde) Fransa hakkında bilgilerle dolu konferans verdi. Bozguna uğramasının nedenleri, Fran[sız] halkının değişik katmanları arasında egemen hava ve işgalci yönetimin uygulamaları üstüne son derece ilginç ayrıntılar verdi. Laval (Paris) grubu - yüzde 100 ha[in], Peten(Vişi) grubu - yüzde 50 hain. Almanlar'a karşı savaşımın devamcısı olarak De Gol'ün etkisi giderek artıyor. İşgalcilere karşı halkın bütünü nefret duyuyor. Kaderlerini Almanya'nın zaferine bağlayan bir avuç satılmış kapitalistin dışında – ulusal direniş, sabotajlar vb.

- **Rudolf Hes**'in İngiltere'ye kaçtığı haberi.[150]

Nazi Almanyası'na büyük darbe vuran çok önemli bir olay.

14 Mayıs 1941.

- Fransa[daki] Sov[yet] büyükelçisi **Bogomolov** burada.

15 Mayıs 1941.

- **"Barviha"da.** (Tahlil ve muayeneler, kısa süreli tedavi.)

19 Mayıs 1941.

- Gotvald, Şiroki, Sorkin (Şiroki'nin Slovakya'ya gidecek olması dolayısıyla).

22 Mayıs 1941.

- Gulyaev, "Personel" Şu[besi] sorunları hakkında.

24 Mayıs 1941.

- Manuilski – günlük sorunlar hakkında bilgi verdi.

25 Mayıs 1941.

- **Ana Pauker** tedavi için "Barviha"ya geldi.

26 Mayıs 1941.

- **"Barviha"da son gün.**

27 Mayıs 1941.

- Tekrar "Meşçerino"da (**evde**).

Herşey yolunda; mükemmel... Ama sorun şu ki, kendimi iyi hissetmiyorum, maalesef!

28 Mayıs 1941.

- İşe gidemedim.

Olup olacağı ufacık bir arpacık sol gözümde şişkinlik yapıp gözün tamamını kapatmış durumda.

- **D[imitriy] Z[aharoviç]**'ten 28 Mayıs tarihli şu not geldi:

"Değerli Georgi Mihayloviç,

Çok üzülerek öğrendiğime göre, gözün ağrıyor ve Mayıs ayı için hiç alışılmış olmayan sıratı asık, soğuk hava tedavi olmanı engelliyor. Bizler için, çok can sıkıcı bir durum, çünkü sen aramızda olunca kendimizi kaptanına inanan denizciler gibi, daha güvende ve güçlü hissediyoruz. Kaptanın sağlıklı olması bizi ilgilendirdiği için, acele etmemeni, tamamen iyileşmeni rica ediyoruz. Günlük çalışmaların dışında, önemli işlerimiz yok. Büyük işlerin senin katılımınla çözüme bağlanması gerekir. Yalnız Fransa için Jan* ve Marti şunu rica ettiler: D.nin** tutuklanma tehlikesiyle ilgili raporun görüşülmesinden sonra, kendisinin bir süre için işlerden uzak tutulması ve ancak belge tanzimiyle uğraşması tavsiyesinde bulunulsun. Diğer küçük işlerle seni rahatsız etmek istemiyoruz. Ama yine de, eğer sağlığın elveriyorsa, beni veya Erkoli'yi oraya çağır ya da telefon et.

---

* Jan – Moris Torez.
** Muhtemelen Jak Duklo.

Kuvvetle elini sıkar, sağlık dilerim.

Senin – Manuilski."

29 Mayıs 1941.

- Rozi'nin annesi, kızkardeşi ve yeğeni geldi (**Henrieta, Dora, İlza**).

- Çekoslovakya ve Avusturya'da Yahudilerin durumuyla ilgili tüyler ürpertici şeyler anlattılar...

30 Mayıs 1941.

- Artur ile Ela – buraya gelenlerle karşılaşma.

- Suharev, İrtibat Şubesiyle ilgili konularda.

31 Mayıs 1941.

- Artur, Ela ve Beno bizdeler.

1 Haziran 1941. Pazar.

- Flayşman ailesinin tamamı! Evde neşeli bir hava esiyor.

2 Haziran 1941.

- Manuilski geldi.

Günlük işler hakkında bilgi verdi.

3 Haziran 1941.

- Doktorlar, daha birkaç gün evde kalmam için ısrar ediyor (en azından 8 Haziran'a kadar).

4 Haziran 1941.

- Sorkin ve Georgiev buraya geldiler (Romanya, Türkiye ve Bulgaristan ile bağlar konusunda).

5 Haziran 1941.

- **Mao Tsedun**'a şu telgrafı çektim:

"Bizler için, buradan herhangi bir tavsiyede bulunmak zor. Ama, sizlerin bütün zorluklara karşın, Japon hücumlarına karşı büyük bir kararlılıkla, olanaklı bütün aktif eylemlerde bulunmak zorunda olduğunuzu iyi biliyoruz. Yalnız Çin halkının ulusal savaşının bundan sonraki kaderi değil, aynı zamanda komü[nist] partisinin ve ordusunun geleceği de buna bağlıdır. Çjou Enlay'ın bir Haziran tarihli telgrafında, böylesi somut aktif eylemler için size yaptığı önerilerin doğru ve güncel olduğunu düşünüyoruz."

- KEYK kadrosundan ikraz toplama listesini imza işleri bugün tamamlandı.

Hemen hemen **ayl[ık] maaş fonu** kadar para için imza alındı:

[KEYK] Sekreterliği kadrosu – 591 ki[şi] – 435.397 R.

İrtibat Dairesi –316 ki[şi]– 207.875 R.

Oropark – 184 ki[şi] – 114.125 R.

"Lüks" – 144 ki[şi] – 54.850 R.

1.235 ki[şi] – 812.247 R.

- Yalnız **üç** kişi imzalamamış.

(nedeni belirtilmiyor.)

- **15 Haziran'a kadar** evde kaldım.

Gözümdeki iltihap hemen hemen geçti.

Doktorlar yeniden çalışmama izin verdiler. "Tanrıya şükür"!

16 Haziran 1941.

- Bir aylık aradan sonra **ilk kez** tekrar **işteyim**.

- Erkoli, Manuilski, Pik, Gulyaev, Sergeev değişik konularda bilgi verdiler.

- Man[uilski] ile en ivedi işler için anlaştık.

Rayen'in gitme durumuna göre, önce Amer[ikan] işleri halledilmeli.

17 Haziran 1941.

- Amerikan komisyonu.

18 Haziran 1941.

- **59 yaşımı tamamladım!**

- Birçok tebrik. Altmışına merdiven dayadığında doğum günü için alınan tebrikler de, **hoşuna giden** kadar **hoşuna gitmeyenin** de bulunduğu başka bir tebrik olmasa gerek!

- **Amerik[an] komisyonunda** Birleşik Amerika Komünist Par[tisi]'nin kad-

ro sorunlarını, parti yönetimiyle ilgili sorunlarını, propaganda sorunlarını, yayınevi ve parti okulları sorunlarını görüştük.

- Doğum günüm için şu tebrikleri aldım: 1) Dias ve karısı; 2) Erkoli ve ailesi; 3) Personel kolektifi; 4) Torez; 5) Bul[gar] yoldaşlar; 6) Stela ve Nat[aşa] Blagoeva'lar; 7) Lena; 8) Vılko; 9) İspanya KP MK; 10) İtalyan KP MK; 11) KEYK par[ti] okulu vb.

19 Haziran 1941.

- Rozi, çocuklar ve akrabalarla Tar[ım] Sergisi'ne gittik.

- [SKP(b)] MK Sekreterliğinin 96 Nolu 18 haziran 1941 tarihli protokolü.

"1941 yı[lı] bütçesi onaylansın:

- KEYK "Yazı işleri" Şubesi için 8.361.900 R[uble].

- KİM için 1.111.800."

20 Haziran 1941.

- "Yazı işleri" Şubesinin ve İrtibat dairesinin sorunları.

- Bulgaristan'dan posta geldi.

Kolarov'a teslim ettim.

- Basın için Fridrih'ten bilgi.

- "*KE*" dergisi için yazıları gözden geçirdim.

21 Haziran 1941.

- Çjou Enlay'ın Çuntsin'den Yanan'a (Mao Tsedun) çektiği telgrafta, Almanya'nın SSCB'ye saldıracağının Çan Kayşi tarafından ısrarla belirtildiği ve hatta **21 Haziran 1941**'in saldırı **tarihi** olarak gösterildiği de kaydediliyor!

En yakın zamanda saldırı olacağı söylentileri her taraftan artarak duyuluyor.

Tetikte olmamız gerekiyor...

- Sabahleyin Molotov'a telefon ettim. Y[osif] V[isarionoviç] ile durumu ve komünist partilerine gereken talimatları görüşmelerini rica ettim.

Mol[otov]: "Durum pek açık değil. **Büyük bir oyun oynanıyor.** Herşey bize bağlı değil. Ben Y[osif] V[isarionoviç] ile konuşurum. Özel bir durum varsa, telefon ederim!"

22 Haziran 1941. Pazar.

- Sabah **saat 7'de** acilen Kremlin'e çağrıldım.

Almanya SSCB'ye saldırdı. Savaş başladı.

Poskryobişev'in çalışma odasında Timoşenko, Kuznetsov, Mehlis (yeniden asker üniformasıyla) ve Beriya'yı (telefonda emirler verirken) görüyorum.

Stalin'in makam odasında Molotov, Voroşilov, Kaganoviç ve Malenkov bulunuyor.

Stal[in] bana şöyle diyor: "Saldırdılar, hiçbir iddia ileri sürmeden, herhangi bir görüşme talebinde bulunmadan, haydutlar gibi alçakça saldırdılar bize. Saldırı başlatıldıktan, Kiev, Sivastopol, Jitomir ve başka yerler bombalandıktan sonra Şulenburg, ortaya çıkıp, Almanya'nın doğu sınırına Sov[yet] ordu birlikleri yığılması karşısında kendini tehlikede görerek, buna karşı önlemler aldığı açıklamasını yaptı. Finlandiyalılarla Rumenler, Almanlarla birlikte. Bulgaristan, Almanya'nın çıkarlarını SSCB'de temsil etmeyi kabul etmiş." – Faşistleri yalnız komünistler yenebilir...

Stalin ve diğerlerinin şaşırtıcı derecede sakin, metin ve emin olduklarını gördüm.

Molotov'un radyoda okuyacağı hükümet bildirgesi redakte ediliyor.

Orduya ve askeri filoya emirler veriliyor.

Seferberlik ve savaş hali [ilanı için]

çalışmalar yapılıyor.

[SKP(b)] MK ve Kurmay için yeralında çalışacak yer hazırlanmış.

Diplomat[ik] temsilciler, diyor St[alin], Moskova'dan uzaklaştırılmalı, başka bir yere, örneğin, Kazan'a gönderilmeli. Burada **casusluk yapabilirler.**

Bizim çalışmalarımız konusunda anlaştık. Şimdilik Komintern açıkça ortaya çıkmamalı. Partiler, bulundukları yerlerde, SSCB'yi savunma hareketi yürütmeli. Sosyali[st] devrim sorunu gündeme konmamalı. Sov[yet] halkı faşist Almanya'ya karşı savaşıyor. Söz konusu olan, birçok halkı esir etmiş olan ve başka halkları da esir etmek isteyen faşizmi bozguna uğratmaktır...

- Kominternde sekreterler ve yöne[tici] kadro toplandı. Alacağımız tutumu ve şimdi yapılması gereken görevleri anlattım.

Amerika, İngiltere, İsveç, Belçika ve Fransa, Hollanda, Bulgaristan, Yugoslavya ve Çin komünist partilerine talimatlar gönderdik.

Örgütsel düzeyde birçok önlem aldık.

Tüm güçlerimizi kapsayan seferberlik ilan ettik.

23 Haziran 1941.

- Propaganda işlerinin, özellikle de radyo aracılığıyla yapılacak propagandanın örgütlenmesiyle uğraştık.

- KEYK'nun savaş koşullarında çalışabilmesi için yenibaştan düzenleme önlemleri.

Daimi yönetim: G[eorgi] D[imitrov], M[anuilski] ve Erkoli.

24 Haziran 1941.

- [KEYK] Sekreterliğinin oturumu. Durum hakkında bilgi.

İngil[tere] komünist partisinin bildirgesini görüştük (Almanya'ya karşı savaşın SSCB yararına sürdürülmesini isteyen Çörçil'e karşı yanlış tutum); İsveç'in savaş halindeki **bütün** ülkelere karşı, yani SSCB'ye karşı da, tarafsız kalmasını isteyen İsveç komünist partisinin bildirgesini de görüştük. Faş[ist] Almanya'nın SSCB'ye karşı savaşını, kapitalizm ile sosyalizm arasında bir savaş olarak gösteriyorlar. Bu da, Alm[an] faşistlerinin ekmeğine yağ sürüyor.

İngi[ltere] ve İsveç komünist partilerine telgraf çektik. İngiltere'nin telgrafındaki metin:

"Sizin bildirgenizde, düzeltilmesi gereken iki hata var. Birincisi, SSCB'ye kahpece saldırı, iki sistem -kapitalizm ile sosyalizm- arasında savaşmış gibi gösterilmemeli. Alman-Sovyet savaşını böyle göstermek, Hitler'e, kapitalist ülkelerdeki anti-Sovyet unsurları kendi etrafında birleştirme çabasında yardımcı olmak anlamına gelir. Sovyet halkı, kendi sosyalist sistemini hiç kimseye dayatmadan, kendi ülkesini faşist barbarlığa karşı savunmak için Anavatan Savaşı veriyor. Sovyet halkının zaferi, bütün halkların, bu arada adil barış, özgürlük ve bağımsızlık için direniş veren İngiltere halkının da yararına olacaktır. İkincisi, şunu dikkate almak gerekir ki, İngiltere'nin Almanya'ya karşı savaşı sürdürmesi, Sovyet halkının haklı savaşına destektir. Bu nedenle, son açıklamasından sonra Çörçil'e saldırmanız doğru değildir. Etkinliklerinizin sivri ucu, teslimiyetçi anti-Sovyet unsurlara karşı yönelmelidir. Bugünkü ortamda Çörçil hükümetinin halk hükümetiyle değiştirilmesini istemek, İngiltere'deki Hitler yanlısı anti-Sovyet unsurların ekmeğine yağ sürmek demektir."

25 Haziran 1941.

- Stal[in] ve Molot[ov]'a mektup göndererek, Britanya komünist partisine verilen talimat, özellikle de İngiltere komünist partisine, hatalı bildirgesi nedeniyle gönderilen şifreli telgraf hakkında kendilerini bilgilendirdim.

- "Basın" Şubesinin, radyonun vb. bundan sonraki çalışmalarıyla ilgili sorunları görüştük.

- Golistlerle (Dö Gol'cüler) işbirliği için Fr[ansız] komünist partisine talimatlar gönderdik. Alm[an]-Sov[yet] savaşına ilişkin tutum konusunda şunlara işaret ettik:

"Yürüttüğünüz bütün ajitasyon çalışmalarınızda, Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne karşı savaşının kapitalist sistem ile sosyalist sistem arasında savaş olarak göstermekten kaçınmanın mutlak bir zorunluk olduğu görüşünde ısrarımızı yineliyoruz. Bu savaş Sovyet[ler] Birliği için faşist barbarlığa karşı Anavatan savaşıdır. Dünya devrimi lâfları Hitler'in işine yarıyor ve bütün Hitler karşıtı güçlerin uluslararası çapta birleşmesine engel oluyor."

26 Haziran 1941.

- Amerikan partisine ek talimatlar verdik.

Telgrafta yeralan en önemli hususlar:

"Durumda ve savaşın niteliğindeki esas değişiklik, komünist partilerinin taktiğinde de değişiklik yapılmasını gerektiriyor. Şimdi başta gelen görev, Sovyet halkının üstün gelmesi ve faşist barbarlığın bozguna uğratılması için elden gelen herşeyin yapılmasıdır. Herşey bu ana göreve hizmet etmelidir. Buradan hareketle:

1) Amerikan halkının çıkarlarından hareket ederek, Amerikan komünistleri ve işçi sınıfı, Alman faşizmine karşı bütün güç ve araçlarıyla savaş yürütmekten yana çıkacak;

2) Bütün halkların ortak düşmanı olan Hitler faşizmine karşı hem Sovyet halkına, hem de İngiliz halkına her biçimde ve şartsız çok yönlü yardımda bulunulması için hükümetten istekte bulunacak;

3) İngiliz-Amerikan blokunun faşist Almanya'ya karşı savaşının sürdürülmesini olanaklı kılacak bütün hükümet önlemlerini destekleyecek, çünkü bu savaş Sovyet halkının haklı savaşına gerçek yardım olacaktır.

Bütün bunları yaparken, parti hükümet karşısında bağımsızlığını korumalıdır. Partinin savaşımında ana hedef, Amerikan burjuvazisinin Hitler yanlısı unsurları, pasifizm ve izolasyonalizm maskesi ardına gizlenerek Alman faşizmine yardım eden, S[ovyetler] B[irliği]'ne yardım edilmesine karşı çıkan bütün güç ve unsurlar olmalıdır. Parti, bütün dünya halklarının özgürlüğü ve bağımsızlığı için, faşist barbarlığa karşı yığınsal cephe oluşturmaya çalışmalıdır.

Parti, demokratik özgürlükler ve yığınların günlük istemleri uğrundaki mücadelesini de, bu ana doğrultular temelinde sürdürmelidir."*

27 Haziran 1941.

- İngiliz komünist partisine de, dün Ameri[kan] komünist partisine çektiğim telgraf doğrultusunda yeni bir telgraf çektim.

---

* Almancadan çeviridir.

- Hintli yoldaş **Larkin** (takma ad) ile konuştuk. Kendisine, yeni doğrultumuz ruhunda talimatlar verdim.

28 Haziran 1941.

- İnoradio'nun[151] çalışmaları hakkında oturum. (Erk[oli], Gotv[ald], Rak[oşi], Fr[idrih], Für[nberg] vb.)

- Şçerbakov ve Lozovski'ye (İnformbüro), elden geldiğince daha iyi işletilmesi amacıyla, İnoradio'nun örgütlenme ve yönetim işlerine ilişkin önerilerimizi gönderdim.

- **Rayen** (Am[erikan] KP) ile son sohbet.

Yarın **özel** bir uçakla Vladivostok'a, oradan da gemiye binip Amerika'ya gidecek.

- KE'in gizli arşivinin korunmasını temin etmek üzere talimat verdim.

29 Haziran 1941. Pazar.

- Vılko, Lena ve çocuklar, Artur, Ela ve Beno bizdeler.

30 Haziran 1941.

- **V[yaçislav] M[ihayloviç]**'e gittim. (Beriya, Mal[enkov], Şçer[bakov] ve Pronin'i orada buldum.)

Durum son derece gergin.

Bakanlar Kurulu ve Merkez Komitesi, cephe boyundaki p[arti] ve Sov[yet] örgütlerine hareket direktifleri göndermiş:

... Düşman artık Sovyet topraklarına daldı. Litvanya'nın Kaunas ve Vilnius şehirleri de dahil, büyük bir bölümünü ele geçirdi, Letonya'nın bir bölümünü, Sovyet Belorusya'nın Brest, Belostokinsk ve Vileyesk eyaletlerini ve Batı Ukrayna'nın birkaç bölgesini işgal etti. Kimi diğer bölgeler de tehlikeyle yüz yüze. Alman hava kuvvetleri bombardıman alanını genişletiyor. Riga, Minsk, Orşa, Mogilyov, Smolensk, Kiev, Odesa, Sivastopol ve Murmansk şehirlerini bombalıyor.

... Bakanlar Kurulu ve Merkez Komitesi, bize dayatılan faşist Almanya ile bu savaşta Sovyet devletinin hayatta kalıp kalmayacağı, Sovyetler Birliği halklarının özgürlüklerine sahip olup olmayacağı cevabının belirlendiğini vurgular.

- Moskova'nın sorunları görüşüldü (savunulması, ola[sı] tahliye hareketi vb.).

- KE nasıl yardımcı olabilir?

Her saat değerli. Komünistler, bulundukları her yerde, Sov[yet] halkına yardım için en kararlı bir şekilde hareket etmelidir. En önemlisi, düşmanın cephe gerisindeki düzeni bozmaları ve ordusunu çökertmeleridir.

- Komünist partilerine, bu anlamda talimatlar gönderdik.

- **Değişik ülkeler** için (somut) birçok öneri hazırladık.

1 Temmuz 1941.

- **[KEYK] Prezidyumunun kapalı oturumu.**

KEYK'nun seferb[erlik] önlemleri (düşmanın cephe gerisinde askeri ve pol[itik] çalışmalar için insanların seçilmesi vb.).

- Partilere yeni talimatlar verildi.

(Sov[yetler] Birliği'ne elden gelen her yardımı yapmalılar!)

- **Molotov**'a bizim polit[ik] ve örgütsel önerilerimizi gönderdik.

2 Temmuz 1941.

- Düşmanın cephe gerisinde askeri eylemler ve politik çalışmalar için, politik göçmenler arasından adamlar hazırladık.

- Bizim Ç[in] ordumuzun askeri hare-

katlarının bugün son derece büyük önem kazandığı gerekçesiyle, Çi[nli] yoldaşlara para yardımında bulunulması için Molotov ile Malen[kov]'a öneri gönderdik.

- Ayrıca, 2.000.000 Dol[ar] verilmesi için dilekçe yolladık.

3 Temmuz 1941.

- Stalin'in, durumu anlatan ve düşmanın bozguna uğratılması için acımasız halk savaşına davet eden tarihsel söylevi.

- Çi[nli] yoldaşlara 1.000.000 Dol[ar] yardım verilmesi için ricamızın kabul edildiği haberini aldım.

Günlük çalışmalarımız için 200.000 Dol[ar] ayrılmış.

- Uluslararası Tugaylarda bulunmuş gönüllüler ve politik göçmenler arasından (okullardaki öğrenciler de dahil) **850 as[keri] ve polit[ik] işçi seçtik**.

- Stal[in]'in söylevinin yaygınlaştırılması ve kullanılması için talimatlar gönderdik.

- Gece saat iki buçukta hava alarmı, **sonuçsuz**!

4 Temmuz 1941.

- Polonya'ya gizlice gönderilmek üzere bir grup Polonyalı komün[ist] seçtik.

- Alman ve Polonya gazetelerinin yazı işleri kurulu üyelerini belirledik.

- Stal[in]'in söylevinin her tarafta dağıtılması için talimatlar gönderdik.

- Hır[vat] MK'nin korkakça ve haince tutumuna karşı Yugoslavya'ya talimat gönderdik. Bugünkü aşamada, Yugosl[avya] halklarının faşist işgalcilere karşı tek cephesini, düşmanın cephe ardında düzen bozucu part[izan] hareketiyle birleştirmek gerekir.

- **Sofya'dan bildirildi:** Almanların talimatı üzerine ülkede yığınsal tutuklamalar başlamış. 4 bin komünist tutuklanmış ve toplama kamplarına [gönderilmiş]. Tutuklamalar sürüyor – toplam tutuklu sayısı 10 bine çıkarılacak.

5 Temmuz 1941.

- KEYK arşivlerinin tahliyesiyle ilgili sorunlar.

- KEYK çalışanlarının çocuklarını tahliye etme sorunu.

- Kolarov'un Dr. Al. Girginov ile görüşmesi:

Bulgar halkının ezici çoğunluğu Sov[yetler] Birliği'nden yana – Alman karşıtı bir hava esiyor. Kral Boris Almanların talimatlarına göre, tek başına hükmediyor. Hükümet onun elinde iradesiz bir maşa durumunda. Boris, Bulgaristan'ı SSCB'ye karşı savaşın içine sürüklemeye çalışacak.

- Gece eve dönerken, yolda hava alarmı verildi. PB'nun (Kirov Metro İstasyonu'ndaki) sığınağına girdik. Çok iyi, sağlam bir donanımı var.

Alarm sahteymiş.

6 Temmuz 1941.

- (D[imitriy] Z[aharoviç]) ile **Molotov**'a gittik.

Bizim sorunları görüştük:

1. Önerilerimiz kabul edilmiş (İngiliz-Rus sendika komitesi kurulmasını öngören hariç – bu sorun henüz gündeme gelmemiş. Bu aşamada böyle bir şey yalnız İngilizlerin kuşku duymalarına yol açar).

2. Alman savaş esirleri arasında politik çalışmaları bizim örgütlememiz gerekiyor.

3. Değişik dillerde resmi olmayan radyo yayınları gerekiyor. Örgütlenme-

sine izin verilmiş.

4. Krips'in yaptığı ve Tor[ez], Marti, Raymon'un gönderilmesini öngören öneriye itiraz yok.

Molot[ov] bildirdi: İng[iliz] hü[kümetine], aşağıdaki hususların Sov[yet] hü[kümetince] desteklendiğini bildiren bir belge sunulmuş:

1. Çekoslovakya ve Yugoslavya'nın ve ayrıca ulusal sınırları içinde, üstelik SSCB topraklarına dahil kimi şehir ve bölgeler kendisine verilerek Polonya'nın bağımsız devletler olarak yeniden kurulması.

2. SSCB topraklarında (Yug[oslav], Çekos[lovak] ve Polonya) ulusal merkezlerinin kurulması.

3. SSCB'nin vereceği silahlarla donatılmış ulusal lejiyonların kurulması.

- **Vişinski** telefon ederek, bizim Fransızların gönderilmesine İngilizlerin razı olduğunu bildirdi. Bu nedenle Krips, bunlardan biriyle görüşmek istemiş. Torez'in yarın bu işi yapabileceği konusunda görüş birliğine vardık.

- **Norveçliler** ve **Danimarkalılar** için **Linderot**'a şu talimat gönderildi.

1. İşgal altında bulunan ülkelerdeki komünistler ulusal tek cephe örgütlemeye hemen başlamalı ve bu amaçla, faşist Almanya'ya karşı çıkan bütün güçlerle (Norveç'te Noygorsvold yandaşlarıyla da) ilişkiye geçmelidirler. Bu ulusal cephenin görevi, ülkedeki bütün halk katmanlarını Alman işgaline karşı savaş için seferber etmektir. Ulusal cepheyi yaratma hareketi, faşizme (Hitlerciler esaretine) karşı demokrasi ve ulusal özgürlük sloganıyla yürütülmelidir. Komünistler ulusal cephede egemenlik sorununu ortaya koymamalıdır.

2. İşgal altındaki ülkelerde yığınsal politik mücadelenin, düşmanın cephe gerisinde bozguncu eylemlerle, ordunun ve mal taşımacılığının felç edilmesine yönelik bütün dolaysız harekatlarla bağlantı içinde yürütülmesi kesin bir zorunluluktur. Halk yığınlarının işgalcilere karşı aktif savaşa yöneltilmesi için elden gelen herşey yapılmalıdır..."*

7 Temmuz 1941.

- Askeri **görevlere hazır** 150 yabancı komünisti teslim etmişiz.

Yaba[ncı] komünistler arasında seçme ve seferberlik çalışmaları sürüyor.

- Krips ile muhtemel görüşmesi hakkında Torez ile sohbet.

- **Nü York**'a (Birl[eşik] Devletler, Kanada ve Latin Am[erika] ülkeleri için) ve Londra'ya ortak direktif gönderdik: 1) İşgal altındaki ülkelerde ul[usal] cepheler konusunda; 2) Ulu[sal] cephenin, düşmanın cephe gerisini felce uğratacak dolaysız eylemlerle ve partizan hareketiyle uyumlaştırılması hakkında; 3) Hitlerci esaretine karşı devletlerin tek cephesini (SSCB, İngiltere, Amerika ve faşist Almanya'ya karşı savaşan diğer hükümetlerin) oluşturma kampanyası konusunda direktifler.

- Para yardımına izin verildiği (1.000.000 Dol[ar]) ve bölüm bölüm gönderileceği haberini Mao Tsedun'a bildirdim.

8 Temmuz 1941.

- Almanca, Lehçe, Sırpça, Bulgarca, Romence, Macarca, Slovakça ve başka dillerde **özel** radyo yayınlarının örgüt-

* Almancadan çeviridir.

lenmesi.

- **Gomel**'den Polonyalı yoldaşlar geldi: Kaplan ve üç kişi daha.

Daha sonraki çalışmaları hakkında kendileriyle görüştüm.

- KEYK personelinin **çocuklarının tahliye edilmesi** (800 ki[şiye] kadar).

11 Temmuz günü için tarih belirlendi.

- **Kolontay**, büyük **tehlikeyle** yüz yüze olan **Linderot**'un İsveç'ten ayrılmasının gerekip gerekmediğini sordu.

Lind[erot]'un İsveç'ten ayrılmasının uygun olacağını bildirdim. Tehlikeye karşı gerekli önlemleri alınız (ille[gal] duruma geçme iht[imali]).

9 Temmuz 1941.

- Ortak direktif Çin'e gönderildi. Ç[in] komünist partisi MK'ne direktifi görüşmesi, Ç[in] partisi için somut sonuçlara varması ve bu konudaki kararlarını bize bildirmesi önerildi.

- Direktifimiz tekrar Sofya'ya gönderildi.

- **Gomel'deki Polonyalı aktivistleri** telgrafla buraya çağırdım.

- Rozi, Sağ[lık] Müdür[lüğü]'nün tıp kurslarına başladı.

10 temmuz 1941.

- **Rozi'nin doğum günü**. (1896 doğ[umlu] – 45 yaşında.)

- **Lena'nın çocukları** (Mitya ve Fani ile birlikte) bizde kaldılar.

- Ken[di] ülkelerine gönderilecek olan **Bulgaristan, Polonya ve Almanya** politik çalışma gruplarının bileşimini kesin olarak belirledik.

- Çocukların tahliyesiyle ilgili sorunlar:

1) Koloninin terkibi.

2) Hizmet verecek personel.

3) Mali kaynak.

4) Yönetim.

- "Polonya Kurtuluş Birliği"nin Polonya halkına çağrısı.

11 Temmuz 1941.

- Parti işlerine ve partizan hareketine katılmak üzere il[gili] ülkelere aktarılacak Alman, Bulgar, Polonyalı, Macar ve Karpat Ukraynası'ndan komünist grupların listesini ve haklarındaki malûmat belgelerini **Merkulov**'a gönderdim.

Adam aktarma işinde pratik örgütlenmenin yapılması için yardımda bulunması isteğiyle, bu konuda Beriya'ya da yazdım.

- Fransa, Belçika, Yugo[slavya] ve Bulgaristan'daki grevler, sabotajlar ve part[izan] hareketiyle ilgili bilgileri **Molotov**'a ve **Şçerbakov**'a gönderdim.

- Yapacakları işler konusunda, Polonyalı yoldaşlarla (Novotni, Finder, Skoşevski, Verblovski, Kaplan) görüştüm.

- Yabancı dillerde basım işleri için yedek bir matbaa kurulmasını öngören bir öneriyi **Şçerbakov'a gönderdim**.

- **KEYK çocuk kollektifi**, anneler, çocuk doktorları, hemş[ireler], dadılar ve diğe[r] hizmetli personelle birlikte bugün, akşam saatlerinde Gorki'ye hareket etti.

Çocuk kollektifinin yerleştirilmesi ve kendisine yardımcı olunması için, Gorki İl Komitesi sekreterine mektup yazdım.

12 Temmuz 1941.

- **Çek** halkına çağrı taslağını görüştük.

- KEYK'na dış ülkelerdeki komünist partileriyle **yedek** telsiz bağlantıları sağlanması için **Malenkov**'a mektup yolladım.

- Değişik şubelerden birçok personeli, radyo propagandası ve "Basın" şubesindeki işlere naklettik.

- Stela aracılığıyla **Dias**, Erk[oli]'ye güvenmediğini bildirdi.

- **Merkulov**'un gönderdiği bir bilgiye göre, Ocak 1941'de, sınırda tutuklanan bir Macar istihbaratçısının, kendisine Luk[aç] ve Rud[aş] ile temasa geçme görevi verildiğini söylemesi üzerine, Lukaç ile Rudaş tutuklanmışlar. İstihbaratçı mahkeme önünde de aynı ifadesini doğrulamış.

13 Temmuz 1941. Pazar.

(Evde – Lena, Vlad[imirov], Artur ve Ela.)

- **Hitler Almanyası'na karşı birlikte savaş konusunda SSCB ile İngiltere arasında anlaşma imzalanması**[152] **haberi**.

- İzlanda'nın Amerikalılar tarafından ele geçirilmesine karşı İzlanda komünistlerinin protestosu nedeniyle **Molotov** telefon etti. Komünist partisi yön[etiminin] bir süre önce tutuklandığını ve, söz konusu açıklamanın gerçek kom[ünist] çevrelere ait olmadığını kendisine anlattım.

- Bu konuda İng[iliz] yoldaşlara telgraf çekerek, İzlanda komünistlerinin konumunu düzeltmelerini istedim.

14 Temmuz 1941.

- Bul[gar] grubunun **denizaltıyla**[153], Polonya grubunun **part[izan] müfrezesiyle cepheyi aşarak** gönderilmeleri için hazırlıklar.

- Kadrolardaki **değişikliği** (değişik şubelerden çalışanların **"Basın ve Radyo" şubesine** nakillerini) onayladım.

- **İnoradio**'da **geçici** olarak yararlanılabilecek birçok kişinin listesini onayladım.

- **İgnatoşvili**, ailelerin artık Kuybişev'e göç etmekte olduklarını bildirdi.

Bizim ailemizin taşınması konusunda R[oza] Y[ulievna] ile anlaştık.

15 Temmuz 1941.

- Klement*: Paul** (Stokholm***): Bernard****'a (Amsterdam); Dan[imarka]***** ve Norveç****** için, şu anlamda telg[raf] çektim:

"Direktifimizin en kısa zamanda yerine getirilmesi için elden gelen herşeyi yapınız. Tarihin bu ağır dönemi, zorluklara ve fedakârlıklara bakmaksızın, kararlı ve etkili mücadele önlemleri gerektiriyor. Somut olarak bu gibi eylemler hakkında bize bilgi veriniz."*******

- Burada illegal radyo yayınları yapılması için Molotov'a mektup gönderdim.

- Tor[ez], Marti ve Güyo'nun Lond[ra]'ya gönderilmesi için Vişinski ile görüştüm.

Mayski'ye telgraf çekildi. İngi[liz] hü[kümeti]'nin cevabı bekleniyor.

- Bul[gar] grubunun Karadeniz'in Burgaz kıyısına çıkarılması olanaklarını, İspanya'da gön[üllü] olarak bulunmuş Bulg[ar] yoldaş Deney ile görüştüm.

- "*KE*" dergisinin çıkacak sayısıyla ilgili sorunlarla uğraştım.

16 Temmuz 1941.

- Çin komünist partisine para yardı-

---

* Kleman.
** Paul.
*** Stokholm.
**** Bernard.
***** Danimarka.
****** Norveç.
******* Aslında telgraf metni Almancadır.

mının illegal yollardan gönderilmesi konusunda **Molotov**'a mektup yazdım.

- Burada illegal radyo yayınları için özel bir stüdyo yapılmasına izin verildi.

- [Komintern'in] dergisi için, Sovyet-İngiliz anlaşması konusundaki başyazıyı irdeledik.

- **Gomel**'den Polonyalı komünistlerden oluşan (10 kişi) yeni bir grup geldi.

- Değişik ülkelerde parti ve partizan hareketleri için öngörülen gruplarımızın gönderilmesi konusunda **Fitin** ve **Panfilov** ile kesin olarak anlaştık.

- Ba[tı] Ukrayna'dan buraya Polonyalı komünistler gönderilmesi için **Hruşçov**'a telefonogram gönderdim.

17 Temmuz 1941.

- "KE"in son sayısı için yazıları kontrol ettim.

- Almanya'dan kaçan (Fransız komünist partisi ve komsomol üyesi) 14 Fran[sız] savaş esirinin emrimize verileceği yolunda, Merkulov'dan bilgi geldi.

- **Vişinski**, İngil[izlerin] ve Dö Gol'ün, Fransız komünist partisiyle görüşmelerde bulunulmasını bu aşamada uygun görmediklerini bildirdi.

- **Tor[ez], Marti** ve **Güyo** ile Fransız işlerini görüştük.

- Ecnebi diller neşriyat [evi] ile ilgili sorunlar.

Engels şehrinde matbaa kurulacak.

(23 Temmuz'a kadar "İskra revolyutsii" basımevinden 2 baskı makinesi, 2 linotip, 8 komple matris ve 60 ton yabancı matbaa harfi ve malzemelerinin devredilmesine iz[in] verilmiştir. – [SKP(b)] MK Sekr[eteri].)

18 Temmuz 1941.

- **Dias**'ın Kuybişev'e gönderilmesi için **Molotov**'a yazdım

(Molot[ov] cevap verdi: "Güneye, örneğin Soçi'ye gönderilmesi daha iyi olur.")

- Dergideki (çıkacak olan sayı) **düzeltmeleri**, özellikle de başyazıyı son kez redakte ettim.

- **Çin Komünist Partisi MK'den telgraf** geldi. Kuz[ey] Çin'den SSCB'ne karşı Japon birlikleri aktarılmasına Çi[nli] yoldaşların her yola başvurup direniş gösterme kararı bildiriliyor.

Daha geniş çapta harekatlarda bulunabilmek için askeri malzeme rica ediyorlar.

Bu konuda Stal[in] ve Molot[ov]'a yazdım.

- **İllegal radyo yayınları** için yazı ve yorumları gözden geçirdim.

Alman askerileri için öngörülen üç broşürü de gözden geçirdim.

19 Temmuz 1941.

- Dias bizde. Erk[oli]'ye karşı polit[ik] güvensizliğini dile getiriyor. Duyduğu kuşkuları, onun İspanya'daki çalışmaları ve durumuyla gerekçelendiriyor. **Dolor[es]** de Erk[oli]'ye tam güveni olmadığını söylüyor. Somut bir nedene bağlayamasa da, Erk[oli]'de yabancı bir şey, bizim olmayan bir şeyler hissediyor. (Daha önce de Gramşi ailesinden bu yönde bir **ihtar**!)

Erk[oli]'den şimdilik yalnız radyo ve başka propagarıda işlerinde yararlanılması ve özel güven gerektiren şeylerin kendisine söylenmemesi konusunda anlaştık.

- İşgal altındaki ülkelerde Hitler'e karşı eylem ve operasyonlar hakkında bizim yöntemlerimizle yurtdışından

sağladığımız bilgileri **Molotov** ve **Şçerbakov**'a gönderdim.

- **Radyo** için Fran[sız] çağrısını Lozovski'ye gönderdim.

- SSCB ile Çekosl[ovakya] arasındaki anlaşma dolayısıyla, Amerika'da ve İngiltere'deki Çekosl[ovakyalı] yold[aşlara] Beneş hü[kümeti] ile işbirliği ve Çekoslovak askeri birliklerine katılmaları için direktif verdik.

20 Temmuz 1941, Pazar.

- **Stalin** Savunma Bakanı!

- **Çin Komünist Partisi** MK'nden gelen telgrafla ilgili olarak Molot[ov] bana şu görüşü aktardı:

"Çin KP'nin davranış hattını onaylıyoruz. Askeri levazım konusunda şimdilik söz verilmesin."

- Çin KP MK'ne bu anlamda cevap verildi.

- 8. Ordu ile mer[kez] hü[kümet] birlikleri arasında yeni çatışmalar olduğu yolunda Çuntsin'den gelen haberlerin neye dayandığını ve Çin hükümetiyle ilişkiler konusunda ne gibi önlemler alındığını **Mao Tsedun**'a sordum.

- **Andreev**'e gittim (bizim sorunlar hakkında).

"Ben şimdi askeri işlerle ilgiliyim. Diğer sorunların içinde değilim. Mol[otov] ile konuşmanız gerekecek."

21 Temmuz 1941.

- Çin'e gidecek **Çinli yoldaşlarla** (Li Tin ve askeri grup ile görüşme).

- Moskova'ya **ilk hava saldırısı** (saat 5).

(Hemen hemen 200 faş[ist] uçağı – 17'si düşürüldü.)

Hasar gören önemli tesis yok. Kremlin ve Komintern de öyle.

- Politbüronun sığınağında saat 10.15'den 3.30'a kadar kaldım. St[alin], Mol[otov], Kaganoviç, Beriya, Malenkov, Şçerbakov, Şvernik, Mikoyan, Jukov ve başkaları da vardı.

St[alin]: Şu aşamada Bulgar halkına çağrıda bulunmak uygun olmaz.

Mol[otov]: En yakın zamanda Polonya'yla anlaşma bekleniyor. O zaman Polonyalıların lejyon sorunu da çözülür.

- Saat 5.30'da eve vardım.

- Birinci Şube, Dias'ın, Soçi yolculuğu sorununu **halletmiş**.

22 Temmuz 1941.

- **Akşam** saat 10.20'de **Roza**, Mitya, Fani, Vova, İra, Roza'nın annesi, Dora ile İlza, Kazan istasyonundan Kuybişev'e hareket ettiler. Kendilerini uğurladım. Tam istasyondan çıkıyordum ki, **hava alarmı** çaldı.

PB'nun sığınağına gittik.

Alarm **gece saat 3.30'a kadar** sürdü.

Düşürülen Alman pilotu Franz Pock'un* eşyalarını ve evraklarını getirdiler (Moskova'da kimi tesislerin haritası vb.).

-MOPR'dan **Bogdanov** yanıma geldi.

Politik göçmenlerin ve ailelerinin tahliyesi ve gereken yardım sorunları.

23 Temmuz 1941.

- **İki kez alarm** (gündüz ve gece).

Kremlin'i ve askeri tesisleri yine vuramadılar!

- **Tehdit altındaki bölgelerde** ille[gal] parti grupları **kurulması** ve insanların part[izan] har[eketi] içinm haz[ırlanması] doğrultusunda (SKP(b)] MK'nden gizli mektup geldi.

---

* Franz Pok.

- Propaganda sorunları.
- İrtibat sorunları.*

24 Temmuz 1941.

- **Çin'e gidecek ikinci grup Çinli yoldaşlarla görüşme.**
- **[KEYK] Sekreterliğinin oturumu.**

1. Hava saldırısı durumunda bizim tesislerimizin ve insanlarımızın korunması için önlemler.

2. "Kuntsevo"nun istirahat evi durumuna getirilmesi ve sekreterler ile di[ğer] yönetici yoldaşların "Puşkino"ya taşınması.

- KEYK için **Ufa'da** yedek bir telsiz istasyonu kurulması konusunda **Dev[let] Savunma Komitesi**'nin kararını aldım.
- **Georgiev** ile Kişinev – İzmail'de birlikte çalışan genç Romen kızı **Fayerştayn** ile sohbet.
- Yine iki kez hava alarmı – akşam saat 10'dan 11.30'a ve gece saat 2'den 3.30'a kadar.
- **R[oza] Y[ulievna] ve di[ğerleri] Kuybişev'e henüz ulaşmamışlar.**

25 Temmuz 1941.

- **Bizimkiler akşam** Kuybişev'e **varmış olmalıydı**, ama bu yönde henüz hiçbir haber yok.
- Yayınevi işlerini görüşmek üzere **Kasradze** bana geldi.
- **Nü York'a telg[raf] çektim – Amer[ikan] Macarları ve Bulgarlarının** açıklamalarda** bulunmamaları ve Meks[ika] komünistlerinin Sov[yetler] Birliği lehine çok zayıf faaliyet göstermeleri nedeniyle.
- Stokholm'a da tel[graf] çektim – Lind[erot] polis makamlarına görünmesin. Tutuklarlarsa, savaş süresince bırakmazlar... İllegal yaşayıp çalışması gerekiyor.
- Gündüz saat 6'dan saat 7'ye kadar hava alarmı vardı.

Gece bir şey yoktu.

26 Temmuz 1941.

- **Bizimkilerin** Kuybişev'e vardığı haberi geldi. Nasıl yerleştikleri konusunda bilgi yok.
- **Dolores ve Anton** ile İspanyol askerleri ve pilotlarından nasıl yararlanılacağı konusunu görüştük.
- **Gece saat 12'den saat 3.30'a kadar hava alarmı vardı.** Hasar çok az. Moskova eyaletine büyük bombalar atılmış.

27 Temmuz 1941. Pazar

- Köşkteyiz. Lena ve Vilko, Ela ve Artur, Nataşa ve Stela.
- Roza'ya acil telgraf çektim: "Bizler hepimiz iyiyiz. Sabırsızlıkla sizden haber bekliyorum. Seni ve Mitya'yı candan öperim. Hepinizi sıkıca kucaklarım. İyilikler dilerim. Georgin."
- Günün **ikinci yarısında** Komintern'e gittim.
- **Bugün hava alarmı yoktu.**

28 Temmuz 1941.

- Kuybişev İl Komitesi Sekret[eri] (Kanunnikov) ile telefon görüşmesi yaptım. Bizimkilerin durumu galiba iyi.
- Gece saat 10'dan saat 3'e kadar hava alarmı[yla] geçirdik.
- St[alin]: Bilgeliğin sırları:

1. Kendi hatalarını ve kusurlarını kabul etmek.

2. Bu hata ve kusurl[arı] düzeltmek.

---

* İrtibat Şubesi söz konusudur.

** Söz konusu olan ABD'deki Macar ve Bulgar göçmenlerdir.

29 Temmuz 1941.

- Roza ile telefonda görüştüm. Anlaşılan, herşey yolunda.

- **Hava alarmı yoktu.**

30 Temmuz 1941.

- Gece saat 1'den sabah saat 4'e kadar hava alarmı.

Köşkteydim.

Düşman uçakları Moskova hava sahasına giremedi.

Faşistler tam yenilgiye uğradı.

- Sofya'dan telg[raf]: Parti çalışıyor. Yönet[ici] yol[daşlar] görevlerinin başında. Sabotaj ve yıkıcı[lık] eylemlerini başlattık. Soruyorlar: Ayaklanma olursa, SSCB'den ne gibi yardım umabilirler.

31 Temmuz 1941.

- İllegal radyo yayınlarıyla ilgili oturum.

- 5 Al[man] yo[ldaşın] Alman savaş esirleri kampına girmesine izin verilmesi için Beriya'ya mektup.

- **Saat 11'den gece saat 2'ye kadar hava alarmı.**

- Şehirde önemli hiçbir hasar yok!

...*

1 Ağustos 1941.

- Bir Bulg[ar] grubunu gönderme hazırlıkları. (Beşinci Şube'den **Grigoriev** bu nedenle yanımdaydı.)

- **Dolores** (İspanya işleri hakkında).

- Rakoşi (Mac[ar] radyosu, Lukaç ve Rudaş'ın tutuklanması vb.).

- Almanya'dan ve Avusturya'dan yapılan radyo yayınlarına (onların frekanslarında) bizim spikerlerin tartışma bölmeleriyle ve kısa konuşmalarla girmesini başardık.

- Saat 11'den 1.30'a kadar hava alarmı.

(Faşistlerin yeni yenilgisi.)

- Sığınakta **Voroşilov**'u gördüm (bir gün için Moskova'ya gelmiş ve hemen gidiyor). Keyfi yerindeydi. Zafere sarsılmaz inancı vardı. "Leningrad'ı hiçbir zaman ALAMAZLAR!"

- Kuybişev ile bağlanıp Roza ile konuşamadım.

2 Ağustos 1941.

- Sl[av] halklarından temsilcilerin **radyodan açıklama** yapmaları ve Alman faşizmine karşı Slavlar arası dayanışma ve ortak savaşım çağrısında bulunmaları konusunda oturum.

- İllegal yayınlar (Bulg[arca] ve Fran[sızca]) için yazıları kontrol ettim.

- Bulgaristan'da ayaklanma hazırlanması ve bunun gerçekleşmesi durumunda buradan yardım olanakları hakkında **St[alin]**'e yazdım.

- Saat 11'den saat 2'ye kadar **hava alarmı.**

Sığınakta – St[alin], Mol[otov], Mal[enkov], Beriya, Andr[eev], Mikoyan, Şçerbakov, Švernik, Voznesenski.

3 Ağustos 1941. Pazar.

- **Sabah Rozi ile konuştum.** Herşey yolunda gibi görünüyor.

- Köşkte Lena ve Vilko, Ela ve Artur, Stela ve Nataşa.

- **Akşam** saat 11.30'dan saat 2'ye kadar hava alarmı.

Sığınaktan telefonla **Roza**'yla görüştük (evdeydi).

Hepsi konuştu. Çok iyi oldu!

---

* Defterin kapağının iç yüzünde asıl metin olarak "1941-(Ağustos-Aralık)", alt yanında da – kalem ile: "1942-(Ocak-Şubat)" yazılıdır.

4 Ağustos 1941.

- **Sudoplatov** ve **Egenşteyn**(?) yanımdaydı.

Adam gönderme işleriyle ilgili konularla görüştük.

- Beş Almanın, askeri esir kampına gönderilmesi. 10 Fran[sız] savaş esirinin teslim alınması vb.

- İspanyol okulu konusunda **Dolores**.

- İlle[gal] Bulgar radyo yayınları için yazıları gözden geçirdim.

- Fitin eliyle "Luka"dan haber aldım. "Velçevciler"* ile görüşmeler.

Ayaklanma konusu. Silah ve askeri malzeme yardımı vb.

- **Hava alarmı** (10.30'dan 1.30'a kadar).

- **St[alin] ile Bulgaristan hakkında konuştum**: "Şimdi ayaklanma kesinlikle yapılmamalı. İşçileri bölecekler. Şimdilik biz hiçbir yardım yapamayız. Ayaklanma denemesi provokasyon olur."

Şimdi sorun, sos[yalizm] kuruculuğu değil, sosyalizmi **savunmaktır**. Çok tank üretmek gerekiyor. Tar[ım] makinaları üretimini azaltmak gerekiyor.

5 Ağustos 1941.

- **Yüksek frekans özel hatlı VÇ ile R[oza] Y[ulievna]'yı arayıp konuştum.** (Kızlar için bir oda verilmiş. Şoföen de verilmiş banyo için. Akıl almaz sayıda fare. Son derece pis.)

- **Tarasov** (Fransa'da Sov[yet] konsolosu) ayrıldığı 10 haziran tarihine kadar Fransa'daki durumla ilgili ayrıntılı bilgi verdi. Önemli belgelerle dolu bir bavul taşıyormuş, ama Berlin'de evrakları imha etmek zorunda kalmış. Berlin'e 21 haziran akşamı saat 9'da varmış (o gece Almanlar bize savaş ilan etti).

- **Pisarenko, Krasnov, Sergeev.**

Hava savunması ve karartma önlemleriyle ilgili sıkı talimatlar verdim.

- Gece saat 10'dan saat 1'e kadar **hava alarmı**.

Sığınakta Timoşenko, Jukov, Şçadenko (cepheden) vb. vardı.

Timoşenko: Almanları bir güzel hırpaladık. Birkaç tümenlerini darmadağın ettik. Artık bana karşı harekatı göze alamıyorlar. Etrafımdan dolaşmaya çalışıyorlar. Er ya da geç, Alman faşistlerini bozguna uğratacağız. Sizi temin ederim. (Dinç, çevik, yiğit!)

6 Ağustos 1941.

- Kuybişev ile telefon görüşmesi (Savçenko ve R[oza] Y[ulievna]).

Daha iyi, uygun bir yere taşınmışlar, Faniçka grip olmuş.

- Bizim binayı karartma konusu. (Moskova belediyesi baş mimarı yanında.)

- **Şifreler Bölümü**'nü yeni binaya (benim olduğum kata) taşıdık.

- Alman işçileri için hazırlanan broşürü gözden geçirdim.

Bul[gar] radyo yayınları için yazıları da gözden geçirdim.

- "KE"in **gelecek sayısı için yazı ve yorumlar.**

- **Saat 10.45'ten saat 2'ye kadar hava alarmı.**

Malenkov'a, özel giderler için (yıl sonuna kadar telg[raf] harcamaları) 3.500.000 Ruble talebiyle resmi dilekçe verdim.

- **Ukrayna'da durum endişe verici.**

---

* D. Velçev'in adından türetilmiş.

7 Ağustos 1941.

- Tuğgeneral **Kalganov** (V-inci Şube) Mançurya konusunda görüşmek üzere yanıma geldi.

(Part[izan] müfrezeleri "muhafaza" edilmiş; Habarovsk'da partizan eğitimi; istih[barat] ve yıkıcı eylemleri için Özel Bölgeden adamlar gönderiliyor.)

Mançurya'da par[ti] yönetimine ihtiyaç var.

- Gudimoviç (NKVD) – Polonyalılar grubunu hazırlama konusunda 29 Haziran'a (Gudimoviç'in hareket ettiği tarih) kadar Varşova'daki durum hakkında çok ilginç bilgiler.

- Slavlara çağrıyı[154] görüştük.

Radyoda Slavlar mitingi için giri[şim] komitesi (Gavriloviç, Vanda Vasilevska, Korneyçuk).

- **Bugün hava alarmı yoktu.**

(Gece saat 2'ye kadar Komintern'de çalıştım.)

8 Ağustos 1941.

- Sabah R[oza] Y[ulievna] ile konuştum. Öğleden sonra, bu kez, Roza telefon etti.

- Slavların mitingi için radyo konuşmalarını (taslaklarını) kontrol ettim.

- Moris ve Marti ile Frans[ız] sorunlarını görüştük.

Fr[ansız] partisinin yakın dönem için çalışma ve savaşım hattını çizdik. (Diğer işlerin yanı sıra – Fransa'da Peten ordusuna, Fransa dışında da Dö Gol ordusuna girsinler.)

- **Hava alarmı** bugün de yoktu.

9 Ağustos 1941.

- KEYK'nin Gorki'deki çocuk kombinasının durumu hakkında rapor (Şevelkov, Kuzmin).

- **Yeni bir radyo stüdyosunun ve** KEYK'nun özel noktalarıyla **telefon bağlantısı** santralının yeraltı sığınağına yerleştirilmesi için hazırlanan planı onayladım. (Sığınak olarak daha da güçlendirilmelidir.)

- Yarınki Slavlar mitingi için Bulgar ve Mak[edon] temsilcilerin konuşmalarını gözden geçirdim.

- **Düklo'ya (Fr[ansız] partisi için) direktif gönderdik.**

- Yurt dışından bize gönderilen bilgilerin daha da genişletilmesi için talimat verdim.

- Dış ül[kelerden] tel[graf] gönderileri için 3.000.000 R[uble] temin edilmiş.

- Gece saat 10.30'dan 1.30'a kadar **hava alarmı.**

10 Ağustos 1941. Pazar.

- Köşkte kaldım.

Vlad[imirov], Artur ve Ela bizdeler.

- Sabah Roza ile konuştum. (Ayaklarında ağrıdan şikayetçi; daha önce ellerinde olduğu gibi.)

- Akşam sığınaktan kendisiyle ikinci kez konuştum.

Saat 11'den 3.30'a kadar hava alarmı.

- Bizim uçaklarımız **Berlin'i üçüncü kez bombalamış!**

11 Ağustos 1941.

- **Dış ülkelerde kampanyanın daha da etkinleştirilmesi sorunlarını görüştük.**

- **Radyodan, gençler için sloganları** gözden geçirdim.

- Alman askerleri için "Almanya'da kim hükmediyor?" başlıklı broşürü kontrol ettim.

- Sofya'daki Bogdanov'dan Fitin eliyle iki haber aldım. Anlaşılan, işler iyi gidiyor. Telsiz bağlantısı yeniden

gerçekleşiyor.

- **Gece saat 12'den 2.15'e kadar hava alarmı.**

Yalnız lâğım bombası attılar. En güçlülerinden bir tanesi, Kremlin'in topçu muhimmat deposu[na] isabet etti – binanın tamamı yıkıldı.

- Sığınakta:

Molot[ov]: Almanlar bize bastırdıkça, dış ülkelerde büyük ve ciddi eylemlerden kaçınmak gerek. Bizimkiler atağa kalktığında, işte o zaman, eylemleri yükseltmek yerinde olur.

- Polonya ordusunu örgütlemek için uygulama anlaşması imzalandı[155].

12 Ağustos 1941.

- Beşinci Şu[be]'nin ülkeye göndereceği **Bulg[ar] yoldaşlarla** (Tanev, Uzunov, Tabakov, İvanov vb.) **sohbet** ettik.

- İsveç MK ile Al[man] Dış Mer[kezi] arasındaki ilişkilerle ilgili olarak Stokh[olm]'a talimat. (Tartışmayı kessinler; ortak çalışmalarını hemen düzene koysunlar.)

- **Dolores**, Blagoeva ve Stepanov sorununu ortaya koydu (hava alarmı sırasında nöbette olmasınlar, Puşkino'da oturuyorlar vb.)

- **Saat 12.30'dan 2.15'e kadar hava alarmı.**

Moskova'ya tek uçak bırakmadılar!

- 11 Ağustos'u 12 Ağustos'a bağlayan **gece bizimkiler Berlin'i bombalamış!**

13 Ağustos 1941.

- **Vinarov** (alay komiseri) – NKVD – NKVD kanalıyla Bulgar grupların eğitimi ve Bulgaristan'a ulaşmış olan grubun yönet[meni] **Rodoynov**. Sivastopol'da bulunan diğer grubun – **Hr. Boev**. Bir **merkez** oluşturmak üzere onu İstanbul'a gönderiyorlar.

- **Anton** (İsp[anya] KP) – İspanyol okulunun sorunları.

- **Zverev** telefon etti. (Bize verilecek 3.000.000 rublenin iki defada havale edilmesini rica etti. Anlaştık.)

- Gen[eral] Panfilov (Beşinci Şu[be]'den) Berlin'de ciddi olaylar, kaos vb. olduğu hakkında Prag'tan haber aldıklarını bildirdi. Ayrıntılı bilgimiz olup olmadığını sordu. Galiba, bu bir sansasyon ya da bilinçli bilgi çarpıtması.

- **Fridrih** (Sla[vlar] mitinginin yaygınlaştırılması).

- **Vladimirov** (Bul[gar] yayınları için yazıları gözden geçirdi).

- **Bugün hava alarmı olmadı!**

14 Ağustos 1941.

- **Binbaşı Melnikov** (V-inci Şu[be]) Bulg[ar] grubunun kendi kanallarıyla eğitimi ve Bulgaristan'a gönderilmesi hakkında bilgi verdi (uçaktan – paraşütle; Sovyet silahları vb.). Polonya grubunun ve diğer grupların gönderilmesiyle ilgili sorunları görüştük.

Bu işleri idare edecek bir **Eşgüdüm Merkezi** bile yok.

(NKVD, Kızıl Ordu vb.) Bu iş hâlâ zanaatçı usulüyle yürütülüyor.

- Bulgaristan'a gönderilecek Bulg[ar] yo[daşlarla] (Kiskinov, Damyanov, Grudev, İvanov ve Palauzov) **sohbet.**

- Radyo propagandası, yayıne[vi] işleri, Almanya'daki bütün Hitler karşıtı unsurları birleştirme platformu vb. konularda **Üçlü*nün oturumu.**

- Kr. Galzunova'ya 450 R[uble] gönderdim. Alındığı haberi geldi.

---

* G. Dimitrov, D. Manuilski, Erkoli.

- **Bugün de hava alarmı yoktu.**

15 Ağustos 1941.

- **Jan Rişar Blok** yanımda.

(Torez, Marti ve Erkoli ile birlikte radyodaki Fransız yorumcu konusunu görüştük. Blok'un yorumcu olması konusunda kendisiyle anlaştık.)

- **Gorki'deki yatılı okulun sorunlarını ele aldık.** (Komisyonun raporu.)

- Kolar[ov] ve Vladimirov ile Bulgar sorunlarını (ille[gal] Bulg[ar] yayınlarını) görüştük.

- Gulyaev ile, yoldaşların ülkelerine gönderilmeleriyle ilgili konuları görüştük.

- Alman askerleri ve işçileri için hangi broşürlerin yazılması gerektiği konusunu (Ver[say] sistemi hakkında, "yaşam alanı" konusunda, Hitler'in kaçınılmaz yen[ilgisi] üstüne vb.) **D[imitriy] Z[aharoviç]** ile görüştük.

- Roza ile telefon görüşmesi yaptım. Bugün Mitya'nın durumu daha kötü. Kendisi de pek iyi değil!

- Gece saat 3.30'da hava alarmı. Köşke giderken yakaladı bizi. Ha[va] sava[şını] izledik. Düşman uçaklarının şehir hava sahasına girmesine izin verilmedi!

16 Ağustos 1941.

- **Georgiev** (Odesa'dan gelmiş), kendi çalışmaları ve **Besarabya** ile Güney cephelerindeki durumla ilgili bilgi verdi.

- **Suharev** – KEYK'nun "Yazı işleri" Dairesi ile İrtibat Şubesinin birleştirilmesi konusunu görüştük.

- **Trifonov** – KEYK'nun Gorki'deki yatılı okuluna gidecek. Gerekli direktifleri verdim.

- **Gulyaev** – Almanya, Polonya ve Bulgaristan'a adamlarımızın gönderilmesiyle ilgili sorunlar.

- 35 İspanyol yoldaşın, özel işl[erde] çalışmak üzere NKVD'ye naklini onayladım.

...*

- Gece **saat 12'den 3.30'a kadar hava alarmı.**

- **Sığınakta** – St[alin], Mol[otov], Beriya, Mal[enkov] vb.

Y[osif] V[isarionoviç]'in VÇ'den Hr[uşçov] ile konuşması:

Başkomutanlık ne yapıyor? Orada ne faydası var? V[oroşilov] ve T[imoşenko] cepheleri dolaşıp komutanlara yardım ediyorlar vb. B[udyoni] Poltava'ya oturmuş kımıldamıyor. Kendini büyük bir başkomutan sayıyor, ama bir şey yapmıyor. Olur mu öyle? Neden susuyorsunuz? Siz MK üy[esisiniz], PB üye[sisiniz], cephenin Askeri Kurul üy[esisiniz]. Nasıl da utanmıyorsunuz? Ukrayna'nın yarısını verdiniz. Diğer yarısını vermeye hazırlanıyorsunuz. Rezalet. Ne gibi önlemler alıyorsunuz? Niye susuyorsunuz? 19 tümen verdik size. Bölgenizde emrinize uçaklar verilecek. İşleri düzene koyun. Almanların Dinyeper'in sol kıyısına geçmesine kesinlikle izin vermeyin. Gerektiği gibi hareket edin. Aksi halde – açıkça söylüyorum – hesabınızı görürüm...

18 Ağustos 1941.

- **Kumandan (Savçenkov)** Kuybişev'den döndü. Ailenin durumu hakkında bilgi verdi. Birçok engel ve zorluktan sonra, nihayet gereği gibi yerleşmişler. Roza hastalık geçirmiş, ama şimdi artık

* Asıl metinde, burada üzeri çizilmiş: 14 Ağustos 1941.

düzelmiş. Mitya hasta – dizanteri olmuş.

- Roza'dan mektup aldım. Zavallım! Heyecan, acılar. Sehnsucht*...

- **İlle[gal] Polonya yayınlarını** görüştük. Verblyudski yaramaz gazeteci çıktı. Görevden aldık. Şverma'yı komiser yaptık.

- **Turleyski** (Polonyalı kadrolardan) ile sohbet ettim. Çok olumlu izlenim bırakıyor. Polonya konularında buranın poli[tik] raportörlüğüne geçici olarak atandı.

- Gece saat 10.30'dan saat 2'ye kadar **hava alarmı**.

Sığınakta **Budyoni ile Hruşçov**'a rastladım:

Kiev şimdilik iyi direniyor.

Odesa'yı savunmak mümkün. Odesa hakkında B[udyoni] şöyle diyor: "Son Kızıl Ordu askeri kalıncaya kadar savunmaları için emir çıkarttım"

Düşmanın hücumları durdurulacak.

Dinyeper'in sol kıyısına bırakılmayacak.

Ama herşey komutanların **girişim yeteneğine** bağlı.

Kızıl Ordu askerlerinin %95'i iyi savaşıyor.

Key[fi] geri çekilme hareketlerine, görevini yapmayan komutanlara vb. karşı sıkı emirler veriliyor.

Cephe gerisinde partizanlar savaşıyor, ama hâlâ yeterli düzeyde değil. Çok daha fazlasını yapabilirler.

Alman işgaline geçen topraklarda halkın bir kısmı kalıyor. Nikolaev'de büyük bir kısmı kalmış.

Yerlerinde kalan kolhozcular, buğdayın imha edilmesine karşı (bu konuda kadrolar ile kolhozcular arasında uyuşmazlık var).

19 Ağustos 1941.

- Roza ile **telefonda görüştüm**. Morali iyiydi. Biraz önce Mitya ile parkta gezinti yapmışlar. Demek ki, Mitya'nın hastalığının ciddileşme tehlikesi atlatılmış.

Bülteni ve gazeteleri artık düzenli şekilde alıyormuş.

- **Roza'ya mektup** yazdım.

Roza'ya çoktan göndermiş olduğum, ancak postada adresi bilmedikleri için kendisine verilemeyen taahhütlü mektup **geri geldi**.

- Diplomat[larımızla] birlikte Fransa'dan dönüp, şimdi yayınevinde çalışan Polonyalı yoldaş **Brun** (Spis) ile sohbet ettim.

Svilengrad garında bir Bulgar askeri kendisine şöyle demiş: "Eski dostumuz G[eorgi] D[imitrov]'a şunu söyleyin ki, biz Sovyetler Birliği'ne karşı hiçbir zaman savaşa çıkmayız."

- Gece saat 2.30'a kadar Kominternde çalıştım.

- Bu gün **hava alarmı** olmadan geçti.

20 Ağustos 1941.

- **Fitin** yanımda. Bölümlerin tamamında çalışmaların iyileştirilmesi için dış ülkelerle ilişkiler konusunda temas ve işbirliğimiz açısından görüş birliğine vardık. Fitin ile Sorkin'i sorunları somutlaştırmak ve rapor etmekle görevlendirdim.

- **Gulyaev** adam gönderilmesi konusundaki çalışmalar hakkında bilgi verdi.

- **R[oza] Y[ulievna]'ya** mektup ve **koli** gönderdim.

---

* Özlem.

(Postanın geri gönderdiği ilk mektubumu, Fani için okul belgesini bunlarla gönderdim.)

- **Hose Dias** (ve Dr. Levin) Soçi'den telefon etti. Gerekli ilaçların ve bültenlerin gönderilmesi işinin hızlandırılmasını rica etti.

Dolores kendisiyle telefonda görüşmüş.

21 Ağustos 1941.

- Uçak ile[156] aktarılacak Bulg[ar] gruhuyla görüştüm. (Kozovski ve üç* başka yoldaş daha – Kristev, Peyçev, Markov.)

- Prezidyum üy[eleri] ve başka pol[itik] kadroların katılımıyla [KEYK] **Sekreterliği oturumu**.

Alman ve Romen savaş esirlerinin bulunduğu kampı gezen komisyonun raporu.

(Radyo ile ve di[ğer] yöntemlerle yapılan propaganda çalışmalarımızda onların ruh hali, verdikleri bilgiler vb. dikkate alınmak zorunda.)

- R[oza] Y[ulievna] ile telefonda görüştüm. (Artık hepsi sağlığına tekrar kavuşmuş.)

- **Bugün de hava alarmı yoktu!**

22 Ağustos 1941.

- **İki aydır Anavat[an] Savaşı**

- Polonya ordusu **oluşturulması** konusundaki **karma komisyonun** protokolünü aldım.

(İki piyade tümeni (10.000'er kişilik) ile bir yedek alay (5.000 kişi) oluşturulması öngörülüyor.)

Polonyalı komünistlerin bu orduya alınma yöntemleri hakkında gen[eral] Panfilov ile anlaştık.

- "KE" dergisinin yeni sayısı için **yazıları kontrol ettim**.

- "Yazılışleri" Dairesi ile İrtibat Şubesinin, KEYK **İvedi Ekonomik İşler İdaresi** olarak birleştirilmesi kararını uyguladık.

- Kar[deş] partilerden yoldaşların ülkelerine gönderildikten sonra, bunların ailelerinin ve kendilerinin masraflarını 1941 yılı sonuna kadar karşılamak amacıyla, genel bütçeden 200.000'lik **özel fon** kurduk.

- **Bugün hava alarmı yoktu!**

23 Ağustos 1941.

- Valter'den (Yugosl[avya]) telgraf aldım. Partinin **Anton**'a (V-inci Şu[be]de çalışıyor) güvenmediğini bildiriyor ve Anton ile birlikte çalışan yoldaşların iade edilmesini rica ediyor.

Bu konuyla ilgili olarak bugün albay **Dragun** ve binbaşı **Grigoriev** yanımdaydılar. Anton hakkındaki belgeyi birlikte inceledik. Kuşku yaratacak hiçbir şey yok. Hakkındaki izlenimler olumlu. Kendisini şahsen tanıyan V-inci Şub[e]'den görevlilerin tamamı, (İspanya'dakiler de dahil, verilen görevlerin **icrası** temelinde) hakkında olumlu değerlendirmeler yapıyor.

- **D[imitriy] Z[aharoviç] ile birlikte**, Alman askerleri ve nüfusu için bundan sonraki broşür[lerin plan ve içeriklerini görüştük.

- **Fridrih** radyomuzun çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Güyo** es[ki] Fran[sız] savaş esirleri kampındaki çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Gulyaev** Pol[onyalı] kom[ünistle-

*Aslında "dört" sözünün üzeri çizilmiştir.

rin] Polonya ordusuna alınmasıyla ilgili bilgi verdi.

- Ro[manyalı] genç kız **Fayerştayn** telsiz-telgrafçı okuluna gidecek. Mükemmel bir işçi.

- **Alarm yoktu**!

24 Ağustos 1941. Pazar.

- **Köşkte, bizde – Vilko ve Lena, Stela ve Nataşa.** (Artur ve Ela gelmediler. Art[ur] çalışıyor – "pazarcı".)

- **Roza** ile telefonda **görüştüm**. Sağlıkları iyi, ama keyifleri pek değil. Mitya soruyor: "Moskova'ya dönmemize babam ne zaman izin verecek?" Şu ayrılık ağır şey, ama elden ne gelir şimdi dayanıklı olmalıyız. Yeter ki, sağlığımız ve gücümüz savaş için korunsun, geri kalan herşey bundan sonra geliyor.

- Akşam Kominterne gittim ve saat 12'ye, gece yarısına kadar çalıştım.

- **Hava alarmı bugün de yoktu**.

25 Ağustos 1941.

- Radyo propagandasının ve diğer propaganda faaliyetlerinin daha da etkinleştirilmesi **sorunlarını görüştük**.

- **Fürn[berg], özel bir cihazımızla** Almanya ve Avusturya'nın radyo yayın frekanslarına girerek, faşistlere karşı kısa cümlecikler ve uzun cümleler yayınlanması konusunda bilgi verdi.

İngiliz radyosu bunu büyük sansasyon olarak niteliyor.

- "KE" dergisinin başyazısında ve diğ[er] yazıl[arında] verdiğim talimat üzerine yapılan düzeltmeleri kontrol ettim.

Sovyet ve İng[iliz] birlikleri İran'a girmiş.

- **Alarm yoktu**!

26 Ağustos 1941.

- **Yurtsever Alman muhalefetinin** Hitler'e karşı **çağrısının** niteliği ve içeriği üzerinde durduk.

(Pik, Erk[oli], Man[uilski], Ulbr[iht], Akerm[an], Viden, Koplenig.)

- Sığınağımızda radyo için yeni stüdyoyu ve **diğer donanımı kuranların çalışmalarını kontrol ettim.**

- Pik'in bildirdiğine göre, süvari tümen[inin] es[ki] komutanı (tümen AKP'nin onur denetiminde bulunuyor) **Gorbatov**, Pik'in evine gelmiş ve kızına, ardından da kendisine, cephedeki durum hakkında korkunç şeyler anlatmış (herşeyi kaybettik, bitti vb...). Adam ya aklını oynatmış ya da gizli düşman.

Mehlis'e, adamın ne biçim "komutan" olduğunu yoklamasını söyledim.

Gecenin geç vaktinde Mehlis telefon etti ve Gorbatov'u yanına çağırdığını bildirdi (tüm[en] kom[utanını]). Adam karmakarışık cevaplar veriyormuş. Meh[lis], Pik'in yazılı bildirimde bulunmasını rica etti.

- Rozi'ye telefon ettim. Bugün daha keyifliydi. Mektuplarımı almış. Hepsinin sağlığı yerinde. Mariya Fyod[orovna] Şvernik'e misafirliğe gitmiş.

- **Alarm yoktu**!

27 Ağustos 1941.

- Askeri Deniz Filosu İst[ihbarat] Daire[si] Amiri Kontamiral **Zuykov** ve onun vekili (ya da yard[ımcısı] **Alyonin**) yanımdaydılar.

9 kişilik bir Bulg[ar] grubunun uçakla gönderilmesi konusunda anlaştık.

- İl[legal] Bulg[ar] radyosunun bugünkü yayını için yazıyı gözden geçirip redakte ettim.

- **Saat 2'den saat 3.30'a kadar sığınakta**.

Y[osif] V[isarionoviç] ile Polonya işlerini konuştum: "Kom[ünist] program-

lı Polonya İşçi Partisi kurulması daha iyi olur. Kom[ünist] partisi, yalnız yabancıları değil, bizimkilerden bazılarını bile korkutuyor." Şu aşamada – ulu[sal] kurtuluş için savaşım. Tabii ki, İngiltere'deki gibi Leybır[ist] parti değil. Hitlerci rejim komünistleri çelikleştiriyor. Çarlık bizi böyle yapmıştı.

Dış ülkelerdeki part[izan] hareketi ve sabotajlarla ilgili çalışmaların NKVD, V-inci Şu[be] ve KEYK arasında eşgüdüm konusunu açtım. "Şu V-inci Şub[e'dekiler] hareketi yönetme hevesinde. Olmaz öyle şey. Golikov gelecek. Bu iş halledilmeli."

Alarm sahte çıktı (Galiba, bizim uçakları düşman uçağı sandılar.)

28 Ağustos 1941.

- **Yurda gidecek Bulg[ar] yoldaşlarla** (Petrov, Peyçev, İvanov, Krıstev, Markov, Redev, Yarımov, Gümüşev, İzvorski) ile **sohbet**.

Bütün teknik ve politik sorunlar çözüme bağlandı. Moskova'dan hareket tarihi olarak 31 Ağustos belirlendi. Kendilerine bizim İrtibat Dairesinden Şteryu Georgiev refakat ediyor.

- NKVD kanalıyla gönderilen grup yerine başarıyla ulaşmış. Radionov, Sivastopol'da bulunan Namgaladze'ye şunu bildiriyor: "Durum ağır. Örgütlerle bağlantı yok. İzleniyoruz. Troçkistlere rastladık. Olanak varsa, ikinci grup üyelerinin sayısını en aza indirin."

- İran hükümeti yenisiyle değiştirildi. Yeni hü[kümet] İran ordu birliklerinin direniş göstermemesini emretmiş. Anlaşılan, Sovyet-İngiliz şartlarını kabul ediyor.

- **Alarm yoktu**.

- Gece saat 2'de eve gittim!

29 Ağustos 1941.

- "Yazı İşleri" Dairesi ile İrtibat Şubesinin KEYK İvedi Ekonomik İşler İdaresi adı altında birleşmesi planını gözden geçirdim.

- Eğer bildirildiği gibi, **Hitler konuşma yapacaksa**, söylevi sırasında cevaplamak ve polemik **darbeleri** vurmak (Alman radyosunun frekansına girerek) konusunda **Fürnberg, Koplenig, Akerman** ve **Keler**'i seferber ettim.

Diğer Alman yayınlarında bu her gün yapılıyor. Çok büyük etkisi oluyor...

- Yurduna gidecek Polonya grubuyla (10 kişi) sohbet.

Ülke içinde yeni yönetim: Novotko, Finder, Moloets.

Biçimsel olarak Komintern ile bağlı olmayan, (kom[ünist] pr[ograma] sahip) işçi partisi kurulmalıdır.

- Gorki İlindeki yatılı okulun durumunu görüştük.

Suharev'i sorumlu seçtik.

Yiyecek, içecek vb. göndermek.

- **Alarm yoktu**!

30 Ağustos 1941.

- Torez ile, Düklo'ya talimatın metni konusunda anlaştık.

- **Kozovski** ile son konuşma. Bulg[ar] grubu yarın Simferopol'a, oradan da Bulgaristan'a uçuyor.

- Sofya'da bulunan **Anton** [İvanov]'a ülkeye gelecek konukların haberini verdim.

- ...*Broşürün içeriği konusunda **D[imitriy] Z[aharoviç]** benimle görüştü. Savaş esirlerinin ifadelerinden ve sa-

* Aslında "Çalıştım" sözünün üstü çizilmiş.

vaş esirlerinin ailelerince gönderilip ele geçirilen mektuplardan seçmeler yaparak, broşürün yurt dışında da basılması konusunda anlaştık.

- Sobolev'e (NKVD), dipl[omatik] ilişk[ilerin] kesilmesi durumunda Sofya'da anneme 30.000 Leva vermelerini yazdım ve bir de kısa mektup iletmelerini rica ettim.

- **Sabah saat 4.30'a kadar çalıştım. Alarm yoktu!**

31 Ağustos 1941. Pazar.

- Köşkte kaldım.

Vilko ile Lena, Artur ile Ela bizdeler.

- Roza ile telefonda görüştük. Keyfi hâlâ iyi değil. Mitya yine hasta.

- **Alarm yoktu!**

1 Eylül 1941.

- **[SKP(b)] MK'nde (Şçerbakov'un yanında).**

Daimi Slav Komitesi kurulması konusunu görüştük. (Aleksandrov, Havinson, Fadeev, Lozovski.)

Ulu[sal] radyo yayınlarını bizim yönetmemiz ve denetlememiz konusunda da anlaştık. Yayınların içeriğinden bir özet bilgi olarak, kimi ilgili not ve önerilerle birlikte, İnformbüro'ya verilecek.

- Polonyalı yoldaşlarla toplantı yaptık.

Polonya İşçi Partisi'nin poli[tik] bildirgesini görüştük.

- İki komünist bayan doktor – biri Yugoslavya'dan Yahudi, diğeri Çek – yurt dışında çalışma konusunda benim yanımdaydılar. (Nenadova ve Valter) Bizim okula gönderdim.

- Sabah saat 4'e kadar çalıştım. Gecelemek için KE'de kaldım.

- **Alarm yoktu!**

2 Eylül 1941.

- Roza ile konuştum. Çok sıkılmış hali vardı. Mitya çok zayıf. Doktorlar villaya taşınmasını tavsiye ediyor. Bütün diğer ailelerin çocukları (yardımcı personelinkiler bile) villalardan yararlanıyor olsalar da, villada yer verilmiyor. Kendini aşağılanmış hissediyor. Smorod[inov] – "kaba adam". M[oskova]'ya dönmek istiyor. "Çocuğu kaybedeceğiz" – diye inledi... tek sözle, çok kötü oldu...

Bu nedenle Vlasik'e telefon ettim. Verem oldukları için, yalnız Hr[uşçov] ve Mal[enkov]'un çocuklarının villaya yerleştirilmiş olduğunu izah etti.

Villalar yaz için. Şartlara uygun değil. Şimdi tamir ediliyor. Bizim çocukları da, bir yolunu bulup, yerleştirmeye çalışması için Smorodinov'a talimat vermiş. Bir sürü lâf...

- **Kuybişev'de**, Smorod[inov]'u telefonla aradım. Hastaymış. Yardımcısı cevap verdi. Halletmeye bakacakmış.

- Polonyalı yoldaşlarla son sohbet.

Polonya **İşçi Partisi'nin Program Bildirgesi'nin metnini kabul ettik.**

Ma[li] vb. sorunları hallettik.

- **Alarm yoktu!**

3 Eylül 1941.

- **Mühendis Blinov, KEYK'nun Ufa'daki yedek radyo istasyonunun** inşaat işleri hakkında bilgi verdi.

En önemli işler tamamlanmış. Eylül ayının sonunda artık faaliyete geçebilecek.

- **Müh[endis] Petrov ve müh[endis] Vorobyov yabancı radyo vericilerinden, kısa dalga** üzerinden, bizim metinleri yayınlayabilecek cihazları hakkında rapor sundular.

Denemeler şu günlerde **bitmek üze-**

re ve pratikte kullanıma geçilebilecek.

- **Alman askeri Liskov** yanımdaydı. Almanlar'ın 21 Haziran saldırısının hemen öncesinde akşam sınırdan bizim taraf geçmiş ve Almanların saldırıya hazırlandıkları konusunda sınır askerlerimizi uyarmış (Marangoz işçisi, komünist olduğunu söylüyor. NKVD'nin edindiği izlenimler olumlu.)

- **Alarm yoktu**!

4 Eylül 1941.

- **Sobolev** (Dışişleri bakanı), Lavriçev'in Sofya'dan bildirdiklerini naklediyor: "D[imitrov]'un annesi, yapılan banyo tedavisinden sonra kendini daha iyi hissediyor. 30.000 Bulg[ar] Levası verildi. Magdalina, var güçleriyle çalıştıklarını bildiriyor. SSCB'ne aynı zamanda Türkiye ile savaşa karşı, özellikle gençler arasında, büyük bir kampanya yürütülüyor..."

- İlle[gal] "Deutscher Volkssenderein* [çalışmaya] başlaması için bütün sorunları hallettik. (Yazı işleri kurulu, doğrultusu ve niteliği, somut girişimleri.)

Radyo yayınlarına başlama günü – 7 Eylül.

- Sivastopol'dan haber geldi. **Bulg[ar] grubu** oraya varmış. Uçaklar hazırlanıncaya kadar birkaç gün gecikecek.

- "KE"in yeni sayısının **planına göz attım**.

- Man[uilski] ve Suh[arev] ile, yatılı okulun sorunlarını görüştük.

Oraya bizden müdür atamayı kararlaştırdık.

- **Alarm yoktu**!

5 Eylül 1941.

- Tuğgeneral **Kalganov** yanımdaydı. Yanan'daki Sov[yet] yoldaşların verdiği bilgileri aktardı. Çin KP yönetimiyle tam normal olmayan ilişkilerden yakınıyorlar.

Bu konuda Mao Tsedun'a bir soru notu gönderdim.

- **Şçerbakov**'a (Marti'nin mektubunu ilave ederek), 3 Ey[lül] günü Fra[nsızca] radyo yayınlarında yer verilen silaha sarılma, hemen ayaklanma sloganları nedeniyle **yazdım**. Bu çok zamansız. Fransız komünist partisinin izlediği politikaya ters.

- En yakın zamanda yapılacak olan kadın mitingi için Dolores ve Arendzee'nin (Alm[an] kadın yaz[ar]) konuşmalarını redakte ettim.

- Bir sonraki Bulg[ar] yayını için yazıları kontrol ettim.

- **Roza ile konuştum**. Morali biraz daha iyiydi. Mitya da daha iyice.

- **Sabalı saat 4'e kadar çalıştım**!

- **Alarm yoktu**!

6 Eylül 1941.

- **Suharev** ve **Sorkin** ile (ayrı ayrı), yurt dışıyla bağlarımız konusundaki çalışmalarımızın yeni baştan düzenlenmesi ve daha da güçlendirilmesiyle ilgili sorunları görüştüm.

- **Fridrih** ile – Radyo propagandası ve "Basın" Şubesi'nin çalışmaları hakkında.

- **Fürnberg**, Berlin ve Viyana radyolarının frekanslarından bizim karşı yayınlarımız hakkında bilgi verdi. Sonuçlar mükemmel. Bu başarılı silahın daha da geliştirilmesi için talimat verdim.

- **Novotko ve Cerjinskaya** ile birlikte Polonya İş[çi] Partisi'nin Program Bildirgesi'ni son kez redakte ettik.

---

* "Alman Halk Radyosu".

- **Alarm yoktu!**

7 Eylül 1941. Pazar.

- Köşkte – Artur ve Ela. Vlad[imirov] akşam geldi. Lena işteydi.

Roza ile telefonda görüştüm. **Sonsuz** bir keder.

- Birlikler Evi'nden antifaşist kadın mitinginin radyodan yayınlanışını dinledik.

Fena değildi.

- Evde çalıştım.

- **Alarm yoktu!**

8 Eylül 1941.

- **Georgiev'den haber var**: Bulg[ar] grubu gönderilmeye hazır. Troyan ve Kotel yöreleri belirlendi. Luka bırakmıyor.

- **Antikaynen** uçakla Petrozavodsk'a gitti.

Finlandiya sorunlarını görüştük.

- **Für[nberg]**, özel "radyo yayını"nın, Almanlar'ın Breslau radyosunun* frekansına da uygun hale getirildiğini bildirdi.

Kırım'da aynı şey İtalyan yayınları için hazırlanıyor.

- Saat 12'de (geceyarısı) **ha[va] alarmı.** Kir[ov] sığınağındaydım. Ortam iyi. Ev sahibi** sürekli, nüktelî şakalar yapıyordu: "Yenersek, Do[ğu] Prusya'yı asıl sahibi olan Slavlara iade edeceğiz. Oraya Slav nüfusu yerleştireceğiz."

Königsberg'i harabeye çevirdik. 4-ünden 30'una kadar uçaklarımız Berlin'e saldırıyor. Şimdi biz savaş öncesine oranla iki kat daha fazla uçak üretiyoruz ve yeni uçaklar mükem[mel]... Pilot kadınlardan 10 alay (200 avcı uçağı) kurulacak.

M[ihail] İv[anoviç] [Kalinin], bizimkilerin cephede cesaretle çarpıştıklarını söylediğinde, Y[osif] V[isarionoviç] şöyle cevap verdi: "**Her budala cesur olabilir. Dövüşmeyi bilmek gerekir!**"

Şahurin şöyle dedi: Dün İbaruri ateşli bir konuşma yaptı.

Bu konuda Y[osif] V[isarionoviç] şunu belirtti: "Evet, iyi bir söylev. O (İb[aruri]), iyi bir kadındır."

Yugos[lav] yoldaşların kendilerine silah aktarılması ricasını Molot[ov]'a iletttim. Şöyle cevap verdi: "Şimdi olmaz. Kendi ihtiyacımız çok daha büyük. Kayıplarımızı takviye etmeliyiz."

Leningrad hakkında şunu söyledi: "Durum oldukça kötü. Onlar (Almanlar) son yedeklerini sürüyor. Ama, yedeklerle bizim de sorunlarımız var..."

Alarm gece saat 12'den saat 2.30'a kadar sürdü.

9 Eylül 1941.

- "Yazı işleri" Dairesi ile İrtibat Şubesinin, KEYK İvedi Ekonomik İşler İdaresi olarak birleştirme komisyonuyla Üçlü'nün ortak oturumu.

İdarenin yapısını, düzenini ve yönetimini onayladık.

- Roza ile telefonda görüştüm. Hepsinin sağlık durumları görece iyi sayılır.

- **Gotvald**, Çeko[slovakya] büyükelçisi Firlinger'le görüşmesi konusunda görüş sordu.

- **Pik** – İllegal Alman yayınları hakkında.

- **Saat 10.30'dan saat 1'e kadar hava alarmı!**

Sığınakta. Bulg[ar] hü[kümetine] ve-

---

* Breslau, şimdi Vrotslav.

** Kastedilen Stalin'dir.

rilen [nota] gerekçesiyle ilgili belgeyi Molot[ov]'a verdim. Bu hükümetin Bulgaristan'ı Almanya'nın SSCB'ye karşı askeri harekatlarının atlama tahtası durumuna getirdiği kaydediliyor.

St[alin], Mol[otov], Kal[inin], Beriya, Mal[enkov], Andreev, Şvernik, Şkiryatov, Şçerbakov ile birlikte akşam yemeği yedik.

(Dvinski, Rostov'dan kötü bir mektup yollamış. Şaşırmış. Tagangrog'un tahliye edilmesini öneriyor.)

10 Eylül 1941.

- Giriş barakasının önüne faşistlerin Rusça yazılmış bir bildirisi (faşis[tlerin] uçaklardan attığı bildirilerden) düşmüş. Parti Komitesi Sekr[eteri] Vlad[imirov]'u ve kumandan Krasnov'u çağırdım. Denetimin artırılması, korumanın etkinleştirilmesi ve diğer gerekli ve acil önlemleri alarak, bu gibi rezaletlere hemen son verilmesini önerdim.

- "Hr[isto] Botev" radyosunun gelecek yayını için yazıları kontrol ettim.

- Polonya ordusundaki Polonyalı kom[ünistlere] talimat vermesi için Vilkov'u görevlendirdim.

- İve[di] Ekon[omik] İşler İda[resi] kurulması için bütün sorunları hallettim.

- Ufa'daki yedek radyo için 2.700.000 R[uble] gerektiğini Malenkov'a yazdım.

- Fridrih'in sorunlarını gözden geçirdim ("Basın ve Radyo Propagandası" Şubesi).

- **Hava alarmı yoktu!**

11 Eylül 1941.

- **Savaş esirleri arasındaki çalışmalarla ilgili sorunlarla uğraştım.** Kız[ıl] Ordu Politik Yönetimi'nden – komiser albay Sokolov, binbaşı Seleznyov ve Frida Rubiner. Bu işin bundan böyle nasıl yürütülmesi gerektiğini anlattım.

- Alman savaş esirlerinin ifadelerini içeren broşürü kontrol ettim.

- **Almanlar'ın ve Avusturyalılar'ın M[oskova]'dan sürülmesi konusunda** NKVD ile **anlaştık.** – KEYK'nda çalışanlara, İnoradio, yayı[nevinde], okullarımızda çalışanlara ve bizim burada yararlandığımız için kayıtlı olanlara dokunulmasın.

- Gorki'deki Yatılı Okula gidecek olan Suharev'e, oradaki durumu halletmesi için talimat verdim.

- **Savçenko,** Kuybişev'e gitti.

Roza'ya mektup (ve Ağustos ayı için milletvekili ücretini) gönderdim.

- **Alarm yoktu!**

12 Eylül 1941.

- **Tuğgeneral Panfilov** yanımda. Adamlarımızın aktarılması konusunda bilgi verdi.

Yugosl[avya]'ya "Dıglas" uçağı ile belirli miktarda silah (makineli tüfek, taba[nca], el bombası, patla[yıcılar]) aktarmanın mümkün olduğu kanısında.

Rapor sunması için Çin'den Kislenko'yu çağırmışlar.

Bulgaristan ve ayrıca Çin hakkında ayrıntılı bilgi vermeleri için çalışma arkadaşlarımdan birkaçını bana gönderecek.

- NKVD Savaş Esirleri Kampları **İdare Amiri Soprunenko** neler yapılmakta olduğunu rapor etti:

Üç kamp:

1) **Temkini**'de – merk[ezi] dağılım kampı;

2) **Kazakistan**'da – esir alınan Alman ve Romen erleri (5.000);

3) **Kazan civarında** – subaylar kampı (1.600 Alman ve Rom[en] subayı).

Novak SSC'nde odun işletmesinde

çalıştırılmak üzere Romenler için (10.000 kişiye kadar) kamp kuruluyor.

25 kadar teslim noktası. Bunlardan biri Vyazma yakınlarında.

- "Üçlü"nün oturumunda, Almanya'daki Hitler karşıtı muhalefetin muhtıra metnini görüşüp onayladık.

- **Alarm yoktu**!

13 Eylül 1941.

- "Dıglas" ile Sırbistan'a makineli tüfek, tabanca, patlayıcı maddeler vb. gönderilmesi için St[alin]'e yazdım.

- İst[ihbarat] Şubes[inden] binbaşı Hertsenşteyn'i kabul ettim. (Çin işleri hakkında bilgi verdi.)

- İst[ihbarat] Şu[besi]'nden yüzbaşı Evseev. (Bulgaristan hakkında bilgi verdi.)

Verilere bakılırsa, Bulgaristan'da Almanlar, Türkiye üzerinde baskı yapmaya ve Varna ile Burgaz'da savu[nma] önlemleri almaya hazırlanıyorlar. Karadeniz'de kapsamlı bir harekata güçleri yetmiyor!

- İsti[hbarat] Şu[besi]'nden binbaşı **Patriarhaltsev**, İsti[hbarat] Şu[besi] açısından Polonya grubumuz ve Bulg[ar] grubu hakkında bilgi verdi.

- Dr. **Stoyonov**'a, İnoradio'da Bulg[ar] yorumcu olarak, talimat verdim.

- **Alarm yoktu**!

14 Eylül 1941. Pazar.

- Köşkte Vılko ve Lena, Artur ve Ela.

Roza ile konuştuk (Savçenko oraya varmış).

- Molotov telefon etti. Krips kendisine, bizim ille[gal] İsp[anyol] radyo istasyonumuzun oldukça kaba propaganda yaptığını söylemiş. Kendi yazılarını vermeyi önermiş.

Molotov, Bulg[ar] hü[kümetinin] Sov[yetlerin] verdiği notayı nasıl karşıladığını sordu. Cevap verdim – iyi, ya sonra?

Molo[tov]: **Elimiz kolumuz bağlı değil**. Bakarız.

- **Alarm yoktu**!

15 Eylül 1941.

- Yüzbaşı **Haritonenko**'yu (İst[ihbarat] Şub[esinden]) kabul ettim.

Polonya grubuyla birlikte uçacak ve uçakla geri dönecek. Herşeyin başarılı geçeceğinden emin. Daha önce birkaç defa böyle adam aktarmış. (Çok iyi izlenim bırakıyor.)

- Georgiev'den telgr[af] geldi. **Radev** (Bulg[ar] grubundan) paraşütle atlama denemeleri sırasında ayağını kırmış ve şimdi Simferopol hastanesinde yatıyor.

- Binbaşı Hertsenşteyn (İst[ihbarat] Şu[besinden]) Japonya ve Mançurya hakkında bilgi verdi.

Japonların 72 tümeni (tümen – 20-22.000), 4.000 uçağı, Çin'de ve Mançurya'da 40 tümeni var.

Bize karşı ana güçleri Primorie'de ve Çita'da.

SSCB ile savaş hazırlıklarına hız veriyorlar. Amerikalılarla görüşmelerin sonuçlarını bekliyorlar. Almanlar Japonlardan hiç memnun değil.

Mançurya'da – part[izan] kolları 1.500-2.000 kişi kadar. Çöküş halindeler. Mançurya'da yönetimleri yok.

- **Alarm yoktu**!

16 Eylül 1941.

- Roza ile konuştum. Birkaç gün için M[oskova'ya] gelmesi konusunda anlaştık.

Vlasik'ten, Kuybişev'e bu konuda talimat vermesini rica ettim.

- Manuil[ski], faşizmle ilgili tezler hazırlamak için danıştı.

- Noktada kalan Bulg[ar] yoldaşlar (Lukanov, Kostov, Dobrev, K[iril] Lazarov) ile sohbet ettim.

- Polonya İşçi Partisi'nin bildirge taslağını (Polonya'ya gidecek olan Pol[onyalı] kom[ünistler] hazırladı) Stal[in]'e gönderdim.

- **Fayerştayn** (Radyo okulundan) yanımda. Dikkate değer bir şahsiyet.

- NKVD'den **Butenko**, sürülmeleri ya da tutuklanmaları gereken Almanlar hakkında bilgi verdi. Bu konuda birçok olayı haksız buldum. İlgili bu kişilerin şimdilik M[oskova]'da bırakılması konusunda anlaştık.

- **Alarm yoktu**!

17 Eylül 1941.

- Faşizmle ilgili tezlerin planı ve niteliği hakkında **Manuilski ile Varga** benimle görüştüler.

- İnoradio'daki Bulgarca yorumu görüştük – aynı zamanda Kolarov'un taslağında, birçok yerde değişiklik yaptım.

"Hr[isto] Bot[ev] **Radyo İstasyonu'nun Bulg[ar] yazı kurulunun üyelerini** belirledik (Kolar[ov], Vlad[imirov], Mar[ek]). Gazeteci olarak Kostov ve Lukanov, Bul[garca] düşman yayınlarının ve res[mi] Bulg[ar] radyosunun dinlenmesini de temin edecekler.

- Bizim sıradaki (bugünkü) Bulg[arca] radyo yayınımız için yazıları gözden geçirip redakte ettim.

- Butenko (NKVD'den) – Almanlar arasından hangilerinin Moskova'da kalması gerektiği konusunda kesin olarak anlaştık. 12 Alm[an] komünistinin tutuklanması için hazırlanan kararı iptal ettik.

- **Alarm yoktu**!

18 Eylül 1941.

- Roza ile konuştum. Mitya yeniden hastalanmış.

- Sintszyan için (Duban'ın davranışı hakkında) belgeyi Sobolev'e (NKİD) gönderdim.

- Bir İsveç gazetesinde yayınlanması, daha sonra ise "muhtıranın" tam metninin radyoda ve basında geniş çapta kullanılması için Kolontay'a gönderilmek üzere, Alman muhalefetinin "muhtırasından" bir özeti Lozovski'ye yolladım.

- **Antikaynen** Petrozavods'tan döndü.

Kuusinen'den bir mektup getirdi. (KEYK heyeti Berlin'e varmadan önce Helsinki'de olmaya çalışacağız!)

Kuusinen'in, doğumdan sonra çok ağır durumda bulunan karısı için bir uzman doktorun acilen (uçakla) hareket etmesi için gereken işleri hallettim.

- **Rakoşi**, Macar işleri hakkında.

- **Sorkin – Fridrih**, radyo yayınlarının (özel yayınların) zamanı hakkında.

- **Alarm yoktu**!

19 Eylül 1941.

- Düşmanın Rusça radyo propagandası ve bunlar karşısında alınacak tutumla ilgili önerilerim hakkında Molotov, Şçerbakov, Mehlis'e rapor gönderdim.

- Lehçe "radyoda karşı propaganda" için Polonyalı yoldaş **Burgin**'i Lozovski'ye gönderdim.

- Bir komisyon atadım: Ulbriht, Gulyaev, Sorkin, Görevi. 21 Haziranı 22 Haziran'a bağlayan gece bizim tarafa geçen (o zaman sınır askerlerimizi Almanlar'ın girişeceği saldırı hakkında uyarmış) Alman askeri **Liskov**'un dosyasını incelemek. Liskov'un davranışları ve konuşmaları büyük şüphe uyandırıyor...

- **Ha[va] alarmı**: Saat 11.30'dan 2'ye kadar.

Kirov garındaki sığınakta:

(St[alin], Mol[otov], Ber[iya], M[ihail] İ[vanoviç] [Kalinin], Şvernik, Şçerbakov, Malenkov, Şaposnikov ve başkaları).

Kiev'in durumu son derece ciddi.

Leningrad önlerinde – iyi.

20 Eylül 1941.

- Man[uilski] ile Varga'nın hazırladığı faşizm tezlerinin taslağını Şçerbakov'a vermek üzere kontrol ettim.

- **İspanyol radyo yazı kurulu ile toplantı** (Anton, Dolores, Erkoli, Fridrih).

- Sıradaki Bulg[ar] radyo yayınları için yazı ve yorumları gözden geçirdim.

- **İvanova**'nın (tahliye edilen İspanyolların Kazakistan'a yerleştirilmeleri hakkında) verdiği bilgileri dinledim.

- Yuven* **Rayen**'i kabul ettim (Vladivostok üzerinden Amerika'ya gidiyor).

- Sabah **saat 3'e kadar** Komint[ern]'de çalıştım.

- **Vladim[irov]** ile birlikte **köşke** hareket ettik.

- **Ha[va] alarmı yoktu!**

21 Eylül 1941. Pazar.

- Köşkte. Vılko ve Lena, Artur ve Ela, Stela ve Nataşa bizdeler.

- **Roza** ile konuştum – Mitya, Fan[içka], Babuşka, İlze üşütmüşler (tam bir "hastane").

Kuybişev'e gideli **artık iki ay** oldu!

- Bizim ordular **Kiev'i boşaltmış.**

- **Laypzig davasının başlangıcının sekizinci yıldönümü!**

(21 Eylül 1933 – 21 Eylül 1941.)

- **Hava alarmı yoktu!**

22 Eylül 1941.

Üç ay Anavatan Savaşı (22 Haziran – 22 Eylül 1941).

- Fransız radyo yazı kuruluyla toplantı. (Üyelerini ve çalışma doğrultularını kesin olarak belirledik.)

- Kayt ("İzvestiya" ya[zışleri] kurulundan gazeteci bayan) Moskova'dan sürülmemek için NKVD nezdinde kendisine destek verilmesini rica ediyor!

- Man[uilski], Ulbriht ve Sorkin ile birlikte, Alman asker kaçağı **Liskov**'un durumunu görüştük. "Komünistler Fritslere çalışıyor", "KE'in yönetimi hain" vb. konuşmaları, şüpheleri üzerine çekiyor. Deli mi acaba? Ya da ajan? Dikkatle araştırılması görevi verildi.

- **Ha[va] alarmı olmadı.**

23 Eylül 1941.

- Bulg[ar] yazı işleri kuruluyla (radyo yayınlarının) toplantı.

- Kurul üyelerini belirledim: Kolarov, Vlad[imirov], Marek; yazarlar – Lukanov, K[arlo], Kostov, G.

- Mac[arca] **özel radyo yayını.**

(Rakoşi ile anlaştık.)

- Fridrih propaganda işlerindeki gelişmeler hakkında bilgi verdi.

- **Marek**'i Lozovski'ye gönderdim (Sofya radyosunun frekansından karşı propagandanın örgütlenmesi hakkında).

- Torez ve karısı yanımda.

- **Saat 9'dan saat 12.30'a kadar hava alarmı!**

Kalinin, Şvernik ve Şçerbakov oradaydı.

(St[alin], Molot[ov] ve başkaları – Kremlin'deki sığınakta.)

---

* Aslında hatalı: Yuen.

24 Eylül 1941.

- **Havinson (TASS)** ve **Rubinşteyn**...* (İnformbüro) **radyo propagandası** hakkında.

- Bulgaristan ile SSCB arasında kopma durumunda hangi yazıların hazırlanması gerektiğini **Kolarov ve Marek** ile birlikte saptadık.

- **Antikaynen** ile – **Finlandiya işleri**.

- **Pauker** ile – Romanya işleri.

- Burada ve ülkelerinde çalıştırmak üzere birçok Polonyalı komünistle görüştüm.

- **Gener[al] Golikov** (İst[ihbarat] Şu[besi]), yurt dışına kadro aktarılması, bu konudaki çalışmaların İst[ihbarat] Şu[besi], NKVD ve KE arasında eşgüdümünün sağlanması, Çin ve Mançurya gibi sorunlar hakkında.

Somut öneriler üzerinde anlaştık.

- **Saat 9'dan saat 2.30'a kadar hava alarmı!**

25 Eylül 1941.

- **Novotko** (Polonya grubunun yöneticisi) grup hareket etmeden önce vedalaştı.

- **Antikaynen** – yine Petrozavodsk'a uçmaya hazırlamışlar. (Kuusinen'e, mektubuna cevap olarak bir mektup gönderdim.)

- ...** Sırada[ki] **Bulg[ar] yayını** için yazıyı kontrol ettim.

- **Slutsker** 28 Eylül 1941'de yapılacak olan antifaşist gençlik mitingi hakkında.

- **Vorontsov** (Askeri Deniz Filosu istihbaratının yeni amiri) yanımdaydı. Bulgaristan'a aktarılan kadro grupları hakkında bilgi verdi. NKVD'de ve İst[ihbarat] Şu[besi]'nde hazırlık kötü.

- **Fridrih** – bilgi top[lama] büromuzun ve dış ülkelerdeki propagandamızın genişletilmesi için.

- **Akşam saat 8'den saat 10'a kadar hava alarmı. Sığınakta** yalnız **Şvernik**'i buldum.

26 Eylül 1941.

- Alman kaçak Liskov'un dosyasıyla ilgili komisyonun sonuç kararını **Fedotov**'a (NKVD) yolladım.

- Kozlov'dan "Plenarnaya"daki*** par[ti] okulu hakkındaki **bilgileri dinledim.**

Şimdi orada: 1) 42 İspanyol; 2) 27 Fransız (Almanyadaki es[ki] savaş esirlerinden) ve 6 İtalyan var.

Fransızlar için programı kontrol ettim ve onayladım.

Kozlov'a okulun bundan sonraki çalışmaları için somut talimatlar verdim.

- Paraşütçülerin gönderilmesiyle ilgili olarak Bulgarist[an]'dan gelen yeni haberler konusunda Golikov ile Sudoplatov'u uyardım.

- **Petrov**'un grubunun gönderilmesinin geçici olarak ertelenmesi için Sivastopol'a talimat verdim.

- **Hava alarmı yoktu!**

27 Eylül 1941.

- **Georgiev** (uçakla Simferopol'dan geldi) bizim Bulg[ar] grubu hakkında bilgi verdi. Ayın 25'inde Kotel'e doğru havalanmışlar, ancak uçakları, uçaksavar toplarının ateş etmesi üzerine geriye dönmüş. Adamlar Simferopol'da bulunuyor ve bekliyorlar.

- **Polonya grubu** dün gece uçakla Po-

---

* Aslında "yanımda idi" sözlerinin üzeri çizilmiştir.
** Aslında: "Kolarov ile" sözlerinin üzeri çizilmiştir.
*** Aslında:"Koz" sözünün üzeri çizilmiştir.

lonya'ya geçmiş.

- Yarınki anti-faşist gençlik mitingi için çağrıyı ve konuşma metinlerini kontrol ettim, notlarını Mihaylov'a bildirdim.

- **Yapılacak Bulg[ar] radyo yayını için yazıyı kontrol ettim.**

- "KE"in hazırlanan (Eylül) sayısı için **başyazıyı** ve diğer yazıları kontrol ettim.

- **R[oza] Y[ulievna] ile konuştum. Şvernik'in karısıyla birlikte, yarın Kuybişev'den hareket ediyorlar.**

- Kominte[rn] binasına lâğım bomba[ları] atılsa da, alarm yoktu.

28 Eylül 1941. Pazar.

- Kimseyi davet etmedim.

- Birlikler Evi'nde anti-faşist gençlik mitingi.

Bütün radyo vericilerinden yayınlanıyor.

- Akşam saat 11'de R[oza] Y[ulievna] ile telefonda konuştum (hâlâ Kuybişev garında bulunuyor). Trende büyük gecikme var.

- **Gece saat 3'e kadar Komintern'de çalıştım.**

- **Amer[ikan] ve İng[iliz] heyetleri Moskova'ya geldi.**

- **Hava alarmı yoktu.**

29 Eylül 1941.

- R[oza] Y[ulievna]'nın **Kuybişev'den ancak sabah hareket ettiği** anlaşıldı. M[ariya] F[yodorovna] ile geceyi treni beklemekle geçirmişler!

- Kolarov'un İnoradio için Bulg[ar] yorumunu düzelttim.

- "Hr[isto] Botev" radyo yayını için yazıyı kontrol ettim.

- Gotvald ve Erkoli ile birlikte Çek sorunlarını görüştük.

- **Karaivanov** (İv[an] Gerçev) İnoradio'daki Bulg[arca] yayın kurulunun çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- Karadeniz filosu pilotları – deniz yüzbaşısı Helfand ve teğmen Zahojiy'i (Bulg[ar] grubunun bulunduğu uçağın pilotu) kabul ettim.

Bu grubun Bulgaristan'a aktarılması için yeni denemeler konusunda anlaştık.

- **Hava alarmı yoktu!**

30 Eylül 1941.

- Savaş esirleri kampına gidecek olan yeni heyetle toplantı.

(Ulbriht, Şverma, Fösterling – KEYK; Leontiev – "Pravda"; Soprunenko – Kamplar İdaresi Amiri; Masanov, Fyodorov – SKP(b) MK.)

Heyetin görevlerini saptadık.

Kalacakları süre – 10 gün.

Ziyaret Temnikov kampına yapılacak; halen orada 1.121 Alman; 699 Romen; 80 Finlandiyalı ve 11 Macar bulunuyor.

- **Aerova**, Amerika ve Kanada hakkında malûmat veriyor. Durumun daha da incelenmesi görevini verdim.

- **Hava alarmı yoktu!**

1 Ekim 1941.

- NKVD'den **Blinderman** (radyo yayınları sorumlusu). Bizim illegal yayın saatlerimiz hakkında anlaştık.

- **R[oza] Y[ulievna]** (Şvernik'in karısıyla birlikte) gündüz saat 4'de geldi.

Lena ile birlikte köşke gittik ve orada kaldık.

- **Hava alarmı yoktu!**

2 Ekim 1941.

- **Blinderman**, radyo yayınlarımızın yayın frekansları ve yayın saatleriyle ilgili taleplerimizin tamamının onaylanmış olduğunu söyledi.

- R[oza] Y[ulievna] benimle birlikte, Komintern'de.

- **Plişevski ile Zyuyin**'i, Japonya için belgeyi: gerek basında gerekse radyoda anti Japon propagandayı konu edinen malzemeyi zamanında hazırlamakla görevlendirdim. Japonya'nın SSCB'ye saldırması durumuna hazırlık.

- Sorkin, Çin işleri hakkında.

- Fridrih, radyo propagandası hakkında.

- 8'den 12'ye kadar **ha[va] alarmı**.

(R[oza] Y[ulievna], Kirov garındaki sığınağın kadınlar bölümünde).

3 Ekim 1941.

- Kolarov'un radyo için yorumunu kontrol ettim ve düzeltmeler yaptım.

- **Radyo yayınlarımızın yeni yayın programını onayladım**.

- **Rakoşi** Macaristan sorunlarını danıştı.

- **Voroşilov**'un yanındaydım. Cephelerdeki durum hakkında uzun uzun konuştuk.

Kötü, çok kötü. Bizim topçu sınıfımız Almanlarınkinden daha iyi. Hava kuvvetlerimiz de öyle. Askerlerimiz cesur. Ama örgütlenmemiz daha zayıf. Komutanlarımızın hazırlık düzeyi daha düşük. Almanlar genellikle daha iyi organizasyon ve kurnazlıkları sayesinde başarılı oluyor. Yüz yüze çarpışmada dayanamıyorlar. Leningrad'ı vermeyeceğiz. Ama Harkov için endişeliydi, demek ki, Donbas için de öyle.

Birçok hata yaptık. İçerilerdeki savunma hattımız henüz tamamlanmadan, sınıra yakın bölgelere fazla askeri birlik ve teçhizat yığılmıştı. Almanya ile dolaysız sınırımız olmaması, bizim için olumsuz bir unsurdu.

Dış ülkelerdeki durum ve hareketler hakkında bilgi verdim.

- **Hava alarmı yoktu**.

4 Ekim 1941.

- **"Üçlü"nün** (Gotvald ve Koplenig ile) **toplantısı**.

Yurtsever unsurların yığınsal idamları dolayısıyle Çekoslovakya'ya ilişkin **propagandamızın doğrultusu**. Yığınsal direniş (sabotajlar, gı[da] ürünlerinin teslim edilmemesi, vergilerin ödenmemesi) kısmi greve götürmüyor ve sil[ahlı] olay[ları] hazırlamıyor.

- **Özel[likli] yayınların, radyo yazı kurullarının** etkinleştirilmesi.

- Sıradaki Bulg[arca] radyo yayını için yazıları kontrol ettim.

- İlk Polonya grubunun **başına gelen felaket** (dört kişi) – daha hava alanındayken uçak kazası. (Olay bir hayli şüpheli!) Olayı araştırmak üzere bir heyet gönderilmesi konusunda İst[ihbarat] Şu[besi] ve NKVD ile anlaştım. Bizden Gulyaev'i gönderdim.

- **Arhangelsk**'ten gelen bir haberde, **Antikaynen**'in bir uçak kazasında öldüğü bildirildi.

Stalin ile cenaze töreni hakkında konuştum.

Aynı günde iki ağır facia!

- **Ha[va] alarmı yoktu**.

5 Ekim 1941. Pazar.

- Günü Köşkte geçirdik.

(Art[ur] ile Ela, Vilko ile Lena, Stela ve Nataşa Blagoeva.)

- **Ha[va] alarmı yoktu**!

6 Ekim 1941.

- Koplenig, Frünberg, Akerman ve Keler ile **Almanya'daki Lehçe yayınların, Almanya ve Avusturya yayınlarının frekanslarından karşı propa-**

ganda konusunda toplantı.

(Şimdiye kadar alınan sonuçlar çok iyi. Hitler'in söylevi sırasında verilen cevaplar, kendi gerekçelerimiz ve olgular çok başarılıydı.)

İşin daha iyi örgütlenebilmesi için, bu yoldaşlardan radyo propagandası konusunda **özel yazı kurulu** oluşturdum.

- Manuil[ski] ile bundan sonraki işlerimizi görüştük.

- Sıradaki Bulg[arca] radyo yayını [için yazıları] kontrol ettim.

- **Hava alarmı yoktu**!

7 Ekim 1941.

Sıradaki Bulg[arca] radyo yorumunu kontrol ettim ve düzeltmeler yaptım.

- **Manuilski** ile birçok günlük sorunu görüştük.

- **Fridrih**, "Basın ve Radyo Propagandası" Şubesindeki çalışmalar ve gelişmeler hakkında bilgi verdi.

- **Polonyalılar*** Moskova'ya geldi.

Turleyski ölmüş. Diğer üç kişi **hafif yaralanmış**.

- **Almanların** yeni **taarruzu** büyük bir güçle ilerliyor. Saldırının sivri ucu **Moskova**'ya yönelik.

- **Hava alarmı yoktu**.

8 Ekim 1941.

- Moldavya MK Sekreteri **Sologor** yanımdaydı. [Moldavya KP(b)] MK Stalino'da bulunuyor. Moldavya'da, part[izan] hareketini yönetecek bir **par[ti] merkezi** kalmış sadece. Dolaysız bir bağlantı yok henüz. Par[ti] çalışmaları için yeni destek gönderiliyor. Temasa geçilmesini ve Romanya KP MK ile savaş birliğinin eşgüdümünün sağlanmasını istiyor.

Bu konuları görüştük ve birçok ortak etkinlik konusunda anlaştık.

- Siv[il] Havacılık İdare Amiri **Zaharov, Antikaynen**'in bulunduğu uçağın kaza nedenlerini araştıran komisyonun raporu hakkında bilgi verdi. Bütün kanıtlar, kötü niyet ve sabotaj eyleminin söz konusu olamayacağını kesinlikle ortaya koyuyor.

- Almanlar **Orel**'i ele geçirmiş.

- **Hava alarmı yoktu**.

9 Ekim 1941.

- Almanya'daki eski Fr[ansız] savaş esiri **Daniel**** ("Plenarna"da kalıyor) burada, yanımda. İllegal çalışmalar için Fransa'ya göndermeye çok uygun.

- **Kuusinen** bana geldi. Karelya-Fin Cumhuriyeti'ndeki durumu anlattı. Finlandiya işlerini ve Antikaynen'in başına gelen felaketten sonra Finlandiya ile ilgili çalışmaların geleceğini görüştük.

- Umanski, Amerika hakkında bir rapor sundu (Man[uilski], Erkoli, Marti, Stepanov).

Ruzvelt, Amer[ikan] emperyalizminin gen[el] politikasını (Hitlerciliği yoketme) uyguluyor. SSCB'ne yardım edilecek. Ruzvelt, ABD'nin savaşa katılmasını 1942'ye kadar ertelemeye çalışıyor. Ama, Hitler SSCB'de ciddi başarılar sağlarsa, katılma daha erkene alınabilir. Gıda sanayicileri Ruzve[lt]'in politikasına karşı çıkıyor; onlar Hitler ile vardıkları mutabakat çerçevesinde Avr[upa] pazarından yararlanmak istiyor. Japonya ile yapılan görüşmelerin amacı vakit kazanmak. Amerika'da

---

* Polonya'ya hareket etmeden önce kaza geçiren uçaktaki Polonya grubu.

** Daniel.

SSCB'ne büyük sempati var. İş[çi] sınıfında dikkate değer bir yükseliş. En büyük [engel] üre[tim] birlikleri. Luis'e karşı kesin tutum gerekiyor. Amerika'da en büyük etki **sinemaya** ait, ikinci sırada **radyo** ve üçüncü sırada – **basın**. Amer[ikan] komü[nistlerinin] en önemli sorunu, ulu[sal] savunmanın konumları ile, emekçilerin sermayenin sal[dırıları] karşısında korunması arasında uyum ve dengeyi sağlayabilmektir.

- **Voroşilov ile Molotov Batı Cephesi'ne gittiler**.

- 10 Ekim 1941'de toplanması planlanan [SKP(b)] MK Plenumu bir ay ertelendi.

- **Hava alarmı yoktu**!

10 Ekim 1941.

- Fransızlarla toplantı.

Raymon, Daniel ve **Fromont**'u Fr[ansa]'ya göndermeyi kararlaştırdık. Bu konuda hazırlıkların hızla yapılması görevi Sorkin'e verildi.

- **Lüsi Halpern** (Fransız kadın) yanıma geldi. Fitin'in sorumluluğundaki işlerde çalışmak üzere yurt dışına gönderilmesi için ricada bulundu. "Kocam İspanya'da öldürüldü. Ben ise Fransa'da, topla[ma] kampında 18 ay boyunca en korkunç olayları yaşadım. Çocuğum (6 yaşında) SSCB'de bulunuyor. Annem tercüme yaparak geçimini sağlayabilir. Ben yalnızım, beni bağlayan bir şey yok. Erkek olsaydım, cepheye giderdim. Kadın olduğum için ülke dışında savaşmak, çalışmak istiyorum. Orada faşistlerden intikam alabilirim. Burada, büro içinde daha fazla çalışamam. Hasta olmama karşın, orada bin kat daha yararlı olacağım. Lütfen, bırakın gideyim!" neredeyse ağlıyor, göz yaşlarına hakim olamayarak, kendisini bırakmam için rica ediyordu. Bıraktım. Sevinç içinde, yürekten teşekkür etti.

- Novotko, Moloets, Finder* (Polonya yön[etim] üçlüsü). Uçak kazası ve Turleyski'nin bu kazada ölümü hakkında bilgi verdiler. Dinç adamlar, Polonya'ya bir an önce gitmek için can atıyorlar. Yeni bir uçuş için hazırlıkları görüştük.

- Sıradaki Bulg[arca] radyo yayını için yazıyı ve Kolarov'un yorumunu kontrol ettim ve düzeltmeler yaptım.

- Moskovadakinin dışında, başka bir merkezden de radyo yayınları yapılması için hazır[lık] önlemleri aldım.

- **Hava alarmı yoktu**.

11 Ekim 1941.

- **Beti Vaysman** (radyo bölümünde gazeteci ve Pauker'in yardımcısı) - Besarabyalı. Romen[ce], Alm[anca], Fr[ansızca] biliyor. Şiir yazıyor. Romanya'da çalışmak üzere kendisinden yararlanılabilir.

- M[oskova]'dan tahliye edilmesi gereken KEYK **kadrolarının** ve bunların aile üyelerinin **listesini** onayladım.

- Sıradaki Bulg[ar] radyo yayınını kontrol ettim.

- **Öz[el]** radyo yayını için Kuyb[işev]'de yedek temin etmek üzere önlemler aldım.

Re[smi] Bulg[ar] radyosundan ses daha iyi geliyor. Res[mi] İtal[yan] radyosunda da ses duyuluyor.**

- **Hava alarmı yoktu**!

---

* Aslında hatalı olarak Novodko ve Fridler.

** Söz konusu olan, Bulgaristan ve İtalya'nın resmi radyolarının frekansları üzerinden illegal yayınlardır.

12 Ekim 1941. Pazar.

- Köşkte – Artur ile Ela, Vladimirov'lar.

- **Kuusinen** bizimle birlikte öğle yemeği yedi.

Finlandiya işleri hakkında anlaştık. (Şiir yazmaya başlamış!)

Kuusinen **13 Ekim 1941** günü Medvejegorsk'a **gidiyor**.

- **Almanlar Bryansk'ı ele geçirmiş**!

- **Şvernik** telefon etti ve İngi[liz] sendika heyetinin ziyareti nedeniyle, kendisine iki İngilizce tercüman ve iki stenograf bayanla yardım edilmesini rica etti. (Heyet 13 Ekim 1941 günü geliyor.)

- **Gece** (saat 2.30'dan saat 3.15'e kadar) **hava alarmı**.

13 Ekim 1941.

- **Mosk[ova] örgütü aktifinin bugün toplantısı yapılmış**. (Rapor ve karar hakkında bilgiyi D[imitriy] Z[aharoviç] verdi.) Durum son derece ciddi.

Katılanlar arasında Moskova'nın savunulması konusunda canlı bir savaşımcı ruh egemen.

- **Molot[ov]**, Alman KP'nin çağrısı konusunda telefon etti.

- Pik, Erkoli, D[imitriy] Z[aharoviç] ve Viden ile birlikte çağrının içeriğini görüştük.

Yarın hazır olmalı.

- **Fitin** yanımdaydı. **Fran[sız] üçlüsünün** Londra üzerinden Fransa'ya gönderilmesi için anlaştık.

- Yedek üslerimizin (radyo tarama tesisleri, bağlar, yayınevi vb.) somut işleriyle meşgul oldum.

- R[oza] Y[ulievna]'nın hareket tarihini 15 Ekim olarak belirledik. Artur ve Ela'nın da onunla birlikte gönderilmesi konusunda Birinci Şube ile anlaştım.

- **Sıradaki Bulg[arca] yayını kontrol ettim**.

- **Ordularımız Vyazma'yı terketmiş**.

- **Hava alarmı yoktu**.

14 Ekim 1941.

- **Şçerbakov'un makamında**. Moskova'nın kendisi cephe durumunda olduğuna göre, en kötüsüne hazır olmak gerek. Birçok somut önlem konusunda anlaştık.

Bu arada, Moskova dışındaki yayınevi ve basımevi konularında da anlaştık.

- Havinson ve Rubinşteyn (TASS), Polikarpov (İnoradio) ve Blinderman (NKVD) ile benim çalışma odamda toplantı. Özellikle illegal radyo yayınları başta olmak üzere, Moskova dışından radyo yayınlarının gelecekteki örgütlenme ve düzenlenme işleri hakkında. Bu radyo verici yerlerine **acilen** gitmesi gereken adamları tespit ettik.

- **"Üçlü"nün yön[etici] kadroyla toplantısı**.

Par[ti] okulunun, telsiz okulunun, Sekreterlik'in ve çoğu personelin 15 Ekim'de Ufa'ya taşınmasını karar bağladık.

- **Alman KP'nin Çağrısını Molotov'a gönderdim**.

Sabah saat 4'te ha[va] alarmı.

15 Ekim 1941.

- R[oza] Y[ulievna], Artur ve Ela ile birlikte, gündüz saat 1'de Kuybişev'e hareket etti.

- Çağrı konusunda, **Molotov** telefon etti. Y[osif] V[isarionoviç]'in yaptığı değişiklikleri kabul edip etmediğimizi sordu.

"...Burayı terketmeniz gerek. Hemen bugün gitmenizi tavsiye ederim."

- **Stalin'in makam odasında**. Molo-

tov, Şaposkinov, Malenkov ve Voznesenski – oradalar.

St(alin) ve Mol[otov] ile yalnız kaldık.

St[alin]: "Çağrı iyi olmuş. Bugün yayınlayacağız. Öldürülen Alman çavuş Ştolts'un üzerinden çıkmış bir belgeymiş gibi, radyoda da yayınlanması gerek...

...Tahliye edilmeniz gerektiği söylendi mi? Gelecekte de çalışabilmek için, bunu yapmak zorundasınız. Hükümet, yabancı elçilikler vb. tahliye oluyor. Moskova, Leningrad gibi kendini savunamaz."

Ve sanki hiçbir şey olmamış gibi, sakin sakin Telman hakkında sorular sormaya başladı. Onun geçen yılki mektubunu anımsayarak şöyle dedi: "Anlaşılan, T[elman]'ı orada her bakımdan işliyorlar. O sağlam Marksist değil ve onun mektubu, faşist ideolojinin etkisini ortaya koyuyor. Plütokrasi hakkında yazdı ve İngiltere'nin bittiğini sanıyordu – saçmalık!... Onu öldürmeyecekler, çünkü gerektiğinde "akıllı" komünist olarak kendisinden yararlanmayı umuyorlar, anlaşılan..." St[alin]'in şu sözleriyle, kendisiyle vedalaştık: "Hemen bugün tahliye olmanız gerekir!" bunu öyle bir söyledi ki, sanki: "Öğle yemeğine gidelim diyordu!".

Saat 5 olmuştu. 3-4 saat sonra trenler kalkacak.

- Adamlarımı topladım ve tahliye edilmemiz ve bir de burada çalışacaklar için geçici yön[etim]in Moskova'da kalması konusunda hemen anlaştık.

- Saat 8.30'da yükleme istasyonundaydık.

Torez'i de yanıma aldım.

16 Ekim 1941.

- Ağır ağır da olsa, bütün gece hiç aralıksız yolculuk ettik. Akşam saat 7'de trenimiz artık Gorki garındaydı.

Trendekiler: Kalinin, Andreev, Şvernik, Voznesenski, Şkiryatov, Saburov, Zemlyaçka, Mihaylov(Komsomolcu), Mişakova, Mikoyan'ın ailesi.

Sorkin, Gulyaev, Vladimirov, Tatarenko'ya şu telgrafı çektim:

1) Kurumumuzun taşınmış olduğunun ve nerede bulunduğunun duyulmaması için her önlemi alınız.

2) Bütün gerekli personeli, en başta yabancıları ve özellikle Almanları, bütün olanaklar dahilinde M[oskova]'dan buraya gönderiniz.

3) Bundan sonraki çalışmalarımız için gerekli olacak teknik araçlardan, bu arada telsiz ve telefon cihazlarından elden geldiğince daha çoğunu buraya gönderiniz.

4) M[oskova]'da kalacak yardımcı ve diğer personelin Aralık ayı sonuna kadarki maaşlarını hesaplayıp kendilerine veriniz.

Kurumumuza ait binalarda oturanlar Tarım Sergisi'nde işçi olarak kayıt edilsinler.

"Lüks"te oturanlar acilen başka binalara taşınsınlar.

Jan* ve diğer yoldaşların eşyaları ve evrakları, mümkünse, bize gönderilsin.

5) Bundan sonraki işlerimizde çalışmak üzere, M[oskova]'da, bizimle telsiz bağlantısı bulunacak küçük bir grup bırakılsın. Kendilerine telsiz-telgrafçılar ve şifreciler verilsin.

6) Kurumumuzla ilgili bütün konular-

* Muhtemelen Moris Torez.

da, [SKP(b)] MK'de yoldaş Şçerbakov ile temasa geçilsin.

Andreev, yardımcısına bu telgrafı VÇ ile M[oskova]'ya göndermesini emretti.

Saat 10'a kadar Gorki garında kaldık. Trenin Kovrov'dan beri Gorki üzerinden yanlış yönlendirilmiş olduğu anlaşıldı. Kovrov'dan hareketle, başka yönde gitmesi gerekiyormuş... Tren, Kovrov'a geri dönüyor! Bu **aşırı ihmalkarlık** yüzünden **yirmi saatlik** bir gecikme daha ekleniyor yolculuğumuza!

17 Ekim 1941.

- Saat 12'ye doğru, Kovrov'dan sonra geçmemiz gereken yola (Erazmus durağı – Krasnıy Uzen) vardık. Penza – Sizran üzerinden Kuybişev'e doğru hareket ettik. Yarın öğle saat birde oraya varacağımız söyleniyor...

Roza ile Şvernik'in karısının bulunduğu tren hakkında bilgi alınması...

- Ufa'ya, (Radyo Dairesi Mü[dürü]) **Blinov**'a gönderilmek üzere acil telgraf metni hazırladım ve kendisinden muhabirlerimizin çektikleri telgrafları kabul etmesini istedim. Anlaşılan, Penza'ya kadar telgrafı göndermemiz olanaklı olmayacak.

- Voznesenski gece Moskova'yı arayıp Kaganoviç ile görüştü. Ka[ganoviç], kayda değer bir olay olmadığını bildirmiş. Galiba, durum fena değil...

- Andreev, Şkiryatov ve ben, M[ihail] İv[anoviç] Kalinin'in bulunduğu vagondaydık. Vardığımızda, V[işinski], Şvernik ve Voznesenski ile birlikte öğle yemeği yiyorlardı. Beraberce çay içtik. Duyulan endişeye karşın, hepimiz neşeliydik. Herkes, Almanların kısa bir süre sonra Moskova'yı ele geçirmesi durumuna kendini ayarlamaya çalışıyor.

Vozn[esenski], **savaş sanayiinin** 2-3 ay içinde **yeniden kalkınacağını** iddia ediyor. Bütün sorun – cepheler için herhangi bir perspektifin olup olmayacağında.

- Odesa'daki ordularımız hemen boşaltılsın...

- Savaşın bugünkü aşamasında yaptığımız dış propaganda* için önemli olan, şu hususları sergileyip, açık ve inandırıcı bir şekilde kanıtlamaktır:

1) Hitler'in şimdiki başarıları, geçici ve istikrarsız başarılardır. Faşist ordulardan milyonlarca ceset ve kan gölü pahasına sağlanmış, maddi kaynaklar ve insan kaynakları açısından son yedekler kullanılarak elde edilmiştir ve bunlar savaşın sonucunu belirleyecek nitelikte değildir ve olamaz.

2) Geçici, ağır askeri başarısızlıklara karşın Sovyet halkının Anavatan Savaşı'nı kutsal topraklarını faşist ordulardan kurtarıncaya kadar sürdürme azmi ve kararlılığı hiç sarsılmamıştır. Tersine, yeni yeni Sovyet topraklarının işgal edilmesi, bu topraklarda kalan nüfus üzerinde faşistlerin uyguladığı korkunç vahşet ve zulüm karşısında acımasız saldırgana karşı duyduğu nefret binlerce kat artmaktadır. Sovyet halkı, geçici askeri başarısızlıkları savaşın verdiği derslerden hızla yararlanmak, ortaya çıkan yetersizlikleri gidermek, uçsuz bucaksız büyük Sovyet ülkesinin bütün gücünü ve sonsuz maddi kaynaklarını daha da

* G. Dimitrov'un hazırlayıp kaleme aldığı ve Kominternin değişik ülkeler için radyo propagandası direktifi (tasarı).

seferber etmek için yeni bir çıkış noktasına dönüştürüyor.

3) Anavatan Savaşı'nı bundan böyle başarıyla sürdürebilmek için Sovyetler Birliği yeterli maddi kaynaklara ve insan gücüne sahiptir. Birçok sanayi tesisinin yitirilmiş olmasına karşın – kayıplarımız, kuşkusuz, büyüktür- Sovyetler Birliği, Urallarda ve düşmanın ulaşamayacağı daha birçok bölgedeki sanayiini tamamen ayağa kaldırma olanağına sahiptir. Ve hiç kuşkusuz, ayağa kaldıracaktır. Dışarıdan yapılan ivedi ve etkin yardımlar, bu ayağa kalkışı hızlandıracak, karşılaşılan zorlukları azaltacak ve böylece, özgürlük yanlısı dünya halklarının ortak düşmanının yok edilmesi sürecine hız kazandıracaktır.

4) Kısmi başarılarına karşın, Hitler'in yeni saldırılarının toplam sonuçları, onun güçlerini sarsan, önündeki engelleri artıran, cephe gerisinde istikrarsızlığı genişleten, savaşın sürdürülmesine karşı ülkedeki Alman halkı arasında olduğu gibi, cephelerdeki faşist ordu saflarında da tepkileri yoğunlaştıran ve onun "savaş ittifakı"nın (Almanya, İtalya, Finlandiya, Macaristan, Romanya, Slovakya) temellerini sarsan unsurları da içinde taşımaktadır.

5) Faşist düşmanın üstün motorize güçlerine karşı Moskova için kahraman Kızıl Ordu tarafından sürdürülen kanlı çarpışmalar, İngiltere'de, Amerika'da ve bütün özgürlükçü halklar arasında gelecek hakkında endişelere yol açmakla birlikte, faşist saldırıların yoluna set çekmek ve Hitler Almanyası'nı bozguna uğratmak için elden geleni yapma azmini de artırmaktadır.

Bütün bunlar, dünya devletleri ve halklarının anti-Hhitlerci tek cephesinin güçlenip gelişmesine yol açacak, faşist Almanya ve "müttefikleri"nin güçlerini zayıflatıcı etkide bulunacaktır.

6) Hitler'in geçici askeri başarıları, olanaklarının son sınırlarını zorlamaktadır. Aşağıya doğru Düşüş başlayacaktır. Bu düşüş, Sovyetler Birliği güçlerini mücadelenin devamı için ne kadar daha hızlı ve yeni düzenlemelerle seferber edebilirse, Sovyetler Birliği'nin müttefikleri Hitler'e karşı ve Kızıl Ordu'ya yardım yönünde ne kadar çabuk ve etkili harekatlara başlarsa ve Almanya'nın işgali altındaki ülkelerde halkların aktif direnci ne kadar çok güçlenirse, o kadar daha hızlı olacaktır.

Bütün ülkelerde işçi sınıfının ve en başta komünistlerin savaşın bugünkü zor ve kritik aşamasındaki önde gelen görevi, faşist haydutların geçici başarıları karşısında hiçbir şekilde moral bozukluğuna kapılmamak, anti-Hitlerci cephenin yürüttüğü savaşın başarılı sonuçlanacağı perspektifini gözden yitirmemek ve kendi halklarını moral çöküntüden korumak için elden geleni yapmaktan da öte, faşist canilerin kökünü kazımak için, ilerici insanlığın bu haklı davasının faşist barbarlık ve haydutluk üzerinde zaferi için kutsal mücadeleyi daha büyük bir azimle ve daha büyük bir enerji ve kararlılıkla sürdürmektir.*

17 Ekim 1941.**

* Aslındaki "Savaşın..." sözüyle başlayan iki daktilo sayfalık olup G. Dimitrov'un el yazısı düzeltmelerini de içeren metin, ek olarak konulmuştur.

** Aslında bu tarih el yazısıdır.

18 Ekim 1941.

- **Sizran** garında, Roza ile Şvernik'in karısının bulunduğu trene yetiştik. Büyük ve hoş bir sürpriz. Kendilerini bizim trene aldık.

- **Öğle saat 1'de Kuybişev'e vardık.**

19 Ekim 1941.

- Garda, **Andreev**'in yanında (onun bulunduğu vagonda).

Ufa'da nasıl yerleşeceğimizi ve Kuybişev'deki [SKP(b)] MK ile aramızda bağlantı konusunu konuştuk.

Birlikte MK'nin mekanına gittik (eski İ[l] Sovyet Yürüt[me] Kom[itesi]). Kalacağımız konutların tam karşısında.

Ufa'yı aradık. Andreev, bizim kurum için gerekli çalışma odaları ve konutların temin edilmesi için İl Örgütü Sekreteri Anuşin'e talimat verdi.

KEYK aygıtında çalışanların sayısını 150'ye indirme konusunda Andreev ile anlaştık. Diğerleri değişik bölgelerde çalıştırılmak ya da başka işlere yerleştirilmek üzere MK'nin emrine verilecek.

- NKVD ve diğer makamlarla bağlantı kurdum.

- Gece saat 1'de Çekistlerin treni geldi. Başta Erkoli, Pik ve diğ[er] sekreterler olmak üzere, bizimkiler 49 kişi.

Manuilski bu trende yoktu.

- Lena ile Vılko'yu bize bıraktılar. Gecelemek için onlar bizde kaldılar.

- **Havinson** gece Moskova'dan telefon etti. Durumla ilgili ve Devlet Savunma Komitesinin Tamimi hakkında vb. bilgi verdi. Moskova savunma için seferber olmuş durumda.

20 Ekim 1941.

- **Çalışma odamda toplandık.**

Erkoli, Pik, Florin, Kolarov, Martı, Dolores, Geryo. Stepanov, Ponomaryov, Sergeev, Vladimirov, Jan, Toboso, Koplenig.

1) **Ufa'ya yerleşmemizle ilgili sorunları düzenledik.** Erkoli [KEYK] Sekreterliği adına hareket ediyor. Yardımcı olarak üç kişi seçtik – Ponomaryov, Sergeev, Stepanov.

Radyo yayınları hemen başlatılıyor. (Ülkelere göre özel yayınlar.)

Bu işten Erkoli, Greyo ve başkaları sorumlu.

Erkoli her gün benimle telefon bağlantısı içinde olacak.

2) Radyo propagandamız ve şu anki işlerimiz için **politik direktif.** Hazırladığım tasarıyı önerdim. Kayıtsız şartsız oybirliği ile kabul edildi.

Akşam saat 11'de dağıldılar.

Yerleşmelerini kolaylaştırmak üzere, Komiser emrindeki Kuhiev'i onlarla birlikte gönderdim.

21 Ekim 1941.

- **Manuilski** Dış[işleri] Baka[nlığı]'nın treniyle sabah erken geldi.

Çalışmalarımızın bulunduğu diğer trenler hâlâ yolda.

- Oturduğumuz dairenin üzerindeki daire çalışma mekanı olarak düzenleniyor ([KEYK] Sekreterliğinin Kuybişev'deki çalışma mekanı).

VÇ telefonları, vertuşkalar* vb. çekildi.

- Man[uilski], karısı ve kızı (eski eşinden) ile birlikte kahvaltı ettik ve öğle yemeği yedik.

- Gece geç vakit **Krupin** (ve yardımcılarından Ladigin) bana geldiler.

---

* Yönetici kişilerin hizmetine verilen özel telefonlar.

Komintern çalış[anlarının] garda karşılanması, bunlara yiyecek temin edilmesi ve gidecekleri yere nakilleri gibi işleri ayarladık. Trenlerin nerelerde oldukları öğrenilsin.

Ufa'da finanse edilmemiz, yabancı dövizimizin korunması vb. konularda anlaştık.

22 Ekim 1941.

- Uçakla Kuybişev'e Vyaç[eslav] Mihayl[oviç Molotov] geldi.

- Man[uilski] ile Varga* öğle yemeğini bizde yediler.

- Ufa'da bulunan Erkoli ile telefonda görüştüm. Zor yerleşiyorlar. Konut konusunda çok büyük zorluklar. Belov ile Gotvald'ın başında bulunduğu kafile (90 kişi) Ufa'ya varmış.

- Ufa'daki İl Komitesi ile görüştüm. NKVD (Sokolov) ile de.

- Obuhov (TASS) ve Stepanov (İnoradio) yanıma geldiler. Onların çalışmaları ile bizim çalışmalarımızı uyumlaştırma konusunda anlaştık. Kendilerine enfo[rmasyon] belgeleri gönderdim.

- Obruçnikov (NKVD) eliyle Gorki ve Simferopol'e telgraflar gönderdim.

- Moskova'daki İl[etişim] Baka[nı] ile telefon konuşması yaptım. Telgrafları Kuybişev'e ve Ufa'ya göndermelerini istedim.

23 Ekim 1941.

- **Ponomaryov**, adamlarımızın yerleştirilmeleri ve Ufa'daki işleri hakkında bilgi verdi.

- **Kuhiev**, görevlerini tamamladığını Ufa'dan bildirdi.

- **Litvinov** geldi. Ailesi aynı girişi kullanarak bizim binada oturuyor.

- Moskova'da Havinson ile telefonda görüştüm. "Durum pek parlak değil."

- İng[iliz] sendika heyetiyle toplantı yapıldı (Sitrin ve diğerleri). Bildirge yayınlanacak. Şvernik İngilizlere fabrikaları gezdirdi.

- Yerleşme ve çalışma konularında Ufa'ya, Erkoli'ye talimat mektubu gönderdim.

- Değişik ülkelere telgraflar. Okto[br]'ın yıldönümüyle ilgili direktif.

- **Kasradze** (yay[ınevi]) Moskova'dan aradı. Donanımın ve çalışanların Engels şehrine değil, Kız[ıl] Ordu Polit[ik] Daire 7. Şubesi'nin bulunduğu Kazan'a gönderildiklerini bildirdi.

24 Ekim 1941.

- **Moskova** ("Yazı işleri" Dairesi) **ile görüştüm**. Mühendis Falin telefona geldi (belki de Stalin), Kazakov da oradaydı.

Bilgi verdi:

- Orada kalanlar Kuzmin, Potyomkin, Novikov, Kazakov, Falin.

- Teçhizatın, teknik araçların ve kitapla, belgeyle dolu sandıkların bir kısmı Ufa'ya gönderilmiş, diğer bir kısmı temin edilen vagonlara yüklenecek.

- Sorkin, Gulyaev, Fridrih, Fürnberg, Slutsker, Tatarenko motorlu taşıtların bir kısmını (binek otomobiller, kamyon ve otobüsler) alarak, 17 Ekim 1941 günü Gorki'ye doğru arabalarla yola çıkmışlar. Gorki'ye vardıklarını bildirdikten sonra, Volga boyunca Ufa'ya hareket etmişler.

- Suharev hasta, Krasnie Baki'de (Gorki) kalmış.

- Puşkino, Barviha ve Kuntsevo'daki

* Varvara P. Manuilska.

ineklerin bir kısmını Krasnie Baki'ye göndermeye çalışacaklar.

- Komintern binasını kontrol edip temizlemişler ve yarın da mühürleyecekler.

- Birçok talimat verdim ve yarın telefon ederek ek bilgi vermelerini istedim.

- Nogin ile Kitaev'e (Krupkin'in adamları) yabancı dövizleri teslim ettim: 210.000 Amer[ikan] Doları; 60.000 İs[veç] kron[u]; 239,75 Holla[nda] Gul[deni]; 178,76 Danimarka Kronu; 163.164,50 İspa[nya] Pez[etası]; 3.623,96 Çek Kronu; 20 Norv[eç] Kronu; 114,62 Dan[sig] Guldeni; 17.121,31 Est[onya] Kronu; 3.445,46 Yu[nan] Drahmisi; 14.75 Avus[turya] Şilingi vb.

25 Ekim 1941.

- **Ponomaryov**, Ufa'daki çalışmalar hakkında bilgi verdi. Radyo yayını [özel yayın) tam olarak yapılıyor. Slovakça'da başlıyor. Yalnız gerekli personel Ufa'da kalıyor, diğerleri değişik bölgelere yerleştiriliyor. Çalışma odaları düzenleniyor. Konut konusunda işler çok zor ve ağır gidiyor.

Parti toplantısı yapmışlar. Elemanların toplantısı da olmuş. Sonuçlar tatmin edici.

Ufa'daki kadrolarımız için 10 oda ayrılmış.

MK'nin yemekhanesini kullanmak için 40 adet fiş temin etmiş.

- **Krupin**'in yardımcısı (Kitaev), harcamalarımız için Erkoli'ye 200.000 Ruble teslim etmek üzere bugün Ufa'ya gidiyor. Kendisine Erkoli için bir de paket (çalışma talimatı ve TASS [bülteni]) verdim.

- Engels şehrine devam etmek üzere, Ecne[bi] Neşriyat Evi'nin 75 elemanı geldi (kafilenın başı Antonov).

- 200 KEYK elemanı ve politik göçmen de geldi.(Kafilenin başı Miler).

Yollarına devam etmelerini sağlamak üzere gara adamlar gönderdim. Miler'i Kuybişev'de çalışmak üzere, geçici olarak burada alıkoydum.

26 Ekim 1941.

- Orconikidze'nin ve Menjinski'nin aileleri gara indiler. Zinaida Gavrilovna bizde. Taşkent'e gönderilmişler. Şvernik ile konuşarak, hasta çocuklarla yolculuklarına devam etmeleri tehlikeli olacağı için, kendilerini geçici olarak Kuybişev'e yerleştirmeye çalışmasını istedim.

- Kuybişev'de çalışacak olan KEYK elemanları (muhabirlerimiz, telg[raf] ajansının personeli vb.) için 11 odalık bir konut verdiler. Konut, Bakanlar Kurulu Evi'nde.

- Moskova ile görüştüm (Kuzmin vb.).

- KEYK ihtiyaçları için [SKP(b)] MK'nin verdiği 20.000 Rubleyi Krupin'den teslim aldım.

27 Ekim 1941.

- Ec[nebi] diller yayınevi, Oktobr Devri[minin] yıldönümü vb. konuları **Aleksandrov** (Moskova) ile görüştüm. Moskova'da durum bir hayli iyileşmiş. 7 Kasım'da, radyodan rapor verilecek. Sloganlar bugün- yarın onaylanacak ve bana gönderilecek.

- Ernandes ve karısı. Ros ve karısı, Frits Glaubauf Ufa'dan geldiler.

- **Glaubauf**'a telgraf ajansının Kuybişev'den yürüteceği işler için somut bir plan hazırlama **görevini verdim**.

- **Fitin**, Sofya'dan haber geldiğini ve Luka'nın orada çalıştığını telefonla bildirdi.

Güyo, Fromont ve diğer Fransızı [Daniel] buraya çağırması ve Londra üzerinden Fransa'ya yolculuklarını hazırlaması için kendisiyle anlaştık.

- **Deniz İstihbarat**'tan aldığım bir habere göre, Simferopol'deki Bulg[ar] grubu Bulgaristan'a gönderilmemiş ve Kuybişev'e gönderilecek.

28 Ekim 1941.

- **Mehlis'ten telg[raf]** (Man[uilski], Dim[itrov], Kuznetsov'a):

"Novgorod grubunun bölgesinde 96. İspanyol tümeninde İspanyollar harekat halinde.

Yoldaş Dimitrov'dan, bir grup İspanyol yoldaşı, İspanyolca matbaa harfleriyle, Valday'a göndermesini rica ederim.

Yakalanan altı İspanyoldan dördü gönüllü olarak bizim tarafa geçmiş, bu durum tümenin sağlam olmadığını gösteriyor."

- Ulbriht'in gönderdiği savaş esirleriyle ilgili malzemeyi inceledim.

- D[imitriy] Zah[aroviç] ile, savaşın bugünkü aşaması konusundaki yazımız hakkında görüş birliğine vardık.

- **Blinderman** (NKVD) – Kuybişev'de bizim ile Ufa arasında telg[raf] ve telefon bağlantısını temin etme işini üzerine aldı. Sorunun hallolmakta olduğunu bildirdi.

29 Ekim 1941.

- Ufa ile (Erkoli vb.) görüştüm.

İşler düzene giriyor. Yeni talimatlar verdim.

- Tel[graf] ajansının işlerini ve Ufa ile bağlantısını hallettik (yayın doğrudan kablodan verilecek.)

- Şverma, Sazanov ve üç İspanyolu uçakla Moskova'ya gönderme izni aldım.

- Moskova ile görüştüm (Komintern sorunları).

- Savunma Bakanlığı'ndan **Petrov**, Mehlis'in telgrafı nedeniyle yanımdaydı.

- Kız[ıl] Ordu Pol[itik] Dairesinden **Burtsev** ve Manuil[ski], düşman ordusu içindeki gelecek çalışmalar konusunda bana geldiler.

30 Ekim 1941.

- **Bizim çalışma mekanımızda** (oturduğumuz dairenin tam üstündeki daire buna uygun hale getirildi) **çalışmaya başladım**.

- Rozi ve Mitya ile (Volga boyundaki) Privo villasındaydık.

- **Faniçka** askeri hastanede (difteri). Ziyaretine gittim.

- Moskova'daki TASS ile görüştüm.

(Dün yoğun bombardıman. MK binası tamamen, Moskova Komitesi binası kısmen ve Bolşoy Tiyatrosu'nun cephe kesimleri tahrip olmuş.)

- Ufa ile görüştüm. Kuhiev konut ve diğer sorunların çözümü hakkında rapor verdi. Erkoli çalışmalar hakkında bilgi verdi. Birçok konuda anlaştık.

31 Ekim 1941.

- Ufa'dan Şverma, Sorkin, Güyo ve Fromont geldiler.

- Şverma'yı [KEYK] Sekreterliğinin bağlantı ve daha birçok konuda temsilcisi olarak Moskova'ya gönderiyorum. **Sazonov**'u da – şifreci olarak. **Sorkin** – bizimle bağlantı noktası kurmak ve Moskova'nın Almanların eline geçmesi durumunda kullanılacak KE'in illegal bağlantı ve propaganda noktasının hazırlıklarını yapmak üzere 15 gün için M[oskova]'ya görevli olarak gidiyor.

- **Güyo ve Fromont** kaçak olarak

Fransa'ya geçmek üzere, Fitin kanalıyla Londra'ya gidiyorlar. Gerekli talimatları verdim. Ayrıca – 6.000 Fr[ansız] Fr[ankı] ve 1.050 Amer[ikan] Doları.

- KEYK'nun Ufa'da, **görünüşte** Uluslararası Sorunları Araştırma Enstitüsü olarak çalışmasının uygunluğu konusunda yoldaş Sta[lin]'e bir mektup gönderdim (Andreev eliyle).

- **Ufa ile görüştüm** (Tatarenko, Gulyaev).

- Erkoli'ye bir paket belge ve mektup yolladım.

1 Kasım 1941.

- Ufa'dan Ulbriht, Akerman, Fransız Daniel, üç İspanyol – Uribes, Huraes vb. geldiler.

- Alma-Ata'dan Godunov (Ç[in] sor[unları] rapo[rtörü]) geldi.

- **Savaş es[irleri] arasındaki çalışmalarla ilgili oturum** – Burtsev, Man[uilski], Ulbriht, Akerman.

- Moskova noktasının görevlerini kesin belirledik (**Şverma**, Kazakov, Sazanov ve iki telsiz-telgrafçı).

Sorkin'e talimat verdim.

Uçağın yarın (2.11.41) kalkması için hazırlıklar tamam.

- Popov (Savunma Bakanlığı) ve İspanyol yoldaşlarla toplantı.

Mehlis'in yanında, Valday'da yapacakları işleri saptadık. Talimatları verdim.

Uçakla gitmek üzere hazırlar.

2 Kasım 1941.

- Sorkin, Şverma, Sazanov Moskova'ya uçtular.

- Çocuklarla üç saat Privo'da (Volga boyu) idik.

- Gelecekteki irtibat işleri ve eşgüdüm konusunda Fitin ile anlaştık.

- Prof. Kogan beni muayene etti. Perhiz ve ilaçlar yazdı. (Ve striknin iğnesi.) Kan ve idrar tahlili Moskova'dakinden daha kötü değil.

- **Ufa ile görüştüm** (Ponomaryov, Nikolaev).

- ...*

3 Kasım 1941.

- İlk striknin iğnesi yapıldı.

- Ordu İstih[barat] İdaresinden İliçov (am[ir]), albay Dragun, albay Mansurov ve Bulg[ar] raportör yanımdaydılar.

İrtibat ve çalışma konularında anlaştık.

- **Burtsev ve Manuilski** ile Engels'deki yayınevinin sorunlarını görüştük.

- KEYK'nun ihtiyaçları için Krupin'den 30.000 Ruble daha teslim aldım.

- Ufa'ya TASS ve Erkoli için sabah uçağıyla, posta kuryesiyle paket gönderdim.

- M[oskova]'dan Sorin haber gönderdi. İşler yoluna giriyor. Verdiğim görevleri yerine getiriyorlar. Moskova'da durum iyi. Örnek bir düzen var. Alman bombardımanları insanlar üzerinde moral bozucu etki yapmıyor.

- **Savaşın şu anki aşamasıyla ilgili olarak, dış ülkelere göndermek üzere hazırlanan direktifi telefonla ilettim.**

- **Londra**, Nü York (Latin Ame[rika] ülkeleri için de), Stokholm, Yugoslavya, Bulgaristan, Çin ve Hollanda'ya, (Fransa ve Belçika için) Kleman'a **gönderilen direktif**:

---

* Aslında üzeri çizilmiş metin: "Erkoli, Nikolaev yoldaşlara: Göndermeleri gereken"

Hitler'in başarıları geçicidir, istikrarlı değildir. Bu başarılar Almanya'yı savaşın nihai zaferine götürmüyor. Söz konusu başarılar, faşist orduların çok büyük kan kaybı pahasına, seçkin birliklerden milyonlarca [askerin] mahvolması pahasına sağlanmıştır. Hitler Doğu Cephesi'ne son yedek güçlerini sürmüştür. Faşist ordular gücünün ve hücum olanaklarının son noktasına ulaşmıştır. Bundan sonra onları bekleyen dibe doğru çöküştür.

Hitler'in askeri alandaki zorlukları çok büyüktür. İşgal ettiği ülkelerde cephe gerisi giderek daha da güvenilmez olmaktadır. Boyunduruk altındaki halkların direnişi giderek daha etkinleşmektedir. Almanların ele geçirdiği Sovyet topraklarında acımasız bir partizan hareketi gücüne güç katmaktadır. Alman halkı ve ordusu, savaşa son verilmesi kavgasına başlamaktadır.

Öte yandan, hükümetin bir kısmının Kuybişev'e taşınmış olması, SSCB'nin savaşı nihai zafere kadar sürdürme kararlılığını göstermektedir. Sovyet halkının iradesi ve birliği sarsılmazdır. Onun faşist saldırgana karşı nefreti sonsuzdur. Kızıl Ordu gerekli savaş deneyimini kazanmaktadır. Safları, ülkenin sonsuz insan gücü kaynaklarından taze birliklerle dolmaktadır. Fabrikaların ve kalifiye işçilerin zamanında tahliye edilmiş olması, Urallar'daki sanayi gücünün artırılması ve tam olarak kullanılması, İngiltere'nin ve ABD'nin yardımı, SSCB'nin başarılı direniş gücünün artmasına olduğu gibi, Sovyet topraklarının faşist saldırganlardan arındırılması için atağa kalkma hazırlıklarına da ivme katıyor.

İngiltere'de ve Amerika'da halk yığınları, faşist saldırı karşısında kendi gelecekleri için endişe duymakta ve SSCB'ni desteklemektedir. Bütün ülkelerde Hitler karşıtı cephenin güçleri artmaktadır. Bu savaşta reel ve kesin zafer perspektifi Sovyetler Birliği'nden, Hitler karşıtı cepheden yanadır. Buna karşın, komünist partileri savaşın bugünkü aşamasında SSCB'nin durumunun zor olduğunu dikkate almak zorundadır. Kızıl Ordu'nun ve bütün Sovyet halkının kahramanca savaşında, dünya işçi sınıfının ve halklarının her çeşit, çok yönlü yardımına gereksinimi vardır. Bu yardımlar cephelerde insan kırımını azaltacak, işgal altındaki ülkelerde milyonların acısını hafifletecek ve faşist düşmanın cani savaş makinasının yıkılmasını hızlandıracaktır. İşgal altındaki ülkelerde sabotaj, grev ve gösteri hareketleri daha büyük bir hızla artırılmalı, koşulların olgunlaştığı yerlerde, ulusal savaş rotasını izleyen partizan hareketi etkinleştirilmelidir. Bezginliğe kesinlikle yer yoktur. Herşey, Hitler'in bir an önce bozguna uğratılması ve SSCB'nin zaferi için, insanlığın faşist canilerden kurtuluşu için olmalıdır!

G. Dim[itrov].

3 Kasım 1941.*

4 Kasım 1941.

- Engels'teki Ecnebi Diller Neşriyat Evi çalışanlarının konutlara yerleştirilmesinde Saratov İl Komitesi'nin yardımcı olması ve destek vermesi konusunda Krupin ile anlaştık.

* Aslında, direktifin metni iki daktilo sayfası olarak eklenmiştir. İmza el yazısıdır.

- MK'nin bu konudaki talimatını Saratov'a ilettim.

- Yine Krupin aracılığıyla, Moskova'daki noktamızda çalışan elemanların finanse edilmesi de halledildi.

- TASS Bültenini ve bir mektubu Godunov (İrtibat Şubesi elemanı) eliyle Erkoli'ye gönderdim.

- **Sabah Erkoli Ufa'dan telefon etti.** Dış ülkelerdeki partiler için hazırlanan ve dün aldığı direktifi çok iyi buluyor. Bu direktifi, haftalık programların ve radyo yayınlarının kimi yerlerini düzeltmek için de kullanıyor.

5 Kasım 1941.

- **Man[uilski]** ile Alman halkına ve Alman ordusuna hitaben iki beyannamenin içeriğini görüştük.

- Kominternin sorularına Stalin'in cevabı konusunda **Moskova** (Poskryobişev) **ile görüştüm.**

Geldiğinde, bana cevap verecek.

"M[oskova]'da durum iyi. Cephelerde de öyle. Dün ve bugün bizimkiler Moskova üzerinde tek düşman uçağı uçurtmadı."

- **Ufa ile** (Erkoli, Gulyaev, Kogan, Tatarenko, Nikolaev, Ponomaryov) çalışan kadro, dergi, radyo yayınları vb. sorunları **görüştüm.**

- Moskova'dan Sorkin telefon etti: Şçerbakova gitmiş. Moskova'da kalan elemanlara ödeme yapması için 250.000 Ruble gerekiyor. Bunun için ise **MK**'nin talimatı gerekiyor.

6 Kasım 1941.

- Oktobr'un 24. yılı nedeniyle Kuybişev Kültür Sarayı'nda törensel toplantı. Aynı anda Moskova'da da benzeri bir toplantı. Stalin'in Moskova'dan yayınlanan raporu. (Dikkate değer bir belge!)

Kuybişev'deki toplantıda onursal başkanlık divanına seçildim. Moskova'da – seçilmemişim.

7 Kasım 1941.

- **Moskova**'da ve **Kuybişev**'de askeri resmi geçit.

Kızıl Meydan'da **Stalin**'in söylevi.

Kuybişev'de – Voroşilov'un söylevi.

Ülkede, ordu içinde ve dış dünyada saygı uyandıran söylevler!

Dün olduğu gibi, bugün de resmi geçide katılmadım. Kominternin kendini göstermesine **gerek yok!**

8 Kasım 1941.

- Alman ordusu için beyannameleri görüştük (Man[uilski], Ulbr[iht] ve Akerman ile birlikte).

- Erkoli ile konuştum (Ufa).

- Türkiye'deki bizim ataşe miliiter **Kireev**, Türkiye hakkında (İst[ihbarat] Şubesi'nden Sirokin ile birlikte) ayrıntılı bilgi verdi.

...*

- **Suharev** ile **Şevelkov** geldiler.

KEYK İvedi Ekonomik İşler İdaresi'nin bütün sorunlarını düzenlemişler.

- Erkoli, Blagoeva ve El[ena] Mihaylova ile telefon görüşmesi yaptım.

9 Kasım 1941.

- Sofya'daki ataşe miliiter **Sereda**, Bulgaristan'daki durumu irdeledi. Onunla birlikte**

- Ülkelerine gönderilmemeleri gereken Macarlar hakkında görüşmek için albay **Bolşakov** geldi.

---

* Aslında üzeri çizilmiş tarih: "9 Kasım 1941".

** Aslında cümle tamamlanmamıştır.

- **Slutsker** 16-18 Ek[im] olayı ve adamlarımızın tutumları hakkında bilgi verdi.

- **Erkoli ile telefonda görüştüm.**

10 Ekim 1941.

- Fransız **Jorj Daniel** gitti.

Arhangelsk'te, birlikte İngiltere'ye hareket etmek üzere, Güyo ve Fromont ile buluşması gerek.

- Suharev, Slutsker ve Şevelkov'a, Ufa'daki işleriyle ilgili ayrıntılı talimat verdim.

- [KEYK] Sekreterliğinin işleriyle ilgili talimat mektubunu Erkoli'ye vermesi için Suharev'e teslim ettim.

- Irak konusunu Vişinski ile görüştüm.

- Ulbriht, Akerman ve Man[uilski] ile Alman savaş esirleri arasındaki çalışmaları görüştük.

11 Kasım 1941.

- **İliçov** ve Bolşakov yanımdaydılar.

Belçika, Fransa ve İsviçre'de çalışmaların (onların adamları ve parti yönetimleri arasında) uyumlu kılınması konusunda anlaştık.

- Polit[ik] Şube (Mehlis) bütünüyle Moskova'ya dönüyor. Şu soruya açık cevap gerek: Askeri-politik propaganda komisyonu üyesi olan Man[uilski] de dönmek zorunda mı?

- Erkoli ile telefonda konuştum. Uçak varsa, buraya gelmesi gerekiyor.

12 Kasım 1941.

- Hastalandım.

13 – 25 Kasım 1941.

- Hastaydım ve çalıştım.

Dış radyo yayınlarının iyileştirilmesi konusunda toplantı.

14 Kasım 1941.

- Molotov telefon etti ve Çin KP temsilcilerinin Ulusal Politik Konsey Dönem Toplantısı'na katılmaları gerektiğini söyledi. Mao Tsedun'a direktif gönderdim.

17 Kasım 1941.

- Katılacaklarına dair Mao Tsedun'dan yanıt aldım.

- **Radyo yayınlarının** (dışarıda yapılan yayınların) **taranması** konusunda yardım edileceğini Şçerbakov telefonla bildirdi.

- Savaş esirleri kamplarındaki çalışmalar ve Spasozavodsk (Karaganda) kampına yeni heyet gönderilmesi konularında görüşmek üzere Soprunnenko'yu (savaş esirleri kamplarının amiri) çağırdım.

- Özel bir görevle Sorkin'i Moskova'ya gönderdim.

26 Kasım 1941.

- [SKP(b)] MK'nden Aleksandrov telefon etti.

Konu, Manuil[skinin] Moskova'ya, Mehlis ile çalışmaya gitmesi önerisi. Bunun yapılıp yapılmaması konusunda kararı, MK Sekreteri benim takdirime bıraktı.

Man[uilski]'nin Ufa'ya gitmesi ve askeri-politik propaganda komisyonu çalışmalarına orada katılması için anlaştık.

27 – 30 Kasım 1941.

- Kislenko'nun, Yanan ve Sekizinci Ordu'daki durum hakkında raporunu dinledim (Kislenko – İst[ihbarat] Şub[esinden]).

Çin ile ilgili çözüm için Moskova'da hangi sorunların ortaya konulması gerektiği konusunda Kojov ile anlaştık.

Moskova'da birçok sorunun çözümü konusunda Fitin (NKVD) ile anlaştık.

- Polonyalılardan bir grubun (Novot-

ko, Finder*, Moloets vb.) Varşova'ya indirilmesi olanaklarını Artamasov'dan (Ha[va] kuvvetleri) öğrendim.

- Georgiev'in, Petrov'un Bulg[ar] grubunu arattım ve Stalingrad'da olduğunu öğrendim.

- Georgiev'i Kuybişev'e çağırdım.

- "KE" dergisinde yapılması gereken düzeltme notlarımı Ufa'ya gönderdim.

1 Aralık 1941.

- Tiflis'te kalan Hose Dias'ın sağlık durumu ve neler yaptığı hakkındaki soruma Çarkviani'den (Gürcistan KP Sekreteri) cevap geldi. Kendini iyi hissediyor. Tiflis'te kalmak istiyor. Bilgi rica ediyor.

- Fürnberg geldi. (Ufa'dan) İnoradio'ya yardım etmek için.

2 Aralık 1941.

- Vişinski, annemin Sofya'dan bana selam gönderdiğini bildirdi. Lyubço [Barımov] 2 aydır Ksanti'de topl[ama] kampında. Sağlık durumlarımız hakkında bilgi istiyor.

3 Aralık 1941.

- Annem için Vişinski'ye cevap gönderdim.

- **Georgiev** geldi. Bulg[ar] grubunun Stalingrad'dan Kuybişev'e uçakla nakli konusunda Artamasov ile anlaştık.

4 Aralık 1941.

- İliçov Moskova'dan döndü.

Cephelerdeki durum hakkında sevindirici bilgiler veriyor.

- Kuybişev'de İnoradio yönetiminin bu iş için uygun olmadığı ve önlem alınması gerektiği konusunda **Şçerbakov'a şifreli telgraf** çektim.

- **Sorkin** M[oskova]'dan telefon etti. İşlerin ne halde olduğunu bildirdi. Mosk[ova] Komitesi'nin, part[izan] hareketi tekniği konusunda bizim eğitmenlerden birinin bir süre için oraya gönderilmesi ricasını iletti.

- Ufa ile görüştüm – Erkoli, Gotvald, Çervenkov ile (okulumuz ve Bulg[ar] radyosu hakkında).

5 Aralık 1941.

- Kuhiev Moskova'ya gitti uçakla.

(Akşam Moskova'dan haber verdi.)

- Radyo mühendisi Kopitin'i (İletişim Bakanlığından) çağırdım ve Kuybişev, Ufa, Sverdlovsk ve Tiflis'ten yapılan dış yayınlar için teknik araçların iyileştirilmesi konusunu görüştük.

- Spasozavodsk (Karaganda) kampına gidecek ekiple benim çalışma odamda toplantı yaptık. Katılanlar: [SKP(b)] MK'nden – Belyaev; PUR'dan (Kızıl Ordu Politik Şubesi) – Seleznyov, Sokolov, Artur Pik, Pukonen; KE'den – Ulbriht, Bruno Keler, Draganov, Fösterling; Savaş Esirleri Kampları İdaresi'nden – Kamplar Amiri Soprunenko ile yardımcısı.

- **Manuilski** dün **Ufa'ya** gitti.

- Önemli ve ilkesel **Stalin – Sikorski** bildirgesi yayımlandı![157]

6 Aralık 1941.

- Tarasov (NKVD) İran'daki durum hakkında bilgi verdi.

- **Sokolov (PUR) ve Akerman** – ask[er] gazetesi ve Alman ordusu için bir sonraki beyannameler konusunda.

- **Karaganda'ya giden ekip uçakla hareket etti!**

- **Varga** ile onun Kuybişev'de ne iş yapacağı konusunda anlaştık.

---

* Aslında hatalı olarak Fidler.

- Yeni Yıl dolayısiyle Alman ordusu ve Alman halkı için bir küçük broşür hazırlanması talimatını Ufa'ya gönderdim.

- Ufa'da gerekli inş[aat] ve diğ[er] malzeme çeşitleri için **Çadaev**'e siparişlerimizi ilettik.

7 Aralık 1941.

- Stalingrad'tan uçakla **Bulg[ar] grubu (Petrov vb.)** geldi.

- **Panfilov** ve **İliçov** (İst[ihbarat] Şu[besi]).

Çin KP için istihbarat örgütlenmesi konusu somut olarak işlenip St[alin] yoldaşa öneri sunulmalı.

Yugoslavya'ya silah indirilmesi konusu – Almanlardan ele geçirilen ganimetlerin kullanılması denenmeli.

Polonya grubu (Novotko, Moloets, Finder vb.) Aralık ayı içinde Varşova dolaylarına indirilmeli.

Kuybişev'deki İst[ihbarat] Şub[esi] ile Ufa'daki bizimkiler arasında bağlantı konusunda anlaştık.

Moskova savunması konusunda Panfilov, Almanların Moskova'ya en yakın giriş yollarına kadar kesinlikle gelemeyeceklerini iddia ediyor.

Mos[kova] cephesinde Alm[anların] kapsamlı harekatları beklenebilir.

8 Aralık 1941.

- **Japonya**, İngiltere'ye ve ABD'ye savaş ilan etti.

Pasifik Okyanusu havzasında savaş harekatları başladı.

- Bizim iç radyo yayınlarımızda bu gelişmeyle ilgili yorumlar konusunda Ufa'daki Man[uilski] ve Erkoli ile anlaştık: Savaşın diğer anakaralara yayılmasının sorumlusu Hitler. Yaklaşmakta olan yıkımdan kurtulmak için yapılan çaresizce bir denerne. Savaşın esas perspektifleri değişmiyor. Sov[yetler] Birliği'nin konumu resmen açıklanana kadar yorumlarda ihtiyatlı olunmasını tavsiye ettim.

- Radyo sorunlarının düzene konması için Kuybişev'e çağırdığım Fortuşenko, 9 Aralık 1941 günü Ufa'dan uçakla hareket edeceğini bildirdi.

- **Petrov ile Georgiev** yanımda. Bul[gar] grubundan adamların yerleştirilmesi için talimatlarımı verdim.

- Japonya'nın askeri harekatı hakkında Vişinski ve Lozovski ile görüştüm.

Moskova'nın konumunu henüz bilmiyorlar.

- Albay **Bevz*** geldi İst[ihbarat] Şu[besi]'nden (Finlandiyalı yoldaşlar rica ediyor).

9 Aralık 1941.

- **St[alin], Molotov], Ber[iya] ve Mal[enkov] yoldaşlara** İran konusunda şifreli **telgraf çektim** (Komünist partisinin yeniden kurulması vb. sorunlar). Komünist partisinin tekrar kurulmamasını, bunun yerine Süleyman Mirza'nın (demokratik politikacı) Ha[lk]Partisi'nde çalışılmasını ve şu doğrultuda politika izlenmesini önerdim: 1) İran'ın demokratikleşmesi için mücadele; 2) Emekçilerin çıkarlarının savunulması; 3) İran ile SSCB arasındaki dostluk ilişkilerinin güçlendirilmesi; 4) Faşizmin İran'daki casus ağının kökünün kazınması ve anti-Sovyet propagandaya son verilmesi. Bunun yanısıra komünistler, sendika ve köy[lü] örgütleri kurmak için çalışılmalıdır.

---

* Asl.nd. üzeri çizilmiş: "vb."

- Fürnberg, Akerman, Glaubauf ile birlikte, elemanlarımızın telgraf ajansı, İnoradio çalışmaları ve Kızıl Ordu **Politik İdaresinde** yardımcı görevler gibi konuları görüştük.

- D[imitriy] Z[aharoviç] ile Ufa'daki günlük işleri konuştuk.

10 Aralık 1941.

- Sorkin Moskova'dan telefon etti. Uçuş **kötü** hava koşulları yüzünden gecikiyor.

- **Tarasov ve Serebryanski** (NKVD). Dış ülkelerde çalıştırmak üzere bizim okuldan yoldaşlar verilmesini rica ettiler. Serebryanski kendi kanallarıyla dışarıya adam geçirme işlerini yürütüyor.

Bulg[ar] grubundan Yarımov, Kristev ve İzovorski'nin alınması ve ordu içinde çalışmak üzere gönderilmeleri konusunda anlaştık. Diğerleri (Kozovski'nin dışında - TASS'a gidecek) Ufa'ya gönderilsin.

11 Aralık 1941.

- Radyo propagandasının irdelendiği oturum.

Katılanlar: Stepanov (İnoradio'nun şe[fi], Mahanov ([SKP(b)] MK), Saksin ve Lebedev (İnformbüro), Fürnberg (KEYK), Konstantinovski (TASS Karşı-propaganda Grubu Şefi), Monin (TASS Ulus[lararası] Şube Başkanı), Snejko (İnoradio Batı Avrupa Şube Başkanı), Kozo (Orta Avrupa ve Balkanlar...* Şubeleri), Mendelson (Amerika Ülkeleri ve İngiltere Şube Baş[kanı]), Lovera (İtalya Sorumlu Redaktörü), Fidler (Alman Redaksiyonu Baş[kanı]), Çernyavski (Fransız Redaksiyonu Baş[kanı]).

[Aşağıdaki amaçlar] doğrultusunda somut önlemlerin belirlenmesi kararı alındı:

1) İnoradio (Redaksiyonu) radyo prop[agandası] için temel almarak, İnoradio ile Karşı-propaganda Grubu çalışanlarının çabaları birleştirilmeli.

2) Radyo propagandasında çalışanlara daha iyi haber sağlanabilmesi için İnformbüro, TASS ve İnoradio arasında sıkı ilişki kurulmalı.

3) Yorumcular grubu (KEYK çalışanlarının katılımıyla) oluşturulmalı.

4) İnoradio sorunları ile KEYK çalışanlarının işbirliği konularında yetkili olmak üzere Radyo Müsteşarlığı'nda KEYK'in daimi temsilcisi bulunmalı.

Bu konuda karar tasarısının hazırlanması görevi Saksin, Stepanov, Konstantinovski ve Fürnberg'e verildi.

- **Kurganov** (NKVD), 10.000 R[uble] ve Afg[anistan] sınırındaki Komin[ternci] işçi Bolşakov için bir mektubu teslim aldı.

- Ufa'da VÇ telefonu bozulmuş. Konuşma yapılamadı.

12 Aralık 1941.

- İnoradio yayınlarının verici tekniği olanakları konusunda bir toplantı düzenledim.

Ulaştırma Bak[anı] Yar[dımcısı] Fortuşenko, Mahanov ([SKP(b)] MK), Stepanov ve müh[endis] Goron (İnoradio), Mokin ve müh[endis] Sekurski (TASS) katıldı.

Fortuşenko teknik donanımın gerçek durumu üstüne bir rapor sundu. Kuybişev yayınlarının dış ülkelerde dinlenebilmesi hiçbir şekilde güvence altına alın-

* Aslında üzeri çizilmiş:"ülke"

mamış. Sıradan dinleyicinin sıradan bir radyo alıcısıyla hiç mi hiç dinleyemediği kabul edilebilir. Radyo yayın merkezleri (Moskova, Kuybişev, Sverdlovsk, Ufa vb.) arasında durumun en iyi olduğu yer Ufa. Oradan yapılan yayınların dinlenebilirliği sağlanmış durumda.

Öneriler:

1) En yakın zamanda (daha güçlü üç verici Kuybişev'e yerleştirilinceye kadar) temel olarak Ufa radyo tesisleri kullanılsın;

2) Radyodan yayın metinlerini okuyan spikerlerin Ufa'da olmaları gerekir.

3) Sverdlovsk'tan ilg[ili] dillerdeki yayınlar, Gorki ve Yaroslavl üzerinden aktarma olmadan, **doğrudan** yapılmalı. Çünkü, aktarma yoluyla yapılan yayınların kalitesi düşüyor.

4) Amerika yayınları için **Komsomolsk**'taki güçlü radyo vericisi kullanılmalıdır.

Bu esaslar üzerinde somut öneriler sunma işi **Fortuşenko**'ya verilirken, Stepanov ile Fürnberg'e de, İnoradio'nun Kuybişev'deki çalışmalarının Ufa'dakilerle birlikte yürütülmesi için önlemleri hazırlama görevi verildi.

- Akşam geç vakit Moskova'dan **Vyaç[eslav] Mih[ayloviç]** [Molotov] telefon etti: "İran ile ilgili telgrafınız konusunu yoldaş Stalin ile görüştüm. Alınacak tutum hakkındaki önerinizi kabul ediyoruz."

"...Cephede işler hiç de kötü gitmiyor..."

Ben: "Moskova'ya dönme zamanı gelmedi mi?"

M[olotov]: "Henüz hayır. O da olacak!"

Yug[oslavya]'daki partizanlara (ele geç[irilen] Alman silahlarıyla da olsa) sil[ah] yardımı konusunda M[olotov] şöyle dedi: "Bu, yapılmamalı!"

13 Aralık 1941.

- Muhabirlerimizle toplantı (Glaubauf, Salado, Ernandes, Janet, Ros, Smit, Marek).

Daha sonraki işlerle ilgili tavsiyelerde bulundum.

- Bulgaristan'ın İngiltere'ye ve Amer[ika]'ya savaş ilan etmesiyle ilgili olarak Ufa'ya, Kolarov ile Vlad[imirov]'a talimatlar gönderdim.

14 Aralık 1941. Pazar.

- Ufa'da bulunan Man[uilski] ve Kolarov ile konuştum.

- Evde film izledik ("Hmelnitski").

15 Aralık 1941.

- Moskova'dan Sorkin ve Kuhiev geldi.

Oradaki işlerimiz hakkında bilgi verdiler.

- Yayınevinin işleri için Engels'ten Kasradze geldi.

16 Aralık 1941.

- Polonyalı yoldaşlarla Gulyaev geldi.

- Fitin ile birçok sorunu hallettik.

Petrov'un Bulg[ar] grubunu kabul etmiş (ve Ufa'ya göndermiş).

17 Aralık 1941.

- İnoradio ile ilgili yeni bir toplantı (Fortuşenko, Kapitin, Goron, Stepanov, Fürnberg).

Mevcut teknik olanakları dikkate alarak, somut olarak şu kararları aldık:

1) **Polit[ik] panorama** yayınlarının Ufa'dan -Almanca, İt[alyanca], Fransız[ca], Çekçe, Romence, İspanyolca, Bulgarca ve Macarca- verilmesi örgütlenmeli;

2) Güney Amerika'ya yayınlar

Ufa'dan yapılmalı;

3) Kuz[ey] Amerika'ya – Komsomolsk'tan;

4) Sverdlovsk'tan yayınlar aktarmasız, doğrudan verilsin.

- **Çeçyotkina** (Komsomol MK) İnoradio'daki (gençlikle ilgili) ve Anti-Faşist Kadınlar Komitesi'ndeki çalışmaları konusunda bana danıştı.

- **Nenov** (İnoradio'daki Bulgarca yayınlarda gazeteci) ile Jelyazkov'u (edebiyat bölümü şefi) kabul ettim.

- Bulg[arca] yayınların iyileştirilmesi için talimatlar verdim.

- Düşman askerleri ve savaş esirleri arasında propaganda çalışmalarının devamı konusunda Moskova ile [**Mehlis** ile] telefonda görüştüm.

Sokolov'u, asker gazetesi çıkarması için, geçici olarak Kuybişev'de bırakma konusunda anlaştık.

18 Aralık 1941.

- Polonya grubunu kabul ettim (Polonya'ya gönderilecek): Novotko, Moloets, Finder*, Skonitski, Aleksandroviç, Paplinski, Kovalçik, Sliva, Mitsel, Kemenetskaya (telsiz-telgrafçı), Kartin (telsiz-telgrafçı). (Gulyaev gruba refakat ediyor.) konuştuk ve talimat verdim. Polonya İ[şçi] Partisi'nin belirlenen politik hattı, bugünkü aşamada da, esas olarak aynı kalıyor.

19 Aralık 1941.

- Dolores'i çağırdım – Kuybişev'deki anti-faşist kadınlar mitinginde yapacağı konuşma konusunda.

- Sekreterlerimize hizmet götürmesi için Sağ[lık] Dai[resinin] Ufa'da bir şube açması konusunda Busalov ile anlaştık. Şube şefliğine (Ufa'da bulunan) Prof. Kogan'ı getirdik.

- Bankada dondurulan yabancı dövizimizi (210.000 Am[erikan] Doları vb.), [SKP(b)] MK'den geri verdiler, teslim aldım.

- Nerede ne kadar savaş esiri bulunduğu yolundaki soruma cevap geldi. Savaş Esirleri Kamplar İdaresi Am[ir] Yard[ımcısı] binbaşı Pavlyukin (Çkalovsk) şunu bildirdi:

Alman savaş esirlerinin dışında:

1) **Romenler – 2.482 ki[şi]** (çoğunluk Spasozavod[sk] kampında),

2) Macarlar – 65 ki[şi]: Spasozavodsk – 39 ki[şi]; Elabovsk kampı – 19 ki[şi]; Aktyubinsk kampı – 4 ki[şi]; hastanede – 3 ki[şi];

3) **İtalyanlar – 13 ki[şi]**: Spasozavodsk – 10 ki[şi]; Temnikovsk – 1 ki[şi]; Elabovsk – 1 ki[şi];

4) **Polonyalılar – 22 ki[şi]**: Spasozavodsk – 9 ki[şi]: Temnikovsk – 5 ki[şi]; Aktyub[insk] – 2; hastanede – 6 ki[şi].

- Bulgarları kabul ettim (Yarımov, İzvorski, Krıstev) – Bulg[ar] grubun bir kısmı.

20 Aralık 1941.

- **Andreev**'in yanında. Aygıtımızın 1942 yılında finanse edilmesi konusunda ve ayrıca, önce politik çalışmalar için yön[etici] bir grup, ardından da, personelin bir kısmı Ufa'da daha uzun süre kalması şartıyla, aygıtın diğer kısmı başta olmak üzere, aşama aşama Moskova'ya dönüşünü dikkate alarak Ufa, Kuybişev ve Moskova'daki işlerimizle ilgili konularda da anlaştık.

- Alb[ay] Sinsonin (İst[ihbarat]

* Aslında hatalı olarak Findler.

Şub[esi]'nden) ile Türkiye'deki durumu görüştük. Tür[kiye] Komünist Partisi ile bağlar konusunda kendilerine yardımcı olmamız için anlaştık.

- Kuybişev'de ve Ufa'daki tesis ve kurumlarımızın korunması ve tedariği konularını görüşmek üzere Smorodinski'yi (Kuybişev'de Birinci Şu[be] Şefi) çağırdım.

- Kuybişev'deki bütün günlük işlerimi hallettim.

Benim sekreterliğimdeki işlerden sor[umlu] eleman olarak Miler'i orada bıraktım. Yapacağı işler ve görevleri hakkında tam ve sıkı talimatlar verdim.

- **Akşam saat 9'da özel bir trenle Ufa'ya hareket ettik.**

Sorkin, Fürnberg ve Ştern'i yanıma aldım.

21 Aralık 1941.

- Yolculuğumuz iyi geçti. Gündüz saat 12'de (Kuyb[işev] saatiyle] saat 11'de) Ufa'ya vardık.

Kültüre uygun ve iç açıcı bir şekilde donatılmış küçük bir ev.

- KEYK'nun çalışma mekanlarını gezdim. Genel olarak fena değil. Hatta çalışma odam çok iyi düzenlenmiş.

22 Aralık 1941.

- Aygıtta olan bitenleri öğrendim.

Bütün şubelerin yöneticilerini ve birçok elemanı ardarda kabul ettim.

Kimi günlük işleri hallettim.

- Politik panorama yayınlarının Ufa'dan verilmesini, "KE" dergisinin Ufa'da hazırlanmasını ve başka sorunları telefonla Moskova'yı arayarak Aleksandrov ile konuştum.

23 Aralık 1941.

- Radyo verici tesislerinin teknik olanakları konusunda mühendislerden Blinov, Bril ve Jelezov ile bir toplantı yaptım. Teknik donanımın iyileştirilmesi için somut önlemler paketi hazırlayıp en kısa zamanda sunmalarını önerdim.

- [KEYK] **Sekreterliğinin**, polit[ik] radyo-panorama programları yazarlarıyla **toplantısı.** (Katılanlar: Erkoli, Man[uilski], Gotvald, Kopetski, Marti, Kolarov, Rakoşi, Pauker, Florin, Viden, Stepanov, Fridrih, Fürnberg, Vester, Magnus, Kelerman, Vladimirov-Çerv[enkov]).

Programlara 25 Ar[alık]'ta başlanması kararlaştırıldı.

Panorama programlarının yazarları belirlendi.

Politik panoramaların önümüzdeki en yakın dönem için gerekli niteliği ve doğrultusunu anlattım.

- Tedarik, garajlar ve tarımla ilgili konuları görüşmek üzere, Başk[ırdistan] Bakanlar Kurulu Levazım Şubesi Şefi **Kurpaev** ile Ticaret Bakanı **Korşunov**'u kabul ettim. Her konuda somut anlaşmaya vardık.

- Görevli olarak Moskova'ya gönderilmiş bulunan müh[endis] **Orlov** ile radyo işleri uzmanı iki elemana çalışmalarıyla ilgili talimat verdim.

- **Yıkıcı davranışları** ve son derece kuşkulu tutumu nedeniyle, **22 Haziran gecesi bizim tarafa kaçan Alman askeri Liskov'un yalıtılanması** için **Trifonov**'u (NKVD'nin Ufa'daki yetkilisi) çağırdım. Adamın faşist ve antisemitik olduğu kesin. Belki de daha o zaman Almanlar kendisini özel bir görevle bilerek bizim tarafa göndermiş.

- Bu konuda Beriya'ya da şifreli telgraf çektim.

- Vilko ile Lena gece geç vakte kadar bizde.

24 Aralık 1941.

- İçi[şleri] Bak[anlığı]'ndan gelen gizli bir habere göre, Amerika'da **Gegen-Regierung*** kurulmuş. Bu hükümetin üyeleri: Provenarius, Brüning, Zaydepret, Rauşkin, Ştraser, Zolman. Anlaşılan, bu adımı, Vaşington'da görüşmeler yapan Çörçil ve Ruzvelt onaylamış.

- MOPR'un sorunlarını, gelecekteki çalışmaları görüşmek için Bogdanov'u ve MOPR İl Örgütü Başkanı Gagitin'i, Belov ile birlikte yanıma çağırdım. Sovyetler Birliği'nin değişik bölgelerine dağılmış bulunan savaş esirleri arasında özel çalışmalar için talimatlar verdim.

- Sov[yet] İnoradio'sundaki pol[itik] panorama programlarının **yeni** iç yayınlar ağını onayladım.

- **Kolarov**'un pol[itik] panorama yazısını gördüm. Zayıf olmuş, üzerinde yeterince düşünülmemiş. Birçok iyileştirici değişiklik yapmasını önerdim.

- Akşam Roza ile tiyatrodaydık. Ukr[ayna] operası "Zapor[ojie] Kıyımı"nı seyrettik.

25 Aralık 1941.

- Başk[ırdistan] Özerk SSC Başbakan Yardımcısı İvanov'u ve Ufa Bel[ediye] Başk[anı] **Rubanov**'u, Suharev ve Şevelkay ile birlikte kabul ettim ve KEYK'nun kimi bakım ve levazım işlerini (odaların, garajların, depoların tamiratı, tedarik işleri vb.) görüştük.

Bütün bu sorunlar az çok çözüme bağlandı.

- **Forin**'in (Rom[anya] partisinin sekr[eteri]) karısını kabul ettim. Pauker ile birlikte şimdi radyo yayınlarında çalışıyor.

- Bükreşli Ro[men] kızı (Popesku, Mira) bizim okula gönderdim.

- **Plişevski**, par[ti] örgütünün çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Plişevski ile Belov**, KEYK'nda askeri eğitim hakkında.

Gece çalışanlar için, takıma bağlı bir **gündüz mangası** kurulması için talimat verdim. **Genç kız ve kadınların** da, sağlık eğitimi için buna dahil edilmesi talimatını verdim.

- Kuybişev ile telefon görüşmesi yaptım. **Alman Gegen-Regierung**'u hakkında daha ayrıntılı bilgi edindim.

Amerika'daki Alman göçmenler arasında şu içerikli bir **bildirge** dağıtılmış:

"Sürgünde bulunan Alman polit[ika] adamları, Alman Ulus[al] Konseyi kurdular. Bu, Almanya'nın karşı-hükümetidir. Bu konseyde: Brüning, Rauşkin, Ştraser, Provenarius, Zolman, Selterman ve Tomas Man bulunmaktadır.

Bildirgede altı madde var:

1) Milliyetçiliğe karşı savaşım ve bütün suçluların cezalandırılması;

2) Komünizme ve diktatörlüğün her biçimine karşı savaşım;

3) Ekonomide demokrasi ve işbirliği;

4) Demokratik özerklik ve fed[eral] Avrupa'nın kurulması;

5) Bütün demokratik dünya ile işbirliği;

6) Tanrı'ya dönüş."

Bak hele şeytanlar!

- Ba[kan] Yardı[mcısı] **Sergeyçuk**, İletişim Bakanlığı'ndan ivedi işlerle görevli büyük bir grup Moskova'ya gitmiş olsa da, yayınlarımızın yapılabilmesi

* Karşı-hükümet.

için gerekli herşeyin temin edileceğine kesin söz verdi.

- Bugün ilk pol[itik] panoramalar (Bulg[arca] ve Mac[arca]) başarıyla yayınlandı.

- Kuybişev'de, **Saksin** ile telefonda görüştüm. Konu yayınların geleceğiydi. İşlere yaklaşımın tamamen gerçekçi olduğu anlaşıldı.

- **Trifonov** (NKVD), **Liskov** hakkında alınan önlemler (NKVD'ye teslim ediliyor) ile ilgili bilgi verdi.

26 Aralık 1941.

- **Akerman**'ın Moskova'ya gitmesine izin verdim (Alman ordularında askeri-politik propaganda işlerine katılmak için).

- Rakoşi geldi.

Mac[ar] göçmenler arasında çalışmak üzere ABD yetkililerinden giriş vizesi istememizi öneriyor. Bugünkü koşullarda bunun gerçekçi bir şey olmadığını kendisine anlattım.

- Torez'i, Marti ile birlikte Fran[sız] Komünist Partisinin güncel sorunlarını bir liste halinde tartışmaya sunmak ve Düklo için somut talimatlar hazırlamak üzere görüşmelerini önermekle görevlendirdim.

- **Fridrih** ile birlikte, telg[raf] ajansımızın bundan sonraki çalışmalarını irdeledik.

27 Aralık 1941.

- Lozovski Moskova'dan Kuybişev'e döndü. Dış[işleri] Baka[nlığı]'nın, İnformbüro'nun, diplomatların ve yab[ancı] muhabirlerin geçici bir süre için Kuybişev'de kalacaklarını bildirdi.

- **Şor** (Marta) Meksika gezisiyle ilgili bilgileri rapor etti. Oradan **Mayıs** ayında hareket etmiş ve SSCB'ne **Aralık** ayında dönmüş!

- Yıl sonuna kadar 975.000 Ruble ve Ocak 1942 için de 1.500.000 R[uble] göndermeleri isteğiyle **Andreev** ile **Krupin**'e şifreli telgraf çektim.

28 Aralık 1941.

- **İrtibat dairesi** çalışmalarının organizasyonu.

Suharev, Sorkin, Kats, Godunov ve Georgiev'in katılımıyla oturum.

İrtibat işleriyle ilgili dört soru[mlu] raportör belirledik:

1) Kogan (Çin, Hindistan).

2) Godunov (Ku[zey] ve Gün[ey] Amer[ika]).

3) Kats (Avrupa ve İsk[andinav] ülkeleri).

4) Georgiev (Balkanlar ve Yak[ın] Doğu).

Her ülke için "Personel" dairesinden ve diğer şubelerden yardımcı danışmanlar atadık.

- Kolarov'un ikinci yorumunu redakte ettim.

- **Volf ve Slutsker**, KİM ve gençlik yayınları konularıyla ilgili olarak yanımdalar.

29 Aralık 1941.

- Kuybişev'de bütçemiz için Krupin'den aldığım **50.000 Rublenin** hesabını muhasebe bölümüne verdim. 48.000 Rublelik evrak ve 1.900 de nakit olarak teslim ettim.

- Par[ti] örgütünün sorunlarıyla ilgili olarak Plişevski'yi kabul ettim.

Ulusl[ararası] durum hakkında bir raporun sunulacağı par[ti] örgütü toplantısının 31 Aralık (yeni yıl eşiğinde) yapılmasına izin verdim.

30 Aralık 1941.

- Radyo redaktörlerinin, yorumcula-

rın ve diğer poli[tik] kadronun katılımıyla [KEYK] Sekreterliği toplantısı.

Yaptığımız radyo propagandasının ve genel olarak yurtdışı çalışmalarımızın niteliğini ve içeriğini eleştirel gözle irdeledik.

Önümüzdeki en yakın dönem için somut görevlerimizi saptadım:

1) Almanların Boğazları ele geçirip Türkiye üzerinden Kafkaslara geçme denemelerine karşı Türklerin direnmesine yardım etmek;

2) Bulgar ordusunun Türkiye'ye karşı sürülmesine engel olmak;

3) İlkbaharda Alman taarruzu hazırlıkları için Hitler'e yeni insan gücü kaynakları verilmemesi amacıyla, İtalya, Macaristan, Romanya, Slovenya ve Finlandiya'da güçlü bir hareket yaratmaya çalışmak; Hitlerci ittifakın bozulması için çaba harcamak;

4) İspanya ordusunun Hitler tarafından kullanılmasının önüne geçmek;

5) Çin ordusunun Japonlar'a karşı genel karşı-taarruza geçmesini sağlamak amacıyla, ÇKP ile Çan Kayşi arasındaki ilişkilerin iyileşmesine yardımcı olmak;

6) İşgal altındaki ülkelerde ha[lk] yığınlarını, ilkbaharda Kızıl Ordu'nun genel taarruzuyla birlikte, işgalcilere karşı kar[arlı] silahlı hareketler için hazırlamaya çalışmak;

7) Hitler'in **Alman cephe gerisiyle** Musolini'nin **İtalyan** cephe gerisini zayıflatmak için elden geleni yapmak.

31 Aralık 1941.

- Parti örgütünün (açık) yılbaşı toplantısı.

Uluslararası durum üstüne rapor (Geryo). [KEYK] Sekreterliği adına kutlama mesajı (Pik). Toplantı adına Stalin'e tebrik mesajı. Mükemmel bir ortam. Dostça bir hava hakim.

- Radyo için panorama yazılarını ve Dolor[es], Pauker ve Blagoeva'nın **1 Ocak 1942** konuşmalarının metinlerini kontrol ettim.

- Yeni yılı evde karşıladık. (Vilko ve Elena bizdeydi.)

- **Yeni yıl çok iyi başlıyor.**

1 Ocak 1942.

- Kadınların konuşmalarını (özellikle Bulg[ar] kadınınkini) son kez redakte ettim. Radyoda yayınladılar. Hiç de fena olmadı.

2 Ocak 1942.

- **Trifonov ve Alekseev** (NKVD'den) yanımdalar.

Çervenkov (Par[ti] Okulu Müdü[rü]), Belov ve Vilkov ("Personel" Şubesi) ile birlikte, okulda personel şefi gereğini tespit ettik.

Bu göreve Alekseev'i atadım.

- Hitler'in, **Brauhiç**'i görevinden alarak, yerine kendisini Başkomutan atamasına karşı savaş esiri Alm[an] subayların mektubunu Man[uilski] ve Viden ile birlikte son kez redakte ettik.

- Kuma[ndan] Savçenko ile birlikte Kuybişev'den çocuklar (Vova, İra, Fan[içka]) geldi.

3 Ocak 1942.

- Sofya'dan ("Luka"dan) **haber geldi** (Fitin eliyle).

Mad[di] yardım istiyor. Par[ti] yönetiminin başta gelen üyelerinin "ayakta" olduğunu ve çalışmaya devam ettiklerini yazıyor.

"Luka" bana şifreli telgraf göndermiş.

- Fitin'e bu konularda şifrogram çektim. En yakın zamanda "Luka"ya

şifr[eli] telgrafı göndermesini istedim.

- Yugoslavya'ya uçak gönderilmesi, Polonyalılar'ın vb. indirilmesi konusunda Moskova'yla, Panfilov ile telefon görüşmesi yaptım.

- "KE" dergisinin sıradaki sayısı hakkında Mirov ile **görüştüm**. Somut talimatlar verdim.

- M[oskova]'dan ayrılırken yanıma aldığım **yabancı dövizi** ve ayrıca harcamalara ilişkin evrakları **Masiz ile Başmakov**'a (muhasebe bölümü) teslim ettim.

Herşey liste ve protokol uyarınca Mo[skova]'ya teslim edildi.

4 Ocak 1942. Pazar.

- Sabah, "Başkırdistan" Rus Tiyatrosu'nda "Çıkartma Harekatı" oyununu izledik. Oldukça ilginç ve çekici. Oyuncular da fena değil!

- **Günün ikinci yarısı – işyerinde.**

- **Marek**'e (Gür[cü] sekr[eter] Çarkviani eliyle), Bulgaristan'a yapılan radyo yayınlarına **paralel sesler**[158] hakkında talimat gönderdim.

(Bulgar ordu birliklerinin Yugoslavya'daki kurt[uluş] hareketini bastırmak için kullanılmasına, özellikle de Bulgar ordusunun Türkiye'ye karşı saldırı için kullan[ılmasına] karşı süregen bir kampanya yürütülmeli. Slavlığın can düşmanı Hitlerci Töton soyguncularına ve halkları esaret altında tutanlara karşı Slavlar arası genel dayanışmayı ve birliği savunmaya devam edilmeli.)

- Engels'teki basımevi mekanının yayınevine devredilmesi için **Şçerbakov ile Aleksandrov**'a şifrogram çektim!

5 Ocak 1942.

- **Fortuşenko** (İletişim Bakanı), Jelezova (Özel Şubede baş mühendis) ve bir diğer mühendis geldiler.

Radyo yayınlarımızın Ufa'dan yapılmasının güvence altına alınması için gerekli önlemleri görüştük.

Şu konularda anlaştık:

1. **Jelezova** sırf bizim radyo sorunlarımızla meşgul olsun;

2. Vericinin doğru çalışmasını kontrol etmek üzere radyo istasyonuna sorumlu mühendis atansın;

3. Antenlerin doğru yönlendirilip yönlendirilmediği kontrol edilsin;

4. Frekans uzunlukları (ilgili ülke için ne derece uygun oldukları) kontrol edilsin;

5. Radyo yayınlarının dinlenebilirliği hakkında ilgili ülkelerden bilgi toplansın;

6. Mühendislerimizden biri, özel olarak radyo verici işleri için ayrılsın.

5 Ocak 1942. (Dev[am].)*

- Parti Komitesi üyelerinin ve Moskova'dan taşınmayla ilgili sor[umlu] görevde bulunmuş elemanların katılımıyla [KEYK] **Sekreterliğinin oturumu**.

Şunları tespit ettik:

1. M[oskova]'da bırakılan "beşli" (Sorkin, Gulyaev, Vladimirov, Tatarenko ve Slutske), Moskova'da hâlâ yapılması gereken görevleri olmasına karşın, **16 Ek[im]** günü gündüz saat üçte oradan ayrılmış.

2. KEYK'nun salon ve odalarında önemli gizli belgeler bırakılmış.

3. Yeni işyerinde çalışmak için gerekli evrakların önemli bir bölümü boşaltılmamış.

"Beşli" üyelerinin yaptığı açıklamalardan ve yapılan tartışmalardan sonra,

*Aslında üzeri çizilmiş: "6 Ocak 1941."

bu konuda [KEYK] Sekreterliğinin karar tasarısını hazırlayacak bir komisyon seçildi (G[eorgi] D[imitriy] M[anuilski], Erkoli, Dolor[es], Plişenski).

6 Ocak 1942.

- Ufa'dan yapılan radyo yayınlarımız ve panorama programlarımızla ilgili olarak Moskova'dan **Havinson** (TASS) telefon etti. Bizim bülteni istedi ve "Basın" Şubemize yardım etmeye söz verdi.

- Yayınev[inin] işleriyle ilgili olarak Kasradze (yayıne[vi]) telefon etti.

Gerekli talimatı verdim.

- Polit[ik] panorama yazılarını gözden geçirdim.

- 6 Ocak 1942 gecesi yapılacak olan Bulg[arca] yayın için [yazıları] kontrol ettim.

7 Ocak 1942.

- "KE" dergisi için "Berlin'den Mektup"u kontrol ettim ve Manuilski'ye not koyduğum yerleri aktardım.

- Bulg[aristan]'a radyo yayını için [yazıları] kontrol ettim.

- Gelecekte yapacağı işler konusunda Şor'u kabul ettim. Geçici olarak MOPR için çalışmasını önerdim.

- Gereksiz gecikmeleri önlemek amacıyla, buraya gelecek insanların zamanında gönderilmesi ve bizim görevli olarak gönderdiğimiz kişilerin zamanında hareket etmesini denetleme konusunda Tatarenko, Belov ve Kats'a görev verdim.

- Akşam bir **Başkır** operası izledik. Bazı oyuncular harika oynuyor.

8 Ocak 1942.

- [KEYK] Sekretreliği Komisyonu, Moskova'dan tahliyeyle ilgili sorumluluğa ilişkin kararı redakte etti:

1. Sorkin hakkında tekdir ve daha düşük göreve atanma;

2. Vladimirov (Parti Komitesi Sekr[eteri]) hakkında par[ti] örgüt[ünün] aldığı kararı onaylama.

3. Gulyaev hakkında – "Personel" Şube Başk[anı] görevinden alınma.

- Suharev, Sorkin ve Kats ile (Avr[upa] ülkeleriyle bağları güçlendirme önlemlerini görüştük).

- "Alman muhalefeti"nin muhtırası[yla] ilgili olarak **Lozovski** telefon etti ve İngilizler ile Mayski'nin, muhtıranın İng[iliz] basınında yayınlanmasını uygun bulmadıklarını söyledi.

9 Ocak 1942.

- **"Üçlü"nün**, [G. Dimitrov, D. Manuilski, Erkoli]'nin, **Pik**, **Florin** ve **Viden** ile ortak **oturumu**. İşgal altındaki Sov[yet] topraklarında Almanların yaptığı vahşete karşı Molotov'un verdiği nota konusunda, SSCB'nde yaşayan Alman top[lum] adamlarının Bildirgesi'nin yayınlanması konusunu görüştük. P[ik], V[iden] ve Fl[orin]'i taslak hazırlamakla görevlendirdik.

- **Suharev, Sorkin ve Georgiev** ile birlikte, Bal[kan] ve Yakın Doğu ülkeleriyle bağlarımız hakkında değişik somut önerileri görüştüm.

- **Novosibirsk İl Komitesi**'nden telefon edilerek, (1871 Paris komünücülerinden son sağ kalmış kişi olan) **Löjön**'ün **bugün** (Mos[kova] saatiyle) akşam saat 8'de **vefat ettiği** bildirildi.

Cenaze merasimi 11 Oc[ak] 1942'de yapılacak.*

10 Ocak 1942.

- KEYK Sekreterliğinin, Parti Okulu

* Aslında hatalı olarak: "1941".

(Kuşnarenkovo'da*) hakkında oturumu.

Okul Müdürü ve Müdür Yardımcısının verdiği bilgileri dinledik.

Okuldaki çalışmaların iyileştirilmesi için bir dizi karar aldık.

- Moskova'dan **Havinson** telefon etti.

Ufa'dan radyo vericileri hakkında yazı ve öneriler istiyor.

- Fransızların Löjön hakkında ölüm ilanını redakte ettim.

- MOPR MK adına da bir ilan gönderdim.

- Gece çocuklar (Vova, İra ve Fan[içka]) Kuybişev'e döndü.

11 Ocak 1942. Pazar.

- Çin, Japonya, Mançurya ve Amerika ile bağlarımız konusunda somut öneriler görüştük.

(Suharev, Sorkin, Kogan, Godunov.)

- Akşam Başkır operasına gittik. (İyiydi!)

12 Ocak 1942.

- **D[imitriy] Z[aharoviç]** anjin oldu. Tedavisi için önlemler alındı. Prof. Strujevski buraya gönderildi.

- **Fürnberg**'in yönetiminde görevli olarak Moskova'ya gönderilen "Basın" Şubesi ve telgraf aj[ansı] işçileriyle toplantı.

Görevlerini belirledik; kendilerine tavsiyelerde bulunup talimatlar verdim.

- **Sorkin**'i (İvedi Ekonomik İşler İdaresi Başkan Yardımcısı değil de), idarenin ivedi işler baş danışmanı atadım.

Moskova'daki görevlerinin çerçevesini çizdim.

- Aleksandrov ([SKP(b)] MK "Prop[aganda] Şubesi) telefon etti. Engels'teki basımevinin bizim yayınevine verildiğini bildirdi.

Lenin günleri düzenlenecek.

- Bulg[arca] radyo redaksiyon üyeleriyle (Kolarov, Çervenkov, Sergeev, Lukanov) toplantı. Redaksiyon çalışmalarını iyileştirmek için önlemleri görüştük.

13 Ocak 1942.

- Radyo propaganda çalışmalarımız hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlayarak **Molotov**, **Andreev** ve **Şçerbakov**'a gönderdim ve [KEYK] Sekreterliğinin bu ...** konudaki kararını da ekledim.

- Lozovski telefon etti: Sov[yet] basını için bizim burada iki yazı yazılmasını istedi: **İsveç ve Finlandiya hakkında**.

"KE" dergisinin baskıya hazır içeriğini onayladım.

- Benim iznim olmadan Ufa'ya (KEYK'na) adam çağrılmasını yasakladım.

14 Ocak 1942.

- **Lozovski** telefon etti ve Londra'daki radyo yayıncılık şirketi aracılığıyla, haftada iki kez Fransa Almanya için yazılarımızı yayınlama olanağı bulunduğunu bildirdi.

- Torez, Marti ve Jan Rişar Blok ile toplanıp, Fransa için yazıların Blok tarafından gönderilmesi konusunu görüştük. Bu yazıların niteliği üzerinde anlaştık. Jan Rişar Blok'u Fran[sız] radyo redaksiyonuna aldık.

- **Ulbriht, Bruno Keler, Male ve Försterling**'in Karaganda'daki savaş esirleri kampında yapılan işler hakkında hazırladıkları raporu dinledim. Sorun [KEYK] Sekreterliği'nin oturumuna ge-

---

* Aslında hatalı olarak: "Kuntsevo".

** Aslında üzeri çizilmiş: "münasebetle".

tirilecek.

- **Fürnberg ve Sorkin'in grubu Moskova'ya hareket etti**.

- Bütün personel için geçerli olmak üzere, kurumumuz dahilinde silah taşınmasına karşı emir çıkardım.

15 Ocak 1942.

- İngiliz radyo yayıncılık şirketi aracılığıyla **Almanya'ya yönelik radyo yayınlarının düzenlenmesi konusunda toplantı**. (Erkoli, Pik, Viden, Fridrih, Lorents.)

Viden'in her haf[ta] **Fişer** imzalı bir yazı vermesini, Alman yoldaşların da Alman takma adlarıyla birer yazı vermelerini kararlaştırdık. Yazıların zamanında hazırlanıp gönderilmesinden Lorents sorumlu.

- Dergi yazı kuruluyla toplantı (Mirov, Geryo ve Samuyloviç). Aralık ayı sayısının içeriğini ve Ocak ayı sayısının yaklaşık planını onayladık.

- Alm[anca] haberde yapılan bir tercüme hatasının düzeltilmiş şeklini Şçerbakov ve Havinson'a yolladım: "Tolstoy'u tasvir eden tablo" yerine "Bizzat Tolstoy'un çizdiği tablo" şeklinde tercüme edilmiş.

- Askerlerin üzerinden çıkan Al[man], Ro[men] ve Mac[ar] gazeteleri ve diğer yayınlardan yararlanmamız için Mehlis'e telgraf çekerek, bunların bize gönderilmesini istedim.

16 Ocak 1942.

- [Komintern] dergisinin Alman vahşeti hakkındaki (Molotov'un notası) başyazısını redakte ettim.

1941 yılı hakkındaki ikinci yazıyı da redakte ettim.

- Tek tek her ülke için radyo propagandamızı daha da etkinleştirmek amacıyla Radyo Ana Yazı Kurulu'nun ul[usal] radyo yayınlarının analizini yapıp [KEYK] Sekreterliği toplantısında görüşülmek üzere rapor hazırlamakla görevlendirdim (toplantıya radyo çalışanlarının tamamı katılacak).

- Fridrih ve Erkoli ile birçok gü[nlük] sorunu hallettik.

- Akşam tiyatrodaydık ("Traviata"yı gördük).

17 Ocak 1942.

- Polit[ik] işçilerin ve radyo propagandacılarının katılımıyla, [KEYK] Sekreterliği oturumu.

Spasozavodsk hakkında Ulbriht, Male, Santo, Keler (Südeten) ve Förster-ling'in raporları.

Somut bir öneri hazırlama işini özel bir komisyona havale ettik.

- Alman vahşeti (Molotov'un notası) hakkında Alman halkına yapılacak çağrının **Rusça** metnini Lozovski'ye gönderdim.

- Tel[graf] ajansımızın Mosk[ova] şubesini güçlendirme, derginin durumu vb. konularda Moskova'yı arayıp Aleksandrov ile görüştüm.

18 Ocak 1942. Pazar.

- Evde çalıştım.

- Stalin İlçesi'ne gittik.

- Sıfırın altında 35°!

19 Ocak 1942.

- [Komintern'in] dergisine girecek en önemli yazıları gözden geçirdim. Yetersiz olduğu için, Varga'nın yazısını çıkardım. Japonya'yla ilgili yazıyı, Merci* ile mutabakat sağlamak üzere, Ocak sa-

* Y. V. Stalin ve SKP(b) MK PB kastedilmektedir.

yısına bıraktım.

- Komisyonun çalışmalarına hazırlık amacıyla, **savaş esirleri konusunda bir alt komisyon atadım** (Erkoli, Ulbriht, Rakoşi ve Fridrih).

Somut talimatlar verdim.

- Havinson ve Lozovski ile telefonda görüştüm.

20 Ocak 1942.

- Atamalı kadrolar komisyonuyla toplantı yaptım.

- 1942 yılı kadro sayısını ve maaşları belirledik.

- Lenin'in ölümünün 18. yılıyla ilgili olarak, **akşam matem** toplantısı.

Ponomaryov rapor sundu. (Rapor can sıkıcı ve başarısızdı.)

- Radyo yayınlarımızın dış ülkelerde dinlenebilirlik düzeyi hakkında **Şçerbakov ve Havinson'a telg[raf] çektim.** Gouloz (Hollanda) "**Hans Veber**"in çok iyi dinlendiğini bildiriyor. Blok – yeterli; Fişer – iyi; İtal[yan] yayını – yet[erli].

21 Ocak 1942.

- KEYK'nun esas çalışmalarına zarar vermeden, orduya tahsis edilecek KEYK çalışanlarının işine son verme **konusunda komisyonun oturumu.**

- Man[uilski] işe başladı ve oturuma katıldı.

- **Akşam tiyatroda.**

Vl[adimir] İl[iç] Lenin'in 18. ölüm yılı nedeniyle matem toplantısı.

Rapor ve edeb[iyat] – müz[ik] bölümü.

Sonunda "Kremlin Çanları".

Lenin'i oynayan **oyuncu** harikaydı.

22 Ocak 1942.

- **Anton ile Badalyan'a talimat verdim** (Özbekistan Cumhuriyeti'nde, Taşkent – Semerkant, Karaganda – Osp yörelerindeki İspanyol politik göçmenlerin durumunu teftiş edecek komisyon).

(Dolores, Belov ve Blagoeva katıldı.)

- "KE" dergisine girecek yazıların diğer bölümünü gözden geçirdim.

- Kolarov'un Bulg[arca] yorumunu redakte ettim.

- **Lozovski, Kuybişev'den telefon etti**: İşgal altındaki ülkelerde çıkan illegal gazeteler hakkında malûmat istedi.

23 Ocak 1942.

- Kore'de çalışmak için eğitim almak üzere (Kuşnarenkovo'daki) okulumuza gidecek olan Kore'li yoldaşlarla (Kim ve Mi) sohbet.

- **Belov**, Polonyalı **Burgin**'in (Polonya radyo redaksiyonu b[aş] redaktörü) arkadaşı Levikovski'yi soyduğunu rapor etti.

Korkunç bir skandal!

Cerjinskaya ve Petrak'ı çağırdım.

Belov, Vilkov ve İvanova'yı ("Personel" Şu[besi]) olayı araştırıp sonuç bildirmekle görevlendirdim.

Burgin'in yerine adam hazırlansın.

- **Radyo okulundan Fyodorov**, okul çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Zyuzin** – Güney denizleri ülkeleri için yazıların **hazırlanması konusunda bilgi verdi.**

24 Ocak 1942.

- **Savaş esirleri arasındaki çalışmalarla ilgili komisyonun oturumu.**

Çok kapsamlı bir tartışma.

Spasozavodsk kampına (Karaganda) gitmiş olan ekibin çalışmalarının eleştirisi.

Somut kararlar alındı. Savaş esirleri konusunda şu kişilerden daimi komisyon kuruldu: **Ulbriht, Koplenig** ve **Santo**.

- Telefonda Şçerbakov (Moskova) ile görüştüm. Kalinin'in "Bolşevik"teki yaz[ısının] ve Şçerbakov'un sunduğu raporun yurt dışında basılması için anlaştık.

Molotov'un notasıyla ilgili kampanya.

Bizim Moskova'daki şubemiz (telg[raf] aj[ansı]).

- **Taşkent**'e (Yusupov'a) telefon edip, Alman yazar Beher'i Moskova'ya göndermesini ve İsp[anyol] politik göçmenleri teftiş edecek olan Anton ve Baladyan heyetine çalışmalarında yardımcı olmasını istedim.

25 Ocak 1942. Pazar.

- Şehir dışındaydık.

- Çalışmak için evde kaldım.

- Telefonla Vişinski'yi Kuybişev'den aradım. "KE" dergisinde Polonya yazısının basılabileceği konusunda anlaştık.

- **Sorkin** Moskova'dan telefon etti.

İstanbul'daki Sidney'e 1.000 Dol[ar] göndermesine izin verdim.

Bulgaristan için harcamaları karşılamasını söyledim.

İlgi[li] merci ile, adamlarımızın değişik ülkelere uçakla indirilmesi için somut bir görüşme yapılsın ve bana rapor edilsin.

26 Ocak 1942.

- **Rakoşi** Macaristan işleri hakkında. Amerika'daki Macar göçmenler arasında çalışmak için Amer[ikan] elçiliğine başvurularak kendisine giriş vizesi verilmesinde yeniden ısrar ediyordu.

Ham hayal!

- **Fridrih** – yurt dışındaki telg[raf] ajanslarımızın işleri hakkında.

İşler önemli ölçüde artıyor.

- Akşam sendika örgütünün toplantısı. Üyelerin yarısı gelmedi. Cansız, "ölü" bir örgüt.

Çok sert bir konuşma yaptım!

27 Ocak 1942.

- Radyo yayınlarımızın dış ülkelerde daha iyi dinlenebilmesi için önlemleri görüşmek üzere mühendis **Jelezova** ile mühendis **Milheev**'i çağırdım.

- **Radyo yorumcularıyla toplantı yaptım.**

Şimdiye kadarki panorama programlarını eleştirel gözle ele aldık. Belirli bir iyileşme gözleniyor, ama daha çok şey yapılabilir.

Özellikle İsveç ve Ro[men] yorumları çok zayıf.

Sovyetler Birliği'nin yaşamı ve savaşıyla ilgili konular gereği kadar aydınlatılmıyor.

Yanlış değerlendirmeler, abartmalar sıkça görülüyor.

Birçok somut önlem aldık.

- **Hefand**'ın radyo okulu üstüne verdiği bilgileri dinledim. Okul çalışmalarını yönetme ve düzene koyma konusunda talimatlar verdim.

- **Par[ti] Komitesi yanımda.** ...* için aday[ları] görüştük.

28 Ocak 1942.

- **Fridrih, Permyakov (İnoradio)**, Vlasov (Sı[rp] radyosu).

Radyo yorumcularının dünkü toplantısıyla ilgili olarak alınması gereken birçok somut öneri belirledik.

Yor[umlar] için **Sov[yet] kaynaklarının** hazırlanması işini Permyakov'a verdik.

---

* Okunamayan metin. Muhtemelen, yeni parti komitesinden söz edilmektedir.

Sırp redaksiyonunda çalışanlara destek için: M[oskova]'dan **Spahiç**'i ve Kuybişev'den **Draviç**'i (Salay) getirteceğiz.

- Suharev ve Zisman.

Askeri hizmete tabi olanların sorununu hallettik.

- **Samuyloviç**, Şeh[ir] par[ti] topl[antısı] (29 Ocak 1942*) için raporuyla ilgili sorunları danıştı.

- Almanların, Molotov tarafından verilen notayla ilgili çağrısına bazılarının da katılması konusunda M[oskova]'dan Aleksandrov aradı.

Kabul ettim.

29 Ocak 1942.

- **Çervenkov** okuldan döndü (Kuşnarenkovo). Okuldaki durumu ve oradaki çalışmaları rapor etti.

- **Molotov'un notasıyla ilgili** Alman çağrısının sonundaki slogan önerilerini görüşmek üzere **Pik, Ulbriht ve Florin**'i biraraya getirdim.

Onaylarını dile getirdiler.

- Ulbriht ile, savaş esirleri komisyonunun somut olarak neler yapması gerektiğini belirledik.

- Savaş esirleri arasındaki çalışmalarla ilgili **kararı onayladım**.

- Her günkü gibi, Bulgarca yayınlar için yazıları ve yorumları düzelttim.

- Akşam geç vakit, aniden "Kızıl Başkırdistan" basımevini ziyaret ettim. Dehşet verici kargaşa ve yönetim bozukluğu.

30 Ocak 1942.

- Savaş esirleri ve düşmanın cephe gerisi için broşür hazırlama komisyonunu toplantıya çağırdım (Man[uilski], Erkoli, Pik, Viden, Fridrih, Rakoşi, Pauker, Ulbriht ve Valter).

73 Broşürlük plan gerçekçi değil. Komisyona bunu 25 broşüre indirmesi önerildi: Faşizmin içyüzünü teşhir; Sovyetler Birliği hakkında; Marksizm-Leninizm hakkında; Alman komünist partisi hakkında.

- **Lozovski**, Kuybişev'den aradı. **Alm[an] yoldaşların Alman halkına** (Molotov'un notasıyla ilgili) **çağrısının** benimle mutabakat sağlanmış metninin "Pravda"da yayınlandığını bildirdi.

- Moskova'dan Fitin aradı. Bulg[ar] yoldaşlarla Sofya'daki Sov[yet] elçiliği arasındaki bağla ilgili kuşkular. Orada bir provokatörün faal olduğu kuşkusu var.

- Radyodan **Hitler'in söylevini** dinledim. Tam timarhanelik!

31 Ocak 1942.

- Volf'u (KİM) kabul ettim. Gündem, KİM'in radyo propagandası ve uluslararası anti-faşist gençlik merkezinin kurulmasıydı.

Rad[yo] prop[agandası] ile ilgili talimatlar verdim. Ulus[lararası] merkez öne[risi] konusunda acele etmemesini tavsiye ettim. Sov[yet], İng[iliz] ve Amer[ikan] anti-faşist gençlik komitelerinin birbirlerine yakınlaşması için birçok etkinliğin gerçekleştirilmesi ve ancak bundan sonra uluslara[rası] merkez oluşturma sorununu ortaya koymak gerektiğini söyledim.

- **Fran[sız] yoldaşlarla oturum**.

(Man[uilski], Erk[oli], Torez, Marti, Stepanov ve D[imitrov].)

Fransız KP'nin faaliyetlerini ele aldık.

---

* Aslında hatalı olarak: "29 Ocak 1941."

Tartışmalardan sonra, Fransız yoldaşlara, işgalcilere karşı silahlı operasyon perspektifini dikkate alarak mücadeleyi aktifleştirmesi için ülkedeki gruba tavsiyeler hazırlamalarını önerdik.

1 Şubat 1942. Pazar.

Kendimi iyi hissetmiyordum!

Evde kaldım ve en ivedi işlerimle uğraştım.

2 Şubat 1942.

- **Ana Pauker** geldi. Romanya'yla ilgili birçok konuyu danıştı.

- **Dolores – Anton ile Badalyan**'ın Taşkent yolculuğu hakkında.

- Polonyalı komünist **Natanson**.

Polonya radyo redaksiyonunda çalışmak üzere işe aldık.

- Savaş esirleriyle ilgili komisyon **protokolünü**, birçok somut öneriyle birlikte **Şçerbakov'a, Beriya'ya ve Mehlis**'e gönderdim.

3 Şubat 1942.

- **Lozovski telefon etti** ve (bizim telsiz bağlarımızla) partilerden sağladığımız bilgilerin basında kullanılmasından söz etti.

- Savaş esirleri arasındaki çalışmalara ilişkin önerilerimiz hakkında **Şçerbakov**'a telgraf çektim.

- **Anton** [İvanov]'dan (Sofya), **Fitin** eliyle 10 Ocak tarihli şifreli mektup aldım.

- Frans[ız] basınından gönderilen haberlerin genişletilmesi, Alman ve İtal[yan] basınından haberler göndermeye devam edilmesi ve buna Macar basınının da dahil edilmesi gerektiğine dair Nikol'e (Cenevre) talimat vermesi için **Fridrih**'i görevlendirdim.

- Paralel sesler cihazını icat edenlerden biri olan aske[ri] 3. sınıf mühendis Fing'i kabul ettim. Stal[in] ödülü için önermeliyim.

4 Şubat 1942.

- İl Komitesi sekreteri **Osmanov** ile (propaganda sorumlusu) "Kızıl Başkırdistan" basımevi hakkında konuştum (kargaşa, pislik, yönetim bozukluğu vb.). Acil önlem alma sözü verdi.

- Molotov'un notasını ve Almanların vahşetini görüşmek üzere yapılan par[ti] örgütü toplantısının tutanağını irdeledim. Toplantı iyi örgütlenmemiş. Parti Komitesi yönetmemiş. Sallantılı anlar yaşanmış. Söz konusu vahşetten, Hitler ile birlikte **Alman halkının** ne kadar suçlu sayılabileceği konusunda açıklık yok.

- **Koplenig** –"Orman istirahati"nde (Gorki) bulunan ailesi hakkında. Ailesini orada bırakmasını tavsiye ettim.

- **Fridrih, Belov** vb. Birçok günlük sorunu hallettik.

5 Şubat 1942.

- 24 Ocak 1942 tarihli "Krasnaya Zvezda" gazetesinde (Hofman'ın yazısında ve Efimov'un karikatüründe) Macar hükümetinin davranışı hakkındaki yanlış değerlendirme –Ma[car] hüküm[eti] Hitler'e yeni askeri birlikler vermeyi reddetmiş gibi – konusunda Molotov ile Şçerbakov'a şifrogram çektim.

- **Belov** – kadrolar konusunda.

- **Fridrih** – basın ve radyo yayınları hakkında.

6, 7 ve 8 Şubat 1942.

- Gribe yakalandım.

Evde çalıştım.

9 Şubat 1942.

- **Fridrih**, yurt dışındaki ajanslarımızdan yeni yazı ve yorum siparişleri hak-

kında bilgi verdi.

- **Kolarov ile Belov** – Bulgar sorunları hakkında – güvenilir bağ kurulması konusunda.

- **Plişevski, Kim Syan, Mi ve Fridr[ih].**

Japon radyosunu dinleme işi örgütlenmeli.

Japonya'ya yönelik (özel!) radyo yayınları yapma hazırlıkları hakkında.

- Aleksandrov'dan telgraf: "Kont Galen'in[159] belgesinin yurt dışında yayınlanması amaca uygun değildir."

10 Şubat 1942.

- Pauker yanımda. Par[ti] okuluna gönderilen Romen kızının artık hamileliğin üçüncü-dördüncü ayında olduğu anlaşılmış. Romanya'daki çalışmalarda kendisinden yararlanılabilmek için, mümkünse, çocuğu aldırmayı rica ediyor.

- **Şor** – "Basın" şubesindeki işi hakkında.

- Kolarov, Belov ve Georgiev – Bulgaristan ile bağlar konusunda. Bilinmeyen çok unsur var!

- Fransız KP'ne direktifi son kez gözden geçirip redakte ettim.

Frans[ızcaya] tercüme için verdim.

- **Trifonov** (NKVD) geldi yanıma.

Fitin'den görevler.

11 Şubat 1942.

- Fransız KP'ne direktifi **Düklo'ya gönderdim**.

Artık aktifleşmeli, doğrud[an] halk ayaklanmasını hazırlamalılar.

- Koreli **yoldaş Hvan** (ile görüşüp konuştum ve par[ti] okuluna gönderdim).

- **Aleksandrov**'a (MK) ve **Mehlis**'e (Kızıl Polotok Dairesi) Macar savaş esiri subayların çağrısının yeni metnini gönderdim.

- **Lozovski** aradı. Pazar günü 2-3 günlüğüne Moskova'ya gideceğini ve ayın sonunda artık Moskova'ya kesin dönüş yapacağını bildirdi.

- Rakoşi – Macarların çağrısı hakkında.

- [KEYK] Sekreterliğinin ulusal radyo yayınlarıyla ilgili karar tasarısını gerekli yerlere gönderdim.

12 Şubat 1942.

- **Aleksandrov** (MK) telefon etti:

Önerilerim kabul edilmiş:

1. **Kandakov** (MK "Basın" şubesi baş[kan] yard[ımcısı]) savaş esirleri konusunda atanmış;

2. Savaş esirleri için kamp-okul yapılabilir;

3. Spasoz[avodsk] kampından yazılar yayınlanacak.

- Telefonda, polit[ik] radyo panorama yayınlarıyla ilgili gelecekteki çalışmalar hakkında telefonda **Havinson** ile görüştüm.

- **Pokrovski** (NKVD Telsiz Okulu Müd[ürü]) yanımdaydı.

- İngilizlerin radyo propagandalarında ve ask[eri] harekatlarında şüphe uyandırıcı kimi tutumlar hakkında D[imitriy] Z[aharoviç] ile görüşlerimizi paylaştık.

Teslim olmaya ya da Hitler'e ödün vermeye hazırlanmıyorlar mı acaba?

Tetikte olalım!

13 Şubat 1942.

- **Şçerbakov** telefonda aradı. Radyo yayınları ve savaş esirleri arasındaki çalışmalarla ilgili önerilerimin tamamını kabul ediyor.

Son zamanlarda İngilizlerin oldukça şüpheli tutumlarına dikkatini çektim.

Krips'in, savaştan sonra ne olacak konusundaki konuşmaları da kuşkulara yol açıyor. Bu gibi açıklamalar kime gerek!

- Basın bülteninin ve diğer yazılı yayınların daha kaliteli basılması için bir dizi tek[nik] önlemler aldım.

- Rakoşi – Belov, Macar kadrolar hakkında.

14 Şubat 1942.

- **Parti Okulu hakkında toplantı.**

Sorunları tartıştıktan sonra Erkoli ile Mihaylov'u (okulun mü[dür] yardımcısı), [KEYK] Sekreterliğinin karar tasarısını hazırlamakla görevlendirdik.

- Pauker (Petrov'un okulunda öğr[enci] hamile Rom[en] kızı hakkında).

Doktor raporunun hazırlanması için önlem aldım.

- Yugosl[avya] KP'nin, Partizan Hareketi Yüksek Kurmaylığı adına, işgal altındaki ülkeler halklarına (özellikle Çekoslovakya ve Fransa halklarına) bir çağrı yayınlamasını önerdim.

- Savaş esirleri için kamp-okul hakkında Aleksandrov aradı.

Anlaştık!

15 Şubat 1942. Pazar.

- Şehir dışına yolculuk yaptık.

- Akşam Komintern'de.

16 Şubat 1942.

- Radyo okulu için "Kurallar"ı onayladım.

- Çalışma odamdaki radyo alıcısını kullanarak **Blinov** bana radyo teknik cihazımızda Almanca "paralel ses"in nasıl çalışacağını gösterdi.

Başarılı olacağa benziyor.

- Romen subayları için Man[uilski]-Pauker'in kaleme aldıkları çağrı taslağını gözden geçirdim ve düzeltmeler yaptım.

Çağrı metnini **Mehlis**'e gönderdim.

- **Pik**, kolhozlarda bulunan Alman yoldaşların yerleşimi hakkında.

17 Şubat 1942.

- KEYK'nun İran'daki irtibat noktasının çalışması için somut talimatlar verdim. Noktanın başında **Kozlov** ("Personel" şub[esinde] çalışıyor) bulunacak, yardımcısı İranlı yoldaş **Adilov** (SKP(b) üyesi) ve **Truhin** (telsiz-telgrafçı) olacak.

- Ulusal radyo redaksiyonlarının yöneticilerinin katılımıyla, [KEYK] **Sekreterliğinin oturumu**. Sekreterliğin ulusal radyo yayınlarıyla ilgili karar tasarısını görüştük. Karar oybirliğiyle kabul edildi. Kararın uygulanmasını sağlamak için her ulu[sal] radyo redaksiyonunda özel olarak ele alınması kararlaştırıldı.

- Aleksandrov (MK) telefon etti – Finlandiyalı savaş esirlerinin ve kamp-okuldaki savaş esirlerinin çağrısı hakkında.

18 Şubat 1942.

- Teknik icadımızı kullanarak (Blinov'un noktası) şu günlerde harekete geçirmeye çalışacağımız **Almanca "paralel ses" için metin** hazırlama işini **Koplenig ve Bruno Keler**'e havale ettim.

- **Ulbriht, Kopl[enig], Santo, Försterling** (savaş esirleri hakkındaki komisyon). Savaş esirleri için kamp-okulda yapacağımız etkinlikleri belirledik.

- Kamp-okulla ilgili önerilerimiz, öğretmen adaylarının listesini, kamplardaki poli[tik] çalışma yapanlar hakkındaki bilgileri vb. **Aleksandrov**'a ve **Soprunenko**'ya gönderdim.

- Pauker: Petrov'un par[ti] okulunda-

ki öğrenci (Rom[en] kız) 5 aylık hamile. Kürtaj mümkün değil; ilkbaharda ülkesine göndermekten vazgeçilmeli.

19 Şubat 1942.

- Almanya'ya yayın yapan gençlik radyosunun çalışmaları hakkında **gençlerle toplantı**.

(D[imitriy] Z[aharoviç], Erkoli, Pik, Gotv[ald], Ulbriht, Volf, Slutsker, Lea Lihter vb.)

Karar alındı: Radyo, Hitlerci gençliğe muhalif radyo olarak değil, bütün Alman gençliği için yayın yapmalıdır.

Nasyonal-sosyalizmin görüş açısından değil, Alm[an] gençliğinin ve Alman halkının çıkarlarından hareket ederek, Hit[lerci] gençlik örgütünün, Hitl[erci] savaş politikasının ve Hitler rejiminin içyüzü açığa vurulmalıdır.

Sloganlar polit[ik] nitelikli, günc[el] ve örgütleyici olmalı, Hitler'in hazırl[anmakta] olduğu ilkbahar taarruzuyla bağlantı içinde ve bu taarruzu engelleme amaçlı olmalıdır.

- "Personel" Şubesinin bundan sonraki çalışmaları hakkında Vilkov, Belov, Blagoeva, İvanova ve Plişevski'yi yanıma çağırdım.

Prof. Kogan, adamlarımızın* sağlık durumları hakkında rapor verdi.

20 Şubat 1942.

- **"Personel" Şubesi çalışanlarıyla oturum**.

(Vilkov, Belov, Plişevski, Blagoeva, İvanova.)

Şubenin yeni baştan düzenlenmesi işini kesinleştirdik ("Personel" şubesine bağlı olarak, yönet[ici] kadroların özel sorunları ve nitelikleriyle ilgili bir Mes-lektaşlar Heyeti kurulacak).

- Akşam Rus Dra[ma] Tiyatrosu'nda "Suvarov"u izledik.

21 Şubat 1942.

- Gelecek sayıya yazı yazacakların katılımıyla, "KE" **dergisi redaksiyonunun oturumu**.

(Got[vald], Kolarov, Erkoli, Man[uilski], Florin, Magnus, Geryo, Mirov, Ponomaryov.)

En geç 10 Mart'a kadar çift sayı (Ocak-Şubat) çıkarma kararı aldık. Yazarlar en geç 24 Şub[at]'a kadar yazılarını teslim etme sözü verdiler.

- Akşam – Kız[ıl] Ordu'nun 24-üncü kuruluş yılı töreni.

22 Şubat 1942. Pazar.

- Günün ilk yarısında evde çalıştım. Saat 6'da – Komintern'de.

- Törenli Şehir toplantısına gitmedim.

- Dış radyo yayınları için sloganlar konusunda **Havinson** aradı.

Yeni **Slavlar Mitingi**'nde konuşma yapacak olanlar.

23 Şubat 1942.

- **Çervenkov, Gilman** ve okulun **muhasebecisi** (Kuşnarenkovo).

- **Fridrih** – Rayştag'ın kundaklanmasının yıldönümü (27 Şub[at]) hakkında.

Dış basına yazı verilmeli. İnoradio'da da.

- **Gulyaev**, Polonyalı yoldaşların havadan indirilmeleri hakkında bilgi verdi.

- **Stalin**'in verdiği emrin[160] radyo propagandasında kullanılması için talimatlar verildi.

24 Şubat 1942.

- **Havinson**'un (İnformbüro) İnoradio

---

* Komintern'de çalışanlar.

için gönderdiği slogan taslaklarını aldım.

- Riom davasıyla[16] ilgili olarak Fransızlar (Torez, Marti, Ramet), Man[uilski] ve Stepanov ile toplantı.

Davayı Vişi'ye ve Fran[sız] hainlere karşı yığınsal seferberlik için kullanmanın yollarını belirledik. Bu arada, sanık durumundaki Daladie ve Blum'un kendilerini halkın önünde temize çıkarmalarına izin verilmemeli.

- Gençlerle toplantı (Slutsker, Volf, Mraçkovski, Antonov). Gençlik radyo yayınları için planları gözden geçirdim.

- İran'a gidecek olması nedeniyle, Kozlov ile sohbet.

- Alm[anca] paralel ses **cihazının** işletilmesi konusuyla ilgili olarak Blinov yanıma geldi.

25 Şubat 1942.

- Savaş esirleriyle ilgili komisyon yanımda.

Kamp-okulun sorunları, savaş esirleri kamplarında işçiler.

- Romanyalı demiryolu işçisi Donça'yı (Pauker ile birlikte) kabul ettim. Donça'yı okula gönderiyoruz.

- **Koplenig ve Bruno Keler**, Almanca "para[lel] ses" hakkında.

(Blinov'un denemeleri başarısız. Yarın tekrarlama kararı aldık.)

- **Belov ve Vilkov**, "Personel" Şubesindeki yeni düzenlemeler hakkında.

- Rakoşi, Macar işleri üstüne.

26 Şubat 1942.

- Kuybişev'den Lozovski aradı. Birkaç gün Moskova'da kalmış. İnformbüro'dan yeni bir grup M[oskova]'ya dönüyor. Kendisi ve daha 4-5 eleman şimdilik orada kalıyor.

- Bugün gündüz yapılan Al[manca] para[el] ses denemeleri tatmin edici sonuç verdi.

Düzenli çalışmalara başlıyoruz.

- Leningrad'dan bizim hizmetimize verilen Finlandiyalı yoldaşlar: **Lehtinen, Eykiya, Ahoo** ile, burada yapacakları işleri konuştum.

- "Personel" Şubesindeki yeni düzenlemeyi özel bir emirnameyle sonuçlandırdım.

- Akşam **Havinson** telefon etti:

1) Slav[lar] mitinginde konuşma yapacak olanlar; 2) Sla[v] dergisinin basılması; 3) Hitler'in Slavlar üzerinde uyguladığı kıyıma karşı Slavların muhtırası.

27 Şubat 1942.

- Faşist Alm[an] zindanından kurtuluş[unun] sekizinci yılı.

27 Şubat 1942.

- **Bulg[ar] yoldaşlardan** şu selamlama mektubu **geldi**:

"Yoldaş Georgi,

KEYK aygıtında doğrudan senin yönetiminde çalışmakta olan biz, Bulg[ar] yoldaşlar, faşist Alman canavarının elinden kurtuluşunun ve Moskova'ya gelişinin sekizinci yılı olan bugün seni kutluyoruz.

Geride bıraktığımız sekiz yıl içinde ve gelecekteki yıllarda KEYK'nun senin tarafından yönetilmiş olmasının önemi Komintern'in tarihinde yüksek değerini bulacaktır. Bizim partimiz için bunun önemi on kat daha fazladır.

Halkımız için yaşamsal önemi olan bugünkü koşullarda da bizler, partimizin senin yönetiminde halkımızın Hitlerciliğe karşı, Sovyetler Birliği'nin bugünkü Büyük Anayurt Savaşı'nda zaferi için mücadelesinde doğru yolu bul-

mak için görevini yerine getireceğine kesinlikle inanmaktayız.

Sana sağlık, güç, dinçlik diliyor, seni kucaklıyoruz.

Kolarov, Belov, St. Blagoeva, Çervenkov, K. Lukanov, S. Kolev (Serg[eev]), Georgiev, N. Blagoeva, Kondova, Dimitrova, M. Kozovska."

- **Frans[ız] yoldaşlar** şu selamlama mesajını gönderdiler:

"Değerli yoldaş Dimitrov!

Laypzig davasında Hitlercilere, provokatörlere ve kundakçılara darbe vurduktan sonra Moskova'ya gelişinin sekizinci yıldönümünde, bugün bizler sana olan içten sevgimizi ve sonsuz sadakatimizi dile getirmek istiyoruz.

Sen hepimiz için mükemmel bir örnek ve yol göstericisin ve bizim en büyük dileğimiz, senin öngörülü ve kararlı yönetimin altında canla başla çalışmak ve Lenin-Stalin'in büyük davasının başarısı için Komünist Enternasyonalimizin programını var gücümüzle hayata geçirmektir.

Torez, Marti, Ramet, Stepanov."

- **Manuilski** telefon ederek kutladı:

"Sağlık ve daha uzun yıllar veri[mli] çalışmalar dilerim. Senin yönetimin altında Hitlercilere karşı, Lenin-Stalin'in davası için dövüşeceğiz."

- **Dolores** şahsen kutladı.

- Par[ti] Komitesi başta olmak üzere, politik alanda çalışan yoldaşlar, kutlama selamlarını iletmek için, kendilerini kolektif olarak kabul etmemi rica ettiler. Kabul etmeyi reddettim.

Tipik olan şu ki, bu konuda Almanlardan hiç biri, hiçbir şey yapmadı!

- [KEYK] Sekreterliğinin ulus[al] radyo yayınları hakkındaki kararını son kez redakte ettim. Molotov'a ve Şçerbakov'a gönderdim.

- Finlandiya radyo redaksiyonuyla toplantı (Eykiya'yı, Lehtinen'i ve Ahoo'yu da redaksiyona aldık).

- **Gulyaev**, bizim kadroların yurt dışına geçirilmesi konusunda.

28 Şubat 1942.

- Kuşnarenkovo'daki par[ti] okulunun sorunlarıyla ilgili olarak **Gilman ile Çervenkov**'u kabul ettim. **Okulun ekonomik idare işlerindeki** ağır hatalarını düzeltmesi için Gilman'a son uyarıda bulundum.

- Stalin'e, Molotov'a vb. Yugoslavya'daki partiz[an] hareketinin önde gelen yöneticilerinin nitelikleri hakkında bilgi gönderdim.

1) Tito – Valter – gerçek adı Yosif Broz; 2) Popoviç, Konstantin; 3) Çernoviç, Milovan; 4) Jujoviç, Sreten; 5) Birk, Frants Edvardoviç; 6) Ribar, İvan Davidoviç; 7) General Arso Yovanoviç.

- **Stal[in], Molot[ov], Malenkov**'a, Kızıl Ordu Genel Kurmay Akademisi'ni bitiren **altı İspanyol** komutan hakkında yazdım ve Kızıl Ordu'ya dublör-stajyer olarak kabul edilmelerini rica ettim. Söz konusu olanlar: 1) **Kordon, Antonio** (Rus soyadı Kuznetsov, Anton Antonoviç); 2) **Galan, Hose** (Horoşev, Mark İvanoviç); 3) **Prados, Pedro** (Potapov, Boris İvanoviç); 4) Markos, Manuel (Malişev, Mark Manuiloviç); 5) Snurad, Frantsisko (Stepanov, Pavel Pavloviç); 6) Siero, Rodriges (Radonov, Evg[eni] Evgenieviç).

1 Mart 1942. Pazar.

- Viyaç[eslav] Mihayloviç [Molotov]'u arayarak, Yugoslavya'dan Valter'in gönderdiği telgrafta, Partizanların

Yüksek Kurmayı ile görüşmek isteğiyle bir İngiliz askeri heyetinin oraya gittiğinin bildirildiğini söyledim.

- Akşam tiyatrodaydık. Başkır dilinde Özbek oyunu izledik. Başkır oyuncular harikaydı.

2 Mart 1942.

- Riom davasıyla ilgili olarak Fr[ansız] KP'ne gönderilecek direktifi son kez redakte ettim.

- İnformbüro'daki karşı-propagandanın düzenlenmesi ve **teletiple** yazı verilip alınması konusunu Havinson ile telefonda görüştüm.

- Yeni Slav mitinginin örgüt işleri konusunda Havinson akşam tekrar telefon etti.

3 Mart 1942.

- Taşkent'te Arap ülkelerinden yapılan radyo yayınlarını dinleme merkezi kurulacak. Bu işler için Kuyb[işev]'den Hintli **Lopes** ile Arap **Liberman**'ın TASS'ın hizmetine verilmesi ricasında bulunuldu.

- **Teletip** makinasının montaj işlerini görüşmek üzere telgraf şefi **Karataev** ile "Kızıl Başkırdistan" **gazetesi sorumlusu** yoldaş bana geldiler. "Kı[zıl] Başkırdistan" yazı işleri kuruluna monte edilmesi konusunda anlaştık.

- Sofya'dan ("Luka") şifreli yazı geldi. Şimdilik şifre çözülemiyor.

- **Suharev, Blinov ve Egorov** – dış ülkelerle telsiz bağlantılarımızı daha da etkinleştirme önlemleri konusunda.

- **Almanca ses** hakkında **M[oskova]'dan Sorkin aradı. Konuşmalı yayın** sırasında kötü, müzik yayınlanırken iyi duyuluyor. Petrov'a göre, frekans ayarı yanlış.

- Akşam par[ti] toplantısı. Part[izan] harekatları hakkında Ponom[aryov]'un raporu.

4 Mart 1942.

- **Erkoli ve Fridrih** – aygıtımızın bir kısmının Moskova'ya dönüşü konusunda.

"Basın" Şubesi, telg[raf] ajansı ve radyo yayınları için somut bir plan hazırlamalarını istedim.

- **Samuyloviç** (yazı kurulundan) başka iş rica ediyor.

- **Pik – Ulusl[ararası] Kızıl Yardım** hakkında. Çağrı yayınlamayı öneriyor. Politik açıdan uygunsuz ve pratikte gerçekçi olmayan bir öneri olarak reddettim.

5 Mart 1942.

- **Man[uilski]** ile Almanya için **sloganları görüştük.**

- **Gulyaev, Suharev** – dış ülkelere önce hangi gruptan işçilerin aktarılacağını belirledik.

- Al[manca] paralel ses pek iyi işitilmiyor. Bu konuda **Blinov** yanımdaydı.

- Part[izan] hareketinin sınırlı kalmasına karşı **Valter**'e çekmiş olduğum telgrafı, Stal[in], Mol[otov] ve diğerlerine de gönderdim.

6 Mart 1942.

- Sov[yet] İnoradio'sunun Almanya, Macaristan, Romanya, Finlandiya, Bulgaristan ve başka ülkeler için sloganlarını (İnformbüro) redakte ettim.

- Fitin eliyle Luka'dan (parti* MK) gelen şifreli yazının şifresi bir türlü çözülemiyor. Çok kuşkulandırıcı bir durum...

---

* BKP söz konusudur.

- Savaş esirleri okulu hakkında **Aleksandrov** (MK) ile telefonda görüştüm. Okul 1 Nisan 1942 günü başlamalı. Hazırlıklar sürüyor.

7 Mart 1942.

- D[imitriy] Z[aharoviç] ile ikimiz, Havinson'a gönderilecek slogan taslaklarını redakte ettik.

- Kadınların 8 Mart konuşmaları için metinleri kontrol ettim.

- Akşam Dünya Kadınlar Günü nedeniyle toplantı.

- Dzerjinskaya.

8 Mart 1942. Pazar.

- Valter'den (Yugoslavya) telg[raf] geldi:

"Aralıksız süregiden çarpışmalar yüzünden mermi ve askeri teçhizat yetersizliği içindeyiz. Acilen yardım göndermenizi rica ediyoruz. Mühimmat yetersizliği yüzünden birliklerimizin durumu ciddi. Her gece uçaklarınızı bekliyoruz. Şimdi burada hava iyi."

Telgrafın içeriğini Beriya'ya aktarırken, şunu da yazdım: "Çok rica ederim, bu konuyla özel olarak ilgilenin ve yardım olasılığını bizzat yoldaş Stalin ile görüşünüz. Kahramanca çarpışan Yugoslav yoldaşlar için en küçük yardımın bile büyük önemi olabilir. Böyle bir yardımın mümkün olup olmayacağını bana hemen bildirmeyi reddetmezsiniz".

9 Mart 1942.

- [Kominternin] dergisi için yazıları gözden geçirdim.

- Öz[el] askeri eğitim görüp, şimdi Kızıl Ordu Politik İdaresinin emrine gönderilecek olan bizim eski elemanlardan **Volkov** ve **Bihovski**'yi kabul ettim. Savaşmaya hazır, azim dolu, sımsıkı adamlar.

- Tom Muni 7 Mart günü ölmüş.

Bizim adımıza bir taziye metninin hazırlanması görevi verdim.

- **Havinson**, bizim elemanlardan birkaç kişinin görevli olarak ona gönderilmesini ve karşı-propaganda için yazılar verilmesini rica ediyor.

- Burada yeniden kaleme alınan slogan taslaklarının metinlerini Havinson'a gönderdim.

10 Mart 1942.

- Luka'dan ([BKP] MK) gelen şifreli yazının aslı geldi.

Tüm kuşkular ortadan kalktı. Kurulan bağ güvenilir. Bulg[ar] partisi MK üyelerinin önde gelenleri korunabilmiş. Radionov (denizaltıyla varan gruptan) MK üyeliğine alınmış. Tanrıya şükür, herşey yolunda!

- Suhar[ev] ve Gulyaev ile birlikte dışarıya gönderilecek grupların üyelerini ve bunları hazır duruma getirmek için daha nelerin yapılması gerektiğini görüştük ve kesin olarak belirledik.

- **Valter**'den (Yugoslavya), Partizan Yüksek Kurmaylığı çağrısı geldi. Parti nitelikli: partizanları kom[ünist] partisi örgütledi: yaşasın Kızıl Ordu, yaşasın yoldaş Stalin vb.; İngiltere, Amerika vb. hakkında tek söz yok.

Çağrının ulusal nitelikli olması için, bunları değiştirmesini Valter'e önerdim.

- Gece geç vakit **Şçerbakov** telefon etti: Stal[in] ile görüşmüş. O da kendisine şöyle demiş: D[imitrov] Almanların grubuyla M[oskova]'ya gelsin. Ne kadar tez gelirse, o kadar iyi olur...

Aradan bir saat geçtiğinde, **Poskryobişev** aradı: "Doğrudan telefonla Stalin'e bağlıyorum": "Hemen yarın Al-

man grubuyla...* şehirde olmanız iyi olur..."

11 Mart 1942.

- Günün hemen hemen tamamını dergi sayfalarını (çift sayı Ocak-Şubat) kontrol ederek geçirdim.

- Kötü sağlık durumları ve ek gıdaya ve meyvelere ihtiyaç duydukları için Dolores, Marti, Pik, Pauker ve Manuilski'ye bizim hesabımıza ayda 500 ruble tutarında iaşe sağlaması için İvedi Ekonomik İşler İdaresine talimat verdim.

- Birl[eşik] Devletler'e Tom Muni'nin ölümü nedeniyle (T. Muni'nin kardeşinin adresine) taziye yazısı gönderdim. Muni 7 Mart 1942'de ölmüş.

12 Mart 1942.

- Moskova'da (Mart sonunda) yapılacak Slavlar mitinginden Slav halklarına çağrıyı hazırlamak üzere oturum yaptık. Man[uilski], Erkoli, Gotvald, Kopetski, Kolarov, Vlasov, Dzerjinskaya katıldı. Gotvald, Kolarov ve Vlasov ilk taslağı kaleme almakla görevlendirildi.

- Fridrih, Suharev, Belov, Vilkov, Nikolaev ve Blinov ile, Moskova'ya dönecek olan ilk grupta somut olarak kimlerin olması gerektiğini görüştük.

Nerdeyse tamamlanmış bir liste hazırladık.

- **Lozovski** aradı ve daha önce Alman toplum adamlarının yayınladığı çağrı gibi, Macar toplum adamlarının da Macar halkına hitaben bir çağrıyla ortaya çıkmasının tavsiye edildiğini söyledi.

13 Mart 1942.

- Moskova'ya gidecek olanların listesine (en çok **60 kişi**) kesin şeklini verdik.

- **Şçerbakov** ile telefon görüşmesi yaptım ve Manuilski'nin de gitmesinden söz ettim. Cevabı şöyle oldu: "Ben Size yoldaş St[alin]'in talimatını aktardım. Man[uilski]'nin M[oskova]'ya gelmesi söz konusu değildi. Sizin girişiminiz ve sorumluluğunuz altında gelebilir. Bu yüzden kendisine kimse çıkışmayacak!"

Man[uilski] tamamen incindi ve gücendi. MK'nin kendisini fiilen ihmal ettiğini hissediyor.

Sorumluluğunu kendi üzerime alarak, **Manuilski**'yi de gidecek gruba dahil etme **kararı aldım.**

14 Mart 1942.

- Aygıtımızın bir bölümünün Moskova'ya gidecek olmasıyla ilgili birçok sorunu hallettik.

Kats'ı kafileye şef atadım.

- Polonya sorunlarıyla ilgili oturum (Dzerjinskaya, Natanson, Kasman (Polonyalılar), D[imitriy] Z[aharoviç], Erkoli, Gotvald, Fridrih ve ben).

Londra'daki Polonya hük[ümetinin] gerici davranışları karşısında **Polonya** ulu[sal] radyosunun alacağı **tutumu** açıklığa kavuşturduk ve radyonun bu konuları aydınlatmak zorunda olduğu için, Sikorski hükümetine karşı açık tavır koymaması gerektiğini belirttik.

- Yurt dışına aktarılmak üzere belirlenen gruptaki yoldaşların M[oskova]'ya gönderilmesi konusunda **Suharev ile Gulyaev** yanıma geldiler.

- Ufa'dan yapılan pol[itik] panorama yayınlarının geleceğiyle ilgili çalışmaları görüşmek üzere Şçerbakov ile Havinson'u arayıp kendileriyle konuştum.

---

* Okunamayan bir metin.

15 Mart 1942. Pazar.

- Moskova'ya gitmek için hazırlık yaptık.

16 Mart 1942.

- Bulgar radyo redaksiyon üyeleriyle oturum (Kolarov, Çervenkov, Lukanov, Sergeev, Blagoeva, Solovyov (K[iril] Lazarov).

Bulgar radyo propagandasıyla ilgili talimatlar verdim.

- Ufa'da bundan sonra yürütülecek çalışmaları Erkoli ve Fridrih ile ele aldık.

- Aynı şeyi Suharev, Tatarenko ve diğerleriyle de yaptım.

- **Kats ve Ponomaryov'a**, şu günlerde Moskova'ya hareket edecek kafileyle ilgili talimatlar verdim.

- Kar[deş] komünist partilerinin kadrolarına gösterilecek esirgeme ve özenle ilgili oturum (katılanlar: Pik, Ulbriht, Ditrih, Erkoli, Bogdanov (MOPR), Belov, Vilkov ("Personel" Şub[esi])).

- (Uf[a] saatiyle) saat 10.30'da Moskova'ya hareket ettik. Çok rahat bir vagon-salonda yolculuk yaptık.

17 Mart 1942.

- **Gündüz saat 2'de** (Kuybişev saatiyle) Kuybişev'e vardık.

- Aşağıdakileri hazırlayıp son şeklini verdim ve teletiple Moskova'ya gönderdim:

1) Slav mitinginde kabul edilecek çağrı taslağı;

2) Amerika'da ve başka ülkelerdeki (Slav) toplum adamları, örgüt ve gazeteʼlerin listesi;

3) Yugoslavya Partizan ve Gönüllüler Halk Kurtuluş Ordusu Yüksek Kurmayının işgal altındaki ülkelerin halklarına çağrısı.

Bu belgeleri bilgi olsun diye Lozovski'ye de gönderdim.

- Bizimkilerle birlikte Kuybişev'de öğle yemeği yedik. Büyükler de, küçükler de, hepsi iyiler.

- Moskova'dan (uçakla) biraz önce gelen Lozovski ile konuştum.

Daha bir süre Kuybişev'de kalacak. Yab[ancı] muhabirler Moskova'dan Kuybişev'e geri gönderilecek.

- Akşam saat 9'da bizimkilerle vedalaştık ve gara doğru hareket ettik.

Mitya'yı, Dora'nın gözetiminde Vovoçka, Faniçka ve İroçka'nın yanında, Kuybişev'de bıraktık.

Vedalaşırken **Mitya** bana şöyle dedi: "Babacığım, faşistlere karşı işlerinde kusurun olmamasını dilerim. İsterim ki, Komintern, yoldaş Stalin'in memnun olacağı kadar iyi çalışsın!" (Akıl almaz bir şey! İki hafta sonra sadece altı yaşını dolduracak!)

- Saat 10'da Moskova'ya hareket ettik.

18 Mart 1942.

- Bütün gün yoldaydık. Tren son derece iyi yol alıyor.

- Günümüz, gerçek bir istirahat günü gibi geçti. Böyle bir şey çoktandır, yani **22 Haziran** 1941'den* bu yana olmamıştı.

- Akşam Sofya radyosunu dinledim. **Paralel ses** (Marek) başarılıydı. Paris Komünü Günü'nü anlatıyor, İnformbüro'nun bildirisini okuyor, Bulgar spikerle tartışıyordu vb. Aslında, düşmanın radyosundan, onun dinleyicilerine hitap edip konuşabilmek büyük bir başarı ve

* Asıl metinde yanlış: "1942".

radyo propagandasının güçlü bir silahı.

19 Mart 1942.

- Saat 10.30'da Kazan istasyonuna vardık.

Büyük bir hızla yolculuk ettik – Kuybişev'den Moskova'ya kadar 36 saat sürdü.

(Normalde, savaş öncesinde, genellikle yolculuk **daha uzun** sürüyordu!)

- Hemen **Sorkin**'i çağırdım ve işe başladım.

- Yoldaş Stalin telefon etti. Alman yoldaşların ne zaman geleceklerini ve Çinlilerin yola çıkıp çıkmayacaklarını sordu. "Geldiklerinde, bildiriniz. Şimdilik beni Almanlar'la Çinliler ilgilendiriyor. Diğer sorunları daha sonra görüşürüz..."

- Şçerbakov, Aleksandrov, Havinson, Merkulov ve başkalarıyla konuştum.

- Tuğgen[eral] **Çuykov**'u (Çin'de ataşe-militer) kabul ettim. Çin'deki durum ve Çan Kayşi ile komünist partisi arasındaki ilişkiler hakkında bilgi verdi.

20 Mart 1942.

- Merkulov, **Hose Dias**'ın bugün saat 2.15'te Tiflis'te **öldüğünü** bildirdi. Adamcağızın ölümü çok trajik olmuş. Son zamanlarda düzelme umudunu tamamen yitirmiş. Ağır psikolojik depresyona girmiş. İki yıl önce kendisini başarıyla ameliyat eden Profesör Spasokukotski'nin katılımıyla konsültasyon varmış. Profesör Moskova'dan Tiflis'e Dias için (uçakla) özel olarak gelmiş. Bugün ikinci konsültasyon yapılması gerekiyormuş. Saat 12.15'de havasızlıktan şikayet eden Hose, pencereyi açmalarını rica etmiş. Pencereye yanaşmış, temiz havada biraz nefes almış ve karısıyla hem[şirenin] hiç beklemediği bir anda, binanın beşinci katından kendini sokağa doğru aşağıya bırakıvermiş...

- Dias'ın ölüm haberini Ufa'ya bildirdim ve hemen bir taziye haberi göndermelerini istedim.

- Yoldaş Stalin'e bir mektupla Dias'ın ölüm haberini ilettim ve şunları önerdim:

1) Cenaze töreni Tiflis'te yapılsın.

2) Törenin örgütlenme işleri Gürcistan KP(b) MK'ne havale edilsin.

3) Cenaze merasimine katılmak üzere Dolores uçakla Ufa'dan Tiflis'e gönderilsin.

Poskryobişev (Stal[in]'in verdiği görev üzerine)...*, önerilerimin kabul edildiğini bildirdi.

Dolores için uçak konusunda Molotov ile anlaştım.

- **Busalov** (Kremlin Sağl[ık] Dair[esi]), bugün gündüz saat 2'de Prof. Spasokukotski ile (Dias'ın acı sonuna çeyrek saat kala) konuştuğunu bildirdi. Spasokukotski durumu umutsuz bulmadığını, ancak hastanın ağır depresyonda olduğunu söylemiş. Hasta, sağlığının düzeleceğine olan umudunu tamamiyle yitirmiş. Konsültasyon yapılmasını istemiyormuş. Yemek yemiyor, çok garip davranıyormuş vb.

- **Şçerbakov** telefondan aradı ve yoldaş St[alin]'in, Yugos[lav] hükümetiyle ilişkiler nedeniyle şimdilik Yugosl[avya] Part[izan] Ordusu Yüksek Kurmay çağrısının yayınlanmayıp beklenmesini tavsiye ettiğini bildirdi.

21 Mart 1942.

- Dias'ın ölüm ilânını Stal[in]'e gön-

* Asıl metinde üstü çizili bir kelime

derdim. Herhangi bir kayıtta bulunmadı.

Ölüm il[ânını] "Pravda" yazı işleri kuruluna ve (diğer gazetelere iletilmek üzere) TASS'a gönderdim.

Yurtdışına gönderilmek üzere de Fürnberg'e verdim.

- Sov[yet] hüküm[eti] ile Londra'daki Yugosla[vya] hükümeti arasındaki ilişkilerde kimi sorunlar tam olarak açıklığa kavuşuncaya kadar, Partizan Yüksek Kurmayının çağrısını yayınlamayı geciktireceğimizi Valter'e bildirdim.

- **Dolores**'in (Dias'ın cenaze törenine katılmak üzere) uçakla Tiflis'e gidişi için gerekli sorunları hallettim.

- KEYK'nun Moskova'daki ekonomik işleri hakkında rapor sunması için Kuzmin'i kabul ettim.

- Moskova'daki telg[raf] ajansının ve muhabirlerin işleri hakkında Fürnberg'in raporunu dinledim.

- Kafilemizin bu gece Ufa'dan Moskova'ya hareket etmesi gerekiyor.

22 Mart 1942.

- **Macar** toplum adamlarının Macaristan halkına çağrısının taslağını **Stal[in], Molot[ov], Şçerbak[ov]**'a gönderdim.

- Dolores Ufa'dan Kuybişev'e uçakla hareket etmiş ve gündüz saat ikide uçuşuna oradan devam ederek, akşam saat 6'da Astrahan'a varıp geceyi orada geçirecek ve yarın gündüz saat 11'de Tiflis'e varmış olacak.

- **Dias'ın ölüm haberi** "Pravda" ve tüm diğer gazetelerde yayınlandı.

Yurt dışına da gönderildi.

- 2-3 **saat köşkte kaldık**.

Kullanılır hale getirilebilir.

- Akşam film izledik (savaş sahneleri ve "Almanların Moskova önlerindeki yenilgisi").

23 Mart 1942.

- Dolores uçakla Astrahan'a varmış.

Toboso'yu aramış ve kötü hava koşulları nedeniyle geceyi Astrahan'da geçirmek zorunda olduğunu, yarın da Tiflis'e hareket edeceğini bildirmiş.

- Dias'ın cenaze töreni konusunda Gürcistan MK Sekreteri Çarkviani aradı. Törenin Çarşamba gününe (25 Mart) ertelenmesi için anlaştık.

- Adamlarımızın uçakla diğer ülkelere geçirilmesiyle ilgili olarak Stal[in]'e mektup gönderdim. Bu işin organizasyonunu Malenkov, Beriya ve bana görev olarak vermesini rica ettim.

- "Basın" şubesinden ve telg[raf] ajansından yönetici kadroyla toplantı düzenledim: Fürnberg, Glaubauf, Şverma, Akerman ile yapacakları işleri görüştük.

- Maslova'yı (Vokşin'in karısı), Çek yoldaş Prohazka'yı, Koreli Kim'i kabul ettim.

24 Mart 1942.

- Tuğgeneral Panfilov (İst[ihbarat] Dai[resi]), general Samohin, albay Kislenko ve Vasiliev'i kabul ettim.

Samohin cephelerdeki durumla ilgili bilgi verdi.

Doğu cephesinde **91 Alman**, 3 Macar, 10 İtalyan ve 25 Romen tümeni.

Almanlar en çok 40 tümen daha sürebilir. 20 tümenlerini Almanya'da ve işgal ettikleri ülkelerde tutmak zorundalar.

Savaşın devamı için yedek güçlerinin tamamı 2 milyon kişiyi geçmiyor.

Verilerin hepsi, Almanların bütün cephe boyunca ilkbahar taarruzuna geçemeyeceklerini gösteriyor.

Çok büyük gereksinim duydukları

petrol nedeniyle ana darbeyi Kafkaslara doğru, Güney cephesine vurmaya çalışacaklar.

Saldırılarının destek doğrultusu Türkiye ya da Suriye (Musul) olacak. Diğer destek saldırı yönü ise – Leningrad.

Türkiye'nin tutumu açık değil, ama birçok delil Türkler'in direneceğini gösteriyor. Amerikalılar Türklere silah sağlıyor.

Macarlar ve Romenler daha fazla askeri birlik vermeye yatkın değil. Bulgarlar, Bul[gar] ordusunu Hitler'den yana savaşa sürmeye henüz karar veremiyor.

Savaşta inisyatifin bizim elimizde kalacağını düşünmemiz için bütün nedenler ortada.

Almanya'nın savaş gücü ancak sonbahara kadar yeterli olur. Sov[yet]-Alman savaşının sonunun sonbaharda belirleneceğini tahmin etmeliyiz.

Almanlar, 2 milyon ölü, diğerleri yaralı ve soğuktan donmuş olmak üzere, 6 mil[yon] kadar askerini yitirmiş.

- Propaganda ve karşı-propagandamızın organizasyon sorunlarını görüşmek üzere **Havinson** bana geldi. Tek merkez ve tek yönetim oluşturulması.

25 Mart 1942.

- **Şçerbakov'un makamındayım.** Radyo propagandasının kimi sorunlarını görüştük. Şu konularda anlaştık: İnformbüro, dış ülkelere yönelik resmi radyo propagandası üzerinde yoğunlaşacak, İnoradio ise, Radyo Müsteşarlığından alınarak TASS ajansına katılacak. Bu arada, bizim propaganda aygıtımızla sıkı bir temas içinde bulunulacak.

- Kız[ıl] Ordu Politik Dairesi'nden **Kuznetsov, Burtsev** vb. kendi propaganda sorunlarını görüşmek üzere yanımdalar.

- **Perepiskin**'i (İletişim Bak[anlığı]) ve Kogan'ı özel ulu[sal] yayınlarımızın bir kısmında teknik donanımın temini konusunda görüşmek üzere yanıma çağırdım.

En yakın bir zamanda 4-5 radyo yayını yapılmasını sağlayabileceklerini söylediler.

26 Mart 1942.

- Yugoslavya konusunda Malenkov'u aradım.

Partizan ordusuna silah yardımı sorununa ve adamlarımızın (par[ti] işçileri) yurt dışına çıkarılması sorununa acil çözüm gerektiğini vurguladım.

- Kuybişev'e gidecek olan muhabirlerimizin yapacağı işler hakkında **Fürnberg, Glaubauf, Janet** (Ros), **Smit, Şverma** ve **Akerman** ile toplantı yaptım.

- İnoradio'nun sorunlarıyla ilgili olarak **Polikarpov** bana geldi. Tavsiyelerimi rica etti.

İnformbüro çerçevesinde dış ülkelere propaganda için tek merkez kurulmasına ilişkin görüşümü anlattım.

- **Bulgar Kozovski**, Slavlar mitinginde (4 Nisan 1942) yapacağı konuşmanın metnini gözden geçirmem için bana getirdi.

- Bulgar Vinarov (Kızıl Ordu'da alay komutanı). Taşkent'teki "Frunze" Harp Akademisi'ne öğretmen gönderiliyor. Benden, savaşta görev verilmesi için yardımcı olmamı rica ediyor.

- **Bizim Ufa treni akşam saat 11'de geldi** (21 Mart 1942 günü Ufa'dan kalkmış).

27 Mart 1942.

- D[imitriy] Z[aharoviç] işlerimizin

durumu ve kendisinin yapacağı işler hakkında benden bilgi aldı. Propaganda alanında kendisine birçok görev verdim.

- Alman yoldaşların çalışmaları hakkında **Pik** geldi.

- Savaş esirleriyle ilgili çalışmalar hakkında- **Ulbriht**.

- "Basın" Şubesi ve telg[raf] ajansının çalışmaları hakkında - Fürnberg.

- **Fürnberg, Sorkin, Ponomaryov** – çalışma odalarının dağılımı ve donatılması konusunda.

- **Kazakov** – (Parti Komitesi Sekr[eteri]) – parti örgütü hakkında.

- Romen yoldaşlar Roven ve R...*'i kabul ettim. (...** emrindeymişler).

28 Mart 1942.

- Özel grup konusunda Gulyaev'i kabul ettim.

- Elemanlarımızın dışarıya çıkarılması konusunda yoldaş Stal[in]'e yazdım.

29 Mart 1942. Pazar.

Hastalandım.

30 Mart 1942 – 6 Nisan 1942.

- Hastaydım ve evde çalıştım.

- Bu dönemde kabul ettiklerim: Fitin, Sudoplatov, Çuykov (Çin'deki eski at[aşe] – militer], Vasiliev (Sov[yet] istihbaratının başı olarak Yanan'a gidiyor), Sorkin, Gulyaev, Fürnberg, Belov vb.

7 Nisan 1942.

- Kominterndeki işime gittim.

- D[imitriy] Z[aharoviç] – işbölümü konusunda anlaştık (%80 Kız[ıl] Ordu Politik Da[iresi]'nde çalışacak).

- Fürnberg, Belov, Kuzmin, Sorkin ...*** müessesede düzen.

8 Nisan 1942.

- Parti Komitesini yanıma çağırdım.

Par[ti] örgütünün çalışmaları ve müessesemizde sıkı bir düzen kurma konularını açıklığa kavuşturduk.

(Üyeler: **Plişevski (sekr[eter])**, Kazakov, Blagoeva, Kuzmin, Mraçkovskaya.)

- "Orman İstirahatı" çoc[uk] yurdu (Gorki) hakkında.

(Müdür Mindin, Belov, Kuzmin, Kazakov, Sorkin.)

- Pik – Alman askerlerine çağrı hakkında.

- Erkoli ve Suharev (Ufa) ile telefonda görüştüm. İkinci kafile Moskova'ya bu gece hareket ediyor.

9 Nisan 1942.

- "Bulgar toplum adamları" olarak Slav komitesinde bundan sonraki çalışmaları hakkında **Kozovski ile Blagoeva**'ya talimat verdim.

- Dengel'in, Gorki'deki felç kocasının yanına gidecek olan **karısını** kabul ettim.

- Savaş esirleri okulunun programını gözden geçirdim ve notlarımı ilettim.

- Çocuk yu[rdu]nun tedarik işleri hakkında Mikoyan ve Voznesenski'ye mektup gönderdim.

- Sağ kalan "Paraşütçülerin", komünist partisi MK'nin[162] emrine teslim edilmesi konusunda Sudoplatov (NKVD) ile anlaştık.

- **Sergo Orconikidze'nin kızı** ile ilgilenmesi ricasıyla bir şifreli mektubu **Skvortsov**'a (Kazakistan MK Sekr[eteri]) gönderdim.

---

* Asıl metinde anlaşılamayan kelimeler.
** Asıl metinde anlaşılamayan kelimeler.
*** Asıl metinde anlaşılamayan kelimeler.

10 Nisan 1942.

- **Kasradze ile Ozrin** (ecnebi diller neşriyat evi) yanımdaydı.

Ya[yınevinin] işleri hakkında rapor sundular. Yeni çıkan "Lenin" kitabını Almanca, Fransızca, İngilizce ve İspanyolca'ya (5.000'er ad[et]) tercüme edip bastırmaları görevini verdim. Dış ülkelere daha çok sayıda basılmasını söyledim.

- Yurtdışında 1 Mayıs kutlamaları için (sor[umlu] Fürnb[erg]) som[ut] öneriler hazırlayacak bir **komisyon atadım.**

- Kozlov ("Personel" şubesi) – KEYK'nun Yakın ve Orta Doğu için İran'daki irtibat noktası sorumlusu olarak kendisine son talimatlarımı verdim.

- Sovyet-Alman cephesine Bulg[ar] ordu birlikleri gönderilmesine karşı izlenecek politikayla ilgili talimatları (Fitin eliyle) Bulgaristan MK'ne **şifreli mektupla gönderdim.**

11 Nisan 1942.

- Alman ordusunda (ve di[ğer] düşman ordularında) düzeni bozmaya yönelik propagandayla ilgili toplantı düzenledim.

Katılanlar: Kız[ıl] Ordu VII-inci Dairesinden – Burtsev, Sokolov, Braginski, Seleznyov vb.; Alman yazarlar Beher, Vaynert, Bredel, Volf; Man[uilski], Pik, Ulbriht, Florin, Akerman, Rubiner, Viden, Fürnberg.

(Toplantı 6 buçuk saat sürdü.)

Propaganda çalışmalarının örgüt ve yönetim işlerinde, Alman ve di[ğer] yazar ve edebiyatçı[lardan] yararlanılmasında vb. birçok yetersizlikler ortaya çıktı.

- Bulgar hükümetinin **istifa haberi.**

Gece geç vakit, hüküm[eti] yine Filov'un kurduğu açıklandı. Eski hük[ümet] üyelerinden: Filov, Gabrovski, Bojilov, mühendis Vasilev. Yeniler: general Mihov- s[avaş] b[akanı], Zahariev, Radoslavov vb.

12 Nisan 1942. Pazar.

- Bulgaristan'daki hük[ümet] değişikliği hakkında "Hr[isto] Bot[ev]"in yayınıyla ilgili olarak Kolar[ov]'u Ufa'dan arayıp konuştum. Değişiklik, Hitler yanlısı tutum ve SSCB'ye karşı Bulgar birlikleri gönderilmesi konusunda ülkedeki ve ordudaki iç savaşın sonucu olarak değerlendirilmeli. Halk, dış politikada köklü değişim ve gerçek ulusal hükümet istiyor.

- Günün ikinci yarısında Komintern'de çalıştım.

- Yugoslavya'dan endişe verici haberler. Alman, İtalyan ve Macarların ortak saldırıları karşısında partizanlar Bosna'daki mevzilerini, **askeri teçhizat yetersizliği** yüzünden, galiba koruyamayacaklar.

13 Nisan 1942.

- Erusalimski ("Krasnaya Zvezda" [Kızıl Yıldız] gazetesi) Bulgaristan hakkında bir yazısını görmem için gönderdi. Zayıfça!

- **Koyka Tineva** yanımda. Bir zamanlar Bulgaristan'da büyük bir şahsiyetti, ancak şimdi kendini tamamen bırakıvermiş. Kendisi için bugünkü koşullarda daha uygun bir işte kullanılmasını rica ediyor (şimdi kooperatifte değişik broderi işleri yapıyor).

- **Fürnberg** – "Basın" şubesinin ve radyo yayınlarının sorunları.

- **Belov** – "Personel" şubesinin sorunları.

- D[imitriy] Z[aharoviç] Moskova ak-

tifi önünde rapor okumak zorunda. Raporun içeriğini danışmak istiyor. Yarın için sözleştik.

14 Nisan 1942.

- Bizim grupların gizlice yurtdışına çıkarılmaları konusunda **Beriya ve Malenkov** ile konuştum. Hemen yardımcı olmaya söz verdiler.

- **Petrov** (Koz[ovski] ile Jelezov'u (G[eorgi] Mih[aylov]) Bulgar işleriyle ilgili olarak kabul ettim. Kendilerine talimat verdim.

- İrtibatlar konusunda **Sorkin**.

- ["KE"] dergisinin yazılarını gözden geçirdim.

- Şçerbakov aradı. Savaş esirleriyle ilgili programı çok karmaşık buluyor. Yeniden işlenip kaleme alınması konusunda anlaştık.

15 Nisan 1942.

- Çin'in bugünkü durumunda meydana gelen değişiklikleri, Japonların Pasifik Okyanusu'ndaki başarılarından sonra komünist partisinin ve Sekizinci Ordu'nun durumunda görülen değişiklikleri ele alan yazı ve belgeleri toplamaları ve araştırmaları için Çin çalışma grubuna (Zyuyin, Kogan, Şibanov, Daşevski) görev verdim.

- 1 Mayıs 1942'yi kutlama komisyonunun programını gözden geçirdim.

- Ülkedeki durum ve komünist partisinin aldığı tutum hakkında Bulgar komünist partisi MK'nden gelen bilgileri, **Stal[in]'e ve Mol[otov]'a** gönderdim.

- Bul[garca] radyo yayınlarında çalıştırılmak üzere emrimizde bulunmaları için Taşkent'ten **Karakolov ile Bojinov**'u çağırdım.

- Ayrı bir kitap halinde Almanca olarak basılacak Laypzig davası belgelerini düzenleyip kesin hazır hale getirdim.

16 Nisan 1942.

- Moskova aktifi önünde 18 Nisan günü okuyacağı raporun içeriğini danışmak üzere **Manuil[ski]** geldi.

- 1 Mayıs 1942 kutlamalarıyla ilgili direktifi **redakte ettim**.

- **Anton** [İvanov]'dan (Sofya), yeni şifreli mektup aldım. Tarihi 11 Nisan 1942. Yugoslav partisiyle irtibat kurmuş. Hükümet değişikliği aslında hiçbir şeyi değiştirmiyor. Hitler yanlısı politikaya daha da ısrarla devam edilecek.

- **Samuyloviç**'e Kız[ıl] Ordu Politik Dairesinde de çalışması için (bizdekine paralel olarak) izin verdim.

- **Bruno Keler**'in Kazan'a gitmesi ve oradan Almanca yayınların "paralel sesi"ni yürütmesi için Ufa'ya talimat verdim. Koplenig, Ufa'da bu işi tek başına yürütmek zorunda.

- 1942 yılı **devlet savaş ikrazı** öngörülen miktarı iki gün içinde aşmış – 15 Nisan'a kadar **10 milyar 68 milyon Ruble** sağlanmış.

Halkın yurduna olan sevgisinin mükemmel bir ifadesi!

17 Nisan 1942.

- **Valter**'in (Yugosl[avya]) bildirdiğine göre, part[izanların] kurmayhğında bulunan İngiliz heyeti dün telsiz istasyonlarıyla birlikte **ortalıktan kaybolmuş**. Kurmaylığa rezil bir mektup bırakmış. Üstelik, bizimkilerin [Draja] Mihayloviç'ten kaçırarak hayatını kurtardıkları bir Sırp generalini de yanlarına almışlar...

- Anton [İvanov]'a şifreli mektup göndererek, Bulgaristan'ın SSCB'ye karşı savaşın içine sürüklenmemesi için

politik kampanyanın yanısıra, **orduda ayaklanmalar** ve Hitlercilere ve onların Bulgar uşaklarına karşı halk ayaklanması ve part[izan] savaşı hazırlanması talimatı verdim.

18 Nisan 1942.

- Man[uilski] Moskova aktifi önünde 1 Mayıs'la ilgili rapor okudu.

- Ufa'ya (Erkoli'ye) bu yılki 1 Mayıs kutlamaları için "Richtlinien"* gönderdim.

- Bulgaristan'daki durumla ilgili olarak Bulgar ve diğer özel yayınlar için talimatlar verdim. Faşist cephenin bozulması, bu cephe içindeki çelişkilerin derinleştirilmesine yönelik bir politika izlenmeli. Bu cephe içindeki bütün grup ve unsurlar aynı kefeye konmamalı. Farklı yaklaşım gereklidir. Düşman birleşmemeli, tersine, parçalanmalı. SSCB'ne karşı aktif savaş harekatlarından yana çıkanların tamamen üstün gelmesini önlemek için elden gelen yapılmalıdır. Hitler'in yanında yer alıp SSCB'ne karşı savaşa katılıp katılmama konusundaki mücadele bitmemiştir ve devam edecektir.

- "KE"in yeni sayısı için yazıları gözden geçirdim. Part[izan] savaşına ilişkin yazıyı redakte ettim.

19 Nisan 1942. Pazar.

- Roza, faşist barbarlığa karşı çocukları koruma konulu mitinge katılmak üzere Birlik Evi'ne gitti.

- Günün ikinci yarısında Komintern'de.

- ["KE"] dergisinin 1 Mayıs konulu **başyazısını** redakte ettim.

- Akşam – Çkalova ve Zinaida Orconikidze bizdeler.

Yemek yedik – film izledik.

- Gece saat 12'ye doğru Ufa'dan ikinci kafile (KEYK'nun 60 kadar çalışanı) geldi.

20 Nisan 1942.

- **Fridrih ve Fürnberg** – "Basın" şubesinin ve radyo vericilerinin ilerideki çalışmaları konusunda.

- **Blagoeva**'nın Amerika'daki Slavlara **çağrısını** gözden geçirdim. Kimi düzeltmeler yaptım.

- **Tokyo** ve di[ğer] Japon şehirleri ilk kez 18 Nisan 1942 günü bombardımana tutulmuş.

21 Nisan 1942.

- Savaş esirleri okuluyla ilgili olarak **Manuilski ile Yantsen** yanımdalar. Okulun program taslağının yeni baştan kaleme alınması için talimat verdim.

- "Hristo Botev" yayınlarıyla ilgili olarak **Çervenkov ve Lukanov** (oğul) yanımdalar. Bulg[aristan] konusundaki temel konumlarımızı kendilerine anlattım.

- **Rakoşi** – Macarca radyo yazı kurulunun organizasyon işleri hakkında.

- **Pauker** – Romence radyo yazı kurulu hakkında.

- **Slutsker** – KİM ve gençlik yayınlarındaki çalışmalar hakkında.

- **Fayerştayn** – telsiz okulunun çalışmaları ve Romanya'da telsiz eğitmeni olarak çalışmak üzere yürüttüğü hazırlıklar hakkında.

- 1 Mayıs 1942 kutlamalarıyla ilgili olarak **Nü York**'a direktif **gönderdim**. (Amerika'da ve Kanada'da mitingler için).

---

* Talimatlar.

- **Roza, askeri hastanede** çalışmaya başladı.

22 Nisan 1942.

- **İsveç**'te (İsk[andinav] ülkeleri için) 1 Mayıs direktifini **gönderdim**.

- 1 Mayıs için ana doğrultular legal olarak da (muhabirlerimiz aracılığıyla) telgrafla – değişik ülkelerde 1 Mayıs hazırlıkları hakkında haberler şeklinde verilecek.

- [SKP (b) MK] **PB tuta[nakları]**:

- **19 Şubat 1942. Kulik** – Kerç'i teslim etme ve diğer suçlardan dolayı Yük[sek] Mahkeme tarafından mahkûm edilmesinden sonra (mareşal rütbesi, Sov[yetler] Birliği Kahramanı unvanı, SSCB nişanları ve "XX RKKA" madalyaları alınmış) MK şu karara varmıştır:

1) Kulik MK'nden ihraç edilmiştir.

2) Kulik Savunma Bakanı Yar[dımcılığı] görevinden alınmıştır.

- **17 Mart 1942.** "SSCB Bakanlar Kurulu'nun G.İ. Kulik'e tuğgeneral rütbesi verilmesi kararı onaylandı".

- **1 Nisan 1942.** "Yukarıda söz konusu durumu (Savunma Bakanı olarak başarısız olmasını, Leningrad savunmasını örgütlememesi, Vol[hov] cephesinde istenen sonuçları sağlayamamasını, Volhov cephesinin zor bir cephe olduğu ve bu işte başarısızlığa düşmek istemediği gerekçeleriyle Volhov cephesinin komutanlığını reddetmesini) dikkate alan MK şu karara varmıştır:

1)Yoldaş Voroşilov'un kendisine verilen cephedeki işin üstesinden gelemediğini kabul eder.

2)Yoldaş Voroşilov cephe gerisinde askeri göreve gönderilmelidir."

23 Nisan 1942.

- "Hr[isto] Botev"in Moskova'dan yayınları başladı. Bugünkü yayının içeriğini gözden geçirdim.

- Amerika'daki Slavlar Kongresine ve genellikle Slavların kampanyalarına Bulgarların ve Makedonların en aktif şekilde katılmaları **gerektiğini** vurgulayan bir şifreli mektubu Nü York'a gönderdim.

- Telsiz okulunun sorunlarını, kadro ve elemanların tedarik sorunlarını, yeni binaya yerleşmeyle vb. ilgili sorunları gözden geçirdim.

- ["KE"] dergisinin önümüzdeki sayısı için kimi yazıları gözden geçirdim.

- **Ufa'dan Erkoli** ile konuştum – Ufa'da kalan grubumuzun ilerideki çalışmaları için talimat verdim.

24 Nisan 1942.

- Yugosl[av] redaksiyonunda ve İnoradio'da düzensizlikler konusunda **Andreev** (**Maslariç**-Yugosl[avyalı]) bana geldi.

- Derginin **sayfalarını** (Mart-Nisan) gözden geçirdim. **28-29 Nisan'a kadar** baskıya verilmesi talimatı verdim.

- Bizim adresimize gelen yabancı gazete ve dergilerin **düzenli ve gecikmesiz** olarak alınması sorununu hallettim.

- **Vlahov**'u Slavlar Komitesine işe gönderdim.

(Bu konuda "Personel" görevlisi Lavrentiev'i haberdar ettim.)

- **Fridr[ih] ve Fürnberg ile** – basın ve radyo yayınları konusu.

25 Nisan 1942.

- Uçak mühendisi **Afanasiev** (Amerika'daymış) Birle[şik] Devletler ile ilgili izlenim ve görüşlerini anlattı. Genel sonuç: tröstlere ve dev Tröstlere karşı çok büyük devrimci hareket olanakları.

- **Lang**'a (Stokholm) "Die Welt"in

durumunu ve bundan sonraki yayınlanma perspektiflerini sordum.

- Hintlilerin (Stalinabad'takilerin) Hindistan'a gizlice geçirilmelerini durdurdum.

- KEYK çalışanlarının öğle yemeği ve kahvaltıları için yeni mali destek normlarını (azaltılmış olarak) onayladım.

26 Nisan 1942. Pazar.

- **Yeni binaya taşındık.**

Orada çalıştım.

- **Hitler** Rayştag'da konuşma yaptı.

Bu söylev sırasında **paralel ses** sıkı bir şekilde çalıştı, birkaç kez son derece başarılı oldu.

Söylevin kendisi – Hitler'in içine düştüğü çıkmazdan kurtulmak için harcadığı ümitsiz çabaların ifadesi.

- "Deutscher Volkssender"de bu söylev karşısında nasıl bir tavır alınması gerektiği konusunda talimat verdim.

Viden'in bu konudaki yorumunu onayladım.

27 Nisan 1942.

- KEYK aygıtında çalışanların yemek, maddi destek vb. sorunlarını **düzenleyen** belgeyi onayladım.

- "Lüks"ün müdürü Dimitrenko'yu çağırdım – KEYK'in evinde, bomba ve gaz sığınaklarında, sağlık önlemleri alanında sıkı düzen uygulanması, "Lüks"de oturmaması gerekenlerin kayıtlarının silinmesi gibi sorunları görüştük.

- Ekim 1941'de ve daha sonraki tahliye sırasında meydana gelen bulan çirkin olayları araştırmış olan komisyonun çalışmaları hakkında rapor sunmak için **Belov ve İvanov** geldiler.

- **Şçerbakov** aradı – Moskova'da **Semar ve Gabr[iel] Peri**'nin anıtlarını yapma olanağı konusuna değindi.

- **Pauker** bana geldi – kimi Romen yoldaşlardan yararlanma konusunda.

- Personelin nasıl yerleştiğini denetlemek için oda ve salonları gezdim.

- Laval hükümetinin işbaşına gelmesinden sonraki tutumu için Fransız KP'ne direktifi redakte ettim.

- Çek top[lum] adamlarının Çek halkına çağrı tasarısını redakte ettim.

- **Vlasik**'ten (NKVD Birinci Şub[esi]) **Hose Dias**'ın özel evraklarını ve mektuplarını aldım. Bunlar arasında bana da bir pusula vardı:

"Yoldaş Dimitrov!

Şu kısa yaşamımın sonunda Size birkaç satır göndermek istedim:

Önce: [KEYK] Sekreterliğinde çalıştığım bütün o zaman için teşekkür ederim ve benim durumum öyle ki, bunları yaşamda uygulayamadığımdan dolayı çok üzgünüm.

Partimiz için iyi çalışan herkese çok çok teşekkürler.

Tüm bolşeviklere, yoldaş Manuil[ski]'ye, yoldaş Dimitrov'a selamlarımı iletirim.

Ailenize de benden ve ailemden kucak dolusu selamlar.

Blagoeva'ya selam ederim.

... Mart 1942* Pepe."

28 Nisan 1942.

- 1 Mayıs ile ilgili olarak yarın yapılacak par[ti] toplantımız için Geryo'nun hazırladığı raporun özetini gözden geçirdim. Aldığım notları ve talimatlarımı verdim.

- **Stalin**'e Yugoslavya'daki partiz[an]

* Okunamayan gün.

savaşı ve bu savaşın etkinleşmesine engel olan İngilizlerin ve Yugoslav[ya] hü[kümetinin] tutumu hakkında bir mektup gönderdim.

- **Stal[in] ve Mol[otov]**'a Laval hükümetinin işbaşına gelmesi nedeniyle Fransız KP MK'ne gönderilecek direktifin metnini gönderdim.

- **Molotov ile Şçerbakov**'a, Hitler ve Göring'in Rayştag'daki söylevleri sırasında"paralel ses"in verdiği cevapların içeriğini gönderdim.

- **Şçerbakov**'a Moskova'da **Semar ve Gabriel Peri** anıtı yapılması çağrısının metnini gönderdim.

- Birçok ekonomik ve ida[ri] sorunları gözden geçirdim.

- Molot[ov] ile telefonda Yugosl[av] ve Bulg[ar] işlerini konuştum.

Bulg[ar] belgelerinin tekrar kendisine gönderilmesini rica etti.

29 Nisan 1942.

- Bulgaristan ve Bulg[ar] komünist partisinin konumları hakkında (daha önce St[alin] ile Molotov'a yolladığım) mektubu Molotov'a tekrar gönderdim.

- [Parti] örgütümüzün bu akşam yapılan 1 Mayıs toplantısında kabul edilen Stalin'e **kutlama** mesajını gözden geçirdim ve redakte ettim.

- **Pik** yanımda – Alman işleri hakkında (Hitler'in söylevinden sonraki kampanyamız).

- **Şverma ile Samuyloviç**'i Çek çağrısının metnini kısaltmakla görevlendirdim.

- "KE" **N 3 ve 4**'ün (emrettiğim gibi) ilk nüshası çıktı.

30 Nisan 1942.

- **Şçerbakov**' a Çek halkına çağrının redakte edilmiş yeni metnini gönderdim.

Savaş esirleri için kursların yeniden işlenmiş programını da.

- Ufa'dan (uçakla Kuybişev'den) Kolarov, Suharev, ...* Vlasov, Volf, Vaynberger, Durdeev geldi.

- **Malenkov** ile parti aktivistlerimizin dış ülkelere aktarılması konusunda anlaştık.

- "Personel" Şubesinde kaybolan belge [olayını] araştırmak için bir komisyon atadım.

Gizli belgelerin korunması için sıkı talimatlar.

- İspanyol çocuk evleri için [SKP(b)] MK komisyonunun önerisini aldım.

1 Mayıs 1942.

- **İş günü.**

- Şehir bayrak ve portrelerle süslenmiş. Rostokino'da daha önce de olduğu gibi Politbüro üyelerinin portrelerinin yanısıra benim portrem de var.

- **[KEYK] Sekreterliğinin Alman sorunları hakkında** (Hitler'in söylevi ve faşist Almanya'nın giderek artan iç ve dış güçlükleriyle ilgili) **oturumu.**

Alman yoldaşları biraz sıkıştırdık.

- İsp[anyol] çocuk evleri komisyonunun önerilerini. İspanyol çocukların gelecekte İspanya'da çalışmaya hazırlıklı olmaları için okullarda İspanya tarihi, coğrafyası vb. eğitimi görmelerinin, bunun yanısıra İspanyol öğretmen ve eğitmenlerin temin edilmesi yönündeki kayıtlarımla birlikte, [SKP(b)] MK'ne iade ettim.

---

* Asıl metinde üstü çizili: "Serg[eev].

2 Mayıs 1942.

- İş günü.

- **Man[uilski]**, Şçerbakov'a Askeri-Polit[ik] Propaganda Komisyonu'nun çalışmaları hakkında sunacağı raporun içeriğini anlattı. Birçok kayıtta bulundum.

- **Alman** yoldaşlar (Pik, Florin, Ulbricht, Akerman) işlerinin organizasyonu konusunda bana geldiler. **Akerman**'ın yönetici sorumlu redaktör olarak "Deutscher Volkssender" redaksiyonuna dahil edilmesi, savaş esirleri için çıkarılan "Das Freie Wort" gazetesini redakte etme işinin Florin'e verilmesi konusunda anlaştık.

- **Fridrih ve Fürnberg** radyo yayınları ve yorumlar konusunda.

- **Suharev** – ivedi ekonomik işler hakkında.

3 Mayıs 1942. Pazar.

- Gündüz saat dörde kadar villada.

Oradan – Kominterne.

- **Fridrih** yurtdışındaki 1 Mayıs kutlamaları hakkında bilgi verdi.

Kendisine yeni görevler verdim.

Bizim öz[el] yayın sistemimiz çerçevesinde, cephedeki asker ve subaylar için **iç Alman radyosu** düzenlenmesini önerdim.

- Akşam evde Lena ve Vılko. Birlikte akşam yemeği yedik. Film izledik.

4 Mayıs 1942.

- Kamplardan birine gidecek olan ekibin, **Alman** savaş esirleri **açıklamalarının taslakları** [SKP(b)] MK'ne gönderildi.

- Kolarov, Çervenkov, Belov – Bulgar işleri hakkında.

- Ecnebi Diller Neşriyat Evinin işleriyle uğraştım.

- **Fridrih** – "Basın ve Radyo Yayıncılığı" Şubesinde işlerin iyileştirilmesi için yeni öneriler.

- Lozovski'ye (Kuybişev) Yugoslavya'dan gelen en önemli bilgileri gönderdim.

- **Rakoşi** – Macar işleri.

5 Mayıs 1942.

- İşçi Partili **Laski**'nin, uluslar[arası] işçi hareketinin birliğini sağlamak için İşçi Partisi'nin SKP(b) ile görüşmelere başlaması önerisi (bu konuda görüşümü rica eden Polit'in haberi) hakkında **Stalin'e yazdım**.

Bana kalırsa – oldukça kuşku uyandırıcı bir düşünce. Leyboristler bu girişimi içtenlikle yapmış olsalar bile, bugünkü durumda söz konusu girişim amaca uygun değil ve zararlıdır. Bu nedenle de Polit ve İngiliz KP bu konuda Leyboristler karşısında hiçbir taahhütte bulunmamalıdır.

- Manuilski [SKP(b)] MK raportörleri önündeki talimatları konusunda bana danıştı.

- Gulyaev ve Sorkin – par[ti] aktivistlerimizi aktarma konusunda.

- Sofya'dan gelen Sov[yet] elçiliği çalışanlarından **Gromozdkin**'i kabul ettim.

İlginç bilgiler. Hükümetin ve polisin anti-sov[yet] kampanyası. Halkın Almanlara karşı **kızgın nefreti**. Ülkenin soyulması ve açlık.

6 Mayıs 1942.

- Bulg[ar] paralel sesinin duyulma kalitesi hakkında **Marek**'e (Tiflis) cevap gönderdim.

- Finlandiyalı yoldaş **Eykiya**'yı kabul ettim. Fince radyo yayınlarında "paralel ses" olarak Arhangelsk'teki işiyle ilgili olarak kendisine talimat verdim.

- "Personel" Şubesi'nin belgelerini gözden geçirdim.

- Bulgar radyo yayınları ("Hr[isto] Botev") için birçok talimat verdim.

- Ufa'dan, Dias'ın Stalin'e (ölmeden hemen önce yazdığı) mektubunu aldım.

- Stal[in]'e gönderilmek üzere mektubu tercümeye verdim.

- [SKP(b)] MK'nden Krupin. KEYK'nun 1942 bütçesinin hazırlanması konusunda telefon etti.

7 Mayıs 1942.

- **Sofya'dan Nisan ayı sonunda Radionov, yardımcısı Popov ve komünist partisinden birçok üyenin tutuklanmış olduğuna dair** haber aldım. Bu haber doğrulanırsa, parti çok ağır bir darbe yemiş demektir.

General Panfilov ve komiser İliçov (İst[ihbarat] Dair[esi]'nden), onlarla birlikte de, Sofya'dan gelen eleman **Kasatkin** yanımdaydılar. Kasatkin Bulgaristan'daki durum hakkında bilgi verdi. Sonuçlar:

1) Bulgarların Almanlara karşı giderek artan nefreti; 2) Her yerde asıl hükmeden Almanlar; 3) İtalyanlar ile Almanlar arasında dostane olmayan ilişkiler; 4) Halk arasında Sov[yetler] Birliği'ne karşı çok büyük sempati; 5) Bulgar ordusu SSCB'ne karşı savaşacak durumda değil; 6) Ancak, Bulg[ar] ordusunun Türklere karşı sürülmesi tamamen olanaklı.

Panfilov ve **İliçov** Almanların Do[ğu] cephesinde hücum hazırlıkları hakkında bilgi verdiler. Üç yön: 1) Moskova'ya karşı; 2) Moskova ile Leningrad arası ve 3) Güneye – Rostov ve Kafkasya.

8 Mayıs 1942.

- Hose Dias'ın mektubunu **Stalin**'e (onun adresine yollanmış) gönderdim. R[usçaya] çevrilmiş içeriği:

"Değerli yoldaş Stalin,

Sizin aracılığınızla Politbüro'ya, Merkez Komitesi'ne ve hükümete en içten selamlarımı iletirim. Siz de, yoldaş Stalin, uluslar[arası] işçi sınıfının yöneticisi ve önderi yoldaş Stalin'in yardımını hiçbir zaman unutamayan birinin candan ve içten selamını kabul edin.

Eğer on tane sağlıklı ve güçlü hayatım olsaydı, gerektiğinde memnuniyetle feda eder ve eğer bu hayatlar sizin hayatınızı uzatabilecek olsaydı – daha büyük bir şevkle feda ederdim.

Selamlar, yoldaş Stalin. İleri, bizim davamız tek doğru olandır!

Hose Dias."

- [KEYK] **Sekreterliğ**inin yayınevi işleriyle ilgili **oturumu.** Yayınevinin planını gözden geçirdik. Güncel polit[ik] edebiyatın iyileştirilmesi için bir komisyona havale ettik.

9 Mayıs 1942.

- "KE" **redaksiyonunun oturumu.**

- Derginin Mayıs ve Haziran sayılarının planlarını ve en yakın dönemde aydınlatılması gereken birçok temel konuyu tartıştık. Redaksiyona yeni konuları işlemesini önerdim: 1) Enternasyonalizm ve yurtseverlik; 2) Sınıf mücadelesi ve kurtuluş savaşı; 3) Tarihin faşistler tarafından çarpıtılması – Almanya, İtalya, Macaristan, Bulgaristan, Finlandiya vb. Ayrıca, her sayıya şu yeni bölümlerin eklenmesini önerdim: 1) Uluslararası duruma bakış; 2) Askeri duruma bakış; 3) Eleştiri ve bibliyografya.

- "Lesnoy Kurort" yatılı okulu komisyonuyla **oturum.** Karar aldık – Ufa'dan çocuklar "Lesnoy Kurort"a nakledilme-

sin. Ufa'da kalıp oturmaları düzenlensin. "Lesnoy Kurort"ta kalmaya hakkı olmayanlar, oradan çıkartılsın.

10 Mayıs 1942. Pazar.

- Bundan **15 yıl** önce – 10 Mayıs 1927'de – Viyana'da Rozi ile tanıştım!

- Birkaç saat villada kaldık.

- Sonra Komintern.

- Akşam evde film izledik.

Vılko ile Lena bizimle birlikte akşam yemeğindeydi.

- Sabahleyin Kuybişev'e telefon ettim.

Çocukların sağlığı yerinde. Her şey yolunda.

11 Mayıs 1942.

- **Manuilski'nin kızı** Saratov'da ciddi bir şekilde hastalanmış. Man[uilski] kızın Moskova'ya gönderilip tedavi edilmesinde yardımcı olmamı rica etti. Parti İl Komitesi Sekreteri Komarov'a bu anlamda şifreli mesaj ilettim ve ayrıca NKVD aracılığıyla haber gönderdim.

- **Suharev** – ekonomik işler konusunda.

- Kare[lya]-Fi[n] Cumhuriyeti Yük[sek] Sovyet Sekreteri Kare[lya]-Fi[n] Cumhuriyeti Yük[sek] Şurası adına Finlandiya halkına hitaben bir çağrı getirdi. Şçerbakov ile bu çağrının niteliğinin değiştirilmesi ve Finlandiya toplum adamlarının çağrısı haline getirilmesi konusunda anlaştım. Bu anlamda yeniden işlemesi için çağrıyı **Samuyloviç**'e verdim.

- **Rakoşi** – Macarca öz[el] radyo yayınları konusunda.

- Çalışma odaları ve salonlarıyla yemekhaneyi **dolaştım**.

- **Fridrih, Paris radyo istasyonunun** bombalanması haberinin üç kaynaktan doğrulandığını bildirdi.

12 Mayıs 1942.

- **İran'lı kadın doktor Kuybişev** – Bakü üzerinden Tahran'a gidiyor. Görevi: Doktor muayenehanesi açmak ve KEYK'nun Yakın-Doğuyla irtibat noktasının "gizli görüşme yeri" olarak kullanmak.

- **Şçerbakov'a Finlandiya çağrısının** yeniden işlenmiş metnini gönderdim.

- Rostokin Parti İlçe Komitesi Personel Sekreteri, par[ti] örgütümüzün çalışmaları, Parti Komitesi üyeleri ve Parti Komitesi'nin **görevden alınan** sekreteri konuları için yanımdaydı.

- **NKVD elemanlarından Petrov'u kabul ettim** – "Lüks"e müdür atadım.

- İstih[barat] Dai[resi]'nden **Grigoriev** – Genel Kurmay'a rapor etmesi için kendisine Yugoslavya'daki partizan savaşı hakkında bilgi içeren belgeler verdim.

- Tuğgeneral **Panfilov** telefon etti ve Yanan'a giden uçağın başarıyla yerine ulaştığını ve geriye dönüş için hareket ettiğini bildirdi. Bizim Çinliler bana ne belge, ne de adam göndermiş.

13 Mayıs 1942.

- **Vulf'un Amer[ikan] komitesinin** Almanların cephe gerisinde **olası** sabotaj operasyonlarında kullanmak amacıyla **İngil[iz] ve Amer[ikan] istihbaratına adam toplaması** nedeniyle Amer[ikan] MK'ne talimat verdim – bu işle uğraşmamasını, Amer[ikan] komünistlerinin bu istihbarat örgütleriyle bütün ilişkilerine son vermesi gerektiğini, aksi halde bunun partiye istihbarat ajanlarının sızmasına yol açacağını ve

Amer[ikan] ve diğer komünist partilerinin çalışmalarını tehdit altına atacağını bildirdim.

- **Man[uilski] ve Fridrih** ile Alm[an] ordusundan asker ve subaylara hitaben ("Almanya"dan) yapılan özel radyo yayınları için somut önlemleri kesin şekilde belirledik. Radyo istasyonu "Almanya Kurtuluş Komitesi" adına çalışıyor. Cephedeki hayatı ele alıyor, asker komiteleri kurulması görüşünü ve bunların görevlerini yaygınlaştırıyor; canice savaşa son verilmesinden, yurda dönüşten, Sov[yet] topraklarının kurtarılmasından ve ivedi barış anlaşmasından yana çıkıyor.

- **Pik'e** yapacağı radyo konuşmasıyla ilgili **talimat verdim.**

- "Personel" Şubesi'nin birçok soru[nunu] hallettim.

- Uzman mühendislerimiz **Orlov ve Kirpiçnikov** ile proje mühendisi Peyçev'i çağırdım – yurt dışındaki ille[gal] [çalışmalar] için acilen **uygun bir telsiz cihazı** hazırlamaları görevini verdim.

- KEYK yemekhane müd[ürü] Kudryavtsev'den ayrıntılı bilgi aldım. 897 kişiye yemek sağlıyor!

14 Mayıs 1942.

- **Gulyaev** Polonya grubunun (8 kişi) hazırlıklarının tamamlandığını bildirdi. Grubun aktarılma tarihi olarak 18 Mayıs 42 (havanın iyi olduğu bir zaman) günü belirlenmiş.

- **Plişevski** parti yaşamının gidişatı, bu ar[ada] alt örgüt yönetimlerinde görev bölümü (sekreter ve yardımcılarının seçimi) hakkında bilgi verdi.

- **Şçerbakov** ile Finlandiya çağrısını konuştum. Çağrının niteliği, yani Kar[elye]-Fin Cumhuriyeti Yük[sek] Sovyeti veya bir grup Finlandiya toplum adamı adına yayınlanması konusunda Dış[işleri] Bakanlığı'nın görüşünü bekliyorlar.

- **Valter**'den telgraf. (Yugos[lav] partizan ordusu düşmanın üstün gücü karşısında Bosna'daki Yük[sek] Kurmay'ın merkezi Foça'yı terketmiş.)

15 Mayıs 1942.

- **Fridrih** – Kerç yarımadasındaki olayların[163] öz[el] radyo yayınlarında yorumlanması ve faşist yaygaraya tepki konusunda.

- **Kuusinen**'e (Karel[ya]-Fin Cumhuriyeti Yük[sek] Sovyeti Sekreteri eliyle) bir mektup ve Finlandiya çağrısının yeni biçimini gönderdim.

- **Albay Starinov**'u (İstih[kam] Sınıfı Kurmay) kabul ettim. İspanyol sabotaj grubunun düşmanın cephe gerisindeki eylemleri hakkında bilgi verdi. Starinov İspanya savaşına katılmış. Üç nişanı var. Bizim İspanyolların askeri harekatlarını büyük bir heyecanla anlatıyor. 5'er kişilik 5.000 gruptan oluşan 25.000 kişilik bir tugayın yardımıyla demiryolu ve otomobil yolları şebekesinin tamamen imha edilmesini öngören bir plan hazırlıyor. Düşmanın cephe gerisindeki partizan hareketinin tamamen bunun üzerinde yoğunlaşması gerektiğine inanıyor. Bu nedenle çoktandır izin almaya çalışıyor, ama hâlâ başarılı olamamış. (Beriya'ya, **Malenkov**'a vb. yazmış, ama cevap almamış.)

- Aleksandrov ([SKP(b)] MK) telefon etti, yurtdışından bilgi istedi.

16 Mayıs 1942.

- Çalışmak üzere iki uçakla Polonya'ya indirilecek Polonyalı yoldaşlar grubuyla uzunca bir sohbet düzenledim.

Polonya İşçi Partisi'nin politik hattı ve pratik çalışmaları hakkında kendilerine bilgi ve talimatlar verdim. Grup, ikisi kadın olmak üzere, sekiz kişiden oluşuyor. Aralarında iki telsiz-telgrafçı var. Telsiz cihazını, şifreleri vb. beraberlerinde alıyorlar.

Aktarılmaları için yapılan hazırlıkları denetledim. Tatmin edici olduğu açık.

- Genel Kurmay Başkanı **Vasilevski** ile telefon konuşması yaparak, (İstihkam Sınıfı Kurmay) albay **Starinov**'u kabul etmesini ve onun Almanların cephe gerisindeki sabotaj eylemleriyle ilgili önerilerini dinlemesini rica ettim.

- Alman paralel sesi (Bruno Keler) **Kazan**'da çalışmaya başladı. Hiç de kötü olmuyor. Diğer paralel ses (Koplenig) Ufa'dan çalışmalarını sürdürüyor.

- Marek'in "Üsküp" Bulgar Radyo İstasyonu [frekanslarından] çalışmaya başlamasına izin verdim.

17 Mayıs 1942. Pazar.

- Villada birkaç saat geçirdim. Sonra Komintern'de.

- Nü York'tan **Braudır**'ın hapisten serbest bırakıldığı haberi geldi. Beyaz Saray'ın açıklamasında... "ulusal cephenin güçlenmesinin çıkarları dikkate alınarak" deniyor.

18 Mayıs 1942.

- Mil[li] Emniyet'ten Jukov, Polonya ordusu ve Çekoslovak tugayının sorunları için yanımdaydı. Polonya ordusundaki durum hakkında rapor sundu. 44.000 Polonyalı SSCB topraklarında ve (12.000'er kiş[ilik]) üç tümen İran'da bulunuyor. Anti-sovyet hava ağırlıkta. Su[bay] kadrosu eski Polonya ordusundan. Ama Başk[omutan] **Anders** tamamen dürüst.

Çekoslovak tugayı 800 kişi. E[ski] Çekoslovakya'dan 2.500 Karpat Ukraynalısının da katılacağı tahmin ediliyor.

Daha sonraki çalışmalar ve bu iş için bizim kimi Polonyalı ve di[ğer] yoldaşların ayrılması konusunda anlaştık.

- **Alman radyo yayını** (İnoradio) çalışmaları hakkında oturum.

Katılanlar: Polikarpov (İnoradio'da red[aktör]), Alm[an] yoldaş[lar] - Pik, Ulbriht, Florin, Alm[an] yazarlar – Becher, Vaynert, Plivie, Bredel ve ayrıca Manuilski, Fridrih, Viden, Fürnberg, Şvab vb.

Redaksiyonun etkinleştirilmesi ve çalışmaların iyileştirilmesi için birçok önlem belirledik.

- Alman yoldaşlardan ilk grubun Do[ğu] Prusya'ya başarılı inişinin haberi geldi. Bugün ikinci grup hareket ediyor.

19 Mayıs 1942.

- **Şvernik**'in doğum günü (54 yaşında). Kendisine bir sepet çiçek ve kutl[ama] mektubu gönderdim (Rozi ile birlikte):

"Değerli Nikolay Mihayloviç,

Yaş gününüz dolayısıyla yoldaşça selamlarımızı ve en başta faşist Alman canavarlarının bir an önce yokedilmesi olmak üzere, en iyi dileklerimizi sunarız. Kahraman Sovyet halkı yararına ve yüce Lenin-Stalin davasının tüm dünyada kesin zaferi için daha uzun yıllar yaşamanızı, çalışmanızı ve savaşmanızı Size gönülden dileriz.

Sizi sıkıca kucaklarız!

Hayatta ve savaşta sadık eşiniz Mariya Fyodorovna'ya yürekten selamlar."

- Manuilski ve Ulbriht ile birlikte Alman savaş esirlerinin radyodaki toplantısında yapılacak konuşma metinlerinin içeriğini gözden geçirdik.

- Finlandiya top[lum] adamlarının çağrısını (gözden geçirdiğim metni) Finlandiya'da yayınlayabilecekleri ve Finlandiya ordusunda dağıtabilecekleri haberini **Kuusinen**'e ilettim.

- Ülkelerine aktarılan Polonyalı par[ti] işçileri grubu için **10.000** Dol[ar] izni verdim.

20 Mayıs 1942.

- Akşam Polonyalı işçiler uçakla hareket ettiler. Saat 22 dolayında cephe hattı üzerinden geçmişler. Hava şartları elverişli. Polonya'ya inişlerinin sonucu yarın belli olacak.

- 1942 yılı için yabancı döviz temin edilmesi gerektiği konusunda St[alin]'e mektup yazdım.

- Kats - [partilerle] irtibat ve bu alandaki uzman[lar] grubunun çalışmaları konusunda.

- Polit'ten haber geldi. Partinin yapılacak ulusal konferansıyla (23 Mayıs 42) ilgili olarak komünist partisinin uygulaması gereken politika ve yürüteceği etkinlikler konusunda tavsiyelerde bulunmamızı istiyorlar. Bivırbruk, Çörçil'e karşı ortak etkinlikler önermek istemiş. Bivırbruk'un "İvning Standart" gazetesi redaktörü Frank Ouen, Polit'ten, Bari'deki ara seçimlerde hükümetin adayına karşı kendisinin "bağımsız" adaylığını desteklemesini istemiş. Polit desteklemeyi reddetmiş...

21 Mayıs 1942.

- **Polit**'e cevap yazdım:

- "Bizim kanımıza göre, parti, bugünkü İngiliz hükümetinin SSCB'yle birlikte Hitler'e karşı savaş birliğini güçlendirmeye, faşist Almanya'nın bozguna uğratılması için atılımlar uğrunda İng[iliz] halkının tüm güç ve kaynaklarını seferber etmeye yönelik çabalarını desteklemeli, bunu yaparken de, bu doğrultudaki ikircim ve yetersizliklerini eleştirmekten çekinmemelidir.

- Parti, Çörçil karşıtlarının adamlarınca kendisine yapılan cilvelere kapılmamalıdır. Polit'in, Bivırbruk ile görüşmesini uygun bulmuyoruz. Bugünkü koşullarda böyle bir görüşme zararlı bile olabilir.

- Ulusal birliğin çıkarlarını dikkate alarak parti, ara seçimlerde aday göstermemeli. Parti, SSCB'yle güçlü bir birlikten ve savaşı Hitlerizmi yokedinceye kadar sürdürmekten yana olan kişiler arasından ortak aday gösterilmesini savunmalıdır. Parti, kahrolası Münih politikasının (hangi biçimde olursa olsun) sürdürülmesinden yana olan adaylara karşıdır. Parti, seçim kampanyasını kendi sloganlarını geniş çapta yaygınlaştırmak için kullanmalıdır."

- **Polonyalılar grubu gece Polonya'ya başarıyla iniş yapmış** (iki ayrı yere).

- Uçağın inişinden önce Polonyalı yol[daşlar] bana şu mektubu göndermişler:

"Değerli yoldaş Dimitrov,

Ülkemize gitmek üzere Sov[yet] topraklarından ayrıldığımız gün size savaşkan ve yürekten selamlarımızı sunuyoruz.

Sizi temin ederiz ki, önümüze koyduğunuz görevleri işçi davası, anavatan ve tüm insanlık yararına dürüstçe yerine getireceğiz.

Bizler, büyük yoldaşımız Stalin'in gösterdiği yola koyulacağız. Savaşımızda ve çalışmalarımızda, hayatımız ve savaşımız bize örnek olacaktır.

Fornalska, Goldşyag, Dronşkeviç, Kovalski, Stats, Hayman, Krasitski, Gruşçinski.

S[aat] 19, 20.5.42."

- **Belov** – Polonyalılar için Jukov (Pol[onya] ordusu) hakkında belgeler.

- **Fridrih** – radyo yayınlarının genişletilmesi konusunda. Morze cihazıyla da yayınlar.

- Alm[anca] ask[er] yayını.

- **Slutsker ve Volf KİM'in çalışmaları hakkında.**

22 Mayıs 1942.

- [SKP(b)] MK "Personel" Şubesi tarafından KEYK İvedi Ekono[mik] İşler İdaresi Müdür Yar[dımcısı] görevi için seçilen **Morozov**'u (NKVD'de şube amiri) kabul ettim. Bizim işlerimiz için çok uygun biri çıktı.

Bizim kadroya nakli için dilekçeyi MK'ne gönderdim.

- **Sudoplatov** yanımdaydı. Almanya'ya grup gönderme olanağı var. Telsiz-telgrafçı Alman bayana ihtiyaç var. Bizimkilerden birini vermeyi vaad ettim.

- Manuilski Moskova'daki olası radyo toplantısı için konuşmasının niteliğini ve içeriğini bana danıştı.

- **Erkoli**'ye (Ufa) şu talimatları verdim:

1. Ufa'daki çalışmalar en azından sonbaharın sonuna kadar sürecek.

2. Ulusal radyo yayınları, okullar, Blinov'un teknik tesisleri ve ekonomik donanım, Ufa'da esas çalışma alanları olacak.

3. Ufa'da Fransız, İtalyan, İspanyol, Çek, Slovak ve Südet-Alman radyo redaksiyonları, bu ülkeler için Katolik yayınların yanısıra çalışmaya devam edecek.

4. Finlandiya, Polonya ve Norveç radyo redaksiyonlarını, bu ülkeler için Katolik yayınlarla birlikte ve Finlandiya radyo redaksiyonundan başlayarak, en yakın zamanda Moskova'ya aktaracağız.

5. "Personel" Şubesi'nin çalışmaları buradan yürütülecek. Ufa'da – yalnız bazı yardımcı işlemler yapılacak.

6. Çalışmaların doğru yürütülmesi, Vilkov ve Tatarenko ile birlikte, Sizden sorulacak.

Bu hususları dikkate alarak, hangi işçilerin Ufa'da kalması gerektiğini ve hangilerini çalışmak için buraya gönderebileceğinizi saptayıp hemen bildirmenizi rica ederiz."

- Valter'e (Yugoslavya) elişi **patlayıcı madde yapımı için reçeteler gönderdim.**

- **Andreev'e Sov[yet] dövizi olarak** 1942 bütçemizi (24 mil[yon] Ruble) gönderdim.

- **Jukov**'a (NKVD) Polonya ordusuyla ve SSCB'deki Polonya komitesiyle ilgili işlerde çalıştırılabilecek Polonyalı yoldaşların listesini gönderdim.

- **Sudoplatov**'a serbest bırakılmaları ve Bulgaristan'daki işlerde kendilerinden yararlanılması gereken (sürgündeki) Bulgar yoldaşların listesini gönderdim.

23 Mayıs 1942

- **Serebryanski**'ye (NKVD) Almanya'da özel görevler yapmak üzere bizim telsiz-telgrafçı bayan **Paula Lehner**'i verdim.

- Aygıtımızı denetleyen komisyonun raporunu ve sonuçlarını dinledim. Savaş koşullarında işlerinin üstesinden gelemeyenlerin ve görevleri başında birçok ihlallerde bulunanların işine son verilmesi emrini çıkarttım: 1) Kumandan Krasnov; 2) "Tedarik" Şub[esi] Şefi Potyomkin; 3) Mühendis Falin; 4) "İdari-Ekonomik" Şube Şe[fi] Novikov; 5) İvedi Ekonomik İşler İdaresi'nde (EİD) bölüm şefi Kazakov vb.

- Enternas[yonal] tümende **tabur komiseri Vinarov** kendi taburundaki işlerin durumu hakkında bilgi verdi.

- **Kasradze** – birçok yayıncılık sorunu hakkında.

- **Akşam geç vakit** villaya gittik ve orada **geceledik.**

24 Mayıs 1942. Pazar.

- **Villada.**

- Günün ikinci yarısında Komintern'e döndüm.

- **Valter**'den (Yugoslavya) endişe verici bir mektup aldım:

"22 Mayıs'tan beri Kurmay Başkanı ile birlikte cephenin Karadağ bölümündeyim. Burada durum kritik. Stanişiç'in komutasındaki Draja Mihaylavoviç çeteleriyle birlikte İtalyan orduları bizim partizan birliklerine karşı dört bir yandan ilerliyor. Çeteciler ormanlardan ve dağlardan yürüyor, İtalyanlar'ın ise motorlu araçları var. Onlar köylüleri zorla seferberlik kapsamına alıyor, karşı koyanları öldürüyor ya da yığınsal olarak Arnavutluk'taki toplama kamplarına gönderiyorlar. Bizim partizan taburlarımız ardı arası kesilmeyen çarpışmalar sonucunda bitkin hale düşmüş, ayrıca mermi de kalmamış.

Tüm halk Draja Mihayloviç eliyle işgalcilere yardım eden Londra'daki hükümeti lanetliyor. Bütün ülkede savaşçılarımız ve halk soruyor: "Sovyetler Birliği niçin yardım göndermiyor, hiç olmazsa biraz otomatik silah yollasalardı?"

Partizanlarımız görülmemiş bir kahramanlıkla savaşıyor. İşte bir örnek: Loven tugayından er ve komutanlar bana şöyle dediler: "Yoldaş Tito'ya söyleyin, hepimizin öldürüldüğünü gidip bildirmeleri için aramızdan iki yoldaşı koruyacağız."

Yardım konusu bizim için çok ciddi bir sorun. Yüksek Kurmay adına yardım ricamızı Kızıl Ordu Başkomutanlığına iletmenizi rica ediyoruz. Düşman bizleri yok etmek için son çabalarını harcıyor. Yüz binlerce kişinin hayatı tehlikededir. Biz bunun imkansız olduğunu biliyoruz. Verilen bütün kayıplara rağmen, savaşı sürdürüyoruz.

Yugosl[av] hükümetinin bu ihanet politikasına karşı Londra'da birşeyler yapılamaz mı?"

25 Mayıs 1942.

- NKVD'nin İngiliz-Sakson ülkelerinden sorumlu elemanı Gayn Ovakomyan'ı kabul ettim. Ellerindeki verilere dayanarak, İngiltere Komünist Partisi'nin durumu hakkında bilgi verdi. Polit tuhaf bir tutum içinde. Onun aracılığıyla İng[iliz] gizli servisi, partiye ve Sov[yet] organlarına kendi adamlarını sızdırıyor. Pol[it]'in bu işi bilinçli olarak mı yaptığı, yoksa İngiltere gizli servisinin onun uyanıklıktan yoksun olmasından mı yararlandığı, henüz anlaşılmış değil.

Pol[it]'in ve genel olarak İngiliz KP yönetiminde olup bitenlerin titizlikle

araştırılması konusunda anlaştık.

Ovakomyan ayrıca, Almanların cephe gerisine adam aktarma konusunda NKVD ile İng[iliz] istihbaratı arasındaki "işbirliği" hakkında bilgi verdi. Bu bakımdan İngilizler çok az destek veriyor. Çoğu durumda sabote ediyorlar.

- Albay **Bolşakov** (RKKA İstih[barat] Dai[resi]) adamlarımızı aktarma olanaklarının bulunduğunu bildirdi. En yakın zamanda Rom[en] grubu aktarılabilecek.

- **Peresipkin** vaad edilen 60 kilovat[lık] radyo vericisini teslim etmeyi reddetti.

- **Malenkov** ile geri kalan yabancı döviz ve **Morozov**'un bizim burada işe atanması konularını konuştum.

26 Mayıs 1942.

- **Fitin** Sofya'dan bir haber verdi. 1 Mayıs'a doğru **"Luka" (Anton)** ile **Donko Çernokov** (Trayço Kostov) tutuklanmış. Bulgaristan KP yönetimine ağır bir darbe!

- **Fridrih** ve **Fürnberg** "Basın ve Radyo Yayıncılığı" Şubesi'nin çalışmaları hakkında bilgi verdiler.

- **Ponomaryov** "KE"in yeni (Mayıs) sayısından kimi sütunları, gözden geçirmem için bana verdi.

Benim altmışıncı yaş günümü (18 Haziran 1942) kutlama olasılığından söz etti. Bugünkü koşullarda bu tür kutlamalar uygun olmadığı için, bu işle (onun ve aygıtımızdan herhangi birinin) uğraşmasını yasakladım.

- Yaşlı kadın **Bobrovskaya** yanımda. Yazmak, işlerimizde yardımcı olmak istiyor. Kendisine yabancı basın için Anay[urt] savaşı ve emek kahramanları hakkında yazılar yazması görevini verdim.

- **Manuilski,** red[aksiyon]da çalışanların kendi işlerini yapmak yerine, rapor okumayı tercih ettiklerinden, edeb[iyat] işleriyle uğraşacak birinin bulunmamasından yakındı.

27 Mayıs 1942.

- **Lüba'nın ölüm günü** (27 Mayıs 33).

- Roza ile krematoryumdaydık.

- **Parti Komitesini** (Plişevski, Suharev, Blagoeva, Mraçkovskaya) parti toplantısı (29.5.42) ile ilgili sorunlar konusunda kabul ettim. Parti Komitesinin, parti örgütü çalışmaları ve görevleriyle ilgili raporunu ve Parti Komitesine yeni üye adaylarını görüştük.

- İranlı yoldaş **Zoger** (Kasim Hasan Ahmed al Şek) ile sohbet ettim. Anlaşılan oldukça bilgili bir komünist. Yakın-Doğu ülkeleri hakkında raportörlük yapmak ve Arap radyo redaksiyonunu hazırlamak ve yönetmekle görevlendirdim.

- **Silin** ([SKP(b) MK), KEYK aygıtında çalışmak üzere **Morozov**'un (NKVD'den) emrimize verilmesi için karar verildiğini bildirdi.

- **Haydrih**'e karşı Prag'da suikast yapıldığını bildiren bir radyo haberi geldi. "Himaye Bölgesi"nin tamamında **abluka** ilan edildi.

- "KE" dergisinin son (Mayıs) sayısının bir sütununu gözden geçirdim.

Birçok düzeltme yaparak redaksiyona iade ettim.

28 Mayıs 1942.

- Manuilski, "Almanya'dan Mektup"u, derginin son sayısı için redakte etmenin mümkün olmadığı görüşündeymiş. Yanıma çağırdım ve bu mektubu derginin Almanya hakkında yeni, taze bir yazıya yer vereceğimiz gelecek sayı-

sına değil , bu sayısına alması gerektiğine ikna ettim.

- Bir grup işçinin Moskova'ya gönderilmesi için Ufa'ya **talimat gönderdim.**

- Gizli belgelerle çalışılırken ve bunların güvenli bir şekilde korunmasında düzen sağlanması için bir **emir** çıkardım.

- **Lavrişçev**'den (Sofya) Bulgar yol[daş] Avg[ust] Dimçev **Popov**'un Sof[ya] cezaevinde kendisine verdiği 28 Mart 1942 tarihli mektubu aldım:

"Halihazırda Sofya Merkez Cezaevi'nde, 210 nolu koğuşta, 8.bölümde bulunuyorum. Biri Çek, diğerlerinin tümü Bulgar olmak üzere, benimle birlikte 14 yoldaş var. Bulgaristan'a Sovyetler Birliği'nden geldiğimiz iddiasıyla tutuklandık. Bizden dört kişi paraşütle uçaktan indirilmiş, diğerleri ise, denizaltılarla getirilmiş. İddianameye göre, gelişimizin amacı Bulgaristan'ın bağımsızlığı için ve Almanlara karşı savaşmak. Yarım yıldır, nedensiz zindandayız. Bize adi suçlulardan daha kötü davranıyorlar. Havalandırma izin vermiyorlar. Ziyaret edilmemiz tamamen yasak. Bizim burada bulunduğumuz, akraba ve yakınlarımızdan titizlikle gizli tutuluyor. Akrabalarımız da dahil olmak üzere, hiç kimseye mektup yazmamıza izin verilmiyor. Cezaevi idaresine veya herhangi bir başka makama herhangi bir dilekçe yazmamıza da izin verilmiyor. Hücrede ne kalem, defter bulundurulmasına, ne de cezaevi kitaplığının kullanılmasına izin veriyorlar.

Savcı bizi ziyaret ettiğinde, kitap verilmesi ricasında bulunduk; İncili okumamıza izin verildiğini söyleyerek, alay etti.

Bizi sağlık dışı koşullarda tutuyorlar. Banyoya iki ayda bir kez götürüyorlar, havlumuz yok, değiştirecek çamaşırımız yok, üç ay boyunca ne temizlik, ne de çamaşır için sabun verdiler. Yaraları temizlenmediği ve sarılmadığı için, yaralıların giysileri korkunç kokmaya başladı.

Üç ay boyunca kaşık vermediler ve bu yüzden çubuk ya da elle yemek zorunda kaldık.

Cezaevindeki en kötü hücre bizimki. Burası hiç güneş görmediği için duvarlar sürekli yaş ve küf içinde.

1-2 ayda bir kez traş ediyorlar.

Çok emek harcayarak, gece gündüz çabalayarak bitten kurtulduk, ama her taraf pire ve tahtakurusu kaynıyor. Kış boyunca soğuktan ve rutubetten dermansız kaldık. Hücrenin tavan ve duvarlarından su damlıyor, rutubetten çözülen sıva başımıza dökülüyor. Palto ve diğer eşyalarımız alınmış, çamaşırımız kalmamış, her beş kişiye hem örtünmek ve hem de altımıza sermek için iki-üç kirli ve eski battaniye verilmişti. Tutuklandığımız gün bütün şahsi eşyalarımıza ve paralarımıza el konmuş, ayakkabı ve şapkalarımız bile alınmıştı. Tutuklandığımızda üstümüzde bulunan yaz giysilerimiz paçavraya döndüler. Kışın ne eziyetler çektiğimizi tasavvur edebilirsiniz.

Yaralılar için de dahil olmak üzere, en basit tıbbi yardım diye bir şey yok. Yaralılar arasında ben ve daha birkaç yoldaş vardık. Ama, sürekli uygulanan açlık işkencesinin yanında bu bir şey değil. Bu korkunçtu ve bunun ne demek olduğunu tasavvur etmek bile çok zor. 6 ayı aşkın bir zamandır 250 gram ekmek ve iki kaşık etsiz soğan çorbasıyla bes-

leniyoruz. Sözde etli denen çorbadan ayda bir kez veriyorlar. Bize dışarıdan herhangi bir gıda ürününün gönderilmesi, cezaevi bakkalından yiyecek ve tütün satın alınması kesinlikle yasak. Hücremizin etrafında bir asker sürekli nöbet tutuyor ve hiç kimsenin bizimle birkaç söz etmesine izin vermiyor.

Bilinçli olarak yaratılan bütün bu koşullar, üzerimizde etkisini göstermeye başlıyor. Tanınmayacak kadar zayıfladık. Kimi yoldaşların verem olduğu anlaşıldı, diğer bazıları romatizmanın cehennem acıları içinde kıvranıyor.

Ama herşeye karşın ben ve tüm yoldaşlar dinciz ve Sovyetler Birliği'nin faşistler karşısındaki zaferinden eminiz.

Cezaevinde bizi diğer tutuklulardan da gizli tutuyorlar ve isimlerimiz hücre kapısında asılı değil. Hiçbir soruşturma yürütülmüyor ve bizi ne yapacakları bilinmiyor. Savaş esirleri olarak mı tutukluyuz, yoksa sıradan tutuklular mıyız, bilmiyoruz. Ben ve diğer yoldaşlar, Polis Müdürlüğünün bizi, anlaşılan, açlıktan ya da başka bir yöntemle öldürmek kararında olduğu kanısına vardık.."

- [SKP(b)] **MK'nden Morozov**'un bizim emrimize verildiği haberini aldım.

29 Mayıs 1942.

- **Krupin** KEYK'nun 1942 bütçesiyle ilgili olarak yanımdaydı. En başta, Anayurt Savaşı koşullarında kadro sayısının azaltılması ve başka işlere nakilleri açısından bütçeyi tekrar gözden geçirmesi konusunda anlaştık.

- Akşam - **parti toplantısı.**

Parti Komitesinin (Plişevski) raporu. Tartışılması oldukça ciddi geçti. Rostokin İlçe Komitesi temsilcisi **Burtsev**'in yerinde eleştirilere de yer verdiği konuşması.

Parti Komitesine e[k] üye adayları gösterildi: İvanova, Belov, Slutsker, Kogan, Godunov. Oylama yarın akşam olacak.

30 Mayıs 1942.

- **Dyakov**'u kabul ettim (Hindistan konusunda eleman).

Bize (Hindistan raportörü ve Hint radyo yayınlarında kadro olarak) çalışması için kendisini ikna ettim.

- **Kolarov, Belov, Çervenkov** yanımdaydılar. Parti MK'ne indirilen darbeyle ilgili Bulgar sorunlarını görüştük.

- **Suharev** personel sayısının ve yararsız harcamaların azaltılması açısından 1942 bütçesinin tekrar gözden geçirilmesini önerdi.

- **Manuilski**'ye birinci karısının Saratov'daki hasta kızlarının yanına gitmesi için ([NKVD] 1 Şubesi eliyle) yardımcı oldum.

- **Pik** Alman Komünist Partisi'nin çalışmalarıyla ilgili birçok konuda fikir danıştı.

- **Pauker** - Romen işleri hakkında.

- **Rakoşi** – Macar işleri hakkında.

- Akşam geç vakit Meşçerino'ya gittik ve geceyi orada geçirdik.

31 Mayıs 1942. Pazar.

- Günün ilk yarısında, Meşçerino'da. Sonra Komintern'de, iş başında. Akşam yemeğini evde yedik* (Vilko ve Lena ile birlikte). Bir film izledik.

- Akşam geç vakit Meşçerino'ya gittik ve geceyi orada geçirdik.

- Harkov yönündeki çarpışmalar hak-

* D. Dimitrov'un Hükümet Evi'ndeki şehir konutu.

kında İnformbüro'nun bir açıklaması yayınlandı. Almanların Rostov'a (Kafkasya) doğru taarruzu önlendi. Çarpışmaların sonuçları – Almanlar 90.000 kişi yitirmiş, biz – 5.000 ölü ve 70.000 akibeti bilinmeyen kayıp vermişiz!

- **İngilizler** Rur bölgesini, özel olarak da Köln'ü, **binden fazla uçakla bombalamış.** Bu şimdiye kadar görülmemiş bir rekor.

1 Haziran 1942.

- **Fitin** (NKVD) yanımdaydı. Bulgar KP MK'nin açığa çıkarılmasının nedenlerini araştırmak için gerekli önlemleri ve MK'nin tutuklu üyelerinin yazgısını görüştük.

- **Fit[in], Kurt** (Alman KP'nin İsveç'teki aktivisti) hakkında bilgi verdi. Soruşturma makamları önünde kendi çalışmaları hakkında ayrıntılı ifadeler vermiş. Almanya ile bağlarını açıklamış vb. Verdiği ifadeleri mahkemede doğrulanmış.

Branting (avukatı) kendisine niçin böyle ifadeler verdiğini sorduğunda, **Kurt** şöyle yanıt vermiş: "Poliste kendisine herşeyin bilindiğini söyledikleri için daha fazla gizlemeyi anlamsız bulmuş. Gestapo ajanı olmadığını ille de kanıtlamak istediğinden, kendi çalışmaları hakkında ayrıntılı ifadeler veriyormuş." Alçak adam!

- Son şifreli mektuplarına cevap olarak **Valter**'e şu telgrafları çektim:

"1. Çetecilerin haince davranışları somut olarak, belgeleriyle ve inandırıcı bir şekilde halk önünde elbette açığa vurulmalı. Ama şimdi bu Yugoslav hükümetine çağrı şeklinde yapılmalı. Bu yapılırken, savaşmakta olan Yugoslav yurtseverlerinin hükümetten destek beklediğinin vurgulanması ve işgalci sürülerine karşı savaştığı bir sırada hükümet adına hareket eden değişik kişilerin partizanların halk kurtuluş ordusunu sırtından hançerlemelerine izin verilmemesi, politik açıdan uygun düşmektedir. Bu da, eleştirilmeli, ama hükümete karşı açık saldırılarda bulunulmamalı.

2. Ortak düşmana karşı Sırplar'ın, Hırvatların, Karadağlıların ve Slovenlerin birlikte savaşması zorunluluğuna dayanarak, işgalcilerin destekçilerine karşı geniş çapta politik kampanya yürütülmelidir. Bu kampanya öyle bir şekilde yürütülmeli ki, bütün çetecileri partizan ordusuna karşı birleştirmemeli, tersine, bunları bölmelidir. Sizin bu konudaki taktiğiniz, çetecilerin bir kısmını kendinizden yana kazanmaktır. Geri kalan kısmı yalıtılmalı, en kinci kısmı ise acımasızca yokedilmelidir.

3. Yüksek Kurmay ve değişik partizan kurmaylıkları adına yapılan açıklamaların yanısıra, işgalcilerin destekçilerine karşı ve part[izan] halk kurtuluş ordusundan yana, politik inançlarında ve daha önceki dış politika (Sovyet yanlısı ve İngiltere yanlısı) tercihlerindeki farka bakmaksızın, bütün Yugoslav yurtseverlerinin savaş birliğinden yana ünlü Yugoslav toplum ve politika adamlarının açıklamalarda (bildiriler vb.) bulunmalarının örgütlenmesi de çok önemlidir.

4. Yugoslav halkının kurtuluş savaşına yardım için ünlü Sırp, Hırvat, Karadağlı ve Sloven toplum adamlarının katılacağı ulusal bir komite kurulmasını, bu komitenin partizan halk kurtuluş ordusunun politik platformunu ülke içinde ve uluslararası alanda savunmasını sağlamak gerekmektedir.

Bizim bu tavsiyelerimizi görüşüp kendi görüşlerinizi ve bu yönde alacağınız önlemleri bildirmeniz rica olunur."

"Daha önce de bildirdiğimiz gibi, ne yazık ki, bildiğiniz nedenlerden dolayı, yakın bir zamanda buradan mermi ve makineli tüfek gönderemeyiz. En önemli neden, aktarma olanağının bulunmaması. Bu nedenle, silah ve mermileri yerinde sağlamanın bütün olanaklarını (bu arada, en küçük ve en zor olanakları da) en geniş çapta ve akıllıca kullanmanız gerekir. Böylece, bütün şeytani zorluklara karşın kurtuluş savaşını sürdürmeli ve genişletmeli, dış yardım mümkün oluncaya kadar ayakta kalmalı ve düşmanın saldırılarını püskürtmelisiniz."

- Moskova milis şefi **Galkin**'e KEYK'da çalışanların ve KEYK'nun emrinde bulunan yab[ancı] yoldaşların kayıtlarının milis makamlarına **bizzat** giderek değil de, KEYK'nun bu konudaki temsilcisi Kats aracılığıyla yapılması önerisini gönderdim.

- Gecelemek üzere Meşçerino'ya gittik.

2 Haziran 1942.

- KEYK aygıtının Ufa'da bulunan kısmının bundan sonraki çalışmalarını örgütlemek üzere iki-üç günlüğüne uçakla Ufa'ya ve Kuybişev'e gitmek için **Yosif Visarionoviç**'in onayını aldım.

- **MOPR MK Başkanlığına** aday gösterilen **Şaronov**'u (bizim Yunanistan, Macaristan ve başka ülkelerde bulunmuş diplomasi işçilerimizden) kabul ettim. Adaylığı, kuşkusuz, kabul edilebilir birisi.

- Güyo ve diğer iki yoldaşın **Mart ayının ilk günlerinde** paraşütle Fransa'ya, Monpelie yakınlarına indirildiklerini **Düklo**'ya (Paris) bildirdim. Kendilerini aramasını ve temasa geçmesini önerdim.

- Ufa'da bulunan Erkoli'ye Amerikalı İtalyanlara yönelik özel radyo yayınını yönetmesi için **izin** verdim.

- Dün gece İngilizler (binlerce uçakla) **Essen**'i bombalamış.

3 Haziran 1942.

- "KE" dergisi için "Almanya'dan mektup"u redakte ettim.

- **Kuusinen**'e, derginin sıradaki Haziran sayısına "Finlandiya'dan mektup"u göndermesi gerektiğini hatırlattım.

- **Grigoriev**, (İstih[barat] Da[iresi]) Yugoslavya'dan gelen son şifreli mektupları okudu.

- **Manuil[ski], Köln** ve Essen'in İngili[zler] tarafından bombalanmasıyla ilgili olarak Alman yoldaşların **özel ruh halinden** söz etti. Sanki canları sıkılmış ve sinirliler...

- Romanya'ya aktarılmaya hazırlanan Rom[en] bayan yold[aş] **Petrova**'yı (telsiz-telgrafçı) kabul ettim.

- Beher'in, Laypzig davası **belgelerinin** baskısına önsözünü gözden geçirdim.

- Akşam geç vakit Meşçerino'ya gittik ve geceyi orada geçirdik.

4 Haziran 1942.

- **Rom[en] grubuyla** sohbet ettim: (İvanyuk, Burka, Fayerştayn) eğitimleri ve Romanya'ya aktarılmaları konusunda.

- **Stalin ile Molotov**'a şöy[le] bir mektup gönderdim (benim Valter'e, Yugoslavya'ya gönderdiğim şifreli mektupları da ilave ederek):

"Yugoslavyalı yoldaş Valter'in son telgraflarına cevap olarak ekteki iki telg-

rafı çektik.

Londra'daki Yugoslav hükümetinin Yugoslavya'daki partizan savaşına karşı tutumu hâlâ açıklığa kavuşmamış ve halledilmemiştir. Bu arada, Draja Mihayloviç'in çeteciler denen birlikleri Nediç'in kukla hükümetiyle ve işgalcilerle birlikte partizanların halk kurtuluş ordusuna karşı, Londra'nın kuşku götürmez desteğiyle, savaş yürütmektedir.

Yugoslav hükümeti ile İngilizler, faşist Almanya'ya karşı savaş konusunda bizimle anlaşma durumunda olduğuna göre, böylesi bir tutumun yersizliği ve ortak davanın çıkarları Yugoslav hükümeti ile Yugoslavya'da kahramanca bir savaş veren partizan ordusu arasındaki ilişkilerin iyi bir şekilde düzenlenmesi gerektiği konusunda dikkatlerini çekmenin uygun bir biçimini bulmanın mümkün olduğunu sanıyorum."

5 Haziran 1942.

- [**KEYK Sekreterliğinin** Alman ve Çek yoldaşlarla **oturumu.** (Pik, Akerman, Ulbriht, Florin, Fürnberg, Fridrih, Şverma, Man[uilski].)

Almanya KP'nin Almanya üzerindeki İngi[liz] bombardımanları ve Çek[oslovakya] KP'nin Haydrih'e yapılan suikast karşısındaki tutumunu görüştük.

Almanya'da – savaşın doğrudan Alman topraklarına taşınmış olduğu olgusundan hareket etmek gerekiyor.

Çekoslovakya'da – faşist Almanya Çeklere karşı her yola başvurup imha savaşı yürütüyor. Çek halkının ul[usal] kurt[uluş] savaşıyla buna yanıt vermek gerekir.

Bizim **radyo yayınlarımızda** bu talimatlar uygulanmalıdır.

- Dış ülkelerdeki ivedi işlerle ilgili olarak **Morozov ile Suharev**'i kabul ettim.

Vermiş olduğum ilkesel talimatlara dayalı olarak, üç gün içinde somut öneriler hazırlamalarını istedim.

- 7 Haziran* günü yapılacak antifa[şist] gen[çlik] mitingi için belgeleri (konuşma ve çağrıları) gözden geçirdim.

6 Haziran 1942.

- Saat 11'de Moskova Havalimanı'ndan Kuybişev'e hareket ettik. **Douglas** savaş uçağı. Arzamas'a kadar (sağ ve sol yanımızda) iki avcı uçağı bize refakat etti. Uçakta beş kişilik mürettebat, bizimle gelen dokuz kişilik elemanlar grubu ve Roza ve Lena ile bizler vardık.

Uçuşumuz çok iyi geçti. Bütün hava yolculuğumuz boyunca harika bir güzellik hakimdi. Mos[kova] saatiyle saat 3'de (Kuyb[işev] saatiyle saat 4'de) Kuybişev Havalimanı'na iniş yaptık.

- Mitya ve diğ[er] çocuklarla sevinçli bir karşılaşma.

- Lozovski ile onun Kuybişev'deki Enform[asyon] Bürosu grubunun çalışmalarını konuştum.

- Moskova'ya bağlandım ve Kolarov'un bir sonraki yayın için radyo yorumunun metninde yaptığım birçok düzeltmeyi aktardım.

- Kuybişev'deki çalışmalarımız hakkında Miler'in raporunu dinledim.

- Akşam parkta gezindik. Şen ve gürültülü insanlar vardı. Burada savaş hiç hissedilmiyor.

---

* Metinde yanlış: "Kasım".

7 Haziran 1942.

- **Ufa'da.**

- **Kuybişev'den Ufa'ya kadar** uçakla yolculuk ettik.

1 saat 40 dakikalık uçuş yaptık.

- Havalimanında bizi Bölge Komitesi'nden adamlar karşıladı.

- "Başkırdistan" oteline yerleştik.

Burada, Moskova'da yapılan İkinci Antifaşist Gençlik Mitingi'ni radyodan dinledim. (Miting kötü olmadı.)

- **Saat 6.30**'da (Ufa saatiyle) Piyoniyerler Evi'nde.

Sekreterleri ve radyo redaksiyonlarının yöneticilerini toplantıya çağırdım:

Erkoli, Gotvald, Martı, Koplenig, Kopetski, Apelt, Bianko, Stepanov, Antipov, Magnus, Moltke, Anton, Toboso, Svoboda, Tatarenko, Natanson, Holkunen* vb.

İçinde bulunulan durumdaki yeni özellikleri açıkladım: 1) Hitler'in ilkbahar taarruzu planının suya düşmesi; 2) İngilizlerin yoğun bombardımanları sonucunda savaşın bizzat Almanya topraklarına da yayılması; 3) İşgal altındaki ülkelerde Almanya ile "işbirliği" yanlısı kukla hükümetlerin iflası; 4) Hitler[ci] vasallar arasında muhalefetin artması; 5) İşgal altındaki ülkelerde halkların, özellikle Çek vb. halkların imhası için savaş yürütülmekte olması.

Buradan çıkarılan sonuçlar: 1) Hitlercilere karşı direnişten her alanda hücuma geçilmeli; 2) İşgal altındaki ülkelerde (özellikle Çekos[lovakya]'da temel sorun işgalcilere karşı partizan savaşının örgütlenmesidir; 3) Hitl[erci] vasallar için – Faş[ist] Almanya ile ilişkilere hemen son verilmesi, ask[eri] harekatların durdurulması, Müttefiklerle tek taraflı olarak barış; 4) Almanya için – savaşa hemen son verilmesi, Hitler'e karşı silahlı savaş vb. de dahil olmak üzere, dola[ysız] ve aktif eylem sloganları.

Tartışmalar sırasında söz alanların tamamı bu direktifleri doğru buldular. Şimdi bunların tek tek her radyo yayını için somuta indirgenmesi gerekiyor.

- Gece (Moskova saatiyle) saat ikide yattım.

- Bundan önce Moskova (Komintern) ve Kuybişev (Roza) ile konuştum.

8 Haziran 1942.

- **Ufa – Kuybişev.**

- **İspanyollarla sohbet** (hastalanan Dolores'in dairesinde). İspanyol çocukların, İspanyol politik göçmenlerin, İspanyol asker yoldaşların vb. sorunlarını görüştük. İspanya KP'nin Meksika, Fransa, Portekiz vb. ülkelerdeki çalışmaları....

- **Jan Rişar Blok**'u hastanede ziyaret ettim. Oldukça dinç görünüyor, ciddi komplikasyon tehlikesi atlatılmış. Profesör **Kogan**'ın kontrolünde bulunuyor.

- Yönet[ici] işçilerimizin, elemanlarımızın ve ailelerinin sağlık durumları hakkında verilen bilgileri dinledim. Profesör **Kogan ve Dr. Kondova.** Sağlık bakımları yeterli. Ciddi ve tehlikeli hastalıklar yok. Sıcak yaz günlerinde önlemler alınıyor.

- Erkoli, Vilkov, Tatarenko ve Baranov ile birlikte organizasyon ve personel sorunlarını – aygıtımız, okullar, par[ti] örgütü gibi konuları görüşmeye devam ettik.

---

* Asıl metinde: "Kolhozun".

- Fransızların işlerini **Torez** ile görüştük.

- Ufa'daki teknik araç parkımızın etkinleştirilmesi konusunda **müh[endis] Blinov** ile görüştük.

- Koplenig ile Ufa'dan verilen **Alman paralel sesinin** bundan sonraki çalışmalarını tartıştık.

- **Radyo okulumuzu ziyaret ettim.**

Okul yöneticisine ve öğretmenlere bizim bu okuldan ne istediğimiz konusunda talimat verdim. Yurt dışından bizimle ve ülkedeki tek tek en önemli noktalar arasında tek başına telsiz bağlanısını temin edebilecek yeterince tek[nik] kadro yetiştirmek gerekir. (Okul yön[eticileri]: Helfand, Novoselskaya, İvanov ve biri daha.)

- Gotvald Buzuluk'taki Çekoslovak askeri birliği, kamplara yaptığı ziyaretler ve Beneş'e yaptığı öneriler hakkında bilgi verdi.

- Havalimanından bizi Erkoli, Stepanov, Tatarenko, Vilkov, Batalov ve Helfand uğurladı.

Saat 4.50'de (Moskova saati) uçak kalktı. Bir buçuk saat sonra Kuybi[şev] Havali[manı]'na indi.

- Yazı, para ve telg[rafların alındığı Moskova'dan bildirildi.

9 Haziran* 1942.

Kuybişev'de.

- Radyo Müşavirliğinden **Vinokurov ve Snejko** Kuybişev'den dış ülkelere yapılan radyo yayınlarıyla ilgili durum hakkında bilgi verdiler. Yayınların işitilirliği konusunda kuşku olmadığını iddia ediyorlar. Enformasyon yetersizliğinden yakınıyorlar (TASS'ın resmi bültenini vb. almıyorlar).

- Bul[gar] radyo redaksiyonundan **Volodin** yürüttükleri çalışmalar hakkında bilgi verdi. Yalnız iki kişi (Nenov ve kendisi) çalışıyor. Her gün üç kez (toplam 50 dakika!) yayın yapıyorlar.

- **Lozovski** ile konuştum. Amerika'da Lehçe, Çekçe, Fince ve diğer dillerde çıkan basın için yazı ve yorumlar istiyor. Kuybişev'deki radyo yayınlarıyla daha yakından ilgilenmesini ve bu çalışmalarda yardımcı olmasını önerdim.

- Yazışma[nın] alındığı, Moskova'dan **telefonla bildirildi.**

- "Privo"ya gittik – villayı gezdik ve bizim çocukların yazın buraya yerleştirilmesi olanaklarını araştırdık.

- Uçağımız arızalandı. **Moskova'ya yarın uçulması** öneriliyor.

10 Haziran 1942.

Kuybişev – Moskova.

- Moskova saatiyle saat 10.15'de Kuybişev havalimanından uçakla hareket ettik. Uçakta Mikoyan'ın ailesiyle (karısı ve oğulları) birlikte yolculuk ettik. Saat 2.30'da başarıyla Moskova'ya iniş yaptık.

Mitya'yı da beraberimizde getirdik. Sevinci sonsuz!

- Yıkanıp üstümü değiştirdikten sonra, Komintern'e işe gittim.

- Ufa'daki bizimkilerin durumu hakkında **Manuilski'ye bilgi verdim.** O da ben burada yokken yaptığı işler hakkında bilgi verdi. Önemli bir şey yok.

- **Pik, Manuil[ski]**'nin değişken keyifle çalışmasından, Alman konumlarının ve açıklamalarının içeriğiyle ilgili olarak her gün yeni ve çoğu kez birbi-

* Asıl metinde yanlış: "Ekim".

riyle çelişen önerilerde bulunmasından yakındı...

- **Funk**'un ihaneti nedeniyle Almanya KP'nden ihraç edilmesi için Almanların alacağı karar tasarısını redakte ettim.

- Polonya'daki **Novotko**'dan şifreli mektup aldım. Hepsi hayatta. Çalışıyorlar. Parti 4.000 üye[lik], ask[eri] örgütünün 3.000 üy[esi] var!

Tanrıya şükür – felakete uğramamışlar!

11 Haziran 1942.

- Burada bulunmadığım süre içerisinde biriken birçok sorunu gözden geçirip hallettim.

- **İnoradio'nun Bulgarca yorumunu redakte ettim.** Kolarov'un taslağında birçok önemli değişiklik yaptım.

- Aygıtımızın ve radyo redaksiyonlarının son günlerdeki (6-10 Haziran) çalışmalarını denetledim.

- Dış ülkelerdeki komünist partilerine yardımcı olacak yedek şifreciler eğitilmesi yönünde önlemler alması için **Nikolaev**'e talimat verdim.

- **Molotov'un, Londra ve Vaşington'daki** görüşmeleri sonucunda SSCB ile İngiltere arasında varılan 20 yıllık ittifak antlaşması[164] ve SSCB ile ABD arasında anlaşma[165] bildirgesi bugün radyoda yayınlandı.

12 Haziran 1942.

- **Sovyet-İngiliz antlaşması ve Sovyet-Amerikan anlaşması ile ilgili olarak Sekreterlik ile radyo redaksiyonları yön[eticilerini] ve polit[ika] işçilerini toplantıya çağırdım.**

- **Bu belgelerin önemini anlattım** ve politik çalışmalarımızla radyo propagandamızda bunların kullanılması için talimat verdim:

1. İngiltere ve Amerika'daki tüm antisov[yet] unsurların beşinci koluna darbe.

2. Almanya'daki bu çevrelere ve onun Almanya ile İngiltere arasında uzlaşma barışına bel bağlayan ortaklarına darbe.

3. Hitler'in zaferine güvensizliği bizzat Almanya'da ve Hitle[rci] vasallar arasında artırmak.

4. Hitlercilere, cephe gerisindeki işgalcilere karşı halkların aktif saldırı eylemlerini teşvik etmek.

5. Bulgaristan'da, Türkiye'de, İsveç'te ve İspanya'daki Hitler yanl[ısı] çevrelere darbe.

6. Tüm dünyada anti-hitlerci güçlerin birleşmesine güçlü bir ivme.

Bu doğrultuda somut önlemleri görüştük.

Genel sonuç: Hitlerciler çetesine ve onun ortaklarına, bizzat İngiltere ve Amerika'daki "beşinci kola", anti-sovyet unsurlara karşı savaşta bu güçlü bir silahtır; antlaşmanın ana unsurları – taraflar kendileri için toprak ele geçirmeye çalışmıyor ve başka devletlerin iç işlerine karışmama yükümlülüğünü üzerlerine alıyor – Almanya'da ve vasallarında...* yığınlar için Hitlerci soygun savaşına son verilmesi uğrundaki savaşta bir program niteliğindedir.

Antlaşma ve anlaşma tüm dünyada anti-hitlerci güçlerin daha da etkinleşmesine büyük bir ivme kazandırıyor.

- Akademisyen **Derjavin**'i kabul et-

* Asıl metinde üstü çizili: "Savaş uğrunda".

tim. **Bulgaristan tarihi** üzerine dev yapıtını gösterdi.

Dediğine göre bu, 45 yıllık bir çalışmanın sonucu. Kendisi 64 yaşında, ama buna karşın çok dinç ve tamamen çalışabilir durumda. İsteği, yapıtının sağlığında yayınlanması.

Bu bakımdan kendisine yardımcı olmaya söz verdim.

- **Slutsker ve Belov** İspanyol yatılı çocuk evleri hakkında bilgi verdi. Bu evlerin, ögörüldüğü gibi, kaldırılması, İspanyol çocukları çok ağır duruma sokacak olduğu için, SKP(b) MK ve Bakanlar Kurulu nezdinde benim girişimde bulunmamı rica ettiler.

- **Fridrih ve Mirov** "Basın ve Radyo Yayıncılığı" Şubesinde yarışma düzenlenmesini rica ettiler. İzin verdim.

13 Haziran 1942.

- **Pik** – Alman işleri hakkında.

- **Pauker** - Romen sorunları.

- **Fridrih** – Anayurt Savaşının yıldönümü (yurtdışı için yazı ve yorumlar) hakkında.

- **Bolşakov** (İstih[barat] Dai[resi]), Do[ğu] Prusya'ya indirilen grupların birinden telsiz haberi geldiğini bildirdi.

- **Suharev, Morozov ve Gulyaev** ile birlikte, yurtdışına yeni aktivist grupları (özel[likle] Romen, Çek ve Süd[etli] Alman grupları) gönderilmesiyle ilgili sorunları görüştük.

- **Suh[arev] ve Moroz[ov]** ile birlikte, yurtdışıyla irtibatla ilgili ivedi işleri görüştük.

- **Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim.**

14 Haziran 1942. Pazar.

- **Meşçerino'da.** Birkaç fotoğraf çektik.

- Günün ikinci yarısında Komintern'de iş başında.

- Akşam evde yeni "Parhomenko" filmini izledik – oldukça başarılı ve tam zamanında yapılmış.

- **Fitin'den gelen habere göre,** Sofya'da, kapalı kapılar ardında, 26 "paraşütçünün davası" görülüyor.

15 Haziran 1942.

- **Bulgar grubuyla toplantı.**

(Kolarov, Çervenkov, Belov, Poptomov, Kozovski, Blagoeva, Kiril Lazarov, Vlahov, Sergeev, Lukanov.) Partinin ülke içinde ve dışındaki çalışmalarını ve propagandasını görüştük.

Şu temel talimatları verdim:

1) Bulg[ar] hükümetinin Hitler yanlısı politikasına karşı direniş, bu politikaya son verilmesi, yani faşist Almanya'yla ilişkilerin kesilmesi, Hitlerci aske[ri] birliklerin ve ajanların Bulgaristan'dan kovulması, Ruzvelt-Çörçil'in Atlantik Bildirgesi ve İngiliz-Sovyet Anlaşması esasına dayalı olarak Sovyetler Birliği ve tüm Anti-Hitlerci İttifak ülkeleriyle dostça ilişkilerden yana adım atılması; böyle bir politikayı uygulayabilecek gerçekten ulu[sal] Bulgar hükümetinin kurulması.

2) **Atağa geçişi örgütlemek** – partinin başta gelen temel görevi.

Herşey bu göreve hizmet etmeli.

3) Bulgaristan'ı faşist esaretten kurtarmak için anti-hitlerci Vatan Cephesini güçlendirmek amacıyla, İşçi Partisi ile Çiftçi Partisi, Sosyal Demokrat Parti, demokratlar, radikaller vb. içindeki anti-hitlerci gruplar arasında **gecikmesiz anlaşma** sağlanmalı. Bu birliğin bugünkü savaşım için **politik bir platforma** ve Anti-Hitlerci İttifak'ın faşist Al-

manya üzerindeki zaferinden sonra Bulgaristan'ın nasıl bir devlet olması gerektiğinin ana hatlarıyla belirlenmesine gereksinimi vardır.

4) Başarılı bir atılım için [partinin] üç ana güce yönelmesi gerekir: a) Ordu; b) Gençlik; c) Partizan müfrezeleri. Geri kalan her şey şimdilik yardımcı rol oynayacak.

5) Burada bulunan **par[ti] aktifi** ülkedeki savaşa her bakımdan yardım etmek için **yüzünü** Bulgaristan'a dönmeli. Çalışmalarını en akıllı bir şekilde örgütlemeli, kendini bu cephede seferberlik halinde görmeli.

6) Önümüzdeki birkaç ay Bulgaristan için çözümleyici aylar olarak görülmeli.

Şimdilik Bulgar halkı savaşa aktif katılmaya çağrılmamalı, Bulgar topraklarında dava Hitler[ci] Almanya'ya ve Bulgaristan'daki ajanlarına karşı başarılı ayaklanmaya kadar götürülmeli ve ülkenin anti-hitlerci müttefiklerden yana tutum alması sağlanmalı.

- **Manuilski,** [SKP(b)]'nin kendisine herşeyden önce düşman orduları içinde propaganda işlerinde (Kı[zıl] Ordu Polit[ik] Dairesi VII-nci Şubesi) çalışmakla görevlendirdiğini rapor etti.

Kendisine bu işte tavsiyelerle yardımcı olunmasını ve KEYK'deki daimi işinden serbest bırakılmasını rica etti.

16 Haziran 1942.

- **Akademisyen Derjavin**'e **Bojan Angelov**'un "Bulgar Edebiyatı Tarihi" kitabını gönderdim.

- Molotov'un Sekreterliğinden gelen bir soruya yanıt olarak **Molotov**'a, Düklo'nun şifreli mektubundaki ("**Potomak** ruhunda") ifadesinin Ruzvelt-Çörçil belgesi denen Atlantik Bildirgesi ruhunda anlamına geldiğini bildirdim. "Potomak" gemisinde imzalandığı için Fransızlar belgeye "Potomak Bildirgesi" diyor.

- Albay **Bolşakov** (İstih[barat] Dai[resi]), Polonya ve Almanya'ya aktarılan gruplarla irtibat kurulduğunu, hepsinin sağ olup çalışmaya başladıklarını bildirdi. Morozov ile Bolşakov'un çalışmalarında ciddi temas ve işbirliği içinde olduklarını tespit ettim.

- **Trifonov** (NKVD'den) Alma-Ata'daki politik göçmenlerin durumu hakkında; "Lüks"teki şüpheli kişiler vb. hakkında bilgi verdi.

- **Andreev**'e ([SKP(b)] MK) Fyodorov'un Alma-Ata'daki politik göç[menler] hakkındaki raporunu ve Kazakistan MK'nin dikkatinin bu konu üzerine çekilmesi ricasını gönderdim.

- **Alman savaş esirlerinin mitingi için** konuşma metinlerini gözden geçirdim.

- Savaş esiri Alman subayların konferansı için belgeleri de gözden geçirdim.

- **Mao Tsedun**'a şu şifreli mektubu gönderdim:

"Bugünkü durum, Çin Komünist Partisi'nin Çan Kayşi ile ilişkilerin iyileştirilmesi ve Japonlara karşı savaşta Çin'deki tek cephenin etkinleştirilmesi için elden geleni yapmasını zorunlu kılıyor. Çan Kayşi'nin ve Gomindan liderlerinin komünist partisini gözden düşürmek ve yalıtlamak için her provokasyona başvurduklarını biliyoruz, ama adamlarımız akıllıca bir cevap vermek yerine bu provokasyona kapılıyorlarsa, politikamızın doğru olduğu söylenemez. Bu arada, Çjo Enlay'ın Çuntsin'de bu-

nu dikate almadığını ve hareketleriyle bazen provokatörlerin değirmenine su taşıdığını gösteren veriler var. Çjo Enlay, Çan Kayşi'nin düşmanlarıyla ve yabancı muhabirlerle Çan Kayşi'ye karşı gizli toplantılar düzenliyor, Çan Kayşi bunu daha sonra öğreniyor ve komünist partisine karşı kışkırtmalarında ve kendi provokasyon önlemlerini haklı çıkarmada kullanıyor.

Lütfen, bu husus üzerinde dikkatle durunuz ve partinin Çuntsin'deki temsilciliğinin komünist partisi ile Çan Kayşi ve Gomindan arasındaki ilişkilerin iyileştirmesi, bu ilişkileri kötüleştirecek her hareketten kaçınması için acil önlemleri alınız. Tartışmalı sorunların doğrudan Çan Kayşi ile görüşülüp çözüme bağlanması gerekiyor.

Bu konuda aldığınız önlem ve kararları bildirmenizi rica ederim."

17 Haziran 1942.

- M[oskova] komit[esinde], **Şçerbakov**'un yanındaydım.

Genel propaganda ve radyo propagandası konularını görüşüp anlaştık.

- Tuğgen[eral] **Panfilov** ve Yanan'dan (Çin) gelen iki İstih[barat] Dai[resi] işçisi alb[ay] Skrinnik ve alb[ay] Germanov – yanımdaydılar. **Özel Bölge**'deki durum, bizim partinin politikası, Sekizinci Ordu'nun, parti ve ordu yönetiminin vb. durumu hakkında bilgi verdiler.

Genel sonuç: Parti ve ordu yönetimlerinin çalışmalarında **çok büyük başarısızlıklar var.** Durumun iyileştirilmesi için acil önlemler alınması gerekiyor.

- Panfilov, iki yıl İtalya'da çalışmış ve Nisan ayında oradan **bir genç kızı** da beraberinde getirdi. İtalya'da ciddi bir krizin yaklaşmakta olduğuna dair çok ilginç bilgi verdi.

- Yüksek Sovyeti'nin toplantısı için **Kuusinen** geldi.

Benim yanıma da geldi.

18 Haziran 1942

- Altmışıncı yaş günüm!

- Bu kadar yaşlı olduğuma adeta inanamıyorum... Farkına varmadan yaşlandım.

İyi ki, hiçbir resmi kutlama yoktu...

Buna karşılık, resmi olmayan birçok kutlama ve tebrik vardı. (İlçe Komitesi, KEYK, KİM, Sovyet Komsomolu, Mosk[ova] Parti Komitesi, "Koms[omolskaya] Pravda" redaksiyonu, Alman, İtalyan, Çek, İspanyol, Macar, Romen, Yugoslav, Bulgar, Fransız, Avusturya vb. partileri, yurt dışı için hazırlanan bir grup aktivist, KEYK çalışanları kollektifi, Parti Komitesi, Alman yazarlar, Şvernik, aileleriyle birlikte Yaroslavski ve Manuilski, güvenlikçiler ve korumalar grubu vb.)

- Zinaida Orconikidze, Kuusinen, Kolarov, Vılko ve Lena ile birlikte akşam yemeği yedik.

- SSCB Yüksek Sovyet toplantısı.

Molotov'un Londra ve Vaşington görüşmeleriyle ilgili raporu.

Temsilcileri konuşma yapanlar: Beyaz Rusya, Ukrayna, Urallar, Moskova, Leningrad, Özbekistan SSC, Estonya, Letonya, Litvanya.

İngiliz-Sovyet Antlaşmasının onaylanması.

19 Haziran 1942.

- Kostroma'ya komşu Nerehtsk bölgesinden (tarım mühendisi bayan) **milletvekili Soboleva**'yı kabul ettim. Benim seç[im] bölgemdeki (Kostroma) ve

genel olarak Yaroslavl bölgesindeki durum hakkında bilgi verdi. Savaş koşullarıyla ilgili kimi gıda vb. zorluklarına karşın, tarımda olsun, sanayide olsun – halk büyük bir azimle çalışıyor. "Her şey cephe için, her şey zafer için" – bu, her yerde hissediliyor. Leningrad'dan tahliye edilen halk yerleştirilmiş ve işbaşına geçmiş. Çocuklara gösterilen özen geniş çapta yaygınlaşmış. Genel olarak durum ve ruh hali tatmin edici denebilecek düzeyde.

- Finlandiya sorunlarıyla ilgili olarak Finlandiyalı yoldaşlarla (Kuusinen, Eyhiya, Lehtinen, Kari, Holkunen*, Leyhonen) toplantı:

1) Finlandiya'ya yönelik radyo propagandası; 2) Finlandiya ile irtibat; 3) Finlandiya Komünist Partisi'nin izlediği rota; 4) Finlandiyalı kadroların par[ti] okulumuzda öğrenim görmesi.

- Jdanov ile konuştum.

- Altmışıncı yaş günüm nedeniyle, "Dimitrov" gemisi de dahil olmak üzere, birçok selamlama ve tebrik kabul ettim.

20 Haziran 1942.

- [KEYK] **Sekreterliğinin** radyo redaksiyonları yöneticileriyle ve polit[ika] işçileriyle, İngiliz-Sovyet Antlaşması, Sov[yet]-Amerikan Anlaşması, Antlaşmanın onaylanması için yapılan SSCB Yüksek Sovyeti toplantısı ve faşist Alman sürülerine karşı savaşın ilk yılından çıkarılacak sonuçlar gibi konularda açıklık getirmek üzere **toplantısı.**

Değerli, yararlı bir görüş alış verişi oldu.

Yön[etici] talimatlar verdim:

1. Propagandamız atılgan olmalı, girişimi elde tutmalıyız.

2. Düşmanı, durumu ne kadar daha çok ağırlaşıyorsa, olanaklı gördüğü her şeyi kararlılıkla kullanarak, o kadar **daha büyük bir kudurganlıkla** kurtulmaya çalışacağını; bu nedenle düşmanın yok edilmesi için önümüzde çetin bir savaşın durmakta olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

3. Düşman daha 1942 yılı içinde tam yenilgiye uğratılabilir, bu yalnız bir olanaktır. **Gerçek** bir yenilgi sağlamak için, bu olanakları ısrarla ve akıllıca kullanmak zorundayız. Zaferi kazanmalıyız.

4. İkinci cephenin açılması, artık somut olarak gündeme getirilen bir konudur. Ama ikinci cephenin başarıyla gerçekleştirilmesi için, Avrupa kıtası halklarının da işgalcilere karşı savaşa aktif bir şekilde katılmaları gereklidir. Bu savaşın (part[izan] savaşı düzeyine kadar) genişletilmesi, ikinci cephenin, yani İngiliz-Amer[ikan] silahlı kuvvetlerinin Avrupa kıtasına girmesinin, hem koşulu, hem de ayrılmaz parçasıdır.

Bizim radyo propagandamız, önümüzdeki dönemde işte bu temel görüşlerden hareket etmelidir.

- Yapılmaması yönündeki uyarılarıma karşın Parti Komitesinin altmışıncı yaş günüm nedeniyle düzenlediği **KEYK çalışanları genel toplantısı.** Anlaşılan, bu iş Manuilski'nin planı. Toplantıya o başkanlık ediyordu. Rakoşi, Pik, Kolarov ve başkaları konuşma yaptı. Toplantı bana bir heyet gönderdikten sonra, birkaç dakikalığına orada bulunmak zorunda kaldım. Bu gece Leningrad'a dönmeye hazırlanan **Jdanov** ile önce-

* Asıl metinde: "Kolhonen".

den ayarlanan randevu için acele ediyordum.

- **[SKP(b)] MK'nde, Jdanov'un yanında.** Üç saat boyunca cephelerdeki ve yurt dışındaki durumu konuştuk. Leningrad'da yaşadığı akıl almaz zorluklara karşın, yaşam doluydu ve iyimserdi. Leningrad savunmasının örgütlenişini ve Leningradlıların yüzlerce kahramanlık örneğini ayrıntılı bir şekilde anlattı. **Leningrad – kahraman şehir! Aşılmaz bir kale...**

21 Haziran 1942. Pazar.

- Günün tamamını Meşçerino'da geçirdik.

- Bugün **Kuusinen** Belomorsk'a hareket etmeden önce, Finlandiya sorunları hakkında kendisiyle anlaştık.

22 Haziran 1942.

- **Anayurt Savaşı'nın [başlangıcından] beri bir yıl geçti! – 22 Haziran 1941.**

- Bu konuda, "Pravda"da mükemmel bir **başyazı.**

- **Karakolov**'u (tarih bilimleri ad[ayı]) kabul ettim. Kendisini Bulgaristan'a yapılan radyo propagandası alanında bir işle görevlendirdim. Akademisyen Derjavin'in bilimsel yapıtı "Bulgaristan Tarihi"nin eleştirisini yapma görevini de verdim.

- **Plişevski ve Kuzmin,** KEYK'nun yatılı okuluna yaptıkları teftiş hakkında rapor sundu. durum tatmin edici, ama gerçek bir yatılı okul haline getirilmesi için birçok önlem almak gerek (evlatlık birçok çocuğun, yaşı ilerlemiş gençlerin, KEYK ile hiçbir ilişkisi olmayan adamların buradan uzaklaştırılması vb.).

- Ulusal radyo yayınlarında ve yabancı basında "Anayurt Savaşı'nın Bir Yılı"nın nasıl yansıtıldığını, ilgili belgelerle gördüm.

- Kötü hava yüzünden şehirde geceledik.

23 Haziran 1942.

- **Novorosiysk**'teki "Dimitrov" gemisi tayfasının tebriklerini yanıtladım:

"Gemi kaptanı – Lebedev'e polit[ik] yar[dımcısı] - Buşeviç'e gemi komitesi başkanı* - Stepanov'a.

Tebriklerinizden ötürü yürekten teşekkür ederim. Partinin ve hükümetin verdiği görevleri süresinden önce yerine getirdiğinizden ve 1942 yılında Alman faşistlerinin canı zırhlılarını yok etmek için elden geleni yaptığınızdan ötürü sevinçliyim ve sizlerle gurur duyuyorum. Anayurt Savaşı cephesinin en sorumlu bölümlerinde bulunan sizlerin, büyük sosyalist vatanımıza olan bolşevikçe yurtseverlik görevini içtenlikle ve sonuna dek yerine getireceğinize inanıyorum. Hepimiz daha nice çetin ve ağır savaşlar vermek durumundayız, ama Lenin-Stalin'in yenilmez bayrağı altında ve dâhi kumandanımız yoldaş Stalin'in yönetiminde zafer bizim olacaktır. Zalim düşman kesinlikle ve sonsuza dek yok edilecek.

Yiğit ellerinizi içtenlikle sıkarım!"

- Bredel'in anti-faş[ist] öyküleriyle ilgili notlarımı Ecnebi Diller Neşriyat Evi'ne gönderdim.

- **Yumber-Dro**, Brukman** ve başkalarının İsviçre'de tutuklandıkları haberini aldım.

---

* Muhtemelen geminin sendika başkanı söz konusu.

** Asıl metinde yanlış: Embert-Dro.

- Fransa ile ilgili propagandada kullanılması gereken sorular listesini onayladım.

- **Andreev** ile bizim bütçeyi konuştum. Bu sorunu halletmeye söz verdi.

- Gözden geçirip eleştiri yazısını yazması için, Derjavin'in "Bulgaristan Tarihi"ni Karakolov'a teslim ettim.

24 Haziran 1942.

- **Fürnberg, Viden** – Avusturya işleri hakkında. İngiliz-Sov[yet] Antlaşması ile ilgili olarak Avusturya KP'nin Avusturya halkına çağrısını kaleme almaları gerekiyor.

- **Belov** – kadrolar hakkında.

- İnoradio'nun Bulg[aristan] yorumunu gözden geçirdim.

- **Novotko**'dan (Polonya) iyi haberler. Anlaşılan, işler ciddi bir ilerleme gösteriyor.

- [SKP(b)] MK **Şaronov**'un MOPR başkanlığını onayladı.

- İhtiyar **Tshakaya** burada. Yüksek Sovyet toplantısından sonra Kuybişev'e dönüyor. Kendisine **anılarını** yazmasını önerdim.

- "Heimat-Sender"in* niteliği hakkında **Lorents**'e talimat verdim. "Deutscher Volksender"in** ve "Hans Veber"in*** tekrarı olmamalı, cephedeki askerlere ülkelerinden seslenen radyo olma niteliğine titizlikle uymalıdır.

- Küçük bir ha[va] alarmı vardı.

- Sonra Meşçerino'ya gittik ve geceyi orada geçirdik.

25 Haziran 1942.

- **Lorents**, "SS-Brigadenführer"in**** arkadaşına yazdığı ve Japonların kendi müttefikleri Almanlara karşı "hınzırca" tutumunu anlattığı mektubun **Almanca metnini** verdi...

- **İvanova** – Meslektaşlar Heyetinin "Personel" Şubesi'ndeki çalışmaları hakkında.

- **Mao Tsedun**'dan telgraf: Bizi tamamen haklı bulduğunu bildiriyor. (16 Haziran 1942 tarihli tel[graf]) Önlemlerini almış.

- **Kapalı kapılar ardında parti toplantısı.**

Topraklarımıza Alman casusları ve kundakçıları gönderilmesi nedeniyle **politik uyanıklığın artırılması** için Mosk[ova] komitesinin gönderdiği gizli mektup görüşüldü. Mektupta, birçok ünlü parti önderi ve ekonomi yöneticisinin böyle bir uyanıklıktan yoksun olduğunu gösteren bir dizi som[ut] olguya yer veriliyor.

Bizim par[ti] örgütümüz için bir karar alındı.

- Dr. **Şarfman***** polikliniğimizin çalışmaları ve KEYK çalışanlarının sağlık durumları hakkında rapor sundu.

Söz konusu çalışmaların iyileştirilmesi için talimat verdim ve kendisini her on günde bir hastaların durumu ve personelin sağlığının ve çalışma yeteneğinin korunması için alınan önlemler hakkında bana rapor vermekle görevlendirdim.

- Tam şehir dışına doğru hareket etmişken – çeyrek saatlik alarm. Sığınağa geri döndük, daha sonra tekrar [Meşçe-

---

* Vatan Radyosu
** Alman Halkının Sesi
*** Hans Veber
**** SS Tümen Komutanı
***** Asıl metinde yanlış: "Şafran"

rino'ya] doğru yola çıktık.

26 Haziran 1942.

- Albay **Bolşakov** yanımda.

- Elemanlarımızın sınır ötesine uçakla indirilmesindeki zorluklar hakkında bilgi verdi. En başta Romen grubun aktarılması için, bu güçlüklerin bir an önce aşılması gerektiğini kendisine anımsattım.

- **Sorkin** – yurtdışındaki çalışmaları iyileştirmek amacıyla, İve[di] Ekon[omik] İşler İdaresi'nin yeni baştan düzenlenmesi konusunda.

- **Alman savaş esirlerinin mitingi** ile ilgili ayrıntılı yayını sinema stüdyosunda dinledik. Bir dizi yetersizlik vardı, ama genel olarak kötü değildi. Bu yetersizliklerin giderilmesi teknik açıdan mümkün olmadığı için, mitingle ilgili yayının radyodan verilmesine izin verdim.

- **Manuilski, Pik ve Ulbriht** ile birlikte, değişik cephelerde çalışmak üzere hemen ayırabileceğimiz Alman propagandacıları belirledik.

27 Haziran 1942.

- **[KEYK] Sekreterliğinin radyo yorumcularıyla toplantısı** (Viden, Rakoşi, Pauker, Kolarov, Fürnberg, Şverma, Gromov, Geryo, Revay, Fridrih, Ponomaryov, Blagoeva, Petrova, Pik, Florin, Ulbriht, Akerman, Mişel, Vlahov, Vlasov, Dragiç vb.).

En yakın zaman için gerekli yorumların **konularını** görüştük. (Savaşın birinci yılından değişik ülkeler için çıkarılacak dersler; İngiliz-Sovyet Antlaşması'nın "gizli maddeleri" olduğu yolunda faşistlerin yaptığı propaganda; 3 Temmuz 1941 tarihinde yoldaş Stalin'in yaptığı konuşmayla ilgili olarak partizan savaşı hakkında; yeni rekolte ve açlık; Alman savaş esirlerinin mitingi vb.)

Yorumlardaki yetersizliklerin eleştirisini yaptık. Radyo yorumlarının **kalitesini** artırma talimatı verdim.

- Alman yoldaşların Alman KP için hazırladıkları **direktifte** birçok **değişiklik** yaptım.

Pik, Flor[in], Ulbriht ve Akerman razı oldular. Direktifi gönderdim.

- **Suharev,** İve[di] Ekon[omik] İşler İda[resi]'nin yeni baştan düzenlenmesi konusunda.

- **Bulg[ar] radyo yorumunu** redakte ettim.

28 Haziran 1942. Pazar.

- Meşçerino'da geçirdik. Vılko ile Lena bizdeydi.

- Günün ikinci yarısında orada çalıştım.

- Akşam, Sivastopol'un savunmasıyla ilgili "Karadeniz Denizcileri" filmini gördük.

29 Haziran 1942.

- Dün **Marti** Ufa'dan buraya gelmiş. Burada yapacağı işler hakkında kendisiyle anlaştık. (İnoradio'da Fransızca yayınlara bakacak; Fransa'daki olayları izleyecek; Fran[sız] Komünist Partisi'nin sorunlarını araştıracak vb.)

- Molotov'un Sekreterliğinden gelen rica üzerine 4 Haziran tarihli mektubumu, **Valter**'e çekmiş olduğum (part[izan] savaşıyla ilgili) telgrafları da ilave ederek, kendisine **tekrar** gönderdim.

- Öz[el] grupla ilgili olarak **Gulyaev**'i kabul ettim.

- Moskova'ya dönüşlerine izin verilecek aile üyelerinin listesini **Sokolov**'a gönderdim.

30 Haziran 1942.

- **Kolarov,** İnoradi'da yayınlanacak Bulgar yorumlarının konusu ve niteliği

hakkında fikrimi aldı.

- **Ekonomik** bağımsızlığı yitirmenin, kaçınılmazlıkla **ulusal** bağımsızlığın yitirilmesine yol açacağı; Bulg[ar] ekonomisinin faşist Almanya'nın emrine geçmesinin bu anlama geldiği yolundaki yorumlara daha sık yer vermesi gerektiğini kendisine anlattım. Sov[yetler] Birliği ve anti[-hitlerci] ittifakla dostluğa yönelişin ülkenin ekonomik gelişmesini, dolayısıyla ulus[al] bağımsızlığını sağlayacağını belirttim.

- **KİM Sekreterliği** (Volf, Slutsker ve Vlasov) **ile,** dış ülkelerde gençlik arasındaki çalışmalar, bizde genç kadroların yetiştirilmesi vb. konularda **toplantı.**

- Yugoslav faşist basınından partiz[an] savaşıyla ilgili bir yazıyı **Stal[in], Molot[ov] ve Şçerbakov**'a gönderdim.

Bu yazıdan da anlaşılıyor ki, yalnız bizim partizanlar savaşıyor, Draja Mihayloviç'in ise dağlarda gizlenmekten başka yaptığı fazla bir şey yok.

- **Manuilski** yanımdaydı. PUR'daki işleriyle ilgili görüşümü aldı.

- İve[di] Ekon[omik] İşler İdaresi konusunda – **Suharev, Morozov ve Sorkin**'in çalışmalarını denetledim.

1 Temmuz 1942.

- **İlle[gal] Alman radyo istasyonlarının** çalışmalarıyla ilgili **toplantı** (Pik, Ulbriht; Florin, Akerman, Fridrih, Fürnberg, Slutsker, Male, Volf, Vlasov). Karar aldık: 1) Bu istasyonlar için ortak redaksiyon kurulmalı; 2) Ortak redaksiyon sor[umlusu] - Pik; 3) "Deutscher Volkssender" soru[mlusu] - Akerman; 4) "Sturm-Adler" ("Jugend-Sender") sorum[lusu] - Male; 5) "S. A. Mann Hans Weber" sorum[lusu] - Erpenbek. Gençlik radyo istasyonu, Hitler[ci] gençliğin aktif kesiminin Hitler'den koparılmasına yönelik olmalı ve buna uygun nitelik taşımalıdır."Deutscher Volkssender"de **genel olarak** Alman gençliğiyle ilgili yayın yapılmalıdır.

Alman yoldaşlar Maron ve Laytner şimdiki görevlerinden serbest bırakılmalı ve Almanya ile ilgili işlere nakilleri yapılmalı. Almanya'ya yönelik propaganda ve genellikle Almanya'yla ilgili çalışmalar için uygun tüm güçler Almanya KP'nin emrine verilmelidir.

"Deutscher Volkssender", tüm Alman radyo istasyonları arasında önder radyo sayılmalı ve her bakımdan güçlendirilmelidir.

- **Morozov** – ivedi sorunlar ve yurtdışıyla irtibat konusunda.

- Perşembe günü için Bulg[ar] radyo yorumunu redakte ettim.

- Partiz[an] hareketi hakkında **Malts**'ın raporunun dinlendiği parti toplantısı.

- Geceyi Meşçerino'da geçirdik.

2 Temmuz 1942.

- **Linderot'a (İsveç) direktif** gönderdim. İngiliz-Sov[yet] Antlaşmasının ve Sov[yet]-Amer[ikan] Anlaşmasının imzalanmasından sonra İsveç'in faşist tehdit karşısındaki durumunun daha uygun hale geldiğini belirttim. Alman emperyalizmi karşısındaki korkuya ve hoşgörüye son vermek gerekir. İsveç'in **tarafsızlığı,** "ne pahasına olursa olsun tarafsızlık" olarak değil, kendi ulus[al] özgürlüğünü ve bağımsızlığını koruma olarak kavranmalıdır. İsveçli profesörlerin Alman işçilerine ve Finlandiya işçilerine çağrıda bulunarak, Hitler'in canice savaşına son vermelerini istemeleri-

ni tavsiye ettim. Parti, İsveç'teki Alman etkisine ve eğilimlerine karşı politikasını ve savaşını etkinleştirmeli, İsveç'i faşist esaret altına girmekten kurtarmaları için **yalnız** Rusları ve İngilizleri beklememesi gerektiği halka anlatılmalıdır. İsveç halkı, onuru, özgürlüğü ve bağımsızlığı için savaşmak zorundadır.

- **Hollanda partisine direktif** gönderdim. İkinci cephe için yardım yönünde benimsediği doğru politikanın yeterli olmadığını belirttim. Partinin aynı zamanda ikinci bir başarılı cephe için başta gelen koşulun, işgal altındaki ülkelerde halkların Alman işgalcilerine karşı **daha şimdiden** bu yönde savaş vermesi gerektiğini dikkate alması zorunluğuna işaret ettim. Almanların iletişim sistemlerinin ve askeri üslerinin imha edilmesi, güçlerinin zayıflatılması, işgal[ci] birlikler arasında elden geldiğince daha büyük panik ve düzensizlik yaratılması, "beşinci kol"un bastırılması vb. - bütün bunlar faşist Almanya'ya karşı gelecekteki ikinci cephenin ayrılmaz parçalarıdır...

- **Peresipkin**'e mektup gönderip, İletişim Bakanlığı'nın Ufa'da kullanmadığı "paralel ses" **cihazını** bize vermelerini istedim.

- "Kuntsevo" müdürü tarafından işine son verilen **Mihaylova**'yı (daha önce Alman işgalindeki bölgelerden birindeymiş) kabul ettim. Anlaşılan, dürüst bir insan, ama bizim burası için uygun değil. Çünkü, Almanların yanında bulunmasıyla ilgili hususların tamamı açıklığa kavuşturulamıyor.

3 Temmuz 1942.

- Alb[ay] **Sineokin**'i ve Irak'taki ata[şe] milit[er] albay **Maslov**'u kabul ettim. Maslov **Irak** ve **Sineokin, Türkiye** hakkında bilgi verdi. Türk[iyeli] yoldaşlarımız bizimle artık telsiz irtibatı kurabilir ve İnoradio'ya spiker gönderebilirler.

- Albay **Bolşakov** ve 21 Nis[an] günü Bulgaristan'dan gelen yüzbaşı **Maslov** yanımdalar.

- 21 Nis[anı] günü **Maslov** ile birlikte Bulgaristan'dan hareket etmiş olan **Varna**'daki Sov[yet] muavin konsolos **Vinogradov**'u (Deniz Kuvvetleri İstihbaratından) da kabul ettim. Her ikisi de, Almanlara karşı tutumun sürekli sertleştiğini ve Bulg[ar] ordusunun bize karşı savaşacak durumda olmadığını onaylıyor.

- PGMOPR MK'nin yeni başkanı **Şaronov**, MOPR **İvanovsk** İl Komitesi Başkanı **Reşetnikov** ve İvanovo'daki ulusl[ararası] yatılı çocuk evi müdürü **Makarov** ...* - çoc[uk] evinin sorunları hakkında. Şaronov'a MOPR'un çalışmalarıyla ilgili talimatlar da verdim.

- **Pik** - İnoradio'dan verilecek Almanya sloganları hakkında.

- **Fridrih ve Ponomaryov,** İngil[izlerin] Libya'daki başarısızlıklarının ve **Sivastopol**'u terketmelerinin radyo propagandasında yansıtılması konusunda.

4 Temmuz 1942.

- **Şçadrin (NKVD) ve Morozov,** KEYK merkez binasının ve noktalarının korunmasıyla ilgili organizasyon konusunda. Merkez binaya silahlı koruma **kapıcı,** noktalara ise **asker** koruma konması talimatını verdim.

- **Bulgar** radyosunun Pazar günü için

* Asıl metinde üstü çizili: "Yanımda".

yorumunu redakte ettim.

- **Şçadenko** (Gen[el] Kurmay) ile konuştum ve kendisine, altı aylık öz[el] askeri eğitim görmelerinin organize edilmesi için **altı Alman yoldaşın** nitelikler listesiyle bir mektup gönderdim.

- Kadrolarla ilgili birçok sorunu gözden geçirdim.

- Faşi[st] Alman ordularının bizim cephede, Libya'da ve Mısır'da süregiden taarruz harekatlarının da yansıtılması için merk[ezi] radyo redaksiyonuna talimat verdim. Esas talimatlarımız değişmiyor.

5 Temmuz 1942. Pazar.

- Birkaç saat dinlendim. Meşçerino'da çalıştım.

6 Temmuz 1942.

- Bizim Türkiye'deki yetki[li] temsilcimiz **Vinogradov** yanımdaydı. Türkiye'deki durum hakkında bilgi verdi. Onun tahminine göre, Almanlar Süveyş'i ele geçirse bile Türkler savaşa müdahale etmeyecek. Almanlar Kafkasya'ya ulaşmayı başarırlarsa durum değişiyor. O zaman onlar, İtal[yan] ya da Frans[ız] filolarının Boğazlardan geçip Karadeniz'e girmesine izin vermeyecek. Sov[yet]-Alman cephesinde sürmekte olan büyük çarpışmaların sonucu görününceye kadar bir yolunu bulup manevra yapacaklar. Bulgaristan, Türkiye'ye karşı savaşmaya hazır olduğu gibi, Türkler de Bulgaristan'a karşı savaşmaya hazır. Bulgarlara karşı nefret son derecede büyük; nefret İtalyanlara karşı da büyük. Türkler **şimdi** Almanlardan korkuyor, gelecek açısından bizden korkuyor. Onların düşünce tarzı şöyle özetlenebilir: **"Almanlar – hastaneye, Ruslar – mezarlığa"**. 1.200.000 kişi silah altında. Ama kötü silahlılar. Türkler ordularının çoğunu Batı sınırında tutuyor. Toplam 800 uçak ve 400 tankları var. İngiltere ve Amerika'dan aldıkları sınırlı miktardaki silahların yanısıra, Almanya'dan da silah almaya çalışıyorlar.

Milliyetçilik Türklerde son derecede gelişmiş ve halk arasında derin kök salmıştır.

Bütün devl[et] sorunlarında karar sahibi **İsmet İnönü ve** Türk ordusunun Kurmay başkanı **Çakmak**...

Almanlar Türkiye'de yoğun olarak çalışıyor (diploma[si], propaganda vb.); biz , tersine – kötü...

Türk ordusunun bir kısmı kolay satın alınabilir kişilerden oluşuyor. Yalçın'ın (eski, inanmış bir İngiliz yanlısı) gazetesi büyük etkiye sahip. Yalçın yetenekli bir gazeteci, çok büyük saygınlığa sahip olan Meclis'in üyesi.

İngiltere büyükelçisi **Högesın** bize karşı pek dostça davranmıyor. Papen'e karşı "suikast" ile ilgili dava açılmasına onay vermiş. Amer[ikan] büyükelçisi Ştaynhardt görünüşte çok nazik, ama Türklere karşı o da bizi desteklemiyor.

- Birçok günlük işi gözden geçirdim.

- Dış ülkelerdeki çalışmalarımız için gerekli yabancı dövizin acilen sağlanması talebiyle, **Andreev**'e bir mektup gönderdim.

7 Temmuz 1942.

- **Vlasov** – Yugosl[av] toplum adamlarının Draja Mihayloviç'e karşı çağrısı, illegal "Slobodna Yugoslaviya" radyosunda yayınlandı.

- **Ernandes** – İspanya sorunları hakkında. Çevirmenliği Blagoeva yapıyordu.

- **Fridrih, Ponomaryov** – cepheler-

deki gergin durumla ilgili radyo propagandamızın yeni gerekçeleri hakkında.

- **Suharev** – istediğimiz yabancı döviz için gerekçe yazısını hazırlama talimatı aldı.

- **Manuilski** – PUR'daki çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Şçerbakov ve Aleksandrov'a, Yantsen'in** savaş esirleri okulu hakkındaki raporunun bir kopyasını gönderdim. (Sonuçlar olumlu.)

- **Bolşakov** (İstih[barat] Dai[resi]), Bulg[ar] KP MK'ne karşı davanın Sofya'da, 6 Haziran günü başladığını bildirdi.

8 Temmuz 1942.

- **Fridrih** – basının çalışmaları hakkında.

- Yantsen'e savaş esirleri okulunun sorunlarıyla ilgili bir mektup yazdım.

- **Şçerbakov ve Havinson**'a (TASS), askeri harekatlarla ilgili Alman, İtal[yan] vb. haberleri hizmete özel yayına almayıp **ayırmalarını** ve yalnız kullanmaları zorunlu kişilere göndermelerini önerdim.

- Tuğgeneral **Panfilov** yanımdaydı. Cephelerdeki durum hakkında bilgi verdi. Almanların ana saldırı yönü Güney cephesi. Almanlar yedek güçlerini de artık buraya aktarmış durumda. Bizim birlikler onlara karşı çetin direniş gösteriyor. Almanlar büyük kayıplara uğramış durumda. Stalingrad'a doğru taarruz durduruldu. Komşu yörelerde ve cephelerdeki karşı taarruzlarımız, düşmanın ağır darbe yemesine yolaçabilir. Çok büyük miktarda yedek gücümüz henüz savaşa sürülmedi. Çarpışmaların en yakın perspektifinin değerlendirilmesi, tamamen iyimser bir tablo çiziyor. Cephemizin diğer kesimlerindeki durum bizim açımızdan tamamıyla uygun.

- Perşembe günü için Bulg[ar] yorumunu redakte ettim.

- Albay **Starinov** (Kalinin cephesi) komutasındaki istihk[am] sınıfı birliklerinden Politruk'u* (Regina **Tsitrin**) kabul ettim.

Starinov adına benden, düşmanın cephe gerisinde sabotaj eylemleri için, başında bizzat Starinov'un bulunacağı **öz[el] birlik** oluşturulmasına bir an önce izin verilmesinde yardımcı olmamı rica etti.

Bu konuda Ponomarenko'ya ([SKP(b)] MK) telefon ettim. Bu işte ilerleme sağlanması girişimini üzerine almaya söz verdi.

9 Temmuz 1942.

- Tuğgeneral **Panfilov** yanımdaydı. Cephelerdeki durum hakkında bilgi verdi. Almanların ana saldırı alanı Güney Cephesi'nde. Almanlar yedek güçlerini de buraya sürmüş durumda. Bizim birlikler çetin direniş gösteriyor. Almanların uğradığı kayıplar çok büyük. Stalingrad'a doğru taarruzları durduruldu. Bizim birliklerin komşu yöre ve cephelerdeki karşı taarruzları düşmanın ağır darbe almasına yol açabilir. Bizim asıl büyük yedek güçlerimiz savaşa sürülmedi. Savaşların en yakın perspektifiyle ilgili değerlendirmeler, tamamen iyimser bir tablo sergiliyor. Bizim cephenin diğer kesimlerindeki durum, bizim için tamamen elverişli.

İngilizler, Romel'in Libya'daki iler-

* Politik yönetici.

leyişine set çektiklerini bildirmiş. 600 Alman askeri, bundan sonra çarpışmanın anlamsız olduğunu belirterek, İngilizlere gönüllü olarak teslim olmuş...

Adamlarımızın sınır ötesine aktarılmasıyla, Alman grubunun askeri eğitimi, yabancı yoldaşlardan part[izan] savaşında yararlanılması vb. ile ilgili birçok sorun hakkında anlaştık.

Kısa süre önce **Panfilov**, Çekoslov[akya] savaş bakanı **İnger**'e refakat etmiş.

İnger kendisine, İngilizlerle Amerikanların Batı'da ikinci bir cephe açmak için ciddi hazırlıklar içinde olduklarını söylemiş. Onun kanısına göre, Haziran ayının sonunda ya da Ağustos ayının başında ikinci cephe açılmış olacak.

- **[KEYK] Sekreterliğinin** ulus[al] radyo istasyonları **yorumcularıyla**, radyo redaksiyonları ve polit[ika] işçileriyle **oturumu.** İnformbüro'dan yoldaş **Osminin** katılıyordu. Propagandanın niteliği ve içeriği hakkında Sovyet basınına bilgi verilen [SKP(b)] MK "Propaganda" Şubesi'nin toplantısı ile ilgili bilgiyi Ponomaryov verdi. Radyonun merk[ez] redaksiyonu adına **Fridrih,** ele alınması gereken sorunları ortaya koydu. Kapsamlı tartışmalar yapıldı. Osminin, İnoradio'nun yorumlarıyla ilgili eleştirilerde bulundu. Ben de, yaptığım konuşmada, daha önceki oturumda verdiğim talimatların bizim yurtdışı propagandamız için geçerliliğini koruduğunu belirttim. Burada yeni olan, düşmanın bizim cephenin Güney kesiminde ve Kuz[ey] Afrika'da elde ettiği sonucu belirleyici olmayan başarıların radyo dinleyicilerine anlatılması gereğidir. Almanların uğradığı büyük kayıplar, Kızıl Ordu'nun kahramanlığı ve dayanıklığı, düşmanın çektiği açlık ve iç zorluklar, onun cephe gerisinde giderek artan güçlükleri, Batı'da ikinci cephe açılmasının reel bir olasılık olduğu özellikle vurgulanmalı; iş[gal] altında bulunan ülkelerdeki beklemeci ve pasif tutuma karşı çıkılmalı; ikinci cephe yalnız İngiliz-Amer[ikan] ordularının dışarıdan müdahalesi olarak değil, bizzat işgal altında bulunan ülkelerdeki savaşımın etkinleşmesi olarak da değerlendirilmelidir. Radyo yayınlarının tarzı ve dili, basındaki yazılardan farklı olmalıdır. **Okurlar** ile **radyo dinleyicileri** arasındaki fark dikkate alınmalıdır. Radyo yayınlarında, **orta düzeydeki** radyo dinleyicileri için anlaşılır, renkli, canlı bir dil ve biçim kullanılmalıdır. En önemlisi, redaktörlerin ve politika işçilerinin güncel po[litik] ve askeri olaylar konusunda doğru yönü bulması olmalıdır. Geçici bir zaman için başarısızlığa uğradığımız ve ağır sınava tutulduğumuzda ikircime düşmemeli ve kafaları karışmamalıdır. Daha derinlemesine düşünüp daha ilerilere bakmalıdırlar. Daha dayanıklı olmalı ve bizim için elverişli olan perspektifi gözden kaçırmamalıdırlar. Propagandamızın inançla, başarıyla ve doğru şekilde yürütülmesi ancak böyle olanaklıdır.

Propagandamız her koşulda **atak** nitelikte olmalı ve tam da cephelerde geçici başarısızlıklar yaşadığımız zamanlarda daha akıllıca ve daha yoğun atağa geçmelidir.

Oturum 5 saat sürdü.

10 Temmuz 1942.

- **Rozi'nin doğum günü.**

Tovstuha ve kızı, Zinaida Orconikidze ve Lena günlerini Rozi ile birlikte ge-

çirdiler.

- Akşam **Vılko**'yu beraberimizde aldık.

"Savaşımdaki Leningrad" filmini (belgesel) gördük.

- "KE" dergisinin Temmuz sayısı için bir sütunu gözden geçirip düzeltme yaptım.

- **Andreev**'e, KEYK'nin gereksinim duyduğu yabancı dövizle ilgili olarak yazılı açıklama gönderdim.

- Yurtdışında **özel irtibat** ve çalışma **şubesi** kurulması için "KEYK Birinci Şubesi" başlığı altında bir karar tasarısı hazırladım.

- **Pik** - Alman sorunları hakkında.

- **Vlasov** – Yugoslav part[izan] savaşı hakkında.

- **Lehtinen** – Finlandiya'daki durum hakkında.

- **Kaloşin** (M[oskova] komitesinde "Prop[aganda]" Şube şefi) – raporlarımızdan yararlanılması konusunda.

- **Plişevski** – "Personel" Şubesindeki çalışmaları ve par[ti] örgütünün kimi sorunları hakkında.

11 Temmuz 1942.

- **Suharev ve Morozov** – İvedi Ekon[omik] İşler İdaresi'nin yeni baştan düzenlenip özel bir ivedi işler şubesi (KEYK Birinci Şubesi) kurulması konusunda.

- **Züzin** – Çin işleri hakkında.

- **Pik** – Almanya KP'nin sorunları hakkında.

- **Sorkin** – Birinci Şubede yapacağı işler hakkında.

- **Akerman**'ın, SSCB'ne karşı bir yıl savaştan sonra Almanya konusundaki yazısını gözden geçirip redakte ettim.

- **Yarın için Bulg[ar] yorumunu** redakte ettim.

- KEYK mekanlarının **korunması** ile ilgili planı **onayladım.**

- Buradan yardım sağlanmasının **şimdilik** olanaksız olduğunu **Novotko**'ya (Polonya) bildirdim; savaşı yerli olanaklarla sürdürmelidirler.

- "Kuntsevo"daki mekanlarımızın kiralanması emrinin kaldırılması için **Andreev**'e telefon ettim.

12 Temmuz 1942. Pazar.

- Meşçerino'da çalıştım.

- Tovstuha ve kızı bizdeydiler; Vılko da öyle; Lena çalışıyor.

13 Temmuz 1942.

- **Fridrih.**

Ufa, Kazan, Tiflis ve Arhangelsk'deki paralel seslerin sorunları. (Birçok düzensizlik!)

Ufa'dan yapılan radyo yayınları için, oturumumuzu esas alan direktifler.

Kübalı yoldaş **Blas Roka** Brezilya'daymış ve Brezilya Dış[işleri] Bakanı'nın yardımıyla, cezaevinde **Prestes** ile görüşmüş. (Dinç, savaşkan ruhlu, faşizme karşı zafere inançla dolu.)

- Kimi adamlarımızın Moskova'ya gitmeleriyle ilgili sorunlar konusunda **Suharev**'i **Çadaev**'e gönderdim.

- **St[ela] Blagoeva**'nın sinirleri ciddi şekilde bozulmuş. 10 gün Kuntsevo'da kalmasını emrettim.

- **Manulski** (polit[ika] işçilerine mahsus askeri üniformayla) bana geldi.

Radyo propagandasında kullanılacak yeni sloganları ve bunları düşman ordusundaki propagandamızla birleştirip uyumlaştırma konusunu görüştük.

14 Temmuz 1942.

- Tugay komiseri **Kuznetsov** (Sivastopol'dan) yanıma geldi. Kahramanlık

destanı hakkında ayrıntılı bilgi verdi. Birliklerimiz son mermiye dek çarpışmış. Daha silah ve mermileri olsaymış, Sivastopol'da daha uzun süre kalabilirlermiş. Sivastopol enkaz yığını durumunda. Düşmana hiç bir şey kalmamış; düşman Sivastopol'u askeri liman olarak kullanamayacak. Bizimkiler sağ kalan askeri ve politik komutan kadrosunu son anda Sivastopol dışına çıkarmayı başarmış; Birkaç bin er ve subay Kırım'daki partizan bölgelerine geçmeyi başarmış. Ama, çoğu ağır olmak üzere, 20.000 yaralının yanısıra, Sivastopol'un savunması için çalışan birçok harika doktor ve hemş[ire], çok sayıda kadın ve işçi şehirde kalmış. Tatarlar alçakça, haince bir rol oynamış. Almanlara yardım ediyorlarmış. Hatta 15.000 Tatardan oluşan özel bir tümen kurulmuş. Bizimkiler bu tümenin hemen hemen tamamını yok etmiş. Kırım'daki Rus, Bulgar, Rum nüfus, tersine, iyi bir tutum sergilemiş. 10.000 kişiye varan part[izan] müfrezeleri var...

- **Suharev ve Mindin** – yatılı çocuk yurdunun ("Orman Sayfiyesi"!) sorunları hakkında. Durum tatmin edici.

- **İnoradio için** (değişik ülkelere yönelik) **sloganlara** yapılan düzeltme ve ilaveleri **redakte ettim.**

- Kuzey Am[erika] Devletleri ile (ve Lat[in] Amerika ile) **gemi vasıtasıyla irtibat kurma** hazırlıklarına geçilmesi için izin verdim.

- **Belov** – Bulgar KP MK'ne karşı açılan dava hakkında.

- Kitaplığın **durumunu ve nasıl, ne kadar kullanıldığını** denetledim.

- **İnoizdatelstvo* müdürü Kasradze**'ye en yakın günlerde, yayınevinin çalışmaları ve onaylamış olduğum planın uygulanması hakkında bir rapor hazırlamasını önerdim.

- **Stela Blagoeva** – yazmakta olduğu Dimitrovun Biyografisi'nde düzeltmeler ve ilaveler yapmam için. Güncel olmadığı için, bu işi şimdilik ertelemesini önerdim.

15 Temmuz 1942.

- İnoradio için **yeniden redakte edilen** Almanya, Macaristan, Romanya ve Finlandiya sloganlarını **Aleksandrov**'a ([SKP(b)] MK) gönderdim.

- 16 Temmuz 1942 günü için (Fransa'daki 14 Temmuz hakkında) **Bulgar** yorumunu redakte ettim.

- **Mao Tsedun**'a, Duban ile ilişkilerin açıklığa kavuşturulması ve düzene konması için Sov[yet] temsilcisinin (Dekanozov) Sintszyan'da bulunduğunu bildirdim. Bu nedenle Ç[in] Komünist Partisi'nin adamlarının şimdilik Sintszyan'da kalmaları gerektiğini belirttim.

- **Kasradze (yayın[evi])** – İnoizdatelstvo'nun işleri hakkında. İşler iyi gitmiyor. Acil önlemler almasını ve gelecek hafta içinde [KEYK] Sekreterliği'ne rapor sunmasını önerdim.

- Partizan savaşı konusunda yarın benimle görüşmesi için **Ponomarenko** (Belorusya MK) ile anlaştık.

- Sudoplatov'dan (NKVD) birçok Alman ve İtalyan yoldaşı (part[i] okulu için) bizim buraya görevli olarak göndermesini istedim.

16 Temmuz 1942.

- **Kolarov** – doğum günü.

---

* Ecnebi Diller Neşriyat Evi.

65 yaşını tamamlıyor!

- **Kolarov, Çervenkov, Belov.**

Bulgar KP MK'ne karşı dava[166] ile ilgili hususları açıklığa kavuşturduk.

Anlaşılan, ciddi, büyük bir darbe. MK bozguna uğratılmış. Orduda birçok gizli görüşme yeri ortaya çıkarılmış. Parti merkezinde provokatörler olmadan, bunların olması düşünülemez.

Bulgaristan Vatan Cephesi Programı'nın yeniden redakte edilmiş metninin, "Hristo Botev" Radyosu'nda yayınlanmasını önerdim.

- **Ponomarenko** yanımdaydı. Partizan Kurmaylığının Polonya partizanlarının bulunduğu bölgelere aktarılmak üzere Polonya için, Almanlardan ele geçirilmiş 100 otomatik silah ayırması konusunda anlaştık.

- Pon[omarenko] part[izan] cephesinden Polonya'ya birkaç Çek, Macar [ve] Slovak par[ti] işçisi aktarmaya söz verdi. El yapımı patlayıcı madde reçetesi vermeyi de vaad etti.

Pon[omarenko] bana Belorusya, Litvanya, Letonya, Estonya ve Leningrad bölgesindeki partizan harekatları hakkında bilgi verdi. Oralardaki sonuçlar ümit verici. Kimi part[izan] müfrezelerinde Macarlar ve hatta bazı Alman askerleri de çarpışmalara katılıyor. Partiz[an] savaşından birçok ilginç olay anlattı.

- **Bolşakov ve Kislenko** (İstih[barat] Dai[resi]) Sintszyan ve Çin konularında.

Van Min'in dokuz aylık tedaviden sonra ölüm yatağına düştüğü haberi geldi. Çinliler buna Sov[yet] doktor **Orlov**'un uyguladığı **sulfidin**in neden olduğunu düşünüyor. Buradaki uzmanların raporu, sulfidinin böyle bir etkisi olabileceğini reddediyor...

- **Gulyaev** – yurtdışına aktarılacak par[ti] işçileri hakkında.

- **Şişkova**'yı (İEİ'nin kadın elemanı) orduda çalışmak üzere İlçe Komitesine naklediyoruz.

- Akademideki Bulg[ar] bilim adamı **Karakolov**'u Bulgaristan ile ilgili olarak çalışmak üzere işe alıyoruz. Pankratova'ya (Akademinin Tarih Enstitüsü Müdür Yardımcısı) bu konuda bir mektup yazdım.

17 Temmuz 1942.

- **Muravyov** (İnoradio Balkanlar Bölümü Şefi)

İnoradio'nun Balkan ülkeleriyle ilgili propagandasının tatmin edici olmadığını kendisine söyledim. Bu bölgeyle, özellikle Bulgaristan ile ilgili radyo yayınlarının acilen iyileştirilip etkinleştirilmesi gerektiğini belirttim.

- **Fridrih** – basın, telg[raf] ajansı ve radyo yayıncılığı (özellikle de Kazan, Tiflis, Arhangelsk ve Ufa'daki "paralel ses") hakkında.

Talimatlarımı verdim: Ajansımızın yurt dışından aldığı telgraf haberleri **nicel olarak azaltılsın ve nitel olarak iyileştirilsin.** (Yalnız beş ayda (Kuz[ey] ve Gün[ey]) Amerika'dan tel[graf] haberleri için 50.000 Dolar ödüyoruz!)

- **Erkoli, Vilkov ve Tatarenko'ya** (Ufa) şöyle bir telgraf çektim:

- "Kuşnarenkovo'da Kupenov'un başına gelen kaza* – ikinci bir skandal olayı. Bu ne rezalet? Okul yönetimi ne

* Nehirde boğulması söz konusu.

yapıyor? Özellikle Fransız öğrenciyle ilgili olaydan sonra sözde orada titiz olması gereken kadro sorumlusu var.

Bu olay en ciddi şekilde araştırılmalı, kimin sorumlu olduğu belirlenmeli, bu tür olayların tekrarlanmaması için acil önlemler alınmalı. Şimdilik, öğrenci ve öğretmenlerin nehirde herhangi bir şekilde yıkanma ve yüzmelerinin yasaklanmasını öneriyorum."

– **Novotko**'ya (Polonya) şöy[le] bir telg[raf] çektim:

"1. Partizan taktiğimizin tamamen doğru olduğu görüşündeyiz. Şimdi dikkatlerinizi Almanları Doğu cephesiyle bağlayan iletişim ağını yıkma işi üzerinde yoğunlaştırın.

2. Partizan müfrezelerinin organizasyonunda yapılacak en önemli iş, kadroların dikkatle seçilmesi, halkla bağların ve onun desteğinin temin edilmesi, güvenilir üslerin sağlanmasıdır. Bu konularda acele hareketlerden titizlikle kaçınınız. Şunu biliniz ki, Temmuz ve Ağustos aylarının ikinci yarısı partizan hareketiniz için her şeyden önce organizasyon dönemidir.

3. Partiye gelince – örgüt ve üye sayısını artırmaya değil, en önemli yerlerde güçlü, sınanmış ve savaşım yeteneği olan örgüt kurmaya ve özellikle provokatörlerden korunmaya çalışınız. PPS'lileri* partiye alırken, çok uyanık davranın. PPS örgütleriyle tek cephe, bunların İşçi Partisi'ne alınmalarından farklı bir iştir.

4. Düşmanın parti yönetim merkezlerine ve askeri örgüt yönetimine karşı darbelerinden güvenilir bir şekilde korunmaya, çok büyük özen gösterin.

5. Anlık, acele başarılar peşinde koşmayın, bunlara kapılıp kalmayın. Parti güçlerinizi ve yığınlarla ilişkilerinizi titizlikle toparlayıp etkinleştirin."

18 Temmuz 1942.

– İvanovo şehrindeki uluslara[rası] çocuk yurduna, orada kalan çocukların altmışıncı doğum günüm için bana gönderdikleri tebrik ve hediyelere cevap olarak, bir mektup gönderdim.

– **Manuilski, Pik, Florin, Ulbriht, Akerman ve Viden.**

Faşist Alman ordularının şimdiki taarruzuyla ilgili olarak Alman toplum adamlarının Alman halkına **yeni çağrısının** niteliğini ve içeriğini görüştük.

Akerman ile Viden'i, bu çağrının taslağını 20 Haziran akşamı sunmakla görevlendirdik.

- **Alman** tugay **komutanı Valt**'ın Almanlarla Japonlar arasındaki ilişkilerden söz ettiği mektubu **Şçerbakov**'a gönderdim.

Almancasının kopyası ve Rusçaya çevirisi.

Bruno Keler'in Kazan'daki Alman **paral[el]** sesiyle ilgili mektubunu da gönderdim.

- Pazar günü için **Bulgar yorumunu** redakte ettim.

19 Temmuz 1942. Pazar.

- Günün ikinci yarısında evde çalıştım.

- Vılko ile Lena, Tovstuha ile kızı – bizdeler.

20 Temmuz 1942.

- **Rozi kendini iyi hissetmiyor.** Dr. Mayorov bizde.

---

* Polonya Sosyalist Partisi (PPS) üyeleri.

- **Yazı kağıdından çok ciddi bir tasarrufa gidilmesi** ([SKP(b)] MK'nin kararına dayanarak) için **tüm personele emir çıkardım.**

- "Personel" Şubesi'nin belgelerini gözden geçirdik.

- "KE" dergisinin **Temmuz sayısının içerik** planını onayladım.

- **Gençlik** ile ilgili radyo yayınlarının sorunlarını görüşmek üzere bir danışma toplantısı hazırlanması için talimat verdim.

21 Temmuz 1942.

- **Suharev, Morozov ve Belov** - İve[di] Ekono[mik] İşler İdaresi'nin yeniden düzenlenmesi, KEYK Birinci Şubesinin kurulması ve bununla "Personel" Şubesi arasındaki ilişkiler konusunda.

I-inci Şubeye bağlı her bölümün çalışma **esaslarını** onayladım.

- **Fridrih,** Radyo yayıncılığımızın teknik parkı konusunda Ulaşım Bakanlığında yapılan toplantı hakkında rapor sundu.

Telg[raf] ajansının çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Man[uilski]** anti-faşist miting ve Alman çağrısıyla ilgili olarak telefon etti.

- Amerik[an] telgraf ajansımızın çalışmalarının daha iyi organize edilmesi için **Braudır**'a şifreli telgraf çektim.

22 Temmuz 1942.

- **Ernandes**, Franko'nun oluşturmakta olduğu Korporatif Kortesler[167] ile ilgili olarak İspanya KP'nin izleyeceği politika konusunda talimat vermemi rica etti.

Kendisine bu manevrayı faşist rejimi güçlendirme ve İspanya'yı "Mihver"den yana savaşa sürükleme politikasını uygulama aracı olarak açığa vurmasını tavsiye ettim; halk bu politikaya karşıdır ve bu nedenle de **Korteslere** karşı tutum alıyor; halk kendi seçtiği milletvekilleri istiyor vb.

- **Manuilski** – anti-faşist miting konusunda. Mitingte yapılacak konuşmaları gözden geçirdik.

Mitingte kabul edilecek çağrının ana hatlarını belirledik.

Perşembe günü için (23 Temmuz 1942) **Bulgar radyo yorumunu** redakte ettim.

Slutsker – KİM sorunları hakkında.

- **Molotov, Şçerbakov ve Andreev**'e, "Supress" Telg[raf] ajansımızın çalışmaları hakkında rapor gönderdim.

23 Temmuz 1942.

- **Man[uilski], Pik, Florin, Ulbriht, Akerman, Viden.**

Alman toplum adamlarının, faş[ist] Alman birliklerinin **Güney** taarruzuyla ilgili çağrısını son kez redakte ettik.

- **Albay Starinov ve komiseri yanımdaydılar.** Almanların cephe gerisinde sabotaj operasyonları için özel bir kolordu oluşturulma çalışmaları hakkında bilgi verdiler.

Ponomarenko ile bu konuyu konuştum.

Sudoplatov'a (NKVD), emrinde bulunan İspanyol ve di[ğer] savaşkan elemanları albay Starinov'a devretmesini tavsiye ettim. Bu devretme işini kabul etti.

- **Fridrih** – basın işleri ve radyo yayıncılığı sorunları hakkında.

- **Erna Vayn** (Lorents'in karısı) – bizim burada çalışabilmek için ciddi şekilde hazırlanması gerektiği konusunda kendisini uyardım.

24 Temmuz 1942.

- **Fitin ve Korotkov** yanımdaydılar.

Bulgaristan'da "paraşütçülerin" ve parti MK'nin aldığı darbenin nedenlerini araştırdık.

Yugoslavya hakkında haber geldi (kendi kaynağımızdan).

NKVD'nin Yugosl[avya] ile irtibatı yok.

Polonya ile dolaysız (bizim telsiz bağlantımızla) irtibat sağlamalarında yardımcı oldum.

İsveç için –Alman yoldaşlar (Funk'un ele geçmesi ve ihane[tinden] sonra) Almanya'ya ve İsveç'e Alman yoldaşlar göndermeme konusunda uyarılsın.

- **Samuyloviç** (verem hastalığının başladığı anlaşılmış).

Doktor izin verinceye kadar işe gelmesini yasakladım. Tedavi olmalı!

- **Morozov** – irtibatlar konusunda.

- **Plişevski** – Parti Komitesinin çalışmaları hakkında.

- Bizim yoldaşların Yugoslavya'dan verdiği haber[le] ilgili olarak **Molotov** telefon etti. Onların, Mihayloviç'in adamlarının işgalcilerin elinde maşa olduğu iddialarını, basitleştirilmiş ve tek yönlü buluyor.

Onun yanına gidip, Yugoslavya'daki part[izan] birliklerinin durumunu birlikte ele alma konusunda anlaştık.

25 Temmuz 1942.

- **Rakoşi, Pauker, Lehtinen, Akerman, Fridrih** ve **Geryo** bana geldiler.

Bir sonraki anti-faşist mitingte kabul edilecek **çağrıyı** redakte ettik.

- **Nofke – Münih**'teki çalışmaları için benden son talimatları aldı. Londra üzerinden ("komşular"[168] yoluyla) gidiyor.

- **Morozov** – irtibatlar konusunda.

- **Sorkin** – gelecekteki işi konusunda. (Bizde çalışmaya devam etmesinin uygun olacağına inanmıyorum.)

- **Manuilski** hastalandı. Yüksek tansiyon. Sülük uygulandı. Durumun ağırlaşma tehlikesi yok.

- Dr. Şarfman'ın dikkatini, 25 Temmuz 1942 günü hasta bulunan **17** elemanımızdan **14**'ünün kadın olması üzerine çektim! Kendisine olayı araştırıp rapor etme görevi verdim!

26 Temmuz 1942. Pazar.

- Günün ikinci yarısında Meşçerino'da çalıştım.

- Vilko ile Lena bizdeler.

- Kolarov'un Bulgaristan yorumunu, işe yaramaz sayarak, **iskartaya çıkardım.**

27 Temmuz 1942.

- "KE" redaksiyonunu toplantıya çağırdım. (Katılanlar: Mirov, Geryo, Fridrih, Fürnberg, Ponomaryov.) Derginin Temmuz sayısı planını onayladım ve Ağustos sayısı için kimi talimatlar verdim. Savaşın şimdiki gidişatıyla ilgili askeri konularda yazılara dergide yer vermelerini önerdim.

- Kadrolarla ve Kuşnarenkovo'daki (Ufa) parti okuluyla ilgili birçok sorunu gözden geçirdim.

- Kuşnarenkovo part[ti] okulundaki (2-3 haftalık) işleri için **Plişevski**'ye talimat verdim.

- Parti okulunun bundan sonraki çalışmaları ve bu okulun bugünkü aşamada ve yakın gelecek açısından taşıdığı öneme gereken değerin verilmemesine karşı **Ufa'ya direktif gönderdim.**

- **Bizim birlikler Rostov'u ve Novoçerkask'ı terketmiş!**

- **Erkoli, Vilkov, Tatarenko**'ya:

1. Par[ti] okuluyla ilgili belgeyi ana hatlarıyla onaylıyorum.

2. Kuşnarenkovo'daki parti okulunun ayrı ayrı kardeş komünist partilerinin okullar toplamı değil, KEYK'nun bütünsel bir parti okulu olduğu, her zaman dikkate alınmalıdır. Okulun bütünsel politik yönetimi ([KEYK] Sekreterliği, onun görev verdiği – sizin üçlünüz) vardır, doğrudan yönetimi ise – okul müdürüdür. Partilerin temsilcileri elden geldiğince yardım etmeli, ama yönetmemeli, okulda hükmetmemelidir.

3. Okula genç öğrencileri çekmekle, okulun KİM'ci şubesini açmış olmuyoruz. Okul, gelecekte de tek yönetimi olan bütünsel bir parti okulu olarak kalıyor. KİM, genç öğrencilerin öğrenimi ve eğitimi açısından yardımcı olmalı ama onlara hükmetmemeli ve doğrudan okul işlerine karışmamalıdır.

4. Okul, barış zamanı için değildir. Onun görevi, savaş koşullarında, savaşla ve savaştan hemen sonra yapılacak işlerle ilgili olarak yurtdışında parti ve komünist gençlik örgütü işlerinde çalışmak üzere, çok kısa bir zamanda, parti kadroları yetiştirmektir. Bu nedenle, kadroların yetiştirilmesinin odak noktasında, Anayurt Savaşı'nın güncel sorunları, temel Marksist-Leninist ilkelerin öğrenilmesi temelinde uluslararası durum ve ilgili ülkedeki durum; partizan savaşı ve silahlı ayaklanma sorunları başta olmak üzere askeri eğitim; zorluklarla ve tehlikelerle dolu ağır illegalite koşullarında başarılı çalışma ve savaşım için gerekli fiziksel, politik ve moral niteliklerin kazanılması olmalıdır.

5. Ufa'daki [KEYK] Sekreterliği Bürosu ve sizin üçlünüz, radyo propagandasının yanısıra, okulun doğru çalışmasını sağlamayı, birincil görev saymalıdır...

6. Okulun taşıdığı olağanüstü önemin küçümsenmesi anlamına gelen her çeşit değerlendirmeye hemen son verilmeli ve okulla ilgili çalışmalara herhangi bir yan çalışmaymış gibi bakılmamalıdır.

- Bulgar KP'ne karşı davanın Sofya'da sona erdiği haberi geldi. 12 sanık ölüm cezasına çarptırıldı. Kurşuna dizilenler arasında bizim **Anton** da var. Ağır bir kayıp..

28 Temmuz 1942.

- Gençliğe yönelik radyo propagandası sorunlarıyla ilgili olarak [KEYK] **Sekreterliğ**inin KİM işçileriyle ve ulusal radyo redaksiyonlarının yöneticileriyle **toplantısı.**

Özel gençlik yayınlarına gereksinim olduğunu saptadık. Gençler arasında radyo prop[agandası] yapmanın sorumluluğunu, ulusal radyo red[aksiyonlarına] (her biri kendi ülkesi için) görev olarak verdik. Gençliğin sorunları ön planda olmalıdır. KİM yazılarla, sürekli danışma vb. ile yardımcı olmalıdır.

- **Fridrih**'in "Basın ve Radyo Yayıncılığı" Şubesi"nin işleriyle ilgili olarak (6-7 günlüğüne) Ufa'ya görevli olarak gönderilmesini onayladım.

- **Mirov ve Fridrih**, Kızıl Ordu için yardım toplama işleriyle ilgili olarak İspanyol muhabir **Salado**'nun kötü tutumunu rapor ettiler.

Olayın araştırılması ve örnek olması açısından gerekli önlemlerin alınması talimatını verdim.

- Mer[kez] binamıza kumandan atanan **Baranov**'u kabul ettim.

Korumaların işleriyle ilgili talimat verdim.

29 Temmuz 1942.

- **Molotov'un yanında.** Yugoslavya'daki partizan savaşı, özellikle part[izan] ordusuna karşı hareket eden ve işgalcilere yardım eden Draja Mihayloviç'in oynadığı rol ile ilgili olarak Londra'daki Yugoslav hükümetine yönelik yaklaşımın **biçim ve içeriği** konusunda anlaştık. Önce Yug[oslav] hü[kümetine] en önemli olgular bildirilsin. Hükümet itirazlarını açıkladığında, Karadağ ve Sancak top[lum] adamları konferansının kabul ettiği bildiri ve Yugoslavyalı bir grup subayın açıklaması kendilerine sunulsun.

Durumla ilgili sohbet ettik. "İngilizlerin bu yıl içinde ikinci cepheyi açacaklarına inanmıyorum. Ama onlara baskı yapmalıyız..."

"Anlaşılan, İngilizler ve Amerikalılar, Hitler ile savaşacaklar, ama bunu bizim elimizle yapmak istiyorlar..."

"Almanların denizaltı savaşını bahane ederek, şimdi, gönderdikleri yardımın azaltılması sorununu ortaya koyuyorlar. Ama, yardımları azaltmak gerektiğini ileri sürebilmek için İngilizlerin, yüklerin bir kısmını kendilerinin batırdığından şüphelenebiliriz. İngiltere'nin Amiralilik ve diğer organlarında, bize yardımın engellenmesini isteyen düşmanlar da bulunuyor..."

"Türkiye'nin konumu hâlâ belirginleşmiş değil. Türklerin bize karşı yönelme seçeneği bile dışlanamaz. .."

- **Ponomaryov** – yayınevinin çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Fridrih**'e, Ufa'ya görevli olarak gönderilmesi hakkında, yani basın ve Ufa'dan yapılan radyo propagandası alanlarında, Ufa'daki grup ile Moskova'daki yönetim arasında tam temasın sağlanması konusunda yapacağı işler için talimat verdim.

Kendisini, Kuşnarenkovo'daki par[ti] okulu öğrencileri önünde enformasyon raporu sunmakla da görevlendirdim.

- Yarın (İnoradio'da) okunacak **Bulgar** yorumunu redakte ettim.

- "Personel" Şubesinin günlük sorunlarını gözden geçirdim.

30 Temmuz 1942.

- **Antipov, Slutsker, Volf** (KİM) – par[ti] okulundaki genç öğrencilerin öğrenim ve eğitimiyle ilgili konularda.

Antipov'un (başta gençlerle ilgili) Talim Ter[biye] Müdür Muavini olarak altı ay için görevli olarak okula gönderilmesini önerdim. Genç öğrencilerin ek olarak öğrenimi göreceği gençlik sorunları hakkında bir plan da hazırlanmalı.

- **Morozov, Gulyaev** – Belorusya partizan müfrezelerinin kanallarını kullanarak adam aktarma konusunda. Ponomarenko'nun işçileriyle birlikte pratik olanakların ayrıntılı bir şekilde araştırılıp bir rapor sunulması için talimat verdim.

- Yurtdışındaki çalışmalarımızı durdurmamak için, yabancı döviz izni işlemlerinin hızlandırılması gerektiğini **Stalin**'e yazdım.

31 Temmuz 1942.

- **[KEYK] Sekreterliğinin yayın işleriyle ilgili oturumu.**

Müdür Kasradze, Ecnebi Diller Neşriyat Evi'nin çalışmalarıyla ilgili rapor sundu.

Yayınevi Müdürlüğünün çalışmaları sert eleştirilere konu oldu. Yayınevi yayın programının gözden geçirilmesi, en başta gereken edebiyatın somutlaştırıl-

ması, Amerika, İngiltere, Güney ve Latin Amerika'da basılmak üzere el kitapları, özellikle Lenin'in biyografisinin hazırlanması önerildi. Müdürlüğün çalışmaları daha dinamik bir şekilde düzenlenmeli.

Engels'teki şube kapatılıyor. Orada kalan personel Moskova'ya, donanım ise, yedek teknik üs olarak Ufa'ya nakledilmeli.

- Kışa hazırlık (yakacak vb.) konusunda **par[ti] toplantısı.** Yakacak odun tedariği için 20 kişi Moskova Komitesinin emrine verilsin.

- Albay **Vinarov** (NKVD'nin entern[asyonal] tabur komiseri) taburdaki durumla ilgili rapor sundu.

...*

1 Ağustos 1942.

- **Starinov**'un (Bolitov) komiseri yanımda. Düşmanın cephe gerisinde hareket edecek özel kolorduyu oluşturma çalışmalarının fiilen ilerlemekte olduğunu rapor etti. Starinov'un taburu için Sudoplatov'dan 20 kişi almasına izin verdim.

- **Santo ve Försterling** – Oransk'taki savaş esirleri okulu konusunda. Yeni öğrenci alımıyla (200 kişiye kadar) ilgili planı ve koşulları onayladım. İlk mezuniyette yeralan savaş esirlerinin sınanıp gelecekte kendilerinden yararlanılması talimatını verdim. (En başta, savaş esirleri kamplarında politik işlerde kullanılmalılar.)

- **Godunov** (Parti Komitesi) odun kesme işlerinde çalışmaya gönderilecek 19 kişilik bir liste hakkında bilgi verdi. Listeyi onayladım.

- Pazar günü için Bulg[ar] yorumunu redakte ettim.

- Şunlara direktifler gönderdim: Düklo (Fr[ansa]), Kleman (Belç[ika]) ve Galug (Holl[anda]) – Almanya için işçi toplanmasına karşı savaşımı sürdürürken, Almanya'ya gidecek işçi[ler] arasında polit[ik] çalışmalarda bulunacak birkaç uygun yoldaş seçip göndersinler.

- Dr.**Şarfman** kadrolarımızın hastalanmalarına karşı önlemleri rapor etti. Kendisine bu konularda duvar gazetesine de notlar yazmasını önerdim.

2 Ağustos 1942. Pazar.

- Evde çalıştım.

- Vilko ve Lena bizdelerdi.

3 Ağustos 1942.

- Albay **Starinov** yanımdaydı. Düşmanın iletişimini bozmak için öz[el] bir birlik oluşturma ve bunun için gerekli kadroları yetiştirecek bir **okul** açma işleriyle kendisinin görevlendirildiğini bildirdi. **Şçadenko**'dan, Kalin[in] cephesindeki tugayda, Starinov'un öz[el] birliğinde bulunan İspanyolların nakli için emir vermesini istememi rica etti.

Şçadenko'ya bu konuda yazdım.

- Ro[men] yoldaşlar **Pauker, İvanyuk, Frayerştayn ve Burka.** Romanya'ya gidecek bir grubun çalışmaları için hazırladıkları direktif taslağını getirdiler. Direktifte değişiklikler yapılması talimatını verdim.

- **Dolores**'in Ufa'dan gönderdiği telgrafı, Meksika'da bulunan Çeka ve Mike'ye **Braudır** eliyle verilmesi için teslim ettim.

- **Pik** – Alman işleri hakkında.

- **Fürnberg** – radyo prop[agandası]

* Asıl metinde sayfa başına: "Ağustos 1942" yazılmış.

hakkında.

- **Godunov** – part[i] örgütünün sorunları hakkında.

4 Ağustos 1942.

- İstih[barat] Daire[sinden] **Grigoriev** Yugoslavya'dan aldığımız yeni bilgilerle tanıştı. (İstih[barat] Daire[sinin] olduğu gibi, NKVD'nin de Yugoslavya ile dolaysız irtibatı yok.)

- **Badalyan**'ı (yakacak odun tedariği için Moskova İlinde oluşturulan grubumuzun yöneticisi) kabul ettim. Kendisine görevleriyle ilgili öğütler verdim.

- **Godunov** – Parti Komitesinin işleri hakkında.

- "Personel" Şubesinin (en başta, Par[ti] Kom[itesi] için insan seçmek olmak üzere) sorunlarını gözden geçirdim.

- **Marti**'yi kabul ettim (Blagoeva tercüme ediyordu). M[arti]'nin bildirdiğine göre, Dö Gol'ün SSCB'deki temsilcisi Garo, yönetici Fran[sız] yoldaşlardan biriyle görüşmek istiyormuş. **Garo** hakkında ayrıntılı bilgi toplamasını önerdim ve o zaman (Ufa'da bulunan Torez ile mutabakat sağlayıp) görüşme konusunda karar vereceğiz.

- Ekim 1941'deki tahliyede geciken elemanlarımızın eşyalarını almak için **Sorkin**'i görevli olarak gönderdim.

- **Ulbriht** ve **Morozov**'un Kremlin'in Sıh[hiye] Merkezi yemekhanesinde yemeğe kayıtlarının yapılması için **Poskryobişev**'e mektup yazdım.

- Emirlerinde bulunan birçok yoldaşın, pa[rti] okulunda [öğrenim görmek] üzere serbest bırakılmaları için **Sudoplatov**'a mektup yazdım.

5 Ağustos 1942.

- Ufa'daki T[orez]'e şunu bildirdim: "Dö Gol'ün Moskova'da bulunan temsilcisi (Roje Garo – 1940 yılında Bankok elçiliğinde eski danışman) SSCB'deki yönetici Fran[sız] yoldaşlardan biriyle görüşmek istediğini açıklamış. Fransa'da bizimkiler Golistlerle ilişki halinde oldukları için yalnız enformas[yon] amaçlı olmak üzere, Andre'nin Garo ile görüşmesini olanaklı sayıyorum. Görüşünüzü ve gerekçelerinizi acilen bildiriniz."

- Ufa'ya, **Anton İvanov**'un eşine (**Bogdanova**'ya) şu haberi gönderdim:

"Bulg[aristan]'da, parti MK'ne karşı davada, başta unutamayacağımız Anton olmak üzere, altı yoldaşımız ölüm cezasına çarptırılmış. Anton sana, oğluna ve kızına son içten selamlarını iletmeyi başarmış ve sizlerin dimdik ayakta kalmanızı ve tüm bilinçli yaşamı boyunca uğrunda savaş verdiği ve şimdi kahramanca öleceği büyük davanın zaferi için yaşayıp savaşmanızı dilemiş. Kurşuna dizilmeden önce Anton ve yoldaşları Hristo Botev'in "Özgürlük savaşında kurban düşenler, ölmez" şarkısını söylemişler. Halkımız ve partimiz Anton'un şanlı hatırasını hiçbir zaman unutmayacak. Senin, oğlunun ve kızının bolşevikçe dayanıklı olmanızı ve yaşamınızın sonuna kadar onun parlak hatırasına layık kalmanızı dilerim.

İçten saygılarımı sunarım."

- **Rakoşi** – Macar işleri hakkında. Macaristan'daki anti-hitlerci ulu[sal] cephenin oluşumu ve niteliği konusunda Mac[ar] yoldaşların radyo propagandasında gözlenen kimi sekter eğilimlerine dikka çektim. **Karoli**'ye karşı olumlu bir tutum alınmalı ve ulus[al] cephe için öyle bir platform hazırlanmalı ki,

buna dayanarak Macaristan'daki tüm anti-hitlerci grup ve unsurlar ortak savaşım için **şimdi** birleşebilmelidir.

- **Morozov ve Gulyaev**, Belorusya part[izan] müfrezeleri eliyle bizimkileri aktarmamızla ilgili olarak Ponomarenko'yla yapılan görüşme hakkında rapor verdi. Sonuçlar memnuniyet verici.

- **Suharev, Morozov ve Baranov** (Ufa'dan). Ufa'daki aygıtımızın sorunlarını görüştük ve Baranov'a somut talimatlar verdim.

- **Bulgar radyo yorumunu** redakte ettim.

- Anton ve diğ[erlerinin] idamları ve mertçe ve son derece metin tutumları hakkında TASS adına bir telgraf metni hazırlaması için **Kozovski**'yi (TASS) çağırdım.

Ülkeden bu telgrafın, daha sonra radyodan da yayınlanması gerekiyor.

6 Ağustos 1942.

- "Paralel ses" (Kazan, Arhangelsk ve Ufa) sorunları ve radyo propagandasının durumu hakkında **Fürnberg.**

- **Ponomaryov,** yayınevi işleri komisyonunun çalışmaları hakkında rapor verdi.

Kendisine, işgal altındaki ülkelerin işgalcilere karşı savaşını anlatan bir broşür yazması görevini verdim.

- **Monin** (TASS), Anton İvanov ve yoldaşlarının idam edilmesiyle ilgili telgrafın metni (basın ve radyo için) konusunda benimle mutabakat sağladı.

- **Kolarov** -Noradio'da (Bulgaristan'a yönelik) yaptığı yorumculuk çalışmaları hakkında.

- **"Personel" Şubesinin birçok sorununu** gözden geçirdim.

- **Suriye ve Lübnan komünist partilerinin** "Mihver" ülkelerine karşı Araplar'ın ortak savaşımı için bastıkları ortak çağrıdan yararlanılması talimatı verdim.

7 Ağustos 1942.

- **Gulyaev,** Mayıs ayında Almanya'ya aktarılan Alman yoldaşlar hakkında rapor sundu: **Pandorf** (Türingen), **Tray** (Saarbrüken), **Fraynd,** Yanoy (Düsseldorf) telsiz cihazlarıyla birlikte (askeri istihbarat kanalıyla) gereken yere geçmeyi başarıp yerleşmişler ve görevlerini yerine getirmek için merkezle telsiz bağlantısı kurmuşlar.

- Sov[yetler] Birliği Kahramanı ve SSCB Yüksek Sovyeti'nde milletvekili, Sivil Havacılık Filosu Okullar İdaresi Amiri albay **Goranov** (Bulgar) – bana geldi. Si[vil] Ha[vacılık] Filosu Şefi **Molokov**'un, **Astahov** ile değiştirilmesinden sonra işlerin tamamen kötüye gitmekte olduğunu bildirdi. Tümgeneral Astahov, tam normal olmayan ve isterik biriymiş. Dairedeki tüm amirler onun aksiliğinden ümitsizliğe düşmüş. Bundan iki ay önce (Molokov'un makamında) Goranov'un yaptığı işler **örnek** sayılmış olmasına karşın Astahov, Goranov'u bile, "Siv[il] Hav[acılık] Filosu okulları için kadro yetiştirme konusunda yönetimin gereksinimlerini karşılamadığı" gerekçesiyle görevden almış.

- Ufa'daki ekonomik işler yöneticisi olarak (yarın Ufa'ya gidecek olan) **Baranov**'a gerekli son talimatları verdim.

- **Blagoeva**, Bulgaristan'a yönelik radyo yayınında yapacağı konuşmasıyla ilgili olarak bana fikir danıştı.

- **Voznesenski**'ye telefon ettim ve kendisinden benzin miktarı azaltılırken, bize verilen miktarı otomatik olarak

azaltmak yerine, acil işlerimiz için gerekli benzin miktarının da dikkate alınmasını istedim. Bu konuda gerekli talimat için söz verdi.

- **Kaylzon**, üç Alman savaş esirinin stenografi günlüklerinin deşifre edildiğini bildirdi. Bu günlüklerde oldukça ilginç şeylerin bulunduğu anlaşıldı.

- **Florin**, savaş esirlerinin Alman gazetesi "Das Freie Wort" redaksiyonundaki durumuyla ilgili bilgi verdi. **Burtsev**'e (İstihbarat Politik Dairesi Yedinci Şubesi) redaksiyonda **Kurela**'ya yön[etici]lik vermemesini salık verdim.

8 Ağustos 1942.

- **Ernandes** (Blagoeva ter[cüme] ediyordu) – **Pedro Çeka**'nın (Meksika) ölümü hakkında. Kendisine, İspanyol ve Kominterndeki yoldaşlar adına ölüm ilanı taslağı hazırlaması görevini verdim.

- **Belov, İvanova, Morozov** – "Personel" Şubesi ile Birinci Şube arasındaki anlaşmazlıklar hakkında. Morozov ile Belov'u, iki şube arasındaki ilişkiler ve işbirliği için kurallar hazırlamakla görevlendirdim.

- **Suharev**, bize verilmekte olan benzin miktarının azaltılması nedeniyle, biri hariç, binek otomobillerin durdurulması ve gerekli yük taşıtlarının güvence altına alınması gerektiğini rapor etti.

- **Ponomaryov**'u, muhafız birli[ğinin] "Şkoda" fabrikasında çalışan Çek işçilere yönelik çağrı tasarısını gözden geçirmekle görevlendirdim.

- **Mirov**, "KE" dergisinin sıradaki sayısının durumu hakkında bilgi verdi. Gerekli talimatları verdim.

- Görevli olarak gönderildiği Ufa'dan dönen **Fridrih**, Ufa aygıtımızdaki durum ve yaptığı işler hakkında rapor verdi.

9 Ağustos 1942. Pazar.

- Meşçerino'da çalıştım.

Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim.

10 Ağustos 1942.

- **Pedro Çeka**'nın (Meksika) ölüm ilanı metnini redakte ettim.

- **Blagoeva**'nın İnoradio'da yapacağı Bulgaristan'la ilgili konuşmanın metnini redakte ettim.

- **Andreev** ile döviz işlerimizi konuştum.

- Lehtinen – Finlandiyalı yoldaş Ahoo'nun çalışmaları hakkında. Moskova'ya çağırılmış.

- **Miler**, Roza'nın annesinin hastalandığını Kuybişev'den bildirdi (pek tehlikeli değil galiba!).

- **Şçerbakov**'a, bir muhafız birliğinin **Çek "Şkoda" fabrikası** işçilerine yönelik çağrı tasarısını gönderdim.

- **Aynı 8-inde** Valter'e (Yugoslavya) ve **Birk**'e (Slovenya) şu şifreli telgrafı gönderdim:

"Sizin proleter tugaylarınıza proleter değil, vurucu tugaylar, tekrar ediyoruz – vurucu tugaylar adını veriniz. Bu hem yurt içinde, hem de yurtdışında halk güçlerinin birliğini güçlendirme açısından büyük politik önem taşıyor. Sizler işçilerin, köylülerin, halk aydınlarının ve diğer yurtseverlerin güçleriyle, birlikte proletarya savaşı değil, halk kurtuluş savaşı yürütüyorsunuz. Her zaman bu görüşten hareket etmelisiniz.

Yaptığınız bu tür hataları kötü niyetleri için kullanan halk düşmanlarının değirmenine su taşımaya son veriniz."

- **Suharev** – ekonomik sorunlar (kışa hazırlık, yakacak, benzin vb.) hakkında.

- Dö Gol'ün temsilcisi (Garo) ile

Marti arasında olası bir görüşme konusunu Molotov ile konuştum. Böyle bir görüşme yapılmasını o da uygun buluyor.

11 Ağustos 1942.

- **Düklo**'ya şu şifrogramı gönderdim:

"Doyçe Tsaytung in Kroatien"in bildirdiğine göre, Paris'te ve Fransa'nın diğer kentlerinde Fransız komünist yönetici Kaşen'in, halkı Alman işgal makamlarının temsilcilerine karşı suikastlere son vermeye davet ettiği bir çağrıyı içeren pankartlar asılıymış. Laval'ın emri üzerine Kaşen hapisten serbest bırakılmış. Yaptığı çağrı baskı ve tehdit sonucu değildir.

Bu tür pankartların olup olmadığını ve Kaşen'in bu tür açıklamada bulunup bulunmadığını acilen bildiriniz."

Fransız "Jerb" dergisinin benzeri bir haberiyle ilgili olarak Düklo'ya yönelttiğim soruya, **Düklo**'nun bunun bir yalan olduğunu ve bu yalanın dağıttıkları bildirilerle açığa vurulmuş olduğunu bildirdiği 27 Haziran tarihli şifrogramı **Molotov**'a gönderdim.

- **Suharev ve Pik** – Alman grubu için araba sorununun çözümü hakkında.

- Prol[eter] tugaylarla ilgili şifrograma **Birk**'ten (Slovenya) cevap aldım:

"Telgrafınızı aldık. Verdiğiniz talimatla tamamen hemfikiriz ve hatayı düzeltmek için hemen önlem aldık."

- **Marti** (Mişel ter[cüme] ediyordu). – Kendisine Dö Gol'ün temsilcisi **Garo** ile yapacağı görüşme konusunda talimat verdim.

- **Polit**, Hind[istan] Ulus[al] Kongresi liderlerine Hindistan'da uygulanan baskılara karşı İngiltere KP adına sert bir açıklama yapmış.

- **Geçen gün Fitin**'den, Polit'in bana gönderdiği şu şifreli telgrafı aldım:

"İngiltere'deki genel politik durum hiç de iyi değil. Hükümetin ikinci cephe açmak niyetinde olmadığını, yalnız anakaraya hava saldırılarını artıracağını düşünmemiz için gerekçeler her geçen gün artıyor.

Hükümet çevrelerinde ve bu çevrelerin dışında, Çörçil'e ve onun yönetim yöntemlerine karşı memnuniyetsizlik büyüyor. Krips durumundan hiç memnun değil ve Hitler'e karşı olumlu, atılgan bir politika için gerekli kendi planları olmamakla birlikte, savaşı yürütmedeki yönetim yöntemlerine razı olmadığı gerekçesiyle istifa etmekten söz ediyor. Muhafazakar Parti'nin desteklediği belirli çevreler, yönetimde değişiklikler getirecek bir politik krizin patlak vermesi durumunda İdın'ın başbakanlık görevine atanması için olanakları araştırıyor.

Sovyetler Birliği'nin ciddi durumunu dikkate alan yığınlar, ikinci cephenin açılmamasından son derece rahatsız. En büyük sendikaların, örneğin madencilerin, demiryolu işçilerinin, mühendislerin, elektrik üretiminde çalışanların sendikalarının ve başka sendikaların yıllık konferanslarının tümü, ikinci cephenin açılmasından yana çıkmış. Ölüm ve sıkıntılar getireceğinin bilincinde olarak, bugün ikinci cephe için yürütülen böylesine geniş kapsamlı bir kampanya, İngiltere'de şimdiye kadar hiçbir zaman yürütülmemiştir. İkinci cephenin yokluğu, halkın, Sovyetler Birliği'nin kaderiyle başbaşa bırakılacağı endişesini artırıyor.

Şu olgu gözardı edilmemeli ki, parlamento seçimlerinde seçmenler, sözüm ona "bağımsız adayları" destekliyor.

Ana saldırımızı, ikinci cephenin baş düşmanları olan faşizm yanlısı unsurlara ve İşçi Partili sağcı liderlere karşı yöneltirken biz, hükümete yönelik yapıcı eleştirilerimizi de artırıyor ve aynı zamanda hükümeti ikinci cepheyi açmaya zorlamak için yığınları seferber etme çabalarımızı da yoğunlaştırıyoruz. Bıçağın keskin yüzünde oturduğumuzun ve Sovyetler Birliği'nin tek başına savaştığını gören yığınları, bizden bekledikleri şekilde yönetemediğimizin farkındayız. Sanırım, çok ağır politik bir krize doğru gidiyoruz ve eğer ikinci cephe açılmazsa, bu krizde biz yığınları sürüklemeyi başaramayacağız.

Bu durumu nasıl değerlendirdiğinizi bildirirseniz, memnun olurum."

12 Ağustos 1942.

- **Marti,** Düklo'nun şifreli telgrafında sözü edilen hain Darnar ile ilgili açıklamada bulundu. Bu adam "Ümanite"nin 1934'ten savaşa kadarki eski redaktörü. **Vayan Kutürie**'nin ölümünden sonra belirli bir süre "Ümanite"nin başredaktörlüğünü yapmış. Daha o zaman hakkında şüpheler varmış. Fransa'nın işgal edilmesiyle, Almanların hizmetine geçmiş. Alçağın teki!

- Albay **Goranov** kendi işleri hakkında bana bilgi verdi. Si[vil] havacılık amiri **Astahov**'u ve Hava Kuvvetleri Amiri **Novikov**'u telefonla arayıp, **Goranov'a** Taşkent'te **deneme** uçuşları değil, **savaş uçuşlarında iş** verilmesi için görüştüm.

- Bizim Ame[rikalı] muhabirimiz **Janet Ros,** İngiliz ve Amerikalı muhabirlerle yaptığı konuşmalar hakkında bilgi vermek için çalışma odama geldi. Amer[ikan] muhabiri Parker kendisine, ikinci cephe sorunu nedeniyle Sovyetler Birliği ile İngiltere arasındaki ilişkilerin çok gergin olduğunu söylemiş. İngilizler bu yıl içinde ikinci cepheyi açmak istemiyorlarmış. Çörçil sözde buradaymış ve Stalin ile bu konuda görüşmelerde bulunuyormuş. Amerikan büyükelçisinin muhabirlere verdiği resmi kabul **Bredli** tarafından Çörçil'ın M[oskova]'da bulunduğunu gizlemek için örgütlenmiş. Başka bir muhabir, Çörçil'in **şu günlerde** M[oskova]'ya geleceğini söylemiş. Tüm İng[iliz] ve Amer[ikalı] muhabirler, Sov[yetler] Birliği'nin durumunun son derece ağır olduğunu belirterek, ikinci cephenin açılmasından yana çıkıyor.

- **Dekanozov**'a (Dışişleri Bakanlığı), İran komünisti **Artaşes Ovenesyan**'ın İran'daki Sov[yet] elçiliği personelinden birinin tutumundan yakındığı mektubunu gönderdim.

- **Şube şef[lerinin] akşam** saat 10'dan önce işyerinden çıkmamaları için emir çıkardım.

- Bul[gar] radyosunun Anton İvanov ile ilgili yorumunu redakte ettim.

13 Ağustos 1942.

- **[KEYK] Sekreterliğinin ulusal radyo redaksiyonlarında çalışanlar ve İnoradio'daki yorumcularımızla oturumu.**

Ulu[sal] radyo redaksiyonlarının çalışmalarının eleştirel yaklaşımla ele alınması. Yararlı bir tartışma. Günümüz koşullarının bizi neler yapmaya zorladığını anlattım. Alman faşist sürülerinin Kafkasya'ya doğru ilerlemesi, kuşkusuz, Sov[yetler] Birliği'nin dize getirileceği ya da Hitler'in zaferinin yakınlaştığı anlamına gelmez. Herşeye karşın Sov[yet-

ler] Birliği dayanacak, faşist Almanya ise bozguna uğratılacaktır. Ama, Güney'deki çarpışmalarda, savaşı başarıyla bu yıl mı bitireceğiz, yoksa savaş daha bir ya da iki yıl uzayacak mı sorularının cevabı belirleniyor. Savaşın böylesine uzaması, Sov[yet] halkı için binlerce yeni kurban verilmesi, Sov[yetler] Birliği'nin pırıl pırıl bölgelerinin yeni yıkımlara uğraması, Anayurt Savaşı'nı sürdürmenin önüne yeni ve çok büyük güçlüklerin çıkması demektir. Hitler'in işgalci emelleri yüzünden Macar, Romen ve Fin halklarına kırım uygulanıyor. Hitler[cilerin] serü[venci] savaşında bizzat Alman halkının temel unsuru yok ediliyor. Yeni yeni ülkeler savaşa sürüklenme tehlikesiyle yüz yüze. İşgal altındaki ülkelerde halkların en değerli kesimleri Gestapo sürülerince imha ediliyor. Bu durum bizleri, **Almanya'da** Hitlerci haydut savaşına son verilmesi için; **Macaristan, Romanya ve Finlandiya'da** Almanya ile ilişkilerin kesilmesi, savaştan çıkılması, bu ülkeler halklarının bozgundan kurtarılması için; **işgal altındaki ülkelerde** işgalcilerin güçlerinin dağıtılması, işgalcilere hiçbir yardımda bulunulmaması, onların savaş sanayiinin durmura uğratılması, işgalcilerin ülkeden kovulması için; **Bulgaristan, Türkiye ve İsveç'te** Hitler'den yana savaşa sürüklenme tehlikesine karşı, bu ülkelerin kaynaklarının ve gıda ürünlerinin, içerdeki Hitlerci ajanların baskısıyla Hitlerci savaş için kullanılmasına her yolla engel olunması için, **halk savaşımı gibi bir etmenin** yürürlüğe girmesi uğrunda elden geleni yapmaya zorluyor.

Anti-hitlerci halk savaşımının **bu etmeni** henüz zayıf durumda. Bizim görevimiz, bu etmenin en yakın bir zamanda güç kazanması için her yola başvurarak (sabotaj, kundakçılık, partizan hareketi vb.) yardımcı olmaktır.

Ulusal radyo yayıncılığı **halk** radyosudur, **iç** radyodur. O, ilgili her ülke için yalnız bir **propaganda merkezi değil, aynı zamanda politik ve örgütsel bir merkezdir.** Onun ikili bir görevi vardır: 1) Hitlerci cepheyi bölmek; 2) Halk güçlerini birleştirmek ve halkı Hitlerci savaşa ve Hitlerciliğe karşı mücadeleye yöneltmek. Her ilgili ülkenin koşullarına göre uygulanacak bir **anti-hitlerci ulusal cephenin** kurulması ve örgütlenmesi, bu bakımdan **sonucu belirleyici öğeyi oluşturuyor.** Halk radyosu yalnız bu ul[usal] cephenin gerektiğini göstermekle kalmayıp, bu cepheyi oluşturacak güçleri, kurulması için girişimin kimin elinde bulunması ve hangi platform üzerine oturtulmuş olması gerektiğini de göstermelidir. Böylesi bir kampanya için ayrıntılı bir plan olmalı ve bu kampanya düzenli yürütülmelidir.

Şöyle ki, **halk radyosu** bugünkü son derece ciddi ve karmaşık durumdan hareket ederek, ileriye doğru önemli bir adım atmalıdır.

Radyo, propagandasında, her türden **göçmenliğe** son vermeli, kendimizi **ilgili ülkede, ilgili halkın arasında** hissetmeliyiz. Bu savaşta kendi halkımızın aldığı tutumun üzerimizdeki sorumluluğunun tamamen bilincinde olmalıyız. Her zaman temel öğelerimize dayanarak, çalışmalarımızı her gün biraz daha iyileştirmeliyiz. Kendimizi avutmamalı, kendimizden memnun olma havasına kesinlikle kapılmamalıyız. Halkın radyo istasyonları olarak bizler görevleri-

mizi tam anlamıyla yerine getiremiyoruz. Bu görevin yaklaşık % 20'sini yerine getirdiğimizi söyleyebiliriz. Geri kalan % 80'lik açığı en kısa zamanda kapatmalıyız.

Hitler'in Sov[yet]-Alm[an] cephesinde **ilkbahar** genel taarruzunun başarısızlığında bizim de katkımız oldu. Ama Hitler sürüleri Güneye yürüyor. Şimdi bizim görevimiz, düşmanın bu **Güney taarruzunun** başarısız olması için, aktif bir şekilde elden geleni yapmaktır. Bu yıl Batıda **ikinci cephe** açılsın ya da açılmasın, **halk savaşı etmeni daha şimdiden** tüm gücüyle kendini göstermelidir. **Bizim görevimiz** ve **bizim sorumluluğumuz** işte bu alandadır.

- **Mihaylov** (Komsomol sekr[eteri]) ve yarın sabah Amerika'ya gidecek olan gençler delegasyonu – yanımdaydılar. Delegeler: **Pavliçenko, Lida** (Sivastop[ol] kahramanı), **Krasavçenko** (Moskova Koms[omol] Sekr[eteri]), **Pçelintsev** (Leningr[ad] kahramanı). Amerika'da yapacakları işlerle ilgili tavsiyelerde bulunmamı istediler. Ayrıntılı açıklamalarda ve tavsiyelerde bulundum.

14 Ağustos 1942.

- **Janet Ros** şunu bildirdi (yazılı bir not ile):

"**Hariman** dün birkaç muhabiri çaya davet etmiş. Muhabirlerden biri, Hariman'ın burada kendi misyonu olmadığını belirtmekten başka özel bir şey söylemediğini bildirdi. O buraya **Çörçil** ile birlikte gelmiş ve işin efendisi Çörçil imiş. Muhabir Çörçil ile bir mülakat rica ettiğinde Hariman kendisine, böyle bir mülakat ayarlayamayacağını söylemiş. Ama, hareket etmeden önce bir basın toplantısı yapacağını bildirmiş."

- **Marti, Garo** (Dö Gol'ün temsil[cisi]) ile yaptığı görüşme hakkında rapor verdi. Kanısına göre, görüşme başarılı olmuş. Hemen hemen bütün görüşme sırasında Garo konuşmuş. İkinci cephe açılmadan önce Fran[sız] halkının ayaklanmasını **ümitsiz bir iş** olarak görüyormuş. Dö Gol, Vişi'nin ordusundaki askerlere ve subaylara güvenmiyormuş. Subayların çoğu kendisi satmış ve kurşuna dizilmesi gerekiyormuş. Büyük burjuvazi Almanlarla işbirliğinden yana. Yalnız halk yığınları işgalcilere karşı. Dö Gol, Fransa'daki adamlarına silah gönderiyor. Dö Gol'ün İngilizlerle ve Amerikanlarla büyük sorunları var. Garo, komünistlerle ortak eylemlerden yana. Dö Gol, bu tür ortak eylemlerin gerektiğine ikna olmuş.

Marti'ye, görüşmeyle ilgili olarak Tor[ez]'e (Ufa) bilgi iletmesini, Düklo (Fransa) için ise görüşmenin en önemli unsurları hakkında kısa bir haber hazırlamasını tavsiye ettim.

- **Morozov** (Gulyaev'in grubundan iki yoldaşla birlikte). Onları 10 gün süreyle diğer savaş esirleriyle birlikte yaşayabilmeleri, şimdiki Alman askerlerinin **özelliklerini** öğrenebilmeleri ve Almanya'ya aktarıldıklarında daha iyi çalışabilmek üzere gerekli bilgileri toplayabilmeleri için Alman savaş esirleriymiş gibi savaş esirleri kampına gönderiyoruz.

- **Pauker** – Ufa'daki çocukları hakkında. Moskova'ya nakillerini rica etti.

- **Garo**'nun İnoradio'daki konuşmasıyla ilgili olarak Şçerbakov'a telefon ettim. Konuşma metninde yer alan ve Fransa'da yurtseverlerin şimdilik hiçbir şey yapmamaları, yalnız Dö Gol'ün işa-

retini beklemeleri zorunluymuş gibi anlaşılabilecek kısımların kısaltılması gerektiğine dikkatini çektim.

- **Jukov** (NKVD), Polonya tümenleri ülkeden ayrılırken Polon[yalı] komünistlerin SSCB'de kalmak üzere ordudan kaçacaklarını bildirdi.

- Taşkent'te **Yusupov**'a yardımcı olmasını bildirdim.

15 Ağustos 1942.

- **Sudoplatov** (NKVD) yanımdaydı. Polonya'daki çalışmalarıyla ilgili birçok konuda Polonyalı yoldaşların kendisine yardımcı olmalarını rica etti.

- 5 1/2 yıl İngiltere'de çalışmış albay **Kremer** ile birlikte gelen albay **Bolşakov**'u kabul ettim. **Çörçil**'in grubuyla birlikte uçakla gelmiş. 6 Ağustos günü Londra'dan hareket etmişler. Cebelütarık, Kahire ve Tahran'da kalmışlar. Çörçil üç gün Kahire'de kalmış. Kahire'ye kadar Dö Gol de uçaktaymış.

Kremer, İngiltere hakkında çok ilginç bilgiler verdi. İngil[tere] komünist partisinin çalışmaları hakkında olumlu izlenimlerini dile getirdi. İngil[tere] komünist partisinin son parti konferansı hakkında bilgi verdi. Kendisine bu bilgileri, önemli ilavelerle birlikte, yazılı olarak vermesini önerdim.

- **Janet Ros**, İngiliz büyükelçisi Ker'in makamında 15 Ağustos günü yapılan İngiliz-Amer[ikan] basın toplantısı hakkında bilgi verdi.

Büyükelçi, **Çörçil**'in ziyaretiyle ilgili bilgi vermiş. Çörçil 20 kişiyle gelmiş ve bunlar arasında İngil[tere] kara, hava ve deniz kuvvetleri bakanlıklarından yöneticiler de varmış. Stalin ile Çörçil arasındaki görüşmelerin hepsine **Hariman** da katılmış. Bu, **İngiliz-Amerikan-Sovyet davasıdır.** Tarihsel önemi vardır. Görüşmelerde dostça bir hava hakimmiş. Kremlin'de resmi kabul varmış. Yaklaşık 25 kişi şerefe kadeh kaldırıp konuşmuş. Stalin son derece neşeliymiş ve çok şaka yapıyormuş. Muhabirlerden birinin "Ruslar görüşmelerin sonuçlarından memnun kalacaklar mı" şeklindeki sorusuna, büyükelçi :"Kuşkusuz" diye cevap vermiş. "Bu durum savaşta olumlu bir dönüşüm anlamına mı geliyor" sorusuna, olumlu yanıt vermiş. İkinci cephenin açılması konusundaki soruya ise büyükelçi, doğrudan yanıt vermekten kaçınmış...

- **Morozov** - Birinci Şubenin işleri hakkında.

16 Ağustos 1942. Pazar.

- Evde çalıştım.

Bulg[arca] radyo yorumu redakte ettim.

Marek'in Bulgaristan ile ilgili radyo konuşması konusunda **Blagoeva**'nın yazısını da redakte ettim...

17 Ağustos 1942.

- 5 ay **illegal olarak** Belorusya'da bulunmuş olan Minsk **Komsomol sekreterini** (Malçavski) kabul ettim. Belorusya'daki durum ve part[izan] hareketi hakkında ilginç şeyler anlattı. Almanlar Yahudi nüfusun neredeyse tamamını imha etmiş. Yalnız **Minsk**'te 16.000, Borisov'da 8.000 Yahudi öldürülmüş. İlginç olan, Yahudilerin hiçbir yerde herhangi bir şekilde direniş göstermemeleri. Mezbahaya götürülen koyunlar gibiymişler. Birçokları bunu "Tanrının cezası" olarak görüyormuş... Yalnız kimi Yahudiler partizanlardan yana geçmiş. Komsomol üyesi Yahudiler bile, bizimkilerin teklif etmesine karşın, ceza

müfrezelerinin yöneldiği yerlerden kaçmayı reddetmişler. Ailelerini bırakmak istememişler. Partizan hareketi şimdi hızla güç kazanıyor. Koca koca bölgeler fiilen partizanların elinde bulunuyor. Belorusya'da, şehirlerdekilerden başka hemen hemen hiçbir yerde Alman garnizonu bulunmuyor. Almanlar girişimlerini yerli zengin ağaların ve di[ğer] anti-sovyet unsurların yardımıyla gerçekleştiriyor. Kolhoz toprakları parçalanmış. Topraklarına el konulacağı korkusuyla köylüler ekim yapmış ve verim hiç de fena değil. Köylüler arasında özel mülkiyetçi içgüdüler beliriyor. Almanlar bu içgüdüyü kullanıyor. Partizanlar kışa hazırlanıyor. Her tarafta halk Kızıl Ordu'nun gelmesini bekliyor.

Belorusya'da en çok **Sovyet parası** geçiyor. Köylüler **Sovyet parası** bulundurmayı tercih ediyor (1 Mark – 10 Ruble).

- **Plişevski** par[ti] okulu (Kuşnarenkovo) ve Ufa'daki çalışmaları hakkında rapor sundu.

- **Godunov,** bizim grupların tarım ve yakacak odun sağlama alanındaki çalışmaları hakkında rapor sundu.

- **Manuilski,** Bryansk ve Voronej cephelerinde konferans vermek üzere yaptığı yolculuğu anlattı. Her yerde kendisini çok iyi karşılamışlar. Çok büyük gözlem ve izlenimler edinerek geri dönmüş. Voronej cephesindeki durum çok gerginmiş. Bizim birliklerin giriştiği karşı taarruz ancak kısmen başarılı olmuş. Birlikler savaşta çok yorulmuş durumda. Almanlar yeni yedek güçler aktarıyor. Ağır ve çetin çarpışmalar bekleniyor. Bizim zayıf tarafımız, alt komuta kadrosunun (bölük vb. komutanları) yeterince hazırlıklı olmamasında.

- **Stalin-Çörçil** görüşmeleriyle[169] ilgili kampanyanın (yabancı basın ve ulusal radyo istasyonları için) yorumlanması konusunda **Fridrih**'e talimat verdim.

18 Ağustos 1942.

- **Marti**'nin **Garo** ile görüşmesi hakkında **Düklo**'ya kısa bir haber gönderdim.

- **Gulyaev,** yurt dışına aktarılmak için belirlenen işçiler grubunun bundan sonraki hazırlıkları hakkında bilgi verdi.

- **Mirov** ve **Geryo** – "KE"in redaksiyon işleri hakkında. Sıradaki sayının içeriğini ve bir sonraki sayının yaklaşık içerik planını onayladım. Stalin-Çörçil görüşmelerinin yansıtılması konusunda talimat verdim. Görüşmelerin büyük önemi vurgulansın, ama abartılmasın. Alman kararlar sonucunda **ille de** ikinci cephenin **en yakın zamanda** açılacakmış gibi bir hayal beslemekten kaçınmalıyız.

- **Slutsker ve Mraçkovskaya** İnoradio'daki gençlik yayınları hakkında. Varolan güçlüklerin ve İnoradio yöneticileriyle mutabakat eksikliğinin giderilmesi için benim müdahale etmemi rica ettiler.

- "Personel" Şubesinin birçok sorununu hallettim.

- **Lukanov** karısının "Lesnoy Kurort" istirahat köyünde ağır hastalandığını bildirdi.

Karısını tedavi için Moskova'ya getirme izni istedi.

19 Ağustos 1942.

- **Vlasov** – Slovenya Kurtuluş Cephesi'nin işgalcilerin vahşetine karşı medeni dünyaya yönelik **çağrısının** "Slobod-

na Yugoslavya" radyo istasyonundan ve yurtdışında duyurulması konusunda. Bunu nasıl yapacağına ilişkin talimat verdim.

- **Merkader** (Blagoeva tercüme ediyordu). Sudoplatov'un ricası üzerine bu kadını parti kontrol listesine geçirdim. Şimdiye kadar NKVD'ye çalışmış. İspanya KP üyesi. Aristokratik bir İspanyol ailesinden. Eski kocası Katalanyalı fabrikatör. Genç kızken ve evlendikten sonra anarşist örgütlere katılmış. İspanya'da kovuşturulduğu için 1930 yılında çocuklarıyla birlikte Fransa'ya geçmiş. Paris'te Sorbon'u bitirmiş. Genç Kızlar Federasyonu'nda çalışmış. Polit[ika] alanında aktif durumdaymış. 1935 yılında İspanya'ya sınır dışı edilmiş. Orada halk savaşına aktif olarak katılmış. Sudoplatov kendisini son derece sadık ve güvenilir biri olarak niteliyor. İnoradio'nun Fransız redaksiyonunda çalışıyor. İspanya KP içindeki durumunun düzenlenmesi ve bizim yedeğimiz sayılması için talimat verdim.

- **Ulbriht ve di**[ğerleri], savaş esirleri kampından döndüler.

- **Sorkin ve Helfand** – Birinci Şubedeki çalışmalarıyla ilgili talimat verdim.

- **Morozov** Birinci Şube'nin çalışmaları hakkında bilgi verdi. Çalışmalarındaki bürokr[atik] yöntemlere dikkatini çektim. Yapılan hataları düzeltmesini önerdim. **NKVD**'deki çalışma yöntemlerini tamamen başka (en başta politik) nitelikteki örgütümüze taşımamasını söyledim.

- İngilizler **Diep**'e (işgal altındaki Fransa'da) çıkartma yapmışlar.

20 Ağustos 1942.

- **Marti, Garo** ile yaptığı **ikinci** görüşmesi hakkında rapor sundu. **Dö Gol ile İng[ilizler] ve Amer[ikalılar]** arasındaki ilişkiler hakkında ilginç bilgiler vermiş. **Sen Nazer** saldırısı Dö Gol'ün bilgisi dışında yapılmış. **Madagaskar**'a karşı da öyle. **Martinik** görüşmelerinde Dö Gol yokmuş vb. İngilizler Dö Gol'ün Cezayir'de üs kurmasına karşılar. Garo'ya göre, İngilizler, zaferden sonra Fransa'da bağımsız politika izleyebilecek ulusal bir hükümet değil de, tamamen kendilerine bağımlı bir rejim kurulması için elden gelen hazırlığı yapıyor...

- **Bugünkü** Bulgarca radyo yorumu redakte ettim.

Vlahov'un Amer[ikan] basını için yazdığı yazıyı da gözden geçirdim.

- **Vlasov** – Yugoslavya'da işgalcilere yardım edenlerin içyüzlerini açığa vurmanın sürdürülmesi konusunda.

- **Koplenig ve Fürnberg**: 1) **Alman** radyo istasyonlarına Moskova'dan **"paralel ses"** konusunda;2) Avust[urya] komünist partisinin sorunları hakkında.

- **Fridrih** "Basın ve Radyo Yayıncılığı" Şubesinin günlük sorunları hakkında bilgi verdi.

21 Ağustos 1942.

- **Albay Starinov**'u kabul ettim. Düşmanın kullandığı iletişim ağı, askeri üs, depo, askeri işletme, elektrik istasyonları vb. tesislere karşı **sabotaj ve kundaklama araç ve yöntemleri** hakkında bizim burada açıklamalı bir konferans vermesini önerdim. Bu konferansın 24 Ağustos 1942 günü yapılması konusunda anlaştık.

- **Volf ve Antipov** par[ti] okulundaki (Kuşnarenkovo) **genç öğrenciler** programıyla ilgili sorunlar hakkında.

Değişik ülkeler için verilen tasarıla-

rın, **geçmişle** ilgili bölümler kısaltılarak, gençlerin bugünkü savaş koşullarında ve savaş sonrası dönemdeki görevlerine ilişkin bölümler genişletilerek yeni baştan işlenmesini tavsiye ettim. **Antipov**'a okuldaki çalışmaları ve görevleriyle ilgili ayrıntılı açıklama yaptım ve talimat verdim.

Antipov'u 24 Ağustos 1942 tarihinde Ufa'ya göndermesi için **Suharev**'e talimat verdim.

- **Beyaz Rusya** halkının **partizan savaşı** hakkında gelecek hafta par[ti] örgütümüze bir konferans vermesi konusunda **Ponomarenko** ile anlaştık.

- KE dergisinin **Temmuz** sayısını gözden geçirip redakte ettim ve basılması için onay verdim.

- **Çervenkov** - Bulgar radyosu Hristo Botev'in yayınlarının daha da iyileştirilmesi konusunda.

- **Fridrih** - güçlü vericiyle bir Bulgar radyo yayını (sabah) daha temin edilmesi konusunda.

- **Rakoşi** - **Horti**'nin oğlunun, cephenin Voronij kesiminde **öldürülmesi** konusunda. Bu olay, Horti'nin oğlunun Macaristan **naibi** olmasını istemedikleri için muhtemelen Almanlar tarafından **ortadan kaldırıldığı** şeklinde yorumlanmalı.

22 Ağustos 1942.

- [KEYK] **Sekreterliğinin** (Savaş Tutsakları Komisyonu'nun ve savaş tutsakları kampı şefi Soprunenko'nun da katıldığı) **oturumu**.

Savaş tutsakları okulu (I. mezuniyet yılı) hakkında **Yantsen**'in raporu. Değerlendirme olumlu. Yetersizlikler II. mezuniyet yılında dikkate alınmalı.

II. mezuniyet yılı 15 Eyl[ül]'de başlayacak. Birinci yıl mezun olanlar, kamplarda ve emek tugaylarında bulunan savaş tutsakları arasındaki çalışmalarda kullanılmalı.

- KEYK'in Ufa'daki bölümünün kalmakta olduğu Piynye Evi binasının alınmaması için **Molotov**'a yazdım.

- Cephenin Voronej kesimindeki muhafız birliğinin imzasıyla Çekoslovakya silah fabrikaları işçilerine yapılan çağrıyı **Şçerbakov** bana iade etti.

23 Ağustos 1942. Pazar.

- Meşçerino'da çalıştım.

Vılko ve Lena bizdeydi.

- **Bugünki Bulgarca** radyo yorumu redakte ettim.

24 Ağustos 1942.

- **Soprunenko** (İçişleri Bakanlığı - NKVD), **Yantsen** (savaş tutsakları okulu), **Ulbriht, Santo, Förşterling** (Savaş Tutsakları Komisyonu) - okulun somut sorunlarını (iaşe, konut vb.) açıklığa kavuşturduk.

- Faşist düşmana karşı **yıkıcı eylemler** hakkında sohbet toplantısı yaptık. Ul[usal] radyo redaksiyonlarının yöneticileri ve baş[ka] polit[ika] işçileri katıldı.

Albay **Starinov** bu eylemlerin araç ve yöntemleri hakkında ayrıntılı rapor sundu. Gelecek defa yığınsal sabotaj araçlarını anlatacak.

- **İvanyuk** (Romen grubu); kendinin gönderilmesi konusunda.

- **Fişer**'in Londra'daki Avusturya Pen Kulübü'ne selamlama mesajını gözden geçirdim.

- **Tina Kirkova** (Kırg[ızistan] Cumhuriyeti - **Oş**'ta) ciddi bir şekilde hastalanmış.

Acil tedavi yardımı için telgrafla talimat verdim.

25 Ağustos 1942.

- **Janet Ros**'un Amer[ikan] büyükelçisi **Stendli** onuruna Amer[ikalı] muhabirlere verilen kabul hakkındaki notlarını **Molotov**'a gönderdim. Bu arada Stendli, İngilizlerin yakında ikinci cepheyi açmayacaklarını söylemiş. Türkiye'nin tavrı konusundaki soruyu Stendli, bu konuda tam bir şey bilmediğini söyleyerek yanıtlamış. Türkiye'nin yeni büyükelçisi ona karşı çok kibirli davranıyormuş ve Stendli ile gizli konuşmadan vazgeçmiş...

- Bizim "savaş tutsakları" **Klayn** (Sudetli Alman) ve **Golik** (Avusturyalı) kamptan döndüler. Krasnogorsk'ta on gün 600 Alm[an] savaş tutsağı arasında kalmışlar. Gerçek savaş tutsağı olmadıklarından kimse şüphelenmemiş. [Kampta] edindikleri izlenimleri ve cepheden Almanya'ya geçme şartları hakkında topladıkları bilgileri anlattılar.

Bu deneyimin sonuçları olumlu.

- **Marti ve Ernandes** - İspanya'daki durumu görüştük. Dolores ya da Anton'u Ufa'dan çağırıp somut kararlar alma konusunda anlaştık.

- **Morozov** - Birinci Şube'nin sorunları, özellikle adam aktarmak için hazırlıkların yapılması ve Novotko (Polonya) için otomatik silahların hazırlanması. Polonya için gerekli miktarda otomatik silahı Morozov'a teslim etmesini **Ponomarenko**'ya yazdım.

26 Ağustos 1942.

- Lüks müdürü **Petrov, Suharev ve Morozov** - Lüks yatakhanesinin sorunları (kışa hazırlık, politik denetim, haylazlığa ve hırsızlık olaylarına karşı önlemler vb.) hakkında.

- **Samarciç**'i (Yugosl[avya] radyo redaksiyonu) kabul ettim - part[izan] savaşına katılmak için ülkesine gönderilmek istiyor.

- **Bojinov** (K. Dimitriev) kendi edebiyat çalışmaları için talimat rica ediyor. Somut olarak kendisine "Büyük Bulgaristan" konusunda bir yazı yazarak, Bulg[ar] faşistlerinin bu konudaki demagojisini açığa vurma görevini verdim.

- Ponomarenko'nun (Beyaz Rusya SKP(b) MK sekr[eteri]) **Beyaz Rusya halkının** savaşı hakkında rapor sunduğu parti toplantısı. Beyaz Rusya MK'nin diğer sekreterleri de katıldı.

27 Ağustos 1942.

- **Semaun** (Endonezya), **Plişevski, Morozov** - Endonezya'ya gidecek olması dolayısıyla **Semaun** ile Endonezya sorunlarını konuştum. Endonezya komünistlerinin görevleri hakkında hazırladığı tezlerde yer alan ve Japonya'yla geçici işbirliğinden yana koyduğu tavırda ifadesini bulun hataları kendisine açıkladım. **Endonezya yurtseverlerinin** (komü[nistler] vb.) Japon demagojilerine ve Japonların Endonezya'yı **eritmek** için uyguladığı şeytani yöntemlere karşı amansız savaş yürütmesi gerekir. Endonezya, ul[usal] özgürlüğünü ve bağımsızlığını kazanmaya yönelik kendi **Endonezya politikasını** gerçekleştirmek zorundadır. Japonlar Endonezya halkının dostu değil, düşmanıdır. Onlar Endonezya milliyetçileri vasıtasıyla Endonezya'yı esir etmek istiyorlar.

- **Bulgarların** radyo yorumunu redakte ettim.

- Macaristan konularında **Rakoşi**'yi kabul ettim.

- **Novotko (Varşova)** şu şifreli telgrafı çekmiş:

"20 Ağustosu 21 Ağustosa bağlayan gece Sovyet pilotları Varşova'yı çok yoğun bombalamış. Hasar çok büyük. Varşova üzerinden tren seferleri günlerce gecikmiş; Varşova'da hava savunması hiç yok. Halkın morali yükseliyor. Almanların itibarı düşmüş durumda."

- **Valter**'den (Yugoslavya) ş[u] şif[reli] telgraf geldi:

"Yugoslavya Halk Ordusu Yüksek Kurmayı, Kızıl Ordu..... Gen[el] Kurmayına başvurarak askeri teçhizat, özellikle silah yardımı rica ediyor. Partizan ve gönüllüler ordusunu büyütmek için elimizde geniş olanaklar var. Silahımız olmadığı için binlerce yurtseveri, talep etmelerine karşın, kurtuluş ordumuzun saflarına alamıyoruz.

Balkanlarda ikinci cephenin açılması durumunda biz tüm iletişim sistemlerini imha edebilir, burada en az 500.000 kişilik bir ordu kurabiliriz. Müttefiklerin aktif desteği ve silah yardımı, Balkanlarda faşist işgalciler için çok zor durum yaratabilir. Partizan müfrezelerimiz Avusturya, İtalya, Makedonya vb. yönünde harekata geçebilir. Halkımızın % 95'i Sovyetler Birliği'ne ve Müttefik güçlere sempati duyuyor. Kuşkusuz, halkımız topraklarında Kızıl Ordunun bulunmasını, Müttefik birliklerinin bulunmasından çok daha fazla ister. Bizler Balkanlarda ikinci cephenin faşist orduları bozguna uğratma bakımından çok büyük potansiyel güç kaynağı olabileceği kanısındayız. Halkımız Batıdaki İngiliz birliklerinin vurucu gücüne pek inanmıyor."

28 Ağustos 1942.

- **Novotko**'nun şifreli telgrafı üzerine Stal[in] şu notu düşmüş: "Dimitrov yol[daşa]. Mutlaka ayrıntılı bilgi göndersin. Stal[in]."

- Fridrih, **1 Eylül 1942 - savaşın başlamasının üçüncü yılı** hakkında basınımız ve radyo yayınlarımız için düşünülenlerle ilgili bilgi verdi.

Yazıların ve radyo yayınlarının nasıl olması gerektiği konusunda ayrıntılı talimat verdim. Önemli olan, geçen üç yıl içinde savaşın gidişatını analiz edip, Hit[ler] Almanya'sının geçici başarılarının yalnız savaşı uzattığını, Almanya'dan yana bir çözüm getirmediğini kanıtlamaktır. Almanların SSCB'nin güneyinde şu anki ilerleyişi de aynı niteliktedir. Oysa savaşın **uzaması,** SSCB ve Müttefik devletler gibi etmenlerin varolduğu koşullarda, Hit[ler] Almanya'sının ve onun ortaklarının kesin yenilgisi demektir. Halklar, Hit[lerciler] kliğini devirip, yıkımdan zamanında kurtulmak zorundadır.

- **Marti, Garo** ile yaptığı **üçüncü görüşme** hakkında bilgi verdi. Marti öğle yemeğine davet edilmiş ve Garo, karısı ve iki oğlu (biri 18 yaş[ında] pilot, diğeri - 13 yaşında) ile birlikte öğle yemeği yemiş.

İngilizlere karşı büyük memnuniyetsizlik ve güvensizlik duyduğu ve Fransa'da halk ayaklanması olasılığı konusunda karamsar olduğu hissediliyormuş.

- **Vlasov,** Yugosl[avya] hü[kümetinin] Londra'da yayınladığı ve Yugosl[avya] yurtseverlerini Draja Mihayloviç'in komutasına geçmeye çağıran açıklamasıyla ilgili görüşümü rica etti. Bu açıklamaya Slobodna Yugoslavya radyosundan nasıl tepki göstermesi gerektiğine dair kendisine talimat verdim.

- **Stal[in]** ve **Molotov**'a şu aşağıdaki mektubu gönderdim:

"Bugün ajansımız Londra'dan şu telgrafı aldı:

Londra'daki Yugoslavya hü[kümeti] şu açıklamayı yayınlamıştır:

Londra'daki Yugoslavya hükümeti general Mihayloviç'in ve onun yiğit askerlerinin yönetimine ve sadakatine tam güven duyduğunu açıklar. Bu güvenin ifadesi olarak Yugoslavya hükümeti Haziran başında Mihayloviç'i Yugoslavya topraklarında düşmana karşı savaşan tüm silahlı kuvvetlerin başkomutanlığına atamıştır. Hükümet Mihayloviç ile sürekli irtibat halindedir. Sırp halkı ve tüm Yugoslavyalılar arasında sevilen bir kişi olan general Mihayloviç, partizan savaşının özelliklerine uygun olarak, resmi Yugoslavya ordusundan subayların komutasında çarpışan 8 ila 150 bin kişilik, benzeri olmayan ve iyi örgütlenmiş bir ordunun başında bulunmaktadır. Güçlü ordusu sayesinde Mihayloviç işgal altındaki Yugoslavya'da artık bir yılı aşkın bir zamandır düşmanın 36 tümenini: 17 İtalyan tümeni, 7 Bulgar, 4 Alman, 4 Macar, Paveliç'in 4 resmi ordu tümeni ve 15 Ustaş taburunu hareket edemez halde tutmaktadır. Mihayloviç'in ordusu yalnız Yugoslavya'ya değil, aynı zamanda Rusya'ya da değerli hizmette bulunmuştur."

Belirtmek gerekir ki, Yugoslavya hükümetinin bu açıklaması tam bir yalan ve küstahlıktır. Çünkü, Mihayloviç'in Yugoslavya'da hiçbir ordunun başında olmadığı ve işgalcilere karşı hiçbir silahlı harekatta bulunmadığı fiilen tespit edilmiştir. Tam tersine, onun komitacıları, işgalcilere karşı amansız savaş yürüten partizan müfrezelerine, çoğu kez arkadan vurarak, saldırılar düzenlemektedir. Yugoslavya'da özellikle son zamanlarda hızla gelişen partizan savaşı bütünüyle ve tamamen Draja Mihayloviç ile hiçbir ortak yanı olmayan Partizan Ordusu Yüksek Kurmayı ile bölge kurmaylarının yönetiminde bulunmaktadır.

Partizanlarla yürütülen çarpışmalar hakkında sürekli haber veren Nediç'in Belgrad'da çıkan Novo Vreme ve Paveliç'in Zagreb'te yayınlanan Nova Hrvatska gazeteleri bile Mihayloviç'in komitacılarıyla tek çatışma olayına örnek gösteremezken, yalnız partizan birlikleriyle çarpışmaları yazmaktadır."

- Personel Şubesi'nin sorunları hakkında **Belov**'u kabul ettim.

29 Ağustos 1942.

- Akademisyen **Derjavin**'in Bulgar Halkı Arasında İvan Dede Efsanesi başlıklı yazısını (Slavyane dergisi için) gözden geçirdim. Dergide basılabilir talimatıyla yazıyı teslim ettim.

- Stela **Blagoeva**'nın Slavyane dergisi için Bulgaristan üstüne yazısını gözden geçirdim ve redakte ettim.

- Kolarov, savaşın üçüncü yılıyla ilgili Bulgar yorumu hakkında bana akıl danıştı. Bulgaristan ile ilgili olarak şu **iki sonucu** gerekçelendirmesi gerektiğini söyledim:

1) Bulgaristan formel olarak henüz bu savaşa katılmasa da, Hitlercilerin canice savaşı için sorumluluk taşımaktadır. Çünkü, Yunanistan'ı ve Yugoslavya'yı yenilgiye uğratma çabalarında Hitler'e yardım etmekte ve şimdi de Yugoslavya kur[tuluş] savaşını bastırmak için bir Bulgar tümeni göndermektedir; 2) Bulgaristan'ın SSCB'ye karşı savaşın içine çekilme tehlikesi son derecede artmış ve

yakınlaşmıştır. Çünkü, güneyde ve Kafkaslardaki harekatları tam çıkmaza giren faşist Almanya, Bulgar ordusunu SSCB'ye karşı aktif harekatta kullanmak için son baskı denemelerine girişecektir.

- Novotko'ya istihbarat servisi için somut talimat gönderdim.

- **Jukov**'a Polonya ve Yugoslavya'daki par[tizan] müfrezelerine verilmek üzere bize 100 gan[imet] otomatik silah ile bunlar için mermi ayırması için mektup gönderdim.

- **Ponomarenko**'ya mektup - part[izan] müfrezelerine gerekli mayınlar için.

- Çervenkov - Bulg[ar] radyo redaksiyonu hakkında.

- **Ponomaryov** - radyo merkez red[aksiyonunun] çalışmaları hakkında.

30 Ağustos 1942. Pazar.

- Günün ikinci yarısında Komintern'de çalıştım.

- Vılko ve Lena bizde.

- **Dolores** ve **Anton** Ufa'dan geldi.

- **Ponomaryov**'un Pravda için yazısını gözden geçirdim ve redakte ettim.

- Alman top[lum] adamlarının, savaşın başlamasının üçüncü yılı dolayısıyla hazırladığı Alman halkına çağrı tasarısını redakte ettim.

31 Ağustos 1942.

- **Dolores ve Anton.** İspanya konusunda burada hangi politik ve örgütsel sorunları görüşüp çözüme bağlamak gerektiğini anlattım. Kendi görüşlerini ve önerilerini hazırlamalarını teklif ettim.

- **Rakoşi** Krasnogorsk'taki kampta bulunan Macar savaş tutsaklarıyla yaptığı konuşmalar hakkında bilgi verdi. Macaristan'da ve Macar birlikleri arasında eziklik duygusunun hakim olduğu izlenimini edinmiş. Almanlara karşı düşmanca tutum. Hitler'in zaferine inanç yok. Koşut Radyosu'nun[170] ülkedeki etkisi hissediliyor...

- **Pik, Ulbriht ve Akerman.** Savaşın üçüncü yılı dolayısıyla Viden'in hazırladığı çağrı tasarısı hakkında kendi eleştiri ve önerilerini hazırlamalarını ve yarın bunları birlikte görüşmemizi önerdim.

- KEYK'e tahsis edilen benzin miktarının azaltılmaması ricasıyla **Molotov**'a mektup yazdım.

- **Şçerbakov**'a şunları gönderdim:

1) **Gromov**'un Fransa'daki Fran[sız] iş[çilerine], müh[endis] ve teknisy[enlerine] çağrı tasarısı.

2) İnor[adio]'daki gençlik yayınları hakkında öneri.

3) Marti'nin Fran[sız] radyo yay[ınları] hakkında önerisi.

1 Eylül 1942.

- **Pik, Ulbriht, Florin, Akerman, Manuilski, Viden** - Hitlerci savaşın üçüncü yılı dolayısıyla hazırlanan **Alman** top[lum] adamlarının çağrısını birlikte redakte ettik.

- Albay **Starinov** yıkıcı eylemlerle (özellikle kundaklama, enerji tesislerini devreden çıkarma, taşkınlar vb. ile demiryollarında, nehir taşımacılığında, işletmelerde vb. sabotajlar) ilgili buradaki ikinci konferansını verdi.

- Savaşın üçüncü yılı ve Bulgaristan'ın oynadığı rol ile ilgili Bulgarca radyo yorumu redakte ettim.

- Polonya'ya gönderilmek üzere patlayıcı madde tahsis edilmesi için **Ponomarenko**'ya mektup yazdım.

- **Gibson**'un Deyli Vorkır (Londra'da) muhabiri olması için onayımı

verdim.

- Üç yıllık savaşla ilgili açıklamalı kampanya için **Fridrih**'e yeni talimatlar verdim.

2 Eylül 1942.

- Albay **Alyonin** (donanma ist[ihbarat] şe[fi]). Düşmanın Kuzey'deki cephe gerisinde çalışan ve kendilerine ödül verilmesi için öneri gelen birkaç Norveçli hakkında bilgi istedi. Murmansk ve Arhangelsk'teki durum hakkında bilgi verdi.

- Yurt dışındaki partizan hareketi ve yıkıcı eylemler hakkında elimizde bulunan bilgi ve belgeleri **Voroşilov**'a (kendi ricası üzerine) gönderdim.

- Hit[lerci] savaşın üçüncü yılı dolayısıyla Alman antifaşist toplum adamlarının hazırladığı Alman halkına çağrının kesin metnini **Şçerbakov**'a gönderdim.

- İnoradio için Bulgarca yorumu redakte ettim.

- Birçok kadro sorununu ele aldım.

3 Eylül 1942.

- **Dolores, Marti, Anton, Ernandes** (Blagoeva terc[üme] ediyordu). İspanya'nın sorunlarını görüştük. İspanya'nın faşist Almanya'dan yana savaşa sürüklenmesi tehlikesinin büyümesi nedeniyle İspanya KP MK'nin bir bildirge yayınlamasını önerdim. Şunu belirttim ki, ülkenin savaşa sürüklenmesi İsp[anya] halkı için yeni bir yıkım ve milyonlarca kurban verilmesi, İspanya topraklarının da çok ağır sonuçlar doğuracak savaş alanına dönüşmesi anlamına gelecektir. Söz konusu olan İsp[anya] halkının yaşamıdır, İspanya'nın bağımsız bir devlet olarak varlığıdır. İkinci dün[ya] savaşının başlamasıyla İspanya'da durum kökten değişti: Önceleri mücadele İspanya'nın iç yönetimi (cumhuriyet ya da faşist askeri diktatörlük) konusundaydı, şimdi ise **ana sorun İspanya'nın felaketten ve İsp[anya] halkının yıkımdan nasıl kurtulacağıdır**. Daha önce İspanya halkı arasındaki ayırım **demokrat[ik] cumhuriyete evet mi, hayır mı** hattı üzerinden geçiyordu; şimdi ise -İspanya'nın Hitlerden yana savaşa katılmasına **evet** mi **hayır** mı; İspanya halkının savaşın felaketlerinden kurtulmasına **evet** mi, **hayır** mı hattı üzerinden geçiyor. Şimdi, polit[ik] görüşlerine bakmaksızın (komünistlerden katoliklere ve tutuculara kadar tüm yurtseverlerin ülkeyi uçuruma doğru iten Falanjistlere[171] karşı savaşta birliğine ihtiyaç vardır. Faşist ülkelerle ittifaka karşı, İspanya'nın savaşa sürüklenmesine karşı, cumhur[iyetçi] politik tutukluların serb[est] bırakılması ve cumhur[iyetçi] göçmenlerin ülkeye geri dönmeleri için, basın özgürlüğü için, halka ekmek sağlamak için, İsp[anya] halkının özgürlüğünü ve bağımsızlığını garanti edecek yeni anayasayı hazırlayacak **Konstituanta'nın*** toplanması için İsp[anya] halkının birliği temelinde gerçek ulus[al] hükümet gereklidir...

- **Morozov** - Birinci Şube'nin kimi sorunları.

(Polonya, Yugoslavya, Romanya ve Çekoslovakya'ya adam aktarılması.)

- **Belov** ve **Yantsen** - savaş tutsakları okulu hakkında. Okulun öğretmen kadrosunu vb. onayladım.

---

* Kurucu Halk Meclisi.

- **Çuhlov**'un (Sivastopol tümen savunma komiseri) rapor okuyacağı bir parti toplantısı çağırması (Cumartesiye) için **Plişevski**'ye görev verdim.

4 Eylül 1942.

- **Fitin ve Koratkov** (İçişleri Bakanlığı'ndan) - Polonya'ya ve Çekoslovakya'ya (Moravska Ostrava) adamlarını aktarmalarında yardımcı olmamız konusunda. Onlarınkilerle birlikte bizden de kimi adamların ve belirli miktarda silah ve patlayıcı maddenin aktarılması koşuluyla yardım etmemiz için anlaştık.

- **Dolores** İspanya hükümetinde yapılan değişiklik hakkında. O ve diğer bazı İspanyol yoldaşlar bu değişikliği Hitler için bir yenilgi sayıyor. Buna fazla kapılmamaları için uyarıda bulundum. Bu durum henüz Falanj'ın izlediği Hitler yan[lısı] rota için bir darbe anlamına gelmiyor. Şimdilik yalnız Falanj içinde bir kriz olduğunu ve Franko'ya karşı muhalefetin güç kazandığını gösteriyor. Bu nedenle, İspanya KP MK Bildirgesine yönelik ana doğrultumuz değiştirilmemelidir.

- **Vorontsov**'a, ödüllendirilmeleri önerilen Norveçliler hakkında rapor gönderdim.

- **Rakoşi ve Pauker**'e Almanların çağrısına egemen olan **ruhta** Mac[ar] ve Rom[en] halklarına da çağrı hazırlamaları görevini verdim.

- Rakoşi Mac[ar] savaş tutsaklarıyla yaptığı görüşmeler hakkında bilgi verdi. Bunlardan kimilerinin komünist olduğu anlaşılmış. Mac[aristan] komünistlerinin ülkede faal olduğu tespit edilmiş.

5 Eylül 1942.

- **Kuznetsov** (İran'daki elçilikte çalışan SKP(b) MK görevlisi). İran'daki durumu anlattı. İran komünistlerine daha önce verdiğimiz direktifi doğru ve günümüz koşullarında da geçerli buluyor.

Kuznetsov, temsilcimiz Kozlov'u **Süleyman Mirza**'nın yönetiminde Halk Partisi'nde[172] çalışan **Artaşest Ovenesyan** ve İr[anlı] diğ[er] yöne[tici] komünistlerle buluşturmuş.

- **Gromov**'un yazdığı Bulgarca radyo yorumu redakte ettim.

- **Saat 7**'de kısa süren hava alarmı. 40 dk. sonra Alman uçakları kovulmuştu. Sığınakta Şvernik ile karşılaştık.

- Tümen komiseri **Çuhlov**'un **Sivastopol'un savunması** üstüne rapor okuduğu par[ti] toplantısı.

- Kuybişev'deki Çekosl[ovakya] elçisi **Firlinger**'in Profesör Needli'ye yazdığı mektupların kopyalarını (bilgi olarak) **Molotov**'a gönderdim.

- **Belov, Plişevski, Blagoeva** ve **İvanova** ile birlikte Personel Şubesi'nin bazı sorunlarını görüştüm ve kadro sayısını onayladım.

- **Faniçka ve Vılko ile Lena'nın çocukları** Kuybişev'den geldiler.

6 Eylül 1942. Pazar.

- Çalışmak için Meşçerino'da kaldım.

- Diğer işlerin yanısıra, Blagoeva'nın İnoradio'da yapacağı Bulgaristan ile ilgili konuşmayı redakte ettim.

7 Eylül 1942.

- **Sobolev** (Dışişleri Bakanlığı) yanımda. **İdın**'ın Yugoslavya partizanları ile Draja Mihayloviç arasındaki ilişkileri birlikte düzeltmeye çalışmak için Sovyet hükümetine yaptığı öneri hakkında bilgi verdi. Mihayloviç'in oynadığı rol hakkında bizdeki bilgileri kendisine anlattım. Anlaşmanın olası temeli hakkında tavsiyemi istedi. Şu şartları tavsiye

ettim: 1) Mihayloviç işgalcilere karşı savaşmalı; 2) Partizanlara karşı alçakça saldırılarına son vermeli; 3) Mihayloviç'in adamlarının ve partizanların harekat bölgeleri geçici olarak birbirinden ayrılmalı; 4) Mihayloviç'in ve partizan ordusunun kurmayları arasında bağlantı ve karşılıklı temsilcilik sağlanmalı; 5) Yugosl[avya] hü[kümeti] partizan ordusu saflarında savaşan subayların rütbelerini indirme kararını iptal etmeli.

- Alman yazarlar **Vaynert** ve **Bredel**'i kabul ettim. Faşist Alman birliklerinde moral ve disiplini çökertmek amacıyla İnoradio'da ve Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi'nde (KOPİD) yürüttükleri çalışmalar hakkında bilgi verdiler. KOPİD'deki işlerinde karşılaştıkları zorluklardan yakındılar. Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi'ndeki Rus yoldaşlar Almanların zihniyetini dikkate almıyor ve çoğu kez olumlu etki yapması olanaksız propagandalarda ısrar ediyor.

Alman yazar **Beher** intihar etmeyi denemiş (damarlarını kesmiş). Hayatı tehlikede değil. Tedavi edilmesi için önlem alınmış.

8 Eylül 1942.

- [KEYK] Sekreterliği'nin oturumu.(Katılanlar: Dolores, Marti, Manuilski, Anton, Ernandes, Blagoeva.)

İspanya komünist partisinin bildirge tasarısını görüştük. Ortaya konan görüşler temelinde İspanyolların tasarıyı yeniden işlemelerini kararlaştırdık.

- Sınır ötesine adam aktarma konusunda **Epştayn**'ı (İst[ihbarat] Dai[resi]) ve **Gulyaev**'i kabul ettim. Epştayn'ın bildirdiğine göre, Doğu Prusya üzerinden Avusturya'ya aktarılan Almanlar hiçbir ciddi engelle karşılaşmadan Viyana'ya vardıklarını söylemişler. Do[ğu] Prusya üzerinden Almanya'ya geçmek için olanaklar büyük.

- Geçen yıl denizaltı ile Bulgaristan'a aktarılan **Radoynov** grubundan Bulgar yoldaş **Girlanov**'un anlattıklarını dinledim. Karabunarlı **Bekyarov** hain çıkmış. **Girlanov** Türkiye'ye kaçmayı başarmış. Orada tutuklanmış ve sonra Suriye'deki İngil[iz] makamlarına teslim edilmiş, oradan da SSCB'ye dönmüş.

- **Rom[en]** top[lum] adamlarının çağrısını gözden geçirdim ve Romanya'da (uçaktan) dağıtılmak üzere onayladım.

- Erkoli'ye işlerinde yardımcı olması için Fürnberg'i iki haftalığına görevli olarak Ufa'ya gönderdim. Kendisine işleriyle ilgili somut talimatlar verdim.

- Yabancı döviz konusunda **Andreev**'e telefon ettim. Sorun kesin karara bağlanıncaya kadar 30 000 dol[ar] tahsis edilmesi için talimat sözü verdi.

- Dışarıya adam ve materyal gönderme konusunda yarın görüşmek için **İliçov** (İst[ihbarat] Dai[resi] şefi) ile anlaştık.

- **Marti** yine **Garo** ile görüşmüş. Garo, Fransa'ya aktarılması için Marti'yi Londra'ya gönderme olanağı olup olmadığını Londra'ya sormuş.

9 Eylül 1942.

- **Rakoşi** - Mac[ar] toplum adamlarının Macaristan halkına çağrı tasarısını getirdi, gözden geçirdim. Tasarının tekrar redakte edilmesi için tavsiyelerimi verdim.

- **Fyodorov** (hidrometeoroloji idaresi müdürü) bizim Yugoslavya'da, Polonya'da ve diğ[er] ülkelerdeki bağlantılarımız kullanılarak, uzak menzilli bombardıman uçakları için gerekli hava du-

rumu bilgilerinin **zamanında** öğrenilmesi için yardımımızı rica etti. Bunun pratikte nasıl olacağı konusunda anlaştık. Özellikle, Yugoslavya Partizan Ordusu Kurmayı'na bu amaçla bir uzman gönderilmesi konusunda.

- **İliçov** (Kızıl Ordu İst[hbarat] Dairesi şefi). Askeri-politik bilgi toplama ve kullanmada işbirliği sorunlarını görüştük. Somut olarak, Romanya, Polonya, Doğu Prusya ve Yugoslavya'ya adamlarımızı gönderme konusunda anlaştık.

- İnoradio için **Bulgarca radyo yorumunu** redakte ettim.

10 Eylül 1942.

- **Dolores, Anton, Ernandes, Marti,** Blagoeva.

1) İspanya Komünist Partisinin yeniden işlenmiş bildirge tasarısını;

2) Partinin örgüt sorunlarını;

3) SSCB'ndeki İspanyalı mültecilerin ve İspanyol çocuk ve gençlerinin durumunu görüştük.

- **Morozov**'a:

1) **Anton** ve **Ernandes**'in Meksika'ya;

2) **Merkader** ve oğlunun (Arjantin üzerinden) İspanya'ya;

3) Bizimle telsiz bağlantısını sağlamak için üç İspanyolun Fransa üzerinden İspanya'ya gönderilmesi için hazırlık talimatı verdim.

- **Vetişka** ve **Klayn**'ı (telsiz bağlantısı kurmak ve par[ti] işleri için Polonya üzerinden Çekoslovakya'ya gidecekleri için) kabul ettim. Ayrıntılı talimat verdim.

- **Novotko**'dan (Polonya) Varşova'nın ikinci kez bombalanmasıyla ilgili ayrıntılı bilgi geldi. Birinci bombardımandan çok daha yoğun ve etkili.

11 Eylül 1942.

- **Mirov** - KE dergisinin sıradaki sayısıyla ilgili çalışmalar hakkında bilgi verdi. Çift sayının...*(Ağustos-Eylül) planını onayladım ve Ekim sayısı için materyallerin hazırlanması talimatını verdim.

- **Ana Pauker**'in Fransa kadınlarına çağrısını gözden geçirdim ve redakte ettim.

- **Marti, Garo** ile yaptığı yeni görüşme hakkında rapor verdi. Görüşmenin metnini Ufa'ya (**Torez**'e) gönderdim.

- KEYK sisteminde kadro seçimi, kaydı ve araştırması talimatını bir **emirle** onayladım.

- **Albay Goranov**'un (Bulgar pilot) bombardıman filosuna alınması için **Golovanov**'a telefon ettim.

- **Voroşilov** Beyaz Rusya ve Ukrayna'daki partizan kuvvetlerine başkomutan atandı.

12 Eylül 1942.

- **Şif[re] bölümünden** personelle (Nikolaev, Sazonov, Maluşkina, El. Mihaylovna) toplantı yaptım. Çalışmalarındaki yetersizliklere parmak bastım ve bizim için çok büyük önemi olan bu bölümün pürüzsüz çalışmasını sağlamak için gelecekte yapmaları gerekenler hakkında talimat verdim.

- Albay **Alyonin** (Donanma İstihbaratı) yaptıkları işler hakkında bilgi verdi. Bizden birçok Norveçli ve baş[ka] eleman hakkında vasıf belgesi rica etti.

- **Dolores** ve **Anton** son sorunlarını paylaştılar. Benimle vedalaştılar. **Yarın**

---

* Asıl metinde üzeri çizilmiş: "Eylül-Ekim".

Ufa'ya gidiyorlar.

- Şçerbakov telefon etti ve Voronej cephesinde Almanya komünist partisi üyesi olduğunu söyleyen bir Alman askerinin (**Yosif Tsikerman - par[tideki] takma adı Leo Volfar**) bizim tarafa geçtiğini bildirdi. Bizim kaynaklar tarafından araştırılması için talimat verdim.

- **Suharev** ekonomik işler hakkında rapor sundu.

- İnoradio için Bul[garca] yorumu redakte ettim.

13 Eylül 1942. Pazar.

- Meşçerino'da çalıştım.

14 Eylül 1942.

- **Marti**'nin İnoradio'daki Fransa'ya yönelik yayınlar için gönderdiği notla ilgili olarak **Şçerbakov** aradı. Yarın [SKP(b] MK'nde buluşup, notta ortaya konan sorunları birlikte görüşmek için anlaştık.

- İletişim bakanı yard[ımcısı] **Fortuşenko** yanımda. Kuybişev'de güçlü bir orta dalga radyo vericisinin işletilmeye başlandığını bildirdi. "Paralel ses" için çok uygun. Bu işe **Macaristan** ve **Avusturya** resmi radyolarının frekansları üzerinden başlamaya karar verdik.

Fridrih'i bu iş için gerekeni yapmakla, özellikle Macaristan ve Avusturya'ya yönelik "pararlel ses" için adam hazırlamakla görevlendirdim.

- Yugosl[avya] hükümetinin Yugoslavya'da Draja Mihayloviç ile partizanlar arasındaki ilişkilerle ilgili "muhtırasına" **yanıt** yazdım.

15 Eylül 1942.

- **Yugosl[avya] hü[kümetinin]** Draja Mihayloviç ile partizanlar arasındaki ilişkilerle ilgili "**muhtırasına**" ayrıntılı yanıtı **Molotov**'a gönderdim.

- **Şçerbakov**'un yanında. **Havinson** (TASS), **Polikarpov** (Radyo Müsteşarlığı), **Aleksandrov** ([SKP(b)] MK Propaganda Şubesi) ve **Marti**'nin katılımıyla (**Manuilski** tercüme ediyordu). Marti'nin eleştiri notları dolayısıyla, Fransa'ya yönelik **radyo haberlerini** görüştük. Marti'nin yaptığı eleştirilerin çoğunun temelsiz (bir anlaşmazlık sonucu) olduğu anlaşıldı. Fransa'ya yönelik radyo yayınlarını iyileştirmek için alınacak önlemler konusunda görüş birliğine vardık.

- **Pik**'in işgal altındaki bölgelerde Almanların yaptığı vahşet hakkındaki radyo konuşmasını gözden geçirdim.

- **Fridrih**'e, havacı komutan **Gromov**'un Fransa uçak sanayii işçilerine, tekn[isyen] ve mühendislerine yaptığı çağrıdan yararlanılması için talimat verdim.

16 Eylül 1942.

- Yugosl[avya] hü[kümeti], Mihayloviç ile partizanlar arasındaki ilişkiler hakkındaki **muhtıranın** bir kopyasını **Lozovski**'ye gönderdim.

- **Doloresin oğlunun** Stalingrad cephesinde öldürüldüğü haberini aldım.

Bu haberin birkaç gün sonra ve **gerekli** ön hazırlıklar yapılarak bildirilmesi konusunda **Ernandes** ile anlaştık.

- **Bulg[arca] radyo yorumu** redakte ettim.

- Fitin'e bir mektup göndererek, kendi yöntemleriyle, Londra'daki Mac[ar] grubunun yürüttüğü faaliyetleri ve Karoli'nin tavrını araştırıp açıklık getirmesini, bu amaçla Kraybih'e Mac[ar] yoldaş **Kalman Moskv** ile irtibat kurmasının önerilmesini rica ettim...

- **Alfred**'den (Goulouz vasıtasıyla)

Berlin'de, Rur bölgesinde ya da başka bir şehirde iki-üç gizli görüşme yeri ve parola istedim.

- **Suharev ve Plişevski, tasarruf kararı** alacağımız pa[rti] toplantısı hazır[lıklarıyla] ilgili rapor sundular.

17 Eylül 1942.

- **Pik** - Almanların sorunları (Hitlerci savaşla ilgili broşürü, Alman halkı önündeki perspektifler, görevler; Niderkirhner'in* (uzun yılların sendikacısı) İnoradio'da konuşmalar yapmak üzere Moskova'ya çağrılması vb.) hakkında.

- **Morozov - Birinci Şube**'nin sorunları (adam aktarma; İspanya, İtalya, Romanya, Finlandiya ile telsiz bağlantısı kurma, İran'da irtibat noktası sağlama vb.).

- Belov ve Blagoeva – Parti Komitesi'ndeki durum hakkında.

- Karelya-Fin partisi MK'nden **Vlasov** bizim için hazırlanan **dört Finlandiyalı yoldaş** hakkında. Par[ti] çalışmaları için Finlandiya'ya aktarılmak üzere Moskova'ya gönderilmeleri talimatını verdim.

- Varna'daki **Sovyet konsolosluğuna polis saldırısı**[173] yapıldığı haberini aldım. Bulgaristan'ın SSCB ile ilişkilerini kesmesini amaçlayan açık bir provokasyon.

18 Eylül 1942.

- [KE] **Redaksiyon kuruluyla** toplantı yaptım.

(Rakoşi, Mirov, Akerman, Geryo, Ponomaryov, Fridrih, Volf.) Çift sayının (**Ağustos-Eylül**) planını görüştük, **Ekim** sayısının içeriğini ve **Kasım** sayısına girecek başlıca yazıları (Ek[im] Devrimi'nin 25. Yılı) belirledik.

- **Trifonov** (İçişleri Bakanlığı) Japonya Komünist Partisi'nin faaliyetleriyle ilgili bir Japon belgesini kontrol etmek üzere bize getirdi. Daha birçok bilgi verdi. Onu, Herti'nin, kendisini, **Roza** Yulievna'nın **kızkardeşi** olarak tanıtması ve bunu değişik amaçlarla kötüye kullanması olayını araştırmakla görevlendirdim...

- Bulg[ar] ordusunun en yakın zamanda SSCB'ye karşı savaşa katılacağı yolunda Bulgaristan'dan gelen haberle ilgili olarak **Bulgar radyo redaksiyonunu** toplantıya çağırdım. Redaksiyonun çalışmaları için ayrıntılı talimatlar verdim. Kolarov'u, savaşa girilmesi durumunda Bul[gar] halkına yapılacak çağrı için tasarı hazırlamakla görevlendirdim.

Redaksiyonu, bu konuda radyo ve basında yapılacak kampanya için yazı ve yorumları hazırlamakla görevlendirdim.

19 Eylül 1942.

- Karaivanov'u (İnoradio'da Bulg[ar] redaktör) çağırdım. İran'daki Ticaret Temsilciliğinde iş ve bizim için de birçok görevi yapmasını teklif ettim. Bunun pratiğe geçirilmesi konusunda **Morozov**'u görevlendirdim.

- **Ernandes, İsveç büyükelçisinin** kendisine yaptığı davet hakkında bana akıl danıştı. Daveti kabul etmesini, ama onunla konuşmalarında son derece tedbirli olmasını tavsiye ettim. Bu konuşmaların sonuçlarını rapor etmesini istedim.

- Tasarruf programıyla ilgili **parti toplantısı** yapıldı. Suharev rapor okudu.

---

* Asıl metinde yanlış: "Niderkayner".

Parti Komitesi'nin tasarruf önlemlerini artırmak için hazırladığı karar tasarısına düzeltme ve ilaveler yaptım.

- İnoradio için **Bulgarca radyo yorumu** redakte ettim.

- **Aleksandrov**'a ([SKP(b)] MK), MOPR'un - Devrimcilere Uluslararası Yardım Örgütü - İnternatsionalniy Mayak dergisinin yeniden çıkarılmasını (MOPR Başk[anı] Şaronov'un ricası üzerine) önerdim.

- Profesör **Kogan** benimle vedalaştı. Öbür gün Ufa'ya dönüyor.

20 Eylül 1942. Pazar.

(Laypsig Davası'nın eşiğinde - 9 yıl önce!)

- Meşçerino'da kaldım.

- Zamanında Pravda'da basılmış (27 Şubat 1934'de Moskova'ya gelişimden sonra redaksiyonun bana sunduğu) davayla ilgili materyalleri gözden geçirmeye dalmışım.

Dava sırasında yazılmış, ama geldiğimden beri hâlâ okuma fırsatı bulamadığım **çok ilginç şeyler** gördüm.

Cezaevinde ve dava sırasında başımdan geçen herşeyi yeniden **yaşadım**...

Bütün bunlar sanki **dokuz yıl** önce değil de, çok yakın bir geçmişte olmuş gibiydi!

- **Anton**'a (Ufa) şu şifreli telgrafı çektim:

"**Ruben** (Dolores'in oğlu) Stalingrad yakınlarında faşist Alman işgalcilerine karşı savaşlarda, kahramanca ölmüş. Ağır yaralanmış. Doktorlar cephe gerisine götürülmesi için hemen önlem almış. Hastanedeki hemşire Klerina tarafından kendisine kan verilmiş. Stalingrad T[ıp] Fakültesi profesörlerinden Mogilyovski ve Mestbaum, askeri doktorlar Novoselski, Vereşçenovski ve Volpert'ten oluşan doktorlar heyeti, yaralının durumunun son derecede ağır olduğunu ve bu yüzden, kalkmaya hazır bulunan uçakla gönderilemeyeceğini belirtmişler. 3 Eylül günü saat 6.15'de Ruben ölmüş. Cenaze töreni tüm askeri geleneklere uygun şekilde yapılmış. Kabri çiçeklerle donatılmış. Şahsi eşyaları Kız[ıl] Ordu Polit[ik] İşler Genel Dairesine gönderilmiş.

Dolores'i bu habere dikkatle hazırlayın ve şu an büyük ihtiyaç duyulan sağlığına ve çalışma yeteneğine bir zarar gelmeden bu ağır darbeyi atlatabilmesi için gerekli tüm önlemleri alın. Biz hepimiz kendisine elden geldiğince dirayetli ve mert olmasını yürekten dileriz."

21 Eylül 1942.

Laypzig davasının başlangıcı - 21 Eylül 1933 - **dokuz yıl!**

- **Ufa**'daki parti örgütünün toplantısı ve tasarruf programıyla ilgili karar alması için, Parti Komitesi sekr[eteri]ni parti toplantımızın kararını oraya göndermekle görevlendirdim.

- **Ernandes, Norveç** elçisiyle görüşmesi hakkında bilgi verdi (o ise **İsveç** elçisinin davet ettiğini sanıyormuş). Norveç elçisi Rolf Andvord daha önce Arjantin'de bulunmuş ve İspanyalı mülteciler Golan, Simota ve diğerleriyle bağlantısı varmış. Ernandes'e ve Dolores'e onlardan birçok haber iletmiş. Kendini anti-faşist olarak görüyor. İspanyollara yardıma etmeye hazır. Ernandes'e onunla ilişkisini sürdürmesini ve tekrar görüştüklerinde Arjantin (partide ve devlet içindeki polit[ik] durum, pol[itikacılar], İspanyalı mülteciler, Arjantin'in dış politika doğrultusuyla ilgi-

li savaş vb.) hakkında daha tam bilgi edinmeye çalışmasını tavsiye ettim.

- Morozov Birinci Şube'nin işleriyle (özellikle, dışarıya adam aktarmakla) ilgili bilgi verdi.

- **İranlı** yol[daş] Zoger (bur[adaki] soyadı) İran'a dönüşü konusunda. İran'da (illegal) çalışma olasılığını anlattım. Dönmesine izin verdim. Arap halklarının ulus[al] bağımsızlık mücadelesi açısından ve bu arada İran komünistlerinin politik rotası ve pratikteki çalışmaları hakkında kendi görüşleri bakımından, Sov[yetler] Birliği ve faşist Almanya'ya karşı Anayurt Savaşı hakkında (İran ve di[ğer] Arap ülkeleri için) bir broşür yazmasını önerdim.

- **Gulyaev** değişik ülkelere gönderilmek üzere seçilen işçi grubunun eğitimi hakkında bilgi verdi. Daha sonraki hazırlıkları için kendisine talimatlar verdim.

- Danimarka'daki durum ve Almanların eylemleri hakkında askeri ve poli[tik] haberleri bildirecek ve bize gönderecek öz[el] bir parti enfor[masyon] şubesi oluşturulması için **Larsen**'e (Danimarka) direktif gönderdim.

İngilizlerle ilişkiler konusunda kendisine şu tal[imatı] verdim:

"İngilizlere karşı son derecede tedbirli olmanızı tavsiye ederiz. Onlarla ilişkiler üçüncü şahıslar üzerinden sürdürülmeli. Aktif yöne[tici] yoldaşlardan kimseyi bu ilişkilerde kullanmayınız. Kendi iç işlerinizden ve niyetlerinizden hiçbir şey hakkında bilgi vermeyiniz. Onlardan maddi yardım alabilirsiniz, ama onlara karşı hiçbir yükümlülük almayınız. Gazeteniz, onun rotası ve içeriği hiçbir şekilde İngilizlere bağlı olmamalı. Her konuda bağımsız, eliniz kolunuz serbest olmalısınız. Parti birimlerinden herhangi birine İngiliz casuslarının sızmasına ya da parti[den] bazı adamları bu iş için kazanmalarına karşı kendinizi koruyunuz. Unutmayın ki, bunlar sizin saflarınızda tehlikeli bölünmelere yol açabilir."

22 Eylül 1942.

- **Marti,** Fransız hava kuvvetlerinden yüzbaşı **Mileros** (Londra'dan gelmiş) ile karşılaşmış. Alman uçaklarına karşı savaş yöntemlerini öğrenmek için Fran[sız] pilot ve makinistlerin gelmesi bekleniyor. Marti, Mileros ile yaptığı konuşmaları anlattı. Oldukça ilginç askeri ve poli[tik] bilgiler. Marti'ye onunla ilişkisini sürdürmesini ve yeni haberler elde etmek amacıyla kendisini general Peti'nin yanına davet etmesinden yararlanmasını, ama bunu yaparken "Azami miktarda satın al, asgari miktarda sat" ilkesine uymasını önerdim...

- Avustralyalı muhabir **Fişer**'i (komünist) kabul ettim. Avustralya ve Yeni Zelanda hakkında ayrıntılı bilgi verdi. Sidney - Uelington, San Fransisko - Vladivostok hattını (yük taşıyan) bir Sovyet gemisiyle (on haftada!) geçmiş. Bizim için: 1) Avustralya'nın iç ve dış durumu ve Avustralya ile Yeni Zelanda'nın Japonlara karşı savunulması sorunu; 2) Komünist partisinin durumu ve faaliyeti ve onun savaş koşullarındaki sorunları hakkında bir rapor yazmasını önerdim.

- **Kasradze** (yayınevinin müd[ürü]) yayınevindeki çalışmalar ve karşılaştıkları zorluklar hakkında rapor verdi. Kendisini eleştirdim ve talimatlar verdim.

- **Stepanov**'un (Ufa'dan) telefonla bildirdiğine göre, Dolores oğlunun ölüm

haberini duyduğunda **sinirsel şok** geçirmiş. Ağır depresyondaymış.

- **İvanova** - (Personel şubesi) parti üyeleri arasında değişik olaylar nedeniyle parti komitesini benim burada toplamak için izin istedi.

- Alman yazar **Yohanes Beher**'den aşağıdaki mektubu aldım:

"Pek değerli, sayın Dimitrov yoldaş!

Bir ölçüde iyileşmiş olduğuma göre, benim nasıl olup da böyle bir girişimde* bulunabildiğimi Size anlatmadan edemeyeceğim. İşimde karşılaştığım güçlükler bende derin izler, hatta farkına vardığımdan çok daha derin izler bıraktı ve ben daha sonra çalışmalarımda bilinçli olarak bile bunların üstesinden gelemedim. Bu sözlerim, irademe hakim olamadığım bir anda olmuş olsa da, bu hareketimi haklı gösteremez. Ben bu davranışımın sorumsuzca bir tutum olduğunu, mesleğimin gereklerini giderek daha iyi yerine getirdiğim ölçüde daha iyi anlıyorum. Sizi temin ederim ki, değerli ve pek sayın Dimitrov yoldaş, ben bu suçumu çok sert bir şekilde kendim kınıyorum ve hiçbir koşulda bir daha böyle bir şey yapmayacağım. Söz konusu olay dolayısıyla Sizden ve AKP MK'nde çalışan yoldaşlardan gördüğüm sevgi ve saygı beni bir şeyi yapmakla - Size ve partime, bana verilecek tüm görevlere tamamıyla ve gereği gibi uyacağımı kanıtlamakla yükümlü kılıyor.

Komünist selamlarıyla,
Sizin: Yoh[anes] R. Beher
20 Eylül 42.**

23 Eylül 1942.

- **Kuznetsov, Tebriz**'e **başkonsolos** atandı. Yarın uçakla İran'a gidiyor ve 15 gün sonra Tebriz'de olacak. İran'da ne yönde çalışacağını anlattı: 1) Hitlerci ajanlara karşı savaşı artırması için İr[an] hü[kümetini] etkilemek; 2) İran ile SSCB arasındaki ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi için elden geleni yapmak. Bizim çalışmalarımıza onun yapacağı somut yardım üzerinde anlaştık. İra[nlı] yoldaşlar için (Artaşes Ovenesyan vb.) bazı haber ve talimatları teslim ettim.

- Par[ti] örgütümüzün tasarruf programıyla ilgili kararlarını somut olarak hayata geçirme konusunda **parti komitesiyle** (Plişevski, Suharev, Godunov, Slutsker, Blagoeva, İvanova, Mraçkovskaya) toplantı yaptım. Parti komitesindeki tatsız olayları da görüştük. Toplantı bu olaylar sorununu bitmiş sayarak, gelecekte böyle şeylerin tekrarlanmaması için herkesin, özellikle sekreter Plişevski'nin kendine bu olaylardan ders çıkarması uyarısında bulundu.

- **Belov, Çervenkov** ve Kuşnarenkovo'daki par[ti] okulunun temsilcileri **Daniloviç ve Dobrev**, okulun sorunları hakkında. Okul heyetinin somut önlemlerini onayladım ve geleceğe yönelik talimatlar verdim.

- **Dolores**'e (Ufa) telefonla aşağıdaki metni gönderdim:

"Değerli Dolores! Harikulade oğlunuzun ölümü, kuşkusuz, hayatta başınıza gelebilecek en ağır darbe oldu. Sizin büyütüp yetiştirdiğiniz genç, mükem-

---

* İntihar teşebbüsü - Bak: 7 Eylül 1942 notu.
** Almancadan çeviridir.

mel İspanyol devrimcisi Ruben'in ölümü, hepimiz için, İspanya komünist partisi ve Komünist Enternasyonal için büyük bir kayıptır.

İnanınız ki, biz tüm yüreğimiz ve gönlümüzle bu kederli anınızda Sizin yanınızdayız.

Sizin için ve bizim için, Ruben'in faşist Alman işgalcilerine karşı savaşta, hem de büyük Stalin'in şanlı şehrinin yiğitçe savunulması sırasında kahramanların ölümüyle ölümsüzleşmiş olmasından daha iyi bir teselli olamaz.

İspanya faşi[zmine] karşı verilen savaşta Sovyet halkı ile İspanya halkı arasında doğan savaşkan birliği kahraman oğlunuz kanıyla mühürledi. İspanya halkının en iyi temsilcisi, Ruben'in mert anası - Sizsiniz.

Sosyalizm diyarının binlerce diğer yiğit savunucusunun ölümü gibi, Ruben'in ölümü de hepimizi faşist eşkıyaya karşı, onları tamamen bozguna uğratıncaya kadar, daha etkin ve acımasız savaşa davet ediyor.

Bizler, değerli Dolores, Sizin bu ağır kişisel acınızı da, kahrolası faşizme karşı savaşta düşmana korku veren ve İspanya halkının ve tüm ilerici insanlığın yararına olan Size özgü enerji ve acımasızlığın yeni güç kaynağı haline getireceğinizden, bir dakika bile kuşku duymuyoruz.

Kuvvetle ve içtenlikle elinizi sıkarım!

G. D[imitrov]."

- İnoradio için **Bulgarca** yorumu redakte ettim.

24 Eylül 1942.

- **Mirov**, redaksiyonun çalışmaları ve KE'in sıradaki (çift) sayısının durumu hakkında bilgi verdi.

- **Janet Ros**'tan muhabirlerin **Uikli** ile konuşmaları hakkında gizli haber geldi. Uikli'nin İngilizler'e karşı oldukça hoşnutsuz, sinirli konuşması. Ruzvelt ikinci cephenin açılmasından yanaymış, ama Çörçil onu, bu yıl bunun imkansız olduğuna ikna etmeye çalışıyormuş. Uikli'ye göre, Amerikalılar idareyi kendi eline almalı ve daha bağımsız hareket etmeliymiş. ...* SSCB'nde gördükleri hakkında çok iyi şeyler söylüyormuş. Kızıl Ordu'nun kahramanlığına ve Sovyet halkının azmine hayranmış. Çörçil'ın Tahran'da Stalin hakkında nezakete uymayan sözler sarfettiğini ima etmiş. Şununla ilgileniyormuş: 1) Halk Sovyet hükümetini tümüyle destekliyor mu; SSCB Almanlar'a karşı sonuna kadar savaşacak mı; İkinci cephe bu yıl içinde açılmazsa, SSC'nin ayrı barış imzalaması tehlikesi var mı. **Ros**, bir defasında, bir kenara çekilen **Uikli** ile **Ker** (Amer[ikan] büyükelçisi)** arasında çok heyecanlı konuşma olduğunu belirtiyor. Uilki'ye göre, **Hariman**'ın SSCB'ne gönderilmesi de bir hataymış, çünkü **Har[iman]** Çörçil'ın destekçisiymiş.

25 Eylül 1942.

- **Derjavin** telefon etti. Görüşme rica etti. 30 Eylül 1942 tarihinde belirledim.

- **Fitin** ve **Kolarov** yanımda. Polonya'daki elemanlarıyla doğrudan ilişki kurma güçlüklerinden yakındılar. Fitin

---

* Asıl metinde üstü çizilmiş:"İngiliz-Amer. operasyonu".

** O zamanlar ABD'nin SSCB'ndeki büyükelçisi U. Stendli'dir. Ker ise Büyük Britanya büyükelçisidir.

Polonya, Hollanda, Yugoslavya ve Almanya ile doğrudan bağlantı kurma konusunda yardımımızı rica etti.

- Ulki'nin muhabirlerle yaptığı görüşme ve konuşmalar hakkında Ros'un verdiği bilgileri **Molotov**'a gönderdim.

- Kuybişev'den Roza'nın annesi, Dora ve İlza geldi.

- **Fridrih,** basın ve radyo yayınlarıyla ilgili sorunları rapor etti.

- Sistemimizdeki personel dağılımını ve kadroların kullanımını denetleyecek bir komisyon kurdum. Komisyon üyeleri: Suharev (baş[kan]), İvanova (sekreter), Belov, Plişevski, Morozov. Çalışacağı süre - 30 Ekim 1942 tarihine kadar.

- Nü York'tan mikro* vasıtasıyla gönderilen materyalleri aldım.

26 Eylül 1942.

- ...** Hitler'e ve onun ortaklarına karşı partiz[an] hareketi ve sabotajlarla ilgili propaganda konusunda **ulus[al] radyo redaksiyonları ile KEYK Sekreterliğinin katıldığı bir toplantı yaptım.** Her redaksiyonun, bu yöndeki çalışmaları hakkında raporunu dinledik. Toplantı oldukça yararlı oldu.

Şunları belirttim: 1) Elde edilen sonuçlar yalnız bir başlangıç sayılmalı ve bu propaganda artık düzenli ve **her gün** yapılmalı; 2) Part[izan] savaşının ve sabotajların gerekli ve haklı olduğu kanıtlanmalı, bunlar birbiriyle **uyumlu** yürütülmeli ve nasıl yapılacağını anlatan **pratik** talimatlarla bağlanmalı; 3) Değişik biçimler uygulanmalı: Hikayeler, örnekler, özlü tavsiyeler kullanılmalı; 4) Geç[ici] olarak işgal altında bulunan Sovyet bölgelerinde ve Yugoslavya'da yürütülen part[izan] savaşından ve yıkıcı eylemlerden örnek olgular alabildiğine değişik biçimlerde kullanılmalı. (Toplantı dört saat sürdü.)

- Personel Şubesi, Birinci Şube ve Basın ve Radyo Yayınları Şubesinin birçok sorununu gözden geçirdim.

27 Eylül 1942. Pazar.

- Meşçerino'da çalıştım.

Diğer işlerin yanısıra, İnoradio'da verilecek Bulg[arca] radyo yorumunu redakte ettim.

28 Eylül 1942.

- **Avus[turyalı] yoldaşlarla** (Koplenig, Viden, Şiling), hazırladıkları Avusturya Halkına Çağrı tasarısını görüştük.

Avusturya Freiheitsfront*** örgütünün platformuyla ilgili olanlar başta olmak üzere, polit[ik] ve ilk[esel] birçok değişiklik önerdim.

- **Oduncu ekibini (bizim personelden)** kabul ettim. İşlerini vadesinden çok daha erken - 4 ay yerine 50 günde - bitirmişler! Orman Dairesi'nin birincilik kazanan oduncu ekibi olarak kendilerine İnti[kal] Bayrağı verilmiş. Para ödülü de vermişler. Tek sözle, hiç de fena çalışmamışlar. Parti Komitesine, bunu KEYK içindeki par[ti] örgütümüze duyurması talimatı verdim.

29 Eylül 1942.

- **Evde** kaldım. **Kendimi iyi hissetmiyorum!**

- Konsültasyon vardı: **Prof. Konçalovski, Prof. Fronştayn,** Prof. Haçatu-

---

* Mikro - muhtemelen mikrofilm.

** Asıl metinde üstü çizilmiş: "Faşistlere".

*** Kurtuluş Cephesi (Ç.N.).

rov, Dr. Mayorov ve Busalov (Sıh[hiye] İdaresi Müdürü).

Sonuç şöyle: [Durumum] tatmin edici, ama tansiyonum yüksek olduğundan (105 - 175) birkaç gün evde kalmam için ısrar ettiler.

- **Roza** hakkındaki sonuç da tatmin edici.

- **Babuşka*** hakkında sonuç: Durum çok ciddi. Özel tedavi gerekiyor.

30 Eylül 1942.

- Güçlükle çalıştım - korkunç Zahnfleisch** ağrısı!

- **Kozlov** (**İran**'da görevlimiz) durumu ve Yakın-Doğu ülkeleriyle ve Hindistan'la bağlantı kurma çalışmalarını anlattı.

Morozov ile somut olanakları görüştük. Direktif verdim: 1) Tahran'da - baş[ında] Kozlov'un bulunduğu merk[ezi] irtibat noktası; 2) Tebriz'de Türkiye ile irtibat noktası; 3) Basra - İrak ve Amerika'dan gemi; 4) İr[an] limanlarının birinde - Hindistan için; 5) Beyrut - Suriye, Filistin, Mısır.

- Bu **akşam Hitler**'in söylevi. Her zamanki isteri. Yine de, 1942 yılında ilerlemeyi öngören ilk planların **suya düştüğünün** kabul edilmesi ilginçtir.

- Ulus[al] radyo yayınlarında bu söyleve nasıl tepki gösterilmesi gerektiği konusunda **Fridrih**'e talimat verdim.

- **Negrin**'in Londra'dan bildirdiğine göre, **Uribe**'nin öldüğü haberi doğru çıkmamış. Uribe Arjantin'de. Bunu Ufa'daki Dolores'e bildirdim.

1 Ekim 1942.

- **Hastalandım.** Ağzımda bir tür abse. **Cehennem acısı.**

2 - 5 Ekim 1942.

- Evdeydim. Tedavi oluyorum.

- Acil günlük işleri evden hallettim.

5 Ekim 1942.

- Amerikan Asoşieytıd Pres ajansı muhabiri **Kesadi**'nin sorularına Stalin'in verdiği yanıtlar yayınlandı:

1. "Sovyetlerin bugünkü durum değerlendirmesi içinde ikinci cephe olasılığının yeri nedir?"

Yanıt: Çok önemlidir, hatta denebilir ki, en baştadır.

2. "Müttefiklerinin Sovyetler Birliği'ne yaptığı yardımlar ne derecede etkindir ve bu yardımın artırılması ve iyileştirilmesi için ne yapılabilir?"

Yanıt: Sovyetler Birliği'nin faşist Alman birliklerinin ana gücünü kendi üzerine çekerek Müttefiklerine yaptığı yardımın yanında, Müttefiklerin Sovyetler Birliği'ne yaptığı yardımın etkisi şimdilik henüz zayıf kalmaktadır. Bu yardımın artırılması ve iyileştirilmesi için yapılması gereken tek şey vardır: Müttefiklerimiz aldıkları yükümlülükleri tam olarak ve zamanında yerine getirmelidir.

3. "Sovyetlerin direniş yeteneği ne düzeydedir?"

Yanıt: Sanırım, Sovyetlerin Alman eşkıyasına karşı direniş yeteneği, taşıdığı güç bakımından, faşist Almanya'nın ya da herhangi bir başka devletin dünya egemenliği sağlama yeteneğinden daha büyük değilse bile, daha az da değildir.

3 Ekim 42.

Y. Stalin.

---

* Roza'nın annesi.

** Diş etleri.

6 Ekim 1942.

(İşteyim!)

- Son günlerde biriken materyalleri gözden geçirdim.

- **Gulyaev,** yürütülen çalışmalar ve aktarılmak üzere seçilen aktif grubunun devam eden hazırlıkları hakkında bilgi verdi. Konspirasyon, polis ve mahkeme önünde tutum, legal yaşam ve çalışma kuralları vb. konularda ek ders verilmesi için talimat verdim.

- **Rakoşi,** "komşular" için çalışacak Mac[ar] yoldaşlar hakkında.

- **Silin** ([SKP(b)] MK'nden) telefon etti ve Çin[li] komünistlerin Sintszyan'dan ayrılmasına Duban'ın izin vermediğini bildirdi.

7 Ekim 1942.

- Albay **Bolşakov**, albay **Sineokin** ve İstanbul'dan gelen muavin konsolos **Tagiev**'i kabul ettim. Tagiev Türkiye'deki durum hakkında ayrıntılı bilgi verdi. Tür[kiye] hü[kümetinin] politikası savaşan güçler arasında **denge sağlama politikası** olmaya devam ediyor. Ama bununla birlikte, Alman yanlısı ve pantürkist çevrelerin etkisi artıyor. Ruzvelt adına **Uilki** Türkiye'ye İngil[tere] ve Amer[ika] ile **dostça** ilişkileri koruması durumunda, 350.000 ton buğday teklif etmiş. Bu, Almanya'ya doğru yönelmeyi frenleyici bir etmen olabilir. İngil[izler] ve Amerika[lılar] Türkiye'nin Müttefik güçlere karşı yönelmeyeceğini ısrarla söylüyorlar. Ama olgular, bugünkü karmaşık savaş koşullarında Türklere tam olarak güvenilemeyeceğini gösteriyor. Komünist partisine gelince, onun faaliyetleri çok zayıf. **Sıtkı** (MK sekr[eteri]) askere alınmış, Feridov ve daha birçok komünist İstanbul'dan sürülmüş. Yeni yönetim oluşturulmuş.* legal bir gazete çıkarma hazırlıkları yapılıyor.

Yurt dışındaki çalışmaların eşgüdümüyle ilgili birçok konuda **Bolşakov** ile anlaştık.

- **Pik,** Alman yoldaşların Rib[entrop], Hitler ve Göring'in söylevleriyle ilgili olarak Almanya'daki durumu görüştükleri toplantı hakkında bilgi verdi. Gelecekteki çalışmaları hakkında şu günlerde benimle bir görüşme rica etti.

8 Ekim 1942.

- Kremlin Polikliniğinde.

Dişlerimin ve çenemin, ayrıca **göğüs kafesimin** röntgeni çekildi. Ardından kardiogram. Tehlikeli bir şey yok galiba.

- Profesör **Evdokimov**** ve diş doktoru **Lipets** Komintern'e geldi. Beni muayene ettiler, sıcak gargara vb. ile tedaviye devam etmemi tavsiye ettiler, sıcak tutulması en önemlisi, dediler. Oysa ağrı devam ediyor ve çalışmama çok engel oluyor.

- KE'in çift sayısının **provalarının** bir kısmını **gözden geçirdim.**

Geri kalanlar - yarın.

- Bulg[arca] yorumu redakte ettim.

9 Ekim 1942.

- **Vlasov** Yugoslavya'ya yönelik radyo yayınları hakkında. Şunları tavsiye ettim: 1) Devam eden çarpışmalardan örneklere dayanılarak, part[izan] ordusunun kahramanları ve yöneticilerinin

* Asıl metinde üstü çizilmiş: "illegal".

** Asıl metinde bu isim, sonuna soru işareti koyularak, üstü çizilmiş "Vladimirov" isminin üstüne yazılmış.

tanıtımına hız verilmeli; 2) Komitacıların partizanlara ve onların ailelerine karşı işlediği vahşetin içyüzü daha yoğun bir şekilde açığa vurulmalı; 3) Yugosl[avya] halkının savaşını Mihayloviç'in yönettiği ileri sürülerek, dış ülkelerde yaygınlaştırılan efsane çürütülmeli, bunu yaparken de, onun ve adamlarının işgalcilere karşı hiçbir ask[eri] harekatta bulunmadığı, tersine, Mih[ayloviç]'in komitacılarının savaşmakta olan partizanlara arkadan saldırdığı gibi olgulara işaret edilmeli; 4) Partizanların Yugoslavya'da Sovyet iktidarı ve kolhoz rejimi kurmak istediklerini iddia eden kötü niyetli iftira çürütülmeli, şimdi savaşın bunun için değil, işgalcileri ülkeden kovmak ve Yugosl[avya] halkının özgürlüğünü ve bağımsızlığını kazanmak için yürütüldüğü anlatılmalıdır.

- **Ponomaryov, Mirov** - dergi hakkında.

Sıradaki çift sayı için son düzeltmeleri teslim ettim ve basılmak üzere onaylanmasına izin verdim.

- Dr. **Lipets** şubede bana bir tedavi yöntemi uyguladı.

Acılar devam ediyor.

10 Ekim 1942.

- **Fürnberg**, yaptığı Ufa yolculuğunu ve Erkoli'nin birçok önerisini rapor etti.

- Dominyon ülkelerde İngilizce basılmış Sov[yet] edebiyat kitaplarına büyük talep olduğu için, bu tür kitapların daha çok basılması gerektiğini yazan **Mikoyan**'ın mektubuyla ilgili olarak **Kasradze**'yi davet ettim.

Yayınevinin bu yöndeki çalışmaları için somut talimatlar verdim.

- Diş etlerim, çenem ve dişlerimdeki ağrı yüzünden, **büyük** zorlukla çalıştım.

Dr. **Lipets** şubede bir tedavi yöntemi daha uyguladı.

- Yarınki Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim.

11 Ekim 1942. Pazar.

- Prof. Evdokimov ve Dr. Lipest bizde.

Belirli, az bir iyileşme tespit ettiler. Ama ağrı birkaç gün daha devam edecek.

- Sıcak ortamda biraz tedavi olabilmek için evde kaldım.

12 Ekim 1942.

- Dominyon ülkeler için İngil[izce] Sovyet edebiyat kitapları basma konusunda **Mikoyan**'a cevap gönderdim. İlgilendiği sekiz kitabın en geç bu yılın 15 Ekim gününe kadar baskıdan çıkacağını bildirdim.

- **Kozlov,** İran, Irak ve diğer Yakın-Doğu ülkeleriyle ilgili hazırlık çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Pauker,** Rom[en] ul[usal] radyo yayınlarının gidişatı ve Rom[en] savaş tutsaklarından alınan materyaller hakkında bilgi verdi. Rom[anya]'da Siguransa'nın* telsiz konuşmalarından alınan kayıtları kullanması için kendisine verdim.

- Personel Şubesinin ve kimi diğ[er] şubelerin **birçok sorununu** gözden geçirdim.

- **Belov, Morozov ve İvanova**'ya, Alman radyo redaksiyonu işçilerinden **Hedler**'in düşmanca konuşmaları olayını araştırma görevini verdim.

---

* Romanya Milli Emniyeti

- Dr. Lipets şubede, yanımda. Tedavi yöntemi uyguladı. Ağrılar, daha hafif de olsa, devam ediyor.

13 Ekim 1942.

- **Bianko - İtalyan savaş tutsaklarının** yanına, Don cephesine görevli olarak gönderiyorum. İtalya'ya aktarılma ve orada çalışma hazırlıklarında kullanmak için, İtalya'daki durum hakkında ne tür bilgi toplaması gerektiği konusunda kendisine talimat verdim.

- **İtal[yan] genç kız Nager** (telsiz-telgrafçı). İtalya'da illegal çalışmasının gerekebileceğini anlattım. İtalya'dan çocukken ayrıldığını ve İtalya'yı tanımadığını hesaba katarak hazırlık yapması gerektiğine işaret ettim.

- Finlandiya'da çalışmak üzere eğitilecek **Finlandiyalı** (Karelya-Fin Cumhuriyeti'nden) iki komsomolcuyu da kabul ettim. Onları **Ufa'daki** özel okula gönderiyorum.

- İnoradio'da çalışan diğer yazarlarla birlikte, Alman kadın yazar **Arendzee**'nin de MK* yemekhanesine kaydının yapılması için **Şçerbakov**'a yazdım.

- Yarın görüşmek üzere **Malenkov** ile anlaştık.

14 Ekim 1942.

- Mal[enkov] ile görüşmeye gidemedim - **iyi değilim**. Şiddetli diş ağrısı.

- Fridrih, Morozov, Belov, Plişevski ve diğerlerine günlük işler hakkında ayrı ayrı talimat verip eve gittim.

15 - 27 Ekim 1942.

- **Hastaydım.**

- Acil günlük işleri her gün evden telefonla hallettim.

- Oktobr'un 25. Yılı[yla] ilgili yurtdışı kutlamaları çerçevesinde (radyoda ve d[ış] basında) yapılacak etkinlikleri belirlemekle görevli bir komisyon kurdum.

- Sık sık cehennem acısı çekerek, büyük güçlükle evde çalıştım.

- Geçen yıl bu zaman - Kuybişev'e tahliye, Moskova için ölümcül tehlike...

27 Ekim 1942.

- **Hastalığımın sonu görünmek üzere, ama hâlâ devam ediyor.**

28 Ekim 1942.

- **Plişevski ve Ponomaryov,** Al[man] radyo redaksiyonu üyesi Hedler'in çürük biri olarak ...** AKP'nden ihraç edilmesi ile ilgili olarak Basın Şubesi ve Sekreterlikte yapılan par[ti] toplantısı hakkında bilgi verdiler.

- **Pik** -Almanların sorunları hakkında.

- **Manuilski** Don cephesi ve Stalingrad cephesine yaptığı ajitasyon gezileri hakkında bilgi verdi.

İnsanlarımızın yiğitliğini ve Stalingrad savunucularının düşmanın kesin yenilgisine olan sarsılmaz inancını gösteren çok ilg[inç] olaylar anlattı.

- Oktobr'un 25. Yıldön[ümünün] yurt dışında kutlanmasını öngören program tasarısını **redakte ettim.**

- **Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim.**

29 Ekim 1942.

- **Al[man]** yoldaşlarla (Pik, Ulbriht, Florin, Akerman), yaptıkları parti toplantısıyla ve Alman yön[etici] yoldaşların eleştirilmesiyle, Alman radyo redaksiyonunun reorganizasyonuyla ve Al-

---

* [SKP(b)] Moskova Komitesi.

** Asıl metinde üstü çizilmiş: "antisov".

manya'ya yönelik gelecekteki çalışmalarla ilgili olarak toplantı.

- **Rakoşi** - Mac[aristan] ul[usal] cephesinin platformu ve Mac[arların] baş[ka] sorunları hakkında.

- **Suharev,** ekonomik sorunlar hakkında rapor sundu.

- **Plişevski ve Ponomaryov** - parti örgütünde Hedler davasıyla ilgili tartışılmaların nasıl sonuçlanması gerektiği konusunda.

Üçüncü ve son toplantı bugün yapılacak.

- **Sorkin,** Birinci Şube'deki belirsiz durumundan ve Morozov'un tavrından vb. yakındı.

30 Ekim 1942.

- Fridr[ih], Fürnberg, Ponomaryov - Oktobr'un 25. yılını kutlama kampanyası hakkında.

Komisyon taslağını, kimi değişiklikler yaparak, onayladım.

- Erkoli (Ufa) ile telefonda görüştüm. Onların Oktobr kampanyasını uygulama direktifinin metniyle ilgili önerileri yok.

- **Suharev** ekono[mik] sorunlar hakkında.

31 Ekim 1942.

- **Fitin ve Korotkov** (İçişleri Bakanlığından) bizim yoldaşların yardımına dayanarak Almanya ve başka ülkelerle bağlantıları konusunda.

Bulgaristan hakkında bilgi verdiler.

- Krem[lin] Polikliniğinde.

Busalov, Prof.Evdokimov, Dr.Lipets.

Bir dişimi çektiler. İltihabın sönece-ğini umuyorlar.

1 Kasım 1942.

Dün **Novotko'dan** aldığım şifreli telgrafta bildirildiğine göre, Var[şova]'daki d[emiryolu] kavşaklarında meydana gelen patlamalar nedeniyle elli Polonyalının asılmasına misilleme olarak bizim silahlı savaş örgütümüz Cumartesi akşamı, öncelikle Alman subaylarının ve her türden Alman soysuzunun devam ettiği Alman lokantalarına, merkezi tren istasyonundaki kahvehaneye ve Almanların Lehçe çıkarttığı Novi Kurier Varşavski* gazetesinin yayınevine aynı anda el bombası paketleri atmış. Ölü ve yaralı sayısı çok yüksek - yüz kişiden fazla... Bizim tarafta ölü ve tutuklu yok. Varşova'da doğrudan işgalcilerin can güvenliğine yönelik ilk yığınsal silahlı eylem olmasını da dikkate alırsak, bu olay halk arasında çok büyük etki yaratmış...

- Dün akşam, aşağıdaki şifreli telgraf metnini, **Novotko**'ya gönderilmek üzere teslim ettim:

"1. Verdiğiniz bilgiler çok değerli. Konuyla ilgili talimatlarımızı dikkate alarak, bu yönde çalışmaya devam ediniz.

2. Silahlı eylemleri aktifleştirmenize çok seviniyoruz. Çalışmalarınızın ve savaşınızın yönünü doğru buluyoruz.

3. Radyoyla ilgili eleştirileriniz doğrudur ve Polonyalı yoldaşlar onları dikkate alacaktır, ama radyo yayınlarında söylenenlerin bir kısmının Polonya dışında bulunan Polonyalılara da yönelik olması gerektiğini hesaba katınız.

4. Hangi zorluklarla karşılaştığınızı ve neye ihtiyacınız olduğunu biz çok iyi anlıyoruz. Ne yazık ki, bize bağlı olmayan sebeplerden dolayı şimdiye kadar sizlere gerekenleri gönderemedik.

---

* Yeni Varşova Kuryesi (Ç.N.).

Bu işi hızlandırmak için elden geleni yapıyoruz. Ha yarın, ha öbür gün yaparız ümidiyle hareket edip, ama yapamadan, son on b[eş] gündür size hiçbir haber göndermedik.

5. İlk büyük silahlı eylemle ilgili haberinizi biraz önce aldık. Yiğitler! Hepinize aşk olsun.

6. En büyük endişemiz merkezinizin ve bizzat Novotko'nun güvenliğiyle ilgili ciddi önlemler aldığınızdan kuşkum yok. Şimdiye kadar aldığınız önlemleri gözden geçirmenizi ve merkezinizi yıkımdan koruyacak ve partinin ve silahlı savaş örgütünün yönetiminin sürekliliğini sağlayacak daha ne gibi ek önlemler alınabileceği üzerinde düşünmenizi tekrar rica ederim.

Yeni başarılar elde etmeniz için gerekli en önemli unsur, her koşulda ve parti düşmanlarının her darbesi karşısında parti yönetiminin güçlü olmasıdır.

Hepinize kardeşçe selamlar. Kuvvetle elinizi sıkarım."

- Bulg[arca] radyo yorumunu redakte ettim.

2 Kasım 1942.

- [KEYK] **Sekreterliğinin** radyo redaksiyonlarıyla ortak **oturumu.**

Ek[im] Devrimi'nin XXV-inci yıldö[nümü] kampanyası için somut etkinlikleri ve sloganları hakkında ayrı ayrı her redaksiyonun sunduğu raporları dinledik.

(Oturum dört saat sürdü.)

Sonuçlar iyi.

Aşa[ğıda] sıralanan doğrultulardaki eylemlerin açıklanması, gerekçelendirilmesi, sloganları ve örnekleri üzerinde yoğunlaşmalarını tavsiye ettim:

1) Mihver ülkelerinde: Hitl[erci] eşk[ıya] savaşına karşı hareketi teşvik etme, bu savaşın perspektifsizliği;

2) Vasal ülkelerde: Hit[lerci] savaştan çıkma hareketini teşvik etme;

3) İşg[al] altındaki ülkelerde: İşgalcileri defetme hareketine güçlü ivme verme, parti[zan] hareketi;

4) "Tar[afsız]" ülkelerde - her şey bunların Hitler'den yana savaşa sürüklenmesine karşı.

Her yerde ana darbeler:

a) Alm[anya]'nın petrol kaynakları imha edilmeli;

b) Silah üretimi baltalanmalı;

c) İletişim şebekesi yıkılmalı;

d) İşg[al] altındaki devletlerde ve diğ[er] ülkelerde iş[çi] güçlerinin sefe[rber] edilmesi engellenmeli;

e) Hammadde ve gıda tedariki baltalanmalı.

3 Kasım 1942.*

- **Pauker** - Romanya'nın sorunları, bu arada radyo propagandasında ve Rom[anyalı] savaş tutsakları arasında çalışacak Rom[en] kadrolar konusunda.

- **Bulgarlarla** (Kolarov, Çervenkov, Belov, Georgiev) toplantı - ana konu: Ülkedeki yeni parti yön[etimiyle] doğrudan temas kurma sorunu.

- **Rakoşi** - Mac[aristan] sorunları.

- Oktobr'un 25. Yılıyla ilgili **par[ti] toplantısı.**

Raportör D[mitriy] Z[aharoviç Manuilski].

Anay[urt] Savaşına katılmış iki kişi söz aldı.

- **Dekanozov**'a (Dışişleri Bakanlığı)

* Asıl metinde yanlış: "3 Ekim 1942".

Yugoslavya, özellikle de Draja Mihayloviç'in oynadığı rol hakkında ek materyal gönderdim.

4 Kasım 1942.

- **Alyonin** (Donanma İstihbarattan) yanımda. Bizim Bulgar yoldaş **Şavon**'un Sofya'dan yönelttiği sorusunu (kurye için gizli konut ve parola, yön[etici] yoldaşlar hakkında bilgi vb. verilmesi) kendisine ilettim.

- **Morozov** - Birinci Şube'nin sorunları.

- **Fridrih** - Oktobr'un 25. yılı kampanyasının gidişatı: Norveç'e yönelik radyo yayınları, Basın Şubesi'nin başka sorunları hakkında.

- **Silin** ([SKP(b)] MK) Çin'deki büyükelçimiz **Panyuşkin**'i kabul etmem için telefon etti.

- Personel Şubesi'nin **birçok sorununu** gözden geçirdim.

5 Kasım 1942.

- **Mirov** - KE dergisinin Oktobr ile ilgili sayısı hakkında. Sayının kesin içeriğini onayladım.

- **Georgiev** - Bulg[ar] grubunun Yugoslavya üzerinden aktarılma hazırlıkları hakkında.

- **Rakoşi** - Macaristan sorunları hakkında.

- **Pik** - Almanların işleri hakkında.

- Bulg[arca] radyo yorumunu redakte ettim.

- Çin büyükelçimiz **Panyuşkin**'i kabul ettim.

Çin'deki durum, Çan Kayşi'nin tutumu, Gomindan ile Çin komünist partisi arasındaki ilişkiler hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

6 Kasım 1942.

- **Plişevski** par[ti] örgütümüzde Oktobr'un 25.yıl kutlamaları hakkında rapor sundu.

Birinci Şube'de zararlı ilişkiler belirdiğini bildirdi.

- **Akşam Kremlin'de törenli toplantı.**

St[alin]'in raporu.

İkinci cephe - kuvvetle **vurgulandı** (İngilizlere yönelik). İki ittifak - **İtalya-Almanya** ve **İngiltere-Sovyetler-Amerika.** İkincisinin zafer kazanacağı kuşkusuz...

- Gündüz **Voroşilov**'un yanındaydım. İşg[al] altında bulunan Sov[yet] bölgelerindeki part[izan] müfrezelerinin başkomutanı olarak yaptığı işleri anlattı. Polonya'da ve diğer Av[rupa] ülkelerinde partizan hareketini güçlendirmek için bize nasıl yardım edilebileceği konusunda anlaştık. Polonya - Çekoslovakya'ya, Macaristan'a ve Almanya'nın içine sızmak için üs olarak.

7 Kasım 1942.

- Acil işleri halletmek için Komintern'deydim.

- Stalingrad cephesinde ölen oğlunun belgelerini ve şahsi eşyalarını **Dolores**'e gönderdim.

8 Kasım 1942.

- **Tüm şubeleri gezdim.**

Personelle ayrı ayrı görüşüp işleri hakkında konuştum.

- **Fridrih, Ponomaryov, Fürnberg-** Kuzey Afrika'daki askeri harekatlar ve Cezayir'deki Amer[ikan] çıkartması hakkında.

Bu olayların **öz[el]** radyo yayınlarında, bu arada Radio Frans'da nasıl yansıtılması gerektiği konusunda talimat verdim.

- **Mirov, Geryo** - dergi hakkında.

Çift sayı (Ekim-Kasım) çıkarılması ve Stal[in]'in Oktobr'un 25. Yıldönümüyle ilgili raporunun ve emrinin bu sayıya alınmasını emrettim.

- **Şçerbakov** telefon etti ve cepheden gelen şahsi haberlere cevap vermenin uygun olmayacağını söyledi.

9 Kasım 1942.

- **Fridrih, Fürnberg, Şverma, Keler.**

Şverma, Çekoslovakya'ya yönelik Ufa'daki çalışmalar hakkında bilgi verdi.

Keler, Alman radyolarında Kazanlı paralel ses olarak yaptığı işleri rapor etti.

- **Svoboda** - KEYK telg[raf] ajansına redaktör atadım.

- **Samuyloviç**'i KE redaksiyonundan telg[raf] ajansına naklettim.

- Oktobr'un 25.yıldönümü dolayısıyla **Kuusinen**'den kutlama telgrafı aldım.

- Polonya'dan aşağıdaki kutlama telgrafını aldım:

"Son telgraflardan ötürü çok minnettarız. Benimsediğimiz savaş rotasının doğruluğundan emin olmamız ve bu rotayı sizin onaylamış olmanız, ilerideki çalışmalarımızı ve savaşımızı daha da etkinleştirme çabalarımızda bize yardımcı olacaktır. Oradan ayrılmadan önce, bu savaşın son savaş olması gerektiğine dair söylediğiniz sözleri, değerli Dimitrov yoldaş, bizler iyi hatırlıyoruz. Sizi temin ederiz ki, Polonya'da yığınların yükselttiği silaha sarılacağız ve onu faşizm ve Hitlerciliğin ucubelerini yaratan kahrolası kapitalist düzeni yıkana dek elden bırakmayacağız. Ek[im Devrimi'nin] yirmi beşinci yıldönümünde Komintern'in sevilen önderi size ve tüm yoldaşlara yürekten komünist selamlarımızı iletiriz.

Yaşasın zafer! Yaşasın Kızıl Ordu! Yaşasın Komintern! Yaşasın Stalin!"

- **Ufa'dan** bana aşağı[daki] kutlama telgrafı geldi:

"Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 25. yıldönümü törenine katılan biz KEYK çalışanları, saygın yöneticimiz, Leninci-Stalinci Komünist Enternasyonal'in sadık dümencisi size ateşli bolş[evik] selamlarımızı iletiriz. Büyük Ekim Sosy[alist] Devrimi'nin 25.yıldönümünü Sovyet halkı ve tüm dünya emekçileri, dünya tarihinin en büyük dönüşümünün eşiğinde bulunduğu bir dönemde ve Bü[yük] Ek[im] Sos[yalist] Devrimi'nin tüm kazanımlarının, Sovyet halkının 25 yıllık Sovyet iktidarı döneminde sağladığı tüm edinimlerin kaderinin, özgürlük yanlısı halklar devletlerinin bağımsızlığını koruyabilecekler mi, yoksa tersine, Hitler orduları diğer özgür Avr[upa] ve Amerika devletlerini kana mı boğacak, demokratik halkların daha büyük bölümünü imha edip, diğerlerini de Alman işgalcilerin ebedi esiri haline mi getirecek sorusunun cevabının savaş alanlarında belirlenmekte olduğu bir dönemde kutlamaktadır.

Sov[yetler] Birliği halklarının dünyadaki ilk sosyalist devleti, onun kahraman Kızıl Ordusu, büyük önder ve dahi kumandan Stalin yoldaşın yönetimi altında bugün tüm dünya halklarının Hitlerci eşkıyaya ve onların suç ortaklarına karşı devletlerin ve halkların varlığını korumak ve günümüz uygarlığını ve kültürünü kurtarmak için yürüttüğü savaşımın başını çekmektedir.

Sizi temin ederiz ki, Dimitrov yoldaş,

bizler tüm gücümüzü, tüm enerji ve irademizi ulus[lararası] proletaryanın ve dünya halklarının ayağa kalkıp Sovyetler Birliği'nden yana, halkların mutluluğu için, iğrenç düşman Alman faşizmi üzerinde kesin zaferimiz uğrunda kavgaya atılmasını sağlama savaşına vereceğiz.

Yaşasın Büy[ük] Ek[im] Sosyalist Devrimi'nin 25. Yıl[dönümü]!

Yaşasın özgürl[ük] yanlısı halkların Hitlercilere karşı tek cephesi!

Yaşasın büyük öğretmen, önder ve kumandanımız Stalin!"

10 Kasım 1942.

- **Fitin,** Londra'daki kimi elemanlarının Hollanda üzerinden Berlin'e aktarılması konusunda yanımda. Bizim Hollandalı yoldaşların göstermesi gereken yardım konusunda anlaştık. Bunun için Hollanda'ya talimat verdim.

- **Düklo**'ya (Par[is]) şu şifreli telgrafı çektim:

"Kuzey Afrika'daki olaylar[174] ve işgal dışı bölgenin Hitler tarafından işgal edilmesi[175] ile ilgili tavrınızı, hangi sloganları yükselttiğinizi ve ne gibi önlemler aldığınızı acele bildiriniz. Fransa'daki olaylar hakkında bize sürekli haber gönderiniz."

- **Bulgarca** radyo yorumunu redakte ettim.

- KE redaksiyonuna derginin çift sayısı (10-11) materyal temini için talimat verdim.

11 Kasım 1942.

- [KEYK] **Sekreterliğinin oturumu.** Kuzey Afrika'da ve bizzat Fransa'daki olayları görüştük.

Tavrımızı şu şekilde ifade ettim:

"Kuzey Afrika'da ve bizzat Fransa'daki olaylar İtalya-Almanya ittifakı için ağır bir darbedir. Amerika'nın operasyonu kıtada ikinci cephe açılmasını kolaylaştırıyor ve yakınlaştırıyor. Hitler'in Fransa'da işgal dışı bölgeleri işgal etmesi, "Hitler Almanyası ile Peten Fransası arasındaki işbirliğinin" iflası demektir. Bu olay Fransızların işgalcilere karşı savaşta formel olarak da elini kolunu çözüyor. Peten'in protestosu, Fransa'daki havayı göstermesi bakımından ilginçtir. Bunda Müttefikler için elverişli ve İtalyan-Alman ittifakının durumunu son derece zorlaştıran yeni bir ortam oluşuyor. İtalya tehlikeyle doğrudan yüz yüze. Hitler tam bir çıkmaza girdi. Savaş çözümleyici dönemecin eşiğinde bulunuyor. Oluşmakta olan bu yeni ortamdan hızla yararlanmalıyız. Fransa'ya gelince, Fransa'nın kurtuluşu için Amerikalılarla birlikte, İtalyan-Alman işgalcilere karşı bütün gücümüzle savaşa atılmalıyız. İtalya'da ise, Almanya ile ilişkilere son verilmesi, İtalyan halkının ayrı barış yoluyla yıkımdan kurtarılması için savaşılmalı. İspanya'da ülkenin Hitler'in batan gemisinden yana savaşa sürüklenmesine karşı kararlı tutum alınmalı. Hitler'in vasallarına gelince, Hitlerci savaştan çıkmak için elden gelen yapılmalı. İşgal altındaki ülkelerde, İtalya-Almanya ittifakının zayıflaması, işgalcilerin kovulması için her yola başvurarak yararlanılmalı, partizan hareketinin güçlenmesine ağırlık verilmeli. Almanya'da, Kızıl Ordu'nun Doğu'daki darbeleri altında ve Batı'da ikinci cephenin reel olarak yakınlaşması karşısında Hitler'in planlarının suya düşmesinden yararlanarak, Hitlerciler çetesine karşı savunma durumundan saldırıya

geçilmeli.

Her ülke için somut sloganlar ve atılacak adımlar, işte bu ilkelere dayanarak belirlenmeli.

Radio Frans'ın yükselttiği genel grev ve gitme ve işletmeleri işgal etme sloganı şu aşamada aceleci ve zamansız sayılmalı."

Ufa'daki [KEYK] Sekreterliği bürosu için **Erkoli**'ye bu ruhta direktif gönderdim.

12 Kasım 1942.

- KE dergisi için **başyazıyı** gözden geçirdim (kesin metin olarak) ve onayladım.

- **Bulg[ar] yoldaşl[arla] oturum** (Kolarov, Çervenkov, Belov, Lukanov, Sergeev, Vlahov, Kozovska).

Kuzey Afrika'daki olayların ve Hitler'e karşı savaşın Balkanlara doğru yaklaşmakta olmasının Balkanlar ve Bulgaristan üzerinde yapacağı olası etkiler bağlamında, Bulgaristan'ın durumunu g'rüştük.

Vatan Cephesi'nin Bulgar halkına ve ordusuna yapacağı çağrının **temel** ilkelerini **belirledik.**

- Voroşilov'un Sov[yet] bölgelerindeki part[izan] hareketi hakkında bana bilgi olarak gönderdiği raporu aldım.

13 Kasım 1942.

- **Alyonin** (Donanma İstihbarat) ile Türkiye'deki askeri ataşemiz **Radiyonov**'u birlikte kabul ettim. Türkiye'nin durumu ve tutumu hakkında bilgi verdi. Tüm haberler Türkiye'nin şimdiki tutumunu koruyacağını gösteriyor. Son olaylar (Hitler'in Do[ğu] cephesindeki başarısızlığı ve Afrika'daki İngiliz-Amer[ikan] operasyonu), bu tutumu güçlendirici etki yapacak. Yönetimdeki kimi Türkler şöyle demiş: "Türkiye'nin tutumunu belirleyen anahtar Kafkaslarda değil, Mısır'dadır..."

- KE dergisinin (Ekim-Kasım) formalarını gözden geçirdim ve düzelttim.

- **Bulgarca** radyo yorumunu redakte ettim.

14 Kasım 1942.

- **Gulyaev** - yurtdışı **yedekleriyle** çalışmalar hakkında.

- **Morozov - Birinci Şube**'nin sorunları. İspanyolların Fransa'ya (İspanya ile bağlantı için) aktarılması. Ernandes ile Anton'un Amerika üzerinden Meksika'ya gönderilmesi. Brandon - Brezilya'ya. Polonya'ya (Almanya için) ...* Beyaz Rusya'daki parti[zan] üsleri üzerinden iki işçi gönderilmesi.

15 Kasım 1942. Pazar.

- Evde çalıştım.

Bulg[arca] radyo yorumunu redakte ettim.

16 Kasım 1942.

- **Apartman dairesinde** (Hükümet Evi'nde) **çalıştım.**

- **Alyonin**'i kabul ettim. Benim sorularıma yanıt olarak Sofya'dan şifreli metin getirdi. Par[ti] yönetimi ve partinin faaliyetleri hakkında çok önemli bilgiler.

- **Fridrih ve Bruno Keler** - Keler'in Kazan'daki Alman radyosunda "paralel ses" çalışmaları hakkında.

Ayrıntılı talimat verdim.

- Kendimi **kötü** hissediyorum.

Diş ağrısı devam ediyor.

Şekerim yeniden % 3,2'ye yükseldi!

---

* Asıl metinde üstü çizilmiş: "Yugoslavya".

17 Kasım 1942.

- **Belov, Çervenkov** - Bulgarlar'ın işleri hakkında. (Parti yönetimi, yönetici kadrolar, partinin faaliyetleri hakkında Sofya'dan gelen bilgiler.)

- Kremlin Polikliniğindeydim.

Dişlerimin tekrar röntgeni çekildi.

Prof. Evdokimov iltihabın sönümlenmesini engelleyen kemiği aldı.

Cehennem acısı!

- Krem[lin] Hastanesi'nde **Vlasov**'u (Yugoslavyalı yoldaş) ziyaret ettim. Durumu iyileşiyor.

Çok değerli ve gerekli kadromuz olarak tedavisine hız verilmesi için Busalov ile konuştum.

18 Kasım 1942.

- **Manuilski** yanımda. Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi'ndeki işlerini anlattı.

Savaşın gidişatında beklenen dönüşümle ilgili olarak düşman birliklerinde, özellikle Alman ordusunda çözülmeye yolaçabilecek birçok önlemi görüştük. Bizde tutsak bulunan Alman subayları çağrı yayınlasın. Rur bölgesi anti-faşistlerinin konferansı Alman halkına ve ordusuna çağrı yayınlasın vb.

- **Rakoşi** - Londra'dan **Karoli**'nin gönderdiği ve **Macaristan Ul[usal] Bağımsızlık Cephesi** platformunu onayladığını bildiren cevabı kendisine ilettim.

- **Mirov** (redaksiyon) derginin **son** forması hakkında bilgi verdi. Sayının baskıya verilmesi için imzalamasına izin verdim.

- **Ponomaryov**'un işgal altındaki ülkelerde halkların savaşını anlatan broşürünü gözden geçirdim.

Broşürde yapılması gereken birçok düzeltme, vurgulama ve **ilavelerle** ilgili talimat verdim.

- Ufa doktorumuz bayan **Kondova**'yı oraya dönmeden önce kabul ettim.

19 Kasım 1942.

- **Erkoli** (Ufa) ile konuştum. İtalyanların ve Fransızların sorunlarını, ayrıca Ufa'daki işlerin geleceğini beraberce görüşmek üzere onun Torez ile birlikte, en yakın bir zamanda buraya gelmesi konusunda anlaştık.

- Bulgaristan'da çalışmak üzere hazırlık yapan gruptan Bulgar yoldaşlardan **Gümüşev** ile **İvanov**'u çağırdım. Bulgaristan'ın sorunlarına az ilgi gösterdiklerine işaret ettim ve hazırlıklarına daha ciddi yanaşmaları için talimat verdim.

- **Güvenliğin durumu** hakkında rapor vermesi için kumandan **Baranov**'u kabul ettim. Onu buranın (Hava Savunma Bakanlığı'na bağlı) amir yardımcısı ve sivil savunma amiri görevlerine atadım.

- Yıl sonuna kadar yeterli (73 000 Am[erikan] doları) döviz tahsil edilmesi için **Andreev**'e mektup gönderdim.

- **Valter**'e (Yugoslavya) şöyle bir şifreli telgraf çektim:

"Yugoslavya Halk Kurtuluş Komitesi'nin kurulması, son derecede gerekli ve önemlidir. Hem orada çalışacak personel bakımından, hem de eylem programı açısından bu komiteye mutlaka ulusal, tüm partilere açık, anti-faşist bir nitelik kazandırın. Bu komiteyi bir tür hükümet olarak değil, ha[lk] kurt[uluş] savaşının politik organı olarak görmelisiniz. Onu Londra'daki Yugoslavya hükümetinin karşısına koymayınız. Şu aşamada monarşinin kaldırılması sorununu ortaya koymayın. Cumhuriyet sloganını yükseltmeyin. Anladığınız gibi, Yugoslavya'da rejim sorunu İtalyan-Alman ittifakı yıkıldıktan ve ülke işgalci-

lerden kurtulduktan sonra çözüme bağlanacak. Unutmayınız ki, Sovyetler Birliği'nin Yugoslavya kralı ve hükümetiyle anlaşmaya dayalı ilişkileri vardır ve onlara karşı açıktan tutum almak, Sov[yetler] Birliği ile İngiltere ve Amerika'nın savaştaki ortak çabalarına ve karşılıklı ilişkilerine de zarar verecektir. Yürütmekte olduğunuz savaşla ilgili sorunlara yalnız kendi ulusal açınızdan değil, aynı zamanda uluslararası açıdan, İngiliz-Sovyet-Amerikan ittifakı açısında da bakmalısınız. Halk kurtuluş savaşındaki konumlarınızı her çareye başvurarak güçlendirmeye devam ediniz, ama aynı zamanda daha büyük politik esneklik ve manevra yeteneği gösteriniz.

Biz hepimiz kahramanca yürüttüğünüz savaşı hayranlıkla izliyor, başarılarınıza yürekten seviniyoruz. Savaşınızı tüm ülkelere duyuruyoruz. Savaşınız faşizme karşı direnen halklar, gruplar ve toplum adamları arasında haklı olarak hayranlık uyandırıyor ve işgal altındaki diğer ülkelerde halklara örnek oluyor. Önünüzde duran güçlükleri kararlılıkla yenmenizi ve gelecekte daha büyük başarılar elde etmenizi dileriz.

Yiğit ellerinizi kuvvetle sıkarım."

- **Marek**'e (Tiflis) şöyle bir talimat gönderdim:

"1) Sofya'dan bildirildiğine göre, halkın sesi* taşranın her tarafında işitiliyor, ama Sofya'da işitilmiyor.

2) **Ses,** Bulgaristan'ın içinden konuştuğuna göre, SSCB'nde bilinmesi mümkün olan, ama ülkenin kendisinde (yabancı radyo istasyonlarından) bilinmeyen haberler vermemeli.

3) **Ses,** esas olarak yurtsever nitelikte olmalı.

4) **Ses** Hristo Botev radyosunun uyduğu ilkelerden öte gitmemeli. Hristo Botev'in yükselttiklerinden daha radikal sloganlar yükseltmemeli.

5) **Ses,** biçim ve gerekçeler bakımından Hristo Botev'i tekrar etmemeli. Öyle konuşmalı ki, dinleyiciler bu **sesi,** Hristo Botev radyosundan bağımsız saysın.

6) Aşırılıklardan ve sapmalardan kaçınınız.

7) Daha sakin konuşulması iyi olur."

20 Kasım 1942.

- Yüksek mühendis **Orlov** (radyo bölümü) ve **Plişevski** (parti komitesi), personele karşı kaba davrandığı ve şubede işlerin düzenini bozduğu için **Morozov**'dan (Birinci Şube şe[fi]) yakındılar.

- **Voroşilov**'un yaveri, Beyaz Rusya, Ukrayna, Kuban, Kafkasya ve Leningrad cephesindeki par-t[izan] hareketi hakkında raporlar getirdi.

Beyaz Rusya'daki part[izan] müfrezelerinin harekatları çok ciddi düzeyde.

- Şöyle bir emir çıkardım:

"Kimi şube ve bölüm şefleri emrindeki personelin şube ve bölümlerdeki çalışmalarla ilgili konularda ya da başka sorunlarla ilgili olarak doğrudan KEYK genel sekreterine başvurmasını yasaklamasına karşın:

1) Duyurulur ki, KEYK sisteminde çalışan her eleman gerekli ve çalışmalar için yararlı gördüğünde, genel sekretere doğrudan başvurabilir;

2) Şube ve bölüm şefleri doğrudan genel sekretere müracaat ettikleri için

* Halkın Sesi radyosu.

personeli tehdit etme hakkına sahip olmadıkları konusunda uyarılır;

3) Emrindeki personele karşı kurumumuzda yeri olmayan ve ortak çalışmalarımız için zararlı bu gibi davranışlarda bulunan şube ve bölüm şefleri, tarafımdan işlerine son vermek de dahil olmak üzere sorumlu tutulacaktır.

İşbu emirname imza karşılığı her şube ve bölüm şefine tebliğ edilmeli ve KEYK personeline duyurulmalıdır."

- **Pavlov**'u (belgelendirme bölümü) kabul ettim. Ufa bölümündeki çalışmalar, elde edilen olumlu sonuçlar, yetersizlikler ve zorluklar ve işlerin iyileştirilmesi için alınan önlemler hakkında bilgi verdi.

21 Kasım 1942.

- Moskova parti örgütünün plenumuna katıldım. Stalin'in raporu ışığında Mosk[ova] par[ti] örgütünün görevleri üstüne **Şçerbakov**'un raporu.

- **Vilkov, Belov, Plişevski** - par[ti] okulunun sorunlarını ve Ufa'daki çalışmaları görüştük. Somut öneriler hazırlamalarını tavsiye ettim.

- İnoradio için Bulgarca yorumu yeniden redakte ettim.

- **Ponomaryov** (sor[umlu]), Fürnberg ve Plişevski'yi Parti Komitesi'ndeki ayrı ayrı grupların eğitim planlarını şimdiki ilkelerimiz açısından gözden geçirip, gerekli görülen düzeltmeleri yapmakla görevlendirdim.

- **Vokşin**'e (Zagreb) gizli görüşme yeri ve parola ve ayrıca göndermiş olması gereken Sofya **kuryesi** için talimat yolladım.

22 Kasım 1942. Pazar.

- **Evde çalıştım.**

- Ordu birliklerimizin **Stalingrad cephesinde atağa geçtikleri** haberi verildi.

Almanlara ağır darbe indirilmiş.

23 Kasım 1942.

- **Erkoli** ve **Torez** geldi. Onlarla sorunlarını konuştum. Çarşamba (25 Kasım 42) günü KEYK Sekreterliğinin oturuma çağrılması için anlaştık. **Tor[ez]** Fransa hakkında ve **Erkoli** İtalya hakkında rapor sunacak.

- **Morozov ve Gulyaev** - Beyaz Rusya'daki part[izanların] kanalı kullanılarak adam aktarma hazırlığı hakkında bilgi verdiler. Polonya'ya adam ve mal aktarmak için bu olanaktan yararlanılmasına izin verdim.

- Karoli'nin Macaristan Ulus[al] Cephesi platformuyla ilgili yanıtının metnini **Rakoşi**'ye verdim.

- Kız[ıl] Ordu Ge[nel] Kurmayı'na bağlı Akademi'den **Kordon** ve diğ[er] yoldaşları kabul ettim. Savaşa katılmak için ısrar ediyorlar. Bu soruna olumlu çözüm için gerekli önlemleri almaya söz verdim.

24 Kasım 1942.

- Minsk İl Komitesi sekreteri **Kozlov**'u (Morozov ve Gulyaev ile birlikte) kabul ettim. Bizim işçilerden bir grubun part[izan] üsleri üzerinden Polonya'ya aktarılması, bu amaçlar için daha uzun vadeli bağlantı kurulması konusunda anlaştık.

- **Bliznakov**'u (Donanma İstihbarat) kabul ettim. Bulgaristan'dan haber getirdi. Bizim merkez için hazırladığımız haberlerin iletilmesinde, geçici olarak onların bağlantılarından yararlanma konusunda anlaştık.

- **Pauker** - Rom[en] kadrolar hakkında.

İki haftalığına cepheye gitmek istiyor.

25 Kasım 1942.

- **Şçerbakov**'un yanında.

Bizim radyo programlarının yayınlanması hakkında. (İletişim bak[anı] **Peresipkin** de çağrıldı.)

Savaş tutsakları arasında çalışma.

Gen[el] Kurmay Akademisi ve Frunze Akademisi'nden İspanyol komutanlardan ordudaki pratik işlerde yararlanılması.

Propagandamız hakkında.

Savaş tutsakları okulu hakkında.

Stalingrad bölgesindeki askeri harekatlar ve Kız[ıl] Ordu'nun ilerleme perspektifiyle ilgili bilgi verdi.

- [KEYK] **Sekreterliğinin oturumu.**

Erkoli'nin İtalya hakkında raporu.

Jan'ın Fransa hakkında raporu.

Görüş alış verişi.

Komisyon Fran[sa] ve İtal[ya] komünist partileri için ve Fransa'ya ve İtalya'ya yönelik radyo yayınları için somut öneriler hazırlamalı.

Komisyon üyeleri: Dim[itrov], Man[uilski], Erkoli, Jan, Marti.

26 Kasım 1942.

- Macaristan Bağımsızlık Cephesi'nin platformuyla ilgili olarak Karoli'ye yazdığı cevap konusunda **Rakoşi**'yi kabul ettim. Tavsiyelerimi söyledim, özellikle de, Macaristan Bağımsızlık Cephesi kurulurken işlerin platformunu hazırlayanlar Macaristan içinde bulunuyormuş, Karoli ile Rakoşi ve yurt dışından başkaları ise bu girişime katılıyorlarmış şeklinde düzenlenmesine, yani hiçbir **göçmenlik** unsuruna yer verilmemesine çok dikkat etmeleri tavsiyesinde bulundum.

- Nestorov'un hava kuvvetlerimiz için gerekli hava raporlarının ulaştırılmasını örgütlemek üzere gönderilecek olması nedeniyle **Morozov**'u ve **Nestorov**'u kabul ettim.

- Parti toplantısı yapıldı ve **Suharevski** (Devlet planlamadan) Anayurt Savaşı'nın cephe gerisinin organizasyonu (Sovyet savaş ekonomisinin sorunları) hakkında rapor sundu.

- İnoradio için **Bulgarca** yorumu redakte ettim.

27 Kasım 1942.

- Fransa ve İtalya konularındaki **komisyonun oturumu** (Jan, Marti, Erkoli, Man[uilski], Dim[itrov]). Fran[sa] için önerilen tasarı yetersiz. Yeniden işlenmesini önerdik. İtalya ile ilgili tasarıyı esas itibariyle onayladık, ama önemli ilaveler önerdik: İtalya'daki Alman birlikleri ve üslerinde düzeni bozup karışıklık yaratmak; faşistler cephesinin çözülmesini sağlamak ve İtal[yan] ordusunun bir kısmını İtalya'nın savaştan çekilme davasına kazanmak.

- Yemekhanede yolsuzluk ve israf olaylarını ortaya çıkaran muhasebeci **Petrova**'yı kabul ettim.

- Bugün Fran[sız] filosunun Tulon'da batırıldığı haberini **Jan** ve **Erkoli**'ye bildirdim.

- Ufa'daki adamlarımız ve okulumuz için malzeme siparişlerini **Mikoyan**'a gönderdim.

28 Kasım 1942.

- İnoradio için **Bulgarca yorumu** redakte ettim.

- **Rakoşi**'nin Karoli'ye **cevabını** (Londra'ya) Fitin vasıtasıyla gönderdim.

- Janet Ros'un Amerikan elçiliğinde muhabirlerle yapılan konuşmalar hak-

kındaki raporunu **Molotov**'a gönderdim.

- **Morozov ve Pavlov (belgelendirme** bölümünün çalışmaları konusunda). Moskova ve Ufa'daki personel dağılımı ve görev bölümüyle ilgili planı onayladım.

- **Morozov, Suharev, Sorkin** - Sorkin'de bulunan mali evrak dosyası hakkında. Bu dosyayla hiçbir yolsuzluk yapılmadığı anlaşıldı.

- Birinci Şube ve Personel Şubesi'nin birçok sorunu halledildi.

29 Kasım 1942. Pazar.

- Evde kaldım.

- **Erkoli, Torez ve Marti**'yi yanıma davet ettim.

Fransa ve İtalya'daki durumla ilgili birçok hususa açıklık getirdik.

Akşam birkaç film, bu arada 6 Kasım günü Kremlin'de yapılan tören ve Stalin'in raporu hakkındaki filmi izledik. Mükemmel bir montaj!

- Bulg[arca] yoruma Kız[ıl] Ordu'nun Merkez cephedeki ilerleyişi konusunun da eklenmesi için talimat verdim.

- **Busalov** (Kremlin'de Sıh[hiye] Dairesinin şefi), Prof. **Konçalovski**'nin bu sabah öldüğünü bildirdi!

Birkaç gün önce konsültasyon için yanıma gelmişti.

30 Kasım 1942.

- **Erkoli, Marti ve Torez**'in [KEYK] Sekreterliği için hazırladığı tasarıları son kez birlikte redakte ettik.

- **Toplantı** yaptık (Erkoli, Belov, Vilkov, Suharev, Morozov, Fridrih) ve KEYK'in Ufa'daki çalışmalarıyla ilgili sorunları ve Moskova'daki merkez ile Ufa şubesi arasındaki ilişkileri irdeledik.

- [KEYK] Sekreterliğini yarın toplantıya çağırdım. Almanya'daki durum ve Almanya Komünist Partisi'nin görevleri üstüne rapor sunulacak.

- Personel Şubesi'nin kimi sorunlarını ve par[ti] okulunun öğretim planını gözden geçirdim.

1 Aralık 1942.

- Pik'in Almanya ve komünist partisinin görevleri üstüne rapor sunduğu **KEYK Sekreterliği toplantısı**.

Somut sorunları görüşüp Sekreterlik adına bir karar tasarısı hazırlama görevini bir komisyona verdim.

- Üç İtal[yan] yoldaşı (Abdon **Montanyana**, Karlo **Bereonçini** ve Gaetano Covani **Ronkato**) cephede çalışmak üzere gönderdim.

- Polonya'ya, oradan da Çekoslovakya'ya aktarılmalarıyla ilgili olarak **Klayn** ile **Vetişka**'yı kabul ettim. Başta devamlı telsiz bağlantısı kurmak olmak üzere, Çekoslovakya'da yapacakları işler hakkında talimat verdim.

2 Aralık 1942.

- Ufa'daki işler, parti okulu, öz[el] okul, radyo programlarının yayınlanması ve diğer konulardaki **geri kalan** sorunları gözden geçirip **çözüme bağladım.**

- Ufa'daki çalışmaların yönetilmesiyle ilgili kimi somut sorunları Erkoli ile birlikte hallettim.

- Bizimle dolaysız bağlantı sağlamak ve ülkede partiye yardım etmek için İtal[yan] yoldaşları Yugoslavya üzerinden İtalya'ya gönderme konusunu **Erkoli** ve **Bianko** ile görüştüm.

Bianko (yönet[ici]), **Nager** (telsiz telgrafçı genç kız) ve **Sartori**'den (şifreci ve Bianko'nun yardımcısı) oluşan grup üzerinde karar kıldık.

Bu grupla ilgili teknik hazırlıklar için

Birinci Şube'ye talimat verdim.

- İnoradio için **Bulg[arca] yorumu** redakte ettim.

- Fransa, İtalya ve İspanya ve ayrıca Bulgaristan, Macaristan vb. yönelik radyo yayınlarının güçlendirilmesi ve iyileştirilmesi konusunu görüşmek için İnoradio müdürü **Polikarpov** ile toplantı yaptım.

Erkoli, Torez, Marti, Fridrih ve Fürnberg de katıldı.

- Yarın Ufa'ya gidecek olan **Erkoli** ve **Torez** ile vedalaştım.

3 Aralık 1942.

- **İliçov** (Kızıl Ordu İstihbarat Dairesi) ve onun polit[ik] işler yardımcısı yanımda. Yugosl[avya]'daki yoldaşların bize verdiği bilgilere dayanarak hazırlanmış, part[izan] savaşının sürdüğü yerlerin işaretli olduğu bir Yugoslavya haritası getirdiler.

Çin hakkında ve Ç[in] komünist partisinin iç durumuyla ilgili bilgi verdi.

Sintszyan hakkında da. Bizim işçileri aktarma konusunda anlaştık.

- **Belov ve Çervenkov** - İnoradio'daki Bulgar redaksiyonu hakkında.

Şimdiki redaksiyon şefi Karaivanov'un **Gromov** (polit[ik] bakımdan daha olgun) ile değiştirilmesi ve şimdiki spiker yeteneksiz olduğundan, **G. Kostov**'un spikerlik görevine atanması için **Polikarpov**'a mektup gönderdim.

- Fransa komünist partisi ve İtalyan komünist partisinin oluşan yeni durumla ilgili en yakın görevleri hakkında hazırlanan belgeleri **Stalin ve Molotov**'a gönderdim.

4 Aralık 1942.

- **Alman[ya] komünist partisinin sorunlarıyla ilgili komisyonun oturumu.**

Ek bilgi raporları dinledik; Anti-hitlerciler konferansı bildirge tasarısını görüştük. Alman yoldaşlardan bu tasarıyı **esaslı** bir şekilde yeniden işlemelerini, "Nationale Friedensfront"* ve "Nationale Friedensregierung"** konusunu, bunların kurulması için hangi polit[ik] örgütlere dayanacaklarını daha açık şekilde ortaya koymalarını ve özellikle vatan cephesinin savaş **platformunu** formüle etmelerini, konferansa katılacak olanlar arasına **muhalif nas[yonal] sosyalistleri** de katmalarını istedik.

- **Şçerbakov** aradı ve "Finlandiyalı paralel ses" (Eykiya) işinin Arhangelsk'ten radyo tekniğinin daha iyi olduğu Leningrad'a değiştirilmesini, Arhangelsk'e Finlandiyalı başka bir yoldaşın gönderilmesini önerdi. Kabul ettim.

5 Aralık 1942.

- **Stal[in], Fransız ve İtalyan** partilerinin rotası ve en yakın görevleriyle ilgili **belgeleri** uygun bulduğunu ve iki partinin bu doğrultuda çalışabileceğini bildirdi.

- Irak komünist partisi sekreteri **Salman**'ı kabul ettim. Irak'taki durum, partinin çalışmaları vb. hakkında bilgi verdi. Partinin rotası ve görevleriyle ilgili bir belge tasarısı hazırlamasını istedim ve Irak MK'nin sorunlarını o zaman görüşeceğimizi söyledim.

- Polonya'dan (Moloets) aldığım bir habere göre, 28 Kasım günü **Novotko**

---

* "Ulusal Barış Cephesi".
** "Ulusal Barış Hükümeti".

polis tarafından sokak ortasında öldürülmüş. Çok büyük kayıp! Ayrıntılı bilgi verilmesini, bu ele geçişin sorumlularının ortaya çıkarılmasını ve yönetimin güvenliği için hangi önlemlerin alındığının vb. bildirilmesini istedim.

- Leningrad'a naklini yapacağımız **Eykiya**'nın yerine Arhangelsk'e gönderilmek üzere **Holkunen**'i (Fin[landiya] radyo redaksiyonu üyesi) İnformbüro'ya gönderdim.

- **Rakoşi**'nin Transilvanya konusundaki yazısının Bolşevik dergisinde yayınlanmasını **Macaristan'dan yana** tavır koyduğu için durdurdum!

6 Aralık 1942. Pazar.

- Evde (Meşçerino) çalıştım.

İnoradio için **Bulgarca** radyo yorumunu redakte ettim.

- Dün **Sofya**'da yığınsal tutuklamalar olduğu ve bir günlük sıkıyönetim ilan edildiği haberini aldım.

Hristo Botev radyosunun nasıl tepki göstermesi gerektiğine dair talimat verdim.

- **Moloets**'e (Polonya) şu telgrafı **çektim**:

"Uğradığınız kayıpla, Novotko'nun ölümüyle ilgili ve bu büyük felaketten kimin sorumlu olduğu hakkında ayrıntılı bilgi gönderiniz. Öldürme haberini polis nerede ve nasıl duyurdu? Polisin eline belge, gizli buluşma yeri, şifre vb. geçti mi? Yönetimin güvenliği için hangi acil önlemler alındı? Novotko'nun işlerini kim devralıyor? Onun ölüm haberi radyoda ve basında verilebilir mi? Aldığınız bu darbe, belirlenen yere aktarılmış olması gereken elemanları almanıza engel olmayacak mı? Acele cevap bekliyoruz."

7 Aralık 1942.

- **Fridrih** - Basın ve Radyo Yayıncılığı Şubesi'nin günlük sorunlarıyla ilgili rapor sundu.

- Resmi Finlandiya radyosunun frekansları üzerinden "paralel ses" olarak yapacağı işler hakkında **Holkunen**'e talimat verdim. (Bu iş için Arhangelsk'e gitti.)

- **Fürnberg** - Avusturya komünist partisinin sorunları hakkında. Parti MK'nin Avusturya **köylülüğünün** sorunlarını ciddiyetle ele alıp somut sloganlar hazırlamasını ve partinin iç örg[ütsel] sorunlarını da önemsemesini önerdim.

- **Pik** - Alman komünist partisinin sorunlarıyla ilgili komisyonun çalışmaları hakkında. Komisyonun yarınki oturumu için hazırlık.

- **Bianko** - Yugoslavya üzerinden İtalya'ya aktarılacak **İtal[yan] grubunun** hazırlıkları hakkında.

8 Aralık 1942.

- **Almanya komisyonunun toplantısı.**

Rur bölgesi anti-faşistler konferansının yeni çağrı tasarısını görüştük. Bu çağrıyı (bildirge) son kez redakte etme görevini Alt Komisyona (Pik, Akerman, Man[uilski] ve Dim[itrov]) verdik.

- Fran[sız] ve İtal[yan] partileriyle ilgili (Stalin'in onayladığı) belgeleri, bilgi olarak **Şçerbakov**'a gönderdim.

- Üzerinde benim düzeltmelerimin bulunduğu Bulgaristan ile ilgili yazıyı Slavyane redaksiyonuna iade ettim.

- **Vorontsov**'a (Donanma İstihbarat) mektup gönderip, uygulanan **sıkıyönetimden** sonra Sofya'daki yöneti[ci] adamlarımızın ne durumda olduğunu öğrenmesini rica ettim.

9 Aralık 1942.

- Alman alt komisyonunun toplantısı.

Bildirgeyi genel hatlarıyla redakte ettik. Kesin olarak tamamı - yarın.

- **Kozovski** yanımda. TASS'daki çalışmalarında dikkate alması için, Bulgaristan'a ve diğ[er] Balkan ülkelerine yönelik propagandadaki konumlarımız hakkında kendisine bilgi verdim.

- 25 Aralık gününe kadar Çekoslovakya sorunlarını **esaslı** olarak ele almamızın mümkün olmadığını, bu nedenle Gotvald'ın yapacağı yolculuğu bu tarihe yakın bir güne belirlemek gerektiğini Ufa'ya bildirdim.

- **Mao Tsedun**'dan, aramızda kullandığı şifreyi Gomindancıların öğrendiğine dair duyumlar alındığı için, bu şifrenin **güvenli** olup olmadığını kontrol etmesini istedim.

10 Aralık 1942.

- **Alman alt komisyonunun** toplantısı.

Anti-hitle[rciler] konferansı bildirgesini son kez redakte ettik.

- **Morisenko** (garaj şefi).

Operatif işlere kesintisiz araba hizmeti sağlanması ve garaja telefon edildiğinde kimsenin cevap vermediği, böylece önemli operatif görevlerin suya düştüğü olaylara bir daha izin verilmemesi için talimat verdim.

- **Düklo**'ya, Fransa komünist partisinin rotası ve en ivedi görevleriyle ilgili belgeye dayalı bir direktif gönderdim.

- **Malenkov** ile KEYK'na avans olarak yabancı döviz tahsis edilmesi için anlaştım.

- İnoradio için **Bulgarca radyo yorumunu** redakte ettim.

- Filistin'den ve Filis[tin] komünist partisinden gelen materyalleri Dekanozov'dan aldım.

11 Aralık 1942.

- **Belov, Plişevski** (Personel Şubesi'nin işleri hakkında).

- **Santo,** Tambovsk kampındaki **Romen** subaylarıyla yapılan konuşmalar hakkında bilgi verdi. Yüksek rütbeli subaylardan 60'ı Krasnogorsk kampına (Moskova) nakledilmiş. Albay **Çernido** başta olmak üzere, bunların tamamı Hitler'in galip geleceğine inanmadıklarını açıkça ifade ediyor ve Romanya'nın **yabancı** çıkarlar uğrunda savaştığı görüşünde olduklarını söylüyorlar. Bunları kamuoyu önünde de açıklamaya hazır olduklarını, ancak bunu Almanya'dan yana savaşa katılmanın düşmanı olarak bilinen ve çok sevilen biri olduğu için (savaş tutsağı olarak Moskova'da bulunan) general **Kotsariki** ile birlikte yapmak istediklerini belirtiyorlar.

- **Sorkin** - Birinci Şube'de daha fazla çalışamayacağını anlattım ve Personel Şubesi'nde iş teklif ettim.

- **Marti,** general **Peti** ve baş[ka] bir Fran[sız] subayıyla buluşmasını anlattı. Onlar **Darlan**'ın Kuzey Afrika'daki davranışından çok rahatsız.

Braudır'a telgraf çekerek, Cezayir'deki anti-faşistlerin serbest bırakılması için kampanya başlatmalarını ve bu bağlamda Ruzvelt ve Hil'e öneride bulunmalarını teklif ettim.

12 Aralık 1942.

- Karaivanov ve **Şenberg**'i (Polonyalı telsiz telgrafçı genç kız) Irak'a gönderilmek üzere kabul ettim. Görevleri - bizimkilerle bağlantı için telsiz noktası temin etmek ve Irak'taki ve Suriye'deki

durum hakkında bilgi toplamak.

- **Fürnberg, Fridrih** - Kuybişev'den (güçlü radyo vericisi vasıtasıyla) gelen "**paralel** ses" hakkında. Macaristan, Çekoslovakya ve Avusturya için de bu uygulamaya gidilmesi talimatını verdim.

- **Volf, Slutsker** - Komünist Gençlik Enternasyonali'nin sorunları hakkında.

- **Mirov** derginin sıradaki sayısı hakkında. Sayının içerik planını onayladım.

13 Aralık 1942.

- Evde çalıştım.

Bulg[arca] yorumu redakte ettim.

- Vılko ve Lena çocuklarıyla bizdeydi.

14 Aralık 1942.

- KEYK Birinci Şube **personeliyle toplantı** yaptım.

(Şube şefi **Morozov**; ülkelere göre uzman raportörler: Georgiev (Balkanlar), **Helfand** (Ba[tı] Avrupa), **Godunov** (Amerika, Japonya), **Kogan** (Doğu), **Bolşakov** (Hindistan ve Yakın-Doğu), **Kats** (insanların karşılanması, uğurlanması, kayıtlarının yapılması vb.), **Kalyukin** (göreve gönderilen par[ti] işçileri için gerekli belgelerin hazırlanması.)

Şube şefini ve personeli dinledim. İlişkiler iyi değil. Hava sağlıklı değil. Suç ve sorumluluk her iki tarafın.

Şube şefinin ve personelin karşılıklı ilişkiler konusundaki görevleri hakkında sıkı talimat verdim ve Birinci Şube'nin ana görevlerini anlamadaki birçok hatayı düzelttim. Ana görevler - dış ülkelerdeki partilerimizle güvenilir bağlantıyı temin etmek, bu partilerin provokatörlere, döneklere ve düşman polisine ve istihbaratına karşı verdiği savaşta onlara yardımcı olmaktır.

- **Muayene ve tahliller için akşam Kremlin Hastanesi'ne alındım.**

Burada çalışmaya devam edeceğim.

15 Aralık 1942.

- **Kremlin Hastanesi'nde.**

Çalışma şartları mükemmel (rahat ve uygun çalışma odası).

"**Üretimden kopmadan**" tedaviye başlıyorum.

Genişletilmiş doktorlar heyeti: Sıh[hiye] Dai[resi] şe[fi] **Busalov**, Profesör **Vinogradov**, Profesör **Burmin**, Profesör **Haçaturov**, Profesör **Klinkovşteyn**, Doktor **Mayorov**, Doktor **Duşenkin** (diyet[isyen]).

Sonuç: **İnsulin** kullanmadan da, **rasyonel, diyet[li]** beslenmeyle metabolizmayı ayarlama (şekeri atma!) umudu var.

Beslenmem ve vaktimin dağılımı rejime bağlandı.

Üç gün boyunca **günde dört kez kan ve idrar tahlili.**

Kardiografi; boğaz ve burun muayenesi; röntgen vb.

Henüz **tehlikeli** bir şey yok, ama durum **ciddi**.

- Tüm **günlük işleri,** genellikle olduğu gibi Komintern'de değil, **hastanede hallettim.**

16 Aralık 1942.

- Çin büyükelçimiz **Panyuşkin** yanımda. Çin'deki işi ve Çan Kayşi ile Çin KP arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi için Dış İşlerine yaptığı öneri hakkında bilgi verdi. Söz konusu ilişkilerle ilgili olarak, Çan Kayşi ile komünist partisi arasında görüşmeler ve anlaşma sağlanması için altı maddeden oluşan bir platform teklif etti:

1) 18. Ordu grubunun (200.000 kişi-

lik) Çan Kayşi'nin başkomutanlığını kabul etmesi ve iç komutanlığının korunması koşuluyla, Çin ordusuna katılması.

ÇKP'nin diğer silahlı kuvvetleri ise Çan Kayşi'nin karargahına bağlı askeri komutanlığın emrinde hareket eden partizan birlikleri olarak kabul edilmeli.

2) 18. Ordu grubuna her çeşit silah ve gıda maddesinin temin edilmesi.

3) Tüm karargah ve askeri bölgelere 18. Or[du] grubundan temsilcilerin dahil edilmesi ÇKP temsilcilerinin ordu pol[itik] işler dair[esi] komutan yardımcılığına atanması.

4) Özel Bölge etrafındaki ablukanın kaldırılması, komünistlere karşı kovuşturmalara son verilmesi ve E Tin ile 4. Ordu'dan işçilerin serbest bırakılması.

5) Çin'in savaştan sonra demokratik düzeni hakkında Çan Kayşi hükümetiyle ortak anlaşma hazırlanıp yayınlanması.

6) Tüm Çin topraklarında Komün[ist] partisinin legal olması, parti çalışmaları ve komünist partisinin merk[ez] organı Sinhua Jibao gazetesinin dağıtımı için normal koşulların yaratılması.

Bu platform ilgili makam tarafından onaylandıktan sonra, o diplomasi vasıtasıyla, ben de KEYK yoluyla, Çan Kayşi ile komünist partisi arasındaki ilişkilerin böyle bir çözüme bağlanması için yardımcı olma konusunda anlaştık.

- Sabahtan akşama kadar değişik doktor muayenelerinden geçtim:

1) Profesör **Vinogradov** ve Dr. **Mayorov;**

2) Profesör **Preobrajenski** ve Dr. **Potapov;**

3) Profesör **Fronşteyn** ve Dr. Mayorov;

4) Dr. **Manyukova** (göz doktoru);

5) Kardiyografi:

6) Tahlil için dört kez kan aldılar.

- Birçok **günlük** işi gözden geçirdim.

- Günün ikinci yarısında Rozi ve Mitya yanımdaydı.

- Dün **Manuilski** sokakta düşmüş ve ağır yaralanmış. Durum ciddi. Tedavisiyle ilgili elden gelenin yapılması için önlem aldım.

17 Aralık 1942.

- Dr. **Lipetts** yeni protezler için **ölçü** aldı.

- Prof. Burmin, Vinogradov ve Mayorov. Beni muayene ettiler; durumun kötü olmadığı kanısındalar. Kanda ve idrarda şeker tahlilleri iyi.

- Panyuşkin telefon etti ve **Vyaçeslav Mihayloviç** [Molotov] ile yapılan görüşmede anlaşıldığına göre, [SKP(b)] MK'nin, Çan Kayşi ile komünist partisi arasındaki ilişkilerle şimdilik meşgul olmayacağını ve bu nedenle bu konuda önerilen planı ertelemek gerektiğini bildirdi.

- Rozi ve Mitya uzun süre yanımda kaldı.

18 Aralık 1942.

- Yine konsültasyon:

Busalov, profesörlerden **Burmin, Vinogradov, Hlaçaturov, Klinkovşteyn,** doktorlardan: **Mayorov ve Duşenkin. İnsulin uygulamadan şekerimi** düşürebileceklerinden eminler. Bütün sorun, **rasyonel beslenme rejimi artı spor ve yürüyüşler** yapmakta.

- KE dergisinin sıradaki sayısı için kimi yazıları gözden geçirdim.

- Tüm **acil** günlük işleri hallettim.

- **Eykiya**'yı ("Finl[andiyalı] paralel

ses") kabul etmesi için **Şçerbakov**'a telefon ettim. Akşam Şçerbakov telefon edip, onu kabul ettiğini bildirdi. **Eykiya**'nın karısını KEYK'in yatakhanesine yerleştirme işini benim halletmemi rica etti.

19 - 24 Aralık 1942.

- Kremlin Hastanesi'nde.

24 Aralık - Tahlillerin hepsi bitti. Galiba durum açık. Bozulan metabolizma: 1) belirlenen diyet; 2) spor; 3) yürüyüşler sayesinde düzelebiliyor. Şimdilik **insulin** gerekmiyor.

Profesörlerle, doktorlarla ve yard[ımcı] personelle vedalaştım ve beni taburcu ettiler.

Akşam Rozi ile birlikte Sa[nat] Tiyatrosu'nda Cephe oyununu izledik.

23 Aralık 1942.

Londra'daki mül[teci] hü[kümetler] nezdinde büyükelçimiz **Bogomolov** geldi. Çok ilginç şeyler anlattı. Londra'daki şu mült[eci] hü[kümetler] ve krallar ve onların çevresi garip bir manzara oluşturuyor. Polonyalılar aşırı gerici ve bize düşman. Yugoslavlar tam kargaşa içinde. Dö Gol'ün çevresi iğrenç ve casus yuvası. Beneş'in içtenliğine güvenilemez, ama yine de Çekler daha iyi davranıyor.

24 Aralık 1942.

- **Çekler'in sorunlarını** görüşmek için **Gotvald** Ufa'dan geldi.

25 Aralık 1942.

- **Gotvald** ile sohbet. Çekler'in Ufa'daki çalışmalarını ve Çekoslovakya komünist partisinin önünde duran özel sorunları anlattı.

[KEYK] Sekreterliğinin toplantısı için rapor hazırlaması konusunda anlaştık.

- **Rakoşi** burada. Karoli'nin bizim elçiliğimiz vasıtasıyla Rakoşi'den haber aldım diye boşboğazlık ettiğini; bunun sonucu olarak "komşularımızın" Karoli ile bu konuda ilişkide olmayı reddettiklerini Rakoşi'ye bildirdim.

- Akşam Birlikler Evi'nde - Ukr[ayna] Sov[yet] Sos[yalist] Cumhuriyeti'nin 20. Yılını kutlama töreni.

Kalinin, Molotov, Şçerbakov ve başkalarını gördüm.

26 Aralık 1942.

- **İvanov** (Moğo[listan] Cumhuriyeti'ndeki elçimiz) ve **Valfong** (İçişleri Bakanlığı) burada. Moğo[listan] Cumhuriyeti ile **Yanan** (Çin) arasında daimi "yol" - KEYK ile Çin komünist partisi MK arasında doğrudan bağlantı kurma sorununu görüştük. Gerekli som[ut] önlemleri belirledik.

- **Marti,** gene[ral] Peti ve diğer Fransız subaylarıyla yaptığı yeni görüşmeler hakkında bilgi verdi. Hepsi de SSCB'ye ve Stalin'in dahice yönetimine hayran.

- **Fridrih,** Basın ve Radyo Yayıncılığı Şubesi'nin sorunları hakkında.

Gelecekteki işler için talimat verdim.

- İnoradio için Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim.

27 Aralık 1942. Pazar.

Evde çalıştım.

28 Aralık 1942.

- Dev[let] Güv[enlikten] kıdemli binbaşı **Fitin** ve Dev[let] Güv[enlikten] binbaşı **Yakovlev** yanımda.

Hollanda, Belçika, İsveç, Norveç, Fransa ve diğer ülkelerle bağlantılara ilişkin birçok sorunu görüştük. Bir dizi somut önlem belirledik - bizden destek gibi.

- **Gotvald** ile Çekoslov[akya] komünist partisinin [KEYK] Sekreterliği top-

lantısında görüşülecek sorunlarını belirledik.

- Personel Şubesi'nin bir dizi sorununu gözden geçirdim.

- KE dergisinin Aralık 1942 sayısının **prova** nüshası geldi.

- MOPR Başkanı **Şaronov** yanımda. Devrimcilere Uluslararası Yardım Örgütü'nün çalışmalarını ve başarılarını anlattı. MOPR'un, bugünkü görevlerine daha uygun düşen "**faşizmin kurbanlarına yardım örgütü**"ne dönüştürülmesini önerdi.

29 Aralık 1942.

- Büyükelçi **Bogomolov, Gotvald**'a Londra'daki Çekosl[ovakya] hükümeti ve mültecileri hakkında, **Marti**'ye de Dö Gol ve çevresindekiler hakkında daha ayrıntılı bilgi verdi.

- [KEYK] **Sekreterliğinin toplantısı.**

Gotvald'ın raporu. Sorunların görüşülmesini komisyona (Got[vald], Şverma, Rakoşi, Koplenig, Florin, Marti, Manuilski, Varga, Volf, Kolarov, Dim[itrov]) havale ettik.

- **Aylonin** (Donanma İstihbarat), onların telsiz noktasında bizim Sof[ya] radyosunun dinlendiğini bildirdi. Sof[ya] radyosundan bir bilgi verilirse, onu bana göndermeye söz verdi.

30 Aralık 1942.

- **Çek** sorunuyla ilgili komisyonun oturumu.

İncelenip çözülmesi gereken pek çok karmaşık ve tartışmalı sorun var: 1) Çekler ile Slovaklar arasında, Çekler ile Südet Almanları arasında, Slovaklar ile Macarlar arasındaki uyuşmazlıklar, Alman işgalcilerine karşı ulusal tek cephe platformunun tüm bu taraflarca kabul edilmesinin şartı olarak, nasıl aşılabilir; 2) Nasıl bir Çekoslovakya için savaşılıyor - Çeklerin hegemonyasındaki -**önceki**- için mi, bir başkası için mi; 3) Çekoslovakya'nın sınırları sorunu; 4) Beneş'e ve onun Londra'daki hükümetine karşı tavır vb.

Gotvald'ın tasarısı tatmin edici değil. Karar tasarısını yapılan tartışmalar temelinde yeniden işleyip komisyonun 2 Ocak 1943 tarihinde yapılacak oturumuna sunmasını istedim.

- **Morozov** Birinci Şube'nin çalışmalarını ve sorunlarını anlattı.

31 Aralık 1942.

- Avusturyalı savaş tutsağı **Angerman**'ı kabul ettim. Avusturya KP'nin değerli aktifi. **Schutzbund*** üyesiymiş, Şubat 1934 Viyana ayaklanmasına katılmış, 36-37 yıllarında Lenin Okulu'ndaymış. Şubat 1942'den beri - Doğu cephesinde. Ekim ayında Kızıl Ordu'dan yana geçmiş. Çok olumlu bir kişi izlenimi bırakıyor. Avusturya'da illegal olarak çalışmaya hazır. Oradaki dostlarının yardımıyla yerleştikten sonra, partiyle bağ kurma olanağı varmış.

- **Sudoplatov** (İçişleri Bakanlığı) yanımda. Bakanlığın vereceği görevle Avusturya'ya gönderilmek üzere **Angerman**'ı onun emrine vermemi rica ediyor. Ricasını yerine getirmek için üç şart koştum: 1) En yakın zamanda, güvenli yoldan gönderilmesi; 2) Aynı zamanda bizim vereceğimiz parti görevlerini de yerine getirmesi; 3) Yalnız bize çalışmak üzere, birkaç ay sonra em-

* Schutzbund - Avusturya işçilerinin silahlı savunma örgütü (Ç.N.).

rimize verilmesi.

- **Mirov** - redaksiyon sorunları hakkında. Derginin **Ocak** sayısının **geçici** içeriğini onayladım.

- **Fridrih** - **doğrudan Yılbaşıyla** ilgili propagandamız için talimat verdim.

- **Yeni yılı** evde, aile ortamında karşıladık.

- Ağır, çetin, ama fevkalade bir yıl tarihe karışıyor! İnsanlığın geleceği için önemi bakımından çok on yıllara bedel bir **yıl***!

1 Ocak 1943.

- Vılko, Lena ve çocuklarıyla birlikte evde geçirdik, Tovstuha da kızıyla oradaydı.

2 Ocak 1943.

- **Koplenig** – Avusturya işleri hakkında. "Komşuların" istemiyle Avusturya'da çalışması için **Angerman**'ı bize vermeyi kabul etti.

- **Pauker** - Romanya işleri hakkında. Romanya'ya yönelik radyo propagandasının ve Romen savaş tutsakları arasındaki çalışmaların daha iyi organize edilmesi için kendisine kimi tavsiyelerde bulundum.

- Personel Şubesi'nin bazı sorunlarını gözden geçirdim.

- Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim.

3 Ocak 1943.

- **Çek** komisyonunun **toplantısı** – Çekoslovakya KP'nin politik hattı ve en yakın görevleriyle ilgili **ek belgesini** görüştük. Son redaksiyon işlerini Dim[itrov], Gotvald ve Şverma'ya havale ettik.

- **Limandan** şu kutlama telgrafını aldım:

"Değerli Georgi Mihayloviç,

Dimitrov Vapuru tayfası Sizi Yeni Yıl dolayısıyla kutlar ve emekçiler yararına daha nice uzun ömürler diler. Adınızı taşıyan vapur, 1942 yıl[ını] yeni başarılarla tamamladı – gemi öngörülen süreden önce tamir edildi, savaşın verdiği arızalar giderildi; zaferi kolaylaştırmak için gerekli binlerce ton malı daha cepheye ulaştırdık. Aralık ayının taşımacılık planını yüzde 151,11 yerine getirdik. Sizi temin ederiz ki, 1943 yılında da partinin ve hükümetin vereceği tüm görevleri sadakatla ve azimle yerine getireceğiz.

Yaşasın kudretli bolşevik partisi ve onun yönetmeni Stalin yoldaş!

Genel Kurul'un verdiği görev üzerine: Kaptan Morozov, polit[ik] iş[ler] yönetmen yard[ımcısı] Buşeviç, gemi komi[tesi] baş[kanı] Stepanyan."

4 Ocak 1943.

- Gotvald ve Şverma ile birlikte **Çek belgesini** redakte ettik: "Çekoslovakya Komünist Partisi'nin politik hattı ve yakın görevleri".

- **Merkulov**'un (NKVD Bakan Yar[dımcısı]) Özbekistan Cumhuriyeti'ndeki siyasi mültecilerin son derece ağır durumuyla ilgili mektubu dolayısıyla **Yusupov**'a (Özbekistan MK sekr[eteri]) şöyle bir yazı gönderdim:

"Değerli Yusupov yoldaş,

İşbu yazıya ekli olarak Size Merkulov yoldaşın (SSCB NKVD Bakan Yard.) mektubunu gönderiyor, Özbekistan SSC topraklarında yaşayan İspanyol ve diğer siyasi mültecilerin durumuyla bizzat il-

* Asıl metinde üstü çizilmiş: "sahip olan".

gilenmenizi ve olası acil önlemleri almanızı ısrarla rica ediyorum. Kendi ülkelerinde bizlerin ortak yüce davasına yardımcı olabilecek birçok insanın hayatının kurtarılması, çalışma yeteneklerinin ve manevi varlıklarının korunması söz konusudur. Ancak bu sorun, sizin de bildiğiniz gibi, Sovyet insanlarımızın enternasyonal dayanışması açısından, önemli politik önem de taşımaktadır.

Alacağınız önlemler hakkında beni bilgilendirmeyi, lütfen, reddetmeyin.

En iyi dileklerimi sunarım.

Kuvvetle elinizi sıkarım.

Yol[daş] selamlarıyla, G.D[imitrov]".

- Dimitrov Vapuru tayfasının **selamlama** telgrafına cevap gönderdim.

5 Ocak 1943.

- **Gotvald** ve **Şverma** ile birlikte Çekoslovakya Komünist Partisi'nin örgüt ve kadro sorunlarını görüştük. Partinin pratik örgüt[sel] görevleri konusundaki sorumsuzca tutumlarını sert bir şekilde eleştirdim...

Gotvald ile vedalaştık.

Yarın Ufa'ya dönüyor.

- **Küne**'ye (Ulbriht'in karısı) Almanya'daki gerçek durumu açığa vurmak için Alman basınından nasıl daha iyi yararlanması gerektiği konusunda kimi somut talimatlar verdim.

- **Personel Şubesi**'nin birçok **sorununu** gözden geçirdim.

- KE dergisinin Ocak ayı sayısı için başyazının **planını** gözden geçirdim.

6 Ocak 1943.

- **Irak** konusunda oturum. Katılanlar: Marti, Fridrih, Plişevski, Morozov, Belov. Irak KP sekreteri Salman'ın raporu.

Devamı – **yarın**.

- Avus[turyalı] bayan **Souçek** yoldaşı (çok hazırlıklı **telsiz-telgrafçı**) kabul ettim. **İrtibat noktası** örgütlemek üzere kendisini Hindistan'a göndermeyi düşünüyorum.

- **Fediçkin** (NKVD'de şube şe[f] yar[dımcısı] - Sudoplatov'un yanında) Mayıs 1942'de bizden yana geçmiş **Hırvat pilotlar** hakkında yazı getirdi.

Bunlardan Yugoslavya KP üyesi olduğunu iddia eden (Super adında) birini bana getirmesi için anlaştık.

- İnoradio için Bulgarca radyo yorumunu **redakte ettim.**

7 Ocak 1943.

- **Bogomolov**'a Çekoslovakya KP kararını ve **Nosek ile Kraybih** için direktif yazısını (mikrofilme kayıtlı) Londra'ya gönderdim.

- **Irak** konusundaki **toplantının** devamı. [KEYK] Sekreterliği kararı ve Irak KP karar tasarısı hakkında **tavsiyelerde** bulundum.

- **Novotko**'nun Varşova'da öldürülmesinden sonra Polonyalı yönetici yoldaşlar arasında, Novotko ile birlikte bulunan **Moloets** hakkında kuşkular uyanmış. Onun garip davranışları kuşkuları daha da artırmış. Bugün aldığım habere göre, bizimkiler 29 Ara[lık] günü Moloets'i ortadan kaldırmış(!) ve geçici bir yönetim oluşturmuş: **Gudar, Fornalska, Kovalski...** Durum son derece ciddi ve tehlikeli.

8 Ocak 1943.

- **Pauker** – Romanya sorunları hakkında.

(Ülkedeki Rom[en] birlikleriyle ilgili olarak hangi sloganlar yükseltilmeli?)

Talimat verdim: 1) Cepheye gitmeyi reddetsinler; 2) Hitler[ci] savaşın hemen durdurulması için ısrar etsinler; 3) Al-

manların ajanı olarak ve savaşı sürdüren bir hükümet olarak Antonesku hükümetini, halkla birlikte düşürsünler; 4) Halk gösterilerine vb. karşı çıkmasınlar.

- **Rakoşi** - Macaristan sorunları hakkında. Macar savaş tutsakları arasındaki çalışmalar vb. hakkında bilgi verdi.

- **Ernandes,** Tiflis'deki NKVD taburundaki İspanyol yoldaşların zor durumu hakkında bilgi verdi.

Acil önlem alınması için **Sudoplatov** ile anlaştım.

- **Mosko[va] hava filosu** için para toplamak üzere parti toplantısı.

5.000 Ruble yatırdım.

9 Ocak 1943.

- **Marina Raskova** gör[ev] başında ölmüş!

- Moloets'in ortadan kaldırılmasıyla ilgili olarak **Polonya sorunlarını görüştük.** (Bununla ilgili şifreli yazıyı imzalayanlar; **Finder** (üçlü üyesi), **Fornalski** (MK üyesi), **Gomulka** (Varş[ova] komitesi üyesi) ve **Yuzvyak** (Hal[k] Muhafız Kıtaları Kurmay Baş[kanı]). Bunların tamamının tartışmasız dürüst ve sadık yoldaşlar olduğu ve par[ti] işlerinin yöneticiliğiyle geçici olarak görevlendirilebileceğini tespit ettik.

Varşova'ya şu şifreli yazıyı gönderdim:

"Geçici dörtlünün, Novotko'nun yönetiminde başlatılan parti işlerinin sürdürülmesi için gerekli tüm önlemleri acilen almasını ve bizimle tamamen güvenilir ve sürekli bağlantıyı temin etmesini öneriyoruz. Moloets'e karşı alınan önlem par[ti] kadrolarının bir kısmının karşılıklı olarak yok edilmesi tehlikesiyle dolu olduğu için, parti aktiflerinin mücadele birliğinin ne pahasına olursa olsun, korunması gerekmektedir. Niyetlerinizin dürüstlüğünde kuşkumuz olmamakla birlikte, Moloets yönetimden başka yöntemlerle uzaklaştırılmalı ve etkisiz hale getirilmeliydi. Novotko'nun ölümünü araştıran komisyonun varacağı sonuçları bekliyoruz. Partiyi düşman darbelerinden korumaya ve parti saflarına düşman unsurların ve provokatörlerin sızmasına karşı önlemler hakkında bize düzenli bilgi verin. Üçlünün çalışmaları için Novotko'ya gönderdiğimiz talimat ve direktiflerden Finder'in bilgisi olup olmadığını bildiriniz. İşbu yazıyı alıp almadığınızı bize bildiriniz."

10 Ocak 1943.

- Evde çalıştım (Meşçerino'da).

İnoradio için Bul[garca] radyo yorumunu redakte ettim vb.

11 Ocak 1943.

- **Slobodna Yugoslavya redaksiyonunun sorunları** ve **Halk Veçe'si**[176], Yugoslavya'daki **anti-faşist gençlik kongresi** vb. ile ilgili olarak gelen yazılar hakkında toplantı.

(Fridr[ih], Dragiç, Volf, Ponomaryov.) Yugosl[avya] hükü[metine] karşı ve Mihayloviç'e karşı açıklamaların üzerinde, **ve ayrıca, yalnız komünist partisinin** halka sadık kaldığı görüşü üzerinde özel olarak durulmamasını tavsiye ettim.

- **Santo – Savaş Tutsakları Arasında Çalışmalar Komisyonu** hakkında. Kendisine **somut** talimatlar verdim.

- **Bukatin** (mikrografi, kriptografi vb. şubesi şefi). Şubenin çalışmaları ve çözüm bekleyen sorunlar hakkında bilgi verdi.

- Personel Şubesi Meslektaşlar Kuru-

lunun birçok tutanağını **gözden geçirdim.**

- **Vişinski** (Dışişleri Bakanı) aradı. Sov[yet] hük[ümetinin] **Mihayloviç** (Yugosl[avya]) ile ilgili girişiminde, partizanlar konferansında alınan kararların ve atılan imzaların kullanılması konusunda bana fikir danıştı.

12 Ocak 1943.

- **Marina Raskova**'nın cenaze töreninde – Kızıl Meydan'da cenaze mitingi, **kül kabı** – Kremlin duvarında.

- **Marti**, Fran[sız] general **Peti** ile yaptığı sohbetiyle ilgili bilgi verdi. General kendisi ile Dö Gol'ün diplomat[ik] temsilcisi **Garo** arasında ciddi bir anlaşmazlık belirdiğini söylemiş. Garo, Peti'nin askeri misyonunu kendi emri altına almak istiyormuş. Bu konuda rapor sunmak için Peti, Dö Gol'e kendi adamını gönderiyor.

Marti'ye Dö Golcülerin iç kavgalarına ne doğrudan, ne de dolaylı yoldan karışmamasını tavsiye ettim.

- Öldürülen **Novotko**'nun yerine Polonya'ya gönderebilmemiz için Polonyalı aktif **Kolski**'nin ordudan (Polit[ik] Dai[re]'den) serbest bırakılması konusunda **Şçerbakov**'a bir mektup yazdım.

13 Ocak 1943.

- **Şçerbakov**'un makamında (MK). **İnoradio'nun yaptığı radyo propagandası** konusunda danışma toplantısı. Katılanlar: Şçer[bakov], Aleksandrov, Havinson, Polikarpov, Krujkov, Manuilski ve ben. Havinson (TASS) ile Polikarpov'un (İnoradio) raporlarını görüştük. Değişmiş olan durumdan hareketle, radyo propagandasına daha sürekli bir nitelik kazandırmak, Almanlara ve onların uydularına darbelerden sonra kendine gelmelerine izin vermemek; vasal ülkelerde ve işgal altındaki ülkelerde Almanların zayıfladığını, bu ülkeler üzerinde artık önceki kadar baskı yapmalarının mümkün olmadığını ve bunlara karşı direnme olanaklarının arttığını vb. özellikle vurgulamak; tarafsız ülkelerde propagandayı artırmak gerektiğini tespit ettik.

Somut öneriler açık ve özlü bir şekilde kaleme alınarak, görüşlerini ve kayıtlarını almak üzere, konferansa katılanlara gönderilecek.

- **Fridrih** İngiliz radyosunun Bulgaristan hakkında bir haberini bildirdi – yığınsal tutuklamalar, polis ile ordu arasında çatışmalar, Harp Akademisi'nde isyan vb.

14 Ocak 1943.

- **Fridrih, Glaubauh** – telgraf **ajansımızın (Supress)** ve onun Amerika şubesi İnternkontinent Nius'un çalışmaları hakkında.

Amerik[an] adalet bakanlığı Int. Nius'un propaganda malzemeleri dağıtan bir yabancı ajans olarak tescil edilmesini önermiş. Bizim Amerikalılar bunu yapamayacaklarını ve çalışmalarına (bülten yayınlamak vb.) son vereceklerini bildirmişler. Supress'in bu konudaki (Jan Rişar Blok'un imzaladığı) telgraf metnini ve (Int. Nius'un Moskova'daki Amerik[an] muhabiri) Janet Ros'un telgrafını onayladım. Ajansımızın Ameri[ka] şubesinin çalışmalarını sürdürmesi için gerekli tüm önlemlerin alınmasını önerdim.

- **Suharev, Mindin.** Lesnoy Kurort'taki (Gorki İli'nde) yatılı çocuk okulunun durumu hakkında bilgi verdiler. Okulda çalışmayan ve gereksiz ye-

tişkinlerin buradan uzaklaştırılması gerekir. İaşe vb. masraflarının tasarrufuna yönelik sıkı bir düzenleme getirilmeli. En önemlisi çocukların güvence altına alınmasıdır.

- Sırbistanlı yoldaş **Laziç**'i (İnoradio çalışanı) kabul ettim. Gerçek adı **Laza Stefanoviç**. Kendisini Slobodna Yugoslavya redaksiyonuna almayı düşünüyorum.

15 Ocak 1943.

- **Bolşakov** (İstih[barat] Da[iresi]). **Yanan**'dan gelen ve Van Min'in ağır hasta olduğunu bildiren bir haber. Çendu'da ya da SSCB'de tedavi edilmesi gerekiyor, ama galiba Mao Tsedun ile Kon Sin, kendi haklarında uygun olmayan bilgi vereceğinden korktukları için, onu Yanan'dan bırakmak istemiyorlarmış. İstih[barat] Da[iresi] temsilcisine Çinli yoldaşların bu i[ç] işlerine karışmamasını tavsiye ettim.

- **Draganov**'u (Rom[anya] KP işçisi) kabul ettim. Karaganda'daki (Spasozavodsk kampında) savaş tutsakları arasında yürüttüğü çalışmalar hakkında bilgi verdi.

- **Usieviç**'i (Polonya için Kuybişev'de yayımlanan derginin sor[umlu] redaktörü kadın) kabul ettim. Dergi redaksiyonunun çalışmaları hakkında bilgi verdi. **Lyampe**'yi çok övüyordu. Polonya hakkında kendisine kimi bilgiler verdim.

- **Belov, Sorkin, Blagoeva** – Personel Şubesi'nin sorunları hakkında.

16 Ocak 1943.

- [KEYK] Sekreterliğinin **Savaş Tutsakları Antifaşist Okulu** ve savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili danışma toplantısı.

Okul müdürü **Yantsen** rapor sundu.

Şu görüşlerden hareketle somut öneriler hazırlaması için bir komisyonu görevlendirdim:

1) Okul gerekliliğini kanıtladı ve çalışmalarını sürdürmeli;

2) Okulun kapsamı genişletilmeli, Alman, Macar, Romen, Avusturya, İtalyan ve Polonya-Hırvatistan-Slovak bölümleri olmalı;

3) Okul Moskova yakınlarına taşınmalı;

4) Okul müfredatına savaş tutsakları arasında çalışmalar ve düşman birliklerinin moralini sarsma konusunda uygulamalı hazırlık dersleri de katılmalı;

5) Okulda savaş tutsağı subaylar için seminer olmalı;

6) Yeni ders yılında okula alınacak tutsakların daha iyi seçilmesi sağlanmalı.

17 Ocak 1943. Pazar.

Evde çalıştım.

- **Johannes Becher**'in Deutsche Sendung* broşürünü gözden geçirdim.

- **Ponomaryov**'un Pravda için yazısını gözden geçirdim.

- İnoradio için **Bulgarca yorumu** redakte ettim.

18 Ocak 1943.

- Parti tekniği bölümünün (mikrografi, kriptografi vb.) sorunlarını gözden geçirdim ve 1943 yılı çalışma programını onayladım.

(Morozov, Bukatin, Zimin.)

- **Alyonin**'i (Den[iz] İstih[barat]'tan) ve Bulgaristan'dan gelen adamı – Varna'daki eski muavin-konsolos **Suhov**'u kabul ettim. Suhov Bulgaristan'daki du-

* Yohanes Beher. Alman Yayını.

rum hakkında bilgi verdi. Yazılı şekilde daha ayrıntılı bilgi vermesini önerdim.

- 1943 yılı için yabancı döviz olarak avans verilmesi konusunda Andreev (MK) ile anlaştım.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu gözden geçirdim.

- Haber:**Leningrad ablukası yarıldı.**

19 Ocak 1943.

- **Rakoşi – yeni tutsak edilen** savaş tutsaklarının bulunduğu kamplara Macar yoldaşların gönderilmesi; Macaristan cephesinde bağımsızlık için kampanyanın yoğunlaştırılması ve ba[şka] sorunlar hakkında.

- **Ponomaryov** – Pravda için kaleme aldığı yazıda yapılması gereken düzeltmelerle ilgili talimatlar verdim.

- Öz[el] komisyonun anti-faşist askeri okulla ilgili yapacağı etkinlikleri onayladım.

- Personel Şubesi ve 1. Şube'nin belgelerini gözden geçirdim.

20 Ocak 1943.

- **Profesör Kogan**'ı (Ufa'dan) kabul ettim. Ufa'daki elemanlarımızın sağlık durumları ve aldığı önlemler hakkında bilgi verdi. İşinden memnun.

- Beher'in broşürüyle ilgili olarak **Pik** ve Alman yazar **Yohanes Beher** yanımdalar. Beher'e **tüm** Alman halkını **"verdorben, mit schlechten und gefaerlichen Eigenschaften"*** olarak göstermesinin politik açıdan uygun olmadığını anlattım. Alman halkının asıl özünde sahip olduğu olumlu niteliklerin belirtilmesi ve gösterilmesi gerektiğini, bu niteliklere dayanarak Alman halkının ayağa kalkıp Hitlerciler kliğinden kurtulabileceğini, üzerindeki ayıbı silebileceğini ve **"die schlechten und gefaerlichen Eigenschaften"**** yenebileceğini söyledim. Kendini düzensiz ve yıkıcı bir şekilde kırbaçlama anlamında değil, ama ciddi bir ulusal özeleştiri yapılmalıdır, dedim. Her not ve tavsiyemi şükranla kabul etti.

- **Hernştad**'ı (Berliner Tageblat'ın eski redaktörü) kabul ettim. 13 yıl boyunca Kız[ıl] Ordu'ya çalışmış. Bizim burada çalışması tavsiye ediliyor. İyi bir intiba yaratıyor.

21 Ocak 1943.

- **Kremlin'de.**

Lenin'in ölümünün 19. yılı nedeniyle anma töreni.

Şçerbakov'un raporu.

- Törenden sonra St[alin], Molot[ov], Kalinin, Beriya, Malenkov, Andreev, Şçerbakov, Şvernik ve Man[uilski]'nin katıldığı kahvaltı vardı. Değişik konularda konuştuk.

Yakın günlerde bizim de kimi sorunlarımızı görüşmek için Stl[alin]'e yaptığım öneriye Stal[in] şöyle ce[vap] verdi: "Vakit yok. Biraz serbest vaktim olunca ben, ya uyumak üzere yatıyorum, ya da gülünç şeylerle meşgul oluyorum, ciddi sorunlarla değil."

Alman iş[çi] sınıfının ruh hali hakkında Stal[in] şöyle dedi: "Anlaşılan, Alman işçilerinin çoğunluğu **hükmeden ulus** olmaya hiç de karşı değil. Azınlık karşı, ama baskı altında. Alman askerleri henüz yığınsal olarak teslim olmuyor. Bir dağılma sürecinin başlaması için

---

* "Yozlaşmış, kötü ve tehlikeli niteliklere sahip".

** "Kötü ve tehlikeli nitelikler".

Kız[ıl] Ordu'nun onlara daha büyük dersler vermesi gerekiyor."

Stal[in] çok şakalaşıyordu. Şvernik ve Holmin'i kızdırıyordu. Manuil[ski]'yi yeni fıkralar anlatmaya zorluyordu.

22 Ocak 1943 – 23 Ocak 1943.

- **İki tatil günü.**

Evde çalıştım.

- 23 Ocak 1943 günü Vılko ve Lena bizdeydi.

24 Ocak 1943.

- **Irak KP'nin politik hattı ve en yakın görevleri** ile ilgili son danışma toplantısını yaptım.

(Marti, **Salman** – Irak sekreteri, Plişevski, Volf, Belov, Fridrih, Morozov.)

[KEYK] Sekreterliğinin bir kararını ve komünist partisinin oluşturmaya çalışması gereken halk- demokratik partisi platformu taslağını (Irak KP MK'ne yön göstermek üzere) onayladım.

- **Rakoşi** - Macaristan sorunları hakkında.

- İnoradio için Bulg[arca] radyo yorumunu redakte ettim.

25 Ocak 1943.

- **Belov ve Plişevski** – Personel Şubesi'nin sorunları hakkında. Şubenin bundan sonraki çalışmaları için somut talimatlar verdim.

- **Mirov ve Geryo** – dergi redaksiyonunun sorunları hakkında. Derginin **Ocak ayı** sayısında yer verilmesi gereken yazıyı onayladım.

- Vlad[imir] **İliç Lenin**'i anmak için **parti toplantısı.**

Raportör **Yaroslavski.**

- Birinci Şube'nin **birçok sorununu** ele aldım.

- Moskova'da bulunan Macarları, **Macaristan Bağımsızlık Cephesi**'ne katılma kararı almak üzere biraraya getirmesi için **Rakoşi**'ye izin verdim.

26 Ocak 1943.

- **Yantsen** ve **Santo** - Krasnogorsk kampını ziyaretleri hakkında rapor sundular. **Savaş Tutsakları Anti-faşist Okulu** oraya yerleşebilir – 300 kişiye kadar. Okulun gelecekteki çalışmalarıyla ilgili talimatlar verdim. Okul bünyesinde **Mac[ar], Rom[en], İtal[yan]** ve Alman subaylar için **subay seminerleri** olmasını tavsiye ettim.

- Okulun ve öğretmen kadrosunun yerleştirilmesinde kamp yönetimine yardımcı olması için Krasnogorsk Şehir Komitesi'ne talimat vermesi isteğiyle **Şçerbakov**'a bir mektup gönderdim.

- **Salman** – Irak KP sekreteri, Moskova'dan ayrıldı.

- **Stalingrad** bölgesinde çembere alınan Alman ordusu tamamen yok edildi!

27 Ocak 1943.

- Brezilyalı yoldaş **Brandon ile kızını** kabul ettim. İkisini de Brezilya'ya geri gönderiyoruz. Ülkelerine vardıktan sonra yapacakları işleri ayrıntılarıyla anlattım.

- **Rakoşi**'nin SSCB'de oturan Macarların **Macaristan Bağımsızlık Cephesi**'ne katılmalarıyla ilgili karar tasarısını redakte ettim.

- **Suharev** ve **Morisenko** (garaj müdürü). Şehir ulaşım araçlarını kullanarak bu kadar zaman yitirmemesi için, personelimize bir servis otobüsü daha verilmesi talimatı verdim.

- **Suharev** ekonomi işlerinin durumu hakkında bilgi verdi.

Kendisinden somut öneriler hazırlamasını istedim.

- Bul[garca] radyo yorumunu gözden geçirdim.

- **Suhov** Bulgaristan hakkında yazılı rapor getirdi.

28 Ocak 1943.

- **Gulyaev** - Nagornoe'deki durum ve yurtdışı için hazırlanan **yedek parti** kadroları arasındaki çalışmalar hakkında bilgi verdi. Gelecekteki çalışmalara ilişkin sorunları görüşmek için, ilgili ülkelerin komünist partileri temsilcileriyle benim makamımda bir danışma toplantısı yapılmasını önerdi.

- **Sovyet öğrenci** heyetinin Amerika ve İngiltere gezisi hakkındaki raporunun dinlendiği genel toplantı. Raporu **Krasavçenko** ile **Pçelintsev** sundu. **Pavliçenko** hasta ve Kremlin Hastanesi'nde tedavi görüyor.

- **Ruzvelt** ile **Çörçil** arasında Kazablanka'da (Kuz[ey] Afrika) yapılan görüşmeler hakkında bildiri yayınlandı. Görüşmeler **10 gün** sürmüş!

Ruzvelt bu konferansa **"Almanya, İtalya ve Japonya'nın koşulsuz teslim olma konferansı"** denmesini önermiş.

29 Ocak 1943.

- Kızıl Ordu'nun başarılı ilerleyişi ve Alman faşistlerinin **110** tümeninin bozguna uğratılması sonucunda savaş sürecinde meydana gelen dönüşümle ilgili **propagandamız** konusunda [KEYK] **Sekreterliğ**inin radyo redaksiyonları yöneticileri ve politi[ka] alanında çalışanlarla ortak **toplantısı.**

Yapılan görüş alış verişleri sonunda başredaksiyon, bizim propagandamızda da **değişim gereğ**ine ilişkin Sekreterlik için bir direktif taslağı hazırlamakla görevlendirildi.

- Personel Şubesi ve 1. Şube'nin birçok sorununu ele aldım.

- Don bölgesindeki yeni Alman savaş tutsakları arasında yürütülen çalışmalar hakkında **Ulbriht'in raporunu** dinledim.

30 Ocak 1943.

- İnoradio için **Bul[garca] yorumunu** redakte ettim.

- **Tatarenko**'yu Personel Şubesi'ne; **Kogan'ı** Birinci Şube'den Personel Şubesi'ne; **Zyuzin**'i Personel Şubesi'nden Basın Şubesi'ni naklettim.

- **Belov** kadro sorunlarıyla ilgili rapor sundu.

- **Fridrih,** Hitlerci iktidarın onuncu yılına ilişkin kampanyayla ilgili talimatlarımın uygulanışı hakkında bilgi verdi.

- Savaşın yeni aşamasında radyo propagandamız hakkındaki direktifin içeriğiyle ilgili talimat verdim.

31 Ocak 1943.

- Evde çalıştım.

1 Şubat 1943.

- **Stalingrad bölgesinde** faşist Alman ordularını **yok etme** işi sona erdi.

Mareşal **Paulus** ve on altı general teslim olmuş. **330.000** düşman askeri öldürülmüş ya da tutsak edilmiş!

- **Van Min**'den (Çin'den) Çin Komünist Partisi yönetimi içinde görüş ayrılıkları bulunduğunu bildiren telgraf aldım. Mao Tsedun'un, Japonlara karşı ulu[sal] tek cepheyi güçlendirme yönündeki Komintern çizgisine uygun düşmeyen bir politika izlediğini ileri sürüyor. Parti içinde bölünmeyi önlemek için müdahale etmemizi rica ediyor.

Telgraf Stalin ve benim adıma gönderilmiş.

- **Bianko İtal[yan] par[ti] kadrolarından** yararlanma konusunda bilgi ver-

di.

"Adam yetmiyor!" Birçok tavsiyede bulundum.

- Birçok günlük sorunu hallettim.

2 Şubat 1943.

- **Yugoslavya radyo redaksiyonu** ile toplantı...* Katılanlar: Dragiç, Laziç, Samarciç, Curjeviç, Boyko, Fridrih, Ponomaryov. **Almanların, İtalyanların, Ustaşların, Nediçcilerin ve Mihayloviçin emrindeki komitacıların halk kurtuluş ordusuna ve kurtarılmış bölgelere karşı başlattığı genel saldırıyla** ilgili sorunları görüştük.

Yugoslavya yurtseverlerinin savaşıyla ilgili sorunların politik ilkeleri hakkında talimatlar verdim: Ha[lk] Kurt[uluş] Ordusu'na karşı iftira kampanyasına tepki gösterilmeli; düşmanlar bloku çürütülmeli; komitacıların ha[lk] kurt[uluş] ordusundan yana geçmesi için politik çalışma yürütülmeli vb.

- **Şçerbakov** aradı ve esir alınan Alman generallerin Almanca soyadlarının Rusça nasıl yazılması gerektiğinin kendisine anlatılmasını rica etti.

- Birçok şubeyi dolaştım ve çalışmalarını denetledim.

3 Şubat 1943.

- **Rakoşi - Macar sorunları** hakkında.

Mac[arların] Koşut radyo istasyonunun gelecekteki çalışmaları; Macar savaş tutsakları arasındaki çalışmalar, yeni kadroların yetiştirilmesi vb.

- **Vasiliev** (Amerika'ya atanan başkonsolos). Yarın gidiyor ve bir buçuk ay sonra Nü York'ta olmayı umut ediyor.

Amerika'daki durum ve Amer[ikan] komünist partisinin politikası ve çalışmaları hakkında kendisine bilgi verdim. Bizim işlerimizde yapabileceği yardımla ilgili birçok somut talimatta bulundum.

- **Valter**'den (Yugosl[avya]) düşmanın kurtarıl[mış] topraklara yönelik genel saldırısıyla ilgili yardım rica ettiği **kaygı dolu bir telgraf** aldım.

- **Mao Tsedun**'dan Van Min'e karşı suçlamalar içeren bir telgraf aldım.

- Ulbriht - savaş tutsaklarıyla ilgili sorunlar hakkında.

4 Şubat 1943.

- Dış ülkelerdeki komünist partilerinin gelecek için **yedek parti kadrolarının** yetiştirilmesi konusunda **parti temsilcileriyle danışma toplantısı.**

Katılanlar: Ulbriht, Koplenig, Pauker, Şverma, Kasman, Kolarov, Çervenkov, Belov, Morozov, Gulyaev.

Gulyaev'in par[ti] yedekleri grubunun şimdiye kadarki çalışmaları hakkında raporunu dinledik.

Parti tems[ilcilerini] kendi kadrolarıyla düzenli pol[itik] çalışmalar yürütme görevi verdim. İnsanlarımızın kendi ülkelerinde pratik (polit[ik] ve örg[ütsel]) çalışmalar için hazırlıklı olmaları gerektiğini gözönüne alarak, ilgili partilerin politik çizgisi, taktiği ve yapısı ile ilgili sorunları tartıtma yoluna gidilmesini tavsiye ettim.

Bütün gruplar için şu konularda çalışma yürütülmeli:

1) Anti-Hitlerci Birliğin programı (Stalin'e göre) ve Sovyetler Birliği'nin yönetici rolü;

2) Hitler'e karşı savaş için ulu[sal] tek

* Asıl metinde üstü çizili: "tartıştık".

cephe;

3) Ulu[sal] cephenin platformu;

4) Partizan hareketinin sorunları;

5) İşçi sınıfının ve komünist partilerinin antihitl[erci] ulusal cephedeki rolü.

Daha sonraları, tüm gruba her on günde bir **uluslararası gelişmeler hakkında bilgi**.

Kendi başlarına ayrıntılı bir şekilde şunları öğrenmeliler: Lenin ve Stalin'in biyografileri; RKP(b)'nin Kısa Tarihinin en önemli bölümleri; Anayurt Savaşı Tarihi'nin en önemli kesimleri; KE'in VII. Kongre Belgeleri.

- **Marti, general Peti** ile yaptığı görüşme hakkında bilgi verdi.

Peti gibi bütün adamlar **istihbaratçı** olduğundan, son derece dikkatli olması için **kendisini** bir kez **daha** uyardım.

- **Slutsker** Amerika ve İngiltere'deki Sov[yet] öğrenci heyetinden belgeler getirdi. Bu belgelerin değerlendirilip kullanılması için talimat verdim.

5 Şubat 1943.

- Albay **Voronov** (Krasnogorsk Savaş Tutsakları Kampı Amiri) makamımda. Savaş tutsakları kampında okul açılması için alınan önlemler, okul için **büyük altyapı** yaratılması ve savaş tutsakları için kısa vadeli yığınsal kurslar düzenlenmesini öngören kendi projesi hakkında bilgi verdi.

- **Savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla** ilgili toplantı düzenledim. Katılanlar: Koplenig, Rakoşi, Ulbriht, Florin, Pauker, Fridrih, Santo, Belov, Morozov, Fösterling, yazar Vaynert, Kasman, Bianko, Şverma. **Savaş Tutsakları Komisyonu**'nun çalışmaları hakkında rapor dinledik. Bu işi daha büyük boyutta ve daha sağlam temellere oturtma konusunu görüştük. Komisyonu takviye edip güçlendirdik ve [KEYK] Sekreterliği kararı için bir taslak hazırlamakla görevlendirdik.

6 Şubat 1943.

- Ufa'dan **Torez** geldi.

Kendisini kabul ettim ve Radio Frans'ın çalışmalarını görüştük.

- [KEYK] **Sekreterliğinin** özel radyo propagandamızda değişim yapılması için **karar taslağını** redakte ettim.

- KE dergisinin Ocak sayısının **içeriğini kontrol ettim** ve (birçok düzeltmeyle) **onayladım**.

- **Ernandes'**i kabul ettim – İspanyol grubunun Meksika'ya gitmesi konusunda.

- **Dekanozov**'un (Dış[işleri] Bak[anlığı]), (Fransız komünist partisinin temsilcisi olarak Londra'ya gönderilen) Grene hakkındaki sorusuna yanıt gönderdim.

- Personel Şubesi ile Basın Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

7 Şubat 1943.

- Evde çalıştım.

- İnoradio için Bulgarca yorumu redakte ettim.

- Büyük miktarda enformasyon malzemesini gözden geçirdim.

8 Şubat 1943.

- **Macaristan Bağımsızlık Cephesi**'ne katılan Macarların Moskova'da yapılan konferansıyla ilgili bildirinin İnoradio'da yayınlanmasını **Şçerbakov** ile konuştum.

- **Torez ile Marti** Fransa konularında. Fransız komünist partisi ile Dö Gol arasında bir anlaşma taslağı üzerinde durduk. Şimdilik formel olarak anlaşma imzalamamalarını, komünistler ile Dö

Golcülerin işgalcilere karşı birlikte savaşacağı ve bu savaşın bizzat Fransa'da elden geldiğince güçlendirileceğine ilişkin ortak bir bildiriyle yetinmelerini önerdim.

Dekanozov'un sorusuna (Dışişleri Bakanlığı) bu anlamda yanıt verdim.

- Yaban[cı] muhabirlerin **Stalingrad** gezisine katılan muhabirlerimiz **Glaubauf, Janet Ros, Gibons ve Salado** edindikleri izlenimler, topladıkları bilgi ve olgular hakkında rapor sundu. Bu yolculuk çok olumlu sonuçlar vermiş. Muhabirlerin dış ülkelerle ilgili haber ve yazılarının amaca yönelik kullanılması konusunda anlaştık.

9 Şubat 1943.

- Deniz Yüzbaşı **Volkov** Japonya tarafından işgali sırasında ve sonrasında **Honkong ve Şanhay**'daki durum hakkında bilgi verdi. Bu ilginç bilgileri yazılı olarak da vermesini önerdim.

- **Ernandes, Morozov – Ernandes** ve **Anton**'un Meksika'ya yapacağı yolculuk konusunda. Bu yolculuk için plan ve harçları onayladım.

- **Kasradze** - yayınevindeki çalışmalar hakkında bilgi verdi. Yayınevinin 1943 yılı planıyla ilgili tüm sorunları kaleme alıp en yakın zamanda görüşülmek üzere [KEYK] Sekreterliğine vermesini önerdim.

- **Ponomaryov**'a (İnoradio'daki Bulgar redaksiyonu hakkında **Gromov** ve **Solovyov**'un verdiği bilgilerden sonra) İnoradio'nun Balk[anlar] Bölümü Baş[kanı] Muravyov'u daha uygun biriyle değiştirmesini önerdim.

10 Şubat 1943.

- **Şçerbakov**'un (tümgeneral üniformasıyla) makamında. Savaş tutsakları arasındaki çalışmalara ilişkin birçok sorunu görüştük. (Savaş tutsakları için okullar, kısa vadeli kurslar, eğitmen ve ajitasyon uzmanlarının hazırlanması, gelecekte ulusal askeri birlikler durumuna getirilme perspektifiyle işçi tümenleri oluşturmak vb.)

- **Marti,** kendisinin Londra'ya gitmesi için izin geldiğini general Peti'nin haber verdiğini bildirdi. Bu yolculuğun somutta nasıl yapılacağını **tam olarak** öğrenmesini ve gidip gitmeyeceğine o zaman karar vermemizi önerdim.

- **Valter**'e ma[ddi] yardım istediği şifrograma yanıt olarak şu şifreli yazıyı gönderdim:

"Eğer yiğitçe verdiğiniz mükemmel savaşımınıza maddi yardımda bulunmak için en küçük bir olanak olsaydı, bunu çoktan yapmış olacağımızdan bir an bile kuşku duymamanız gerekir. Yöneticileriyle birlikte Sovyet halkı, Yugoslavya halk kurtuluş ordusuna hayranlık ve kardeşçe sempati duygularıyla dolu olup bir bütün olarak ve tamamen sizden yanadır. Sizlere yardım etmenin yol ve yöntemlerini bizzat Yosif Visarionoviç ile defalarca görüştük. Maalesef, aşılmaz teknik ve ulaşım zorlukları nedeniyle şimdiye kadar bu görevi olumlu sonuçlandıramadık. Yardım göndermek için reel olanaklar bulma çabalarımızı hâlâ sürdürüyoruz. Bu olanakları bulur bulmaz, elden geleni yapacağız. Bundan nasıl kuşkunuz olabilir? Varolan durum doğru anlaşılmalı, yoldaşlara ve erlere böyle anlatılmalıdır. Onlar alınmamalı, bugünkü son derece ağır durumda da dayanabilmek için tüm güçlerini seferber etmelidirler. Sizlerin gerçekleştirmekte olduğu büyük davayı, Sovyet ül-

kemiz ve bütün özgürlük yanlısı halklar hiçbir zaman unutmayacaktır. Size ve tüm yoldaşlara kardeşçe selamlarımızı ve kahrolası düşmana karşı yürüttüğünüz yiğitçe savaşımda en iyi dileklerimizi sunarız."

- Polonyalı yoldaş **Tsuker-Kolski** ordudan serbest bırakılarak bizim emrimize verildi. Kendisiyle sohbet ettim. İyi, ciddi bir intiba bırakıyor. Polonya'ya gönderilmek üzere **eğiteceğiz.**

- Yük kamyonlarımızın alınmaması konusunda **Hrulyov** ile anlaştık.

11 Şubat 1943.

- Polit[ika] işçileri ile **Krasavçenko** (Amerika ve İngiltere'yi ziyaret eden Sov[yet] gençlik heyeti baş[kanı]) arasında bir görüşme düzenledim ve Krasavçenko burada Sov[yet] heyetinin söz konusu iki ülkedeki gençlik hareketi ve örgütleri hakkında edindiği izlenim ve gözlemlerini ayrıntılı bir şekilde anlattı. Daha sonra kullanılmak üzere, görüşmenin stenografisi yapıldı.

- Van Min'in SSCB'de tedavi görmesi konusunda **Dekanozov** aradı. Van Min'in SSCB'ye gelmesi için Çan Kayşi'den izin almak üzere Çin'deki Sov[yet] büyükelçisi Panyuşkin'e talimat vermesini önerdim.

- İnoradio için (Gromov'un yazdığı) **Bulgarca yorumu** gözden geçirdim.

- Orduda çalışmak için ısrarlı ricası üzerine Personel Şubesi'nin kadın elemanlarından **Rogojinskaya**'yı serbest bıraktım.

12 Şubat 1943.

- Bizim çalışanlarımızdan ve bunların aile üyelerinden 186 kişinin Moskova'ya nakli konusunda **Bakanlar Kurulu**'nun KEYK'e izin vermesi ricasıyla **Molotov**'a bir yazı gönderdim.

- **Busalov**'a, çalışanlarımızdan ciddi şekilde hastalanan **Sergeev**'i muayene ve tedavi için **acilen** kabul etmesini istedim.

- **Belov** – Personel Şubesi'nin çalışmalarına ilişkin konularda.

- **Rakoşi** – Macaristan sorunları.

- Yugoslavya'dan gelen haberlerin dış ülkelerde kullanılması konusunda **Fridrih**'e talimat verdim.

- **Aleksandrov**'a (RKP(b) MK) [KEYK] Sekreterliğinin savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili kararını gönderdim.

13 Şubat 1943.

- **KEYK Kadro Komisyonu ile toplantı** yaptım. Birinci Şube dışında tüm şubelerin kadro sayısını ayrıntılı bir şekilde gözden geçirdik.

İşlerine son verip orduya gönderilebileceklerle, burada, [KEYK]'de kalması gereken personelin listelerini de belirledik.

- Çalışanlarımızdan ve bunların aile üyelerinden 186 kişiyi Moskova'ya nakletmemize izin veren **(Molotov'un imzasını taşıyan) Bakanlar Kurulu Kar[arı]**'nı aldım.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

- Savaş Tutsakları Okulu müdürü **Yantsen**'i kabul ettim. Kendisine okulun gelecekteki çalışmalarıyla ilgili talimatlar verdim.

14 Şubat 1943. Pazar.

Evde çalıştım.

- İnoradio için Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim ve büyük miktarda enformasyon malzemesini gözden geçirdim.

- Ordularımız **Rostov Na Don** ve **Voroşilovgrad**'ı ele geçirdiler.

Başarılı ilerleyişimiz devam ediyor!

15 Şubat 1943.

- KEYK Birinci Şube **kadro listesini** denetleyip onayladım.

(Komisyon: Suharev, Morozov, Belov, Plişevski, İvanova.)

- **Manuilski** makamımda. Savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili sorunlar hakkında görüşümü istedi.

Güneybatı cephesinde düşman ordularının konumunu tespit çalışmalarıyla ilgili izlenimlerini anlattı.

- Akşam – Kızıl Ordu mensuplarının ailelerine hizmet ve yardımcı işletmeler konularında **parti toplantısı**. Raportör Plişevski.

Yardımcı işletmelerimiz, özellikle Kuntsevo ile ilgili karar taslağına netlik kazandırdım.

- Kızıl Ordu'nun 25. Yıldönümüyle ilgili tör[enli] toplantıya katılacak personelimizin listesini onayladım.

- Bulgaristan'da Hitlerci aj[an] - emekli general Hr[isto] Lukov öldürülmüş!

16 Şubat 1943.

- **Savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla** ilgili sorunları gözden geçirdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

- Die Welt için (**Fridrih**'in) Kızıl Ordu ile ilgili yazısını kontrol ettim.

- **Hitlerci devlet ve bu devletin yok edilmesinin tarihsel gerekliliği** konusunda KE dergisi için yazdığı yazı hakkında **Viden** ile görüştüm. Yapılması gereken değişiklik ve ekler hakkında kendisine somut talimatlar verdim.

- Ordularımız **Harkov**'u ele geçirdi!

17 Şubat 1943.

- **Janet ve Natan Ros**'u kabul ettim. Amerika'ya dönme ricasında bulundular. Buraya bizimkilerden uygun Amer[ikalı] muhabiri gönderilinceye kadar beklemeleri gerektiğini söyledim.

- **Karaivanov** – Irak'daki çalışmaları hakkında.

- **Fridrih** ve **Ponomaryov** –Yabancı basında ve ulu[sal] radyo yayınlarında Kızıl Ordu'nun 25. kuruluş yıldönümü ile ilgili kampanya hakkında.

- **Draviç, Ponomaryov, Fridrih** – Slobodna Yugoslavya radyo redaksiyonunun çalışmaları hakkında.

- **Krasnov** (Kuntsevo'da bahçıvan) – Kuntsevo işletmesinde yolsuzluklar olduğu hakkında raporunu dinledim.

18 Şubat 1943.

- **Kızıl Ordu'nun 25. kuruluş yıldönümü ile ilgili** olarak ulusal radyo redaksiyonlarının **sorumlu** redaktörleriyle bir **toplantı** yaptım. Bu konudaki kampanyanın ana sorunlarıyla ilgili talimatlar verdim.

- Ufa'daki grubun çalışmalarıyla ilgili olarak Ufa'daki **Erkoli** ve **Gotvald** ile telefon görüşmesi yaptım.

- **Koplenig ve Fürnberg** – Avus[turyalı] savaş tutsağı (komünist) Vili hakkında. Moskova'ya çağrılması için Burtsev'e (Kızıl Ordu Politik Dairesi) talimat verdim.

- KE dergisinin tirajını azaltma konusunda Aleksandrov ([RKP(b)] MK) ile konuştum.

- **Rakoşi** – Macaristan sorunları hakkında.

19 Şubat 1943.

- **Lehtinen ve Fridrih** – Finlandiya

ulusal radyo yayınları hakkında. Finlandiya'da bunalım derinleşiyor. Savaştan herkes yorulmuş. Bir an önce ayrı barış sağlama eğilimleri güç kazanıyor. Finlandiyalı yoldaşlara şu sorunun doğrudan ortaya konmasını önerdim: 1) Almanların direnişine karşın Finlandiya Sov[yetler] Birliği'ne ateş kes anlaşması önermeli; 2) Ayrı barış anlaşması bağlamak için hemen görüşmelere başlanmalı; 3) Finlandiya hükümeti bunu gönüllü olarak yapmayacağına göre, eldeki tüm yöntemlere başvurarak yığınsal ha[lk] hareketi başlatılmalı ve Finlandiya halkının bu iki isteği gerçekleştirilmelidir.

- **Stalin**'e bir mektup göndererek, Moskova Havacılık Birliği için kolektifimizde 465.000 Ruble toplandığını bildirdim.

- Savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili olarak **Manuilski** makamıma geldi. (Kadrolar ve birçok başka sorun.)

20 Şubat 1943.

- **Gulyaev** kardeş komünist partileri için yedekler grubundaki (Nagornoe) durum hakkında bilgi verdi. İşlerin iyileşmesi yönünde birçok talimat verdim.

Grubun **tüzüğünü** onayladım.

- **Mirov** – dergimin Ocak sayısı hakkında. Hitlercilerin tarihi çarpıtmasına karşı **Şnayder**'in kaleme aldığı yazıdaki hataları düzeltmesini önerdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu ele aldım.

- Mihayloviç'in oynadığı role karşı ve Yugoslavya ha[lk] kurt[uluş] ordusunu savunan, dış ülkelerde yayılan iftiralara karşı iki yazıyı, Sl[obodna] Yugoslavya radyosunda İng[ilizce] yayınlanmak üzere Fridrih'e verdim.

...*

21 Şubat 1943. Pazar.

- Evde çalıştım.

Bu arada, İnoradio için Bulgarca radyo yorumunu redakte ettim.

- **Molotov** aradı. Dışişleri Bakanlığı'nın dış ülkelerdeki görevlilerine ve somut olarak Amerika'daki **Kiselyov**'a kimi görevler verdiğimizi belirtip, bundan duyduğu memnuniyetsizliği dile getirdi. Ben kendisine, bizim görev vermek değil, dışişleri bakanlığı işlevlerine engel olmaksızın, çalışmalarımızda bize yardımcı olmaları yönünde belirli istekler ifade ettiğimizi anlattım.

22 Şubat 1943.

- KEYK'in Stalin'e mektubu ve onun yanıtı basında **yayınlandı.**

Bunların yayınlanması çok önemlidir – Al[man] işgalcilere karşı Anayurt Savaşı koşullarında Komintern'in varlığını ve çalışmalarını tasdik etmektedir.

- **Kuusinen, Lehtinen, Taymi** Finlandiya komünist partisi ve Finlandiya ulu[sal] radyo yayınlarının sorunları konusunda.

Finlandiya'daki kampanyada şu doğrultunun izlenmesini tavsiye ettim:

1. Finlandiya için ölümcül olan, Hitler[ci] Almanya ile ittifaka son verilmeli.

2. Sav[aş] harekatları hemen durdurulmalı.

3. Finlandiya orduları 1940 sınırlarına geri çekilmeli.

4. Ayrı barış için görüşmelere başlanmalı.

---

* Aslında üstü çizilmiş metin: "**Stalin**'e mektup gönderdim toplan."

- Akşam – Kızıl Ordu'nun 25. kuruluş yıldönümü nedeniyle Birlikler Sarayı'nda tör[enli] toplantı.

23 Şubat 1943.

- **Kızıl Ordu'nun 25. Kuruluş Yıldönümü.**

- **Kuusinen** Finlandiya emekçileri adına kaleme aldığı Stalin'e kutlama mektubunu benim görüşlerimle uyumlu hale getirdi.

- **Geryo, Volf, Santo, Vaynberger** (Rakoşi ve Revay ile birlikte) savaş tutsaklarının yoğun şekilde bulunduğu kamplara yaptıkları geziler hakkında rapor sundular. Macaristan'daki durum, Mac[aristan] anti-f[aşist] hareketi ve komünist partisi hakkında çok yararlı bilgi toplamışlar.

Tüm bu enforma[syon] malzemesinin nasıl kullanılması gerektiği ve ayrıca Mac[ar] savaş tutsakları ile ilgili önlemler konusunda talimatlar verdim.

- KEYK bünyesinde çalışanların **kadro listesini** onayladım.

- Personel Şubesi'nin **birçok sorununu** gözden geçirdim.

- **Fridrih** – Basın Şubesi (birçok konu).

24 Şubat 1943.

- **Pauker** – Romanya sorunları – öz[el] radyo yayınları, Romen savaş tutsakları arasındaki çalışmalar, Romanya için yeni kadro yetiştirilmesi.

- Personel Şub[esi]'nde Yakın-Doğu ülkeleri için uzman danışman olması öngörülen **Haçataryan**'ı (Ermeni) kabul ettim. Uygun birine benziyor.

- Kızıl Ordu'nun 25. kuruluş yıldönümü genel toplantısının **Stalin**'e kutlama mesajını kontrol ve redakte ettim.

- Akşam – burada **genel toplantı.** Raportör –Askeri Akademi Amiri Korgene[ral] **Kuznetsov.**

- Bul[gar] yoldaş **Kozovski**'nin (Bulgar radyo redaksiyonunda) burada çalışmak üzere nakli konusunda. **Havinson** (TASS müd[ürü]) ile anlaştık.

- Birinci Şube ile Personel Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

25 Şubat 1943.

- **Marti, general Peti**'nin yanında Fransız pilotlarla yaptığı konuşmalar hakkında bilgi verdi.

Garo (Dö Gol'ün tems[ilcisi]), kendisine (karısıyla birlikte) Londra'ya gitmek için pasaportun hazır olduğunu ve **İng[iliz] vizesi** işini de halledeceğini bildirmiş. Marti'ye pasaport ile vizeyi almasını, yola çıkma konusunda kararı ise, tüm teknik ayrıntılar **gerekli güvenlik** açısından açıklığa kavuştuktan sonra vermemizi tavsiye ettim.

- **Osminin** (Slavlar Komitesi sekreteri) Slav[lar] Komitesi'nin çalışmalara hız verilmesi konusunda görüşümü aldı. Kendisine birçok pratik tavsiyede bulundum.

- **Kozovski**'yi (Petrov) Bulgar radyo redaksiyonunda işe aldım. Redaktör olarak ne yapması gerektiğini kendisine anlattım.

- Savaş tutsakları kamplarındaki **komün[istler] ve anti-faş[istler]** konusunda **Şçerbakov**'a bir mektup gönderdim.

26 Şubat 1943.

- **Pik** - Almanların sorunları hakkında. (Köln'deki par[ti] çalışmaları için – dinleyebilmek, kaydedebilmek ve illegal propagandada kullanabilmek vb. üzere, Alman radyo yayınlarımızın yayın saatleri ve frekanslarını bildirsin.)

- Ma[car] yoldaş **Yohan Kovaç**'ın (Macaristan'a gönderilmek üzere) bizim emrimize verilmesi için **Şçerbakov**'a bir yazı gönderdim.

- **Fridrih** – Mihayloviç konusunda dış ülke[ler] basını için yeni haberler.

- Rayştag'ın kundaklanmasının yıldönümü (27 Şubat 1933) ile ilgili yazı. Kontrol ettim ve notlarımı verdim.

- İnoradio için sloganların metnini gözden geçirmek üzere **Aleksandrov**'dan ([RKP(b)] MK) aldım.

- **Morozov** – Birinci Şube'nin sorunları.

27 Şubat 1943.

- [KEYK] Sekreterliğinin **yayınevi**nin çalışmalarıyla ilgili toplantısı. Yayın[evinin] 1943 yılı yabancı diller edebiyat planı ele alındı ve ana hatlarıyla onaylandı.

- **Kuusinen, Taymi ve Holkunen***. Finlandiya'ya yönelik radyo yayını için ayrı barış konusunda direktif metnini görüştük. Kuusinen'e yazdığım birçok özlü notu da dikkate alarak metni redakte etmesini önerdim.

- **Varga** – aile fertlerinin Moskova'ya gelmesi konusunda.

- **Belov** – Personel Şubesi'nin sorunları.

- **Fridrih** – Dün[ya] kadınlar günüyle ilgili kampanya hakkında.

- **27 Şubat 1934 – 27 Şubat 1943** – Layp[zig] davasından sonra Moskova'ya döneli dokuz yıl...

Bu nedenle birçok tebrik aldım.

Bu arada **Torez** şu mektubu gönderdi:

"İğrenç Hitlerciliğe ilk darbeyi vurduğun Laypzig Davası'ndan sonra Moskova'ya gelişinin dokuzuncu yılı dolayısıyla ben sana karşı duyduğum kardeşçe duyguları ve mutlak sadakatimi yeniden ifade ederim.

İşçi sınıfının ve tüm insanlığın can düşmanı faşizme karşı nasıl savaş yürütmek gerektiğini sen bizlere Laypzig'de gösterdin! Sen bizlere kendini feda etmeye kadar varan dayanıklılıkta, yiğitlikte ve Komünist Enternasyonal'imize, büyük önder ve dostumuz Stalin'e sarsılmaz sadakatte mükemmel birer ders verdin. Sen bize atağa kalkma, hızla ve doğru karşı koyma, atakta ısrarlı olma sanatını öğrettin.

Değerli Dimitrov yol[daş], böyle bir yolda, bu örneğin izinden gitmek, büyük Lenin-Stalin davasının zaferi uğrunda senin o öylesine sağduyulu yönetiminde çalışmak, benim tek dileğimdir."

28 Şubat 1943. Pazar.

- Kuusinen ile karısı, Vılko, Lena ve çocukları bizdeydi.

1 Mart 1943.

- **Dün** Ufa'dan **Fran[sız]** grubu ve baş[ka] elemanlar geldi.

- **Anton**'u (İspanya komünist par[tisi] MK üy[esi]) kabul ettim. Meksika'ya gitmesi için gerekli hazırlıklar konusunda kendisine talimatlar verdim.

- **Fridrih** – Mihayloviç'in Yugoslavya'da oynadığı rol ile ilgili olarak İng[iliz] basınındaki durum hakkında. Bu konuda Londra için bir telgraf metnini kaleme aldım.

- **Ponomaryov** - [KEYK] Sekreterliğinin yayın[evi] işleriyle ilgili kararı hakkında.

---

* Asıl metinde: "Polkunen".

- Bulundukları kamplardan serbest bırakılmaları gereken komünist partisi yöneti[cilerinden] Mac[ar], Rom[en] ve Sırp savaş tutuklularının listesini **Şçerbakov**'a gönderdim.

- **Son saat haberi** – Almanların Demyan üssünün Timoşenko'nun Kuzeybatı cephesindeki birliklerince yokedilmesi.

2 Mart 1943.

- **Kuusinen, Taymi, Lehtinen:**

1) Finlandiya'nın ayrı barış için mücadelesiyle ilgili belgenin (Öz[gür] Finlandiya radyosundaki kampanya için ve ülkedeki komünist partisi için) kesin metnini görüşüp kabul ettim.

2) Finlandiya'ya gönderilecek olanları belirledik – Kandola, Kosunen, Yohtinen ve Gostren, İnga. Görev:

a) Bizimle irtibat için **telsiz noktası** oluşturulsun;

b) Parti yönetiminin yenilenip canlanmasına yardım edilsin;

c) Partinin izleyeceği hat ve uygulayacağı taktikle ilgili direktifler verilsin.

3) Kuşnarenkovo Pa[rti] Okulu'ndan Finli yoldaş **Fos** (Mud) Personel Şubesi'ne danışman olarak çağrılsın.

4) **Lehtinen**'i Finlandiya Komünist Partisi'nin [KEYK'de] geç[ici] temsilcisi olarak onayladım.

- **Erkoli**'ye ve Ufa'da bulunan diğer[lerine] şu şifreli yazıyı gönderdim:

"Özel okulda öğrencilerin sık sık votka içtiklerine ve bunlar arasında cinsel gevşeklik olayları olduğuna dair güvenilir bilgi aldık. Özel okulun görevi iyi teknik hazırlığın yanısıra, illegal çalışmalar için moral açısından ve politik bakımdan güçlü kadrolar, sağlıklı komünist yaşam tarzına sahip insanlar yetiştirmek olduğuna göre, okuldaki bu durum acilen araştırılıp yaşam tarzı bozukluğunun her çeşit belirtisine son vermek için kesin önlemler alınmalıdır. Votka kullanımı yalnız özel okulda değil, Par[ti] Okulu'nda ve kurumumuzda tamamen yasaklanmalıdır. Aldığınız önlemler ve sonuçlar hakkında rapor veriniz."

- **Finder**'e (Polonya) ş[u] şifreli yazıyı gönderdim:

"Stalin yoldaşa çektiğiniz telgrafta "Polonya'da işçi ve köylü iktidarı kurmak"tan söz ediyorsunuz. Bugünkü aşamada bu politik bakımdan yalnıştır. Pol[itik] kampanyanızda bu tür ifadelerden kaçınınız. Mücadelenizin ana sloganları şunlar olmalıdır:

1) İşgalcileri Polonya'dan kovmak;

2) Ulu[sal] bağımsızlığı elde etmek;

3) Demokratik halk iktidarı (işçilerle köylülerin iktidarı değil!) kurmak.

Lütfen, bunu gözönünde tutunuz."

3 Mart 1943.

- Finlandiya'da **ayrı barış** kampanyası için hazırlanan belgeyi **Stalin ve Molotov**'a gönderdim.

- **Fridrih** – Basın ve Radyo Yayın Şubesi'nin sorunları.

- **Plişevski** - Hindistan sorunları ve Yakın-Doğu'daki kadro çalışmaları.

- İnoradio için (Bul[garca]) radyo yorumunu redakte ettim.

- **Öz[el]** radyo yayınlarımız, somut olarak Kostyuşko radyo istasyonu ile ilgili olarak (**Sikorski** ile tartışma bağlamında!) **Molotov** aradı.

Müttefik ve yarı müttefik ülkelere yönelik radyo yayınlarıyla ilgili konularda D[ışişleri] Bak[anlığı] ile bizzat temasa geçilmesi hususunda anlaştık.

- Son saat haberi – ordularımız **Rjyov**'u ele geçirmiş.

4 Mart 1943.

- **Fitin** (NKVD) – değişik ülkelerle ilgili enformasyon alış verişinde bulunduk ve yurtdışıyla bağlantının değişik sorunlarında görüş birliğine vardık.

- **Morozov** – Birinci Şube'nin birçok sorununu hallettik.

- **Marti** - kendisi ve karısı için pasaportları (Fran[sız]) ve ayrıca İng[iliz] vizesi verilmesi için Garo'nun İng[iliz] büyükelçisine yazdığı mektubu almış. Londra yolculuğu için gerekli hazırlık talimatları verdim.

- **Ponomaryov** – yayınevi işleriyle ilgili kaleme aldığı [KEYK] Sekreterliği karar tasarısını redakte ettim.

- Kuybişev'den **Artur ile Ela** geldi.

- **Dolores**'in yab[ancı] basın için yazdığı İspanya ile ilgili yazısını redakte ettim.

- **Fridrih** ulu[sal] radyo istasyonlarının durumu hakkında bilgi verdi.

5 Mart 1943.

- **Umanski, Palgunov** (Dışişleri Bakanlığı) makamımda. Bizim illegal radyo istasyonları hakkında (Molotov'un verdiği görev üzerine) bilgi aldılar. Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya vb, yani tam ve yarı müttefikimiz ülkelere yönelik radyo yayınlarımızla ilgili konularda Dışişleri Bakanlığı ile karşılıklı bağlantının nasıl kurulması gerektiğini açıklığa kavuşturduk.

- **Krujkov** (İnformbüro) ile aynı konuda görüştük.

-Yugoslavya'ya yönelik iftiralara karşı yabancı basın için bir **yanıt** redakte ettim.

- **Blagoeva ve İvanova** – Dün[ya] kömün[ist] kadı[nlar] günü dolayısıyla genel toplantı yapılması için. Talimatlar verdim ve ilgili planı onayladım.

- **Akşam toplantı yapıldı. Lyudmila Pavliçenko,** yarbay **Krilova** Belorusyalı bir **partizan kız** konuşmalar yaptı. Harikulade Sovyet genç kızları.

6 Mart 1943.

- **Baladyan** (Personel Şubesi çalışanı) – yurtdışında çalıştırmak üzere Dışişleri Bakanlığı'na naklettim.

- **Pik ve Ulbriht** – Alman sorunları hakkında.

- **Suharev** – ekonomik konularda ayrıntılı bilgi verdi.

- **Zatselyapina** (Komsomol komitesi sekreteri). Buranın Komsomol örgütünün çalışmaları için kendisine birçok talimat verdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

- İnoradio için **Bul[garca] yorumu** redakte ettim.

7 Mart 1943. Pazar.

- Evde çalıştım.

- Mih[ail] İv[anoviç] **Kalinin** ile birlikte yürüyüşe çıktık ve günün olaylarını konuştuk.

- **Vılko ve çocuklar** akşam bize geldiler.

8 Mart 1943.

- **Şçerbakov**'un makamında **İnformbüro** toplantısı. Dı[şleri] Bak[anlığı]'ndan **Umanski ile Palgunov** katıldı. Bizim öz[el] radyo yayınlarımızla ilgili olarak İnformbüro ve Dışişleri Bakanlığı ile irtibat konusunu görüştük.

Şu konuda anlaştık: 1) Tüm yayınlarla (Yugosl[avya] ve Polonya için olanlar dışında) ilgili temas İnformbüro (Harison) ile, Polonya ve Yugoslavya'ya yönelik olanlar için ise Dışişleri Bakanlığı (Umanski) ile temas kurulacak.

- Akşam – Dünya Kadınlar Günü do-

layısıyla Birlikler Sarayı'nda **kutlama töreni.** Başkanlık divanına seçildim. Raporu Nikolaeva okudu. Toplantıdan sonra – büyük bir konser.

9 Mart 1943.

- **Bundan 10 yıl önce – 9 Mart 1933'de – Berlin'de tutuklanmam – hayatımın en ağır günü!...**

- **Tuğgeneral Petrov** (Savaş Tutsakları Kampları Daire Baş[kanı]) makamı odamda. Savaş tutsaklarının dağılımı ve bunlar arasında politik çalışma koşulları hakkında bilgi verdi. Bilinen komünist ve anti-faşist olarak bizi ilgilendiren savaş tutsaklarının bir an önce Moskova yakınlarına nakli için **özel önlemler** almasını önerdim.

- **Artur**'u KEYK kütüphanesine personel atadım.

- **Personel Şubesi**'nin **birçok** sorununu hallettim.

- Suharev, Morisenko ([garaj] müd[ürü]) – yanmış olan araba konusunda. Kesin görev verdim – olay araştırılmalı ve bu gibi olayların tekrarlanmaması için önlem alınmalı.

- **Yaroslavski** benimle konferansçılar toplantısında okuyacağı ulus[lararası] durumla ilgili raporun içeriği konusunda konuştu.

Kendisine özellikle komünist partilerinin konumları ve çalış[maları] hakkında ayrıntılı bilgi verdim ve tavsiyelerde bulundum.

- İngi[liz] ve Amer[ikalı] muhabirlerle düzenlenen basın toplantısında **Stendli**'nin yaptığı açıklamalar hakkında Janet Ros'un verdiği haberi **Molotov**'a gönderdim.

10 Mart 1943.

- **Yantsen** (Savaş Tutsakları Anti-[faşist] Okulu müdürü). Okulun açılış hazırlıklarının ne durumda olduğunu anlattı. **Krasnogorsk**'daki okulun maddi gereksinimlerinin temini için en önemli işler yapılmış. 15 Mart günü okul işbaşı yapıyor – Alman ve Romen bölümü. Macar, İtalyan, Polonyalı ve Çekoslovakyalı savaş tutsakları da gelince, bu bölümlerde de dersler başlayacak. Kendisine somut talimatlar verdim.

- **Fridrih** – Londra'daki Yugoslav hükümetinin resmi açıklamasına Slob[odna] Yugoslavya radyo istasyonunun vereceği kesin cevabı redakte etmiş.

- **Fürnberg**-Avusturya işleri hakkında.

- **Pik**'i on günlük tatil için Kuntsevo'ya gönderdim.

- **Blinov** (radyolar bölümü şe[fi]) çalışmaları hakkında bilgi verdi.

- **Udalov**'u Personel Şubesi'ne sekreter atadım.

- **Pauker** – Rom[anya'ya] yönelik radyo yayınları hakkında.

11 Mart 1943.

- **İvanova** – kadrolar konusunda. KEYK personel ve elemanlarıyla ilgili çalışmalar (yeni elemanlar seçimi, eskilerin denetimi, bunların vasıflarının yükseltilmesi ve daha verimli kullanılmaları) hakkında bilgi verdi.

- **Koplenig** – Avusturya işleri hakkında. Hitler'in Avusturya'yı ele geçirmesinin yıldönümü dolayısıyla KP adına kaleme aldığı çağrıyı (radyoda yayınlanmak üzere) redakte ettim.

- **Çağrıyı** "Oesterreichische Freiheitsfront"* adına da vermesini önerdim.

---

* Avusturya Kurtuluş Cephesi.

- Moskova'ya nakillerinden sonra İspanyol ve Polonyalıların radyo redaksiyonlarının gelecekteki çalışmaları için Erkoli'ye (Ufa) telefonla (yüksek frekans özel hat) talimatlar verdim.

- **Valter**'e, ayrıca **Birk**'e (Slovenya) ve **Vokşin**'e (Hırvatistan) şu şifreli yazıyı gönderdim:

"Mihayloviç'in yine de binlerce komitacıyı kazanmayı ve bunları askeri birliklerimizin ve partizan müfrezelerinin üzerine sürmeyi başarmakta olması, kuşkusuz, işgal altında bulunan bölgelerdeki yığınlar arasında ve özellikle de bizzat komitacılar arasında politik çalışmalarınızı elden geldiğince artırmanız gerektiğini kanıtlıyor. Mihayloviç, köylüler ve küçük burjuvalar arasından bile birçok komitacı topluyor. Onun hangi demagoji yöntem ve sloganlarını kullanarak adam topladığını tam olarak bilmek ve bu yöntem ve sloganların içyüzünü acımasızca açığa vurmak gerekiyor. Komitacı haydutlara silahlı darbeler vurmanın yanısıra, bunları aynı zamanda politik açıdan yozlaştırmak ve bölmek, aldatılmış komitacıları kendinizden yana kazanmak çok önemlidir. Bu amaçlar için iç radyo yayınlarını ve diğer propaganda araçlarını kullanmanız daha iyi olmaz mı? Slobodna Yugoslavya radyosu aracılığıyla bu yönde yapılan politik çalışmaların iyileştirilmesi ve etkinleştirilmesi için öneri ve istemlerinizi bizlere bildirmenizi ayrıca rica ederiz."

12 Mart 1943.

- **Mirov ve Geryo** (KE dergisi redaksiyonu). Redaksiyonun işleri hakkında bilgi verdiler. Derginin çift sayı (Şubat - Mart) olarak yayınlanmasına izin verdim. Çift sayının içeriğini belirledik. Nisan sayısının planını onayladım.

- **Morozov ve Karaivanov. Karaivanov**'un Irak, Suriye, Filistin ve Türkiye ile **irtibat noktası** yöneticisi olarak Basra'ya (Irak) yapacağı yolculuk hakkında. **Basra**'da yapacağı işlerle ilgili olarak kendisine somut talimatlar verdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

- **Fernanda Güyo**'yu kabul ettim. Kocası hakkında elimizde bulunan bilgileri kendisine verdik.

13 Mart 1943.

- **Savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili toplantı.** (Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi - KOPİD'den Man[uilski] ve Konstantinovskaya.) Savaş tutsaklarının **politik platformunun nasıl** olması gerektiği konusunda geniş bir tartışma. Bu konuda değişik görüşler ortaya çıktığı için, KOPİD temsil[cilerine] ve Alman yoldaşlara, Alman savaş tutsakları için bir platform taslağı hazırlamalarını ve daha sonra bunu görüşmemizi önerdik.

- **Morozov, Manes** (Almanya için Alm[an] yoldaş). Bolşakov'un adamlarıyla birlikte yarın uçması gerekiyor (Manes'in). Yapacağı işler ve en önemlisi - bizimle irtibat için telsiz noktası kurma konusunda somut talimatlar verdim.

- **Plişevski** - Irak komünist partisi içindeki fraks[iyon] savaşı hakkında. Irak komünist partisi için burada görüşülüp belirlenen poli[tikanın] gerçekleştirilmesi uğrunda tüm sağlıklı unsurların birleşmesi talimatıyla şifreli bir yazı gönderdim.

- **Blinov ve Morozov** - Ufa'daki telsiz noktasıyla ilgili sorunlar hakkında. 15 Mart 1943 günü **Blinov** Ufa'ya dönüyor.

14 Mart 1943, Pazar.

- Evde çalıştım. Bu arada, İnoradio için Bulg[arca] yorumu redakte ettim.

15 Mart 1943.

- **Morozov ve Tsilasko** (çalışmak için Rur'a gidecek Alm[an] yoldaş).

Hazırlık durumunu denetledim (evrakları vb.). Kendisine somut talimatlar verdim.

Öbür gün Polonya'ya uçuyor.

- **Moisenko** (**Ryuega-Rudnik**, "Luft"un karısı). Sekiz yıl Çin'de kalmışlar. Bir olasılıkla yeniden buraya, Birinci Şube'ye işe alınması için Rudnik'in nerede ve ne iş yapmakta olduğunu araştırıp açıklığa kavuşturdum.

- **Suharev, Dr. Şarfman, Dr. Bosik.** Dr. **Bosik**'in yatılı çocuk okulunda Olşanskaya'nın kızının geçirdiği kazayla ilgili işini görüştük.

- **Fürnberg, Fridrih.** Radyo yayınlarıyla ilgili yönetmeliği imzaladım.

16 Mart 1943.

- **Bianko** - Temnikovsk'daki savaş tutsakları kampına (4.500 İtal[yan], 10.000 Romen, 1.000 Alman vb.) yaptığı yolculuk hakkında bilgi verdi. Çok yüksek ölüm oranı. Kampta düzensizlik. Kamp müdürünün yanlış emirleri vb. İlgili makamları bu konuda bilgilendirmek için yazılı bir rapor hazırlamasını önerdim.

- **Rudnik** ("Luft" - 1925 - 1931 yılları arasında Avrupa'da ve Çin'de Uluslararası İlişkiler Şubesi görevlisi) - KEYK Birinci Şube işlerinde kendisinden yararlanma olanaklarını araştırdım.

- **Groş** - Polonyalıların Moskova'da çıkan yeni gazetesinin redaksiyon sekreteri. Redaksiyonun çalışmaları hakkında bilgi verdi. Gazetede basılmak üzere, Polonya için bizden bir yazı rica etti.

- Finlandiya belgesiyle ilgili olarak **Molotov** ile konuştum. Bir-iki gün sonra görüşünü bildirmeye söz verdi.

17 Mart 1943.

- **Torez ve Stepanov** - Frans[ız] radyo redaksiyonunun çalışmaları ve Fransa'daki durum hakkında. Ortaya koyduğu sorunları 2 - 3 gün sonra özel olarak görüşmek için Tor[ez] ile anlaştık.

- **Rakoşi** - Mac[ar] savaş tutsakları hakkında.

- **Kasman** - Polonya gazetesi redaksiyonu için bilgiyle ilgili olarak kendisine talimat verdim.

- KE dergisinin çift sayısından (Şubat-Mart) bir sütunu **gözden geçirip düzeltme yaptım.**

- **Fridrih** - Rom[en] radyo redaksiyonunun çalışmaları hakkında (yetersiz).

18 Mart 1943.

- **Par[is] Komünü Günü.**

- En baştı komünist partisiyle aramızda telsiz bağlantısı kurma göreviyle birkaç gün sonra uçakla Çekoslovakya'ya gidecek olan **Vatişka ve Klayn**'ı kabul ettim ve talimatlar verdim.

- **Stepanov** - Fran[sız] radyo redaksiyonunun çalışmaları hakkında. Paris Komünü gününün Radio Frans'da nasıl kutlanması gerektiği konusunda kendisine talimatlar verdim.

- **Manuilski, Ulbriht, Akerman.** Savaşın bugünkü aşamasıyla ilgili olarak Alman halkına çağrı tasarısını görüştük. Alman yoldaşlara birçok değişiklik ve düzeltmeler önerdim.

- **Vlasov** - Yugoslav radyo redaksiyonunun çalışmaları hakkında.

- **Sudoplatov**'a (NKVD), Yugosl[avyalı] **Boykov** yolda[şı] bizim emrimize vermesini önerdim.

19 Mart 1943.

- **Finlandiya belgesiyle** ilgili olarak **Stalin** şunu bildirdi:

"Finlandiya ile ayrı barış görüşü bugünkü dönemde kabul edilemez."

- **Fran[sız] radyo redaksiyonuyla** danışma toplantısı yaptım. (Torez, Marti, Ramet, Jan Rişar Blok, Stepanov.) **Savoya**'daki olaylarla ilgili olarak Fransa'daki durumu irdeledik. Radio Frans yayınlarını izlemek ve İnoradio'nun Fransa'ya yönelik çalışmalarına katılmak için bütünsel, kol[ektif] bir redaksiyon olarak işlerini daha iyi organize etmelerini önerdim.

- Geçen yıl paraşütle atlarken yaralanan Bul[gar] **Radev**. Çalışmalarımızda yararlı olabilmek için gerekli ameliyatı yaptırmasını önerdim.

- Ufa'dan **Dolores, Dzerjinskaya** ve baş[ka] İsp[anyol] ve Polonyalı yoldaşlar geldi.

- Bir grup Alman yazar, eski milletvekili ve sendikacı tarafından imzalanan Alman halkına **çağrıyı** Alman yoldaşlarla (Ulbriht, Florin, Akerman) birlikte redakte ettim.

- **Linderot**'a (Stokholm) şu şifreli mektubu (Fitin aracılığıyla) gönderdim:

"Davranışınızı anlamıyorum. Defalarca rica edilmiş olmasına karşın siz hâlâ bizimle dolaysız bağlantıyı yeniden kurmuş değilsiniz. Neler oluyor? Bugün bu bağlantının son derece önemli olduğunu anlamıyor musunuz? Norveç, Finlandiya ve Danimarka ile bağlantıyı temin etmede yardımcı olma yükümlülüğünün şimdi sizin partinizin üzerinde olduğunu kavramıyor musunuz? Yıllar boyunca biz size yardım ediyor, önemli krediler veriyorduk. Faşist düşmana karşı sonucu belirleyici savaş koşullarında tüm güçlerinizi, tüm maddi yedek olanaklarınızı seferber etmeyi, en azından gerekli bağlantıları kurmayı, böylece komşu ülkelerde mücadelenin başarıyla etkinleşmesine yardımcı olmayı siz bugün gerekli görmüyor musunuz? Her şeyden önce bu noktada değilse, enternasyonalizminizin pratik olarak nerede kendini göstermesi gerekir? Bu anormal duruma son vermek için gerekli önlemleri acilen almanızı ısrarla rica ederim. İşbu yazıyı aldığınızı onaylayınız."

- **Tsilasko,** dün **Gruysk** (Varşova'nın 40 kilometre güneybatısında) yöresine başarılı iniş yaptı.

- **Klayn ve Vertişka** bugün Polonya'ya havalanan (yük dolu) bir uçakla gittiler (Çekosl[ovakya'ya]).

20 Mart 1943.

- **Pik ve Ulbriht** - Hitler[ci] çetelerin yenilgisinin Alman halkı için yokolma, yıkım, yeni Versay vb. anlamına geleceği yönünde Hitler'in ileri sürdüğü tehditlerle ilgili olarak Alman halkına bir çağrı metni daha hazırlamakla görevlendirdim.

- **Bulgar radyo redaksiyonu** (Kolarov, Çervenkov, Kozovski, Lukanov, Valev, Belov) ile uluslararası alanda ve Bulgaristan'daki durumda gözlenen yeni gelişmeler dikkate alınarak Hristo Botev radyosunun izleyeceği hattı ve somut görevlerini görüştüğümüz bir toplantı yaptım.

- İspanya'nın sorunları ve Mosko-

va'daki İspan[yol] radyosunun çalışmalarını düzenleme konusunda Dolores'i kabul ettim.

- **Molotov** telefon etti ve **Finlandiya belgesinin** Finlandiya ulu[sal] radyosunda ayrı barış kampanyası için kullanılmasının bugünkü aşamada polit[ik] açıdan uygun olmayacağını bildirdi.

21 Mart 1943. Pazar.

- Evde çalıştım.

- **Mitya anjin** oldu; **difteri** kuşkusu. Konsültasyon, muayene vb. yapıldı. Evde büyük bir endişe hakim.

22 Mart 1943.

- **Mitya**'nın çok tehlikeli **difteri olduğu** anlaşıldı.

Rusokov Hastanesine (bula[şıcı] hastalıklar bölümüne) yatırdım. Hastalığın **kendisine** de bulaşması tehlikesini göze alan **Rozi** onunla karantina odasında kaldı! Daha yakında bulunmak için geceyi Komintern'de geçirdim... Gece onları görmeye gittim. Durum hâlâ ciddi ve tehlikeli.

- Yugoslav radyo yayınlarıyla ilgili olarak **gece geç vakit Umanski** aradı. V[yaçeslav] M[ihayloviç] çok endişeli görünüyormuş ve kendisine bu yayınların içeriğini kontrol etme görevini vermiş. Onu ilgilendiren yayınları yarın vermesi için **Fürnberg**'e talimat verdim.

23 Mart 1943.

- Londra üzerinden Fransa-İspanya sınırına aktarılmaları ve daha sonra İspanyaya (Valensiya ya da Madrit'e) geçmeleri gereken **iki** İspanyola talimatlarımı verdim.

Görev: İspanya'ya KP'nin iç yönetimiyle ilişkiye geçip bizimle **telsiz bağlantısı** kurmak.

- **Mitya'nın durumu hakkında rapor:**

1) **Sabah saat 10:**

Ateşi: 37,7. Durum hâlâ ağır. Gece uyumuş, ama huzursuzmuş. Lokal prose zayıflamıyor. İştahı kötü. İçmesi yerinde, istifra etmemiş. Çocuk artık daha sakin. Profesör Dobrohotova ile konsültasyon yapılacak. Roza Yulievna neredeyse hiç uyumamış.

Rusokov Hastanesi Bölüm Şe[fi] **Tsibulskaya.**

2) **Akşam s[aat] 21.30:**

Sağlık durumu ağır. Gün içinde iyi uyumuş. Yemesi kötü. İçmesi azalmaya başlamış. Lokal prose biraz yayılıyor. Kalp biraz daha iyi çalışıyor. Ek olarak 60.000 ünite anti-toksik serum verildi.

Konsültasyon kararı: Serum verildi. Kalp ilaçları aynı kalıyor. **Kortin** eklendi.

Saat 21'de uyandı. Serum verilmesine tepkisi iyiydi. Ruh hali fena değil.

Tsibulskaya.

- Bugün **iki defa** hastaneye gittim. Mitya'yı gördüm. Rozi ve doktorlar ile konuştum. **Rozi** bir kahraman! Sakın o da hastalanmasın!

Mitya'nın durumu o kadar tehlikeli ki, ancak mucize sonucu kurtarılabilir...

24 Mart 1943.

- **Marti, Torez ve Stepanov.**

Marti, **Grene**'den (Londra) **Miler** (Dö Golcü) aracılığıyla enformasyon raporu almış. Ayrıntılı yanıt vermemesini ve Dö Golcüler aracılığıyla hiçbir direktif vermemesini tavsiye ettim.

- **Fridrih ve Fürnberg** - bugünden itibaren İspanya ve Polonya yayınlarının Moskova'dan sağlanması ve radyo yayınlarımızla ilgili olarak Dışişleri Ba-

kanlığı ile ilişkiler konusunda.

- **Morozov** Fransa'ya aktarılmak üzere yarın Londra'ya gidecek olan telsiz-telgrafçı iki Fran[sız] yoldaşı tanıttı. Kendilerine ayrıntılı talimatlar verdim.

- **Mitya'nın durumu hakkında sabah raporu:**

Ateşi 36,6.

Durumu biraz daha iyi.

Huzursuz, ama dünkünden daha iyi uyudu.

Lokal prose biraz daha iyi.

Konsültasyon sonucu:

1) 60.000 birim anti-toksik serum daha eklensin.

2) Kalp ilaçları - aynı.

3) Kulak iltihabı belirdi.

Bölüm Şe[fi] Dr. Tsibulskaya.

- Bütün gün ve akşam hastanedeydim. Mitya'yı gördüm ve Rozi ile konuştum. Çocuk korkunç acı çekiyor. Annesi yiğitçe dayanıyor, ama çok endişeli...

Moskova'nın en iyi uzmanlarının konsültasyonuna rastladım. Bana şunu bildirdiler: Olanaklı tüm önlemleri alıyorlar, ama Mitya'nın durumu son derece ağır. Yaşamı çok büyük tehlike içinde. Sabahki durumuna oranla kalbi hayli zayıf düşmüş. Konsültasyon **cenaze** oturumunu **andırıyordu.** Tek sözle korkunçtu! Eğer başımıza gelirse, bu felakete Rozi nasıl dayanacak, aklım almıyor...

25 Mart 1943.

- **Fridrih ve Fürnberg** – Umanski'nin (Dışişleri Bakanlığı - DB) yayınları kontrolünün pratikte nasıl olması gerektiği konusunda talimatlarımı verdim.

- Dergiyle ilgili olarak **Aleksandrov** aradı. Kızıl Ordu'nun ilerlemesi konusundaki yazılar daha önce, cephede beliren duraklama öncesinde kaleme alındığı için, Stalin'in gelecekteki engeller, zorluklar vb. ile ilgili uyarısı üzerinde daha büyük dikkatle durulmalı.

- Yarın **Erkoli 50 yaşını** tamamlıyor. Bu nedenle kendisine [KEYK] Sekreterliği ve KEYK'de çalışan kolektif adına kutlama mesajı gönderdim.

- İki defa hastaneye gittim. Bugün Mitya **biraz** daha iyice. Ama kalbinin atışları iyileşme göstermiyor. Konsültasyon: Prof. Molçanov, Prof. Feldman, Prof. Dobrohotova, Prof. Buzinski ve baş[ka] doktorlar. Konsültasyon adına Prof. **Molçanov** şunu söyledi: "Durum son derece ağır. Yaşadığı her gün bir kazanımdır, kurtulma şansını artırmaktadır. Bu gibi durumlarda kesin tahminde bulunulmamalıdır. Önümüzdeki günler kritik olacaktır."

26 Mart 1943.

- **Mirov ve Geryo** (dergi redaksiyonu). Cephedeki ve uluslararası alandaki durumda görülen yeni gelişmeler ışığında KE dergisinin çift (Şubat - Mart) sayısına son düzeltmeleri yaptım. Nisan sayısının planını ve içeriğini onayladım.

- **Rakoşi** - Macar savaş tutsakları arasındaki çalışmalar ve Mac[ar] ulu[sal] radyo yayınları hakkında.

- **Trifonov** (NKVD) değişik konularda bilgi verdi.

- Çek yoldaşlar **Vovratnik** ile **Prohazka**'yı kabul ettim (bugün Polonya üzerinden Çekoslovakya'ya geçecekler).

Yapacakları iş ve görevleri için ayrıntılı talimatlar verdim.

- **Sabah** ve **akşam** hastanedeydim. Durumda esas olarak bir değişiklik yok

- ölüm tehlikesi, dün olduğu gibi, hep aynı. Oğlan gerçekten de **ölümle pençeleşiyor.** En büyük tehlike **kalp atışlarıyla** ilgili.

27 Mart 1943.

- Polonyalı yoldaş **Viçorek**'i kabul ettim (bugünlerde Polonya'ya geçmek üzere hazırlık yapıyor). Polonya'da partimizin önünde duran görevler ve bugünkü **uluslararası** ve iç koşullarda uygulaması gereken taktik konusunda **ayrıntılı** bir şekilde **sohbet** ettim.

- On elemanımıza Ufa'dan Moskova'ya dönüş pasoları vermesi için **Galkin**'e (Milis ami[ri]) bir yazı gönderdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

- Mitya'nın durumu hakkında rapor:

1) **Gündüz:**
Durum dünkünün aynı.
Gece çok iyi uyudu.
Boğazı yapışkanlardan arındı.
Zor yutkunuyor.
Ağrılardan ötürü yemek istemiyor.
Kalp atışları - önceki gibi
2) **Akşam** (s[aat] 23. 45)
Uykusu derin.
Yanakları ve dudakları - pembe.
İçmek istemiyor.
Kalp atışları - aynı dünkü gibi.
Kalp için kas iğnesi yapıldı.

- Gündüz ve **akşam** hastanedeydim.

28 Mart 1943. Pazar.

- İnoradio için Bul[garca] yorumu redakte ettim.

- Dr. **Mayorov** ile hastanedeydim.

- Daha sonra - villada. Mayorov, heyecan yüzünden hayli zayıf düşen **Babuşka**'yı muayene etti.

- Akşam geç vakit **yeniden** hastanede.

Mitya'nın durumu daha da ciddileşti. Ölüm tehlikesini artıran **serom** hastalığı belirtileri ortaya çıkmış.

29 Mart 1943.

- **Stepanov** - Grene'ye (Londra'ya) direktif hakkında.

- **Mirov** -derginin Nisan sayısı hakkında.

- KEYK için aylık yabancı döviz (25.000 Dolar'a kadar) konusunda **Stal[in]'e ve Molot[ov]'a** (bir suret Andreev'e) bir yazı gönderdim.

- Mitya'nın durumu hâlâ çok kritik. Bugün **üç kez** hastaneye gittim (gündüz, akşam ve gece).

Her an **kalp felci** beklenebilir ve **son.**

Yaşam ile ölüm arasında savaş var. **Kim kimi?** Kuşkusuz şimdilik şans **ölümden** yana.

...*

30 Mart 1943.

- **Marti,** Londra'ya hareket etmesi konusunda. İngilizler vize verme işini geciktiriyor. Tavsiyede bulundum: 1) Moskova'daki İngi[liz] büyükelçisi nezdinde (cevap... versin diye - "evet" yada "hayır"!) ısrar etsin; 2) **Grene**'ye Londra'da, Dö Gol nezdinde bir girişim yapma görevi versin.

Şimdilik sorun basına yansıtılmasın.

- **Fransızlar'ın** (Torez - Marti) bundan sonraki çalışmalarıyla ilgili direktif taslağını redakte ettim.

---

* Aslında üstü çizilmiş metin: "İspanyol yoldaşlarla (**Dolores, Anton, Ernandes**), çalışmalarıyla ilgili toplantı yaptım."

- **Polonya radyo redaksiyonu**, (Dzerjinskaya, Natanson, Levikovski) Fridrih, Fürnberg ile toplantı yaptım: 1) Onların radyo yayınlarının izlediği hat; 2) Polonya İşçi Partisi'nin yayınlanan programı (program net değil, eklektik, sekterce!).

Polonyalıları programla ilgili görüşlerini kaleme almakla görevlendirdim ve ardından bunları görüşüp ülkeye gerekli direktifleri bundan sonra göndermeyi tavsiye ettim.

- **Mitya'nın durumu:**

Felç süreci başladı. **Konuşma yeteneği** etkilendi. **Serom** hastalığı üsteledi. Çocuk korkunç acı çekiyor. Kalp atışları şimdilik daha fazla kötüleşmiyor. Gündüz ve akşam **hastanedeydim.**

31 Mart 1943.

- İspanyol yoldaşlarla - **Dolores, Anton, Ernandes** - toplantı yaptım. Çalışmalarıyla ilgili - radyo vb. - sorunları görüştük. Ernandes ile Anton'un Meksika'ya gönderilmesi kararını, şimdilik yalnız **Ernandes**'in gönderilmesi şeklinde, gözden geçirdik. İspanya'ya daha yakın bir yere (Avrupa üzerinden) gönderilme olanağı ortaya çıkıncaya kadar Anton bekletilecek.

- **Pauker,** Romen işleri hakkında bilgi verdi. Kimi Rom[en] savaş tutsaklarının iddialarına göre Rumıniya Libera radyomuz ülkede dinlenebiliyor ve oldukça iyi kullanılıyor. Anti-faş[istler] okulundaki Romanya bölümü iyi çalışıyor ve iyi bir personele sahip.

- **Suharev ve Morozov** - hep birlikte yabancı dövizle yapılan harcamaları gözden geçirdik ve yurt dışındaki irtibat noktalarını ayakta tutmak için en gerekli harcamaları vb. somut olarak belirledik.

- **Aleksandrov "paralel ses"** için Kuybişev'deki **yeni tesisatla** ilgili olarak beni aradı. Macaristan, Çekoslovakya ve Almanya'ya yönelik çalışmaya başlanması için anlaştık. Bu iş için gerekli elemanları ben sağlayacağım.

- **Erkoli**'ye (50.yaş günü nedeniyle) gönderdiğimiz kutlama mesajına yanıt olarak Ufa'dan şu telgrafı aldım:

"Dimitrov'a. 50. doğum günümle ilgili kutlama ve temennilerine içtenlikle teşekkür ederim. İtalyan halkını iğrenç faşist rejimi kesinlikle yok etme yolunda yönetmek için ülkemde, partimin saflarında yeniden savaşmam gerekeceği zamanın çok yakında geleceğine inancım sarsılmazdır. Tüm gücümle buna yönelik çaba içindeyim. Burada, yüce Lenin-Stalin partisinin okulunda ve doğrudan sizin yönetiminizde yürüttüğüm çalışmalarla geçen yıllarda biriken deneyimim, bu savaşımda en etkin silahım olacaktır - Erkoli."

- **Mitya'nın sağlık durumu hakkında rapor:**

1. Ateşi 36,2.

2. Serom hastalığı yüzünden gece uykusu rahat değildi; cildindeki kaşıntı onu huzursuz ediyor.

3. Kalbi dünkü gibi çalışıyor, daha kötü değil.

4. Yemesi yetersiz.

5. Genel durumu uyuşuk ve ağır.

Dr. Tsibulskaya.

- **Gündüz** ve **akşam** hastaneye gittim.

1 Nisan 1943.

- **Belov** - Özbekistan, Kazakistan ve Başkırdistan cumhuriyetlerindeki siyasi mültecilerin durumu hakkında (Merkulov'un yazdığı ve benim MK'e, Andre-

ev'e gönderdiğim mektup nedeniyle).

- **Janet Ros** -gördüğü tedavi ve Amerikalı muhabir olarak yürüttüğü çalışmalar hakkında.

- **Draviç, Fridrih, Fürnberg, Ponomaryov** - Yugoslavya sorunları, özellikle de Valter'in Almanlarla tutsak değiş tokuşu vb. ile ilgili telgrafı hakkında. **Valter**'e şu telgrafı çektim:

"Almanlarla savaş tutsaklarını değiş tokuş ediyorsunuz, onlara heyetler gönderiyorsunuz ve bu heyetler Almanlarla her çeşit görüşmelerde bulunuyor, dahası, Zagreb'deki Alman büyükelçisi sizinle bizzat görüşmek istediğini bildiriyor ki, bu olgular bizleri endişelendiriyor. Neler oluyor? Halk işgalcilerle amansız bir savaşın içindeyken, birden Almanlarla aranızda böyle ilişkiler. Bu durum, Almanların Yugoslavyalılar arasında iç savaş çıkartma ve böylece halk kurtuluş ordusunu daha kolay bozguna uğratma politikasıyla bağlı değil mi? Bu konuda sizden bir açıklama rica ederim. Ayrıca, tüm halk arasında İngilizler'e karşı tepkinin artmakta olduğu, anlaşılır bir olgudur. Ancak, Yugoslavya'da halkın yürüttüğü kurtuluş savaşının çıkarlarına bugünkü aşamada en iyi hizmet etmenin, İngilizlere karşı tepkiyi teşvik etmek değil de, halkın işgalcilere ve en başta Almanlara karşı nefretini geniş çapta kamçılamak olduğu kanısında değil misiniz? Oysa, Alman idarecilerle kurulan her ilişki, kuşkusuz ki, o çok gerekli halk nefretini zayıflatabilir. Cevabınızı bekliyorum."

- **Finder**'e (Polonya), Polonya İşçi Partisi'nin yayınladığı birçok politik hata ve yetersizliklerle dolu programla ilgili tavsiye ve notlarımı gönderdim.

- İki kez hastaneye gittim. **Mitya**'nın durumu son derece tehlikeli. Bütün gece uyumadım. Evde çalıştım ve durumu hakkında haber bekledim. Profesörler heyeti, kalp sektesi sonucunda her an **sonun** gelebileceği kanısında... En büyük ıstırabı hapiste çektiğimi sanıyordum, oysa daha da ağır acıya katlanmam gerekeceği anlaşılıyor!

2 Nisan 1943.

- **Marat**'ı, Türkiye Komünist Partisi'nin temsilcisi olarak kendisine yakışmaz davranışları (konspirasyonu çiğneme, ahlak bozukluğu) hakkında Merkulov'un (İçişleri Bakanlığı) gönderdiği yazı nedeniyle, kabul ettim.

Kendisini bir güzel payladım.

Marat'a ihtarlı sert yergi cezası verilmesi için KEYK Sekreterliğine bir karar tasarısı sundum.

- **Fridrih** radyo yayıncılığı ve "paralel sesler" (özel olarak **Kuybişev**'deki yeni tesisat) konusunda. **Mac[ar] sesi - Santo, Çek sesi - Kopetski** ve **Alman** sesi - **Male** (Alman gençlerinden).

- Bugün, günün ikinci yarısında, Mitya'nın durumu biraz umut vericiydi.

Akşam geç vakit durumu yeniden tehlikeli oldu.

Saat 24'te şu raporu aldım:

"Hiç uyumuyor. Hiddetleniyor, naz yapıyor, alınganlık ediyor. Azıcık içiyor (küçük yudumlarla). Nabzı dakikada 72-75, hafif. İğneden önce istifra vardı, ama eziyet verici değildi. Şöyle diyor: Araba ile Hükümet Evi'ne gideceğim."

Dr.Tsibulskaya."

İkinci kez hastaneye gittim.

3 Nisan 1943.

- Öğle saat **1.25**'te **Mitya öldü!**

Bütün gece hastanede oturdum. Gün-

düz de öyle - ölünceye kadar. Profesör **Buznikov,** Profesör Haçaturov ve Dr. Mayorov da oradaydılar.

Mitya korkunç acılar çekti. Lanet hastalık sinsice işini bitirmekteydi. Bütün bu zaman içinde beni yanına çağırıyor ve şöyle diyordu: "Babacığım, eve gitmek istiyorum. Burada daha fazla dayanamam. Araba iste. Bir an önce Hükümet Evi'ne gidelim." v.b.

Gündüz saat 12 civarında iğneler etki yapmaz oldu. Saat 12.30'a doğru bilincini yitirdi, **saat biri 25 geçe** - gözümüzün önünde - sonsuza dek sönüp gitti. Tam bir facia. Felaketin ta kendisi - hele Rozi için. O 14 gün ve gecesini hasta yatağının başında geçirdi. Mitya'yı kurtarmak için insan gücünü aşan çabalar harcandı - **başaramadılar, kalbi dayanmadı!** Ölüm yaşamı yendi...

- Akşam (Sıh[hiye] Dai[resi]'nde işlemleri yapıldıktan sonra) eve döndük. Rozi korkunç bir sinir sarsıntısı içinde. **Zinaida Orconikidze** onunla meşgul. Yakınlarımız geldi... Karısı ile birlikte Dm[itriy] Zahariç, Dolores, Pauker vb. geldi.

- Komintern'deki **önemli günlük** işlerin aksamaması için önlem aldım.

4 Nisan 1943. Pazar. (Rozi ile bizim için kara pazar!)

- Saat 3'te hastaneye gittik. Vladimirov, Lena, Artur, Dora, Ela ve İlza, Kolarov ve karısı da bizimleydi.

Mitya'yı tabutla aldık ve saat 4'te krematoryuma vardık. Orada bizi Komintern çalışanlarından birçok kişi bekliyordu.

En ağır an geldi - cenazenin yakılması..."Tanrıya şükür", Rozi bütün bunlara yiğitçe dayandı. Ayaklarının felç olma tehlikesi vardı - iyi ki, bu da atlatıldı.

Mitya'nın içinde bulunduğu tabutla birlikte, bizim kişisel yaşamımızın 3/4'ü yanmış oldu! Bu, (Rozi ile) kişisel yaşamımızda sonsuz bir boşluk oluşturdu... Böylesine **derin** bir acıyı ancak bunu bizzat yaşamış biri tam olarak anlayabilir!

Manuilski ve karısı, Dolores, Blagoeva, Kolarov ve karısı, Vladim[irov] ve Lena, Belov, doktorlarımız profesör Haçaturov ve Dr. Mayorov, bir de sürekli Rozi'nin yanında bulunan Zinaida Orconikidze ile birlikte eve döndük...

Bu dostlarımızın yanımızda bulunması, Rozi'nin bu ağır darbeyi kazasız atlatmasında çok büyük rol oynadı...

5 Nisan 1943.

- Sabah olunca Rozi ve Zinaida Orconikidze ile birlikte krematoryuma gittik. **Vazoyu** gördük. O harika, ümit verici **Mitya**'dan geriye kap içindeki **bir avuç** kemikle kül kalmıştı!... O kadar mükemmel çocuk, geleceğin bolşeviği bir **hiç** oluverdi... Korkunç bir kayıp... Zavallı Roza! Çekilmez acıya mertçe dayanıyor, ama bundan sonra Mitya'sız nasıl yaşayıp çalışabilecek!...

Vazonun üzeri örüldü. Üstü çiçeklerle doldu. Kişisel yaşamımızda büyük, mutlu bir sayfanın gözlerimizin önünde sonsuza dek kapandığını hissettik...

- Biz bolşeviklerin en ağır durum ve felaketlerde bile ruhen sarsılmamaları ve şahsi acıları yüzünden **davamızın zarar görmesine** izin vermemeleri gerektiği düşüncesiyle işe gittim.

Büyük bir **can acısıyla** da olsa, tüm moral gücümü seferber ederek, her zamanki gibi çalışmaya başladım!

- Akşam gece geç saatlere kadar Manuilski ve başka yoldaşlar bizdeydi.

6 Nisan 1943.

- **Suhoruçkin** (Deniz Kuvvetleri) - Bulgaristan'dan haber getirdi... **Cirov** (Rumenov) Sofya'daki Polis Müdürlüğü'nden Sofya Merkez Cezaevi'ne aktarılmış. Cirov kardeşine, itiraf kopartmak için kendisine 11 gün boyunca işkence yapıldığını, ancak netice alamadıklarını bildirmiş. Cirov'un büyük kardeşi de tutuklu. Cirov'un durumu ciddi. Soruşturma makamları Cirov'un partili olduğuna ve Moskova ile bağları bulunduğuna kesin inanıyor, ama ellerinde somut kanıt yok. Avukat Karagözov, en azından Cirov'un hayatını kurtarabileceğinden emin olduğunu söylemiş.

- **Fridrih** - basın ve radyo yayıncılığı hakkında, **Slavlar mitingi** hazırlıklarıyla ilgili toplantı hakkında.

- **Ponomaryov** - yayınevinin sorunları hakkında.

- Rozi'nin Lena ve Zinaida Gavrilovna ile birlikte çalıştığı hastanenin müdürü, b[aş]hekimi ve amel[iyathane] hemşiresi akşam bizdeydiler. Acımız daha da artıyor galiba!

7 Nisan 1943.

- Mitya'nın doğum günü! Felaket!...

- Plişevski İran'dan gelen belgeler hakkında rapor sundu (Halk Partisi ve Soheyli hükümetine karşı tutumu, hükümete katılma eğilimi, iç mücadele, partiyi bölme denemesinin önlenmesi vb.).

Somut öneriler hazırlaması için kendisine talimat verdim.

- **Polonyalı telsiz-telgrafçı Bartoşevic.** Kadın konspirasyonu ihlal etmiş. Kendisini dinledim. Dürüst ve sadık bir genç kıza benziyor. Yaptığı hatanın acısını yeterince çekmiş. Yedek kadroluk durumunun kaldırılıp üretim işletmesine verilmesi önerisini reddettim. Hakkındaki davaya son verilmesini ve bir ihtarla **yetinmelerini** emrettim.

- **Fridrih** - Kral Peter'in[177] Yugoslavyadaki durumla ilgili mülakatı hakkında.

- İnoradio için Bulgarca yorumu redakte ettim.

- Akşam - Mitya'mızın anısına **akşam yemeği**. 45 kişi katıldı. (Manuil[ski], Dolores, Pauker, Torez, Marti, Dias'ın karısı, Şvernik'in karısı, Kolarov, Pik vb.) Zavallı Rozi, bütün bu dostane moral desteğe karşın büyük acısını son derece ağır yaşıyor...

8 Nisan 1943.

- **Vlasov, Fridrih** - Yugoslavya kralının Londra'da verdiği mülakatla ilgili olarak Yugoslavya'ya yönelik radyo yayınlarında alınacak tutum hakkında. Talimatımı verdim: 1) Kralın mülakatından bir özet Valter'e (Ha[lk] Kurt[uluş] Ordusu Kurmaylığı'na) verilmeli; 2) İşgalcilere karşı savaşın bütünlüğü konusunda Slob[odna] Yugoslaviya Radyosu için (komitacıların içyüzü açığa vurularak), şimdilik Kral Peter'in mülakatına değinilmeden, özel bir yazı kaleme alınmalı; 3) Kralın mülakatına savaşan Yugoslavya adına bir cevap hazırlanması.

- Alman yol[daş] Kuçinski'nin İngiliz komünist partisi ile ilgili raporunu görüşüp değerlendirmeleri için **Plişevski ile Dekster**'e verdim.

- Janet Ros'un Amer[ikalı] muhabir **Kuentin Reynhold** ile yaptığı (dikkate değer) söyleşi hakkında **Molotov**'a bilgi gönderdim!

- **Mitya'nın ölümünden** sonra **Rozi**

ile yalnız kaldığımız ilk akşam. Zinaida Gavrilovna hasta olan annesine gitti...

9 Nisan 1943.

- **Slutsker** (Komünist Gençlik Enternasyonali) Ufa ve Kuşnarenkovo gezilerinin sonuçları hakkında rapor verdi. Parti Okulu'nda durum iyice sayılır. Ancak, öz[el] okulda politik çalışmalar zayıflamış, terbiye ve moral bozukluğu belirtileri ortaya çıkmış.

- **Rakoşi** - Kreybih'in (Londra) Macaristan işleriyle ilgili mektubu hakkında. İngiltere'deki Macar mültecilerin görevlerini somut olarak ifade eden bir cevap hazırlanması talimatını verdim.

- **Veçe** adına Slob[odna] Yugoslaviya radyosundan ve yabancı basın yoluyla cevap vermeleri için, **Kral Peter**'in mülakatından bir özeti **Valter**'e (Yugoslavya) verdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu gözden geçirdim.

10 Nisan 1943.

- Savaş tutsaklarının durumu ve bunlar arasında çalışma koşullarıyla ilgili **konularda** toplantı düzenledim. **Tuğgen[eral] Petrov** ve albay **Yakovets** (Savaş Tutsa[kları] Genel Müdürlüğü), Ulbriht, Bianko, Rakoşi, Koplenig, Pauker, Fösterling, Belov, Savaş Esir[leri] Anti-f[aşist] Okulu Müdürü Yantsen katıldılar.

Tuğgeneral **Petrov** ölüm oranının son derece yüksek olmasının nedenleri, savaş tuts[aklarının] tedavisi için alınan önlemler, kurulan hastaneler ve savaş tutsakları (özellikle de anti-f[aşist] okul) arasında politik çalışmalara hız verme olanakları hakkında bilgi verdi.

Ayrıntılı tartışmalar sonucunda tüm sorunlar açıklığa kavuşturuldu ve bundan sonraki çalışmalar konusunda mutabakata varıldı.

- **Çervenkov**'un bulunmayacağı (Krem[lin] Hastanesi'nde tedaviye alınıyor) dönemde yürütülecek çalışmalar için Bulgar radyo redaksiyonuna talimat verdim.

- İnoradio için Bulgarca yorumu redakte ettim.

11 Nisan 1943. Pazar. (Mitya'nın cenaze töreninden bu yana bir hafta geçti.)

Zinaida Gavrilovna ile birlikte Novodeviçee Mezarlığına gittik. Stal[in]'in karısı Kasım 193...'de buraya gömülmüş. Mezarlığı gezdik ve buranın amiriyle **Mitya'nın vazosunun** yerleştirileceği ve daha sonra anıt yapılacak yaklaşık bir yer seçtik...

- **Gogol, Çehov, Pisemski, Brusilov** ve başka devrim öncesi şahsiyetlerin mezarlarını gördük.

- **Burası tarihsel bir yer.** Daha I-inci Petro zamanında burada **kız manastırı** ve **Smolen kilisesi** varmış. Kilisede gömülü kızkardeşi **Sofiya**'yı, Petro, zamanında, buraya kapatmış. Petro'nun birinci karısı da burada gömülü.

- Konudan uzaklaşmak için akşam bir film izledik. Zinaida, Vilko ve Lena ve onların çocukları, Babuşka, Artur ve Ela oradaydı... Ama Rozi ve ben, film izlemesini öyle çok seven **Mitya**'nın yokluğunu ifade edilmez bir acı ile hissediyorduk.

12 Nisan 1943.

- **KE redaksiyonunun oturumu.**

- Derginin 4. sayısının (Nisan) planını onayladık.

Bir Mayıs ile ilgili başyazıyı görüştük. Redaksiyonun toplantısında en baş-

ta başyazının ve diğer önemli yazıların görüşülmesi için talimat verdim.

- **Albay Starinov** (**Hruşçov**'un emrinde Ukrayna konularında çalışmak üzere) Moskova'ya döndü. Güneyde, özellikle de Krasnodar ve Rostov'daki durumu ayrıntılarıyla anlattı. İlginç olgular: **Don** ve **Kuban** halkına Almanlar iyiden iyiye cilvelenmişler. Kaba, ağır davranışlara orada izin verilmiyormuş. Ora halkı Sovyet[ler] Birliği'nin işinin bittiğini sanıyormuş ve Almanlara katlanmaya başlamış. Birçok kız Almanlarla evlenmiş... Genel hava şöyle - Almanlar hiçbir kötülük yapmamış! Almanlar geri çekilirken birçok Donlu ve Kubanlı Almanlarla birlikte geri çekilmiş. Almanlar en başta Kolhozlara bel bağlamış. Kolhozların dağıtılması büyük bir bayram gibi kutlanıyormuş...

Ama Almanlar Yahudi halkı **göç** adı altında yığınsal kırımdan geçiriyormuş. Krasnodar'da 12.000 Yahudi yok edilmiş... **Starinov** tüyler ürpertici olaylar anlattı.

- (Par[ti] Okulu'na gönderilecek) Romen kızı **Moysesku**'yu kabul ettim. Anlaşılan, par[ti] öğrenimi için ve gelecekte Romanya'da çalışmak için uygun biri.

- **Plişevski, Belov, Morozov** - **Irak-lı*** yoldaş **Zoger** sorununu, onun Irak makamlarınca kaydını yaptırma konusunu görüştük. Bu amaçla kendisini **Irak**'a göndermeyi kararlaştırdık.

- Evdeki **matem** havası devam ediyor. Zavallı Rozi oğlumuzun ölümünü hâlâ çok ağır yaşıyor. **Orconikidze** ve Tovstuha bizdeydiler.

- **Çervenkov** Krem[lin] Hastanesi'ne alındı.

13 Nisan 1943.

- **Pauker** - toprağın birlikte (traktör vb. ile) işlenmesi için **tarım birlikleri** oluşturmak üzere Romen hükümetinin başlattığı kampanya hakkında. Hükü[metin] bu girişimlerini, toprak ağalarının köylünün toprağını ele geçirmesine ve köylüyü köle haline getirmesine, Hitlerci savaşın devamını sağlamak için toprak köleliğinin yeni bir biçimde tekrar canlandırılmasına yönelik girişimler olarak değerlendirmelerini salık verdim.

- Arjantin'e dönecek olan (Arj[antinli] yoldaş) **De Frutos**'a bizimle Uruguay, Arjantin, Brezilya, Meksika'daki partilerimiz arasında bağ kurma göreviyle ilgili talimat verdim.

- **Trifonov** (NKVD) Alm[an] yoldaş **Kurt Fişer**'in kimi gözden düşürücü olaylar nedeniyle KEYK'deki işine son verilmesini isteyen Merkulov'un bu dileğini bildirdi.

- Birinci Şube'den **Volkova**'ya işiyle ilgili talimatlar verdim.

14 Nisan 1943.

- **KE redaksiyonu toplantısı.**

Viden'nin anti-hitlerci savaşta işçi sınıfının **yurtseverliği** konusundaki yazısını görüştük.

Yapılan görüş alış verişine dayalı olarak yazıyı derginin gelecek sayısı için tamamen yeni baştan işlemesini önerdik.

- Albay **Yakovets** makamımda. Savaş tutsakları anti-faşist okulunun çalışmaları ve savaş tutsakları kamplarındaki pol[itik] çalışmalar hakkında bilgi ver-

---

* Hasan Ahmet El Şeyk (Ç.N.)

di. Ağırca da olsa, işler ilerlemeye başlamışa benziyor.

- **Ernandes** - Meksika büyükelçisi **Luis Kintanilya** ile yaptığı görüşme hakkında bilgi verdi. Adam demok[ratik] eğilimli. Meksika'daki politik göçmenlerin dostu. Kendisi **İspanyol** - anası babası İspanya'da (Santander'de) oturuyor. Kardeşi Mek[sika] komünist partisi üyesi. Bir **kitap** yazmış (İspan[yol] politik göçmenler hakkında) ve bu kitapta Franko'ya karşı kesin tutum almış. Kitap çok başarılı olmuş. Üçüncü baskısı yapılmış. SSCB'deki İspanyol çocuklarına Meksika'daki ana ve babalardan çok mektup ve hediyeler getirmiş. Kor diplomatik içindeki **anti-sovyet** ortamdan hayrete düşmüş. Birçok diplomat karşısında SSCB'yi savunmuş. Ernandes'ten kendisine daktilo sekreter olarak Rusça da bilen İspanyol bayan bir komünistin verilmesini rica etmiş. Dolores ve diğerleri **Enrekite Rodriges**'i (Dolores'in sekr[eteri]) öneriyor. Benim iznimi istiyorlar. İzin verdim.

- **Marti** - Fran[sız] işleri ve Londra yolculuğu hakkında.

- Çalışmak üzere yarın (Polonya üzerinden) Slovakya'ya aktarılacak olan Slovak yoldaş **Golik**'i kabul ettim ve talimat verdim.

- **Kasradze** - yayınevinin sorunları hakkında.

- **Korotkova** (Besarabyalı) Ro[men] redaksiyonundaki çalışmaları hakkında.

- Rozi ve Zinaida Gavrilovna ile birlikte Novodeviçee Pole'deki mezarlığa gittik. Mitya'nın külünün bulunduğu vazo ve anıt için yeri kesin olarak belirledik.

15 Nisan 1943.

- **Suharev, Baranov** (Ufa) KEYK'in Ufa aygıtının Moskova'ya nakli için gerekli önlemler hakkında rapor sundular. Moskova'ya mutlaka taşınmaları gereken personelin ve ailelerinin ve ayrıca geçici bir zaman için Ufa'da kalacak olanların listelerini ana hatlarıyla hazırladık.

- **Mişakova** (Komsomol MK) Stalingrad'ın yeni baştan kurulması için Amerika (gençlik) ve İngiltere'deki yardım kampanyası hakkında yazılar gönderdi.

- **Şçadenko**'ya bir mektup göndererek, **Golubeva**'nın (Kızıl Ordulu) Özb[ek] Cumhuriyeti'nde lekeli hummaya tutulan oğlunun durumunun ne olduğunu öğrenmesini rica ettim.

- Sabahleyin **Rozi ile** krematoryuma gittik. Bizim o şahane, güçlü ve son derece canlı çocuğumuzun artık diriler arasında olmadığını ve bir vazonun içindeki bir avuç toz ve kemiğe dönüştüğünü düşünmek, anlatılamayacak kadar ağır bir durum!

16 Nisan 1943.

- **İspanyollarla toplantı** (Dolores, Ernandes, Anton). Meksika'daki İspa[nyol] par[ti] merkezi için bir direktifi görüştük. Franko'ya karşı ve İspanya'nın Hitl[er] Almanyası'ndan yana savaşın içine sürüklenmesine karşı **ulusal birlik cephesi** kurmayı öngören Eylül çağrısıyla ilgili olarak partinin taktik politikasını belirledik. Meksika'daki polit[ik] göçmenler arasındaki çalışmaları için ve Negrin (Londra) hakkında tavsiyelerde bulundum.

- **Nestorov**'u (Donanmadan) kabul ettim - Moğol[istan] Cumhuriyeti'nde (Çi[n] komünist partisi ile bağlar konusunda) bizim için yürüteceği çalışmalar-

la ilgili talimat verdim.

- Avusturya'ya gönderilmek üzere eğitilen (Avus[turyalı] komünist kadın) **Souçek**'i kabul ettim.

- **Molotov** ile Yugosl[avya] sorunlarını ve KEYK için yabancı döviz konusunu görüştüm.

- Bulg[ar] radyo redaksiyonuna ...* (dün Sofya'da öldürülen) Hitler[ci] milletvekili Sotir Yanev konusunda alınacak tutumla ilgili talimat verdim.

- **Gulyaev** par[ti] yedeği grubundaki durumla ilgili bilgi verdi.

17 Nisan 1943.

- **Fridrih** - Basın ve Radyo Yayıncılığı Şubesi'nin 1 Mayıs'la ilgili sorunları hakkında.

- **Personel Şubesi**'nin (Belov) birçok sorununu gözden geçirdim.

İspanyol çocuklar (uygun olanlar) müz[ik] okullarına gönderilsin, aynı şekilde başkaları da askeri okullara, top[çu] okullarına ve başka okullara gönderilsin.

- İnoradio için Bul[garca] yorumu redakte ettim.

- Akşam **Mitya'nın** vazosunu krematoryumdan Novodeviçiy Manastırına naklettik. Stalin'in merhum karısının yanıbaşında Mitya için çam ağaçlarıyla çevrili bir köşe oluşturduk... Çok yoldaş katıldı. Rozi ve benim için bu, yeni ve **ağır** bir durumdu...

18 Nisan 1943. Pazar. (Mitya'sız ikinci hafta!)

- Evde çalıştım.

- Mezarlığa gittik. Zavallı Rozi... Benim acılarım daha az olmasa da, onun çektiği acılara tanıklık zor bir durum... Zinaida Gavrilovna ve çocuklar (Fani, Vovka ve İra) da bizimleydi.

- Dönüşte Kremlin Hastanesi'ndeki **Çervenkov**'a uğradım. Muayeneler ümit verici sonuçlar ortaya koyuyor. Yakın bir zamanda ayağa kalkması ve çalışabilir duruma gelmesi bekleniyor.

19 Nisan 1943.

- Sabahleyin Rozi ile mezarlığa, Mitya'ya gittik. Zaman geçtikçe, ağır, geri dönmez kaybı R[ozi] daha büyük güçlükle yaşıyor.

- Kadın yazar **Klara Blum**'u kabul ettim. Yakın bir gelecekte Çin'e gidemeyeceğini kendisine anlattım. Çin[li] yoldaşlar, eşinin nerede olduğunu bilmiyorlar. İş konusunda Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi - PUR ile anlaşmasını tavsiye ettim.

- **Bulgar** radyo redaksiyonuyla toplantı yaptım. (Kolarov, Sergeev, Kozovski, Lukanov, Valev, Kozovska.) Bulgaristan'da bugünkü durumu belirleyen yeni olguları ele aldık. Bundan sonraki radyo çalışmaları için talimat verdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu hallettim.

- Çi[n] komünist partisi ile illegal bağlantı kurmak üzere **Çuntsin**'e gidecek olan **Godunov**'a (Birinci Şube) talimat verdim.

20 Nisan 1943.

- **Plişevski** ile Uzak-Doğu Cephesi ve Baykal Askeri Bölgesi Polit[ik] İşler Dairesi VII-nci Şube amirleri makamındalar. Çin, Kore ve di[ğer] birlikler arasındaki çalışmalar, aynı şekilde Japonya'nın SSCB'ye karşı savaş duru-

* Asıl metinde üstü çizili: "Geçen gün".

munda, Japon birlikleri arasında çalışma hazırlıkları konularında tavsiyelerimi rica ettiler. Bu işler için bizden de adam istediler.

- **Polonya** radyo redaksiyonu ile toplantı yaptım. Smolensk'de sözde Sov[yet] makamlarınca öldürülen Polonyalı subaylar konusundaki faşist provokasyonla ilgili kampanya, Sikorski hükümetine karşı tutum vb.

Bu konularda talimat verdim.

- **Dekanozov**'un istemiş olduğu **Rakoşi ile Karoli** arasındaki yazışmaları kendisine gönderdim.

- Ponomaryov, Vaynberger ve Kogan'ın Komintern'in himayesi altındaki piyade kolordusu önünde okuyacakları raporların içeriği hakkında **Ponomaryov**'a talimatlarımı verdim.

- Sabah Rozi ile mezarlığı ziyaret ettik!

21 Nisan 1943.

- **Fridrih** - **Bir Mayıs** nedeniyle radyo redaksiyonları için hazırlanan direktif hakkında.

- **Koplenig ile Fürnberg** - bağlantı ve par[ti] işi için Avusturya'ya adam gönderme konusunda. (Avus[turyalı] yoldaşları seçtik - **Gebhard** Frants, **Marts** Hilde ve **Souçek.**)

- **İvanyuk ile Pauker** Rom[en] grubunun bundan sonraki hazırlık çalışmaları konusunda. Grubu hemen **par[ti] yedeğine** geri getirip acilen eğitim verilmesini tavsiye ettim.

- Ufa'daki aygıttan geri kalanların Moskova'ya nakli için **Baranov**'a son talimatımı verdim. Yarın hareket ediyor.

- [RKP(b) MK] Sekreterliğinin protokolünden bir özet geldi:

"**KEYK'in sorusu.** SSCB Maliye Bak[anı] (Zverev yoldaş) 1943 yılı bütçesi onaylanıncaya kadar KEYK'e bu yılın Nisan-Mayıs ayları için otuz bin Amer[ikan] Doları tutarında kredi vermekle görevlendirilmeli. – 20 Nisan 1943."

- Sabah Mitya'nın mezarını ziyaret ettik!

22 Nisan 1943.

- Dolores (Stepanov terc[üme] ediyordu) - **Negrin**'e gönderdiği mektup hakkında. Bu mektubun içeriğini Braudır eliyle Uribe'ye (Meksika) gönderdim.

- Lüks Müdürü **Petrov** - politik uyanıklık, KEYK Evi'nde temizlik ve düzen konularında sıkı talimatlar verdim.

- Basın Şubesi çalışanlarından Guseva'nın şif[reler] bölümüne naklini yaptım. Bu sorumluluk isteyen son derece önemli iş konusunda kendisine talimatlarımı verdim.

- **Fridrih** - Bir Mayıs ile ilgili yurtdışı kampanyaları hakkında.

- **Suharev, Morozov, Kozlov, Vasiliev,** Konoplavoy - Birinci Şube ve İvedi Ekonomik İşler Dairesi'ne malzeme sağlama konusunda. Varolan düzensizlikleri ve anlaşmazlıkları ayrıntılı olarak araştırdım.

- Sabah Rozi ile mezarlıktaydık! Her gün Mitya'nın mezarı başına gitmenin iyi olmadığına onu ikna etmek hâlâ çok zor...

23 Nisan 1943.

- 1943 1 Mayıs kampanyasını gerçekleştirme direktifinin metnini kesin olarak onayladım.

- Mac[ar] yoldaş **Tout**'u kabul ettim ve Mac[ar] radyo redaksiyonundaki çalışmaları ve gelecekte Macaristan'da yapacağı işlere hazırlık konusunda kendi-

sine talimatlar verdim.

- Arap yoldaşlar **Liberman** ile **Cagua**'yı kabul ettim. Arap radyo yayınlarındaki çalışmalar ve Arap ülkelerinin, özellikle de daha önce politik çalışma yürüttükleri Filistin sorunlarının araştırılması konularında kendilerine talimatlar verdim.

- **Man[uilski]** yanımda. Propaganda konusundaki Kızıl Ordulular toplantısı hakkında bilgi verdi. Düşman birlikleri arasındaki propaganda çalışmalarıyla ilgili birçok konuda görüşümü aldı.

- Bizim burada Fransa'ya yönelik pol[itik] çalışmalarda bulunmak üzere Fran[sız] yoldaşlar **Berlioz, Fajon** ve ...* Cezayir'den SSCB'ye nakilleri konusunda **Dekanozov**'a bir mektup gönderdim.

- **Janet Ros**'un Amer[ikan] elçiliğinde yapılan gizli konferans hakkındaki haberini **Molotov**'a gönderdim.

- Sabahleyin Rozi ile mezarlığı ziyaret ettik.

24 Nisan 1943.

- **Mirov, Geryo** - [KE] dergisinin Nisan sayısının içeriği; birçok yazıda yapılan düzeltmeler; bir sonraki çift sayının ana hattı **Rakoşi**'nin yazısını yeniden işlenip düzgün hale getirilmesi için bu sayıdan çektik. Erkoli'nin yazısında kimi özlü değişiklikler yaptık, özellikle Musolini'nin İtalya'da **yalıtlandığı** konusunun abartılmaması ve sorunun sanki **bütün** burjuvazi Musolini'ye karşıymış gibi gösterilmemesi gerektiğini belirttik.

- **İvanova** - (ciddi şekilde hastalanan) Blagoeva'nın yerine yapacağı işler hakkında.

- Tuğgen[eral] **Petrov** ve albay **Yakovets**'e İtal[yan], Avusturyalı ve Romen savaş tutsakları arasındaki çalışmalar hakkında bir yazı gönderdim.

- Plişevski - Bir Mayıs toplantımız için raportör olarak Marti'yi önerdim.

- Sabah **Novodeviçee mezarlığında** Mitya'yı ziyaret ettik.

25 Nisan 1943. Pazar (Mitya'sız - **evimiz bomboş!**).

- Mezarlıktaydık.

- Daha sonra, tadilatın devam ettiği villamıza gittik.

- **Altmışıncı yaş günü** dolayısıyla **Budyoni**'yi kutladım.

- Evde çalıştım. Özel olarak, İnoradio için Bulgarca yorumu redakte ettim.

26 Nisan 1943.

- **Marti ile Stepanov** - Marti'nin Bir Mayıs toplantımıza sunacağı raporu konusunda. Pek isteksiz de olsa, Marti kısa hazırlık süresine karşın, bu raporu hazırlamayı kabul etti.

- KE dergisinin Nisan sayısından on altı sayfalık bir bölümü gözden geçirdim ve başyazı ile diğer yazılarda gördüğüm politik hata ve kuşkuları kaldırdım.

- Ufa'da ve başka yerlerde çalışan 445 KEYK personeli ve aile mensubunun Moskova'ya gelmesine izin verilmesi önerisini **Molotov**'a gönderdim.

- **Suharev** - Sovyet dövizi bazında 1943 yılı bütçesi (29 000 000 Ruble) hakkında.

Azaltmak amacıyla yeniden görüşülmesi bekleniyor.

- Sabah Rozi ile birlikte Mitya'nın mezarına gittik.

---

* Okunamayan metin.

Nemiroviç-Dançenko'nun cenaze törenine katıldık.

- **Vlasov** - Yugosl[av] radyo redaksiyonunun çalışmaları hakkında bilgi verdi. Gelecekteki çalışmaları için talimat verdim.

- **Fridrih** - Bir Mayıs kampanyası ile ilgili gelişmeler hakkında.

- Sovyet Bakanlar Kurulu'ndan (Molotov) 445 personelimizle ailelerinin Moskova'ya gelmelerine izin verildiği haberini aldım.

- **Dekanozov**'dan şu mektubu aldım:

"Sofya'daki ailenizden şu haberi aldık:

Anneniz ağır hasta ve yataktan kalkamıyor. Magdalina'nın oğlu Lyubço, daha önceki gibi toplama kampında. Dim[itrov] yoldaşın kardeşi Lyuben de bir süre önce toplama kampına gönderildi, Lyuben'in oğlu ise Alman askerlerinin öldürmesine katılma zanlısı olarak cezaevinde bulunuyor. Ailenin diğer üyeleri ve akrabalar sağ ve evlerinde. Hepsi Georgi'ye selamlarını sunuyor."

- Akşam 1 Mayıs nedeniyle Rostokin ilçesindeki törene katıldım (Başkanlık Divanında)

- Rozi'nin annesinin doğum günü.

Birlikte akşam yemeği yedik ve film izledik.

28 Nisan 1943.

- **Samoruçkin** (Donanma İstihbarat) Bulgaristan'dan bilgi getirdi.

- **Pik, Fridrih, Fürnberg** - Almanların Bir Mayıs sloganları, özellikle de mezarlıklarda toplanmaları çağrısı hakkında. Bu çağrının şöyle ifade edilmesini önerdim: 1848* - 1918 halk savaşçıları ve Hitlerci diktatörlüğe ve savaşa karşı savaş can veren anti-faşistler onuruna mezarlıklar ziyaret edilsin.

- **Kasradze** - yayınevimiz hakkında bilgi verdi.

- **Mirov** - yapılan tüm düzeltmelerle birlikte, derginin (Nis[an] sayısı) son sütununu gösterdi. Onayladım.

- Akşam **Rozi** ile birlikte **Mitya**'nın mezarına gittik. Zaman geçtikçe, kederimiz derinleşiyor.

29 Nisan 1943.

- **Slavlar Mitingi** için hazırlıklar (9 Mayıs 1943). **Osminin** (Slav[lar] Komitesi), Fridrih, Şverma, Dzerjinskaya, Natanson, Vlasov. Miting için belge tasarılarını görüştük: 1) Slav halklarına çağrı; 2) Slavların faşistlerce imha edilmesine karşı uyg[ar] dünyaya çağrı. Her iki belgenin de yeni baştan redakte edilip iyileştirilmesi talimatını verdim.

- Ufa'daki **Erkoli**'ye KEYK personelinden geri kalanların en geç 20 Mayıs'a kadar (iki grup olarak) Moskova'ya nakli konusunda talimat verdim.

- **Lyampe** (Svob[odna] Polska başlıklı Polonya gazetesi redaktör yar[dımcısı]) - Polonya Yurtseverler Birliği kurulması ve Polonyalılardan askeri birlik oluşturulması konusunda.

- İng[iliz] elçisiyle yaptığı konuşmayla ilgili olarak Gibons'un verdiği bilgileri **Molotov**'a gönderdim.

- Sabah Rozi ile birlikte Mitya'nın kabrini ziyaret ettik!

30 Nisan 1943.

- **Blagoeva** ve **Pauker**'in 1 Mayıs konuşmalarını gözden geçirip birçok düzeltme yaptım.

---

* Asıl metinde hatalı olarak "1948".

- **Georgiev** - I-inci Şube'deki hoş olmayan durumla ilgili bilgi verdi.

- **Zatselyapina** (Komsomol sekr[eteri]) Komsomol Komitesi'nin çalışmaları hakkında bilgi verdi. İyileşme var, ama henüz başlangıç aşamasında. Yeni talimatlar verdim.

- Burada yapacağımız I Mayıs toplantısı için kaleme alınan Stal[in]'i kutlama mesajı taslağını ...* gözden geçirdim.

- Verdiği rapor ile ilgili olarak **Çeçyotkina**'yı kabul ettim!

- Akşam - **Marti**'nin raporunu okuduğu toplantı.

- Toplantıdan sonra **Rozi** ile birlikte **Mitya'nın kabrine** gittik.

1 Mayıs 1943.

- Tatil günü. Resmi geçit ve gösteri yok.

- **Stalin'in emirnamesi** - Anay[urt] Savaşı'na ilişkin yeni, değerli bir belge!

- İnoradio için Bul[garca] yorumu, ve aynı şekilde (**her gün** yaptığım gibi) Hr[isto] Bot[ev] radyosunun yayınını redakte ettim.

- Mezarlığa gittik, sonra da evde kaldık.

2 Mayıs 1943.

- Birlikler Evi'nde yapılan **Komsomol mitingine** katıldım (Başkanlık Divanı'nda).

- **Rozi** ve Zin[aida] Gavril[ovna] ile birlikte Mitya'nın kabrini ziyaret ettik.

- Ardından birkaç saat Zinaida'nın villasında kaldık.

3 Mayıs 1943.

- Mitya öleli bir ay oldu!

- **Manuilski** burada. Savaş tutsakları arasında Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi'nin (PUR) çalışmaları hakkında bilgi verdi. Stalin'in emirnamesini düşman birlikleri arasındaki propaganda çalışmalarında kullanma konusunda fikir danıştı.

- Personel Şubesi'nin kimi sorunlarını gözden geçirdim.

- **Ponomaryov** himayemiz altındaki kolorduya yolculuğu hakkında rapor verdi. Kolordunun kurmaylığından yazılı şükran mesajı ve tebrik mektubu getirdi. Birliklerin iyi, savaşkan bir ruh hali var.

- **Bogomolova** (Personel Şubesi) İspanya, İtalya ve Lat[in] Amerika ile ilgili çalışmalar hakkında

- **Sergeev** (Bul[gar] radyo redaksiyonu). İleride yapılacak Bul[gar] yayınları için talimat verdim.

- Sabah **Rozi** ile birlikte Mitya'nın kabrindeydik!

4 Mayıs 1943.

- Mitya'nın cenaze töreninden bu yana bir ay geçti!

- Yatılı Okul'un (Gorki) Müdürü...** **Mindin** ölmüş. Cenaze töreninin KEYK hesabına yapılması; par[ti] kom[itesinden] ve yer[el] kom[iteden] heyet gönderilmesi ve Yatılı Okul'a müdür aranması için Suharev'e talimat verdim.

- **Slutsker, Vlasov ve Volf** (Komünist Gençlik Enternasyonali Sekreteri - KİM) ile birlikte KİM'in bazı sorunlarını görüştük.

- (Frunze Akademisi'nden, Moskova'ya dönen) **20 İspanyol komutanı** - Modesto, Lister vb. kabul ettim. Kendi-

---

* Asıl metinde üstü çizilmiş kelime: "karar".

** Asıl metinde "Irakli" mi, yoksa "İranlı" mı, tam anlaşılmıyor.

lerinden cephede yararlanılması sorununu yeniden ortaya koydular. Daha 1941 yazında mezun oldukları akademide daha fazla kalmalarını imkansız sayıyorlar.

- Akşam, Karl Marks'ın 125. doğum yıldönümü nedeniyle Marks-Engels-Lenin Enstitüsü'nde düzenlenen törene katıldım. Onur Başkanlığı Divanı'na Dim[itrov]'u da seçtiler. Raporları Mitin ve Yaroslavski okudular.

- Sabah **Rozi** ile birlikte Mitya'nın mezarına gittik!

5 Mayıs 1943.

- Polonyalı yoldaşlar **Tsuker-Kolski** ve **Bartoşeviç**'i (telsiz-telgrafçı bayan) kabul ettim. Uçakla Polonya'ya indirilmeye hazır durumdalar. Kendilerine ayrıntılı talimat ve tavsiyelerde bulundum.

- **Bogomolova** İtalyan komünist partisinin kadro sorunları hakkında.

- **Helfand** - 1-inci Şube'nin çalışmaları hakkında.

- Çeçyotkina (Komsomolskaya Pravda) - partizanlar bölgesine gönderilmesiyle ilgili olarak.

- **Razlogov** - (İnoradio'nun Bul[gar] elemanı) - hava[cılık] **okulundaki** oğlunun durumu hakkında. (**Bulgar** olduğu için terfi etmede güçlükle karşılaşıyormuş.)

- Sabah **Rozi** ile birlikte Mitya'nın mezarına gittik!

6 Mayıs 1943.

- (Derginin redaksiyonundan) **Mirov** ile (Pravda'nın basımevinde dergiler, bu arada KE dergisini basan) **Karapetrov**'u kabul ettim. Derginin teknik biçimi ve zamanında basılması konusunda kendisine talimat verdim. Bir **kalıp** gibi diğer dergileri tekrarlamak yerine, dergimizin dış görünüş bakımından da **kendine özgü** bir çehresi olmalı. Bundan da öte, bu iş her bakımdan mükemmel yapılmalı.

- [KEYK] Sekreterliğinin ulusal radyo redaksiyonlarından elemanlarla (45 kişi) ortak toplantısı. Bir Mayıs kampanyasından çıkarılacak dersler ve en başta Stalin'in Bir Mayıs Emirnamesi ışığında, ul[usal] radyo yayınlarının önünde duran temel sorunlar. Değişik redaksiyonların raporları ve bunların tartışılması dört saat sürdü. Bu konuda direktif niteliğinde bir belgenin hazırlanması için geniş kapsamlı bir komisyon oluşturuldu.

- Ufa'dan gelen personel ve aile üyeleri için Moskova pasolarıyla ilgili iki listeyi **Galkin**'e (milis ami[ri]) gönderdim.

- Vlasov ve Gromov'un Slav[lar] mitinginde yapacağı konuşmaları redakte ettim.

- Sabah Rozi ile Mitya'nın kabrini ziyaret ettik.

7 Mayıs 1943.

- Moskova'ya giriş **pasosu** verilmek üzere **Galkin**'e (milis ami[ri]) personelimizin aile üyeleri ve başka değerli kişilerin listesini gönderdim.

- **Suharev** - İv[edi] Eko[nomik] İşler Dairesi'nin sorunları. Kuntsevo'daki İstirahat Evi. Tarım işleri. Ufa'dan gelen personeli yerleştirmek için Lüks'de [bulunanların] sıkıştırılması.

- Slavlar Komitesi'nin (9 Mayıs) birçok sorunuyla ilgili olarak **Osminin**'e görüşümü bildirdim.

- **Pik** - Alman KP'nin sorunları. Tavsiye ve talimat verdim.

- Personel Şubesi'nin birçok sorununu gözden geçirdim.

- PUR'un Alman halkına **bildirisini** gözden geçirdim ve düzeltmeler yaptım.

8 Mayıs 1943.

- **Rakoşi** - Mac[ar] savaş tutsakları arasındaki çalışmalar hakkında.

- **Morozov, Lehtinen ve üç Finlandiya'lı yoldaş** - irtibat kurmak üzere Finlandiya'ya iki Finlandiyalı telsiz-telgrafçı ve ardından da Finl[andiyalı] polit[ika] işçisi **Kontole** ile telsiz-telgrafçı kadın **Goldsrom**'un gönderilmesini kararlaştırdık.

- Slavlar Mitingi ile ilgili olarak Osminin'e son talimatlar.

- Personel Şubesi ve I-inci Şube Ekonomi Bölümü'nün birçok sorununu ele aldım.

- Gece Manuilski ile birlikte Molotov ailesinde. Komintern'in geleceğini konuştuk. Komünist partileri için bir yönetim merkezi olarak Komintern'in oluşmuş bulunan koşullarda komünist partilerinin bağım[sızca] gelişmeleri ve özgül sorunlarını çözmeleri önünde bir engel oluşturduğu görüşüne vardık. Bu merkezin dağıtılması için bir belge hazırlanmalı.

9 Mayıs 1943. Pazar.

Grip oldum. Mitya'nın kabrine gidemedim. Rozi yalnız gitti.

10 Mayıs 1943.

- Profesör **Burmin**, profesör **Haçaturov**, profesör **Grinar ve Dr. Mayorov**'un konsültasyonu. Grip enfeksiyonu ve Mitya'nın ölümü nedeniyle oluşan aşırı sinirsel gerginlik tespit ettiler.

- Evde kaldım.

Akşam Man[uilski] geldi. KE'in dağıtılmasına ilişkin belgeyi görüştük.

- **10 Mayıs** - Rozi ile Viyana'da (10 Mayıs 1927) tanışmamızın yıldönümü. Rozi'ye Mitya'nın resmi bulunan bir madalyon hediye ettim. (Annesine böyle bir madalyon hediye etme fikrini Ulus[lararası] kadınlar günüyle ilgili olarak Mitya vermişti! O zaman uygun bir madalyon bulamamıştım...)

11 Mayıs 1943.

- **Man[uilski] ile Komün[ist] Enternasyonal'in dağıtılması için KEYK Prezidyumu'nun karar tasarısını** redakte ettik.

- Tasarıyı **Stal[in] ve Molotov**'a gönderdik.

- Akşam Man[uilski] ile birlikte **Stal[in]**'in makamında (Molotov da oradaydı). **Stal[in]** hazırladığımız tasarıyı onayladı. Kararın nasıl alınacağını tartıştık. Şu prosedür üzerinde durduk: 1) Tasarı Prezidyumun oturumunda görüşülsün ve seksiyonların önerisi olarak kabul edilsin; 2) Durum seksiyonlara bildirilsin ve onayları alınsın; 3) Seksiyonların onayı alındıktan sonra, yayınlansın.

Hangi işlevlerin hangi biçimlerde devam ettirileceği konularını görüşüp somut bir öneri hazırlama görevi, **Malenkov** ile bana verildi.

Bu konuda **Stal[in]** şöyle dedi: Deney gösterdi ki, tüm ülkeler için ulusla[rarası] bir merkez bulunmamalı. Bu, **Marks**'ın zamanında, **Lenin**'in zamanında ve şimdi görüldü. Belki **bölgesel** birleşimlere geçilmeli, örn[eğin] Güney Amerika, Birleşik Devletler ve Kanada, kimi Avr[upa] ülkeleri vb... ama bu konuda da acele etmemek gerek...

12 Mayıs 1943.

- Karar tasarısını sırasıyla KEYK Prezidyumu'na aktardım.

Marti, Torez ve Dolores.

Pik, Ulbriht, Koplenig,

Rakoşi ve Şverma.

Pauker, Lehtinen, Vlasov.

Kolarov, Volf.

Hepsi de Uluslararası işçi hareketinin ...* yönetim merkezi olarak Komintern'in dağıtılması için KE seksiyonlarına yapılan önerinin ilkesel ve politik bakımdan doğru formüle edildiği görüşünde.

Karar tasarısını görüşüp sorunu kesin çözüme bağlamak üzere Prezidyumu **yarın toplantıya** çağırdım.

- Karar tasarısını göndermek üzere hazırladım:

Polit'e (Fitin eliyle)

Kendi kanallarımızla da:

1) Mao Tsedun'a; 2) Valter'e; 3) Finder'e; 4) Düklo'ya; 5) **Braudır**'a (Lat[in] Amerika için); 6) Linderot'a (İsveç).

- Rozi ile Mitya'nın kabrini ziyaret ettik!

13 Mayıs 1943.

- KEYK Prezidyumu'nun kapalı oturumu. Katılanlar: Torez, Marti, Dolores, Pik, Ulbriht, Koplenig, Rakoşi, Şverma, Volf (KİM), Kolarov, Pauker, Lehtinen, Vlasov, Manuilski, Dim[itrov]; Tercüman olarak - Stepanov ve Fürnberger.

Önerilen karar tasarısının içeriğini ve gerekçelerini açıklayan raporumdan sonra, Prezidyumun oturumuna katılanların tamamı sırasıyla söz aldı. Önerilen tasarı **oy birliğiyle esas** olarak kabul edildi. Tasarının içeriğini her bakımdan ele alıp gerekirse düzeltmeler, değişiklikler ve ilaveler yapmaları için Prezidyumun tüm üyelerine ve oturuma katılan parti temsilcilerine 17 Mayıs'a kadar süre verdik.

- Oturumdan önce **Stalin**'den bana şu not geldi:

"1. Bu işte acele etmeyin. Tasarıyı tartışmaya sunun, KEYK Prezidyumu üyelerine iki-üç gün düşünme ve düzeltmeler yapma olanağı tanıyın. Kendisinin de kimi düzeltmeleri olacakmış.

2. Tasarı şimdilik yurt dışına gönderilmesin. Kararı sonra vereceğiz.

3. Yabancı yönetici yoldaşları adeta kovuyormuşuz izlenimi yaratılmamalı. Adamlar gazetelerde çalışacaklar. Dört gazete (Almanca, Romence, İtalyanca ve Macarca) çıkartılmalı, ayrıca Almanların vb. ayrı ayrı anti-faşist komiteleri kurulabilir."

- Finlandiya komünist partisi ile aramızda telsiz bağı kurma noktası sağlamak üzere (Leningrad üzerinden) Finlandiya'ya gidecek olan Finli yoldaşlar **Yohtinen** ile **Loskunen**'i kabul ettim. Yapacakları işlerle ilgili son talimatlarımı verdim.

- **Varga** hazırlamış olduğu raporu **Stal[in]**'in akademide okuduğunu ve **iyi, marksistçe** rapor olarak değerlendirdiğini bildirdi.

[RKP(b)] MK Sekreterliğinde bu rapora karşı yapılan tüm eleştiriler **düşüyor.**

14 Mayıs 1943.

- **Prezidyum oturumunun** protokolünü redakte ettim.

- **Stal[in]** ile **Molotov**'a protokolden birer nüsha gönderdim.

- **Bianko** - İtalyan işleri ve (illeg[al]) İtalya gezisi hakkında.

- **Kasradze** - yayınevindeki çalışmalarla ilgili bilgi verdi. Çalışmalarda be-

* Asıl metinde üstü çizili: "uluslararası".

lirli bir ilerleme var. Yayınevinin görevlerini tam olarak yerine getirebilmesi için bundan sonra ne yapılması gerektiğini kendisine anlattım.

- 1943 yılında dışarıya gidecek kitaplarımız için 200 ton kaliteli kağıt talebiyle Şçerbakov'a ([RKP(b)] MK) bir yazı gönderdim.

- **Malenkov**'a (KEYK sorunlarının ele alınacak olması nedeniyle) Birinci Şube (irtibat vb.), İve[di] Ekon[omik] İşler Dai[resi], ulusal radyo yayınları ve telgraf aj[ansı] hakkında belgeler gönderdim.

15 Mayıs 1943.

- **Suhaber, Belov, İvanov** - Yat[ılı] Okul (Lesnoy Kurort) hakkında.

Bundan sonraki durumu. Ölen müdürün yerine yenisinin atanması.

- Hırvatistan'dan bize Mart ayında bildirildiği gibi, Güney Cephesinde iki **Hırvat pilotun** iki Meserşmit ile bizim tarafa geçtiği haberini bir yazıyla **Stal[in]**'e ilettim.

- İnoradio için Bul[garca]yorumu redakte ettim.

- Personel Şubesi ile Birinci Şube'nin birçok sorununu ele aldım.

- **Erkoli** ile özel hattan karar tasarısı hakkında konuştum. Tam onay verdi. Konuyu Gotvald ile de görüşmesini önerdim.

16 Mayıs 1943.

- **Rozi** ile **Mitya**'nın kabrindeydik.

- Tadilatın hâlâ tamamlanmadığı villaya gittik. Çok vahim ve acı verici bir durum- buranın her köşesinde her şey unutamayacağımız güzel oğlumuzu hatırlatıyor...

17 Mayıs 1943.

KEYK Prezidyumu'nun ikinci kapalı oturumu.

Karar tasarısını madde madde ele aldık. Çok önemli olmayan kimi düzeltmeler yapıldı. Bunları redakte etme işini bir komisyona havale ettik: Torez, Pik, Dolores, Manuilski, Dimitrov. Tasarının onaylanması için iki yöntem üzerinde durduk: 1) Onaylamaları için seksiyonlara yönelik bir öneri olarak, SSCB'de bulunan Prezidyum üyelerinin imzalarıyla yayınlanmalı. (Bu durumda, böyle bir önerinin yayınlanacağı seksiyonlara önceden bildirilmeli); 2) Karar tasarısı görüşülmek üzere seksiyonlara gönderilmeli ve onların onayları alındıktan sonra KE'e dahil tüm partilerin bir belgesi olarak yayınlanmalı.

- **Daha uygun** görülen **birinci** yöntem kabul edildi.

- Umanski'ye Lat[in] Amerika hakkında ek bir belge gönderdim.

- KEYK sorunlarının ele alınacak olması ile ilgili olarak **Malenkov**'a ek belgeler gönderdim.

- Devrimcilere Uluslararası Yardım Örgütü (MOPR) MK Başkanı **Şaronov**'u kabul ettim. MOPR'un çalışmaları hakkında bilgi verdi ve ileriye dönük çalışmalarla ilgili birçok konuda görüşümü aldı.

- **Ukrayna'daki özel amaçlı okulda** bulunan **İspanyol yoldaşların** durumunun düzenlenmesi için **Şçadenko** (Savunma Bakanlığı) ile anlaştık.

18 Mayıs 1943.

- **Plişevski,** Parti Komitesi'nin çalışmaları hakkında ve yeni parti komitesinin seçileceği olağan par[ti] toplantısının hazırlıklarıyla ilgili bilgi verdi.

Red[aksiyon] Komisyonu'nun oturumu:

(Pik, Torez, Dolores, Manuilski, Dimitrov.)

Prezidyumun [oturumunda] karar metninde yapılan düzeltmeler redakte edildi. Herşey oybirliğiyle onaylandı.

- Prezidyumun dünkü oturum protokolünü, söz alan yoldaşların konuşmalarının kısa özetleriyle birlikte, Manuilski ile redakte ettik.

- **Stal[in] ve Molot[ov]**'a şunları gönderdim:

1) Prezidyumun 17 Mayıs 1943 oturumunun protokolü;

2) Redaks[iyon] Komisyonu [oturumunun] protokolü;

3) Değiştirilecek yerlerin işaret edildiği karar tasarısı.

- **Ufa'dan şifreli haber geldi:**

"Prezidyumun kararını kabul ediyoruz. Erkoli, Gotvald."

19 Mayıs 1943.

- **KEYK Prezidyumu'nun kapalı oturumu.**

Komintern'in dağıtılmasıyla ilgili şu örgütsel sorunları görüştük:

1) Ulus[al] radyo yayınları;

2) Ayrı ay[rı] partilerin yurtdışı büroları;

3) Yurtdışıyla bağların devamı;

4) Supres Tel[graf] Ajansı;

5) Arşiv, kütüphane, par[ti] okulu vb.

Bütün bu işlevler şu veya bu şekilde korunmalı. Bunların yeni koşullarda düzenlenmesi RKP(b) MK yoluyla olmalı.

- **Gece Stal[in]'in makamında** (Molotov, Voroşilov, Beriya, Malenkov, Mikoyan hazır bulundular).

Stal[in] karar tasarısında kimi tamamlamalar yapılmasını öneriyor: 1) En son gereksiz paragraf kaldırılsın; 2) Dağıtılma sorununun savaş sırasında birçok seksiyon tarafından ortaya konduğu belirtilsin; 3) I-inci Enternasyonal'in dağıtılmasıyla ilgili maddede Marks'ın I-inci Ent[ernasyonali] "yığınsal, ulusal işçi partileri yaratma gereğinin belirmesi sonucunda" dağıttığı vurgulansın.

Anlaştık: 1) Bu tür bir karar yayınlanacağı seksiyonlara önceden bildirilmeli; 2) Karar 10 gün sonra yayınlanmalı; 3) Prezidyum üyelerinin (RKP(b) adına - Jdanov ile Manuilski'nin) imzalarıyla yayınlanmalı; 4) Seksiyon MK'lerinin kararı onaylayan kararları alındıktan sonra, kesin dağıtma konusunda Prezidyumun Bildirgesi yayınlanmalı.

20 Mayıs 1943.

- **Stal[in]** aradı: "Prezidyumun kararını bugün baskıya vermek gerekmiyor mu? Kararın yayınlanmasında acele edilmeli."

Şifreli telsiz-telgrafların partilere bugün gün boyu, akşam ve gece gönderilecek olduğunu, deşifre edilmelerinin, içeriğinin öğrenilmesinin yarın gündüz veya yarın akşamdan erken olamayacağını, **bundan önce** yayınlanmasının uygun düşmeyeceğini kendisine anlattım. Yarın akşamdan sonra baskıya verilebilir ve 22 Mayıs'ta yayınlanır, diye görüş bildirdim. Öyle de anlaştık.

- **Redaks[iyon] Komisyonu'nu** toplantıya çağırdım. Stal[in], Molotov ve diğe[rlerinin] karar metninde önerdiği düzeltmeler hakkında bilgi verdim.

Bu önerileri ve tasarının tamamı **kesin metin** olarak oybirliğiyle kabul edildi.

- Kararı Almanca, Fransızca, İngilizce vb. dillere tercüme için verdim.

- **Fürnberg, Fridrih, Glaubaf**'u ter-

cümenin yapılması ve **21 Mayıs gecesi yurtdışına gönderilmesi** işlerini takip etmekle görevlendirdim.

- **Morozov** öz[el] okulun çalışmaları ve 1-inci Şube'nin kimi sorunları ile ilgili bilgi verdi.

- Roza ile birlikte **Mitya**'nın kabrindeydik!

Kaybımız bize giderek daha ağır geliyor!

21 Mayıs 1943.

- Stal[in]'in çalışma odasında [RKP(b)] MK **Politbüro** toplantısı. Politbüro üyeleri ve aday üyeleri dışında Manuilski ile biz de katıldık.

Molotov KEYK Prezidyumu'nun Komintern'i dağıtma kararını okuyor.

Kalin[in] düşmanların bundan yararlanacaklarını belirtiyor. KE merkezini başka bir yere, örneğin Londra'ya taşımayı denemek daha iyi olur, diyor! (Gülüşler duyuluyor!)

Stal[in]. Marks döneminde de, Lenin döneminde de, şimdi de deneyimin dünyanın tüm ülkelerinde işçi partilerini tek bir uluslararası merkezden yönetmenin mümkün olmadığını gösterdiğini belirtiyor. Özellikle şimdiki savaş koşullarında, Almanya, İtalya ve di[ğer] ülkelerde komünist partilerinin kendi hükümetlerini düşürme görevini izlediği ve yıkma taktiği güttüğü, SSCB, İngiltere, Amerika ve diğer ülkelerde komünist partilerinin ise bunun tersine, düşmanın bir an önce yokedilmesi için kendi hükümetlerini tamamiyle destekleme görevini benimsedikleri ortamda bunun açık olduğunu kaydediyor. Ve devam ediyor:

KE'i kurarken ve tüm ülkelerde hareketi yönetebileceğimizi düşünürken biz kendi güçlerimizi abarttık. Bu bizim hatamızdı. KE'in ileride de varlığını sürdürmesi - enternasyonal ülküsünün gözden düşmesi anlamına gelecektir ki, biz bunu istemeyiz.

KE'in dağıtılması için kararda belirtilmeyen başka bir gerekçe daha var. O da şu ki, komünist partileri kasıtlı olarak, yabancı bir devletin ajanları olmakla suçlanıyor ve bu da onların geniş yığınlar arasındaki çalışmalarını zorlaştırıyor. KE'in dağıtılmasıyla bu koz düşmanın elinden alınıyor. Atılan bu adım, doğal olarak, komünist partilerini ulu[sal] işçi partileri olarak güçlü kılacak ve aynı zamanda halk yığınlarının Sovyetler Birliği'ne dayalı enternasyonalizmini güçlendirecektir.

Karar oybirliğiyle kabul edildi.

Ardından, KE'in dağıtılmasıyla ilgili kimi konularda görüş alış verişi yapıldı.

- Akşam şube yöneticilerini topladım ve dağıtılma işinin **örgütsel süreklilik** içinde gerçekleştirileceğini, şimdilik elemanlarına çalışmalarını sürdürmelerini söylemeleri ve yeni talimat beklemeleri gerektiğini bildirdim.

22 Mayıs 1943.

- KEYK Prezidyumu'nun KE'i dağıtma kararı Pravda gazetesinde yayınlandı.

Dün verdiğim talimat uyarınca KEYK şubelerinde bu konuda açıklamaların yapıldığı toplantılar düzenlendi.

- **Tümgeneral Ponomarenko** (Partizanların kurmay başkanı). Kişinev'e gidecek müfreze ile birlikte bizden bir Romen grubunun (telsiz-telgrafçılar ve pol[itika] işçileri) Romanya'ya gitmesi konusunda anlaştık.

- Hava korgeneral **Golovanov**'u kabul ettim. Yugoslavya'ya bir grup adam

ve malzeme aktarılması konusunu görüştük. Böyle bir operasyonun yalnız orada bir hava alanının ya da uçağın inebileceği kadar geniş bir boş alanın bulunması durumunda olanaklı olduğu anlaşıldı.

- **Gulyaev, parti yedeği** grubundaki durumla ilgili bilgi verdi. Grubun eğitimine devam edilmesi talimatını verdim.

- Valter'in, Yugosl[avya'da] birçok yerin İngilizler tarafından bombalanmasını rica ettiği şifreli yazıyı **Stal[in]**'e gönderdim.

- Rozi ile birlikte **Mitya**'nın kabrideydik!

23 Mayıs 1943. Pazar.

- Günü villada geçirdik. Mitya'sız çok zor!

Her taraf, **son derece canlı, harika çocuğumuzun** nerede oynayıp koştuğuna dair hatıralarla dolu...

Rozi sürekli gözyaşları döküyor. Zaman geçtikçe, acımız derin ve çekilmez oluyor...

24 Mayıs 1943.

- **Almanlar** (Pik, Ulbriht, Akerman), **Macarlar** (Rakoşi, Geryo), Romenler (Pauker) ve Avusturyalılarla (Fümberg) toplantı yaptım - top[lum] adamlarının ve ünlü savaş tut[saklarının] Alman, Ma[car], Romen, İtalyan ve b[aşka] **anti-faşist komiteleri** oluşturmaları konusunda. Aynı şekilde, **ortak anti-faşist gazeteler yaratılması** (Almanca, İtalya[nca], Romen[ce], Macarca, Fince), daha doğrusu savaş tutsakları için bastırılan bugünkü gazetelerin bu hale getirilmesi konusunda.

Bu öneriyi oy birliğiyle kabul ettik.

Her ulu[sal] gruba bu sorunları somut olarak ele alıp öneriler hazırlama görevini verdim.

- Valter'in, İngilizlerin kendilerinden Kahire'deki kurmay başkanlıklarına ask[eri] temsilci gönderilmesini istediklerini bildirdiği şifreli haberi Stal[in]'e ilettim.

- Sabah **Rozi** ile birlikte **Mitya**'nın kabrindeydik.

27 Mayıs 1943.

- **Lyuba'nın ölümünün 10. yılı** (27 Mayıs 1933).

- Rozi ile birlikte, Lyuba'nın **vazosunun** bulunduğu krematoryumdaydık.

- **Morozov** - Ukrayna'daki part[izan] kurmaylığı eliyle Rom[en] grubunun aktarılması için hazırlıklar hakkında rapor verdi. Aynı şekilde, Ba[tı] Belorusya ve Batı Ukrayna'daki partizan bölgelerinde Polonya'yla irtibat (ve adam aktarma) noktası oluşturmak için.

- İngiltere'de ve Almanya'da çalışan (ya da onların etkisinde bulunan) illegal radyo istasyonlarının listesini Malenkov'a gönderdim.

- Yugoslavyadan gelen şu haberi **Stalin**'e gönderdim:

"Hırvatistan'daki İngiliz misyonu Londra'dan bizim Yüksek Kurmaya gönderilen bir telgraf almış ve buna göre İngilizler Yugoslavya Halk Kurtuluş Ordusu Yüksek Kurmayı'nın Kahire'deki Müttefik Kurmay'dan bir delegeyi kabul etme kararını onaylıyor. Söz konusu delegenin şu günlerde buraya ulaşması gerekiyor. Bu bağlamda Kızıl Ordu Yüksek Komutanlığı'nın da, mümkün olduğunda, kendi askeri delegesini göndermesini rica ediyoruz."

- Valter'in (Yugos[lavya]) sorusuna şöyle bir cevap gönderdim:

"Şimdilik Kahire'ye askeri temsilci

göndermemeniz akıllıca olur. Buna gerekçe olarak, bu iş için uygun tüm askeri yetkililerin İtalyan-Al[man] aske[ri] birliklerinin partizan ordusuna saldırısına karşı direnişin organizasyonuyla meşgul olduklarını belirtmek yerinde olur. Ancak, askeri temsilcinizi ilk fırsatta göndereceğinizi bildiriniz."

- **Rakoşi, Şverma** - kendi sorunları hakkında.

28 Mayıs 1943.

- **İlk kafile (111 kişi) Ufa**'dan hareket etmiş.

- **Fridrih ve Fürnberg** - ulus[al] radyo yayınlarındaki çalışmalar; Ufa'dan nakledilen radyo istasyonlarının karşılanması ve yerleştirilmesi vb. hakkında.

- **Mitin** (Marks-Engels-Lenin Enstitüsü Müdürü). KE'in ideolo[jik] işlevlerinin (ilgili belgelerin - kitaplığın ve arşivin - kali[fiye] kadroların) enstitüye devrini görüştük.

Aynı şekilde - (Marksizmin Bayrağı Altında ve Komün[ist] Enternasyonal dergilerinin yerine) yeni Marksizm ve İşçi Sınıfı dergisinin çıkarılması konusunu da ele aldık.

- **Marat** - Türkiye ve Türkiye Komünist Partisi hakkında.

- **Marek**'e (Tiflis) şu (onun sorusuyla ilgili) talimatı gönderdim:

"Halkın Sesi" Prezidyumun karar metnini yaymamalı. Artık yapılmış olan yorumlardan sonra bir daha bu konuya geri dönmemeli. "Ses", kendisini komünist partisinin sesi olarak gösterecek her tür açıklamadan çekinmeli. Bugünkü aşamada o Vatan Cephesi'nin "sesidir" ve bu niteliğini titizlikle korumalıdır. Bugün önemli olan, bir taraftan Bulgaristan'ı Müttefiklere karşı savaşa iten ve Türkiye'ye karşı Hitler yararına saldırıya hazırlanan Hitlerci ajanların içyüzünün açığa vurulması, ve diğer taraftan, halkın ve ordunun Almanlara ve onların Bulgar maşalarına karşı başkaldırmasıdır. Geri kalan herşey bu ana göreve hizmet etmelidir.

29 Mayıs 1943.

- **Manuilski** burada. PUR'un savaş tutsaklarıyla ilgili çalışmaları hakkında bilgi verdi. Almanların, İtalyan[ların] vb. (anti-faşist savaş tutsaklarının da katılımıyla) anti-faşist komitelerini oluşturmanın ve aynı şekilde, **savaş tutsa[klarına]** özel bugünkü gazeteleri, **hem savaş tutsakları, hem de ilgili ülke için genel** gazeteler haline getirmenin değişik projelerini görüştük.

- **Torez, Marti, Stepanov** - Fransa'nın sorunlarını görüştük (Dö Gol ile Jiro arasındaki ilişkiler, Kuzey Afrika'da geçici hükümetin kurulması, Fransız KP'nin tutumu vb.). Moskova'da bulunan Fran[sızların] yön[etici] grubunun bundan sonraki çalışmaları konusunu da görüştük. Karar alındı - **T[orez] ve Marti'yi** (eğer henüz Fransa'ya değilse) **Fransa'nın daha yakınına aktarma doğrultusunda çalışılmalıdır.**

- **Londra'dan** ş[u] açık telgraf geldi:

Sn. Dimitrov. Komün[ist] Enternasyonal Yür[ütme] Kurulu.

"Komünist Enternasyonal Prezidyumu'nun faşizme karşı savaşta ulusal ve uluslararası birliğin görevlerine uygun düşen kararını onaylıyoruz ve bizlerin de Hitler Almanyası, müttefikleri ve vasalları üzerinde bir an önce zafere ulaşılması için elden gelen herşeyi yapacağımıza söz veriyoruz.

Hari Polit - KEYK Prezidyumu üyesi,

Uylyam Galaher - KEYK üyesi,

Palm Dıt,

C[on] R. Kempbel, Ben. Bredli - KEYK aday üyeleri."

- **Sidney**'den (Avustralya) de:

"Sn. Dimitrov. Komintern.

Avustralya Komünist Partisi Politbürosu Komintern'i dağıtma kararını oybirliğiyle onayladı. Parti örgütlerine öneriyi görüşmeleri ve ilgili kararı almaları talimatı verilmişti. Kararın Avusturalya'da anti-faşist cephenin güçlenmesine hizmet edeceğine inanmaktayız. Askeri çabaların artırılması, düşman üzerindeki darbelerin güçlendirilmesi, tüm işçi örgütlerinin tek cephesinin kurulması dileğimizdir.

Avustralya Komünist Partisi Sekr[eteri] Mayls."

- Yugoslavya'dan:

"KEYK Prezidyumu'nun Komintern'i dağıtma önerisini görüşen Yugoslavya KP MK, bu öneriyi ve gerekçelerini tamamiyle onaylar. Yugosl[avya] KP MK, en yakın zamanda bu tarihsel kararın, insanlığın ortak düşmanı faşizm üzerinde zafer için savaşta çok önemli sonuçlar vereceğine kesinlikle inanmaktadır. Komintern'in yardımı sayesinde YKP bu zorlu günlerde halk kurtuluş savaşını yöneten ve bu nedenle Yugoslavya'da ha[lk] yığınlarının çoğunluğunun sempatisini kazanmış olan güçlü yığınsal bir parti durumuna geldi. Marks-Engels-Lenin-Stalin'in bayrağı altında o, esaret altındaki Yugoslavya halklarının kurtuluşu için faşizme karşı savaşta verilen tüm kurbanlara karşın, halkı önündeki görevini yerine getirmeye devam edecektir. YKP proletarya enternasyonalizmi ilkelerine bağlı kalacaktır.

Yug[oslavya] KP MK - gen[el] sekreter - **Tito.**

Politbüro üyeleri:**Aleksandır Rankoviç, Milovan Cilas, Edvard Kardel, İvan Milutinoviç, Frants Leskovşek."**

- Stalin, İngi[iz] ajansı Royter'in Moskova muhabiri **King**'in Komintern'in dağıtılmasına ilişkin sorusuna dün şu yazılı yanıtı vermiş:

"Komün[ist] Enternas[yonal]'in dağıtılması konusundaki sorunuza yanıt ricanızı kabul ettim. Size yanıtımı gönderiyorum.

Soru: Komintern'in dağıtılması kararıyla ilgili İngiliz yorumları oldukça olumluydu. Bu konuda Sovyetlerin görüşü nedir ve söz konusu karar uluslararası ilişkilerin geleceği üzerinde nasıl bir etki yapar?

Yanıt: Komün[ist] Enternasyonal'in dağıtılması kararı doğru ve zamanında alınmış bir karardır, çünkü o tüm özgürlük yanlısı ulusların ortak düşman faşizm üzerinde ortak baskısını örgütlemeyi kolaylaştıracaktır.

Komün[ist] Enternasyonal'in dağıtılması doğrudur, çünkü:

a) Hitlercilerin "Moskova'nın niyeti diğer devletlerin yaşamına karışmak ve onları bolşevikleştirmektir" şeklindeki yalanını açığa vurmaktadır. Böylece bu yalana son verilmektedir;

b) İşçi hareketi içindeki komünizm düşmanlarının, değişik ülkelerdeki komünist partilerinin kendi halklarının yararına değil de, dışardan aldıkları emirlere göre hareket ettikleri iftirasını açığa vurmaktadır. Böylece bu iftiraya da son verilmektedir.

c) Özgürlük yanlısı ülkelerde yurtseverlerin...* kendi ülkelerinde, politik ve dini inançlarına bakmaksızın, bütün ilerici güçleri, faşizme karşı savaşı güçlendirmek amacıyla tek ulusal kurtuluş cephesinde birleştirme çalışmalarını kolaylaştırmaktadır;

d) Tüm ülkelerde yurtseverlerin bütün özgürlük yanlısı halkları, Hitlerciliğin dünya egemenliği kurma tehlikesine karşı savaş için uluslararası tek cephede birleştirme çalışmalarını kolaylaştırmakta ve böylece, gelecekte halkların hak eşitliği temelinde birleşmesini örgütlemenin yolunu açmaktadır.

Kanımca, bütün bu durumlar birlikte ele alındığında, Hitlerci zorbalık üzerinde zafer için savaşta Müttefiklerin ve diğer birleşmiş milletlerin tek cephesini daha da güçlendirme sonucunu doğuracaktır.

Kanıma göre, Komü[nist] Enternasyonal tam zamanında dağıtılmaktadır, çünkü tam da faşist canavarın son güçlerini seferber ettiği günümüzde, bu canavarı tamamen yok etmek ve halkları faşist ezgiden kurtarmak için özgürlük yanlısı ülkelerin ortak baskısını örgütlemek gerekmektedir.

Saygılar: Y. Stalin."

30 Mayıs 1943. Pazar.

- **Evde** (Meşçerino) **çalıştım.**

İnoradio için Bul[garca] **yorumu** redakte ettim.

- Akşam son derece **güzel bir film** izledik: **O Vatanımı Savunuyordu.** (Film **Rus kadınlarına** adanmış.)

31 Mayıs 1943.

- Suharev, Morozov, Fürnberg, Fridrih ile birlikte **Malenkov**'un ([RKP(b)] MK) makamında. KE'in dağıtılmasıyla ilgili örg[ütsel] sorunları çözdük. Şöyle anlaştık: 1) Her ulu[sal] radyo yayını ilgili komünist partisinin dış bürosuna devredilerek, ulu[sal] radyo yayınları korunmalı; 2) Supres telg[raf] ajansı [RKP(b)] MK'nin kontrolünde korunmalı; 3) Kaydırın nereye ve nasıl yapılacağı sorunu açık bırakılma koşuluyla, **İrtibat Bürosu** (telsiz bağlantıları, pasaport tekniği vb.) korunmalı; 4) Kütüphane Marks-Engels-Lenin Enstitüsü'nün şubesi olmalı; 5) Arşiv [RKP(b)] MK'ne teslim edilmeli; 6) Yayınevi RKP(b) MK'nin ayrı yayınevi olarak çalışmaya devam etmeli; 7) Komünist partilerinin kadro raporları RKP(b) MK'ne bağlı olarak düzenlenmeli; 8) Tüm işletme ve ekonomik birimler [RKP(b)] MK İdari İşler'ine teslim edilmeli.

- Bütün bu konularda [RKP(b) MK] **Politbüro** kararını hazırlamak için yarın, öbür gün Malenkov ile görüşeceğiz.

- **Ros** (Ame[rikalı] yoldaş). Karısı (Janet Ros) ile birlikte Amerika'ya gitmesine onayımı verdim.

- [KEYK] **Prezidyumu kararı** ile ilgili olarak komünist partilerinden gelen haberleri **St[alin]** ve **Molotov**'a gönderdim.

1 Haziran 1943.

- **Pik** ve **Ulbriht** - savaş tutsakları arasındaki çalışmaları ve ülkelerindeki partiyle ilgili birçok sorunu görüştük.

- **Dolores** - Ernandes ve karısı ile SSCB'deki Meksika elçisi arasında oluşan yakın ilişkiler hakkında rapor sun-

* Asıl metinde üstü çizili: "tüm ülkelerden bütün özgürlük yanlısı halkların birleşmeleri tek".

du. Bu durumda ne yapması gerektiği hakkında görüşümü aldı. Şöyle anlaştık - Ernandes yanıma çağrılacak ve partinin çıkarları açısından bu gibi ilişkilerin kabul edilemeyeceği kendisine sıkıca anlatılacak.

- Bağlantı kurmak ve par[ti] yönetiminin emrinde çalışmak üzere Macaristan'a gidecek olan **Macar** yoldaşları (**Berger** ve **karısını**) kabul ettim. Görevleriyle ilgili olarak kendilerine açıklamalar ve talimat verdim.

- **Belov** - KE'in **dağıtılma döneminde** Personel Şubesi'nin çalışmaları konusunda.

2 Haziran 1943.

- **Ufa'daki parti il komitesine** bizim oradaki menkullerimizden bir kamyon ve bir binek otomobili ile birkaç daktilo makinesi vb. almasına izin verdim.

- Şubelere kapatmayla ilgili çalışmaları örgütlü bir şekilde yürütmeleri talimatını verdim.

- **Vlasov** bizden yana geçen **Hırvat pilotlar** ile yaptığı görüşme hakkında rapor sundu. Partizan ordusunun ve yönetiminin organizasyonu, disiplini, savaş yeteneği; Paveliç'in Hırvatistan'da, Nediç'in Sırbistan'da uğradıkları bozgun hakkında heyecanla bilgi veriyorlarmış. Halk part[izan] ordusunu destekliyor. Slobodna Yugoslaviya'yı yığınsal olarak dinliyorlar. Son derece büyük etkisi oluyor. Radyonun ülkede olduğunu sanıyorlar.

- Gece **Stalin aradı:** "Bild[irge'nin] yayınlanması için tüm partilerden haber gelmesini beklemek gerekiyor mu?" Kimi partiler 7 - 8 Haziran'da konferanslarını yapacakları için, daha birkaç gün beklemek gerektiği yanıtını verdim. Öyle de anlaştık.

- **Sabahleyin - Mitya**'nın kabrinde.

- Akşam Kuntsevo'da (Vılko - durumu çok ağır!)

3 Haziran 1943.

- Mitya'nın ölümünden bu yana iki ay geçti (3 Nisan 1943).

Rozi ile mezarına gittik...

- Romanya'ya gidecek Romen grubunu kabul ettim - İvanyuk, Burka, Fayerştayn, Fyodorov, Petrov.

Romanya'da yapacakları çalışma ve görevleri hakkında ayrıntılı açıklama yaptım ve talimat verdim.

- **Kasradze** - yayınevindeki çalışmalar hakkında bilgi verdi. Yayınevinin kime devredileceği sorununa şimdilik çözüm getirilmeyecek. Yayınevi benim yönetimim ve denetimim altında bulunuyor.

- **Permyakov** - İnoradio'da yorumlarla ilgili eleman; şimdilik burada bırakıyorum, kapatma işleri tamamlanıncaya kadar aynı işine devam edecek.

- İnoradio için **Bul[garca] yorumu** redakte ettim.

- **Ponomarenko** ile yarın saat 6'da büromda görüşmek üzere anlaştık.

4 Haziran 1943.

- **Ponomarenko** geldi. **Minsk ilinde** (partizanların yanında) Polonya ile irtibat (adam aktarma vb.) **üssü** oluşturma ve ayrıca bizzat Polonya'da partizan hareketi başlatma konularında anlaştık. Bunun için gerekli pratik önlemleri alma görevini **Morozov**'a verdim.

- **Şor** (Avus[turyalı] kadın yoldaş) - gelecekteki çalışmaları hakkında.

- **Şaronov** ve Uluslararası Devrimcilere Yardım Örgütü (MOPR) Özbekistan Baş[kanı] **Amincanova.** Örgütün

Özbekistan'da politik göçmenlere ve ailelerine (1.105 kişi) yardım çalışmalarını rapor ettiler. Çok büyük işler yapılmış. Kardeş komü[nist] kadroların durumunu iyileştirmek ve onları korumak için birçok yeni önlem alıyorlar.

- **Manuilski** - PUR için gerekli elemanlar hakkında bilgi verdi. Savaş tutsakları ile serbest polit[ik] göçmenlerden oluşacak anti-faşist komiteleri kurmak için pratik önlemler konusunda anlaştık.

- Fransa, Belçika, Hollanda, Amerika, Yugoslavya, Polonya, İsveç ve Çin'e şu şifreli yazıyı gönderdim:

"Acilen bildirilmesi rica olunur:

Bir. KEYK Prezidyumu'nun Komintern'i dağıtma önerisinin tartışılması sırasında MK'nde özel görüşler var mıydı ve varsa, bunlar somut olarak neler di.

İki. Bu öneri yerel parti aktifi tarafından nasıl karşılandı.

Üç. Dağıtma önerisi parti yığınları ve sempatizan çevreleri üzerinde nasıl bir etki yapıyor.

Dört. Parti içinde öneriyi fraksiyonculuk, örgüt bozuculuğu için kullanmaya çalışan unsurlar görüldü mü ve görüldüyse, bunlar kimler ve nasıl insanlardır.

Beş. Dağıtma önerisinin parti saflarında doğru anlaşılması için, öneriyi bir manevra, sahte dağıtma vb. olarak göstermeye çalışan düşman propagandasının felce uğratılması için hangi önlemler alınmıştır.

Altı. Komintern'in varlığı sırasında oynadığı olumlu rolü, özellikle faşizme ve şimdiki savaşın faşist kundakçılarına karşı savaşta oynadığı rolü yığınlara anlatmak için, iftira kampanyasına yanıt vermek için parti ne yapıyor."

- Gece geç vakit **Umanski** aradı. Yarın uçakla Meksika'ya gideceğini ve bizim entern[asyonalist] çalışmalarımızda kendisine güvenebileceğimi bildirdi. Sesi kederliydi: **"Büyük bir acım var - bugün tek kızımı defnettim. Siz beni anlayacaksınız!"**

5 Haziran 1943.

- **Ernandes**'i, **Dolores** ve **Anton** ile birlikte davet ettim. Kendisi ve karısı ile **Meksika elçisi** arasında oluşan **yakınlığın** kabul edilemeyeceğine dikkatini çektim. Durumu anlattı ve bundan sonra yakın ilişkilere son vereceğine söz verdi.

- **Vlasov**'u yeni Savaş ve İşçi Sınıfı dergisi için Yugoslavya hakkında bir yazı yazmakla görevlendirdim.

- [KEYK] Prezidyumu'nun önerisinin onaylanmasına ilişkin bize ek olarak gelen haberleri **Stalin** ve **Molotov**'a gönderdim. Prezidyum'u 8 Haziran günü oturuma çağırdığımızı ve seksiyonların kabul ettiği Komintern'i dağıtma önerisiyle ilgili bildirgeyi İngiltere İşçi Partisi Konferansı'nın açılışından (bu yılın 13 Haziran günü) önce, 10 Haziran'da yayınlamayı düşündüğümüzü kendilerine bildirdim.

- Akşam geç vakit **Rozi** ile birlikte **Mitya**'nın kabrindeydik!

6 Haziran 1943. Pazar. (Mitya'sız çok ağır geliyor!)

- Evde çalıştım.

- İnoradio için Bulg[arca] yorumu redakte ettim.

7 Haziran 1943.

- **Ernandes** ve **Anton** - sağlık durumları nedeniyle Kokanda'da kalamayacak olan **Kokanda**'daki İspanyol göçmenler, özellikle de Vidielya ve diğer[leri]

hakkında.

Belov'u, bu göçmenlerin İvanovo'ya nakillerini Anton ile birlikte halletmekle görevlendirdim.

- KEYK Prezidyumu'nun 15 Mayıs günü onayladığı Komintern'i dağıtma önerisiyle ilgili **Bulgaristan KP MK** kararını redakte ettim.

Karar metnini görüşmek için MK Dış Bürosu'nu diğer Bulg[ar] yoldaşlarla birlikte toplantıya çağırdım. Karar oybirliği ile kabul edildi.

- [KEYK] Prezidyumu'nun dağıtma önerisinin seksiyonlarca kabul edilmesine ilişkin karar tasarısını ve basın için bildirge metnini **Stalin ve Molotov**'a gönderdim.

Gece **Molotov** aradı ve **Stal[in] ile kendisinin** önerdiğim taslağı onayladıklarını bildirdi.

- **Palgunov** (Dışişleri Bakanlığı) ve **Polikarpov** (İnoradio) ile son Bulg[arca] yorumların gecikmiş olmasını konuştum. Bunun bir daha tekrarlanmayacağını belirttiler.

- Ülkelerine aktarılacak olan **Romen grubu** için gerekli para miktarını onayladım.

8 Haziran 1943.

KEYK Prezidyumu'nun son oturumunu gerçekleştirdim:

1) Komintern'i dağıtma önerisinin (mevcut olan ve kararlarını bildirme olanağı bulunan) **tüm seksiyonlar** tarafından **oybirliği** ile **onaylandığını** ve bu öneriye karşı hiçbir seksiyondan tek itiraz gelmediğini tespit ettik.

2) Komün[ist] Entern[asyonal]'in, Prezidyum'un, Sekreterlik'in ve Enterna[syonal] Denetim Komisyonu'nun **kapatıldığını** ilan ettik.

3) KE'in işlerini, organlarını, araç ve mülklerini fiilen ortadan kaldırmayı gerçekleştirecek bir **komisyon** atadık: Dimitrov (Başkan), Manuilski, Pik, Erkoli ve İvedi Ekonomik İşler Dairesi Baş[kanı] Suharev (Sekreter).

4) Basında, bu anlamda bir **bildirge** yayınlanmalıdır.

- **Dzerjinskaya** ve **Kasman** - Polonya sorunları hakkında.

9 Haziran 1943.

- Komintern'in dağıtılmasıyla ilgili olarak Prezidyum'un **son** oturumunda aldığı kararı içeren "Komünist Enternasyonal Yür[ütme] Komitesi Prezidyumu'nun Bildirgesi"ni redakte ettim ve 10 Haziran günü yayınlanmak üzere Pravda redaksiyonuna gönderdim.

- **Koplenig, Fürnberg** - Avusturya'ya telsiz-telgrafçı kızların (Souçek ve Mrats) gönderilmesi konusunda.

- **Mirov, Geryo** - KE dergisinin son sayısı hakkında. Sayının içeriğini onayladım ve Komintern'in dağıtılmasıyla ilgili yazıların sıralaması konusunda gerekli talimatı verdim.

- Binbaşı **Kiyatkin** (PUR'dan), **savaş tutsakları kurslarının** çalışmaları hakkında rapor sundu. Bu kurslar için kütüphaneden kitaplar, Almanca ve Rusça yazı makinaları verilmesini onayladım.

- **Suharev, Kuzmin** - Yürütme Komitesi'nin, [KEYK] Prezidyumu ve Sekreterliğinin **kapatılması** sonucunda ortaya çıkan sorunlar hakkında.

- Sabah Rozi ile birlikte **Mitya**'nın mezarı başındaydık!

10 Haziran 1943.

- Pravda gazetesi Prezidyum'un 8 Haziran 1943 tarihli kararıyla ilgili bildirgemizi yayınladı.

- KEYK ekonomik mülkleri ve arşivinin RKP(b) MK'ne devri için hazırlıklarla ilgili olarak **Nogin, Hodov** ve ([RKP(b)] MK İdari İşler Dairesi'nden baş[kaları] yanımda. Gerekli talimatları verdim.

- **Morozov, Fyodorov, Georgiev** Ro[men] grubunun aktarılması konusunda. Aktarma hazırlıklarını denetledim. Aktarma tarihini **11 Haziran** olarak onayladım.

- **Belov** - kapatılma döneminde Personel Şubesi'nin yapacağı somut işler için kendisine talimat verdim.

- Muhabirlerimize şu şifreli telgrafı çektim:

"Haberlerinizi şimdiye kadar olduğu gibi göndermeye, devam ediniz"

- Tel[graf] ajansımızın **Arjantin olayları** hakkında Montevideo'dan gönderdiği telgrafları **Stalin** ve **Molotov**'a ilettim.

11 Haziran 1943.

- Radyo bağlantılarımızın ve ilgili teknik olanakların gelecekte Devlet Güvenlik Bak[anlığı]'nın gereksinimleri için kullanılması konusunda **Fitin** yanımda. Bu bağlamda birçok sorunu açıklığa kavuşturduk, ama henüz kesin çözüme varamadık.

- **Manuilski, Pik** - Özgür Almanya antifaşist Alman komitesi kurulması için karar tasarısı hazırlamışlar.

Bu **tasarıyı Stalin'e, Malenkov'a** gönderdim.

- **Marti, Torez, Stepanov** - Marti'nin Cezayir'e hareket etmesi konusunda. Bu durumda* ne yapılması gerektiği hakkında görüşümü aldılar.

- **Rakoşi** - Macaristan KP D[ış] Bürosu'nun üyeleri ve özellikle **Vaynberger**'in durumu ve işi hakkında. Görüşümü aldı.

- Taşradan Moskova'ya gelmekte olan elemanlarımıza verilecek 297 paso için Bak[anlar] Kur[ulundan] izin geldi.

12 Haziran 1943.

- **Komintern'in işlerine son verme komisyonunun** (Dim[itrov], Man[uilski], Erkoli, Pik, Suharev) **toplantısı.** Komisyonun yapacağı işler hakkında görüş alış verişinde bulunduk. Kimi kararlar için tasarı hazırladık. Ayın 14'ünde bu tasarıyı ele alacağız.

- **Tümgeneral İliçov albay Bolşakov**'u (Kız[ıl] Ordu İstih[barat]) kabul ettim. Yurt dışındaki muhabirlerimiz ve irtibat noktalarımız arasındaki işbirliğinin geleceğine ilişkin sorunlarda anlaştık.

- Akşam **Stalin**'in makamında (Molotov, Voroşilov, Beriya, Malenkov, Mikoyan ve Şçerbakov hazır bulunuyordu). Özgür Almanya anti-fa[şist] Alman komitesi kurmayı öngören önerimizi görüştük. Tasarı ana hatlarıyla **onaylandı.** Stal[in], Almanların dikkatlerini, Almanya'nın parçalanma ve yokolma tehlikesinin üzerine ve bu tehlikenin yalnız Hitler'in düşürülmesiyle önlenebileceği gerçeğinin üzerine çekmek gerektiğini vurguladı. Çünkü Hitler Almanyası ile kimse barış imzalamayacak. Almanya'yı yıkımdan kurtarmak, Alman halkının demokratik hak ve özgürlüklerini yeniden sağlamak, parlamenter düzeni kurmak vb. için savaşmak - **Alman yurtseverlerinin** anti-fa[şist] komitesi-

* Asıl metinde üstü çizili: "Verdim".

nin görevleri bunlar olmalıdır.

Antifa[şist] komitelerini, illegal ulu[sal] radyo yayıncılığını, yurtdışıyla ilişkileri, Supres telg[raf] ajansını ve yab[ancı] dillerde kitap basan yayınevini yönetmek üzere, RKP(b) MK'ne bağlı özel bir **Uluslararası Enformasyon Şubesi**'nin kurulması kararlaştırıldı.

Şubenin başında **Dimitrov**'un bulunduğu olgusunu düşmanlara kullandırmamak için, şube başkan[lığına] Şçerbakov'un, yardımcılıklarına ise Dimitrov ve Manuilski'nin atanmasına karar verildi. Bu kararın ilan edilmemesi, şubenin çalışmalarının **iç düzen** temelinde düzenlenip gerçekleştirilmesi karara bağlandı.

- Sabahleyin **Rozi** ile **Mitya'nın mezarına** gittik.

13 Haziran 1943. Pazar.

- Hava harika, Rozi ile benimse içimiz sızlıyor. Unutamayacağımız oğlumuz yok aramızda...

- Evde çalıştım.

İnoradio için Bulg[ar] yorumunu redakte ettim.

14 Haziran 1943.

- **Malenkov**'un makamında. Şçerbakov ve Manuilski ile birlikte Komintern'in başka biçim altında varlığını sürdürdüğü iddialarının düşman tarafından kullanılması tehlikesini önlemek için, **Uluslararası Enformasyon Şubesi**'nin somut olarak nasıl çalışacağını, bu şubeye **hangi işlevlerin** yükleneceğini anlattık.

- Görüş alış verişinden sonra, kesin çözüm için 3 gün sonra toplanma konusunda anlaştık.

- KE dergisinin **son sayısında çıkacak** yazıların bazılarını gözden geçirip redakte ettim.

- Akşam Rozi ile birlikte **Mitya**'nın kabrine gittik.

15 Haziran 1943.

- **Pik, Ulbricht, Manuilski - Özgür Almanya Anti-faşist Komitesi** oluşturmak için gerekli pratik önlemleri görüştük. **Er[ich] Vaynert** başkanlığında bir **girişim grubu** belirledik. Komitenin yaklaşık politik platformunu çizdik.

- Ulusla[rarası] durum raportörü olmak için cepheden (Vyazma) gelen yarbay Z*.yi kabul ettim. Geryo'yu verdik.

- **Dzerjinskaya ve Kasman** - Polonya işleri: 1) Polonya topraklarına sızması gereken, ama önderi, eylemlerini Polonya'daki **Halk Muhafızlarımızın** yönetimiyle koordine etmek istemeyen **Satanovski** partizan müfrezesi; 2) Batı Belorusya'daki **tam Leh nüfuslu** bölgede politik çalışmalar;

- Ufa'dan dönüşünden sonraki çalışmalarıyla ilgili olarak bayan doktor **Kondova**. Kremlin Hastanesi'ne alınması için **Busalov** ile konuşmaya söz verdim.

- Akşam Rozi ile birlikte **Mitya**'nın kabrine gittik.

16 Haziran 1943.

- **Manuilski** makamında. Uluslar[arası] Enformasyon şubesinin işlevlerini ve bu bağlamdaki tüm önlemleri **somut** olarak ifade ettik.

- **Tuğgeneral Petrov** (Savaş Tutsakları Kampları İd[aresi]). Özgür Almanya Anti-fa[şist] Komitesi oluşturmak

---

* Anlaşılamayan bir ismin ilk harfi.

için hazırlık çalışmaları hakkında kendisine talimat verdim.

- **Morozov, Vorontsov**, ulu[sal] radyo yayınları stüdyolarının Sokolniki'ye nakletme olanakları hakkında.

- İnoradio için Bulg[arca] yorumu redakte ettim.

- **Kasradze** Ecnebi Diller Neşriyat Evi hakkında. Yayınevinin kitap ihracatına ilgi duyan Dı[ş] Ticar[et] Bakan[lığı]'nın emrine verilmesinin uygun olacağını tespit ettik.

17 Haziran 1943.

- KEYK'in bu işlevlerinin yeniden düzenlenmesi için önerilerimizi **Malenkov Şçerbakov**'a gönderdim. Bu işlevlerin her partinin dı[ş] bürosuna devredilmesi ve yurtdışıyla bağların ve ulusal radyo yayınlarının başka biçimlerde korunması gerekiyor.

- **Manuilski** ile anti-faşist komitelerin kurulması için yeni önerileri görüştük.

- **Pik** - Alman savaş tutsağı subaylar kampına yapacağı gezi hakkında. Somut talimatlar verdim.

- **Suharev, Kuzmin** - adamlarımızın Lüks'e yerleştirilmesi - ko[nut] yetersizliği çok büyük.

- Öd kesesinde hastalık beliren **Ponomaryov**'u **Krem[lin] Hastanesi**'ne gönderdim.

- **Prestes'in annesinin** ölümü nedeniyle bir yazı yazıp yurtdışına göndermesi için **Fridrih**'e talimat verdim.

18 Haziran 1943.

- **Doğum günüm - 61 yaşında!**

- **1882 senesi***

- Birçok tebrik aldım (Torez, Dolores**, Erkoli, İspanyollar, Bulgarlar, Almanlar, elemanlar vb.).

- Dev[let] Güvenlik Bakanı **Merkulov** yanımda. Birçok mekan ve işletmemizi onun bakanlığına devretme konusunda ve ayrı ayrı komünist partilerinin dış bürolarına kadrolarını ülkelerine gönderme işlerinde yardımcı olma konusunda bir dizi soruna açıklık kazandırdık.

- Çalışmak için Avusturya'ya gönderilecek Avust[urya] grubunu (**Kernis, Souçek ve Mrats**, ikisi telsiz-telgrafçı bayan) kabul ettim. Kendilerine ayrıntılı talimat verdim.

- Yarbay **Umru** (PUR'dan) - anti-faşist Alman komitesi oluşturma **gir[işim] grubunun çağrısı** hakkında. Verilen tasarıyla ilgili notlarımı verdim.

- **Beti Vaysmann'ı (Lesko)** anti-faşist savaş tutsakları okuluna görevli olarak çalışmaya gönderdim.

19 Haziran 1943.

- Derginin (**son sayısının**) bir sütununu gördüm ve içeriğini onayladım.

- İnoradio için **Bulgarca yorumu** redakte ettim.

- Personel Şubesi'nin bir dizi sorununu hallettim.

- **Morozov** - adam aktarma konusunda.

- **Suharev** - ekonomik sorunlar.

20 Haziran 1943. Pazar.

Evde çalıştım.

21 Haziran 1943.

- Öd kesesinde sorun.

Evde kaldım.

---

* Asıl metinde kare içine alınmış.

** Asıl metinde hatalı:"Doreş".

22 Haziran 1943.

- Sov[yet] - Alm[an] savaşının iki yıllı!*

- Sov[yet] Enform[asyon] Bürosu'nun Anayurt Savaşı'nın ikinci yılıyla ilgili mükemmel bildirisi. ("Avru[pa] kıtasında ikinci cepheyi açmadan faşist Almanya'yı yenmek mümkün olmayacaktır!")

- **Fridrih, Fürnberg, Glaubauf. Supres tel[graf] ajansının** Sovyet Sendikalar Merkez Konseyi bünyesi içinde varlığını sürdürmesi konusunu kesinleştirdik. Bu konuda somut öneriler hazırlamalarını istedim.

- **Mirov** - derginin son sayısı hakkında. Sov[yet] Enform[asyon] Bürosu'nun Bildirgesini dergiye alması ve Mitin'in Marks ile ilgili (125. doğum günü) yazısını çıkartması için talimat verdim. Redaksiyonun KE dergisinin yayınlanmasına son verildiği haberini redakte ettim.

- Akşam Rozi ile birlikte **Mitya'nın kabrindeydik**.

- Daha sonra Kültür ve İstirahat Parkı'nda açılan **ele geçirilen silahlar müzesini** gezdik. Son derece ilginç bir müze!

23 Haziran 1943.

- **Erkoli** - İtal[yan] komünist partisinin Dı[ş] Bürosu, Anti-f[aşist] İtalyan Komitesi, anti-faşist İtal[yan] gazetesi vb. sorunlar hakkında.

- **Rakoşi** - anti-f[aşist] Macar komitesi ve Mac[ar] kadrolardan yararlanılması konusunda.

- **Manuilski, Viden, Akerman, Geryo. Özgür Almanya Ulu[sal] Komitesi**'nin bildirge taslağını görüştük. Önerilen taslağın tamamen yenibaştan işlenmesini önerdim. Bu işi verdiğim talimatlara dayalı olarak yapmaları için Viden ile Akerman'ı görevlendirdik.

- Sitrin ve diğ[erleri] geldi - İng[iliz] sendikalar heyeti.

24 Haziran 1943.

- **Gotvald** - Çeklerin işleri ve özel olarak **Beneş**'in SSCB'ye yapacağı gezi hakkında.

- **Belov** - kadro sorunları, İspanyol gönüllüler.

- **Rakoşi** - Macarların sorunları hakkında.

- **Bulg[arca] yorumu** redakte ettim.

- **Derginin** son sayısının **basılmasına** izin verdim.

- Krem[lin] Hastanesi'nde **Blagoev**'i ameliyat etmişler.

- Akşam - Rozi ile birlikte **Mitya'nın kabrinde.**

25 Haziran 1943.

- **Manuilski, Viden, Akerman.** Özgür Almanya komitesinin (verdiğim talimatlara ve notlara göre düzeltilmiş) **bildirge taslağını** son kez...** redakte ettik.

- **Suharev** - [Komintern aygıtına] son verme çalışmalarıyla ilgili talimatlar verdim.

- **Fernando Güyo** - bayan Raymon'un sağ sağlım olduğunu ve Fransa'da çalıştığını bildirdim.

- **Kolarov** - Bul[gar] **Dı[ş] Bürosu**'nun çalışmaları hakkında.

- **Kasradze** - yayınevinin sorunları.

---

* Asıl metinde kare içine alınmış.

** Asıl metinde üstü çizilmiş: "redaksiyonu yaptık".

26 Haziran 1943.

- **Şverma - Slovak** savaş tutsakları hakkında.

- **Belov** - Personel şubesinin sorunları.

- **Zatselyapina** - kapatma döneminde Komsomol örgütünün durumu hakkında.

- **Suharev** - kapatmayla ilgili sorunlar.

- **Marti** - Fran[sız] Dı[ş] Bürosu hakkında.

- **Akşam** - Mitya'nın kabrinde, daha sonra Kuntsevo'da (Çervenkov'larda).

27 Haziran 1943. Pazar.

- Evde çalıştım.

Diğer işlerin yanısıra, İnoradio için **Bulg[arca] yorumu** redakte ettim.

28 Haziran 1943.

- Sabah Rozi ile Mitya'nın kabrinde...

- **Marti** (Cezayir'den, Jiro'dan cevap almış - Dö Gol) Fransa'ya gitmesi konusunda. Cevap **formel olarak** olumlu. (İleride ne yapması gerektiği konusunda görüşümü aldı.)

- **Rakoşi** - Macar savaş tutsakları arasındaki çalışmalar hakkında. PUR tarafından çok zorluk yaratılmasından yakındı.

Voroşilov aradı. Yugoslavya'daki askeri harekatın haritasını göndermemi rica etti.

- **Valter**'e (Yugoslavya) şu şifreli telgrafı çektim:

"Gönderdiğiniz (son Alman-İtal[yan] saldırısına başarılı yanıtınızla ilgili) son telgraf hepimizi son derece sevindirdi. Yugoslavya kahramanlarına aşkolsun. Yugoslavya Batıdan ve Balkanlardan tamamıyla koparılıncaya kadar sınırlı bir kurtarılmış bölgenin halk kurtuluş ordusuna üs olarak koruyarak, ordunun etkin savaş gücüne sahip daha büyük bölümünü Almanların ve İtalyanların haberleşme tesislerini azami ölçüde imha etmeye yöneltmenin daha uygun olup olmayacağını düşünmenizi isterdik. Anlaşılan, bugünkü aşamada işgalcilere karşı savaşta daha iyi bir taktik uygulanması, daha etkin sonuçlar verecek, silahlı kuvvetlerinizin daha rasyonel kullanılmasını ve Yugoslavya'da ileride yürütülecek sonucu belirleyici çarpışmalar için belirli ölçüde daha iyi korunmasını getirecek. Bu konudaki görüşünüzü bildirmeniz rica olunur."

29 Haziran 1943.

- **Şçerbakov**'un makamında, Manuilski ile birlikte [Uluslararası Enformasyon] şubesinin çalışmaları vb. ile ilgili önerilerimizi görüştük. Bu öneriler, küçük değişiklikler yapılarak, uygulanmalıdır.

- Akşam - **Şçerbakov** geldi. İki binayı (radyo yayıncılığı, radyo dinleme ve kayıt bölümü, kütüphane vb.) da gezdik. Eski binanın bir kısmını herhangi bir par[ti] kuruluşu için kullanıp, **iki binayı da** ulu[sal] radyo yayınları, kütüphane vb. işler için koruma fikri üzerinde durduk.

- **Suharev, Fridrih, Morozov** - kapatma kararı hakkında.

30 Haziran 1943.

- **Pik**, yaptığı gezi ve Özgür Almanya **Ulusal** Komitesi'nin kurulmasına katılımları konusunda **Alman generaller ve Paulus** ile yaptığı konuşmalarla ilgili rapor sundu. Bir grup Alm[an] subayı buna yatkınlık gösteriyor...

- **Dolores** - Ernandes ve Anton'un gidecek olmalarıyla ilgili konularda.

- **Molotov**'a **Janet Ros Marti**'nin

gönderdiği haberleri ilettim.

- Malenkov ve Şçerbakov'a yabancı döviz - 32 000 Am[erikan] Doları sağlaması için öneriler gönderdim.

- Akşam geç vakit - Mitya'nın mezarında!

1 Temmuz 1943.

- Tümgen[eral] Petrov ve Manuilski ile birlikte **Şçerbakov**'un makamında. Savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili sorunları görüştük.

- Özgür Almanya Anti-faşist Komitesi'ni oluşturma planıyla ilgili olarak anlaştık.

- Şçerbakov ve Manuilski ile birlikte **Malenkov**'un makamında. Şubenin çalışmaları konusunda anlaştık. Ulu[sal] radyo yayınları, Dı[ş] Bürolar, telg[raf] ajansı, Ecnebi Diller Neşriyat Evi, Radyo Bağlantıları Radyo Merkezi'ni koruyacağız. Kendi aramızdaki **görev paylaşımını** da yaptık. Temel görevler bende, savaş tutsaklarıyla ilgili sorunlar - Manuilski'ye bağlı.

- **Marti** - gidecek olması sorunu. İngiliz elçisi ve Fransızlarla yaptığı konuşmalar hakkında bilgi verdi. Anlaşılan, ne İngiliz[ler], ne de Fransızlar İngiltere'ye ya da Cezayir'e yolculuk için izin vermeye yatkın görünüyor.

- İnoradio için Bulgarca yorumu redakte ettim.

- **Suharev** Dedov ("Kuntsevo" müdürü) - burasının gereği kadar geliştirilmesi, ıslah edilmesi için talimat verdim.

- [RKP(b)] MK'nde benim için ayrılan **Jdanov'un çalışma odasını** gördüm.

2 Temmuz 1943.

- [RKP(b)] MK'deki çalışma odam. Nasıl donatılacağına dair talimat verdim.

- Şifre[leme] işleri için bir mekan seçtim.

- Benim sekreterim olarak yapacağı işlerle ilgili olarak **Jdanov'un oğlunu** (Yur[iy] Andr[eeviç]'i) çağırdım. **Canlı** işleri, daha doğrusu uzmanlık dalını (kendisi kimyacı) tercih ediyor. Düşünüp babasına danışmak ve ondan sonra cevap vermek için izin istedi.

- **Rakoşi** - Mac[aristan] komünist partisinin **eylem programı,** somut olarak Transilvanya hakkında. **Konjonktürel** politikaya takılıp kalmamasını, Macaristan'ın devlet sınırları konusunda da ilkesel **politika** izlemesini tavsiye ettim.

- **Morozov** Polonya ile **canlı** bağ kurmak ve adam aktarmak için Batı Belorusya'da **Kasman** ile birlikte bir üs düzenleyecek olan Polonyalılar grubunu (üç kişi) tanıttı. Kendilerine ayrıntılı talimatlar verdim.

- **Suharev** - kapatmayla ilgili konular.

- **Belov** - Personel şubesinin sorunları hakkında.

3 Temmuz 1943.

- **Mitya'nın ölümünün üzerinden üç ay geçti!**

(Rozi ile mezarlıktaydık!)

- [RKP(b)] MK'nde - şubenin organizasyonu için.

- **Jan** - Fransız KP'nin mali işleri.

- **Dolores, Ernandes** ve **Anton** - Ernandes ile Anton'un Meksikaya gidecek olmasıyla ilgili olarak İspanya KP'nin politik, taktik ve örgütsel sorunları. Moskova'daki Dış Büro - **Dolores, Uribes Galego.** Meksika'ya heyet - Uribe, Mihe, Anton, Ernandes.

- İnoradio için **Bulg[arca] radyo yorumu** redakte ettim.

- Permyakov - sekreterlik bölümünde işe atanması konusunda.

- **Pik** - Özgür Almanya anti-f[aşist] Alman komitesini oluşturulmak için gerekli somut önlemler hakkında.

4 Temmuz 1943.

- **Mitya defnedileli üç ay oldu!** Rozi ile benim için ağır bir gün...

5 Temmuz 1943.

- **Almanlar Kursk-Orlovsk, Belgorod** yönünde saldırıya girişmiş.

- **Pik, Ulbriht** - Almanya KP ve anti-faşist Alman komitesinde yapacakları işler, özel olarak da, bunların kadrolarının dağılımı konusunda yürütecekleri çalışmalar hakkında.

- **Rakoşi - Volf, Kovaç ve Turyanitsa**'nın Macaristan'a gönderilmesi bağlamında Macar sorunları hakkında.

- **Koplenig, Fürnberg** - Avusturya sorunları (Dış Büro - Avusturya anti-faşist komitesini oluşturma hazırlıkları).

- **Nikolaev - Şif[re] bölümümüzün** organizasyonu ve gelecekteki çalışmaları hakkında.

- **Fridrih, Fürnberg, Glaubauf - telg[raf] ajansı** ve **ulus[al] radyo yayınlarının** personel sayısı hakkında.

6 Temmuz 1943.

- **Mezis** - KEYK'in Fransız ve İspanya KP'lerine borçları, ayrıca Alma[nya], Çek vb. komünist partilerinin fonları, Prestes Fonu vb. konularda.

- **Suharev**'in RKP(b) MK İdari İşler Dair[esi] yardımcısı ve Rostokino'daki **öz[el] işletmenin** doğrudan ekonomik-idari yöneticisi olarak atanması için bir öneri mektubunu **Malenkov**'a gönderdim.

- **Pik** - anti-f[aşist] Alman komitesinin kurulması konusundaki toplantı hakkında bilgi verdi.

- **Mirov** (redaksiyondan) - **iki haftalık** izin verdim.

- **Nikolaev - şifre[ler] bölümünün** düzenlenmesi ve ilerideki çalışmaları hakkında.

- Her iki yerde de çalışabilmem için, geçici olarak hem [(RKP(b)] MK'nde bir **çalışma odam,** hem de Rostokino'da **bir çalışma odam** olması gerekiyor.

- Akşam - **Rozi ile birlikte Mitya'nın kabrinde!**

7 Temmuz 1943

- **Manuilski** ve **Pauker** yanımdalar. Pauker Romen savaş tutsağı subaylar arasındaki çalışmaları hakkında bilgi verdi. **Romen** anti-faşist komitesi oluşturmak için hazırlık çalışmalarıyla ilgili olarak talimatlar verdim. **Romen** komitesinin (**Alman** komitesinden biraz farklı olarak) platform açısından daha geniş kapsamlı olması, herkesi, yani: Romanya'nın Hitler'den yana savaşta olmasına karşı çıkan ve Almanya'yla ilişkilerin koparılmasından yana olan hem Antonesku düşmanlarını, hem de Antonesku yanlaşlarını birleştirecek şekilde olması gerektiği konusunda anlaştık.

- **Suharev** - dı[ş] büroların düzenlenmesi ve ulusal radyo yayıncılığının Rostokino'da çalışmalarına devam etmesi konusunda.

- **Plişevski** - Irak'taki durum ve Irak komünistleri arasındaki bölünme hakkında bilgi verdi.

- İnoradio için **Bulg[arca] yorumu** redakte ettim.

8 Temmuz 1943.

- **Suharev, Morozov** - RKP(b) MK

İdari İşler Dairesi'ne bağlı Enstitü 100'e dönüştürülen 1. Şube'nin yapısını ve personel kapsamını belirledik.

- **Fridrih** - ulusal radyo yayımcılığının devamı için 1. Şube'den kimlerin kalması gerektiğini tespit ettik.

- **Bulgakova, Pişçikov** - Moskova'ya gelen elemanlarımız ve aileleri için ve ayrıca Kuşnarenkovo'daki okul öğrencileri için pasolar konusunda.

- **İvanova** - kimi elemanlarımızın ...* başka işe nakli konusunda.

- [RKP(b)] MK Sekreterliği'nin Suharev'i RKP(b) MK İdari İşler Dairesi Başkan Yardımcılığına atama kararı geldi.

9 Temmuz 1943.

- [RKP (b)] **MK**'nde - odam çalışmak için son derece uygun duruma getirilmiş.

- **Şçerbakov**'un makamında. Man[uilski] ile birlikte Alman anti-faşist komitesinin ve onun bürosunun üye sayısı sorunlarını, bu komitenin kurulması için konferans yapılıp bir bildiri kabul edilmesi konularını görüştük.

- **Krupin, Suharev, Morozov.** Kentte eski 1. Şube'nin örgütlenmesi ve ayrıca komünist partilerinin d[ış] bürolarının organizasyonu için gerekli önlemler.

- **Belov, İvanov** - Sekreterliğim için, ardından RKP(b) MK Personel Şubesi'ne bağlı **öz[el] bölüm** için adayları belirledik.

- **Fridrih** - ulu[sal] radyo yayınları konusu.

- **Voroşilov** bilgi için gönderdiğim **Yugoslavya haritasını** iade etti.

10 Temmuz 1943.

- **Rozi'nin doğum günü** - 10 Temmuz 1896.**

- **Şçerbakov** ve **Krupin** ile - komünist partilerinin dı[ş] bürolarının kalacağı mekanlar, Sekreterliğimin ve şif[re] bölümünün üyeleri sorunlarını ele aldık.

- **Anton, Ernandes, Dolores.**

Anton ile Ernandes'in Meksika gezisi için yapılacak harcamaları hesapladık, gerekli yabancı döviz için izin verdim ve geri kalan tüm sorunları hallettik. 13 Temmuz günü Vladivostok üzerinden hareket edecekler.

- **Torez** ve **Anton** - Fransız ve İtalyan komünist partilerinin 1938 yılından beri Amerika'da bulunan dövizleri.

- Ağustos ayı harcamaları ve kimi borçların ödenmesi için 32 000 Am[erikan] Doları peşin kredi verilmesini öngören RKP(b) MK Sekreterliği kararı geldi.

- Akşam Rozi ile birlikte **Mitya**'nın **kabrinde.**

- **Rozi** cerra[hi] hemşirelik sınavını (en yüksek notla) kazanmış.

11 Temmuz 1943. Pazar.

- Meşçerino'da çalıştım.

12 Temmuz 1943.

- **Podlipki'de (Mitişçi).**

Belgeler, mikro[filmler], gizli yazılı evraklar vb. **yapılan bölümü** gezdim.

- **Marti** - yolculuğu hakkında. İngilizler hâlâ vize vermemiş.

- **Suharev** - Rostokino'daki (eski Komintern) **işyerinde** çalışmaların ve hizmetlerin organizasyonu.

- Birçok personel sorununu hallettim.

---

* Asıl metinde üstü çizilmiş: "işçilerimizin".
** Asıl metinde tümce kare içine alınmış.

13 Temmuz 1943.

- Şçerbakov ile Podlipki'ye gittik ve olasılıkla Milli Emniyet'e (Merkulov'a) teslim edilmesi açısından birlikte oradaki işyerini gezdik.

- Benim Sekreterlik bölümümde, Man[uilski]'nin Sekr[eterlik] bölümünde ve şif[re] bölümünde çalışacakları [RKP(b)] MK'nde kesin olarak belirledik:

Dim[itrov]'un Sekreterliği:

1) Sor[umlu] sekreter - Ştern.

2) Sekreter - Hatuntseva.

3) Yardımcı - Yur[iy] A. Jdanov.

4) - " - " - "- Plişevski.

5) Uzman - Permyakov.

Manuilski'nin Sekreterliği:

1) Sor[umlu] sekreter- Golubeva.

2) Yardımcı - Mirov.

- Şif[re] bölümü: - 1) Şe[f] - **Ribakov** (Nikolaev).

2) Eğitm[en] - Dimitrova.

3) - "- " - " - Sazonov

4) Elemanlar - Guseva,

5) ve Ahonina.

- **Mihal Volf** ve **Slutsker** - Komünist Gençlik Enternasyonali'nin işlerine tamamen son verme konusunda.

- Sekreterliğimdeki gerekli belgelerin Rostokino'dan [RKP(b)] MK'ne taşınması için talimat verdim.

14 Temmuz 1943.

- **Modesto** ve **Lister** (Frunze Akademisi'nden İspanyol komutanlar). İki yıl önce mezun oldukları akademideki durumlarından yakınıyorlar. Bu akademiden mezun diğer İspanyollar ve Genel Kurmay Akademisindekiler gibi Anayurt Savaşı açısından bunlardan hiç yararlanılmıyor. Defalarca yaptıkları başvurulara karşın, durumları hâlâ belirlenmiş değil. Eğer orduda kullanılamıyorlarsa, Franko'ya karşı halk ayaklanmasının hazırlıklarına katılabilmek için bir dış ülkeye, İspanya'ya yakın bir yere gönderilmelerini rica ediyorlar.

- **Morozov** - yurt dışıyla telsiz bağlantısının iyileştirilmesi için ileriye dönük çalışmalar hakkında.

- **Krupin** - sekreterliğimin ve şif[re] bölümünün (evraklarının) hazırlanması konusunda. Tüm sorunları hallettik.

- **Man[uilski]** Özgür Almanya Ulusal Komitesi'nin oluşturulmasıyla ilgili gelişmeler hakkında bilgi verdi.

- Rozi ile birlikte Mitya'nın mezarına gittik!

15 Temmuz 1943.

- **Kolarov** - Bulgar KP Dı[ş] Bürosunun yapısı ve organizasyonu konularında.

- **Kasradze** - Ecnebi Diller Neşr[iyat] Evi hakkında.

- **Fitin** - Hollanda irtibat noktasındaki akamet hakkında.

- **Şçadrin** (Devlet Güvenlik Bakanlığı) - Rostokino'daki koruma ekibi konusunda. Korumanın devamını emrettim.

- **Stepanov** - **Dolores**'in Krem[lin] Hastanesi'ndeki ameliyatı hakkında.

- Ordularımız Orlovsk yönünde **taarruza geçmiş.** Almanların savunma hattı 40 kilometre gerilemiş. Taarruz devam ediyor.

16 Temmuz 1943.

- **Plişevski** ve **Belov** - Rostokino'daki Parti Komitesi ve ilerideki parti çalışmaları hakkında.

- **Rakoşi** - Macaristan KP'nin Transilvanya konusundaki konumu. Hazırladıkları bildirge tasarısının politik açıdan yanlış ve amaca aykırı olduğunu kendi-

sine anlattım. Sorunun böyle ele alınması Horti'nin değirmenine su taşıyacak ve komünistlerin, Macaristan'daki diğer dem[okratik] unsurların saflarında yön yanıltıcı ve şaşırtıcı etki yapabilecektir. Macaristan'ın Transilvanya üzerindeki iddiaları, mutlaka Almanya'yla birliğin bozulması ve Macaristan'ın Hitl[ercilerin] savaşından çekilmesi sorunuyla bağlı ele alınmalıdır.

- **Manes** (telsiz-telgrafçı) Berlin'den telsiz-telgrafla işaret vermiş. **Dolaysız** telsiz bağlantısı temin etme olasılığı.

- **Ernandes ve Anton** - Vladivostok üzerinden Meksika'ya hareket ettiler.

- **Nataşa Blagoeva** aniden **öldü.** Akşam Stela Blagoeva ile Krem[lin] Hastanesi'ndeydim...

17 Temmuz 1943.

- **Koplenig, Viden, Fürnberg** - Avusturya sorunları (Avusturyalıların **Alman** ulusal komitesi konusundaki tutumu, Avusturya ulu[sal] komitesi için hazırlıklar vb.).

- **Nataşa Blagoeva'nın** cenaze töreni. **Cesedin yakılması.** Ekibimizden elemanlar hazır bulundu.

- **Şaronov**- MOPR'un politik göçmenlerle ilgili çalışmaları hakkında.

- **Belov, Plişevski** - Personel Şubesi'nin işlerine kesin olarak son verilmesi.

- **Malenkov** - yab[ancı] par[ti] kadrolarının kaydı için [RKP(b)] MK Personel Şubesi'ne bağlı **özel bir bölüm** oluşturulması.

- **Lenin'in** kardeşi **Dmitriy İliç** ölmüş.

- Akşam - **Mitya'nın kabrinde.**

18 Temmuz 1943, Pazar.

- Evde geçirdim.

- İnoradio için Bulg[arca] yorumu redakte ettim.

19 Temmuz 1943.

- **Şçerbakov'un makamında.** Rostokino'da bundan böyle hangi işlerin devam edeceğini kesin olarak belirledik. 1. Şube'nin işlevleri (değişmiş biçimlerde) Bilimsel Araştırma Enstitüsü 100'e devrediliyor. Ulu[sal] radyo yayıncılığı Bilimsel Enstitü 205 olarak çalıştırılacak. Kütüphane, RKP(b) MK Kütüphanesi'nin şubesi olacak. Ekonomik işler RKP(b) MK İdari İşler Dairesi'ne veriliyor.

Supres Telg[raf] Ajansı sorunu, ajansın Sovyet Sendikalar Birliği Merkez Konseyi'ne devredilmesi için Şvernik ile görüşülünceye kadar, açık bırakılıyor.

- **Suharev, Morozov, Fridrih.**

Gerekli değişiklikler, personel sayısı ve üyelerinin belirlenmesi, elemanlarımız için [belgelerin] düzenlenmesi vb. için somut talimatlarımı verdim.

- K[iril] Lazarov'un Slavyane dergisi için Bulgaristan hakkındaki yazısını redakte ettim.

- Freies Deutschland Komitesi organı Freies Deutschland* gazetesinin **ilk sayısı** çıktı.

- Almanlar, Vişi basını aracılığıyla, Komün[ist] Enternasyonal'in dağıtılmasıyla ilgili olarak birçok sahte belge (Dimitrov'un "Direktifleri", Dimitrov'un açıklaması vb.) yayınlayarak, bunun yalnız bir manevra olduğunu kanıtlamaya çalışıyor...

- Akşam Rozi ile birlikte Mitya'nın mezarında!

---

* Frayes Doyçland - Özgür Almanya Ulusal Komitesi'nin basın organı.

20 Temmuz 1943.

- **Plişevski** ve **Permyakov** benim sekreterliğimde çalışmaya başladı.

- Ülkelerine aktarılacak olan **Polonyalı işçiler** grubunu kabul ettim. Politik talimatlar verdim.

- **Lehtinen** - Finlandiya sorunları.

- **Şor** - ulus[al] radyo yayıncılığındaki çalışmaları hakkında.

- **Dr. Kondova** - doktor olarak uygun bir işe tayini için.

- **Yantsen** (Savaş Tutsakları Antif[aşist] Okulu Mü[dürü]) - kişisel bir iş için - Kafkasya'da (Alman işgali sırasında) Alman kumandanlığında çalışan oğlu, Almanlar geri çekilirken amcasıyla birlikte onların peşinden gitmiş. Böylece, Kız[ıl] Ordu'da bir komutan olarak Yantsen için son derece ağır bir durum oluşmuş.

21 Temmuz 1943.

- Genç **Jdanov,** Sekreterliğimde işbaşı yapatı.

- **Pik** Özgür Almanya Ulusal Komitesi'ndeki olay hakkında bilgi verdi. Bir Alman subayı komitenin çalışmaları üzerinde yönetimi tamamiyle kendi elinde bulundurmak istiyormuş. Komitedeki komünistlerin son derece taktik davranmaları tavsiyesinde bulundum. Alman subaylarının birçok olumsuz davranışına karşı savaşılmalı, Ulus[al] Komite Bildirisi'nin ana çizgisi uygulanmalı. Ufak tefek işler için kavga edilmemeli, komitenin **askeri** bir örgüt değil, **politik** bir organ olarak kollektif çalışma havasına girmesi için çaba harcanmalı.

- **Lehtinen** - Finlandiya ile ilgili işler için.

- **Marat** - Türkiye Komünist Partisi'nin sorunları hakkında.

- **Kolarov** - Bulgarların işleri konusunda.

- İnoradio için **Bulgarca** yorumu redakte ettim.

- **Belov** - tasfiye işlerinin gidişatı hakkında bilgi verdi.

22 Temmuz 1943.

- Kendimi çok kötü hissettim. Hastalandım.

23 Temmuz 1943.

- Prof. Burmin, Dr. Mayorov, Potapov - yanımdalar.

Akciğer iltihabı olduğu anlaşıldı!

- Güncel, acil işleri **üç haftalık** hastalığım süresince halletmeye çalışıyordum.

- Geçirdiğim hastalık yüzünden kendimi oldukça zayıf ve sarsılmış hissetmekle birlikte, **16 Ağustos** gününden itibaren tekrar işteyim.

16 Ağustos 1943.

- **Man[uilski]** savaş tutsaklarının ve poli[tik] göçmenlerin oluşturacağı **ulu[sal] komite** çalışmaları hakkında bilgi verdi. Çalışmalardaki gecikme Almanların Özgür Almanya komitesi ile ilgili olarak İngiltere ve Amerika'daki olumsuz tartışmalar yüzünden olmuş. Mac[ar], Rom[en] ve İtal[yan] komiteleri kurma işi durdurulmuş.

- **Rostokino**'da -

Rakoşi - Macar sorunları hakkında.

Belov - kadrolar konusunda.

Morozov ve **Kasman** (Polonya üssü hakkında).

Pik - Almanya KP'nin sorunları.

- Hastalandığım günden beri **sigarayı bıraktım!** Çok zor durum. **35 yıl** boyunca organizmam tütüne alışmış olduğu için, şimdi onsuz zorlanıyor.

- Sabah Rozi ile birlikte **Mitya**'nın kabrindeydik!

17 Ağustos 1943.

- **Kasradze** - yayınevinin işleri hakkında. Genç Jdanov'u yayınevinin sorunlarını halletmek için rapor hazırlamakla görevlendirdim.

- Hastalığım sırasında biriken birçok yazıyı gözden geçirdim.

- **Akşam Rostokino'da:**

Morozov ve **Volf** - Volf'un Macaristan'a aktarılması konusunda. Kendisine talimat verdim.

Fridrih - 205 Nolu Enstitü'nün çalışmaları hakkında.

- Sabah Mitya'nın kabrindeydik!

18 Ağustos 1943.

- **Florin, Akerman.**

AKP D[ış] Bürosu'nun çalışma düzeni, kadro sorunları, radyo yayınları, Öz[gür] Almanya Ulus[al] Komitesi vb. hakkında rapor verdiler.

- **Mişakova** (Komsomol'dan kadın). Gençlik hareketindeki yurt dışı çalışmalarını Komsomol MK'nde nasıl örgütlemek gerektiği konusunda görüşümü aldı. Kendisine bu konuda yardımcı olacağıma, daha doğrusu, bizim elemanlardan üç raportörü Komsomol MK için ayıracağıma söz verdim.

- **Rostokino.**

Belov, Georgiev, Morozov - bir grup Bul[gar] işçinin Yugoslavya üzerinden Bulgaristan'a aktarılması konusunda.

19 Temmuz 1943.

- Tümgeneral **İliçov** ve tuğgeneral **Bolşakov** Yugoslavya'ya ve Çin'e adam gönderilmesi konusunda yanımdalar.

- Mao Tsedun'un oğlu (harp akademisinde okuyor).

- **Jdanov**-oğul çalışmaları hakkında rapor sundu.

- Enstitülerdeki çalışma düzeni ve örgütlenmesiyle ilgili birçok günlük sorunu gözden geçirdim.

- **Morozov** - Bulg[ar] grubunun Yugoslavya üzerinden aktarılması konusunda.

20 Ağustos 1943.

- Manuilski ile birlikte Şçerbakov'un çalışma odasında. Şubenin günlük sorunlarını görüştük.

- **Morozov** - irtibatla ilgili birçok sorunu hallettik

- **Bulg[ar] grubuna talimat verdim.**

21 Ağustos 1943.

- **Rostokino**'da. Enstitü 205 ile Supres Telgraf Ajansı'nın personel yapısı ve üye sayısını gözden geçirip onayladım.

22 Ağustos 1943. Pazar.

Evde çalıştım.

23 Ağustos 1943.

- Sınır dışı edilen bir grup Sovyet vatandaşıyla Cezayir'den dönen **Kastayski**'yi (İst[ihbarat] Dairesi) kabul ettim. Cezayir ve Filistin'deki durum, (Cezayir'de Fransız, Cezayirli, İspanyol ve Filistin'de) komünist örgütlerin durumu ve eylemleri hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

- **D[imitriy] Zah[aroviç]** ile Marksizm ve İşçi Hareketi dergisi çıkarma sorununu - redaksiyon, devamlı işçiler vb. sorunları görüştük.

Somut kişiler üzerinde düşünüp yarın tekrar görüşmeyi kararlaştırdık.

- Ordumuz **Harkov**'u ele geçirmiş!

- Sabah Rozi ile birlikte Mitya'nın mezarındaydık.

24 Ağustos 1943.

- **Gotvald** ve **Şverma** buradalar.

Çekoslovakya Komünst Partisi D[ış] Bürosu, **ulusal Çek**, Slovak ve Südet

radyo yayınları, İnoradio, Çekoslovak tugayı ve Çek gazetesi ile ilgili çalışmaları hakkında bilgi verdiler. Südet - Alman ve Karpatlar - Ukrayna sorunlarındaki tutumumuz ve bu konulardaki somut sloganlarımız ile ilgili görüşümü aldılar.

- **Suharev, Morozov, Fridrih.**

205 Nolu Bilimler Enstitüsü, 100 Nolu Bilimsel Araştırmalar Enstitüsü ve Supres Telgraf Ajansı'nın döviz bütçesini hazırladık.

- **D[imitriy] Zah[aroviç]** ile birlikte Marksizm ve İşçi Hareketi dergisinin redaksiyon kad[rosunu] ve planını kaleme aldık. Tasarıyı Şçerbakov'a gönderdik.

- **Gulyaev** - par[ti] yedekleri grubu hakkında bilgi verdi.

- **Belov** - personel sorunları.

25 Ağustos 1943.

- Dev[let] Güven[lik]'ten tümgeneral **Fitin, Marti ve Stepanov** yanımdalar. Fitin, **Pier Kot**'un Nü-York'ta Sov[yet] makamlarına değerli bilgilerle yardımcı olduğunu, ancak kendisinin de belirttiği gibi. Torez ya da Marti'nin bu iş için yazılı onayı olması durumunda, bu bakımdan çok daha iyi işler yapabileceğini bildirdi. Kot'a teslim edilmek üzere bu anlamda bir notu Marti'nin Fitin'e vermesi konusunda anlaştık.

- **Erkoli** ve **Bianko** İngil[iz] makamlarının yardımıyla Bianko ile genç Marabini'nin Londra üzerinden İtalya'ya gidecek olması konusunda. Bu yolculuğun organizasyonunu, belgeleri vb. kontrol ettik. İtalya'da irtibat noktası (ve telsiz bağlantısı) oluşturmak için 4.000 Am[erikan] Doları verilmesine izin verdim, Bianko'nun ve kurulacak noktanın çalışmaları için talimatlarda bulundum.

- **Suharev ve Morozov** - Enstitü 100'ün ve RKP(b) MK İdari İşler Dairesi'nin Rostokino'daki şubesinin personel sayısını gözden geçirdik.

26 Ağustos 1943.

- Dev[let] Güven[lik]'ten **Trifonov** burada. Bizi ilgilendiren kimi kişiler hakkında bilgi verdi. Bildirdiğine göre, Çek albay **Pik**'in partinin içişleri hakkında bilgi sahibi olduğu anlaşılan ve **Pik**'e bu konuda sürekli bilgi veren **Patros** (Çekoslovakya KP üyesi) adında bir yaveri var.

- **Jdanov**-oğul bizim illegal Alman, Macar, Romen, Südet, Avusturya ve Norveç radyolarımızın son yayınları hakkında rapor sundu.

- Ensti[tü] 205'in (ulus[al] radyo yayıncılığının) bundan sonraki teknik bakımını örgütleme konusunda **Enstitü 100**'de çalışan mühendislerle Rostokino'da toplantı yapıum. Bu bakım işleriyle uğraşan işletme (4)'ü Ens[titü] 100'den ayırdım ve Enst[itü] 205'e daha iyi hizmet temin etmek için RKP(b) MK İdari İşler Dairesi'ne devrettim.

- Gelecekteki işleriyle ilgili olarak **Marat**'ı ve **Tatarenko**'yu kabul ettim.

27 Ağustos 1943.

- **Plişevski** komünist partilerinin di[ş] bürolarıyla ilgili günlük işler hakkında rapor sundu.

- Marks-Engels-Lenin Enstitüsü'ne bağlı olarak çıkarılması düşünülen Marksizm ve İşçi Hareketi dergisinin redaksiyon yapısıyla ilgili olarak **Mitin** aradı.

- **Lozovski** aradı ve Kuybişev'den Moskova'ya kalıcı olarak taşındığını ve İnformbüro'da çalışmaya başlayacağını söyledi. Değişik konularda yardımımı

rica etti.

- **Fedotov** (NKVD) Cezayir'den gelen gruptan bazı kişilerden yararlanılması konusunda aradı.

- **Sorkin** - Supres Telg[raf] Ajansı Müdür Yar[dımcısı] olarak yapacağı işler konusunda kendisini kabul ettim.

28 Ağustos 1943.

- **Fedotov** ve **Jukov** (NKVD) - Cezayir'den gelen kimi Enternasyonal Tugay üyelerinden (İnterbrigadistlerden) yurt dışında parti çalışmalarında yararlanılması konusunda.

- Marksizm ve İşçi Hareketi dergisi ile ilgili olarak **Mitin** (Marks-Engels-Lenin Enstitüsü - MELE) bana geldi. Redaksiyon için MELE'de bir yer ayırmasını ve sürekli burada çalışacak uygun elemanlar önermesini söyledim.

- **Çeçyotkina**'yı kabul ettim.

- **Çar Boris** ölmüş - Bulg[ar] hük[ümeti]nin resmi açıklaması.

Bu nedenle Bulg[ar] Hr. Botev Radyosu için şu kısa yayını kaleme aldım:

"Ölümüne yol açan sebepler ne olursa olsun, Çar Boris'in ölümüyle oluşan durum, halkımızın anayurdun kaderini kendi ellerine almasını ve satılmış, hain Hitlerci ajanların Boris'in oğlunu Çar ilan ederek, Bulgaristan'ı savaşa ve yıkıma iten Hitlerci ölümcül politikayı sürdürmelerine izin vermemesini zorunlu kılıyor.

Ülkemizin sayısız mutsuzluklar yaşamasına ve uçurumun eşiğine itilmesine neden olan yabancımız Alman hanedanına halkımızın artık hiç tahammülü yoktur.

Bugünkü sonucu belirleyici aşamada halkımızın ve ordumuzun en yüksek görevi, hain Filov hükümetini kovmak ve halkın demokratik hak ve özgürlüklerini yeniden sağlayabilecek, Hitler Almanyası ile ilişkilere son verebilecek, Alman soyguncu ve esaretçilerini ülke dışına atabilecek, Yugoslavya'ya ve Yunanistan'a gönderilen Bulg[ar] askeri birliklerini geri çekebilecek ve Bulgaristan'ın egemenliğini, özgürlüğünü ve bağımsızlığını temin edebilecek gerçek bir ulusal Bulgar hükümetini ülkede işbaşına getirmektir.

Vatan Cephesi'nin en ivedi boyun borcu, bu görevi yerine getirmektir - her çareye başvurarak ve tüm gerekli kurbanları vermeyi göze alarak."*

29 Ağustos 1943.

- Kolarov ile **Çervenkov**'u bulunduğum villaya davet ettim. Bulgaristan'da oluşan durumu görüştük.

Hristo Botev radyosu için ikinci yayını - dünkü kısa ve ilkesel yayının daha da somutlaştırılmış biçimini Çervenkov'a dikte ettim.

30 Ağustos 1943.

- **Yartsev** (DGB işçisi) **Stokholm**'da. İsveç'teki durum, İsveç Komünist Partisi'nin işleri hakkında, **Linderot**'un (İsveç KP) ve **Bromberg**'in (Norveç KP) verdiği haberler konusunda bilgi verdi.

- **Bulgaristan KP Dı[ş] Bürosu**nu toplantıya çağırdım.

D[ış] Büronun üyelerini belirledik: Dim[itrov], Kolarov, Çervenkov, Belov (G[eorgi] Damyanov), Marek (Stef[an] Dimitrov - Tiflis).

Hristo Botev radyo redaksiyonunun en yakın gelecekteki çalışmaları için bir

* Aslında bu metin Bulgarcadır.

direktif hazırladık. D[ış] Büroda iş bölümü yaptık: 1) **D[imitrov]** - genel yönetim; 2) **Kolarov** - D[ış] Büroda görüşülmek ve çözüme bağlanmak üzere günlük pol[itik] sorunları derleyip toparlayacak; 3) **Belov** - örg[üt] sorunlarının hazırlanması ve D[ış] Büro Sekr[eteri]; 4) **Çervenkov** - Hristo Botev radyo redaksiyonundan sorumlu; 5) **Marek** - **resmi** Bulgar radyosunda "paralel" ses.

- Ordu birliklerimiz bugün **Taganro**'yu geri aldı!

- **Kuusinen** yanımda. Savaş ve İşçi Sınıfı dergisinin redaksiyonunda çalışmak üzere Moskova'da kalacak.

31 Ağustos 1943.

- **Plişevski** verdiğim görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili bilgi verdi.

- **Yur[iy] Jdanov** denetimini yaptığı illegal radyo yayınları hakkında bilgi verdi.

- **Pauker** - Romen işleri hakkında.

- **Miller,** Enstitü 205'de ve [RKP(b)] MK İdari İşler Dairesi'ndeki (Rostokino) çalışmaları hakkında bilgi verdi.

Bulgaristan'daki olaylarla ilgili olarak **Stalin**'e (bir nüsha da **Molotov**'a) şu yazıyı gönderdim:

"Çar Boris'in ölümü Bulgaristan'da ciddi bir politika ve devlet bunalımı yarattı.

Bul[garistan] anayasasına uyarak Bakanlar Kurulu Boris'in yerine altı yaşındaki oğlunu Çar 2. Simeon adıyla Bulgaristan Çarı ilan etmiş.

Anayasa uyarınca altı ay içinde Büyük Halk Meclisi'nin toplanıp, yeni Çar reşit oluncaya kadar üç kişilik naipler kurulu oluşturması gerekiyor.

Kuşku yok ki, Hitlerciler ve onların Bulgar ajanları Bulgaristan'ı ve onun ordusunu Hitler Almanya'sının elinden kaçırmamak için herşeyi yapacak.

Ancak, oluşan durum Hitlerci ajanlara ve Bulgaristan'ın Almancı dış politika rotasına karşı geniş bir halk hareketi başlatılması için tamamen uygun bir ortam yarattı.

En büyük ve en saygın halk ve ordu çevrelerinin, politik partilerin[178] - Demokratik Parti (Muşanov), Çiftçi Partisi (Giçev) ve İşçi Partisi (komünistler) temsilcilerinin illegal olarak katıldığı Vatan Cephesi'nin önünde, halk hareketine dayanarak Filov hükümetini düşürmek ve Anayasanın öngördüğü Büyük Halk Meclisi seçimlerini yapacak antihitlerci bir Bulgar koalisyon hükümeti oluşturmak için geniş olanaklar açılıyor. Bütün bunların yapılmasıyla, Bulgaristan'daki Hitlercilere ve onların Bulgar ajanlarına yıkıcı bir darbe indirilebilir.

Bizim Bulgar partimizin temel konumu, illegal halk radyosu Hristo Botev radyosunun ekteki iki yayınında dile getiriliyor.

Bu konuda beni kabul edebilirseniz, ki sizden bunu ısrarla ile rica ediyorum, size çok minnettar olurum."

- Tiflis'teki **Marek**'e şu şifreli yazıyı gönderdim:

"Ses"in yayınları esas hatlarıyla doğru yöndedir. Bundan öte, şunlar yapılmalıdır:

1) Anayasada öngörüldüğü gibi, halkın demokratik hak ve özgürlüklerinin - basın, söz ve toplantı özgürlüğünün, politik partilerin, sendikaların ve kooperatiflerin özgürce varolma ve faaliyet gösterme haklarının yaşama geçirilmesi için, konspiratif yollardan çağrı yapılmalıdır.

2) Bulgaristan'da iktidarı zorbalıkla ele geçiren halk düşmanı hain hükümeti düşürmek. Hitler karşıtı partilerin temsilcileriyle ordunun yurtsever temsilcilerinden oluşacak gerçekten ulusal bir Vatan Cephesi hükümeti oluşturmak istemiyle gösteri, miting, grev ve başka etkinlikler için çağrı yapılmalı.

3) Anayasa gereğince naiplik sorununa çözüm getirmek ve Bulgaristan'ın egemenliği, özgürlüğü ve bağımsızlığının teminat altına alınması için gerekli koşulları sağlamakla görevli Büyük Halk Meclisi için özgür seçimler yapılmalı.

4) Alman soyguncular a ve faşistler kliğine karşı savaşan halk evlatları cezaevlerinden ve toplama kamplarından hemen serbest bırakılmalı.

5) Yugoslavya'da ve Yunanistan'da bulunan Bulgar ordu birlikleri hemen geri çekilmeli.

6) Almanlara, onların üslerine, iletişim tesislerine vb. karşı partizan hareketi genişletilmeli.

7) Gestapo ve Almanlar her yöntemle Bulgaristan'dan kovulmalı.

8) Almanların egemenliğine ve onların ülkeyi işgal etme denemelerine izin verilmemesi için, orduya yönelik özel çağrılar yapılmalı.

Hristo Botev radyosundan yayınlarımızı dinle ve dikkate al."

1 Eylül 1943.

- **Plişevski** ve **Jdanov** birçok günlük sorunun halledildiğini rapor ettiler.

- **Rostokino**'da - **Morozov ve Suharev**. Enstitü 100'ün personel sayısını kesin olarak belirledik.

- **Suharev, Fürnberg, Fridrih** - Enstitü 205'in ve [RKP(b)] MK İdari İşler Dairesi şubesinin ileriye yönelik çalışma planlarını gözden geçirdim, gerekli talimatları verdim. Binayı gezdim ve değişik şubelerin odalara göre pratikteki dağılımını denetledim.

- Rostokino'daki makam odamı boşalttım.

Bundan böyle Rostokino'daki Enstitülerin tüm çalışmalarını [RKP(b)] MK yönetecek.

2 Eylül 1943.

- **Rakoşi** - Macaristan sorunları, özel olarak da Çekosl[ovakya] komünist partisi ve Mac[aristan] komünist partisinin Karpatlar Macaristan'ı konusundaki tutumu hakkında görüşümü aldı. Bu konuda Çekoslovakya ile Macaristan komünistleri arasında görüş ayrılığı var. Macaristan komünist partisinin görüş açısını yazılı olarak ifade etmesini ve aynı şeyi Çek komünist partisinden istemesini önerdim. Ardından bu sorunu birlikte görüşeceğimizi söyledim.

- **Marek**'in karısını (Kaşer Regina) kabul ettim. Bulg[arca] ve Almanca yapılan res[mi] Bulg[ar] radyosunda "paralel" ses olarak yürüttüğü çalışmalarında yardımcı olması için görevli olarak Tiflis'e, kocasının yanına gönderiyorum.

- **Plişevski** günlük sorunlarla ilgili raporunu sundu.

- **Şçerbakov**'a 100 ve 205 Nolu Enstitülerin ve ayrıca Supres Tel[graf] Ajansı'nın kadro planlarını gönderdim.

- **Mitin** aradı ve Marksizm ve İşçi Hareketi dergisinde çalışacak bazı dai[mi] personel adayları önerdi.

3 Eylül 1943.

- **Suharev** - [RKP(b)] MK İdari İşler Dairesi'nin (Rostokino) sorunları.

- Yur[iy] **Jdanov** yayınevindeki işler ve ulu[sal] radyoların kimi yayınları hakkında rapor sundu.

- **Plişevski** - komünist partilerinin d[ış] bürolarının birçok sorunuyla ilgili rapor sundu.

- **Molotov** ile Bulgaristan'ı konuştuk. Bulg[aristan] sorununu **Stalin** ile görüşmeyi, somut bilgi yetersizliği yüzünden, çok zor bir iş olarak görüyor. Beklemek gerekecek. Şahsen benim basında yazı yayınlamamda bir sakınca görmüyor.

4 Eylül 1943.

- Yeniden hastalandım. Ateşim 38 der[ece]. Prof. Burmin, Dr. Mayorov ve Dr. Potapov yanımdalar. Birkaç gün evde kalmamı önerdiler.

5 - 6 Eylül 1943.

- Biraz daha iyiceyim. Evde çalıştım.

- Ayın 6'sının akşamı Prof. Burmin ile Dr. Mayorov iltihabın geçtiği kararına vardılar. Yarın işe gidebilirim, ama vücudum çok zayıfladığı için yalnız birkaç saat çalışmam ve sıkı rejim yapmam gerekecek.

7 Eylül 1943.

- [RKP(b)] MK'nde işteyim.

- **Kolarov, Çervenkov** - Bulgaristan'daki politik bunalım ve devlet krizi ile ilgili olarak Hristo Botev radyosunda yürütülen kampanyanın bundan sonraki rotasını belirledik.

- **Belov** - Komintern'in dağıtılmasından sonra 100 ve 205 Nolu Enstitülerde ya da [RKP(b)] MK İdari İşler Dairesi'nde kadroya alınmayan KEYK elemanlarının kesin olarak yerleştirilmesi konusunda.

- **Plişevski** - komünist partilerinin d[ış] bürolarıyla ilgili günlük sorunlar hakkında bilgi verdi.

- Savaş ve İşçi Hareketi dergisi için Bulgaristan ile ilgili bir yazı yazmaya başladım.

Korneyçuk'un Bulgaristan hakkında Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği bilgileri ve ayrıca 1940 yılında Sov[yet] hükümetinin Bulg[ar] hükü[metine] verdiği notayı istedim.

8 Eylül 1943.

- Yazı üzerinde çalışmaya devam ettim.

9 Eylül 1943.

- Yazıyı neredeyse bitirdim.

Birden **şiddetli titreme.** Ağır **prostat** iltihabı. Korkunç sancılar. Akşam yüksek ateş (39.4).

10 Eylül 1943.

- Hük[ümet Evi'nde yattım. Ateşim yüksek. Yazı metninin son şeklini kontrol ettim ve redaksiyona gönderdim.

- **Gece - Kremlin** Hastanesi'nde.

11 Eylül 1943.

- Durum **son derece ağır.**

Konsültasyon - Busalov, Profesör Burmin, Prof. Fronşteyn, Prof. Spasokukotski, Prof. Vinogradov, Dr. Mayorov.

Tedavi belirlendi...

15 Eylül 1943.

- **Molotov** aradı. Bulgaristan Nereye Gidiyor başlıklı yazımı, **daha geniş kitleye ulaştırmak** için Savaş ve İşçi Hareketi dergisinde değil de, Pravda'da yayınlamayı kararlaştırdıklarını bildirdi.

16 Eylül 1943.

- Yazı Pravda'da yayınlandı.

4 Ekim 1943.

- **Manuilski'nin altmışıncı yaş günü.**

Şu kutlama mesajını gönderdim:

"Değerli Dimitriy Zahariç,

Altmışıncı yaş günün ve yüksek Le-

nin Ödülü ile ödüllendirilmen nedeniyle seni bütün kalbimle kutlarım.

Tüm dostların, seninle birlikte çalışma olanağı bulmuş herkes için bu, ortak, büyük bir onur kaynağıdır.

Değerli yoldaşım ve dostum, sosyal[ist] yurdumuzun yararına ve büyük Lenin-Stalin davasının, Sovyet halkının ve tüm ülkeler işçi sınıfının her türden ve tüm düşmanları üzerinde tam zaferi için şimdiye kadar olduğu gibi, daha uzun yıllar çalışabilmen için sana sağlık ve güç dilerim.

Sıkıca kucaklarım.

G. D[imitrov].

9 Ekim 1943.

- Taburcu oldum. Villaya gittim. Tedaviye daha bir süre ev koşullarında devam etmek zorundayım.

11 Ekim 1943.

- **Gece,** aniden **safra kesesi** iltihabı. Cehennem acısı...

- Prof. Burmin, Prof. Fronşteyn ve Rd. Mayorov.

Tekrar Kremlin Hastanesi'ne götürüldüm.

Yeni, tehlikeli bir kriz.

Şansım yok!

12 Ekim 1943.

- **Cerrahların** da katılımıyla geniş bir konsültasyon.

Herkes çok endişeli.

13 Ekim 1943.

- Ölüm kalım savaşı...

15 Ekim 1943.

- **Ağır kriz** atlatılıyor galiba.

26 Ekim 1943.

- Tehlike geçti.

Ama, daha uzun zaman tedavide kalmam gerekiyor.

Yataktan kalkmama izin verildi...

7 Kasım 1943.

- Okt[obr] Devrimi'nin 26.yıldönümü!

- Hâlâ hastanedeyim...

Böyle bir zamanda hasta olmak ne kadar da kötü!

Ağustos ayındaki akciğer iltihabından sonra hastalanalı, yarın **iki** ay oluyor!

9 Kasım 1943.

- Dim[itriy] Zahariç ziyaretime geldi.

Birçok günlük sorunla ilgili görüşümü aldı.

11 Kasım 1943.

- **Fridrih** - işler hakkında bilgi verdi. Tavsiye ve talimatlar rica etti.

- **Koplenig, Fürnberg, Viden** - (Moskova'daki Avusturya konferansı kararlarından sonra) Avusturya'nın sorunları hakkında görüşlerimi istediler.

- Resmi **Bulgar** radyosu - **Sofya** ve **Üsküp** frekansları üzerinden "Halkın Sesi"nin işleriyle ilgili olarak şu talimatı Tiflis'e *, **Marek**'e gönderdim:

"Kuşkusuz, Hristo Botev radyosunun yayınlarıyla "Halkın Sesi"nin görüşleri arasında tam bir ayrım yapmak mümkün değil. Ancak, ortak davamızın çıkarları açısından, genel hatlarıyla şunu belirtmek gerekir ki, "Halkın Sesi" çabalarını her gün faşistlerin demagoji ve yalanlarını açığa vurma, hükümetin yürüttüğü propagandaya yanıt verme ve savaşın gidişatı, Kızıl Ordu'nun yiğitlik ve zaferleri, Sovyet cephe gerisi, Hitlerciler cephesindeki kriz vb. hakkında Sovyet haberlerini yayma üzerinde yoğunlaştırmalıdır. Bütün bunlar, Al-

* Asıl metinde - "Tiflis".

manya ile ilişkilere son verme ve müttefiklerden yana geçme yoluyla Bulgaristan'ın kurtarılması için ivedi gereksinim ve gerçek olanaklar olduğunu açıkça gösterme amacına yöneliktir. Bunların yanısıra, halk yığınları ve ordu, Vatan Cephesi'nin sloganları doğrultusunda eyleme çağrılmalıdır.

"Halkın Sesi"nin, girdiği eğilimdeki gibi, uluslararası politikanın her konusunda ve günün her olayıyla ilgili görüş bildirmeye çalışan bağımsız bir radyo istasyonu durumuna getirilmesinin hiç uygun görülmediği bilinmelidir. Bundan da öte, "Halkın Sesi" hala görüşülüp tartışılması gereken ve Hristo Botev radyosunun görüş bildirmediği yeni ve önemli politik konuları ele almaktan kaçınmalıdır.

Bunlar üzerinde düşünülmesi ve dikkate alınması rica olunur."

13 Kasım 1943.

- **Marek** Güney Bulgaristan'da parti[izan] hareketi başlatıldığı haberiyle ilgili olarak direktif istiyor.

Marek'ten telgraf.

"Filibe ilinin[179] dağlık bölgelerinde yığınsal ayaklanma. Asker ve polisler arasında ayaklananlardan yana geçenler var. Bunu ve daha birçok haberi, Almanların Yeni Avrupa radyosu Bulgarca yayınında 30 metre üzerinden Moskova saatiyle saat 10.15'te bildirdi. Ben ve Hristo Botev [radyosunun] direktifler, sloganlar vermemiz, her tarafta hemen ayaklanmaya geçilmesi için çağrılar yapmamız gerektiği görüşündeyim. Ben bunu yapıyorum. Buradan yayınlanmak üzere, ayaklanmaya katılanlar için ayrıntılı direktifler, aynı şekilde Almanlar için sloganlar beklerim. Bizim Alman istasyonlarımız bizdeki gibi olaylar için buna benzer özel [sloganlar] vermiyor.

12 Kasım 1943*. S. Dimitrov"

- Kendisine şu şifreli telgrafı çektim:

"Botev [radyosunun] tutumuna bağlı kalınız. Ayaklanma hareketine halktan ve ordudan her bakımdan destek verilmesi için çağrılar. Bu hareketin, en yakın zamanda Almanlara ve onların Bulgar ajanlarına karşı genel halk ayaklanmasına dönüşebilmesi için, daha da genişletilmesine yönelmek. Ceza müfrezelerine yığınsal olarak karşı koymak. Bu müfrezelerdeki dürüst er ve subayları ayaklanmacılardan yana geçmeye ya da onlarla çatışmalardan kaçınmaya çağırmak. Hareketin en iyi şekilde örgütlenmesi, sadık ve cesur yöneticilerin seçilmesi, etkin ve ortak yönetimin oluşturulması. Bunların yanısıra - Vatan Cephesi'nin köy ve kasabalarda yığınsal politik eylemleri. Hükümetin Almanlar yararına aldığı bütün önlemlerin her yerde - ordu içinde ve poliste, devlet kurumlarında ve diğer müesseselerde, işletmelerde, ulaşım alanında vb. sabote edilmesi. Ama, hemen genel silahlı halk ayaklanmasına çağrı için vakit henüz erken. Yabancı radyo istasyonlarının haberleri karşısında çok dikkatli olunmalı. Yeni Avrupa radyosu Alman radyosu değil. İngiliz radyosudur. Daha önceki ve işbu telgrafın alındığını teyit edin.

D[imitrov]."

16 Kasım 1943.

- Vılko geldi.

---

* Asıl metinde telgraf daktilo ile ayrı bir yaprağa yazılmış.

Hristo Botev için (komünistlerin tutumu hakkında) yazdığı **program niteliğindeki** radyo yayınını redakte ettim.

17 Kasım 1943.

- **Rakoşi** - Macar[istan] sorunları hakkında görüşüme başvurdu.

18 Kasım 1943.

- Profesör **Spasokukotski** (beni tedavi eden doktorlardan biri) öldü.

19 Kasım 1943.

- **Manuilski** işlerimizin gidişatı hakkında bilgi verdi.

- **Gotvald** ve **Şverma** - şu günlerde gelmesi beklenen **Beneş** ile görüşmeler hakkında kendi tasarılarını benimle paylaşıp tartıştılar.

- **Vilko** Bul[garistan] Komünist Partisi D[ış Bürosu ile redaksiyonun ortak toplantısı hakkında bilgi verdi.

20 Kasım 1943.

- **Pik, Florin, Ulbriht** ve **Akerman.** Kendi Alman sorunlarıyla ilgili görüşümü almak için geldiler.

En olası perspektiften - faşist Almanya'nın Sov[yetler Birliği ile müttefiklerinin silahlı kuvvetlerinin darbeleri altında yıkılacağı ve bu cümleden olarak, Almanya'nın geçici olarak işgal edileceği ve bunun tüm sonuçlarına katlanılacağı bakış açısından hareket etmeleri gerektiğini kendilerine anlattım. Bu nedenle de, Almanya Komünist Partisi'nin (savaş sonrası dönemdeki görevi), her şeyden önce Sov[yetler] Birliği'nin yardımıyla Almanya'yı gerçek bir demok[ratik] ülke olarak yeniden kalkındırabilecek **örgütlü halk gücünü** yaratmak olmalıdır şeklindeki görüşümü bildirdim.

- **Kolarov** bu yılın 24 Kasım günü vereceği Bulgaristan konusundaki konferans nedeniyle bana geldi. Bulgaristan'daki durumu ve partimizin görevleri üzerinde durduk.

- **Akşam** hastane ile vedalaştım ve **Meşçerino**'ya gittik. Profesörler heyeti dört ay daha evde tedavi görmemde ısrar ediyor...

21 Kasım 1943. Pazar.

- **Ev koşullarında** (villada) "hastane rejimi" başladı.

Vilko ve Lena çocuklarla birlikte bizdeler.

22 Kasım 1943.

- **Kolarov**'un Dünya Savaşı'nda Bulgaristan konulu konferans metnini gözden geçirdim. Bir dizi özlü düzeltme ve notumla birlikte akşam kendisine gönderdim.

23 Kasım 1943.

- Varşova'daki **darbe** (MK Sekreteri Finder, telsiz-telgrafçı bayan Bartoşeviç tutuklanmış, **şifre** kaybolmuş vb.) konusunu görüşmek için Manuilski ve Morozov villaya geldiler. Almanya, Çekoslovakya ve Macaristan ile olan telsiz bağlantımız aracılığıyla, Finder ile işleri olduğuna göre, **ihtiyat** önlemleri alınması talimatını verdim. Morozov'a Fitin eliyle söz konusu darbe ve Polonya'daki merkezin bu olaydan sonraki durumu hakkında elden geldiğince ayrıntılı bilgi edinme görevini verdim.

- Yanan'dan (Çin) gelen yardımcısıyla birlikte tümgeneral **İliçov.** Sekizinci Ordu, Özel Bölge ve komünist partisindeki durumla ilgili bilgi verdi. Gomindan ile komünist partisi arasındaki ilişkilerin **normalleşmesi** için hiçbir ümit yok.

24 Kasım 1943.

- Stal[in], Molot[ov] ve Şçerbakov'a Tito (Valter) - gerçek ismi **Yosif Broz** -

(Yugoslavya Ha[lk] Kurt[uluş] Ordusu Başkomutanı) hakkında bir nitelendirme raporu gönderdim.

- Bulg[ar] komünistlerinin bu aşamadaki konumuyla ilgili (Hristo Botev radyosu için) yayın metnini son kez redakte edip **Çervenkov**'a gönderdim.

25 Kasım 1943.

- Prof. **Burmin**, Prof. **Fronşteyn** ve Dr. **Mayorov** geldi.

Genel sağlık durumumu iyi buldular, ama **prostat** hiç de iyi değil. Ev şartlarında daha uzun zaman (en az daha **bir** ay!) tedavi gerekiyor.

26 Kasım 1943.

- Zorunlu tedavi zamanını tarih ve klasik Rus edebiyatı (özellikle Bulgaristan tarihi ve genellikle Balk[an] devletleri) hakkında elden geldiğince daha çok şey okumak için kullanmaya çalışıyorum.

27 Kasım 1943.

- **Valter**'e (Georgiev için) şu şifreli telgrafı çektim:

"Acilen bildirilsin:

1) Şimdiye kadar kaç ve hangi Bulgar askeri, partizanlardan (Yugoslavya) yana geçmiştir;

2) Nerededirler ve ne yapmaktadırlar;

3) Halk Kurtuluş Ordusu içinde Bulg[ar] kolu var mıdır;

4) Bulgar savaş tutsağı var mı ve onlara karşı muamele nedir;

5) Bulgar birlikleri arasında özel çalışma direktifini uygulama konusunda neler yapabildiniz."

28 Kasım 1943. Pazar.

-**Kuusinen** aradı. Bu haftanın ortasına doğru bana gelmesi konusunda anlaştık.

29 Kasım 1943.

- Prof. **Fronşteyn** her zamanki prostat masajını ve yıkama prosedürünü yaptı. Tedavinin, ağır da olsa, normal gittiği kanısında.

30 Kasım 1943.

- ...* Sofya'nın bombalanmasıyla ve ayrıca İngiliz-Amer[ikan] ordu birliklerinin Balkanlara dalması olasılığıyla ilgili (Hristo Botev radyosu için) **öz[el] sloganları** redakte ettim.

- **Yugoslav askeri birliği** hakkındaki konuşmaların taslağını redakte ettim.

1 Aralık 1943.

- **Morozov**'a, (mer[kez] organdaki darbeden sonra) **Polonya**'da, İsveç'te ve Çin'deki irtibat noktaları ile ilgili talimat verdim.

2 Aralık 1943.

- Moskova'ya gelmesinde yeğenime (Hristina) yardımcı olması için Lavrişçev'e (Sofya'da) görev verilmesi ricasıyla Molotov'a bir mektup gönderdim.

- Prof. Fronşteyn her zamanki prosedürü uyguladı ve bundan sonra tedaviye hız vermeyi kararlaştırdı.

- Kuusinen geldi. Öğle yemeği yedik ve film izledik.

3 Aralık 1943.

- Genç **Jdanov** burada. III. ve IV. Ukrayna cephelerindeki gezileri hakkında bilgi verdi. Ordunun Politik İşler Dairesi 7. Şubesi'ndeki işine devam etmek için benden izin istedi. **Geçici** bir süre için (Şubat 1944'e** kadar).

- Mitya'nın ölümünün üzerinden dokuz ay geçti! - 3 Nisan - 3 Aralık 1943.

---

* Asıl metinde üzeri çizilmiş:"Bulg."

** Asıl metinde yanlış:"1943".

- **Ruzvelt, Çörçıl ve Stalin'in Tahran görüşmesinin haberi yayınlandı.**

4 Aralık 1943.

- Hristo Botev radyosu için Bulgarca yayınları her gün gözden geçirip redakte etmeye yeniden başladım.

- Bu sabah **Yaroslavski öldü!**

5 Aralık 1943.

- Karısıyla birlikte **Kuusinen** bizde.

- R[oza] Yul[ievna] ile birlikte **Yaroslavski'nin karısına** taziyelerimizi gönderdik:

"Değerli Klavdiya İvanovna,

Unutmayacağımız Emelyan Mihayloviç'in vefatı nedeniyle en ...*- dostane, yürekten ve içten taziyelerimizi kabul etmenizi rica ederiz.

Bu mükemmel Bolşeviğin, sarsılmaz savaşımcı, yetenekli propaganda ustası ve gazeteci, büyük ve harika insanın ölümüyle siz, onun dost ve yoldaşları bizler, Bolşevik partimiz ve sosyalist vatanımız büyük, çok büyük kayba uğradı.

Mert olunuz, azizim!

Emelyan'ın - öylesine zengin ve şanlı devrimci yaşamını tamamlarken - tüm bahadır gücünü ve yeteneklerini tamamıyla uğruna adadığı büyük Lenin-Stalin davasının tam zaferine olan sarsılmaz inancıyla, son nefesine kadar görevinin başında kalmış olması, sizin ve bizim, hepimiz için gerçek bir teselli olmalıdır.

5 Aralık 1943. Saygılar.

G.D[imitrov]. R.D[imitrova]."

6 Aralık 1943.

- **Yaroslavski**'nin cenaze töreni (Kızıl Meydan'da).

R[oza] Yul[ievna] katılmaya gitti.

- Stalin-Ruzvelt-Çörçıl kon[feransının] **beyannamesi** ve İran ziyaretleriyle ilgili bildirge yayınlandı.

7 Aralık 1943.

- **Fronşteyn** bir prosedür daha uyguladı. Tedavide önemli bir başarıya henüz ulaşılamadığı görüşünde.

8 Aralık 1943.

- Nü-York'tan gelen mektupta bahsedilen ve öksüz kaldığı için yanlarına almak istedikleri belirtilen **kızın** (R[oza] Yu[lievna]'nın akr[abası]) Özbekistan'da aranıp bulunması için talimat verdim.

9 Aralık 1943.

- **Dolores**'in doğum günü.

Şu kutlama mesajını gönderdim:

"Değerli Dolores,

Doğum gününüz dolayısıyla en dostça içten tebriklerimi ve en iyi dileklerimi sunarım. Bizler bu doğum gününü, insanlığın en vahşi düşmanına, faşizme karşı yüce Anayurt savaşının şanlı yiğitlik günlerinde kutluyoruz.

Bizim unutulmaz Pepe'mizin** tüm gücünü ve yeteneklerinin tamamını, kahraman oğlunuz Ruben'in yiğitlik dolu ömrünü verdiği ve sizin şanlı yaşamınızı adadığınız büyük Lenin-Stalin davasının tam zaferi uğrundaki mücadelede mükemmel yönetici rolünüzü yakın bir gelecekte, artık yiğit İspanya halkının saflarında sürdürebilmeniz için, size yürekten sağlık ve bahadır gücü dilerim.

Kuvvetle elinizi sıkarım!

Roza Yulievna'dan da sımsıcak tebrikler."

---

* Asıl metinde üstü çizili: "Yürekt."

** Pepe: Hose Dias.

10 Aralık 1943.

- **Belov**'u yanıma çağırdım.

D[ış] Büro'nun (Bulgarların) çalışmaları ve özel sekreterlik bölümümdeki işler hakkında bilgi verdi. İleriki çalışmalar için ayrıntılı talimatlar verdim.

- **Fronşteyn**'in yeni prosedür uygulaması.

11 Aralık 1943.

- **Beneş Moskova'ya geldi.**

Kremlin'de resmi kabul.

- D[imitriy] Z[aharoviç] aradı - kimi günlük işler hakkında bilgi verdi.

12 Aralık 1943. Pazar.

- Moskova'daki yaygın grip yüzünden kimseyi eve davet etmedik.

13 Aralık 1943. Pazartesi.*

- Valter ve Georgiev'e (Yugosl[avya]) şu şifreli telgrafı çektim:

"Halk Kurt[uluş] Ordusu saflarında savaşan Bulgar askerleri Bulgar işgal kolordusundaki askerlere bir çağrıyla seslenirse, iyi olur. Çağrıda, Alman ve Bulgar faşistlerinin kendilerine yüklediği her iki halk için de utanç verici rol üzerine dikkat çekilmeli, ortak düşman Alman işgalcilere karşı olduğu gibi, Balkanlarda özgür, bağımsız, demokratik ve güçlü Bulgaristan ve Yugoslavya arasında kardeşçe işbirliğini sağlama uğrunda da Bulgar halkı ile Yugoslavya halklarının birlikte savaşmaları gerektiği vurgulanmalıdır. Bulgarların ve Yugoslavların ulus olarak özgürce varolmaları ve mutlu gelecekleri için en önemli garanti, aralarındaki karşılıklı düşmanlık ve kardeşin kardeşi kırdığı savaş değil, dostluk ve kardeşçe birliktir. Bu çağrının metnini Slobodna Yugoslaviya'da yayınlanmak ve daha sonra bizzat Bulgaristan'da kullanmak üzere bize gönderiniz. İşbu telgrafı aldığımızı teyit edin."

- **Van Min**'e (Yanan) **İliçov** eliyle şu haberi yolladım:

"Faniçka için gönderilen mektubu aldık. Kendisi bizimle kalıyor. Büyüyor ve iyi gelişiyor. Okulda hep birinci. Annesine ve babasına sımsıcak selamlarını ve en iyi dileklerini gönderiyor. Bizim başımıza büyük bir bela geldi - Nisan ayında Mitya'mız habis difteriden öldü. Parti işlerinize gelince, kendiniz halletmeye çalışınız. Buradan müdahale etmek, şimdilik uygun değil."

- SSCB ile Çekoslovakya arasında "Dostluk vb." anlaşması imzalanmış. İmzalayanlar: **Molotov** ve **Firllinger** (Çekosl[ovakya]'nın SSCB'deki elçisi).

14 Aralık 1943.

- D[imitriy] Z[aharoviç] aradı - günlük sorunlar hakkında bilgi verdi.

- **Gotvald** aradı - yarın kendisini kabul etmemi rica etti. Çek yoldaşların **Beneş** ile yaptığı görüşmeler hakkında bilgi vermek ve bu görüşmelerle ilgili olarak bana görüş danışmak istiyor.

15 Aralık 1943.

- Prof. **Fronşteyn** - yeni bir **prosedür.**

- Prof. **Haçaturov** - periferik sinir sistemimi inceliyor. Ciddi bir bozukluk görülmedi. Sağ ayağımdaki ağrılara karşı **kuvars** tavsiye etti.

- **Gotvald**'ı kabul ettim. **Beneş** ile görüşmeler hakkında bilgi verdi. Beneş lafta çok radikal. Çekoslovakya Komün[ist] Partisi'nin en güçlü parti olduğunu ve gelecek hükümette **yönetici rol**

* Asıl metinde yanlış:"Pazar".

alması gerektiğini kabul ediyor. Komünistlerin Londra'da bulunan bugünkü hükümete temsilci göndermelerini öneriyor.

Gotvald'a şu tavsiyede bulundum:

1) Beneş'in tek amacının, Almanya'yı yenilgiye uğratmada hareket özgürlüğünden yoksun bırakmak için komünistlerin elini kolunu bağlamak, ve hatta mümkünse, onları gözden düşürmek olduğu dikkate alınmalıdır.

2) Bugünkü hükümete katılmamalıdırlar.

3) Komünistlerin aktif olarak katılacağı yeni bir geçici hükümet kurulmasını istemelidirler.

4) Komün[ist] partisi, Beneşçiler ve sosyal-demokratlar demokratik platforma dayalı bir **blok** oluşturmalı.

5) Şimdi en önemlisi, Çekoslovakya'da Almanlara karşı savaşa, her yola başvurarak, hız vermek - part[izan] hareketi ve diğer savaşım biçimlerini etkinleştirmektir.

16 Aralık 1943.

- **Gotvald** ve diğ[erlerinin] **Beneş** ile görüşmelerinin kaydını **Korneyçuk**'a (bilgi için) gönderdim.

- Bugün yoldaşlar bana Laypzig'de yaptığım kapanış konuşmasının (savun[ma] söylevi) **onuncu yıl jübilesini** (16 Ar[alık] 1933) hatırlattı. 16 Aralık benim için gerçekten de büyük ve önemli bir gündü. Genellikle **1933 yılının ikinci yarısı** benim için, bütün güçlüklere ve acılara karşın, neredeyse bütün zamanımı, ne yazık ki, hâlâ devam eden hastalık ve tedavilerle geçirdiğim **1943 yılının ikinci yarısından** çok daha verimliydi...

- **Dolores** ve **Gotvald** ivedi ve önemli sorunlar nedeniyle kendilerini kabul etmemi rica ettiler. Onlar için 18 Aralık gününü tespit ettim.

17 Aralık 1943.

- **Korneyçuk** ile Çeklerin işlerini konuştum. Beneş ile görüşmelerde Çek yoldaşların aldığı tutumu kendisine bildirdim.

- Anti-faşist Halk Kurtuluş **Veçesi**'nin **beyannamesinin**[180] Slobodna Yugoslaviya radyosunda yayınlanması için **Fridrih**'e talimat verdim.

18 Aralık 1943.

- **Beneş** ile görüşmelere ilişkin konularda **Gotvald**'ı kabul ettim. Yapılan son konuşmalar hakkında bilgi verdi. Kendisine bir dizi somut tavsiyede bulundum.

- **Dolores**'i kabul ettim (Todoso tercüme ediyordu). İspanya işleri hakkında bilgi verdi. Kimi taktik sorunlarla ilgili görüşümü aldı. Prieto'nun* - Martines Bario - kurduğu ulus[al] kurtuluş komitesine karşı Amerika'ya bir yazı göndermesini; Negrin'in mektubuna yanıt vermesini ve poli[tikada] daha aktif olmasını istemesini; İspanyol yoldaşlara (Düklo eliyle) cevap göndermesini vb. önerdim.

İspanyol komutanlar (Modesto, Lister vb.) konusunda - bizzat Stalin'e bir mektup yazıp, bu komutanlardan Kızıl Ordu'da yararlanılmasını istemesini söyledim.

19 Aralık 1943, Pazar.

- **İlza** ve **Faniçka** bizdeler.

- Moskova'da kol gezen grip nede-

* Asıl metinde yanlış: "Pristo".

niyle kimseyi davet etmedik.

20 Aralık 1943.

- **Stalin**'e şu tebrik mektubunu gönderdim:

"Değerli Stalin yoldaş,

Doğum gününüzü tebrik etmeme müsaade buyurunuz.

Çok bilgece ve başarıyla yönetmekte olduğunuz büyük Anayurt Savaşı'nın tamamlanması için gerekli bol güç ve hayırlı sağlık dileklerimi size bütün yüreğimle sunarım.

Sovyet halkının ve tüm ilerici insanlığın sizin dahice yönetiminize hiçbir zaman bugünkü dev tarihsel olaylar aşamasındaki kadar gereksinimi olmamıştır.

Kuvvetle ve içtenlikle elinizi sıkarım!

21 Ara[lık] 1943.

Daima size sadakatla."

- Prof. Fronşteyn bir prosedür daha uyguladı!

21 Aralık 1943.

- Enternasyonal'in yerine **yeni** SSCB **milli marşı** basında yayınlandı. 15 Mart 1944 tarihinde yürürlüğe giriyor.

22 Aralık 1943.

- **İliçov** eliyle **Mao Tsedun**'a (Yanan) şu (şifreli) şahsi mektubu gönderdim:

"1) Oğlunuz hakkında. Kendisini Harp Politik Akademisine yerleştirdim. Mezun olunca, Marksizm-Leninizm ve çağdaş savaş bilimi alanlarında ciddi bilgi sahibi olacak. O yetenekli bir genç ve onun şahsında sizin güvenebileceğiniz iyi bir yardımcı kazanacağınıza benim kuşkum yok. Size coşku dolu selamlarını iletiyor.

2) Politik nitelikli sorunlar hakkında. Kendiliğinden anlaşılacağı üzere, Komintern'in dağıtılmasından sonra, onun eski yöneticilerinden hiç kimse komünist partilerinin iç işlerine karışamaz. Ancak şahsen, bir dost olarak ben Çin Komünist Partisi'ndeki durumun bende yarattığı endişeyi paylaşmadan [yapamam]. Bildiğiniz gibi, 1935 yılından bu yana Çin'in sorunlarıyla yakından ve çoğu kez doğrudan uğraşmak zorunda kalıyordum. Bütün bildiklerime dayanarak ben, Çin'de yabancı işgalcilere karşı savaşı zayıflatma gibi, ulusal tek cephe politikasından sapmak da, politik açıdan hatadır. Çin halkının ulusal savaş aşamasında böyle bir rota izlemek, partiyi halk yığınlarından yalıtlanmış duruma itme, iç savaşın sertleşmesine yol açma tehlikesi taşıyor. Bu da ancak işgalcilerin ve onların Gomindan içindeki ajanlarının işine yarar. Cou Enlay'a ve Van Min'e karşı kampanya yürütülmesini politik açıdan doğru bulmuyorum. Komintern'in tavsiyesi üzerine ulusal cephe politikası [uygulamakla] ve böylece partiyi güya bölünmeye sürüklemekle suçlanıyorlar. Oysa Cou Enlay ve Van Min gibi adamlar partiden yalıtlanmamalı, tersine, korunmalı ve parti davasında onlardan her biçimde yararlanılmalı. Parti kadrolarının bir kısmında Sovyetler Birliği'ne karşı sağlıksız bir havanın hakim olması da beni endişelendiriyor. Kan Şın'ın* oynadığı rol ise bende kuşku uyandırıyor. Partiyi düşman unsurlardan arındırmak ve partinin bütünleşmesini sağlamak gibi doğru bir parti girişimi Kan Şın ve adamları tarafından öylesine yozlaşmış biçimlerde uygulanıyor ki, sıradan parti üyeleri arasında karşılıklı gü-

* Asıl metinde Kon Sin - ismin transkripsiyon olanaklarından biri.

vensizlik tohumları saçmaktan, derin öfkeye yolaçmaktan ve düşmanın partiyi parçalama çabalarına destek olmaktan başka bir sonuç veremez. Daha bu yılın Ağustos ayında Çuntsin'den aldığımız tamamen güvenilir bilgiye göre, Gomindancılar sizin Van Min ve kimi diğer yöneticilerle aranızı açmak ve Moskova'da kalmış ve eğitim görmüş herkese karşı düşmanlık havası estirmek amacıyla Yanan'a provokatörler gönderme kararı almış. Gomindancıların bu şeytani niyetleri konusunda ben sizi tam zamanında uyardım. Komünist partisini içerden bölmek, böylece onu daha kolay yoketmek, Gomindancıların en içten dileğidir. Kan Şın'ın yaptıklarıyla bu provokatörlerin değirmenine su akıttığından benim kuşkum yok. Bu yoldaşça samimiyetimi bağışlayın, ama sizinle böyle içten olmamın tek nedeni, size duyduğum derin saygı ve herkesçe kabul edilmiş bir parti önderi olarak gerçekleri olduğu gibi görmek durumunda olduğunuza kesinlikle inanmış olmamdır. İşbu mektubu gönderdiğim yoldan bana yanıt vermenizi rica ederim.

Kuvvetle elinizi sıkarım!"

- Prof. Fronşteyn'in sıradaki prosedürü.

- **Molotov** bana Bulgaristan hakkında Pravda'ya yeni bir yazı vermemi tavsiye etti.

23 Aralık 1943.

- Pravda'ya verilecek yazıyı yazdım.

24 Aralık 1943.

- **Yazıyı tamamlayıp Molotov'a gönderdim.**

- **Manuilski** birçok günlük sorunla (somut olarak, Yugoslavya'daki askeri misyon için politika işçi adayları arasından seçim yapma) ilgili olarak bana geldi.

- Bulg[ar] partisinin Dı[ş] Büro toplantısı - çalışma odamda. (Kolarov, Çervenkov ve Belov.)

Propaganda sorunlarını, ülkeyle bağlantı sorununu, Makedonya konusunda Yugoslavya Komünist Partisi ile ilişkiler ve başka konuları görüştük.

Bulgaristan'daki Kriz[181] başlıklı yazımın içeriğini aktardım. Hepsi de tamamıyla onaylıyor.

- **Radyoda Ruzvelt'in Noel konuşması.** Ruzv[elt] şunu saptadı: **Vaşington**'da konuştuğu şu an ABD'de, Karaip Denizi'nde ve Güney Amerika'nın Kuzey-Doğu kıyılarında **öğle** iken; Alaska'da, Havay Adaları'nda ve Pasifik Okyanusu'nun orta kısmında - **hâlâ sabah**;

- İzlanda, İngiltere, Kuzey Amerika, İtalya ve Orta Doğu'da **akşam;**

- Pasifik Okyanusu'nun Güney-Batı kısmında, Avusturalya, Çin, Birma ve Hindistan'da ise saat **gece yarısını geçiyor - Noel artık başlamış bulunuyor!**

25 Aralık 1943.

- **TASS haber ajansı Nü-York'tan bildiriyor:**

"Rayştag'ın kundaklanmasıyla ilgili davanın 10. Yıldönümü nedeniyle Dimitrov onuruna Karnegi Hol'de 22 Aralık günü bir miting yapıldı. Mitingi düzenlemekle görevli Rayhstag'ı Kundaklama Davası'nın 10.Yılı adında bir komite oluşturuldu. Komitenin başkanı ünlü zenci şarkıcı Robsın, başkan yardımcısı ise denizciler sendikası başkan vekili Mayer. Komitede ressamlar, müzisyenler, sendika yöneticileri ve başka

ünlü toplum adamları yer alıyor. Komite Nü-York Tayms gazetesinin bugünkü sayısında Dimitrov'u kutlayan tam sayfa bir beyanname yayınlıyor. Beyannameyi çok sayıda ünlü Amerikan toplum adamı imzalamış. Beyannamede, Rayhstag'ı kundaklama davasında faşizme meydan okuyan Dimitrov'un söylediği sözlerin bir aleve dönüştüğü belirtiliyor ve şöyle devam ediliyor: Onun dev sesi Nazilerin saçtığı karanlığı yırtıp aydınlattı. Soyguncular mahkemesi önünde sarsılmaz bir kaya gibi duran bu adam korkmadı, kılı kıpırdamadı... O, insan onurunu ve adaletini tehdit eden tehlikeyi anlatıyordu... Sesi, her yanda duyulan bir çan gibi çınladı: "Sizler, Naziler, tüm dünyanın mahkemesi önündesiniz, insanlığın mahkemesi karşısındasınız ve işlediğiniz suçların cezasını çekeceksiniz."

Özgürlük yanlısı bütün halkların faşizmi yoketmek için bugün birleşmiş olduğunu belirten beyanname, şöyle devam ediyor:

"Bir zamanlar Dimitrov'un tek başına bulunduğu yerde bugün bizler tüm ulusların tam güç birliği içinde hareket ediyoruz. Rayhştag'ı kundaklama davasının 10. yılında bizler Dimitrov'un adını ve yiğitliğini kutluyoruz. Onu yoketmek için yakılan o ateş, bugün faşizmi yokediyor. Bizler büyük savaşımcıları - Nazizm ile uzlaşmaya yanaşmayan işçileri, bilim ve edebiyat adamlarını, tüm dinlerin temsilcilerini anıyoruz. Bizler, daha sonra gelen isimsiz erkek ve kadınları, ölü ve dirilerimizi, her ülkede ümidin sesini canlı tutan alay alay anti-faşist savaşçı tümenlerini anıyoruz... Öldürülen milyonlarca masum ve şimdiden sonra ölecek kahramanlar adına, şer güçler üzerinde kesin zafere ulaşıncaya kadar savaşmaya söz veriyoruz."

Beyannameyi imzalayanlar arasında ünlü dram yazarları Lilian Helman ve Corc Kaufman; müzisyenlerden Toskanini, Kusevetski ve Balakoviç; edebiyat eleştirmenleri Bruks ve Krosbi; ressam Evergut, Bruk, Kent, Groper, Soyer ve Lozovik; şair Uilyam Benet; profesörlerden Fayerçayld, Skader, Struik ve Şlauh; yazarlardan Horst, Stüart ve Adalis; ünlü araştırmacı Stefanson, sendika yöneticileri Kuin ve Henderson, Krepitski ve değişik politik görüşlerden daha birçok toplum adamı bulunuyor.

- Bu konuda **Supres'ten gelen** (22 Aralık tarihli) **telgrafta** bildirildiğine göre, Nü-York Tayms gazetesi bir sayfasının dörtte üçüne... Hügo Heler'in çizdiği ve sağında, yükselen alevler fonunda gamalı haç bulunan Dimitrov portreli resmi basmış. Resmin altında "10 Yıldır Yanmaya Devam Eden Alev" yazıyor ve bu, 250'den fazla ünlü Amerikalının imzasıyla yayınlanan beyannameye başlık oluyor. Beyannameyi imzalayanlar: Arturo Toskanini, Sergey Kusevetski, Albert Aynştayn, Kongre üyesi Hovırd C. Mak-Mırey, Reymond Masi, senatör Hristian Haus, Fani Hırst, Zlatek Bolkoviç, Luis Adamiç, Rous Benet, Lilian Helman, Prof. Rautenştrauh, Laylken Biçırston, Jeneviev Tabui, doktor Meri Uli, Ceyms Mak-Leyn, piskopos Frensis C. Mak-Konel, Artur Uilyam Poy, Moli Piklon, Kaunti Kulen, metropolit Venyamin, Uilcarum Stefanson, albay Reymınd Robins, Leo Krasitski, doktor Emil Lengel ve daha birçok başka toplum adamı..."

26 Aralık 1943. Pazar.

- Faniçka ve İlze bizde.

- **Valt[er]**'e şu şifreli telgrafı çektim:

"Vlahov ve Tomov'un Antifaşist **Veçe**'ye dahil edilmelerini hata olarak görüyoruz. Vlahov, Makedon gazeteci yazar olmakla birlikte, Yugoslavya Makedonyası ile hiçbir bağlantısı olmayan bir göçmendir. Tomov eski Bulgar milletvekili, şimdi ise Sovyetlerin İnoradio yayınlarında Bulgar yorumcudur. Size politik zarar vermeden bu kişilerin üyeliklerini fiilen nasıl iptal edebileceğiniz üzerinde düşünmenizi ve sonucu bize bildirmenizi rica ederim."

- Val[ter]'e şu şifreli telgrafı da gönderdim:

"Yunanistan'daki partizan hareketi, işgalcilere karşı savaşan silahlı kuvvetler personeli, bunların harekat bölgeleri, ele geçirdikleri topraklar, bu partizan birliklerinin eylemlerini hangi örgütlerin yönettiği, onlarla bağlantınız olup olmadığı hakkında bilgi toplayıp verileri bize göndermeniz rica olunur. Albay Sarafos'un komutasında bulunan ELAS adındaki partizan ordusunun anti-hitlerci koalisyonun ortak davası uğrunda savaşan kararlı demokratik bir güç olduğu gerçekten doğru mudur? Partizan kuvvetlerinin Albay Zervas'ın yönetiminde bulunan EDES adındaki diğer kısmının ise, Yugoslavya'da Mihayloviç komitacılarının rolüne yakın bir rol oynadığı ve kardeş kırımına yol açacak iç savaş kışkırtıcılığı yaptığı ve işgalcilerin çıkarlarını doğrultusunda hareket ettiği doğru mudur? Albay Psaros'un yönetimindeki partizan kollarının niteliği nedir? Her üç müttefik devletin ve kahraman ordumuzun da gerçek dostu olan bu partizan kollarıyla bağlantı kurmanızı biz çok uygun bir durum sayacağız. Acele cevabınızı rica ederiz."

- Hazırlıkları sürdürülen **Polonya Ulusal Komitesi** için (Polonya'dan, SSCB'den ve yurt dışından) olası adaylarla ilgili olarak **Molotov** aradı. Bu konuda bayan Vanda Vasilevska'yı ve Berman'ı kabul etmemi rica etti.

27 Aralık 1943.

- Bulgaristan'daki Kriz başlıklı yazı, bugünkü Pravda'da hiçbir değişiklik yapılmadan, **aynen** yayınlandı.

- Konsültasyon yapıldı. Katılanlar: **Busalov,** profesör **Burmin** ve profesör **Fronşteyn,** Dr. **Mayorov,** doktor diyetisyen **Duşenkin.**

Tespit ettiklerine göre, tedavim o kadar ilerlemiş ki, 3 Ocak 1944* tarihinden itibaren şehre inebileceğim, ama villada oturmak, perhiz rejimine uymak, tedaviye devam etmek ve sıkı bir çalışma rejimi uygulamamak şartıyla.

28 Aralık 1943.

- Valter'e şu şifreli telgrafı çektim:

"Kahire'den gelen üç soruya cevabınızı doğru buluyoruz. Ancak, kendisini yurtdışında ve Sırbistan'da destekleyenlerin örgütlenmesini daha kolay engellemek ve İngilizlerle Amerikalıların Halk Kurtuluş Ordusunu desteklemede çıkardığı kimi zorlukları daha rahat aşmak için, Krala karşı propaganda konusunda gerekli esnekliği göstermeniz iyi olur. Örneğin, eğer Kral Ulusal Komite'ye karşı düşmanca tutum almazsa, Komite'nin de Krala karşı her çeşit pro-

* Asıl metinde yanlış: "1943."

pagandadan kaçınacağı söylenebilir. Bundan başka, yeni Federal Yugoslavya'da Sırplara oranla Hırvatlara öncelik tanınmasından, yani önceki Sırp hegemonyasının Hırvat hegemonyasıyla değiştirilmesinden yana olduğunuz izlenimini bırakacak her çeşit hareketten kaçınmak için elden geleni yapmalısınız. Unutmayın ki, bu sorun değişik İngiliz ve Amerikan çevrelerinde büyük bir spekülasyon konusu yapılıyor."

- Varşova'da kendi imkanlarıyla şu konulara açıklık getirmesi için **Fitin**'e ricada bulundum:

"1) Lyudovculardan[182] ve Pepesecilerden hangi politikacılar Polonya Yurtseverler Birliği ile işbirliğine hazırdır ve bu konuda görüşmeler için Moskova'ya gelebilir.

2) Lyudovcu Baginski bugün nerededir ve konumu nedir.

3) Şu yoldaşlarımız özgür müdür: Burek, Yüzvyak, Skopetski, Kovalski, Kovalçik, Dronkeviç*, Sliva, Ruzga, Kartin ve bugünkü durumları nedir."

- Kurulmakta olan **Polonya Ulusal Komitesi**'nin yapısını görüşmek üzere **Manuilski** ve **Berman** yanımdalar. Ulu[sal] komite geçici Polonya hükümeti niteliği taşımalı.

- Tümgeneral **İliçov** ve Tuğgeneral **Bolşakov** - Çin sorunları hakkında, özellikle de mektubumun Mao Tsedun'a verilmesi konusunda.

29 Aralık 1943.

- Profesör **Fronşteyn**'nin bir prosedürü daha.

30 Aralık 1943.

Valter'e şu şifreli telgrafı çektim:

"Ek olarak yapılan araştırma sırasında, Ribnikar'ın İngiliz istihbaratı için çalıştığını doğrulayacak dolaysız bir kanıt saptanamamıştır. Ancak, Ribnikar'ın İntelicins Sırvis yetkilisiyle görüştüğü ve birçok konuda bilgi verdiği doğrulanmıştır. Araştırma sürüyor. Ribnikar'ın İngiliz istihbaratının temsilcisiyle yaptığı görüşme hakkında ve Ribnikar'ın kendisine hangi bilgileri verdiği konusunda bilginiz var mıdır, lütfen bildiriniz.

31 Aralık 1943.

- Rozi ile benim için ağır bir gün - Yeni yılı Mitya'sız karşılayacağız...

Öksüzler gibi, adeta...

Tek teselliniz, verimli çalışmalar ve savaşımız.

- Birkaç şahsi kutlama mesajı gönderdim:

1) Busalov'a (Sıh[hiye] Dairesi Şefi)

"Ağır hastalıktan kurtulmam için yaptığınız herşeyden ötürü size ve kolektifinize derin şükranlarımı sunmayı mutlu bir borç bilirim. Ölümün eşiğinde bulunduğumu ve Sovyet tıbbının hayatımı kurtardığını hiçbir zaman unutmayacağım.

Yeni 1944 yılınızı candan kutlarım. Bu yılın sosyalist yurdumuzun faşist Alman canavarları üzerinde kesin zafere ulaştığı bir yıl olması içten dileğimdir.

Size ve mesai arkadaşlarınıza Sovyet halkı yararına yeni, daha büyük başarılar dilerim.

Kuvvetle elinizi sıkarım."

2) Profesör Burmin'e:

"Sayın Dim[itriy] Aleksandroviç.

Size yeni 1944 yılı dolayısıyla içten tebriklerimi ve en iyi dileklerimi sunarım.

* Asıl metinde: "Drojnikoviç"

Bu yılın sosyalist yurdumuzun faşist Alman canavarları üzerinde kesin zafere ulaştığı bir yıl olması içten dileğimdir.

Ağır hastalıktan kurtulmam için yaptığınız herşeyden ötürü size en derin şükranlarımı sunmayı mutlu bir borç bilirim.

Kuvvetle elinizi sıkarım."

3) Profesör Fronşteyn'e:

"Sayın Rihard Mihayloviç,

Yeni yılınızı candan kutlar, Sovyet tıbbı ve Sovyet halkı yararına daha uzun yıllar verimli çalışmalar dilerim.

Bu yılın sosyalist yurdumuzun faşist Alman canavarları üzerinde kesin zafere ulaştığı yıl olması içten dileğimdir.

Aldığım tedavi sırasında büyük bir sabır ve azimle gösterdiğiniz dokunaklı ilginizden dolayı en derin şükranlarımı da kabul buyurmanızı rica ederim.

Kuvvetle elinizi sıkarım!"

4) Binbaşı **Kuhiev**'e ve binbaşı **Volkov**'a (yardımcılarım*).

5) Doktor **Mayorov**'a (tedavimle yükümlü daimi doktorum).

6) Doktor Duşenkin (diyet uzmanı).

- Yeni yılı **yalnız** karşıladık.

Radyodan Kalinin'in yılbaşı konuşmasını ve SSCB'nin yeni milli marşını dinledik.

1943 yılının gitmesiyle temel tedavim de bitti. Ama, ne yazık ki, bu bakımdan **1944 yılına** da kimi **"kuyruklar"** kaldı.

- 1943 yılının son dört ayı benim için çok ağır aylardı. Neredeyse ölüyordum...

- Tanrıya şükür - artık o kadar iyileştim ki, önümüzdeki en yakın günlerde şehre gidebilecek ve yavaş yavaş - günlük ivedi çalışmalara katılabileceğim.

Tedavim sırasında vaktimin hiç olmazsa bir kısmını yurt dışıyla ilişkiler, illegal radyo yayınları, Bulgaristan Komünist Partisi'nin işleri, bu arada Hristo Botev radyosunun yayınlarıyla ilgili çalışmaları ana hatlarıyla yönetme işini aksatmadan, başta Bulgar tarihi olmak üzere,birçok tarih, felsefe, politik ekonomi vb. kitabını okumak ya da yeniden okumak için kullanmış olmam, ne de olsa, belirli ölçüde teselli edici bir durum.

Her işte bir hayır vardır şeklindeki atasözünün bu bakımdan da doğru olduğu anlaşılıyor.

İade edilecek kitaplar!**

Bulgaristan tarihi ve başka konulardaki kitapların listesi.

Rostokino'daki kütüphaneden:

1. POGODİN [Aleksandır] - Bulgaristan Tarihi (Rusça).

2. GİRGİNOV [Aleksandır] - Halkın Felaketi (Bulg[arca]).

3. MACAROV [Mihail] - Savaşlarımıza Diplomatik Hazırlık (Bulg[arca]).

4. GİRGİNOV [Aleksandır] - Büyük Savaş Öncesinde Bulgaristan (Bulg[arca]).

5. OMARÇEVSKİ [Stoyan] - Dünya Savaşında Bulgar İdarecileri.

6. ***DRİNOV [Marin] - Bulgaristan (Rusça).

RKP(b) MK kütüphanesinden:

6. ****İREÇEK [Konstantin] - Bul-

---

* D. Dimitrov'un özel korumaları söz konusudur.

** Asıl metinde liste, günlüğe ekli ve daha büyük bölümü Rusça olarak ayrı bir yaprağa daktiloda yazılmıştır.

*** Asıl metinde bu başlık sonradan eklenmiş.

**** Drinov'un sonradan eklediği başlık nedeniyle sıralamada bir tekrar oluyor.

garistan Tarihi (Rusça).

7. VOLKOV - Hristo Botev

8. TSONEV ve VLADİMİROV - Bulgaristan'da Eylül 1923 Ayaklanması (Rusça)

9. GOROV - Bulgaristan'da Köylülerin Savaşı (Rusça).

10. TSVETKOV - Bulgar Ordusunda Devrimci Hareket (Rusça)

11. VUKİÇEVİÇ - Sırplar ve Bulgarlar Özgürlük Savaşında (Rusça).

Uluslararası ilişkiler konusundaki kitapların listesi.

Rostokino'daki kütüphaneden:

1. NOVAK [Gırça] - Orta Avrupa Devletleri'ne Dair (Rusça).

2. KİRSANOV, ZUSMANOVİÇ - SSCB'nin 1918 -1940 Dönemindeki Uluslararası İlişkileri ve Dış Politikası (Rusça).

3. AYRAPETYAN - 1914 -1918 Emperyalist Birinci Dünya Savaşı Döneminde Uluslararası İlişkiler (Rusça).

4. ROŞ - Emperyalist Birinci Dünya Savaşından Sonra Uluslararası İlişkiler (Rusça).

5. MOGİLEVİÇ - 1914 - 1918 Dünya Savaşına Doğru (Rusça).

6. - 1870 - 1918 Yıllarında Uluslararası İlişkiler (Rusça).

7. KLYUÇNİKOV, SABANİN - (iki cilt) Anlaşmalarda, Notalarda ve Bildirgelerde Çağdaş Uluslararası Politika (Rusça).

8. BYULOV [Bernhard] - Anılar (Rusça).

9. - Avrupa Kabinelerinin Büyük Politikası (Almanca). Cilt: 12 (2 bölüm), 22, 33, 34 (2 bölüm), 35, 36.

RKP(b) MK'nin kütüphanesinden:

10. DEBORİN - Emperyalist Birinci Dünya Savaşına Kadar Uluslararası İlişkiler (Rusça).

11. DEBORİN - Tekelci Kapitalizme Geçişin Tamamlanma Döneminde Uluslararası İlişkiler (Rusça).

12. DEBORİN - Tekelci Kapitalizmin Oluşma Döneminde Uluslararası İlişkiler (Rusça).

1 Ocak 1944.

- **YENİ** yıl mükemmel başlıyor. Almanların **Ukrayna** cephesindeki büyük taarruzu tamamen çöktü. Ordu birliklerimiz **Jitomir**'i geri aldı ve ilerlemeye devam ediyor...

- **Kuusinen** karısıyla, **Vilko ve Lena çocuklarıyla** bizdeler.

Birlikte öğle yemeği yedik ve film izledik.

- Birçok yılbaşı kutlama mesajı aldım (yazılı ve telefonla).

2 Ocak 1944.

- **Korneyçuk** aradı. (Pravda[da]) çıkan Bulgaristan ile ilgili yazı[mı] çok iyi buluyor.

3 Ocak 1944.

- **Kosta Todorov** Amerika'da **kendi özgeçmişini**[182] yayınlamış. "Tan" kısa bir rapor halinde kitabın içeriğini aktarıyor. 1917'de Sofya cezaevinden başlayarak, benimle görüşme ve sohbetlerinden söz ediyor. İnsafsızca yalan söylüyor...

- **Prof. Fronşteyn'in yeni bir tedavi yöntemi uygulaması.**

Tedavimin devam etmesi gerekiyor... Şehirde çalışmak, ama **villada** (Meşçerino'da) kalmak.

4 Ocak 1944.

- Ordularımız (Ukrayna cephesinde)

Belaya Tserkov'u* ele geçirmiş.

- Yarın artık şehirde çalışmaya başlıyorum. Doktorların tavsiyesine göre, işlerin içine dikkatlice ve yavaş yavaş girmeliyim.

5 Ocak 1944.

- **Dokuz** Eylül 1943'ten beri **ilk** kez işe gidiyorum. Anlaşılan, zor da olsa, işler yürüyecek...

- **Manuilski** [SKP(b)] MK Uluslararası Şubesi'nin çalışmaları hakkında Molotov ile konuştuklarını rapor etti.

(Şube şefi - ben, Man[uilski] - yardımcım. Molotov ile dolaysız bağlantı - Politbüro.)

- **Molotov**'a şunları gönderdim:

1) Polonyalı **Komünistler Merkez Bürosu** oluşturma tasarısı ve onun personel bileşimiyle ilgili bir öneri.

2) Yugoslavya'ya (H[alk] Kurt[uluş] Ordusu için) en az 20 ton yük (ilaç, giysi ve ayakkabı, telsiz-telgraf cihazları ve her türlü silah.)

- **Mihaylov** (Komsomol sek[reteri]) Antifaşist Sovyet Gençlik Komitesi'nin çalışmalarıyla ilgili fikir almak için kendisini ve diğer [Sovyet Leninci Komünist Gençler Birliği - SLKGB] MK sekreterlerini kabul etmemi rica ediyor.

6 Ocak 1944.

- **Molotov'un yanında.** MK Uluslararası Şubesi kurulması konusundaki PB kararının metnini gösterdi.

Polonya'yla ilgili sorunları ele aldık, bu arada **Polonya Ulusal Komitesi** ve ayrıca Polonyalı Komünistler Merkez Bürosu'nu kurma konularını görüştük.

7 Ocak 1944.

- **Mao Tsedun**'a çektiğim telgraf ile onun **yanıtından** birer sureti **Mol[otov]**'a gönderdim.

- Mac[aristan] sorunları, bu arada Pravda için yeni yazı hakkında **Rakoşi**'yi kabul ettim.

- **Yüklerin** Yugoslavya'ya gönderilmesi için gerekli her şeyi **Man[uilski]** ile birlikte hallettik. Yükle birlikte gönderilmek üzere [şu] kişileri de belirledim: 1) Bianko, Marabini, Mondini (genç k[adın]); 2) Gümüşev**, Markov; 3) Zografos, Raykos; 4) Miliç.

8 Ocak 1944.

- **Gotvald** -Çeklerin sorunları hakkında.

- **Erkoli** ve **Bianko** - İtal[yanların] sorunları, bu arada Bianko, Marabini ve Mondini'nin Yugoslavya üzerinden gönderilmeleri konusu.

- **Akşam Hükümet Evi'nde** Bulg[ar] yold[aşlar] Gümüşev ve Markov'u, Belov ile beraber kabul ettim.

Yolculukları ve Bulgaristan'da yapacakları işler hakkında kendilerine talimat verdim. Partimizin rotasını ve görevlerini anlattım. Parti açısından ve teknik bakımdan hazırlıklarını sınadım.

9 Ocak 1944.

- Vilko ve Lena bizdeler.

Vilko ile Hristo Botev radyosunun çalışmalarını konuştuk.

- **Muşanov**'un Bulgaristan'ı Almanya'dan koparma önerisine verilecek yanıt metniyle ilgili görüş birliği sağlamak için **Mol[otov]** telefonla aradı.

Yanıtın tahmini metni:

---

* Asıl metinde: "Bela Tserkva".

** Asıl metinde: "Gümişev".

"Eğer Bulgaristan Almanya'dan kopmak ister ve bu yönde ilk adım olarak Sırbistan'daki ordu birliklerini geri çekerse, Sov[yetler] Birliği Bulgaristan'ın savaştan çıkması için İngiltere ve Amerika ile aracılık rolünü üstlenmeye hazırdır. Doğaldır ki, Bulgaristan niyetini Sov[yet] hükümetine bildirmelidir."

10 Ocak 1944.

- Sofya radyosunda **paralel ses** olan **Marek**'in yerine geçmesi için **Sergeev**'i İnformbüro kanalıyla Tiflis'e gönderme işini hallettim.

- **Rakoşi**'nin **Macaristan** hakkındaki yazısıyla ilgili notlarımı Pravda redaksiyonuna (Havinson'a) bildirdim.

- 22 Aralık 1943 tarihli (şifreli) yazıma şu günlerde Mao Tsedun'dan (İliçov kanalıyla) yanıt aldım:

"Dimitrov yoldaşa.

[1)] Japonya'ya karşı savaşı zayıflatmıyoruz. Tersine, 1943 yılında 8.Ordu birlikleri Japonlara karşı onlarca kez aktif operasyon düzenledi. Bunun sonucunda, 1940 ve 1942 yıllarında yitirilen bölgelerin bir kısmı geri kazanıldı. 8. Ordu saflarında bugün yaklaşık 500.000 kişi var. 1943 yılında Japonlara karşı savaş çok acımasız oldu.

2) Gomindan ile işbirliği konusundaki rotamız değişmiş değil. Temmuz 1943'te çok gergin ve tehlikeli durum oluştu. Gomindan Özel Bölge'ye karşı silahlı saldırı hazırlığına girişmişti. Aldığımız çok yönlü önlemler sayesinde çatışmalar önlenebildi. 1944 yılında [da] böyle gergin bir durum oluşabilir. Bizim çabalarımız ve alacağımız önlemler, silahlı çatışmaları önlemeye yönelik olacaktır.

3) Çjou Enlay ile ilişkilerimiz çok iyi. Biz onu partiden atmayı hiç düşünmüyoruz. Çjou Enlay çok büyük başarı ve ilerleme kaydetti.

4) Van Min partiye karşı çok yönlü faaliyetlerde bulunuyordu. Bütün bunlar tüm parti kadrolarına iletildi. Ama biz bunu tüm parti yığınına duyurmayı, hele hele partisiz yığınlara duyurmak üzere yayınlamayı hiç düşünmüyoruz. Van Min'in tüm hatalarının üst düzey parti kadroları arasında eleştirilmesi, bu kadroların dayanışma ve birliğini daha da artırması sonucunu getirdi.

5) Sizi temin eder ve kalıbımı basarım ki, Stalin yoldaş ve Sovyetler Birliği, Çin Komünist Partisi içinde sevilmekte ve büyük saygı görmektedir...

6) Bana göre, Van Min güvenilir biri değil. Van Min daha önce Şanhay'da tutuklanmış. Komünist partisine üye olduğunu cezaevinde itiraf ettiğini birkaç kişi söyledi. Sonra serbest bırakılmış. Onun Mif ile şüpheli ilişkileri de söz konusu oldu. Van Min partiye karşı geniş çapta faaliyet yürütmüştür.

Kan Şın güvenilir bir kişi. Kadro denetimi onun ekibince yapılan bir iş değil. Onlar yalnız casusların bir kısmını açığa çıkarma işiyle meşgul. Kadro denetimini biz her bakımdan ve çok ciddi şekilde uyguluyoruz.

Mao Tsedun"

- 7 Ocak günü **Mao Tsedun** bana **ikinci** bir **telgraf** çekti:

"Dimitrov yoldaşa.

Görüşümü açıkladığım 2 Ocak tarihli telgraftan sonra şimdi size bu konularda şunları da bildirmek istiyorum: Verdiğiniz talimatlardan ötürü size yürekten çok teşekkür ederim. Ben onları derinlemesine incelemek, dikkate almak ve bu bağlamda gerekli önlemleri almak

durumundayım. Gomindan ile karşılıklı anlayış konusunda izlediğimiz politika, işbirliği politikasıdır.

Ben 1944 yılında durumun bu bakımdan daha iyi olacağını tahmin ediyorum. Parti içi sorunlar: Bu alandaki politikamız birleşmeye, birliğin güçlenmesine yöneliktir. Van Min'e karşı tam da bu politika uygulanacaktır. 1943 yılının ikinci yarısında yürütülen çalışmalar sonucunda parti içindeki durumda, partinin birliği konusunda önemli iyileşme sağlandı.

Lütfen, sakin olunuz. Sizin tüm düşünceleriniz, bütün duygularınız kalbime yakındır, çünkü benim düşünce ve duygularım da, esasta, aynı türdendir.

Saygılar.

Mao Tsedun."

11 Ocak 1944.

- **Mol[otov]** aradı ve şunu sordu - Sovyet hükümetinin bugün gazetelerde yayınlanan **Polonya konusundaki açıklamasının** bıraktığı izlenim nedir, yeterince inandırıcı mıdır, vb.

Son derece etkili ve önemli bir belge olduğunu söyledim.

Mol[otov]: Bizde kimileri Polonyalılara çok ödün verdiğimizi ileri sürebilir, ama bunun fazla önemi yok.

- Yugosl[avya]'ya uçacak olanları kabul ettim:

1) Bianko, Marabini, Mondini (telsiz-telgrafçı kız) - İtalya'ya;

2) Zografos (Raykos hasta) - Yunanistan'a;

3) Miliç - Yugoslavya'ya;

4) Gümüşev ve **Markov** - Bulgaristan'a.

Çalışmaları hakkında son talimatlarımı verdim.

- Avustur[yalıların] işlerini, özellikle savaş tutsaklarıyla öz[gür] Avusturyalıların katılacağı Avustu[rya] partizan müfrezesi oluşturma konusunu görüşmek için **Koplenig** ve **Fürnberg** makam odama geldi.

- Şehirdeki konutta **Kolarov'u kabul ettim.** Muşanov, Harizanov ve N. Petkov'un Sofya'dan bildirdiği haber hakkında kendisine bilgi verdim.

12 Ocak 1944.

- **Mol[otov]** - Polonya konusunda.

- **Gotvald**'a bir Çek gazetesi için kaleme aldığı yazıyı genişletip Pravda'ya uygun hale getirmesini söyledim.

- Geceyi **şehirde** geçirdik.

13 Ocak 1944.

- **Man[uilski]** ile birlikte, **Molotov**'un makamında. Polonya Komünistleri Merkez Bürosu'nu kurma planını görüştük.

Amerika'dan (Prof. Lange'den) gelen haberleri anlattı.

Bize İngil[iz] Sendikaları Gen[el] Konseyi tarafından düzenlenecek olan dünya sendikalar konferansıyla ilgili belgeler ve Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi - SSMK'nin yanıt tasarısını verdi.

- **Pik** Almanların sorunlarıyla ilgili olarak buradaydı.

- Polonya Komünistleri Mer[kez] B[ürosu]'nun bileşimi konusunda Pol[onyalı] komünist Berman'ı davet ettim.

- **Mao Tsedun**'un Harp Akademisi'nde okuyan oğlunu kabul ettim.

14 Ocak 1944.

- Polonyalı Komünistleri Merkez Bürosu'nu oluşturma konusunda, şu Polonyalı yoldaşlarla **ayrı ayrı** görüştüm: Le-

vikovski, Skşeşevski, Verblyudski, Danişevski, Bilig, Bristiçer (kadın).

- **Şçerbakov** Slavlar Komitesi'nin Bulgar halkına çağrı metnini **gözden geçirmem** için bana gönderdi.

- Bizim (şehirdeki) konutta [Bulgaristan İşçi Partisi - BİP MK] **D[ış] Bürosunun oturumu** - Kolarov, Çervenkov, Belov.

1) Makedonya, Trakya ve Dobruca ile ilgili olarak Bulgar halkının **ulusal birliği** konusundaki politikamızı ele aldık.

2) Slavlar Komitesi'nin çağrı tasarısını görüştük. İlkesel açıdan onayladık. Ancak, tasarıda birçok iyileştirici ilave ve değişiklik yapılması gerekiyor.

15 Ocak 1944.

- **Torez** ve **Stepanov** Fransızların sorunları, özellikle Cezayir'deki kom[ünist] grupların polit[ik] rotası hakkında. Cezayir'e hangi tavsiyelerde bulunmak gerektiğini görüştük. Torez'in Cezayir'e gitmesine izin verdim.

- **Pik** - Almanların sorunları hakkında. Almanları, D[ış] Büronun ve Doyçe Folkszender radyosunun çalışmalarını eleştirdik.

- **Pauker** - Romen radyosunun çalışmalarıyla ilgili akıl danıştı.

- **Gulyaev** - par[ti] yedeği grubu hakkında rapor sundu.

- **Mitya**'nın mezarı için Bul[gar] heykeltraş Valev'in çizdiği anıt taşı tasarısını gördük.

16 Ocak 1944. Pazar.

- Babuşka, İlza ve Faniçka bizdeler.

- Tümgeneral **İliçov** ile tümg[eneral] **Korotkov**'u (Yugoslavya'daki Sovyet askeri misyon şefi) kabul ettim. Misyonun çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde irdeledik. Yugoslavya'daki durum ve Tito'nun Ha[lk] Kurt[tuluş] Ordusu hakkında Korotkov'a gerekli bilgileri verdim ve ilgili tavsiyelerde bulundum.

- Akşam [SKP(b)] MK'ndeydim.

Büyük Britanya Sendikaları Gen[el] Konseyi'nin 5 Temmuz 1944 tarihinde, **Londra**'da dünya sendikalar konferansı yapma **önerisine SSMK'nin yanıt taslağını** Man[uilski] ile birlikte redakte ettik.

Bu taslağı **Molotov**'a gönderdim.

- Slav[lar] Komitesi'nin Bulg[ar] halkına çağrısını, yaptığım düzeltme ve ilavelerle birlikte **Şçerbakov**'a gönderdim.

17 Ocak 1944.

- Prof. Fronşteynnin yaptığı karmaşık tedavi yöntemi yüzünden evde çalıştım. Prof. **Burmin** ve Dr. **Mayorov** onunla birlikteydi.

Hâlâ kendimi iyi hissetmesem de, sağlık durumumun belirli ölçüde (daha da) iyileştiğini tespit ettiler.

18 Ocak 1944.

- **Molotov**'un makam odasında. Polonya Komünistleri Merk[ez] Bürosunun bileşimi konusunu ve ayrıca, SSMK'nın dünya sendikalar konferansı düzenlenmesi konusunda İngiltere Sendikalar Genel Konseyi'ne yanıtını yeniden görüştük.

Slav[lar] Komitesi'nin Bulg[ar] halkına çağrı tasarısını kendisine verdim.

- **Faniçka**'nın doğum günü.

19 Ocak 1944.

- Polonya Komünistleri Mer[kez] Bürosu'nun bileşimi konusunda Vanda **Vasilevska**, Berman ve Mind'i kabul ettim.

- Mao Tsedun ile karşılıklı ilişkiler konusunda Yanan'daki **Van Min**'e **İliçov** eliyle şifreli bir mektup gönderdim.

20 Ocak 1944.

- **Pik, Florin, Fridrih, Fürnberg, Miler** ve genç Jdanov. İllegal Alman radyo yayınlarını gözden geçirdik.

- Polonya Kolordusu'ndaki çalışmaları ve Polonya Komünistleri Merkez Bürosu Sekreteri olarak atanması konusunda Polonyalı yoldaş Aleksandır **Zavadski**'yi kabul ettim.

21 Ocak 1944.

- [SKP(b)] MK İdari İşler Dairesi'nin Rostokino şubesindeki işlerle ilgili olarak **Kuzmin** ile **Baranov**'u kabul ettim.

- Radyo merkezimizin sorunlarıyla ilgili olarak **Blinov**'u da kabul ettim.

- Akşam Kremlin'de **matem toplantısı.**

Lenin'in ölümünün yirminci yıldönümü üstüne **Şçerbakov**'un raporu.

22 Ocak 1944.

- Evde çalıştım.

23 Ocak 1944.

- **Fronşteyn karmaşık** bir tedavi yöntemi uyguladı.

- Bulg[aristan] [İşçi] Partisi **D[ış]** Bürosunun **oturumu**. (Kolarov, Çervenkov, Belov, Sergeev ile bizim villadayız.)

- Slav[lar] K[omitesi]'nin Bul[gar] halkına çağrısı Pravda'da yayınlandı.

24 Ocak 1944.

- **Erkoli**'yi kabul ettim. İtalya'dan alınan veriler ve İtalyan yoldaşların ortaya koyduğu sorunlar hakkında bilgi verdim. Ayın 26'sında **Bari**'de komünist partisinin kongresi, 28'inde ise Ulusal Komite'nin kongresi yapılacak.

- Polonya'ya yönelik çalışmalarıyla ilgili olarak Polonyalı yoldaşlar **Grabner** (Sov[yetler] Birliği kahramanı), **Obah** ve **Şir**'i kabul ettim.

- **Vişinski**'ye verilecek İtalyan sorunlarıyla ilgili yanıtın taslağını **Molotov**'a gönderdim.

- Polonya Komünistleri Mer[kez] Bürosu'nun bileşimi ve işlevleriyle ilgili önerimizi **Stal[in]**'e (bir suretini de Molotov'a) gönderdim.

25 Ocak 1944.

- [SKP(b)] MK'nin Polonya Komünistleri **M[erkez] B[ürosu]**'nun bileşimini ve işlevlerini benim önerim doğrultusunda onaylama kararı geldi.

26 Ocak 1944.

- **Hastalandım!**

27 Ocak 1944.

(Gece boyu) **Kremlin Hastanesi'nde.**

Yeniden ağır şekilde hastalandım. **Safra kesesi** yeni kriz geçiriyor.

Yine Kremlin Hastanesi'nde

Konsültasyon. Profesörler: **Burmin,** Terebinski, Fronşteyn, Oçkin, Busalov, Dr. Mayorov.

Durum ciddi. En az üç hafta sürmesi öngörülen bir tedavi belirlendi.

28 Ocak 1944.

- SKP(b) MK. Plenumu. SSCB Yüksek Sovyeti için karar tasarıları onaylandı.

29 Ocak 1944 - 2 Şubat 1944.

- [SSCB] Yüksek Sovyeti dönem toplantısı.

Bütçe.

Anayasa değişikliği. (Sav[unma] Bak[anlığı] ve Dışişleri Bak[anlığı]'nın yeni baştan düzenlenmesi.)

Şvernik'in [SSCB] Yük[sek] Sovyeti Birinci Başkan Yardımcısı seçilmesi.

3 Şubat 1944.

- [SKP(b)] MK Uluslar[arası] Şubesi'ne **ikinci** yardımcım (bugünkü

[SKP(b)] Çelyabinsk İl Kom[itesi] İkinci Sekrete[ri]) atandı.

4 Şubat 1944.

- **Baranov**'u (ikinci yardımcımı) kabul ettim. Gelecekte yapacağımız işleri konuştuk.

9 Şubat 1944.

- **Valter, Çörçil**'den şahsi bir telgraf aldığını bildirdi. Çörçil Almanlara karşı ortak savaş için Yugosl[avya] kralı ile görüşme yapılmasında ısrar ediyormuş. Valter bu konuda görüşümüzü, özellikle Stalin yoldaşın görüşünü rica ediyor.

İlgili görüş birliğini sağladıktan sonra Valter'e şu cevabı gönderdim:

"Kral Petır'a karşı tutumla ilgili sorunuzu aldık. Sözünü ettiğiniz ve kendisine bundan sonraki telgraflarınızda Dost (tekrar ediyorum - Dost) demenizi rica ettiğimiz yoldaşın* görüşü de dahil olmak üzere, ortak görüşümüzü size bildiriyorum.

Bir. Bildiğiniz İngiliz** olduğu gibi, YHKO da Yugoslavyalıların birliğinden yanadır, ama biri Yugoslavya'da, diğeri Kahire'de olmak üzere iki hükümet varoldukça, birlik olamaz. Bu nedenle, Mihayloviç de dahil, Kahire'deki hükümet bertaraf edilmeli ve bu arada bu hükümet YHKO hükümetine harcanan muazzam miktardaki halk parası hakkında tam hesap vermelidir.

İki. Yugoslavya'daki hükümet, yani YHKO hükümeti İngiltere ve diğer müttefikler tarafından Yugoslavya'nın tek hükümeti olarak tanınmalı, bu arada Kral, YHKO yasalarına uymalıdır.

Üç. Eğer Kral Petır bu koşulları kabul ederse, YHKO onunla işbirliğine itirazda bulunmayacak, Yugoslavya'da monarşi konusunda ise Yugoslavya'nın kurtarılmasından sonra halk karar verecektir.

Bizim görüşümüz budur."

11 Şubat 1944.

- Braudır, Birl[eşik] Devletler'de komünist partisinin politikasıyla ilgili yeni kararlar nedeniyle **Fostır**'ın MK'ne karşı muhalefete geçtiğini ve kamuoyuna açıklama yapmaya hazırlandığını bildirdi.

Bu konuda **Braudır**'a şu şifreli telgrafı çektim:

"Fostır hakkındaki haberinizi aldım. Görüş ayrılığının özünde ne yattığını, lütfen, daha açık şekilde bildiriniz. Kendi görüşünü benim için Fostır bizzat açıkça belirtsin. Şimdilik bu konuda kamuoyu önünde açıklama yapmaktan kaçınmasını dileriz."

12 Şubat 1944.

- **Yeni konsültasyon:** Profesörler - Burmin, Terebinski, Fronşteyn, Oçkin, Busalov, Dr. Mayorov.

Sonuç: Süreç zayıflıyor, ama henüz tamamen değil. Tedavi iyice gidiyor.

Perspektif: Gelecek hafta (çarşamba-perşembe) taburcu olabileceğim, ama villada kalıp tedaviyi daha iki hafta kadar sürdürmem gerekiyor.

- **Şvernik** buraya gelmek ve Sov[yet] ve İngiliz sendikaları, özellikle **madenciler ve metal işçileri** sendikaları arasında daha sıkı ilişkiler kurma konusunda bana fikir danışmak istiyordu.

Akşam [Şvernik] bana **acil bir top-**

---

* Söz konusu olan Y. V. Stalin.

** Söz konusu olan Vinstın Çörçil.

lantı nedeniyle gelemeyeceğini bildirdi.

13 Şubat 1944. Pazar.

- Çok şiddetli karın ağrısı.

- Bulg[ar] radyosunun sorunları nedeniyle akşam Vılko'yu kabul ettim.

14 Şubat 1944.

- **Permyakov, ulu[sal]** radyo* yayınlarının içeriği hakkında bilgi verdi. Bu radyo yayınlarının izlenmesi için kendisine talimatlar verdim.

15 Şubat 1944.

- **Kasradze** (Ecne[bi] Diller Neşriyat Evi Müdürü) - yayınevinin işleri ve karşılaştığı zorluklar (kağıt sorunu, teknik donanım sorunu vb.) hakkında bilgi verdi.

16 Şubat 1944.

- **Manuilski** burada. Şubedeki günlük sorunlar hakkında bilgi verdi.

- Kolarov'un **İnoradio**'da Bulgarca olarak yapacağı konuşmayı gözden geçirip redakte ettim.

17 Şubat 1944.

- Suharev şubenin 1944 yılı **bütçesiyle** (bütçenin tamamı) ilgili açılamalarda bulundu.

Rostokino'daki çalışmalara ilişkin bilgi verdi.

18 Şubat 1944.

- Mide ve bağırsak röntgenim çekildi. Sonuç yarın belli olacak.

19 Şubat 1944.

- **Şvernik, Manuilski, Baranov** (Kr[emlin] Hastanesi'nde) beni ziyaret etti.

Dün[ya] Sendi[kalar] Konfer[ansı] yapılması konusunda Sitrin'e verilecek yanıtın metnini tartıştık ve redakte ettik.

20 Şubat 1944. Pazar.

- **Valter**'in eğitim için SSCB'ye Yugosl[avyalı] pilotlar gönderme konusundaki sorusuna olumlu yanıt yolladım.

- **Çervenkov** Bulg[ar] radyosundaki** çalışmalar hakkında bilgi verdi.

21 Şubat 1944.

- **Doktorlar heyeti**'nin vardığı sonuca göre, **iltihap süreci** durmuş, ama tamamen sönmemiş; çok sıkı rejim uygulayıp **iki hafta villada** kalmak şartıyla, 23 Şubat günü taburcu olabilirim.

Ne zaman ve nasıl çalışmaya başlayacağıma ancak bundan sonra karar verilebilir.

Villada tedaviye devam etmek gerekiyor.

- **Fitin** eliyle Sofya'ya (par[ti] yönetiminin sorusu üzerine) bir yazı gönderdim:

"1. Örgüt*** her yola başvurup şimdilik ülke içinde silah sağlamak zorundadır.

2. Örgüte yardım için Yugoslavya üzerinden yoldaşlar gönderiliyor. Kabul edilebilmeleri için gizli ve güvenilir yerler ve parolalar gerekiyor.

3. Bir verici araç sağlamak için önlemler alınıyor.

4. Şu konularda acilen bilgi verilmesi rica olunuyor:

a) İsyan hareketi yürütülen bölgeler, partizan müfrezelerinin sayısı, bileşimi, yönetimi ve harekatları hakkında;

b) Vatan Cephesi hakkında: Örgüte ve yönetimine hangi gruplar ve kişiler katılmaktadır; örgütün eylemleri nedir ve

* Muhtemelen Bulgaristan'ın resmi radyosundan söz ediliyor.
** Söz konusu olan Hristo Botev radyosudur.
*** Söz konusu olan Bulgaristan İşçi Partisi'dir.

partimizle diğer anti-Alman örgüt ve gruplar arasındaki ilişkiler nasıldır; ordu saflarında neler olmaktadır;

c) Ünlü eylemcilerimizden hangileri cezaevlerinde ve topl[ama] kamplarında değildir ve onlar ne yapmaktadır;

d) Hristo Botev radyosunun yayınları ne ölçüde dinlenebilmekte, bu yayınlardan nasıl yararlanılmakta ve yayınlar nasıl etki yapmaktadır; yayınların içeriği ve yayın zamanı konusunda yönetim hangi eleştiri, öneri ve dileklerde bulunmaktadır;

e) Yönetimde somut olarak kimler vardır, Yugoslav yoldaşlarla bağlantıdan sorumlu temsilci var mıdır ve kimdir. Soyadının yerine bizim bildiğimiz takma adları yada onun* özelliklerini belirtiniz.

5. Evlatlardan büyük kız, komsomolcu Lilyana** 17 Mart 1943 tarihinde, Ukrayna'da bir part[izan] müfrezesinde yiğitlerin ölümüyle ölümsüzleşti: Koms[omolskaya] Pravda gazetesi bu konuda özel bir yazı yayınladı; kızlardan ikincisi, komsomolcu Elena**, Karaivanova ile yaşıyor ve kimya mühendisi olarak çalışıyor; oğul Aleksandır** Ukrayna'da bir topçu birliğinde teğmen olarak savaşa katılıyor."

22 Şubat 1944.

- **Manuilski, Baranov** yanımdalar. Polonya'nın sorunları, Uluslar[arası] Çalışma Bürosu'nun Filadelfiya'da yapılacak konferansına katılım gibi sorunlar.

- **Torez**'in önerisini dinledik. Kendisine Cezayir'de yapacağı işlerli ilgili birçok tavsiyede bulunduk.

(İngiliz vizesi almış ve Cezayir'e gidebilecek.)

- Bulg[ar] D[ış] Bürosunun (Kolarov, Çervenkov, Belov) oturumu. Dışişleri Bakanlığı'na Bulgaristan'dan gelen bir haberi onlara ilettim. Hristo Botev radyosunda ve İnoradio'daki ileriye yönelik çalışmalar, Sofya'daki par[ti] merkezi ile bağlantının yeniden kurulması için somut talimatlar verdim.

- Valter'den Sovyet misyonumuzun Yugoslavya'ya, Tito'nun kurmay merkezine ulaştığını bildiren bir haber geldi. Bunu Stalin'e ve Molotov'a bildirdim.

24 Şubat 1944.

- **Hastaneden** taburcu oldum. Neredeyse bir ay hastane ortamında kaldım.

- Birçok günlük sorunu halletmek üzere gündüz Hükümet Evi'nde kaldım.

- Cezayir'e, oradan da İtalya'ya yapacağı yolculukla ilgili olarak **Erkoli**'yi kabul ettim.

- 1944 yılı bütçesiyle ilgili konularda rapor sunması için **Suharev**'i kabul ettim.

3 milyona düşürülmesini önerdi.

- **Marek ve Belov** ile görüştüm. Bulg[ar] Komün[ist] Partisi D[ış] Bürosunda gelecekteki çalışmaları için kendilerine talimatlar verdim.

- Akşam geç vakit villaya geldim.

25 Şubat 1944.

- Dışişleri Bakanlığı'nın **Lavrişçev**'den (Sofya'dan) aldıktan sonra bana gönderdiği şu haber ulaştı:

"Dimitrov yoldaşın tüm ailesi Samokov'da bulunuyor. 10 Ocak günü Sofya bombalanırken annesi evde yalnızmış

---

* Asıl metinde:"Onların".

** Georgitsa Aleksandrova Karastoyanova'nın çocukları.

ve yataktan kalkmaya çalışırken düşmüş, daha sonra durumu kötüleşmiş.

Şu günlerde biz Dimitrov yoldaşın ailesiyle ilişki kurduk ve aileye 40.600 Leva (20 600 Leva bir defalık yardım ve Ocak ile Şubat ayları için 10.000'er Leva) verdik. Samokov'da gerekli gıda maddelerini bulma imkanı var."

- **Kasman**'a, Polonya İşçi Partisi MK'ne verilmek üzere, şu şifreli telgrafı çektim:

"Öncülük rolünün kendisine ait olduğunu vurgulayarak PİP'nin Kraeva Rada Narodova'ye karşı sekter bir rota izlemesinden, Almanlara karşı tutum alan diğer parti ve örgütlerin Rada'ya katılmalarının önemine gereken değeri verememesinden, PİP'nin Polonya'yı Sovyetleştirme politikası güttüğü yolunda yanlış bir izlenim yaratan, yani bugünkü koşullarda Polonya halkının her soydan düşmanlarının ve provokatörlerin değirmenine su akıtabilecek politik sapmalara düşmesinden korkuyoruz. Örneğin, Rada, Polonya hükümeti değilken, onun faaliyetlerini kararname olarak nitelemeye ne gerek vardı? Ülkede henüz Polonya ordusu diye bir şey yokken komutanlık oluşturmakla Polonya İşçi Partisi fazla aceleci davranmıyor mu?

Acele cevap verilmesini rica ederiz."

- İliçov aracılığıyla Mao Tsedun'a şu telgrafı çektim:

"Değerli Mao yoldaş!

İki telgrafınızı da aldım. Özellikle ikinci telgrafınız beni çok sevindirdi. Dostça eleştirilerimi gereken ciddiyetle dikkate alacağınızdan, partinin ve ortak davamızın çıkarları açısından zorunlu önlemleri alacağınızdan kuşkum yoktu. Almış olduğunuz önlemlerin ne gibi somut sonuçlar verdiğini bildirirseniz, Size çok minnettar olurum.

Kardeş selamlarımı sunarım. Kuvvetle elinizi sıkarım."

- **Dekanozov**'a şö[yle] bir yazı gönderdim:

"Gerekli araştırmayı yapıp acele bildirmeleri için sizin olanaklarınızla Sofya'ya talimat verilmesini çok rica ederim:

1) İşçi Partisi (komün[istler])'in bugünkü durumda aldığı politik konum nedir ve parti, özellikle Makedonya ve Trakya konularında olmak üzere, hangi somut sloganları yükseltmektedir.

2) İşçi Partisi ile Almanlara karşı tutum alan diğer parti ve örgütleri (çiftçiler, demokratlar, sosyal demokratlar, radikaller, halkçılar ve "Zvenocular") arasındaki karşılıklı ilişkiler nedir?

3) İşçi Partisi'nin dışında hangi parti ve gruplar Vatan Cephesi içinde yer alıyor ve bu örgütün merkezi ve yerel komiteleri var mı?

4) İşçi Partisi'nin hangi yönetici üyeleri tutuklu, hangileri tutuksuz ve parti adına konuşabilir?

5) Bulgaristan hakkında Pravda'da yayınlanan yazılar* geniş çapta dağıtılmış mıdır ve bunların ülkedeki etkisi nedir.

6) İş[çi] Partisi'nin etkinliği hangi somut faaliyetlerde (propaganda, basım, polit[ik] eylem, part[izan] operasyonları, Almanlara karşı sabotaj ve bozgunculuk) ifadesini bulmaktadır."

---

* Söz konusu olan, G. Dimitrov'un "Bulgaristan Nereye Gidiyor" başlıklı ve "Bulgaristan'da Kriz" konulu yazılarıdır.

26 Şubat 1944.

- SSCB'nin şimdiki Ulu[slararası] Çalışma Bürosu'na katılmasına karşı **muhtıramızı** redakte ettim ve mutabakat için **Şvernik**'e gönderdim.

- **Kolarov**'un İnoradio'daki Bulgarca konuşması bugün (ak[şam] saat 8.20'de) yayınlandı.

- Prof. **Burmin**, Prof. **Fronşteyn** ve Dr. **Mayorov** geldi.

Durumumu iyi buldular, ama henüz şehre yolculuk yapmamalıyım.

Prof. **Fronşteyn** bir tedavi yöntemi daha uyguladı.

27 Şubat 1944.

- Faşistlerin cezaevinden kurtulmamın ve Moskova'ya gelişimin (27 Şubat 34) **onuncu yılı!**

Bu nedenle Almanya, Fransa, İtalya, Yugoslavya, Çekoslovakya, Bulgaristan, İspanya, Macaristan, Romanya komünist partilerinden de olmak üzere, birçok yazılı ve başka tebrikler aldım.

- **Roza Yul[ievna]** villada tören düzenledi. Bize gelenler:

Manuilski ve karısı, **Erkoli** ve karısı, **Kuusinen** ve karısı, **Gotvald** ve karısı, **Kolarov** ve karısı, **Torez** ve karısı, **Pik, Florin, Rakoşi, Koplenig, Fürnberg, Fridrih, Viden, Çervenkov, Belov, Marek, Stepanov, Müler, İspanyol generaller: Modesto Lister, Kordon; Blagoeva, Artur, Elena Mihaylovna.**

Akşamı çok samimi bir ortamda geçirdik. Ben tebrik konuşmalarını irticalen yanıtladım. Yoldaşların ikna etmeye çalıştıklarına göre, **görevlerimizi irdeleyen bir program konuşması** ortaya çıktı.

28 Şubat 1944.

- Yal[nız] kalınacak bir ayaklanmaya ve partinin **iktidarı** tek b[aşına] ele geçirmesine yönelik yanlış bir politika izlemekten partiyi korumak için Sofya'ya (Fitin vasıtasıyla) partiye verilecek politik direktif gönderdim.

- **Valter**'e şu **şifreli telgrafı** çektim:

"Sofya'dan bildirildiğine göre, Bulgar part[izan] müfrezeleri için İngilizler Tito'ya silah ve mermi vermiş. Lütfen acele bildiriniz - bu doğru mu ve Tito vasıtasıyla Bulgar müfrezelerine belirli bir miktarda silah yardımı yapmak için herhangi bir imkan var mı. Olmasını, kuşkusuz, çok yararlı bulur ve isterdik."

- **Valter**'e ve **Georgiev**'e:

"Bulgaristan ile Yugoslavya arasında bir an önce kimi ilişkiler kurulması son derece önemlidir. Bu işi çok büyük bir ciddiyetle üstlenin ve aldığınız önlemler hakkında bizi sürekli bilgilendirin."

29 Şubat 1944.

- **Mao Tsedun**'a şö[yle] bir şifreli telgraf çektim:

"Komünist partisi ile Çan Kayşi arasındaki ilişkilerde herhangi bir ciddi değişiklik olup olmadığını ve eğer varsa, bu değişikliğin somutta ne olduğunu, lütfen, bildiriniz. Özel Bölge'deki durum, ordunuzun ve parti[zan] müfrezelerinin Japonlara karşı gerçekleştirdiği harekatlar ve komünist partisinin en önemli eylemleri hakkında bize her hafta ya da on günde bir defa kısa bilgi raporları veremez misiniz? Bugünkü karmaşık durumda bu çok yararlı olacaktır."

1 Mart 1944.

- **Manuilski ve Erkoli.** İtalyan komünistlerinin en yakın görevleri üstüne Erkoli'nin hazırladığı tasarıyı görüştük ve son kez redakte ettik.

- Cezayir'e hareket etmeden (4 Mart) önce kendisini bizzat kabul etmesi ricasıyla bu belgeyi V[yaçeslav] M[ihayloviç] Molotov'a akşam gönderdim.

- Tito'nun gıda vb. yardımı [yapılması] ricasına yazdığım şu yanıtı **Valter**'e gönderdim: "Olası en büyük yardımın yapılması kararı alındı. Bu yönde acil önlemler alınıyor."

- **Suharev** bütçe konusunda ve [SKP(b)] MK İdari İşler Dairesi'nin diğer sorunları hakkında.

- **Fitin** vasıtasıyla Sofya'ya ş[u] direktifi gönderdim:

"1. Sizden gelen sorular esasında edindiğimiz kanı şu ki, parti MK iktidarı tek başına ele geçirmek için tek başına bir ayaklanmaya yönelik rota izliyor. Bu doğruysa, bu rota son derece yanlış ve tehlikelerle doludur. Böyle bir rota, Vatan Cephesi'ndeki diğer politik gruplardan, Almanlara karşı olan öteki grup ve unsurlardan, aynı şekilde ordudan yalıtılmayı getirecek, bu da Alman işgalcilere ve onların Bulgar ajanlarına karşı halkı silahlı ayaklanmaya kaldırmak için yapılacak bütün denemeleri kaçınılmaz olarak boşa çıkaracaktır. Kaldı ki, bu rota, parti organı Rabotniçesko Delo gazetesinin 1943 yılında izlediği doğru politik çizgiye de ters düşmektedir. Ayaklanmaya başlamadan, yapılacak bütün diğer işlerin yanısıra, önce Almanlara karşı olan diğer örgütlerle, en azından Vatan Cephesi içindeki gruplarla ortak savaş için politik anlaşmaya varılmalıdır. Bu anlaşmanın açık politik amacı şu olmalıdır: Vatan Cephesi tarafından artık açıklanmış olan demokratik programı gerçekleştirmek için ulusal, demokratik, anti-faşist bir hükümet oluşturmak. Ordunun önemli bir bölümünün halk ayaklanmasına katılması, onun başarısı için son derece önemli koşuldur. Ordu katılmadan ve ordunun karşı çıkması durumunda Almanlar ve faşist hükümet ayaklanmayı tam bir bozguna uğratacaktır. Bir yandan halk yığınlarını bugün seferber edecek politik eylemleri gerçekleştirirken, öte yandan da, Almanlara ve faşist hükümete karşı partizan hareketini (sabotajlar, şaşırtma operasyonları vb.) güçlendirmek, halk ayaklanması için yapılması gereken hazırlıkların en önemli bölümünü oluşturmaktadır.

2. Bulgaristan güya Sovyetleştirilmek isteniyormuş gibi yanlış bir izlenim yaratan her adım ve eylemin bugünkü koşullarda yalnız her türden provokatörün ve Bulgar halkının düşmanlarının değirmenine su akıtacağı ve dolayısıyla bu gibi adım ve eylemlerden kaçınmak için elden geleni yapmak gerektiği gerçeğini de ciddiyetle dikkate almak şarttır.

3. Hristo Botev radyosunun izlediği ve D[imitrov]'un Pravda'daki yazısında legal şekilde dile getirilen politik rotaya göre hareket etmenizi ısrarla tavsiye ederiz.

4. Silahlanma konusuna gelince, olanaklı her yola başvurarak, özellikle de ordudan sadık adamların yardımıyla silahlarınızı her şeyden önce ülke içinden sağlamanız gerekiyor. Tito vasıtasıyla partizan müfrezeleri için silah ve üniforma alınması yalnız mümkün olmakla kalmayıp, aynı zamanda gereklidir de. Üstelik, İngilizler karşısında hiçbir politik ya da başka bir yükümlülük almadan.

5. Ne pahasına olursa olsun, Yugoslav yoldaşlarla bağlantı için güvenilir bir

kanal sağlamak amacıyla, bunu yapacak uygun adamlar göndermek de dahil, iyedi önlemler alınmalıdır. Bu bağlantı kanalının sağlanması için Yugoslavya tarafında çalışmakla görevlendirdiğimiz bir Bulgar yoldaş Tito'nun komuta merkezinde bulunmaktadır.

6. İşbu direktifi aldığımızı tasdik edin. MK'nin cevabını gönderin. Ayrıntılı bir rapor iletmenizi de bekliyoruz."

2 Mart 1944.

- **BKP D[ış] Bürosunun oturumu.** (Kolarov, Çervenkov, Marek, Belov.)

Dış Büro Sekreteri olarak Marek'in yapacağı işleri belirledik.

Ülkedeki durumu görüştük ve yakın dönem için politik faaliyetleri belirledik.

Maked[onya] konusundaki **konumumuzu** görüştük.

- Prof. Burmin, Prof. Fronşteyn ve Dr. Mayorov geldi. Durumumu iyice buldular.

3 Mart 1944.

- Tümg[eneral] **İliçov ve** tümgeneral **Bolşakov,** Yugoslavya ve Bulgaristan konusunda odama geldiler.

- **Manuilski, Torez, Erkoli** - Cezayir'deki Fransız yoldaşlar için hazırlanan direktifi (Erkoli teslim edecek!) ve Cezayir'e gitmesine Dö Gol'ün izin vermediği Torez'in durumunu görüştük.

- **Morozov** - Gönderilmesine izin verilen gıda ve diğer yardımların Yugoslavya'ya aktarılmasıyla ilgili bağlantı ve organizasyon sorunları hakkında.

- **Zor bir gün - Mitya'nın ölümünden bu yana 11 ay geçti!**

- Bu gece **Zinaida Orconikidze**'nin annesi ölmüş.

4 Mart 1944.*

- Dün gece, **Molotov**'un da hazır bulunduğu bir sırada **Stal[in] Erkoli**'yi kabul etmiş. "Şu aşamada kralın hemen [tahttan çekilmesi] istenmemeli; komünistler Badolio hükümetine katılabilir; başlıca çabalarını Almanlara karşı savaşta birliği sağlama ve güçlendirme üzerinde yoğunlaştırmalıdırlar." Bu rota izlenmeli, **arna Ruslara dayanmadan...**

- **Lyublin**'deki PİP il komitesine ve halk muhafızları komutanlığına çıkarılan zorluklar dolayısıyla **Kasman**'a (Polonya) ş[u] şifreli yazıyı gönderdim:

"Grubunuzun, partizan müfrezelerinin ve yönetiminin işlerine karışmadığını ve kendinizin parti[zan] savaşı örgütlemekle uğraşmadığınızı, tüm gerekli ihtiyat koşullarına uyarak, Lyublinli yoldaşlara anlatınız. Grubun özel görevi bulunduğunu, somut olarak bunun PİP ve halk muhafızlarına yardım olarak, Moskova'yla irtibat üssü ve noktası kurmak olduğunu da, işiniz açısından uygun ve tehlikesiz bir biçimde anlatınız. Görevlerini yerine getirebilmek için grubun gereği gibi silahlanmış koruma müfrezesine ihtiyacı vardır. Partinin il komitesi ve il komutanlığı, grubunuza her çeşit yardımda bulunmak zorundadır. Gönderilen yeni malları sizin müfreze ile Lyublin müfrezesi arasında paylaştırma görevini bizzat size veriyoruz. İşbu yazıyı aldığınızı onaylayın. Sonuçları bildirin."

- **Molotov** aradı - Erkoli ile yapılan konuşmaları bildirdi.

- Savaş ve İşçi Sınıfı dergisinin 5. sa-

* "3 Mart 1944" ve "4 Mart 1944" tarihlerinde ay Şubat olarak yanlış yazılmış.

yısında (ilk nüsha) yeralan yazıyı kontrol edip not ve düzeltmeler yapmam ricasıyla akşam geç vakit (Molotov'un verdiği görev üzerine) Baskakov* geldi. Yazının son bölümüne ş[u] paragrafı ekledim:

"Bu nedenle Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi, Britanya Sendikaları Genel Konseyi'ne başvurarak, dünya sendikalar konferansı düzenleme ve hazırlama çalışmalarını Britanya Sendikaları Genel Konseyi, Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi ve ABD Üretici Sendikaları Komitesi'nin birlikte yürütmelerini önerdi. Genel Konsey değişik ülkelerin sendika merkezlerine davetiyeler gönderdi diye bunun yapılması için artık geç olduğu yönündeki itirazları inandırıcı bulmuyoruz.

Konferansın başarılı olmasını sağlamak amacıyla sözü edilen sendika merkezlerinin bu konferansın hazırlık çalışmalarını birlikte yürütmeleri için bugün de geç değildir. Bu gibi önemli bir konuda biçimsel ve ikinci derecede sorunlar çözümleyici nitelikte olamaz. Bu, özellikle SSCB ve ABD sendikalarının konferans hazırlıklarına doğrudan katılmasının davanın çıkarları açısından zorunlu olduğu durumlarda daha da geçerlidir."

5 Mart 1944. Pazar.

- **Erkoli burada.** Stal[in] ile yaptığı görüşme hakkında bilgi veriyor:

İki kampın varolması (Badolio-kral ve antifaşist partiler) İtal[yan] halkını zayıf düşürüyor. Akdeniz'de zayıf bir İtalya olmasını isteyen İngilizler'in işine yarıyor. Eğer bu iki kamp arasındaki savaş bundan sonra da sürerse, bu durum İtalyan halkının yıkımına yol açacaktır.

İtal[yan] halkının çıkarları, İtalya'nın güçlü olmasını ve güçlü bir orduya sahip olmasını gerektiriyor.

Marksistlere göre biçim hiçbir zaman çözümleyici önemde değildir. Çözümleyici olan **içeriktir.** Kral, Musolini'den daha kötü değildir. Eğer kral Almanlara karşı çıkıyorsa, onun hemen [tahttan] çekilmesini istemenin anlamı yoktur. Almanya'da ve İspanya'da **kral yok**, ama Hitler ve Franko en ger[ici] kraldan daha iyi değildirler.

Komünistler Badolini hükümetine şunun için katılabilirler:

1) Almanlara karşı mücadeleyi güçlendirmek, ülkenin demokratikleşmesini gerçekleştirmek ve İtal[yan] halkının birliğini sağlamak.

2) En önemlisi - bağımsız, güçlü bir İtalya için Almanlara karşı savaşta İtal[yan] halkının birliğidir.

3) Ruslara dayanmadan böyle bir rota izlenmeli; İtal[ya]'nın bu yönde bir politika gütmesine Sovyetler Birliği'nin de itirazı olmayacağı, kuşkusuz, ima edilebilir.

4) Görünüşte İngilizlerle - dürüst ilişkiler.

- **Marek, Çervenkov ve Belov.** Bulgaristan'dan aldığımız **yeni** haberi bildirmek için kendilerini davet ettim.

- **Fran[sız] yoldaşlara** (Marti, Güyo** vb.) şu talimatları sözlü olarak iletmesi için **Erkoli**'ye görev verdim:

"Tavsiye edilir:

---

* Asıl metinde:"Baksakov".
** Asıl metinde:"Biyo".

l. Frans[a] Ulusal Kurtuluş Komitesi'ndeki politik rotasını uygularken, ikinci dereceli ve biçimsel sorunlarda kapışmalarla, yalnız (Jino'nun adaylığı konusunda vb. olduğu gibi) Dö Gol ile ilişkileri gerginleştiren ajitasyon politikasında ifadesini bulan çatışmalarla uğraşmasınlar, ama dikkat merkezine savaşın şu temel sorunlarını koysunlar:

a) Fran[sız] ordusu kurulmalı ve bu ordu Almanlara karşı savaş operasyonlarına aktif olarak katılmalıdır;

b) Devlet aygıtı ve askeri kurumlar Peten-Laval ajanlarından arındırılmalı;

c) Fransa'da çarpışan silahlı partizan gruplarına yardım edilmeli.

2. Fransa'nın gelecekteki anayasası konusunu tartışmanın hiç de zamanı değildir ve bu tamamen gereksizdir. Hitler ordusunun tam olarak yokedilmesi için her yola başvurmak gerektiği bugünkü koşullarda bu gibi tartışmalar soyut propagandacılığı öne çıkarmaktadır. Partinin Hitler Almanyası'nı tamamen bozguna uğratma savaşını anayasa hayalciliğiyle değiştirerek **göçmence** bir hava içinde parlamenter cücelik yoluna kaymasına izin verilmemeli.

3. Parti, ulusun istemlerini dile getiren ulusal öncü güç olarak, yalnız kendi sempatizan ve üyelerini değil, kararsız unsur ve gruplar da dahil olmak üzere, daha geniş yığınları da davasına inandırıp seferber edebilen devlet adamları partisi olarak hareket etmek zorundadır.

4. Bununla birlikte parti, Fransız Ulus[al] Kurtuluş Komitesi'nin politikasını, eski, ömrünü tamamlamış, son derece gerici bir rotaya yönlendirmek, böylece Peten-Laval'lerin değirmenine su akıtmaya çalışan unsurlara hiç ödün vermiyor.

5. Düşmana partiyi Moskova'nın ajanı olarak gösterme olanağı vermemek için, SSCB'yi savunmada parti fazla ileri gitmemeli. Tersine, Fransa ile SSCB arasındaki içten dostluğu, Fransa'nın dış politikası ve Fran[sız] halkının kalkınması için gerekli temellerden biri olarak göstermeli ve savunmalıdır.

6. Marti'ye uyarı - daha esnek davranmalı.

7. [Parti] Torez'in Cezayir'e dönmesi için savunucu tutum almalı.

6 Mart 1944.

- **Prof. Burmin, Prof. Fronşteyn, Dr. Mayorov** yanımdalar. Fronşteyn'in son prosedür uygulaması.

- Doktorların vardığı sonuç - **gelecek pazartesi** şehre gidebilir, ardından kendi kurumumda da (iş rejimine uyarak) çalışmaya başlayabilirim. Tanrıya şükürler olsun!...

- **Valter**'e, Vlahoviç'e SSCB'deki Yugos[lav] askeri birliğinin bayrağını Devr[imci] Ha[lk] Ordusu Kurmayı ve Yugosl[avya] Anti-faşist Veçe'si adına teslim etme yetkisi vermesini önerdim.

- **Babuşka** şehirden villaya geldi.

7 Mart 1944.

- **Manuilski, Baranov** ve **Suharev**, Morozov, Fridrih ve Fürnberg'in de katılımıyla, 1944 yılı bütçesini görüştük.

Polonya'da partizan kurmayı oluşturma sorununu ele aldık.

Dünya Send[ikalar] Konferansı düzenleme ve ayrıca SSCB sendikalarının bu konferansa katılımı konularında görüş alışverişinde bulunduk.

- **Braudır** ile **Fostır** arasındaki görüş ayrılıkları konusunda Fostır'dan (İliçov vasıtasıyla) şu şifreli telgraf geldi:

"Amerikan emperyalizmından kaynaklanan tehlikeye gereken büyük önemin verilmemesi hariç, Braudır'ın yaptığı Tahran'a yönelik genel değerlendirmeyi kabul ediyorum. Amerika ile ilgili kimi maddeleri, bu arada ya Ruzvelt'in bertaraf edilmesine ya da yardımın* azalmasına yol açacak olan seçimlerde cumhuriyetçilerle demokratların ortak aday göstermesi görüşüyle ilgili maddeyi kabul etmiyorum.

Amerikan büyük sermayesinin ABD'de gericiliği en alt düzeye indiren ilerici bir rol oynadığı değerlendirmesini kabul etmiyorum. Müteahhitlerin işletmelerini çalışır halde tutmak için işçilerin maaşlarını iki katına çıkaracakları varsayımını kabul etmiyorum. Dış ticarette düzenlemelerin tekelcilere bağlı olmasını kabul etmiyorum. Tekeller üzerinde denetimin, yalnız tekellerin razı olması durumunda uygulanmasını kabul etmiyorum. Büyük sanayicilerin ana sloganı olan işveren girişimciliğine özgürlük sloganının benimsenmesini kabul etmiyorum, çünkü böylece bu sosyal sigorta gereksinimini en alt düzeye indirecek, tekelleşme üzerindeki kontrolü, yığınsal işsizliğe karşı araç olarak hükümetin sosyal işler projesi üzerindeki denetimi asgariye düşürecektir.

Ulusal birliği ve savaştan sonra da sağduyulu grev politikası izlenmesini kabul ediyorum, ama grev örgütlememe yükümlülüğünün savaş sonrası dönemde de sürmesini kabul etmiyorum. Ne bugün ve ne de savaştan hemen sonra Amerika'nın önünde sosyalizm sorunu bulunmadığını kabul ediyorum, ama ben Sovyetler Birliği'nin sosyalizm derslerini görmezlikten gelemem. Görüşlerimin tam dökümünü hazırlıyorum. Tavsiyelerinizi kabul edeceğim."

- Van Min'den (Yanan) da ş[u] şifreli telgrafı aldım:

"Sayın G[eorgi] M[ihayloviç]! Aralık-Ocak günlerinde bana sizin iki telgrafınız verildi.

ÇKP'ne ve bana gösterdiğiniz ilgiden ötürü teşekkür ederim. Benim Mao Tsedun'a karşı tutumum daha önceleri olduğu gibi kalıyor, çünkü ben anti-Japon ulusal tek cephenin izlediği politikanın kimi konularında geçmişte aramızda varolan kişisel görüş ayrılıklarına ve parti içi yaşam sorunlarıyla ilgili olarak son yıllarda bana karşı yürütülen en ciddi kampanyaya karşın onu partinin önderi olarak tüm yüreğimle destekliyorum.

[Bir] yoldaş bana, onun bütün bu konularda size düzenli olarak bilgi verdiğini söyledi.

Ben sizi bu alanda nelerin ilgilendirdiğini ve hangi sorunların açıklık gerektirdiğini bilmiyorum.

Talimat verin lütfen, ben yanıt vereceğim. Son bir yıldır parti içinde, Mao Tsedun'un görüşleri ve eylemleri temel alınarak, partinin tüm tarihini yeni baştan değerlendirme kampanyası yürütülüyor.

O Çin Bolşevizminin ve Çinleştirilmiş Marksizm-Leninizm'in baş temsilcisi ilan ediliyor.

Partinin saygınlığını yükseltebileceğinizi ve Komintern'in artık olmadığı koşullarda bunun özellikle önemli olduğunu bildiğim için, ÇKP'nin ulusal proletarya partisi olduğunun vurgulandığı

* Almanya'ya karşı savaşta ABD'nin SSCB'ye yardımı.

ortamda ben bu kampanyayı tamamen destekliyorum.

Bu nedenle ben artık yazılı ve sözlü olarak Mao Tsedun'a ve MK'ne söyledim ki, **Lilisyancılığa** karşı savaş ve yeni anti-Japon ulusal tek cephe politikası, daha önce düşündüğüm gibi benim değil, Mao Tsedun'un başarısıdır.

Ben aynı zamanda tüm politik görüş ayrılıklarından vazgeçtiğimi de bildirdim.

Uzun yıllardır kızıma gösterdiğiniz esirgeme ve verdiğiniz terbiyeden ötürü size ve değerli Roza'ya candan teşekkür ederim.

Sevgili Mitya'nın ölümü nedeniyle içten taziyelerimi sunarım."

8 Mart 1944.

- Dün[ya] kadınlar günü.

- Polonya'dan gelen telgraflar hakkında **Molotov**'a bir haber gönderdim.

- Fostır'dan aldığımız telgrafla ilgili olarak **Braudır**'a çektiğiniz telgraf:

"Fostır'ın telgrafını aldım. Onun görüşlerini partideki yönetici yoldaşlardan kimlerin desteklediğini, lütfen bildiriniz. Sizin savunduğunuz kimi yeni teorik, politik ve taktik ilkeler beni bir ölçüde rahatsız ediyor. Değişen uluslararası duruma uyum sağlarken siz, sınıf savaşının teori ve pratiğini ve işçi sınıfının bağımsız politik partiye gereksinimini yadsıyacak kadar fazla ileriye gitmiyor musunuz. Bütün bunlar üzerinde tekrar düşünmenizi ve görüşlerinizi bildirmenizi rica ederim. İşbu [telgrafı] aldığınızı teyit ediniz."

- Yugos[lav] askeri birliğinin bayrağı ve and içme töreni hakkında Jukov (DGB) aradı.

- Yugoslavya'daki şifremizi (misyonun* yardımıyla) değiştirme konusunda İliçov ile anlaştık.

9 Mart 1944.

- Molotov'a şöy[le] bir not gönderdim:

"21 Mart 1944 tarihinde, **Kostyuşko**[184] ayaklanmasından bu yana 150 yıl geçmiş olacak. Kuşkusuz, İngiltere, ABD ve diğer ülkelerdeki Polonyalı gerici çevreler, bu tarihi, anti-Sovyet amaçlarla kullanmaya çalışacaklardır. Polonya gericilerinin bu kampanyasını felce uğratmak ve Sovyetler Birliği'nin Polonya halkına karşı dostça tutumunu göstermek için, Kostyuşko'nun yönettiği ayaklanmanın 150. yıldönümünü bizde de kutlamanın politik açıdan uygun olacağını düşünüyoruz. Polonya Komünistleri Merkez Bürosu'nun Kostyuşko ayaklanmasının 150. yıldönümü dolayısıyla aşağıda sıralanan etkinliklerin gerçekleştirilmesi ricasını biz bu nedenle destekliyoruz:

1. Polonya Komünistleri Mer[kez] Bürosu tarafından kaleme alınan ve Polonyalı sorumlu anti-faşist toplum adamlarının imzasını taşıyan birkaç yazının Sovyet basınında yayınlanması.

2. Slavlar Komitesi'nin bu yıldönümü dolayısıyla Polonyalı Yurtseverler Birliği ile birlikte bir tören düzenlemesi.

3. Polonyalı müzisyenlerin bir konserinin radyoda yayınlanması.

Söz konusu kampanya şu temel ilkelere dayanmalıdır:

Kostyuşko'nun savaştığı rejimi devirenler, Sovyet devletini kurmuş, bugün

* Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Ordusu Kurmayı'ndaki Sovyet Askeri Misyonu.

de yönetmekte olan, Polonya'nın gerçek dostu kişilerdir. Çarlık rejimine uşaklık edenlerin, o zamanlar Kostyuşko'ya, bugün de Polonya'ya ihanet edenlerin torunları şimdi mülteci hükümetinin koltuklarında oturmakta ve yürüttükleri anti-Sovyet kampanya ile Polonya'nın azılı düşmanına, Hitler faşizmine yardım etmektedir."

- **Bulg[aristan] Komünist Partisi D[ış] Bürosunun oturumu.** (Kolarov, Çervenkov, Marek ve Belov buradalar.)

Şu konularda belgeleri (direktifleri) gözden geçirip redakte ettik: 1) Partinin Vatan Cephesi'ndeki görevleri ve Alman karşıtı diğer grup ve unsurlarla ilişkileri hakkında; 2) Partiz[an] müfrezelerinin görevleri hakkında.

Aldığımız kararlar: 1) Bulgaristan ile bağlantı için Yugosla[vya] K[omünist] P[artisi] MK'ne bağlı bir merkez oluşturulacak; 2) Yönetici olarak **Marek**, yardımcısı olarak da **Vinarov** oraya gönderilecek; 3) Ge[rekli] telsiz-telgraf araçlarıyla birlikte iki vasıflı telsiz-telgrafçı da gönderilecek; 4) Part[inin] onlarca adamı Yugoslavya üzerinden Bulgaristan'a aktarılmak üzere eğitimden geçirilecek.

Bulg[arların] İnoradio, Ecne[bi] Diller Neşriyat Evi ve Slavlar Komitesi'ndeki çalışmalarını gözden geçirdik.

10 Mart 1944.

- **Fitin** eliyle Sofya'dan ş/u/ haberi aldım:

"**Karastoyanova*** bombardımandan sonra ülkede oluşan politik ve ekonomik durumla ilgili MK raporunu; örgütün durumu ve diğer partilerle ilişkileri hakkında bilgileri; yığınsal politik ve silahlı etkinlikler ve ayrıca çalışmalardaki yetersizlikler ve örgütteki kadrolar [hakkında] yazıları teslim etti. (Tüm bu malzemelerin içeriği parça parça Moskova'ya telsizle iletilecektir).

Kar[astoyanova] örgüte Sizinle doğrudan bağ kurmak için telsiz-telgraf cihazı sağlama sorununa /çözüm bulma/ işine hız verilmesini rica etti.

Kar[astoyanova] daha sonra, örgütün: ikinci cephe, uluslararası durum ve Türkiye ile ilişkiler konularında acele görüşünüze ihtiyacı olduğunu size bildirmemi rica etti. Bunlar onlara günlük çalışmalarında gerekliymiş. Çünkü ajitasyon ve propaganda işlerinde bu sorunlardan kaçınmak gerekiyormuş.

Kar[astoyanova] ayrıca, örgütün sizden, basında da olsa, Bulgaristan hakkında daha sık açıklamalarda bulunmanız ricasını da iletmemi rica etti."

- Prof. Burmin, Prof. Fronşteyn ve Dr. Mayorov yanımdalar. Fronşteyn'in yeni bir prosedür uygulaması. Gelecek hafta yeniden şehirde çalışmaya başlayabileceğim şeklindeki sonuçlarını yinelediler.

11 Mart 1944.

- **Manuilski ve Baranov burada.** Ulu[slararas] Enformasyon Şubesi'nin yapısına ve şube şefi ile iki yardımcısı arasında görev bölümüne ilişkin değişik önerileri görüştük.

- **Kostyuşko ayaklanmasının 150. yılıyla ilgili** öneri onaylandı. Manuilski ve Baranov'u öngördüğümüz girişimleri gerçekleştirmekle görevlendirdim.

12 Mart 1944, Pazar.

- **Vilko ve Lena** çocuklarla birlikte

* Bahis konusu olan, Georgitsa Aleksandrova Karastoyanova'dır.

bizde.

- Savaş ve İşçi Sınıfı dergisi için gönderilen yazıyı redakte ettim.

- **Sofya**'dan (Fitin aracılığıyla) şu iki haberi aldım:

I

"1. Ülke içinde silah sağlamak için elden geleni yapıyoruz; ancak bu iş henüz zor ve ağır gidiyor ve ihtiyaçlarımızın tümünü karşılamıyor.

Düşman iyi örgütlü ve silahlı olduğuna göre, burada silah bulmaktan başka, bizim en başta otomatik silahlara ihtiyacımız var.

2. Yugoslavya'dan yardımın hangi yolla yapılacağını ve bu yardımı almak için gizli konutlar ve parolanın kime verilmesi gerektiğini, lütfen bildiriniz.

3. Bulgar halkının yöneticisi olarak sizin adınızın propaganda edilmesinin bugünkü aşamada doğru olup olmayacağını bildiriniz? Şimdiye kadar biz sizden yalnız partinin yöneticisi olarak söz ediyorduk.

4. Filibe, Sofya, Şumnu, Gabrovo, Slivne ve Plevne şehirlerinde dolaysız çalışmaları yönetmek üzere bizim buradaki Genel Kurmay'a askeri uzmanlar gönderiniz.

5. Sizinle bağlantı için bize ayrıca çok acele iki telsiz cihazıyla bir şifre gönderiniz.

6. Vatan Cephesi'ne bizden Dramaliev ile Paşov girdi. Vatan Cephesi komitesinin yaptığı iş, birkaç bildirge yayınlamak ve halkın savaşını yerinde yönetmekten ibaretti.

7. Hristo Botev radyosu taşrada işitiliyor, Sofya'da parazitle bastırıldığı için zor işitiliyor. Yayınlar iyi etki yapıyor; en önemli haberleri örgütler kendi basınında yayınlıyor. Radyo yayınlarının verildiği frekanslar çoğaltılmalı ve vericinin gücü artırılmalı. [Saat] 23.30'daki yayın işitilmiyor. Bu saatte yapılan yayın durdurulabilir. Halk yığınlarının Alman işgalcilerine karşı başarılı savaş haberlerinin artırılması dileğimizdir.

Sizin ve Kolarov yoldaşın daha sıkça konuşmalar yapmanızı diliyoruz.

8. Mümkünse, oğlum Boris Petrov Lyubimov hakkında bilgi verin; 1938 yılında Tambov'da pilotmuş.

Petır."

II

"Partizan müfrezelerindeki insan sayısı hakkında bilgi veriyoruz:

Sofya ilinde Dupnitsa, Trın yöresi, Botevgrad ve İhtiman'da konuşlanmış, toplam 200 kişilik 3 müfreze var.

Filibe ilinde Srednogorie bölgesinde ve Rodoplarda konuşlanmış, toplam 800 kişilik 3 müfreze var.

Pazarcık ilinde Panagyurişte, Peştera ve Çepino bölgelerinde konuşlanmış, 150 kişilik 2 müfreze var.

Makedonya'da - Gorna Cumaya, Razlog ve Petriç bölgesinde bulunan 100 kişilik 1 müfreze var.

Slivne ilinde Burgaz, Slivne ve Yambol bölgelerinde konuşlanmış, 200 kişilik 3 müfreze var.

Stara Zagora ilinde Stara Zagora, Kazanlık ve Gılıbovo bölgesinde konuşlanmış, 50 kişilik 1 müfreze var.

Hasköy ilinde 20 kişilik 1 müfreze var - harekat bölgesi: Hasköy, Harmanlı, Kırcaali.

Gabrovo ilinde - Gabrovo, Sevlievo ve G[oma] Oryahovitsa bölgesinde konuşlanmış, 200 kişilik 2 müfreze var.

Plevne ilinde - 200 kişilik 3 müfreze

var; harekat bölgesi: Plevne, Loveç ve Çerven Bryag.

Şumnu ilinde - 180 kişilik 2 müfreze var; harekat bölgesi: Şumnu, Omurtag ve Tırgovişte.

Varna ilinde - 40 kişilik 2 müfreze var; harekat bölgesi - Varna, Dobriç ve Provadı.

Vratsa ilinde - 180 kişilik 2 müfreze var, harekat bölgesi Vratsa, Sogarina, Ferdinand*, Oryahovo, Vidin ve Lom.

Toplam 2 320 kişilik **26 müfreze** var. Sayısal bakımdan partizan müfrezeleri sürekli artıyor ve gelecekte büyük bir güce dönüşecek.

Partizan müfrezelerinde komünistler % 25 - 30, komsomolcular da o kadar, geri kalan % 30'u partisizler.

Yaş bakımından müfrezeleri esasta **gençler** oluşturuyor, bunların % 70 - 75'i fakir köylü, işçiler % 20 kadar, geri kalanlar - aydın kesimden.

Partizan müfrezelerinin örgütsel yapısı şöyledir: merkezde Genel Kurmay, ardından il, bölge ve müfreze kurmayları geliyor. Müfrezenin başında: komutan, komiser ve kurmay başkanı bulunuyor. Komutanlar ve komiserler (komünist) **hemşeriler** arasından atanıyor. Askeri kadroya büyük ihtiyacımız var.

Bu müfrezeler şunları yapıyor: Kimi yerleşim merkezlerini geçici olarak ele geçiriyor, toplantı, miting ve gösteriler düzenliyor, Almanlar ve hükümet için hazırlanan gıda ve başka ürünleri imha ediyor, polis ve diğer düşmanları silahsızlandırıyor ve yokediyor.

Demiryollarına ve Almanların kimi iletişim merkezlerine karşı birkaç kez bombalama operasyonu düzenlendi. Silahlı eylemleri sayesinde partizanlar tüm halk katmanları, özellikle köylüler arasında büyük sempati kazandı. - **Petrov.**"

13 Mart 1944.

- Birkaç günlüğüne şehre taşındık

- Belov ve Marek buraya geldi - **Bulgarların işleri hakkında.**

- Sofya'dan (MK) gelen Bulgaristan'[daki] durumla ilgili raporu aldım.

14 Mart 1944.

- Yeniden **şubede** işimin başında.

Herşey yoluna girecek - yeter ki, sağlığım beni yarı yolda bırakmasın...

- Yugoslavya ve Polonya ile bağlantılar, buraya adam ve malzeme aktarma konularında **Morozov**'u kabul ettim.

- **Manuilski** ile günlük sorunları görüştük.

- **Baranov** ile - Ukrayna'ya (Strokaç'ın partiz[an] kurmayına doğru) yolculuğu hakkında.

- Mol[otov]'a ve Mal[enkov]'a şubenin yabancı döviz bazındaki bütçesini gönderdim.

- **Çör[çıl]**'ın mareşal Tito'ya gönderdiği mektubun metni geldi:

"Karşılaştığınız güçlükleri tamamen anlıyor ve bunlar karşısındaki ruh halinizden ötürü sizi kutluyorum. Siz de benimkileri anlayışla karşıladığımız için size teşekkür ediyorum. Atmamız gereken ilk adım, irtibat subaylarımızı Draja Mihayloviç tehlikesi karşısında emniyetli yerlere geri çekmektir. Bu yönde emirler verildi, ancak yerine getirilmeleri için birkaç hafta gerekebilir. Bu süre içinde, hem de Yugoslavya halkının

* Bugünkü Montana şehri.

savaştan sonra kendi anayasasını özgürce kabul edebileceğini sürekli dikkate alarak, siz bana Kral Petır'ın Mihayloviç'ten ve diğer kötü akıl hocalarından kendini kurtarması durumunda kendisini savaş alanındaki yurttaşlarınıza katılmaya davet etme güvencesi veremez misiniz?

Hakkında doğru hüküm verebildiğim kadarıyla, bu genç adamın ortak düşmana karşı savaşan Yugoslavyalıların saflarında olmaktan daha büyük bir isteği yok. Ancak, sizin de anlayacağınız gibi, ben onu sizin destek ve işbirliğinize güvenebileceğini önceden bilmeden Miloşeviç'i düşürmeye, kendi hükümetini ortalıkta bırakmaya, Sırbistan ile tüm bağlantılarını kesmeye zorlayamam.

Ben Kral Petır'a bu sorunları benimle görüşmek için Londra'ya* dönmesini önerdim. Bu nedenle ben sizin isteklerinizi yumuşatmayı, böylece Yugoslavya'yı ortak düşmana karşı birleştirme işini başarmamızı ikimiz için mümkün kılmayı düşünmenizi diliyorum.

Kesin ve özel istemlerinizi tereddütsüz bana bildiriniz. Eğer bugün ben istediklerinizin tamamını yerine getiremiyorsam, biliniz ki, bu size ve ülkenize karşı iyi niyet eksikliğinden değildir.

Sizin telgrafınızı general Uilsın'a gönderiyorum ve onun elindeki güce göre size elden gelen askeri desteği sağlaması için sabırsızlanıyorum."

(Son paragrafta söz konusu olan, Tito'nun askeri misyon** vasıtasıyla ortaya koyduğu üç yardım isteğidir.)

- **Akşam** (gece saat ikiye kadar) **yine** [SKP(b)] **MK.'nde.**

- Şubenin ve ona bağlı yardımcı kuruluşların organi[zasyon] işlerini halletmek için **Krupin ve Suharev**'i çağırdım.

- **Baranov** şubenin çalışma düzeni ve personel sayısı hakkında rapor sundu.

- **Baskakov**, (V[yaçeslav] M[ihayloviç]'in verdiği görev üzerine) birçok konuda bilgi verdi.

15 Mart 1944.

- Yeni Yugoslavya uzmanı Moşetov'a işleriyle ilgili talimat verdim.

- Yugoslavya'ya hava ulaşımı ve adam aktarma konularında tuğgeneral **Kislenko**'yu kabul ettim. Raporunu dinledim ve bu alanda yürütülecek çalışmalar için somut talimatlar verdim.

- **Suharev ve Baranov** - sistemimizin bir bütün olarak iyi bir düzene sokulması sorunu ve ayrıca gereken ek araçlar konusunda.

- Yeni binek otomobiller ve kamyonlar verilmesi için V[yaçeslav] M[ihayloviç] Molotov'a bir öneri yolladım.

- **Kasman**'a Polonya'yla bağlantının iyileştirilmesiyle ilgili birkaç şifreli telgraf çektim:

- İran konsolosumuz **Sayganski**'yi kabul ettim (İran ve Irak'ın kimi sorunları hakkında bilgi verdi).

- Özel Hattan **Korneyçuk'u** (Kiev) arayarak, Vanda Vasilevska'yı 21 Mart günü Polonya mitingi için buraya göndermesini istedim.

16 Mart 1944.

- Pauker ve binbaşı Laslo, **Romen tü-**

---

* O sıralarda Kral Petır Kahire'de bulunuyor.

** Söz konusu olan, Yugoslavya Halk Kurtuluş Ordusu Kurmayındaki İngiliz askeri misyonudur.

menine yaptıkları ziyareti anlattılar. Tümende, öncelikle askeri harekatlara katılmak için eğitilmiş 11 bine yakın kişi var. En yakın zamanda tümen cepheye gidiyor. Tümendeki komünistler ile Rom[en] subayları arasında varolan kimi anlaşmazlıklar halledildi. Tümende* doğru politik çalışmalar yürütebilmek için neler yapmak gerektiğini anlattım.

- **BKP D[ış] Bürosunun oturumu** (Kol[arov], Mar[ek], Çerv[enkov], Belov).

Kimi günlük işleri ve ayrıca [BKP] MK'nin Sofya'dan gelen raporunu görüştük. MK'ne gerekli direktifler konusunda anlaştık.

- **Baskakov** geldi. İşiyle ilgili bilgi verdi. Supres hakkındaki öneriyle ilgili eleştiri notları.

17 Mart 1944.

- **Vaynberger ve Geryo** Macarların Kiev'de, **Strokaç**'ın (part[izan]) kurmayında yaptığı işler hakkında rapor verdi. Strokaç'ın kanalıyla Polonya, Romanya ve Macaristan ile bağlantı kurmak, buralara eleman aktarmak ve propaganda yapmak için iyi olanaklar bulunduğu anlaşıldı.

- **Glaubauf ve Sorkin** (Supres). Telgraf ajansının işlerini iyileştirmek ve genişletmek için onlara bir dizi yeni önlem önerdim.

- Man[uilski] ve Baranov ile birlikte **Molotov**'un makamında. Polonya için part[izan] kurmayı sorununu ve Polonyalılar kolordusundaki komünistlerin durumunu vb. konuları görüştük.

- **Mol[otov]**'a ve **Dekanozov**'a Irak'taki politik durum hakkında bir rapor ile İran Halk Partisi MK raporunu gönderdim.

18 Mart 1944.

- Kabul ettiklerim:

• Yarbay **Kazimirski** (Polonya'daki işleri hakkında);

• Moşetov - (Yugoslavya uzmanı);

• Puhlov - (Polonya uzmanı);

• Maslennikov - (Enstitü 205 Müdürü olmaya aday);

• Badalyan - (muhtemel Latin Amer[ika] ülkeleri uzmanı);

- İzabela **Romar** (Krasnoarmeets Redaksiyonu Soru[mlu] Sekreteri) - dergiye (1 Mayıs sayısı için) bir yazı rica ediyor.

- **Tuğgeneral Kislenko ve Morozov** Yugoslavya'ya malzeme aktarma işleri hakkında.

- **Manuilski ve Baranov** - sendika heyetimizin ulus[lararası] sen[dika] konfer[ansı] için yaptığı hazırlıklar hakkında.

- Gelen belgeler:

1) Sofya - MK'nden yeni rapor;

2) Gönderdiğim yazılı sorulara yanıtlar;

3) MK'nin bileşimi hakkında yazı ve topl[ama] kamplarından serbest bırakılanların listesi.

19 Mart 1944. Pazar.

- Meşçerino'da çalıştım.

20 Mart 1944.

- Komplikasyon tehlikesiyle **grip** oldum.

- Prof. Burmin, Prof. Fronşteyn, Dr. Mayorov - birkaç gün için hastaneye

---

* Alman ordusuna karşı askeri harekatlara katılmak üzere Romen komünistleri ve Romen savaş tutsaklarının Sovyet topraklarında oluşturduğu tümendir.

kaldırılmamı kesinlikle istiyorlar.

21 Mart 1944.

- **Yine** Kremlin Hastanesi'nde.

Tam bir felaket!

Ateş 39,3 derece!

25 Mart 1944.

- Marek, Çervenkov, Belov - Bulgaristan işleri (yeni haberleri bildirdim).

27 Mart 1944.

- Marek, Kolarov - Bulgaristan'ın Almanlarca işgal edilmesi tehlikesiyle ilgili [BKP] MK direktifini son kez redakte ettik.

29 Mart 1944.

- **Suharev** İdari İşler Dairesi'nin sorunları hakkında.

31 Mart 1944.

- **Manuilski** - günlük işler hakkında bilgi verdi.

- Bogomolov'un Napoli'den telgrafı:

Erkoli oraya ulaşmış ve çalışmaya başlamış. Tedeski ve Reale ile birlikte 28 Mart günü Bogomolov'u ziyaret etmiş.

11 Nisan 1944.

- **İliçov** vasıtasıyla **Mao Tsedun**'dan şöy[le] bir telgraf aldım:

"Sayın Dimitrov yoldaş!

26 Şubat tarihli telgrafınızı aldım. Çok sevindim.

İşbu telgrafta ÇKP ile Gomindan arasındaki ilişkilerin son dönemdeki durumunu anlatacağım:

1. Kominternin dağıtılmasından yararlanan Gomindan, geçen yılın Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında Çin Komün[ist] Partisi'nin dağıtılması için geniş çapta bir kampanya başlattı.

Bunun yanısıra o, sınır bölgelerine büyük askeri güç yığmaya girişerek, Özel Bölge'yi tehdit ediyor.

O zamanlar Çan Kayşi bütün bu girişimlerinin kaçınılmazlıkla ÇKP içinde bölünmeye yolaçacağını düşünüyordu. Oysa bunun sonucunda partimiz birleşip güçlendi.

ÇKP'nin dağıtılması için yürüttüğü kampanya karşısında olduğu gibi, askeri tehditleri karşısında da biz kesin bir tutum aldık.

Bizim bu tutumumuz Gomindan'ı geçen yılın Eylül ayında yapılan 11. Plenumunda aldığı kararla, ÇKP ile Gomindan arasındaki tüm sorunların politik yoldan çözülebileceğini belirtmek zorunda bıraktı.

Bunun üzerine biz bir bildirge yayınlayarak, Gomindan'ın 11. Plenumunda yapılan bu açıklamayı selamladık.

2. Geçen yılın Aralık ayında, Kahire'deki toplantıda Ruzvelt, Çan Kayşi'ye Gomindan ile ÇKP arasında birliğin korunması ve aralarında silahlı bir çatışmaya izin verilmemesi gerektiği görüşünü dile getirmiş.

Geçen yılın Ağustos ayından Aralık ayına kadar SSCB ve Amerikan basınında, esasta ÇKP ile Gomindan arasında bölünme ve silahlı çatışmaya karşı bir dizi yazı yayımlandı.

Bir bütün olarak bunlar bize büyük yardımda bulundu.

3. Geçen yılın Aralık ayında, Çuntsin'deki temsilcimiz Dun Biu ile bir sohbet sırasında **Çan Kayşi,** Yanan'dan bir temsilcimizin kendisiyle buluşup görüşmelerde bulunmak üzere Çuntsin'e gönderilmesini istemiş.

4. Bu yılın Ocak ayında Çan Kayşi, Hu Tzunan'a Özel Bölge etrafındaki gerginliği yumuşatmasını emretmiş. Hu Tzunan bu [emri] yerine getirmek üze-

re, emrindeki ordu birliklerine Özel Bölge'ye karşı silahlı saldırı hazırlıklarını durdurma emri vermiş. Yine onun bir emriyle, savaş yeteneği en yüksek olan 4 piyade tümeni Özel Bölge sınırlarından geri çekilmiş, onun yerine daha düşük savaş yeteneğine sahip, ikinci derecede 4 piyade tümeni gönderilmiştir.

5. Biz Özel Bölge hükümeti temsilcisi **Lin Botsyuy**'u Çan Kayşi ile görüşmelerde bulunmak üzere Çuntsin'e gönderme kararı aldık. Çan Kayşi bunu selamlamış. Nisan ayının başında Lin Botsyuy gidiyor.

6. Çuntsin'de bir basın toplantısında yabancı muhabirler Gomindan temsilcisine Özel Bölge, IV-üncü DHO (Devrimci Halk Ordusu) ile ilgili: Bunların durumu, Gomindan'ın bunlara karşı tutumu vb. hakkında birçok soru yöneltiyor.

Şubat ayında bir grup yabancı muhabir **Özel Bölge**'ye gitmelerine izin vermesi ricasıyla Çan Kayşi'ye bir mektup göndermiş. Bu mektuptan hiç de memnun olmamakla birlikte Çan Kayşi bu yolculuğa izin vermek zorunda kalmış. Ama aynı zamanda bu muhabirlerle birlikte Özel Bölge'ye kendi adamlarından bir grubun da gönderilmesini emretmiş.

Bu araştırmacı gazeteciler grubunda Amerika, İngiltere, Kanada ve Avustralya'dan olmak üzere, toplam 10 temsilci bulunuyor.

Biz de kendi açımızdan bu grubun gelecek olmasını selamlıyoruz. Yanan'a onlar Nisan ayının başlarına doğru varacak.

7. Ruzvelt 8. DHO'nun durumunu öğrenmek için bir askeri temsilcisini Özel Bölge'ye görevli olarak göndermek istediğini söylemiş.

Anlaşılan, böyle bir sorunla karşı karşıya getirilmekten Çan Kayşi hiç de memnun değil. Bu sorun şimdilik açıkta, çözümsüz kalıyor.

8. Geçen yıl askeri harekatlar alanında Gomindan Japonlara karşı yalnız iki büyük operasyon gerçekleştirdi: Birincisi İçan bölgesinde, ikincisi de Çande yöresinde.

Ama bunlar bile, saldırıya ilk geçen Japonlar tarafından Gomindan ordusuna dayatılmış operasyonlardı.

Gomind[an] ordusunun savaş yeteneği her geçen gün daha da zayıflıyor. Gomindan ordusunun bu pasif tutumu karşısında Amerika memnuniyetsizliğini belirtiyor.

ÇKP'nin silahlı kuvvetleri Çin'deki tüm Japon ordusunun % 58'ini ve kukla rejim* birliklerinin % 90'ını üzerine çekmiş bulunuyor.

Bu durum karşısında, Amerika, bizim silahlı kuvvetlerimizi karşı taarruz sırasında Japon ordusuna darbe vurmak için kullanmak istiyor.

9. Biz de kendi payımıza, Amerikan hükümetinin ÇKP ile Gomindan arasındaki ilişkilerin olumlu çözüme kavuşturulması için çaba harcamasını çok istiyoruz.

Biz aynı zamanda, Amerika'nın bize çok büyük ihtiyaç duyduğumuz silah ve mühimmat yardımında bulunmasını çok istiyoruz.

Eğer bir olanağı varsa, lütfen, bunu Braudır'a bildirin ve bu bakımdan bize yardımcı olmasını rica edin. Çin, Japon-

* Söz konusu olan, Japonların 1937 yılında kurduğu Mancou-Go devletinin ordusudur.

ya'yı hedef alan karşı taarruza geçilmesini umut ediyor.

23 Mart 1944. Mao Tsedun."

- **Nisan ayının ilk günlerinde**, hastanede, değişik konularda kabul ettiğim kişiler:

Baranov, Baskakov, Suharev, Çervenkov, Rakoşi, Kolarov. (özel görevle Polonya'ya göndereceğimiz gruptan) **Lukovski** ve **Zyablov.**

11 Nisan 1944.

- **Dolores ve Blagoeva** - İspanyolların sorunları, özel olarak **Ernandes**'in Meksika'daki davranışı hakkında.

12 Nisan 1944.

- **Fitin** vasıtasıyla Meksika'daki Uribe, Mihe ve Anton'a, Ernandes ile ayrışmadan kaçınmaları, görüş ayrılıklarının özünü bildirmeleri vb. anlamında bir direktif gönderdim.

15 Nisan 1944.

- Konsültasyon, yataktan kalkmama ve odalarda hareket etmeme izin verdi. Tanrıya şükürler olsun! İşler iyileşmeye doğru gidiyor.

Bir ay yatakta kaldıktan sonra ilk kez küvet banyosu yaptım...

- Vlasov ile birlikte **Yugoslavya askeri misyon üyesi Milovan Cilas**'ı kabul ettim. [Cilas] **Tito**'nun **bana özel** bir mektubunu ve illegal olarak Sırpça basılan ve şu özel ithafın yazılı olduğu SKP(b) Tarihi kitabının (deri kılıf içinde) bir nüshasını verdi:

"Davası ve tutumuyla halkımızı Alman faşizmine karşı savaşa esinlendiren K[omünist] E[nternasyonal] Sekreteri - **Georgi Dimitrov** yoldaşa.

Bu eserini işgal altındaki Belgrad'dan illegal çalışan aktivistler gönderiyor - 1942."*

- **Cilas** Yugosl[avya] K[omünist] Partisi'nde ve halk kurt[uluş] ordusundaki durum hakkında bilgi verdi ve ayrıca Yunanistan ile Arnavutluk'taki partiler ve parti[zan] hareketleriyle ilgili belirli bilgilerin dökümünü yaptı.

- Ordumuzun **Kırım'ı kurtarmaya**, güney ve güneybatıya yönelik akınları hızla ilerliyor! Simferopol ve Ternopol ele geçirildi!.

16 Nisan 1944.

- **Stalin'e (ve Molotov'a)** şöyle bir mektup gönderdim:

"**Korneev** yoldaşın (Yugosl[avyadaki] Sov[yet] misyonu şefi) 13 Nisan 1944 tarihli telgrafıyla ilgili olarak aşağıdaki açıklamanın dikkate alınmasını rica ederim:

Veçe'nin ve Ulusal Komite'nin üye listeleri Valter yoldaş tarafından bize anti-faşist Veçe'nin birleşiminden önce henüz verilmemiş olduğundan, o bizim bu konudaki [görüşümüzü] ya da Vlahov'un adaylığının geri çekilmesi isteğimizi almış olamaz.

Makedonya temsilcileri olarak Vlahov'un Veçe Başkanlık Divanı üyesi olarak ve Tomov'un da - Veçe üyesi olarak Veçe'ye seçilmiş olduğu öğrenildiğinde, Bulg[aristan] Kom[ünist] Partisi adına ben Valter yoldaşın dikkatini şunlar üzerine çektim ki, Vlahov ve Tomov, Bulg[aristan] Kom[ünist] Partisi üyesi olmaları nedeniyle Bulgaristan'da Bulgar komünisti olarak bilinen kişilerdir; Vlahov uzun yıllar boyunca [Bulgar] devletinin memurluğunu yapmış, To-

* Son cümle Sırpçadan çeviridir.

mov ise parlamentoda Bulgaristan Kom[ünist] Partisi'nden milletvekili olmuş, üstelik her ikisinin de çoktandır Makedonya'yla hiçbir ilişkisi kalmamış olup dışarıda mülteci yaşamı sürdürmektedirler ve bu yüzden Yugoslavya Veçe'sinde bulunmaları politik açıdan amaca uygun değildir. Ben kendisine, eğer olanak varsa, [bu] talihsiz adımı hiç belli etmeden, sessizce iptal etmesini istedim.

Bundan bir süre önce, Korneev yoldaşın Veçe üyeleriyle ilgili haberinde Vlahov'un Veçe Başkan Yardımcısı olarak yeraldığını görünce ben Valter yoldaşa Vlahov'un Veçe'den çıkarılması için verdiği teminatı hatırlattım ve Vlahov'un Başkanlık Divanı'na katılımının gerçekte nasıl olduğunu sordum.

2. Makedonya konusuna gelince, Bulgaristan Kom[ünist] Partisi şu tutumu almakta ve şimdiye kadar izlemektedir:

a) Komünist Partisi, Makedonya'nın zorla Bulgaristan'a ilhak ettirilmesine ve Makedonya'nın Bulgar ve Alman ordularınca işgal edilmesine karşıdır;

b) Komünist Partisi, Yugoslavya'ya ve [Yugoslavya] Halk Kurtuluş Ordusu'na karşı her çeşit düşmanca eylemlere son verilmesinden ve Yugoslavya'daki işgalci Bulgar kolordusunun geri çekilmesinden yanadır, bu kolordu birlikleri Yugoslavya topraklarında kaldıkça ise onlar Alman işgalcilerine karşı Yugoslavya halk kurtuluş ordusu kuvvetleriyle birlikte savaşmak zorundadır;

c) Komünist Partisi'nin görüşüne göre, Makedonya'nın geleceği sorununa doğru çözüm bulmak, ancak Bulgaristan ile Yugoslavya arasında varılacak kardeşçe bir uzlaşmaya dayalı olarak, Makedonya nüfusunun iradesi ve çıkarları dikkate alınarak ve Sovyetler Birliği'nin desteğiyle olanaklıdır, ama bunun da önkoşulu, Bulgaristan'ın Hitler Almanyası'ndan koparak Alman işgalcilerinin Balkanlardan atılması için Yugoslavya ile birlikte savaşmasıdır.

Bu tutumu ben Pravda'da yayınlanan yazımda da dile getirdim. Bulgar yoldaşlara verdiğim ve ülkede uygulanmakta olan ilgili direktifler de hep bu anlamdaydı.

Valter yo[ldaş], doğaldır ki, Kolarov yoldaş hakkında boşuna kuşku duyuyor. Çünkü Bulgar komünist partisiyle irtibatı o değil, bizzat ben gerçekleştiriyorum ve benden başka hiç kimse partiye öğüt veya direktif vermiyor.

3) Ben şahsen Valter yoldaşın şu görüşünü tamamen paylaşıyorum: Bugünkü durumda komünistlerin kendi ülkelerinin gelecekteki sınır ve topraklarıyla ilgili konularda aralarında tartışma içine girmesi kesinlikle kabul edilemez ve komünistler Alman işgalcilerine karşı birlikte savaşmalarını sağlayacak ortak bir rota izlemek durumundadır.

4) Savaştan sonra Makedonya'nın durumunun ne olacağını şimdiden kesin olarak söylemek mümkün olmasa gerek ve ben bunu yapmayı göze alamam. Herşey bugün henüz bilinmeyen birçok etmene bağlı olacaktır.

Bana göre, Balkanlar ve Sovyetler Birliği için en iyi yol, Bulgarlar, Sırplar, Hırvatlar, Slovenler, Karadağlılar ve Makedonlardan oluşacak hak eşitliği temeline dayalı bir Güney Slavlar federasyonu kurmak olacaktır. Bu federasyon içinde Makedonya ulusal özgürlüğüne ve devletine kavuşabilir ve Balkan dev-

letleri arasında kavga konusu olmaktan kurtulabilir.

Ancak, bunu açıkça söylemek, daha şimdiden böyle bir sloganın propagandasını yapmak, bana göre, acelecilik ve hatta zararlı olur."

- Ordu birliklerimiz Kırım'da **Yalta**'yı ele geçirdi!

17 Nisan 1944.

- **Hruşçov**'a şöyle bir telg[raf] çektim:

"Ellinci yaş gününüz dolayısıyla en içten ve dostça tebriklerimi, lütfen, kabul buyurunuz. Kuvvetle elinizi sıkarım. Size tüm yüreğimle sağlık diler, sosyalist yurdumuz yararına ve büyük Lenin-Stalin davasının tam zaferi uğrundaki parti çalışmalarınızda ve devlet işlerinizde yeni başarı dileklerimi sunarım."

- **Morozov** rapor vermek için geldi. Yapması gereken işler hakkında, bu arada Yugoslavya, Polonya, Romanya ve Bulgaristan konularında kendisine talimat verdim.

- General **Vatutin**'in Kiev'de cenaze töreni!

18 Nisan 1944.

- Hastanedeki tedavim, anlaşılan, yakında bitecek.

- Profesörler duruma iyimser bakıyor, ama çok dikkatli olmam ve birkaç gün daha hastanede kalmam için ısrar ediyor.

- Film izledik.

19 Nisan 1944.

- **Manuilski** buradaydı. İşlerimizin gidişatı hakkında bilgi verdi. Korneev'in telgrafıyla ilgili olarak Tito'ya, yaklaşık şu anlamda yanıt verildiğini bildirdi.

1. Vlah[ov] konusu burada tartışılmadı, bu sorunu uygun gördüğünüz şekilde çözünüz.

2. Yugosl[avya]'ya ilişkin tüm politik sorunlar **Alekseev*** vasıtasıyla düzenlenecek.

3. Bulgaristan bize gerçekten çok kötülük yaptı, ama savaştan çekilirse, onu müttefik olarak görmek isteriz.

4. Makedonya sorunu bizim burada görüşülecek. Bu sorunun savaştan sonra çözümünde Yugoslavya'ya karşı en iyi niyetli tutumu alacağız.

- **Baranov** ve **Morozov** Polonya'yla ilgili işler hakkında. PİP MK'ne, Lyublin İl Komitesi'ne, Kasman'a telgraf metinleri hazırladık.

- Kasman'a (Polonya) gönderdiğim, ama daha sonra Avusturya'ya gitmek zorunda kalan **Avusturyalı telsiz-telgrafçıyı** kabul ettim.

- **Kuusinen** geldi. Rayştag'ın kundaklanması ve Laypsig davası hakkında **Viden**'in yazdığı kitap** ile ilgili notlarını gözden geçirdik.

20 Nisan 1944.

- Konsültasyon - hastanede kalmam gerekiyor.

21 Nisan 1944.

- [BKP] D[ış] Büro oturumu (Kolarov, Çervenkov, Belov, Marek).

- Bulgaristan'daki durumu anlatması için **Lavrişçev**'i davet ettik.

Ayrıntılı bilgi verdi.

Vardığı sonuçlar şöyle:

1) Hükümet Almanya'dan kopmak is-

---

* V. M. Molotov.

** Ernst Fişer - Ateşle Verilen İşaret.

tiyor, ama sarsıntılar olmasından endişeleniyor, özellikle de halk hareketinden korkuyor.

2) Ayrılma işini iktidardakiler kendileri açısından uygun bir an geldiği zaman gerçekleştirmek istiyor

3) Hükümet şimdilik Almanlarla işbirliği yapmaya devam edecek ve bekleme durumuna geçecek.

4) Burjuva muhalefet pek aktif değil ve ürkek, o da Almanlara karşı halk hareketinin güçlenmesinden korkuyor.

5) Vatan Cephesi halk arasındaki etkisini artırıyor ve giderek daha aktif duruma geçiyor.

6) [Bulgaristan] İş[çi] Partisi (komünistler) büyük saygınlığa sahip.

22 Nisan 1944.

- **Morozov** - bağlantılarla ilgili sorunlar hakkında.

- **Nikolaev** - şifre bölümüyle ilgili sorunlar hakkında.

- **Vlahov** - Makedonya konusunda. Ayrıntılı şekilde anlattım:

"Makedon ulusu" ya da **Makedonya nüfusu!** (Bulgarlar, Mak[edonlar] Slavlar, Yunanlar, Sırplar).

"Makedon **ulusal** bilinci?" (**Nerede** ve **nasıl** ifadesini buluyor?)

Makedonya **ayrı** devlet olarak varolabilir mi?

Güney Slavlar Federasyonu (Bulgar, Sırp, Hırvat, Karadağlı, Sloven ve Makedonlar'ın).

Bu federasyon içinde Maked[onya], etnogr[afik] bir karışım olmasına rağmen, özgürlüğüne ve devletine kavuşabilir.

23 Nisan 1944.

...*

24 Nisan 1944.

- **Molotov**, Bulgaristan yollarının Almanlar tarafından Sov[yetler] Birliği'ne karşı kullanılmasına son vermesi için Sov[yet] hü[kümetinin] Bulgaristan'a karşı sert girişimde bulunduğunu bildirdi.

...**

- **Bulg[ar] hü[kümetinin] yarın cevap vermesi bekleniyor.** Mol[otov]: "Siz ne düşünüyorsunuz?" Ben: "İyice bastırmak lazım!", [Molotov]: "Doğru".

26 Nisan 1944.

- Konsültasyon: Profesörler: Burmin, Terebinski, Oçkin, Fronşteyn, Busalov, Dr. Mayorov, Yaşenkin.

Görüşmeleri üç saat sürdü!

Sonuç: Safra kesesindeki ilti[hap] süreci sönmemiş. Uzun süre tedavi gerekecek. Yatakta rejim uygulaması yakın gelecekte de devam edecek...

27 Nisan 1944.

- **Manuilski** yanımda. Günlük işler hakkında bilgi verdi. Gelecekteki işlerle ilgili görüş birliğine vardık.

28 Nisan 1944.

- Morozov bağlantılar konusunda. Özellikle Fransa'da Düklo ve Raymon ile bağlantının güçlendirilmesi, Yunanistan ile bağ kurulması ve Marek'in Bulgar grubunun uçakla Yugoslavya'ya güvenle aktarılmasının sağlanması konularında olmak üzere, kendisine birçok yeni talimat verdim.

29 Nisan 1944.

- Bul[gar] Dı[ş] **Bürosu**'nun oturumu

---

* Bu tarihte not yazılmamış.

** Buraya önce 25 Nisan 1944 tarihi yazılmış, ama sonra üzeri çizilmiş.

(Kolarov, Marek, Belov, Çervenkov).

Cilas'tan Yugoslavya Komü[nist] P[artisi]'nin örgütsel yapısı ve Alman işgalcilerine karşı ulus[al] kurtu[luş] savaşı koşullarındaki çalışma yöntem ve biçimleri hakkında bilgi vermesini rica ettik.

Cilas Bul[gar] komünistleri için çok ilginç ve yararlı şeyler anlattı.

30 Nisan 1944.

- Dolores ve Blagoeva burada.

Ernandes'in Meksika'daki durumuyla ilgili yeni haberi Dolores'e bildirdim.

Dolores, Lister ve Modesto'nun adına şu şifreli telgrafı çekme konusunda anlaştık:

"Uribe, Mihe ve Anton'a (Ernandes'e de duyurulsun).

1. Ernandes ile ilgili haberinizi aldık.

2. Ernandes'in daha Moskova'dan hareket etmeden önce parti yönetimine karşı aldığı dürüst olmayan tutumu hakkında son zamanlarda güvenilir bilgi edinmiş olmakla birlikte biz onun bu tutumunu Meksika'da daha açık belli etmiş olabileceğini tahmin etmeye hazır olsak bile, yine de, parti* MK, sorunu kesin çözüm getirinceye kadar, her yola başvurarak, bu anlaşmazlığı derinleştirmekten kaçınılmasını ısrarla tavsiye ediyoruz. Bugün partinin büyük ihtiyaç duyduğu birliğine zarar verebilecek her çeşit açıklama ve hareketlerden vazgeçmesi yönünde Ernandes'i etkilemek ve kendisine bu konuda yardımcı olmak için elden geleni yapmanız gerekiyor.

3. Bugünkü durumda Mihe'nin buraya gelmesini uygun bulmuyoruz."

1 Mayıs 1944.

- Anayurt Savaşı koşullarında üçüncü Bir Mayıs.

Stalin'in dikkate değer emirnamesi!

SSCB'nin büyük şehirlerinde top atışları.

(Gösteri ve resmi geçit yapılmadan!)

- Çervenkov geldi. Bulgarların sorunlarını görüştük.

2 Mayıs 1944.

- Dolores'i ve İspanyol generallerimiz **Lister** ve **Modesto**'yu, Blagoeva ile birlikte kabul ettim.

Uzun süre konuştuk. İsp[anya] Kom[ünist] Partisi yönetiminin savaş zamanındaki yapısı hakkında kendilerine talimat verdim: partilerinin iç[eride] yönetimi, Moskova'da MK Bürosu, Meksika'da MK Bürosu olması onlar için şimdi zorunlu.

3 Mayıs 1944.

- Ayın üçüncü günü Rozi ile benim için her zaman ağır bir gün - Mitya'nın ölüm günü!**"

- Mitya'nın mezarına anıt taşını koyma konusunda **İgnatoşvili**'yi çağırdım.

Elden geleni yapmaya söz verdi.

4 Mayıs 1944.

- Morozov Enstitü 100'deki (irtibat) çalışmalar konusunda.

5 Mayıs 1944.

- Manuilski ve **Torez, Torez**'in sorunu hakkında (Dö Gol Fran[sız] ordusundan asker kaçağı saydığı için[185] kendisini Cezayir'e bırakmıyor).

---

* Söz konusu olan, İspanya Komünist Partisi'dir.

** Ağır hastalığı yüzünden G. Dimitrov 2 Nisan 1944 ile 10 Nisan 1944 tarihleri arasında günlüğüne hiçbir not yazmıyor. Mitya'nın ölüm yıldönümü - 3 Nisan ile ilgili bir kayıt da yok. 3 Mayıs tarihli not, Dimitrov'un yaşamındaki bu en ağır olaya, acı bir dönüşüdür.

Torez'e şunu önerdim:

1. Aslı Dö Gol'e, birer kopya da Ul[usal] Komite'ye* gönderilmek üzere bir telgraf metni hazırlasın.

2. Torez'in kaçak olduğu efsanesinin içyüzünü açığa çıkarmak için Cezayir'deki [FKP] MK Bürosu'na bir mektup yazsın.

3. Sov[yet] İroradio'sunun Fransa'ya yönelik [yayınlarında] sürekli konuşmalar yapsın.

4. Fransa'ya olası illegal geçişi konusunu araştırsın.

6 Mayıs 1944.

Marek ve Belov - Marek grubunun Yugoslavya'da üstleneceği görevleri, ve ayrıca, grubun oraya geçiş hazırlıklarını görüştük.

6 Mayıs 1944.**

- Partizan hareketi hakkında toplu belgeleri, verdiğim olumlu not ile birlikte, Ponomaryov'a (MLSE) iade ettim.

7 Mayıs 1944.

- **Vılko ve Lena** burada (hastanede).

8 Mayıs 1944.

- Avusturyalı **Koplenig, Fürnberg ve Viden**'i kabul ettim.

Avustur[ya] Kom[ünist] Partisi'nin çalışmalarını görüştük.

- Honer'in başında bulunduğu üç kişilik bir grubun Avusturya için çalışmak üzere Yugoslavya'ya gönderilmesine onay verdim.

9 Mayıs 1944.

Belov ve Marek - Bulg[aristan] Komünist Partisi MK'nin Yugosl[avya] Komünist Partisi MK'deki temsilcisi olarak Marek'in başında bulunduğu Bulg[ar] grubunu Yugoslavya'ya aktarma hazırlıkları hakkında.

10 Mayıs 1944.

- **Marek** ile birlikte dört Bulg[ar] yoldaş daha kabul ettim: **Gileviç, Tsveynski, Sitev ve Katsarov.**

Bulgaristan'daki durum, partimizin, Vatan Cephesi'nin ve part[izan] hareketinin görevleri üzerine ayrıntılarla sohbet ettik.

Yugoslavya, Makedonya ve Bulgaristan'da yürütecekleri çalışmalar hakkında [kendilerine] ayrıntılı talimatlar verdim.

- D[ış] Büronun oturumu (Kolarov, Marek, Belov ve Çervenkov).

Almanların Bulgaristan'dan kovulması ve Bulgar[istan]'ın savaştan çıkması, (ordudan adamların ve birliklerin de katılımıyla partizan hareketinin etkinleştirilmesi, Yugoslavya Halk Kurt[uluş] Ordusu birlikleriyle ortak harekatlar durumunda Kuzeybatı Bulgaristan'da genel partizan üssü oluşturulması vb. uğrundaki mücadeleyi güçlendirme **planını** açıkladım.

Plan oybirliği ile kabul edildi.

- **Hruşçov** beni ziyaret etti. Ukrayna hakkında çok ilginç şeyler anlattı.

11 Mayıs 1944.

- Yugoslavya'da yapacakları işlerli ilgili olarak **Marek** ile **Vinarov**'u kabul ettim.

- Telsiz-telgrafçılar Saşo Jekov (Dim[itrov]), Radul İvanov ve (genç kadın) Kasabova'yı da kabul ettim.

Kendileriyle sohbet ettim ve görevleriyle ilgili ayrıntılı talimat verdim.

---

* Söz konusu olan, Özgür Fransa Ulusal Komitesi'dir.

** Asıl metinde "6 Mayıs 1944" tarihi tekrar edilmiş.

- **Marek** grubunun yapacağı işlerin pratikteki organizasyonu konusunu **Cilas** ile telefonda görüştüm.

12 Mayıs 1944.

- Tuğgeneral **Şerşnyov** (Gen[el] Kurmay'dan) bizim cephemizden 30 kil[ometre] ötede durup kalmış Polonya heyetini aktarma konusunda rapor sundu.

- **Sudoplatov** ve yard[ımcısı] (DGB) - (Avusturyalı) adamlarını Yugoslavya üzerinden gönderme konusunda.

13 Mayıs 1944.

- Macaristan sorunları hakkında **Rakoşi**'yi kabul ettim.

- **Polyakov**'un Supres'teki çalışmalarıyla ilgili olarak **Baranov...*** ile **Polyakov**'u kabul ettim.

- **Manuilski** günlük işler hakkında bilgi verdi.

- **Belov ve Çervenkov** Bulg[arların] işleri hakkında.

- Konsültasyon: Profesörler: Strujevski, Terebinski, Burmin, Fronşteyn, Dr. Mayorov vb.

Bir ay boyunca villada tedaviye devam koşuluyla beni taburcu etme kararı aldılar.

Bir hayli iyileşme var, ama hastalık henüz yok edilmemiş; yeni bir komplikasyon tehlikesi geçmiş değil.

Akşam geç vakit villaya geçtik.

14 Mayıs 1944. Pazar.

- Villada. "Tanrıya şükür!" - **yine** hastane rejiminin dışındayım...

15 Mayıs 1944.

- Uzun zamandan beri ilk kez temiz havada yürüyüş yaptım. Ama çok halsiz ve rahatsız olduğumu hissediyorum.

- **Dolores, Uribe ve Galego** geldiler. Ressam Konçalovski'nin yaptığı Mitya'nın büyük bir portresini getirdiler. Portre çok başarılı olmuş...

...** Amerikan ajansı Asoşieytıd Pres'ten şu mektubu aldım:

"Sayın Bayım,

Balkanlara duyulan ilginin giderek artması dolayısıyla ve bu ülkeler hakkında geniş bilgi sahibi olduğunuz için bize bir mülakat verebilir misiniz?

Ben sorunu Dış[işleri] Bak[anlığı] Basın Dairesi Şefi A. Petrov Beyefendi ile görüştüm ve dün kendileri bana, söz konusu mülakat konusunda doğrudan size başvurmama Daire'nin itirazı olmadığını bildirdi.

En iyi dileklerimi ve içten selamlarımı sunarım.

Saygılar.

Edi Cilmor."

16 Mayıs 1944.

- **Prof. Burmin, Prof. Fronşteyn ve Dr. Mayorov** geldi. Durumumu iyice buldular.

17 Mayıs 1944.

- Polonya Rada Krayova heyeti Moskova'ya **geldi.**

18 Mayıs 1944.

- Elemanlarını Yugoslavya üzerinden Avusturya'ya aktarma konusunu görüşmek için **Sudoplatov** ile **albay Arapov** (Devlet Güvenlik Bakanlığı - DGB) geldi.

19 Mayıs 1944.

- **Manuilski** ve **Baranov** - Polonya heyetiyle yapılan görüşmeler hakkında

---

* Üstü çizilmiş: "Sudoplatov".

** Üstü çizilmiş: "16 Mayıs 1944".

bilgi verdiler.

PİP MK için hazırlanmakta olan direktif taslağıyla ilgili notlarımı verdim.

20 Mayıs 1944.

- D[ış] Büro oturumu (Kolarov, Çervenkov, Belov).

Bojilov hükümetinin istifasıyla ilgili olarak, Bulgaristan'daki durumu görüştük.

Bulg[ar] yoldaşların (Kolarov, Çervenkov, Belov vb.) İnoradio'daki konuşmalarını onayladık.

- Amerikan ajansı Asoşieytıd Pres'in Balkanlarla ilgili mülakat ricası hakkında Molotov'u aradım. Şu an böyle bir mülakat vermeyi uygun görmediğimi ve ajansın mektubunu yanıtsız bırakacağımı kendisine bildirdim. O da aynı görüşte.

Molotov'un bana bildirdiği üzere, Varna, Burgaz ve Ruse'de* Sovyet konsoloslukları açılmasını ısrarla isteyen Sov[yet] hükümeti Bulg[ar] hük[ümetine] dördüncü notasını vermiş ve eğer Bulg[ar] hü[kümeti] bu isteği kabul etmezse, Sov[yetler] Birliği'nin Bulgaristan ile diplomatik ilişkilerini daha fazla sürdüremeyeceğini belirtmiş: "Diplomat[ik] ilişkiler maskesi altında Bulgar hükümetinin Almanlara bize karşı yardım etmesine biz uzun zaman tahammül ettik. Yakın bir zamanda dipl[omatik] ilişkileri her halde keseceğiz ve Bulgaristan ile savaş hali ilan edeceğiz. Bu ilişkilerin devam etmesinin ülkede antihitlerci hareketin gelişmesini frenlemekte olduğuna ikna olmuş bulunuyoruz."

21 Mayıs 1944.

- Yugoslavyalı tümgeneral **Cilas**'ı ve **Vlasov**'u (Vlahoviç) kabul ettim. Uzun uzun sohbet ettik. Bul[garistan] Komünist Partisi'nin konumu, bugünkü ulus[lar]arası] durum ve Yugoslavya Komü[nist] Partisi'nin faaliyetleri hakkında değerlendirmelerde bulundum ve Tito'ya vermesi için kendisine birçok belge teslim ettim (**Cilas** yarın - öbür gün Yugoslavya'ya dönüyor).

Birlikte öğle yemeği yedik ve T-9 Denizaltısı filmini izledik.

22 Mayıs 1944.

- Tümgeneral **Gundorov** ve albay **Molçanov** (Slavlar Komitesi) buradaydı. Slavlar Komitesi'nin bundan sonraki çalışmaları hakkında bana akıl danıştılar. Slav[lar] Komitesi'nin Slavların sorunlarıyla uğraşacak bir **toplum** örgütü olarak gelişmesi için gereken işler konusunda birçok talimat verdim.

23 Mayıs 1944.

- **Botev**'in ölüm yıldönümü dolayısıyla radyo mitingi örgütleme konusunda **Belov** ve **Çervenkov** ile telefon görüşmesi yaptım.

24 Mayıs 1944.

- Şubenin iki yeni elemanıyla (Korotkeviç ve Kirilov) birlikte **Baranov.** Baranov şubenin çalışmaları ve başka işler hakkında bilgi verdi. **Korotkeviç** ile (205 Nolu Enstitü ile ilgili yardımcı olarak) ve **Kirilov** (Finlandiya uzmanı olarak) sohbet ettim ve kendilerine işleriyle ilgili ayrıntılı talimat verdim.

25 Mayıs 1944.

- Bulgaristan hakkında İnoradio'da yapılacak konuşmaları gözden geçirdim. Birçok düzeltme yaptım.

---

* Asıl metinde - Rusçuk.

26 Mayıs 1944.

- **Blagoeva, Belov ve Çervenkov**'un **Botev** ile ilgili radyo mitinginde yapacağı konuşmaları redakte ettim.

- Faniçka IV-üncü sınıf sınavlarını en yüksek notla kazandı.

26 Mayıs 1944.*

- Savaş sırasında ilk kez Yugoslavyalı yoldaşlarla (dün ve bugün) **telsiz bağlantısı** kurulamadı. Çok endişe verici. Nedenleri araştırılıyor.

27 Mayıs 1944.

- **Manuilski** geldi. Polonya sorunları ve başka işler hakkında bilgi verdi.

- Yugoslavya ile telsiz bağlantısı (ne bizim kanaldan, ne de Yugosl[avya'daki] Sovyet misyonu kanalından) bugün de yok.

Tito'nun kurmayına Alman indirmesi söylentileri...

28 Mayıs 1944. Pazar.

- [SSCB] Dı[şiş]leri Bak[anlığı]'ndan Sofya kaynaklı şu şifreli telgraf geldi:

"İlkönce, en yakın komşulardan öğrendiğimiz şu acı haberlerin Dimitrov yoldaşa iletilmesini rica ederim:

Dimitrov yoldaşın yeğeni **Lyubço****, 15 Mayıs günü Trın ilçesinde hükümet birliklerine karşı partizan olarak katıldığı savaş sırasında yaralanmış ve tutsak edilmiş. 16 Mayıs günü kurşuna dizilmiş ve üzerinde "Hain Dimitrov'un Yeğeni" yazısı bulunan cesedi Bulgar makamları tarafından köyün birinde sokağa atılmış."

Dimitrov yoldaşın annesi ağır hasta ve tedavisiyle uğraşan doktorun dediğine göre, durumu neredeyse umutsuz..."

- Almanlar'ın Tito'nun kurmayına gerçekten de indirme yaptıkları anlaşıldı. İyi ki, kurmay ve Sov[yet] misyonu sağ-salim geri çekilmeyi başarmış.

29 Mayıs 1944.

- Tito'nun kurmayının bulunduğu sahaya yapılan Alman indirmesi hakkında yeni haberler aldım. Tüm sorumlu yoldaşlar kurtulmayı başarmış. Kurmay için yeni bir yer hazırlanıyor. Almanların giriştiği bu ana darbeye karşılık olarak Tito cephenin tüm diğer kesimlerinde saldırıya geçme emri çıkartmış.

30 Mayıs 1944.

- Sovyet Bakanlar Kurulu'na bağlı konferanslar bürosundan Balkanlarla ilgili bir rapor sunmamı rica ettiler. Kahrolası hastalık yüzünden, maalesef, reddetmek zorunda kaldım.

31 Mayıs 1944.

- Şu günlerde kocasının yanına, İtalya'ya gidecek olan Erkoli'nin karısını kabul ettim. Erkoli'ye iletmesi için kendisine birçok yazı ve bilgi verdim ve tavsiyelerde bulundum.

- Radyo tekniği konusunda aralarında çıkan tartışmayla ilgili olarak **Morozov, Suharev ve mühendis Vorontsov** yanımdalar. Sorunları açıklığa kavuşturdum ve geçici olarak hallettim. Anlaşılan, yenibaştan köklü bir düzenleme gerekecek.

- Ailem hakkında Sofya'dan Dışişleri Bakanlığına **ikinci** telgraf geldi. Danışman Kirsanov şöyle diyor:

"... Dimitrov yoldaşın aile fertlerine bugünkü savaş koşullarında gerekli Bulgar pasaportu ve diğer belgelerin hemen

---

* "26 Mayıs 1944" tarihini G.Dimitrov tekrar yazmış.

** G.Dimitrov'un kız kardeşi Magdalina Barımova'nın oğlu Lyubomir Barımov.

verilmesi için Bulgaristan Dış[işleri] Bak[anlığı]'na ya da başbakana şu veya bu biçimde ben ancak sizin onayınızla müracaat edebilirim. Bu arada, artık böyle bir müracaatın politik yanına değinmeden ben, bu defa SSCB'ye zamanında çıkış sağlayamayacağımızı, oysa istenenin tam da bu olduğunu düşünüyorum. Geriye yalnız benim önermiş olduğum yol, yani, Dimitrov yoldaşın aile fertlerinin Sovyet vatandaşlığını kabul etmesi kalıyor. Biz de burada, kuşkusuz, Bulgar makamlarının işi geciktirme çabalarıyla karşılaşacağız. Ama bu defa biz artık D[ışişleri] B[akanlığı]'ndan ya da başbakandan "şu veya bu biçimde" ricada bulunmak yerine, artık kendilerine Sovyet pasaportu verilmiş olacak kişilere hemen çıkış vizesi verilmesi için ısrarlı istekte bulunabileceğiz. Ancak bunun için Dimitrov yoldaşın rızası ve yüksek makamlarımızın kararı gerekmektedir..."

1 Haziran 1944.

- D[ış] Büronun oturumu (Kolarov, Çervenkov, Belov).

İnoradio'da Bulgarların yapacağı konuşmalarla ilgili geleceğe yönelik bir plan hazırladık ve ben bu konuşmaların **ana konularına** işaret ettim.

- Sovyetlerin Sofya büyükelçisi **Lavrişçev**, ailemin oradan ayrılma olasılığıyla ilgili olarak burada bulunuyor. Şimdilik bu konuda fiilen hiçbir şey yapılamayacağı ve geriye yalnız aileme belirli mad[dî] olanaklar sağlamak kaldığı görüşünde birleştik.

- Erkoli şunu bildirdi:

"Eminim ki, Bodalio İngilizlerden derin bir kinle nefret ediyor ve İngilizlerin çıkarlarına karşı, ama İtalya için gerekli olduğunu kendisine kanıtlayabileceğimiz şu yada bu etkinliği gerçekleştirmek için biz Bodalio'dan çok şey elde edebiliriz. Amerikalılara karşı Bodalio daha hoşgörülü davranıyor ve Amerika'nın İtalya'daki konumunu geçici olarak güçlendirerek İngilizlerinkini zayıflatmak amacıyla Amerikalılarla flört etmeye hazır görünüyor. Müttefiklerin İtal[yan] cephesinde giriştiği şimdiki taarruzun ta başından bu yana, bu taarruzun perspektiflerini karamsar görüyor. O, İngilizler ile Amerikalıların Roma'yı kurtaracağına bugün de inanmıyor.

Erkoli ile Reale'nin kanısına göre, kendileriyle görüşmek zorunda kaldıkları pol[itika] adamlarının çoğu, Roma'nın yine de yakın bir zamanda kurtarılacağına inanıyor.

Savaş bakanı yardımcısı komünist Palermo'nun açıkladığına göre, cephedeki İtalyan askerlerinin sayısı (son günlere kadar 14 bin iken) bugün 28 000'i buluyor. Cephede bulunan birliklerin disiplini oldukça iyi, ama bunu cephe gerisindekiler için söylemek olanaksız. İtalyan askerlerine tepeden baktıkları için, İngiliz ve Amerikanlar'a karşı cephedeki birlikler arasında memnuniyetsizlik var. Cephede ve cephe gerisindeki birliklerde subayların çoğunluğunu eski faşistler oluşturuyor. Komünistler ordu içinde çok büyük saygınlığa sahip. Komünist Palermo her yerde çok iyi karşılanıyor..."

- Biraz önce Sofya Radyosu yeni Bulg[ar] kabinesini açıkladı:

1. Bagryanov - başb[akan] ve dışiş[leri] bak[anı].

2. Tümgeneral **Rusev** - savaş bakanı.

3. Prof. Stanişev - içişl[eri] bak[anı].

4. **Boris Kalçev** - iletişim ve ulaşım bakanı.

5. **Prof. Arnaudov** - mil[li] eğit[im].

6. Hristo Vasilev - ticaret.

7. **Rusi Rusev** - adalet.

8. D. **Savov** - maliye.

9. Donço Kostov - tarım.

2 Haziran 1944.

- **Botev** ile ilgili radyo mitingi için yazı ve konuşmaları onayladım.

3 Haziran 1944.

- **Man[uilski], Baranov ve Baskakov** buradalar. Şubenin birçok sorununu, bu arada şubedeki durumu ele aldık.

- Bulg[aristan]'daki Bagryanov hü[kümetini] **Alman yan[lısı]** bir hükümet olarak değerlendirdiğim yazıyı **Molotov**'a gönderdim.

4 Haziran 1944.

- **Lavrişçev karısıyla birlikte** bizde. Çervenkov, Lena ve çocuklar da öyle.

5 Haziran 1944.

- Bulg[ar] ve başka elemanlarımızın* Yugoslavya üzerinden gönderilecek olmalarıyla ilgili olarak **Morozov, Belov ve Kats**'ı kabul ettim.

- Stalin'e şu mektubu gönderdim:

"Bulgaristan Komünist Partisi D[ış] Bürosu Bagryanov hükümetine karşı konumunu şu şekilde belirlemiştir:

1. Alman ve Bulgar faşistlerinin, yeni Bagryanov hükümetine kimlerin gireceği konusunda anlaşmaları için iki hafta gerekti. Bu iki haftalık doğum sancıları, Bulgaristan'ın yaşamakta olduğu derin bunalımın, Almanya'nın zaferine inanılmamasından ileri gelen faşistler cephesindeki kargaşanın, ülkedeki Almanlara karşı yükselen halk hareketinin sonucudur ve aynı zamanda en önemli politika adamlarından hiç birinin Alman yanlısı hükümete katılmak istememesiyle ilgilidir.

2. Bagryanov hükümeti esasta Alman yanlısı bir hükümettir. En önemli bakanlıklar (savaş, içişleri, dışişleri, iletişim, sanayi ve ticaret bakanlıkları) açık Alman yanlılarının (Bagryanov, general Rusev, profesör Stanişev, Kolçev, Vasilev) elinde bulunmaktadır. Bu hükümeti Bojilov hükümetinden farklı yapan iki önemli husus şöyledir:

1) Başında Bagryanov'un bulunduğu yöneticiler grubuna verilen görev, aynı Alman yanlısı politikayı sürdürmek, ancak bunu Bojilov hükümetinden daha esnek ve akıllıca yapmaktır.

2) Bagryanov hükümetinde profesör Arnaudov ve Donço Kostov gibi görünüşte sevimli kişiler ve itibarı gözden düşmemiş iki Alman düşkünü vardır. Bunların kabineye alınması, yeni hükümetin Almanların emirlerine körü körüne uymayacağı ve Bulgaristan'ın Sovyetler Birliği'ne karşı Almanlardan yana savaşa katılmasını önlemenin yollarını arayacağı gibi hayaller yaratmanın bir aracıdır. Şöyle ki, Bagryanov hükümeti ikiyüzlü politikayı sürdürmek için, iflas eden Bojilov hükümetinden daha uygundur.

3. Bagryanov hükümetinin yapısı ve niteliği, zaman kazanmak ve eğer mümkünse, Almanlara karşı partizan hareketindeki yükselişi ve ordu içindeki hoşnutsuzluğu felce uğratmak için, geçici bir süre halkını ve yolu varsa - Müttefik Devletlerin aldatılmak istendiğini orta-

* Stefan (Stanke) Dimitrov - Marek'in grubu söz konusudur.

ya koyuyor. Bagryanov hükümeti, ne şiş yansın ne kebap misali, çözümü olanaksız sorunları çözmekle görevlidir. Bu nedenle o, yalnız geçici bir süre ayakta kalabilecek ve Bulgaristan'da bunalımın daha da derinleşmesine yolaçacaktır.

4. Halk arasında ve ordu içindeki Alman düşmanı ortamı dikkate almak zorunda kalan Bulgar faşistlerinin ve onların Alman efendilerinin bir yandan Almanya taraftarı politikanın sürdürülmesini sağlayabilecek, öte yandan ise, Sovyetler Birliği ile diplomatik ilişkileri sürdürüp, Bulgaristan'ın Sovyetler Birliği'ne karşı tarafsızlık maskesini koruyabilecek bir hükümete son derece büyük ihtiyacı vardır. Kendileri için gerekenleri, Macaristan'ı olduğu gibi, Bulgaristan'ı da doğrudan işgal etmek yerine, bizzat Bulgar yöneticilerin elinden almak, Almanlar açısından daha uygundur. Çünkü Bulgaristan'daki durum, halk ve ordu içindeki ortam hiç de işgal öncesinde Macaristan'daki gibi değildir.

5. Hiç kuşku yok ki, Bagryanov hükümetinin kurulması, Bulgaristan'da yaşanan derin krize çözüm bulmak şöyle dursun, bu krizde en ufak bir hafifleme bile getirmedi. Bunalımın nedenleri, Bulg[ar] idarecilerin Bulgar halkının iradesine karşın halk düşmanı, Alman yanlısı bir politika uygulamasında, ülkenin çıkarlarını ve geleceğini hiçe sayarak devleti Almanların eline teslim etmelerinde ve Bulgaristan'ı yeni, korkunç bir yıkıma doğru itmesinde yatmaktadır. Bu krizin üstesinden gelmenin tek yolu, Hitler Almanyası ile ilişkilere son vermek ve Sovyetler Birliği ve müttefikleriyle işbirliğine yönelik ardıcıl bir ulusal Bulgar politikası uygulamaktır. Bunalıma böyle bir çözümü ancak Bulgar halkının iradesini ifade eden ve Almanların bir an önce Bulgaristan sınırları dışına kovulması için yürütülen savaşta halka ve orduya dayanan, gerçekten ulusal [bir] Bulgar hükümeti sağlayabilir.

6. Bu nedenle, [Bulgaristan] komünist partisinin partizan hareketini yükseltme, partizan müfrezeleriyle ordudaki yurtseverlerin Alman işgalcilere karşı ortak savaşını güçlendirme politikası, Bagryanov hükümetinin kurulmasından sonra da yürürlükte kalmalıdır. Tam da şimdi, Bagryanov hükümetinin ülke içinde ve ülke dışında, özellikle Sovyetler Birliği'ne karşı birçok yalan ve demagoji manevrasına girişeceği bugünkü dönemde biz Bulgar faşistlerinin değirmenine su akıtılmasına izin vermemeliyiz. Almanlara karşı savaşan halkı Bagryanov hükümeti hakkında her çeşit hayalden korumak, halk kurtuluş savaşının zayıflamasına yol vermemek zorundayız. Tersine, Alman yanlısı çevrelerin saflarındaki şaşkınlıktan ve Bagryanov hükümetinin iç zayıflığından ve istikrarsızlığından yararlanarak, partizan hareketi ve Alman haydutlarını bir an önce Bulgaristan sınırlarının dışına atmak için yürütülen tüm diğer savaş biçimlerini güçlendirmek uğrunda elden gelen yapılmalıdır."

6 Haziran 1944.

- **Fransa'ya İngiliz ve Amerikan çıkartması başladı. Şerburg ile Sena boğazı arasında** muazzam bir çıkartma harekatı gerçekleştirildi. Nihayet - **ikinci cephe!** Şimdi herşey bu taarruzun **ilerleme temposuna ve boyutlarına** bağlı olacak....

7 Haziran 1944.

- Supres Telgr[af] Ajansı elemanlarını kabul ettim - **Glaubaf, Sorkin ve Polyakov.**

İşlerin durumu ve Supres'in çalışmaları hakkında verdikleri bilgileri dinledim. Çalışmaların temel ilkelerini anlattım ve birçok somut talimat verdim.

8 Haziran 1944.

- Benim burada **D[ış] Büronun oturumu** (Kolarov, Marek, Çervenkov, Belov).

Yeni veriler bizim Bagryanov hükümeti karşısında aldığımız tutumu tamamen doğruluyor.

Bizim yoldaşların daha sonra yapacakları radyo konuşmalarını tartıştık.

9 Haziran 1944.

- Göndermiş olduğum tebrik mesajına Tito yanıt verdi:

"Dimitrov yoldaşa.

Almanların son taarruzunun tam da en ağır anında aldığım tebrik ve dileklerinizden ötürü size teşekkür ederim. Sizi temin ederim ki, Dimitrov yoldaş, YHKO Yugoslavya halkları arasında kardeşlik ve birliği kurmaya ve güçlendirmeye çalıştığı gibi, tüm Balkan halklarıyla ve en başta kardeş Bulgar halkıyla kardeşlik ve birliği kurup güçlendirme misyonunu sürdürecektir. Hitler'in ajanları, Bulgaristan'ın ve Yugoslavya'nın Kuislingçi hükümetleri Yugoslavya yurtseverlerinin Bulgar halkına duyduğu kardeşçe sempatiyi şimdiye kadar baltalayamadı ve ben eminim ki, bunu hiçbir zaman başaramayacaktır. Yugoslavya ve Bulgar halklarının bu kan kardeşliği şimdi ortak düşman - Alman faşist işgalcilere ve onların Yugoslavya ve Bulgaristan'daki Kuislingleri-ne karşı birlikte yürüttükleri savaşta güç kazanmaktadır. Ben eminim ki, Yugoslavya'da YKP ve Bulgaristan'da komünist partisi, halklarımızın düşmanları tarafından kendi amaçları için kullanılmak istenen Balkanlardaki karmaşık sorunları çözme yolunda önlerinde duran tüm zorlukları sıkı işbirliğiyle aşmayı başaracaktır. Halklarımızın kanı ve acıları üzerinde, halklarımızın mutlu geleceğini kurmalıyız. Bu yüksek amaca ulaşılmasında üstümüze düşen tüm sorumluluk yükünün bilincindeyiz. Çünkü halklarımız bu ağır kurtuluş savaşını yönetme görevini bize vermiştir. İnanıyorum ki, sizin yardımınız bu zor davada çok önemli olacaktır. Çünkü, Bulgar halkının çoğunluğu sizi, insanlığın en büyük düşmanına karşı tüm kurtuluş savaşı boyunca Bulgar halkına yürümesi gereken yolu her zaman gösteren sadık evladı olarak görmektedir. En ağır günler geride kalmıştır. Balkanların esir halkları büyük STALİN'in önderliğinde tüm esaret altındaki halklar için kesin kurtuluşu sırtında taşıyan yenilmez Kızıl Ordu'nun muzaffer adım seslerini sevinçle dinlemektedir.

Faşizme ölüm! Halklara özgürlük!

9 Haziran 1944. VALTER."

- [SKP(b)] MK Uluslararası Enformasyon Şubesi için İlkeler hakkındaki notlarımı **Baranov**'a bildirdim.

10 Haziran 1944.

- Koplenig, Fürnberg, Viden, Honer burada. Avusturya Kom[ünist] Partisi'nin Ulusal Kurt[uluş] Cephesi'ne karşı tutumu hakkında hazırladıkları belgeyi değiştirmek, Avusturya halkının Alman esaretinden kurtuluşu uğrundaki savaşın **şimdiki görevlerini** ön plana al-

mak gerektiğini kendilerine anlattım.

Tüm öneri ve tavsiyelerimi Avusturyalılar memnuniyetle kabul etti.

Belge bu anlamda yeni baştan redakte edilecek, fotokopi (mikrofilm) yapılacak ve Honer [onu] Avusturya'ya beraberinde götürecek.

11 Haziran 1944. Pazar.

- Artur ve Ela bizde.

- Akşam, **bizimkilerin Fin cephesinde taarruz** haberi geldi.

12 Haziran 1944.

- SKP(b) MK Uluslararası Enformasyon Şubesi için kaleme alınan ilke tasarılarını son kez redakte ettim ve [onları] Molotov'a gönderdim.

13 Haziran 1944.

- Konsültasyon: **Prof. Eruşeviç, Terebinski, Fronşteyn ve Dr. Mayorov.**

- İnoradio için birçok yeni **Bulg[ar] konuşmasını** gözden geçirdim ve düzelttim.

14 Haziran 1944.

- Meksika'dan Umanski geçmişte SSCB'deki komün[ist] ajans olarak bilinen Supres telgraf ajansının kapatılması sorununu gündeme getiriyor.

15 Haziran 1944.

- İnoradio için yeni **Bulg[ar] konuşmasını** redakte ettim.

16 Haziran 1944.

- **Torez, Manuil[ski], Baskakov, Fridrih ve Stepanov** yanımda. İngiliz-Amer[ikan] çıkarmasıyla ilgili olarak Fransa'ya yapılan radyo yayınlarını ele aldık.

Son zamanlarda pek aktif olmadığı için Torez'i sert bir şekilde eleştirdik.

Kendisine çeki-düzen vermesini ve Radio Frans'ın yönetimini ve Fran[sız] Kom[ünist] Partisi ve Cezayir'deki yoldaşlarla politik ilişkileri etkinleştirmesini önerdik.

- Şube için İlkeleri Man[uilski] ve Baskakov ile birlikte tekrar gözden geçirdik.

17 Haziran 1944.*

- Yugoslavya'ya, Georgiev'e şu şifreli telgrafı çektim:

"Marek bir süre Valter'in yanında kalacak. Sizin oraya başka Bulg[ar] yoldaşlarla birlikte Vinarov gelecek. Ne yapıp edip Bulgaristan'ın elden geldiğince daha yakınına ulaşmanız ve Bulgar MK ve Bulgar partizan kurmayıyla irtibat kurmanız ve ardından onlarla bizim aramızda güvenilir telsiz bağlantısı sağlamanız gerekmektedir. Bizim doğrultumuz, Bulgaristan'da partizan hareketini etkinleştirmek, Almanlara karşı Bulgar partizanlarıyla Bul[gar] ordusundan yurtseverlerin birlikte savaşmasını sağlamak, Batı ya da Güneydoğu Bulgaristan'da ve birçok başka bölgede genel partizan üssü oluşturmak, Almanların Balkanlardan bir an önce kovulması için savaşta Bulgaristan partizan hareketi ile Yugoslavya Halk Kurtuluş Hareketi arasında çok sıkı bir birlik oluşmasını sağlamaktır. Bu görevi yerine getirmek için tüm gücünüzü, yetenek ve becerinizi toplamanız gerekmektedir. Değiştirdiğiniz yerler ve aldığınız önlemler hakkında bizi düzenli bir şekilde bilgilendiriniz. Hristo Botev radyosunun yayınlarını dinleyiniz ve çalışmalarımızda kullanınız..."

---

* "1 Haziran 1944" tarihinden "17 Haziran 1944" tarihine kadar önce "Mayıs" ayı yazılmış ve daha sonra Dimitrov tarafından "Haziran" olarak düzeltilmiştir.

- Supres Telgraf Ajansı kapatıldı. Bugünden itibaren bu işe son veriyoruz.

Supres'in işlevleri başka biçimlerde ve başka kanallarla organize edilmek zorunda.

- **Rakoşi, Gulyaev, Belov ve Plişevski**'yi kabul ettim.

Rakoşi Mac[arların] işleri hakkında.

Gulyaev ve diğer[leri] (kar[deş] komünist partileri için) yedek par[ti] kadrolarının eğitilmesini sürdürme konusunda.

18 Haziran 1944.

- **Doğum günü! (18 Haziran** 1882 - **es[ki] usul!)**

Altmış iki yaşımı doldurdum. Buna hiç inanasım gelmiyor... Bu arada, şu bir gerçek ki, benim için artık **aktif yaşamımın en son bölümü** kalıyor!...

- En başta en yakın dostlarımdan ve elemanlardan olmak üzere, birçok tebrik mesajı aldım.

19 Haziran 1944.

- **Vişinski** ile Bulgar işlerini konuştum.

- Şimdiye kadar Supres vasıtasıyla yürütülen enformasyon işlerinin somut olarak yeniden düzenlenmesi için talimat verdim.

20 Haziran 194.

- **Gotvald** ile **Şverma**'yı (Çek işleriyle ilgili) ve **Pauker**'i (Romanya işleri hakkında) kabul ettim.

- **Plişevski** - Şubenin işleri hakkında.

- **Erkoli** bildiriyor:

"Almanların geri çekilmesinden hemen sonra Roma'da üç bin komünist illegal durumdan çıktı. Kom[ünist] partisi Roma'da hızla büyüyor. Kom[ünist] partisi her yerde büyüme kaydediyor (özellikle Napoli de dahil. Napoli eyaletinde kom[ünist] partisinin üye sayısı 25 bini buluyor). **Skoçimaro** Roma'da esasta doğru bir rota izlemiş, ama birçok soruna "biraz doktrinerce" yaklaşım göstermiş. Erkoli, Roma'da **Ermete, Vinya, Platone, Masini, di Vitorio** ve birçok başka yönetici kadroyu görmüş. Tüm ülkede, özellikle de yeniden kurtarılan bölgelerde kom[ünist] partisi üyelerinin büyük bir kısmı dini inançlı kişiler. Kom[ünist] partisine alınan yeni üyeler arasında da çok sayıda dini inançlı kişiler [var]. Erkoli bu komünistlerin dini duygularının zedelenmemesi ve bunlarla çalışmaların çok dikkatli yürütülmesi, ucuz ajitasyon yöntemlerinin kesinlikle uygulanmaması için çalışıyor.

Hristiyan-demokratların partisinde, her yerde alt katmanlar arasında, bu partinin komünistlere yakın çok üyesi bulunuyor, Hristiyan-komünist denilenler çok var. Roma'da Hristiyan-komünistler özel bir grup olarak ayrıldılar ve Hristiyan-demokratların parti yönetimi onları partiden ihraç etti. Grup dağılmadı, Hristiyan-demokratların bağımsız partisi olarak örgütlenmesi sürüyor; grubun kendi gazetesi var. **Papa Hristiyan-komünistlere karşı sefer açmış.** Vatikan'da o, işçi heyetlerini topluyor ve Hristiyan-komünistlere karşı konuşmalar yapıyormuş.

İtalya'da küçük polit[ik] partilerin (esirler, monarşistler, Spartakistler vb.) sayısı her geçen gün biraz daha artıyor; bunların büyük bir bölümünün İngiliz-Amerikan parasıyla ayakta durduğunu düşünebiliriz. Küçük partilerin çalışmaları bugün küçük partilerin temsilcisi olarak yeni kabinede bakanlık koltuğu kazanmaya yönelik."

21 Haziran 1944.

- Alman işleriyle ilgili olarak **Pik**'i kabul ettim.

- Şubede çalışmaya aday - **Lebedev** ([SKP(b)] Smol[ensk] İ[l] Kom[itesi] ikinci sekreteri) ve **Kondraşov** ([SSCB] Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü'nde bilim adamı) ile sohbet ettim. Birincisi uygun, ikincisinden yakın zamanda yararlanılamayacak.

22 Haziran 1944. Üç yıldır Anayurt Savaşı.

- Sov[yet] Enfor[masyon] Bürosu Anayurt Savaşı'nın askeri, politik ve dış politik sonuçlarını yayımladı.

- **Bulg[ar]** yoldaşların İnoradio konuşmaları hakkında **Vişinski** ile konuştum. **Çervenkov**'un konuşmasından çıkarılan sayfanın tekrar **yerine konmasını** önerdim. **Bulg[arların]** konuşmalarını bizzat kontrol ettiğime göre, Dış[işleri] Bak[anlığı]'nın (elemanlarının) bunları **değiştirmesine** neden yoktur.

- **Ponomaryov**'u (Marks-Engels-Lenin Enstitüsü Müd[ür] Yard[ımcısı]) kabul ettim. Enstitünün çalışmalarını konuştuk. Bu konuda kendisine birçok tavsiyede bulundum.

- **Merkezî Cephe'de (Vitebsk)** bizimkiler genel taarruza geçmiş.

23 Haziran 1944.

- **Prof. Fronşteyn ve Dr. Mayorov.** Durumumda belirli bir kötüleşme tespit ettiler. Aldığım ilaçları değiştirdiler.

24 Haziran 1944.

- **Baksakov** günlük işler hakkında bilgi verdi.

25 Haziran 1944. Pazar.

- Bizimkilerim taarruzu cephe boyunca - **Beyaz Rusya ve Baltık Denizi** yönünde yayılıyor (Stalin'in üç emirnamesi; **bu akşam** üç kez top atışı!).

26 Haziran 1944.

- **Vinarov** ve iki başka Bulg[ar] yoldaş **Georgiev**'in oraya aktarıldı.

(**Georgiev** hedefe ulaştıklarını henüz doğrulamadı.)

27 Haziran 1944.

- **Manuilski,** Polonya Kraeva Ha[lk] Radası heyetinin Stalin'in makamında kabul edildiğini bildirdi.

- Konsültasyon:

Busalov, Prof. Terebinski, Fronşteyn ve biri daha (ilk kez geliyor), Dr. Mayorov.

Sonuç: **İltihap sönmüş.** Sonuçların sabitleşmesi için 3 Temmuz'a kadar tedavi uygulanmayacak; 3 Temmuz'dan 15 Temmuz'a kadar güzergahı yavaş yavaş uzatarak, her gün otomobille yolculuk yapılacak, 15 Temmuz'da yeni konsulto olacak; eğer o zamana kadar [hastalık] tekrarlamazsa, 20 Temmuzdan önce olmamak koşuluyla, düzenli çalışmaya başlayıp başlamama konusunda karar o zaman verilecek.

28 Haziran 1944.

- **Vinarov** ile diğ[er] iki yoldaşın Hersek'e ulaşmayı başardıkları haberi geldi.

- Bulg[aristan] Komü[nist] Partisi D[ış] Büro (Kolarov, Çervenkov, Belov) toplantısı.

29 Haziran 1944.

- DGB elemanı **Trikov**'u (dört yıl Sovyet elçiliği personeli olarak Sofya'da kalmış) kabul ettim.

Sofya'dan ayrıldığı 26 Mayıs'a kadar Bulgaristan'daki durum hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

En önemli sorunlarla ilgili yazılı bilgi de vermesini önerdim.

30 Haziran 1944.

- İtal[yanların] sorunlarıyla ilgili olarak, İtal[yan] yoldaş Edo Fimen'i kabul ettim. Erkoli'den gelen bilgileri kendisine anlattım. Hâlâ SSCB'de bulunan İtal[yan] yoldaşların işleriyle ilgili birçok talimat verdim.

- **Kuznetsova yo[ldaşı]** ([SKP(b)] MK Personel Şubesi'nde kadın eleman) kabul ettim. Şubemizi gerekli personelle donatma çalışmaları hakkında bilgi verdi. Bu yöndeki çalışmaları için talimatlar verdim. Uluslararası konularda uzman yeni kadrolar yetiştirme konusunda somut öneriler hazırlamakla görevlendirdim.

1 Temmuz 1944.*

2 Temmuz 1944. Pazar.

- Vilko, Lena ve çocuklar; Artur ve Ela bizdeler.

3 Temmuz 1944.

- Belirlenen güzergaha başlıyorum** - otomobille yolculuk.

4 Temmuz 1944.

- **Karaivanov, Plişevski ve Permyakov**'u kabul ettim.

5 Temmuz 1944.

- **Man[uilski],** Baranov ve Baksakov yanımdalar. Günlük işler hakkında bilgi verdiler. Şubenin birçok sorununu görüştük. Manuilski, Ukrayna Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı ve Dış[işleri] Bakanı oluyor. Bizim işlerden ayrılıyor.

- **Florin'in ölümü.** Ağır bir ameliyat sırasında Florin'in öldüğünü biraz önce Busalov bildirdi.

6 Temmuz 1944.

- Bulg[ar] D[ış] Bürosunun (Kolarov, Çervenkov, Belov) oturumu. Bulgaristan ile ilgili birçok sorunu görüştük.

- **Vilhelm Florin**'in ölümü nedeniyle **Pik**'e şu başsağlığı mesajını **gönderdim:**

"Değerli Pik!

Unutulmaz savaş yoldaşımız ve dostumuz Vilhelm Florin'in vakitsiz ölümü nedeniyle AKP'ni temsilen sana en içten başsağlığı dileklerimi sunarım!

Florin'in ölümü, kuşkusuz, Alman Komünist Partisi için son derece ağır [bir] kayıptır. Ama onun ölümü tüm uluslararası anti-faşist hareket için de büyük bir kayıptır.

Partiniz anti-faşist kavganın tam da en çözümleyici aşamasında örnek bir işçi önderini, Hitlerciliğe karşı, özgür, demokratik bir Almanya uğrundaki savaşa ilk atılan en iyi yöneticilerinden ve büyük öğretmenlerimiz Lenin ve Stalin'in en dürüst ve en gayretli öğrencilerinden birini yitirdi.

Ben eminim ki, bu acı kayıp diğer yönetici Alman yoldaşları, barbar Hitlerciliğin tamamen yokedilmesi ve Alman halkının gerçek demokratik, ilerici ruhta yeni baştan eğitilmesi uğrundaki savaşa daha büyük azim ve enerjiyle, daha büyük özveriyle atılmaya esinlendirecektir.

Lütfen, taziyelerimi Florin'in yiğit karısına ve oğluna da iletiniz. Bu ağır günlerinde kendilerine tüm yüreğimle: Cesaret, cesaret ve yine cesaret dilerim!

---

* Bu tarihte günlüğe not yazılmamış. "...ın güzergahı" sözleriyle bir cümleye başlanmış, ama tamamlanmamış ve üstü çizilmiş.

** Asıl metinde "başlıyorum" sözü, üzeri çizilmiş "devam ediyorum" sözleriyle değiştirilmiş.

Kar[deşçe] kom[ünist] selamlarımla
G.D[imitrov]."*

7 Temmuz 1944.

- Krematoryumda Florin'in cenaze töreni yapıldı. Pik, benim mesajımı okumuş.

8 Temmuz 1944.

- Florin'in ölüm haberini Pravda için redakte ettim. Almanların kaleme aldığı [ölüm haberi] taslağı çok zayıf çıktı. Onu yeni baştan işlemem gerekti.

9 Temmuz 1944. Pazar.

- Artur ve Ela bizimle.
- Rozi'nin doğum günü arifesi.
- Florin'in ölüm haberi Pravda'da basıldı.

10 Temmuz 1944.

- Rozi'nin doğum günü.

Hem sevinçli, hem ... hüzünlü - kendisini en iyi tebrik edebilecek olan (Mitya) yok...

- Manuilski yanımda. Vedalaştık. Yirmi yıl birlikte çalıştıktan sonra, yeni işe geçiyor - Ukrayna'da (Dış[işleri] Bak[anı] oluyor).

- Pik'ten şöy[le] bir mektup aldım:

"Değerli Dimitrov yoldaş!

Yoldaşımız Vilhelm Florin'in ölümü nedeniyle gönderdiğin içten baş sağlığı mesajından ötürü partimizin yönetimi adına ve Florin'in dul eşi adına sana derin şükranlarımı sunarım. Florin yoldaşın cenaze töreniyle ilgili emirlerin ve bize gösterdiğin yardım için de sana teşekkür ederim. Senin bu emirlerini yerine getirmekle görevli ... ** yoldaşa ve diğer yoldaşlara da şükranlarımızı iletmeni rica ederim. Florin yoldaşın ölümüyle partimizin yönetiminde açılan boşluğu, politik çalışmaları yoğunlaştırarak doldurmak için elden gelen her şeyin yapılacağından emin olabilirsin. Çalışmalarımızı Almanya'nın kendisinde yeniden yükselteceğimiz, faşizmin kökünü kazımak, Alman halkını yeni baştan eğitmek ve özgür, demokratik Almanya'yı kurmak için verilecek savaşta partimizin etkin yerini alma olanağı bulacağı zamanlar adım adım yaklaşıyor.

Komün[ist] selamlarımla!

10 Temmuz 1944.

Pik."***

11 Temmuz 1944.

- İçişleri Bakanlığı'nın (Meşçerino ile Moskova arasındaki) **çocuk kampında.**

12 Temmuz 1944.

- **Albay Burtsev** (Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi - PUR) ve Geryo - Özgür Almanya Ulusal Komitesi'nin sorunları hakkında.

13 Temmuz 1944.

- **Baranov** - Şube'nin sorunları hakkında. Şube'nin iç tüzük taslağının son metnini rapor etti.

- **Manuil[ski]** Kiev'e gitti.

14 Temmuz 1944.

- Uzun bir aradan sonra ilk kez Hükümet Evi'ne geldim.

- **Çervenkov ve Belov** yanımda. Çervenkov'un okuduğu raporlarla ilgili talimatlar verdim.

15 Temmuz 1944.

- **Fridrih, Glaubauf, Polyakov, Mirov, Şiern** yanımdalar.

Supres'in kapatılmasıyla ilgili sorun-

* Almanca'dan çeviri.
** Okunamayan bir isim.
*** Almanca'dan çeviridir.

ları hallettim. Supres'in kadrolarını Enstitü 205 ile İnformbüro arasında paylaştırdım.

- **Mirov**'u [SKP(b)] MK Uluslararası Enformasyon Şube Şefi Yardımcısı görevine atadım.

- **Şter**n, Sofya'dan gelen enformasyon raporunu ve Bulgaristan Komü[nist] Partisi MK'ne yanıtımı kopya etti.

16 Temmuz 1944.

- **Fitin** vasıtasıyla Sofya'ya şu yanıtı gönderdim:

"1. Raporunuzu aldım. Nasıl olup da Bagryanov'un tuzağına düştüğünüze şaşıyorum. Hristo Botev [radyosunun] direktif yayınlarına göre hareket edeceğinize söz veren siz değil miydiniz. Yeni hükümetin kuruluşunun ertesi günü biz Bagryanov'a karşı olduğumuzu Hristo Botev radyosundan duyurduk. Bu konudaki teme[l] ilkemizi defalarca yayınladık ve yorumladık (ilgili belgenin metni veriliyor).

2. Bagryanov'un Almanya'dan kopma rotası izlemek istediği, Sov[yet] hükümetinin kendisine güya saygı duyduğu, bu hükümetin isteklerini kabul ettiği vb. iddiası, alçakça bir yalandır. Almanlara her bakımdan yardım eden Bagryanov, demagoji manevralarıyla sırf üzerine aldığı Alman yanlısı rolü oynayabilmek için zaman kazanmaya çalışıyor. Sov[yet] basınındaki kampanyanın geçici olarak durmuş olması, Bulgar halkının Sovyet dostlarının Bagryanov'a herhangi bir destekte bulunduğunun değil, biraz daha sabır gösterdiğinin işaretidir.

3. Bütün bunları dikkate alarak parti Bagryanov ile her çeşit görüşmeyi hemen durdurmalı ve yapılan büyük politik hatayı bir an önce düzeltmelidir. Her çareye ve yönteme başvurarak Bagryanov'un demagojisini ve yalanını açığa vurun. Vatan Cephesi'ndeki arkadaşlarımızı da bu yönde etkilemek için elden geleni yapın. En önemlisi - Alman faşistlerine karşı partizan hareketini her bakımdan güçlendirin. Parti yönetimini, part[izan] müfrezeleri ve kurmaylarının yönetimlerini güçlendirin. Tito'nun ordu birlikleriyle ortak silahlı eylemler yapın.

4. Nihayet bizimle dolaysız telsiz bağlantısına geçin, resmi Sofya radyosunun ve Üsküp [radyosunun] frekanslarında yayın yapan Hr. Botev ve Halkın Sesi radyolarını dinleyin ve kullanın.

5. Yugoslavya üzerinden size buradan bir grup Bulg[ar] yoldaş gönderdik. Onların ilk görevi, Yug[oslavya] ile Bulg[aristan] arasında insan ve silah geçirmek için gizli bir kanal sağlamaktır. Bu zor iş başarıldıktan hemen sonra, part[izan] müfrezelerimize silah gönderilebilecektir. Bu yoldaşlarımızın sınır bölgelerinde [sizinle] nerede ve nasıl bağ kurabileceğini bize hemen bildiriniz. İşbu yazıyı aldığınızı onaylayınız. Bize yanıt ve ye[ni] bilgi göndermenizi sabırsızlıkla bekliyoruz."

- Tümgeneral **İliçov** ve tümgeneral **Korneev**'i (Yugoslavya'daki askeri misyonumuzun şefi) davet ettim.

Korneev Yugoslavya'daki durum hakkında ayrıntılı bilgi verdi ve Tito'dan bana bir mektup getirdi.

17 Temmuz 1944.

- **BKP MK D[ış] Bürosunun oturumu.** (Kolarov, Marek, Çervenkov, Belov.)

Tito'nun gönderdiği mektup ve onun Bulgaristan komünist partisinin pratik uygulamalarıyla ilgili eleştirel notları

hakkında kendilerini bilgilendirdim.

Anton İvanovun idam edilişinin yıldönümü nedeniyle an[ma] gecesi düzenleme planımızı görüştük.

Çervenkov'un okuyacağı bir sonraki konferans raporunun içeriği ve çıkarılacak sonuçlar hakkında görüş alışverişinde bulunduk. Bir dizi talimat verdim.

18 Temmuz 1944.

- Uzun bir süreden sonra bugün tekrar [SKP(b)] MK'nde çalışmaya başladım. Zor, ama bu defa sağlığım sarsıntıya uğramayacak galiba...

- Kabul ettiklerim: **Baranov, Pauker ve Luka Laslo**; Propaganda Dairesi'nden **Lebedev**, (Enstitü 99'dan) **Kozlov.**

19 Temmuz 1944.

- Bulgaristan'dan gönderilen ve Yugoslavya üzerinden ulaşan enformasyon raporları geldi.

Bu raporları tanıtmak ve bunları kullanma biçimlerini belirlemek için **Marek, Çervenkov ve Belov**'u davet ettim.

20 Temmuz 1944.

- [SKP(b)] MK'nde işteyim.

- İspanyolların işleriyle ilgili olarak **Dolores**'i ve **Stepanov**'u kabul ettim. Ernandes ve Kastro sorunu. Uribe, Mihe ve Anton için Meksika'ya Fitin vasıtasıyla mektup gönderdim - Ernandes'i partiden ihraç etmemeleri için tavsiyede bulundum.

- **Kozlov**'u (Ens[titü] 99) kabul ettim.

- **Kasradze** (Ecne[bi] Diller Neşri[yat] [Evi]'nden).

- **Baranov** Polonya sorunlarını rapor etti.

- **Belov** - günlük kadro sorunları.

21 Temmuz 1944.

- [SKP(b)] MK M[oskova] K[omitesi]'nin toplantı salonunda **Bulgarların Anton İvanov'u anma gecesi** - (Bulgaristan'da idam edildiği günden bu yana iki yıl geçti).

Kolarov'un raporu, anılar. Bulgaristan Komü[nist] Partisi MK'nden ve Stalin'den mektuplar.

Birçok Bulg[ar] yoldaşla bizzat görüştüm.

- Hitler'e suikast!

Almanya'nın haberi.

23 Temmuz 1944.

- Dr. David (Avus[turyalı] yoldaş) **ve karısı** - her ikisi de R[oza] Yu[lievna]'nın çalıştığı hastanede cerrah - ve bir de ameliyat hemşiresi Antonina bizdeler.

24 Temmuz 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- Kabul ettiklerim:

1) **Torez** ve **Stepanov** - Fran[sızların] işleri hakkında;

2) **Pauker** ve **Luka Laslo** Rom[enlerin] işleri hakkında;

3) **Petaşev** ve **Belov** - Bulg[aristan] kom[ünist] partisinin yayın işleri hakkında;

4) **Mirov** - Almanların radyo redaksiyonunun ve Alm[an] kom[ünist] partisi D[ış] Bürosunun sorunları hakkında;

5) **Korotkeviç** - radyo yayınıyla ilgili sorunlar hakkında;

6) **Moşetov** - Yunan belgeleri hakkında.

- **Baranov** - şubenin günlük sorunları hakkında.

- **Prititski** (Polonyalıların part[izan] kurmayı) Polonya'yla ilgili yeni etkinlikler, general Ral'ın görevleri vb. hakkında bilgi verdi.

25 Temmuz 1944.

(Evde çalıştım.)

- Dr. Mayorov ve Dr. Trahman yanımdaydı.

- Mao Tsedun'dan Çin'deki, bu arada Özel Bölge'deki durum hakkında ayrıntılı bir telgraf geldi.

- Yanan'dan yaba[ncı] muhabirlerin gelmesi. Mao Tsedun'un ordusunda **Amer[ikan] askeri** misyonunun beklenmesi. Çan Kayşi Amerikalılar'ın benzeri bir misyon göndermesini nihayet kabul etmek zorunda kalmış.

26 Temmuz 1944.

[SKP(b)] **MK'nde.**

- Almanya Kom[ünist] Partisi **Dı[ş] Bürosu** ve Deutscher Volkssender radyosu redaksiyonu **ile** Almanya'daki durum hakkında **toplantı** yaptım.

Katılanlar: Pik, Ulbriht, Akerman, Laytner, Lorents, Beker, Magnus, Şelike, Lode, Fürnberg, Fridrih (Geminder), Geryo, Mirov, Korotkeviç, Permyakov ve bu arada - Baranov ile Baksakov.

- Tito'ya şu şifreli telgr[afı] çektim:

"Mektubunuzu aldım. Çok teşekkür ederim. Özellikle Bulg[aristan] Kom[ünist] Partisi hakkındaki eleştirel notlarınızdan ötürü teşekkür ederim. Bütün olarak notlarınız tamamen doğru. Özellikle partizan hareketinin büyümesi ve Alman işgalcilerine karşı genel halk ayaklanmasına dönüşmesi konusunda. Bulg[ar] yoldaşların dikkatini ben defalarca onların bu hataları, zayıflıkları ve yetersizlikleri üzerine çektim. Bu arada, Makedonya konusunda şu talimatı verdim: 1) Makedonya'nın Almanlarla Bulgarlar tarafından işgaline kararlılıkla karşı çıkmalıdırlar; 2) Makedonya'nın Makedonlara hak eşitliği getirecek yeni, federal Yugoslavya politikasını var güçleriyle desteklemelidirler; 3) Balkan ülkelerinin toprak sorunları ve gelecekteki sınırları ile ilgili her çeşit tartışmadan kaçınmalıdırlar; 4) Bul[gar], Yugosl[av] ve Yunan komünistlerinin Alman işgalcilerine karşı savaşa yönelik ortak rotasına uymalıdırlar; 5) Balkanlarda devletlerin toprak sorunlarına savaştan sonra doğru çözüm bulmanın, ancak bu halkların kardeşçe işbirliği, birer Slav devleti olarak yeni demokratik Bulgaristan ile yeni demokr[atik] Federal Yugoslavya'nın en sıkı dostluğu temelinde ve büyük Sov[yetler] Birliği'nin yardımıyla mümkün olacağını hesaba katmalıdırlar.

Ortak düşmana karşı savaşta Yugoslavya halklarının şimdiye kadar uğradığı ve şimdi de uğramaya devam ettiği bunca can kaybından sonra Yugoslavya Makedonyası'nı Yugoslavya'nın elinden almak söz konusu bile olamaz görüşündeyim.

Sizin de belirttiğiniz gibi, Bulgaristan [komünist] partisiyle çalışmalar artık iyileşmiş bulunuyor. Ama bu yönde yapılması gereken daha çok şey var. Asıl bela şu ki, çok sadık insanlardan oluşmakla birlikte, parti yönetimi oldukça zayıf. Siz her halde biliyorsunuz ki, başta MK sekreteri Anton İvanov olmak, daha iyi çalışan yöneticilerimizin birçoğu idam edildi. Çoğu değerli aktivistlerimiz olmak üzere, on bine yakın parti üyemiz cezaevlerinde ve toplama kamplarında bulunuyor. Bu nedenle, partinin taktiğinin iyileştirilmesi tavsiyelerinin yanısıra, merkezi ve yerel yönetimleri güçlendirmek, birinci derecede önemli görevdir. Bu amaçla biz adamlarımızı gönderiyoruz ve onların Georgiev ve Vinarov ile birlikte bir an önce ülkeye geç-

meleri gerekiyor. Sizin bu konuda olduğu gibi, Bulgaristan Kom[ünist] Partisi ile sizin MK arasında güvenli bağ kurulması için de gerekli desteği vereceğinizden kuşkum yoktur. Halk kurtuluş savaşındaki büyük deneyiminize dayanarak Bulg[ar] yoldaşlara doğrudan yardım etmek için Bulgar MK'ne, mümkün olduğu zaman, kendi uygun temsilcinizi göndermenizi önemle rica ederim.

Bulgar işlerinin düzeltilmesi için neler yaptığımızı size temsilcimiz Marek ayrıntılı şekilde anlatacaktır.

Eğer gelecekte [de] Bulgaristan Kom[ünist] Partisi'nin faaliyetleri hakkındaki görüşünüzü ve eleştirilerinizi bildirirseniz, size çok minnettar olurum.

Stal[in] ve Molotov yoldaşlara mektuplarını teslim ettim.

Kuvvetle elinizi sıkarım!

G. D[imitrov]."

27 Temmuz 1944.

- **Evde çalıştım.**

- [BKP] **D[ış] Bürosunun** oturumu. (Kolarov, Çervenkov, Kozovski ve Ruben) yanımda.

Hr. Botev [radyosu] redaksiyonunun çalışmalarını görüştük.

Tiflis'e gidecek olan Kozovski'ye, (Sofya radyosunun ve Üsküp radyosunun frekanslarında "ses" olarak Sergeev'i değiştirmesi için) talimatlar verdim.

- **Bugün beş top atışı!**

Lvov, Belostok, Dvinsk-Repitsa, Stanislav.

Bu bakımdan **rekorlar günü!**

28 Temmuz 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- Şubeye (Yakındoğu konusunda) bir personel adayını kabul ettim. Uygun biri olduğu anlaşılıyor. [Atama] muamelelerinin yapılması için talimat verdim.

- Pravda [gazetesinde] çıkan Bulgaristan hakkındaki yazılarımı, genel bir giriş yazarak, ayrı bir broşür halinde basmam için dev[let] yayınevinden öneri aldım.

- Plişevski, Çuntsin'den gelen Çin belgeleri hakkında bilgi verdi.

- Ponomaryov'u (MELE'nden) kabul ettim. Şube şe[fi] yardımcılarından biri olarak onu işe almak niyetindeyim.

- Baranov günlük işler hakkında bilgi verdi.

- Geceyi Hükümet Evi'nde geçirdik.

- Yarın - midemin röntgen muayenesi.

29 Temmuz 1944.

- Hükümet Evi'nde.

- **Röntgen** çektirmek için Kreml[in] Polikliniği'ndeydim.

- Mao Tsedun'un oğlunu kabul ettim. Geçici bir süre için teğmen olarak cepheye gönderiyorum.

- Bulgaristan ile ilgili broşür için giriş yazısı taslağı hazırladım.

30 Temmuz 1944.

- **Evde çalıştım.**

- Mirov ile Ştern yanımda. Yazının Rusça metnini redakte ettik ve daktiloda yazdık.

- **Stal[in]**'e **Zafer Nişanı** verilmesi.

31 Temmuz 1944.

- Şube personeli adayını kabul ettim. Çok uygun kişiler. Atama muamelelerinin yapılması için talimat verdim.

- **Baranov** ve **Baksakov** ile Enstitü 100'ün yeni baştan düzenlenip güçlenmesi için gerekli önlemleri görüştük.

1 Ağustos 1944.

- **Evde çalıştım.**

- Doktorlar konsültasyonu. 2-3 gün evde kalmamı tavsiye ettiler.

2 Ağustos 1944.

- Evde çalıştım.

- Kolarov'un Bulgaristan hakkındaki broşürünün formalarını gözden geçirdim. Birçok düzeltme yaptım.

3 Ağustos 1944.

- Evde çalıştım.

4 Ağustos 1944.

- 100 Nolu Enstitü'nün sorunları, teknik donanım ve olanaklarını etkinleştirme ve 205 Nolu Enstitü'nün radyo yayınlarının bakımı konularında toplantı düzenledim.

Katılanlar: Baranov, Fridrih, Suharev, Morozov ve yüksek mühendislerden Blinov, Vorontsov ve Egorov.

5 Ağustos 1944.

- Evde çalıştım.

- **Moşetov**'u (Yunan belgelerini rapor etti) ve **Mirov**'u (Bulgaristan ile ilgili broşürde son düzeltme işi) kabul ettim.

6 Ağustos 1944. Pazar.

- Evde çalıştım.

7 Ağustos 1944.

- Evde çalıştım.

- Baranov ve Baksakov (şubenin sorunlarıyla ilgili olarak) yanımda.

- Gauer'i (İçişleri Bakanlığı elemanı) kabul ettim - (Enstitü 100 Müdür Yardımcısı [olarak]) muhtemelen işe alınması konusunda.

8 Ağustos 1944.

- Evde çalıştım.

- Rakoşi (Mac[ar] işleri nedeniyle) yanımda.

- Mirov ve Polyakov (şubenin işleri dolayısıyla).

- Şube'deki uzmanlık ve raportörlük görevlerinin (ülkelere ve konulara göre) atanmış personel arasında dağıtılması için talimat verdim.

9 Ağustos 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- **Alman** komünist partisi **D[ış] Bürosu** ile toplantı yaptım (Pik, Ulbriht, Akerman). Hazır bulunan diğerleri: Baranov, Morozov, Mirov, Belov, Korotkeviç.

- Slovakyalı **Şmidke**'yi evde kabul ettim. Çok önemli bilgi getirdi.

10 Ağustos 1944.

- Evde çalıştım.

- Bulgaristan K[omünist] P[artisi] D[ış] Bürosunun oturumu (Kolarov, Çervenkov, Belov).

Bulgaristan'daki bugünkü olayları irdeledik:

Part[izan] hareketinin güçlenmesi;

Par[ti] kadroları sorunu.

11 Ağustos 1944.

- [**SKP(b)**] MK'nde.

- **Enstitü 100'ün çalışmaları hakkındaki raporu dinledim** (Morozov ve Egorov). Baranov ve Baksakov katıldı. Enstitünün etkinleşmesi ve çalışmalarının iyileştirilmesi için önlemleri tartıştık.

- İspanyolların işleriyle ilgili olarak **Dolores** ile **Uribes**'i (terc[üman] - Stepanov) kabul ettim.

- **Vişinski** Bulgaristan Nasıl Kurtulur başlıklı broşürüm için kaleme aldığım yazıyı geri göndermiş. Birkaç önemsiz not düşmüş.

12 Ağustos 1944.

- Evde çalıştım.

Mirov, Moşetov ve **Polyakov**'u kabul ettim (**Polyakov** yab[ancı] yönet[ici] yoldaşlar için konferanslar hakkında; **Moşetov** - Yuna[nların] işleri hakkında ve **Mirov** - şubenin birçok günlük işleri hakkında).

13 Ağustos 1944. Pazar.

- Çervenkov, Lena ve çocuklar, Artur ve Ela bizdeler.

14 Ağustos 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- Şubeye iki yeni ele[man] adayını kabul ettim.

- Şubedeki işleriyle ilgili olarak raportörlerle toplantı yaptım.

- Geceyi Hükümet Evi'nde geçirdik.

15 Ağustos 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- Kasman'ın Polonya'daki işleri (bağlantı ve malzeme, adam aktarmak için kanal) hakkında raporunu dinledim. Baranov ile Puhlov (Polonya raportörü) katıldı.

- Yunanistan K[omünist] P[artisi] MK Politbüro'nun bir sorusu konusunda **Molol[ov]** ile anlaştık. Söz konusu ettikleri sorunları kendileri çözmek zorunda.

16 Ağustos 1944.

- **Evde çalıştım.**

- Slovakya ile ilgili konularda **Gotvald** ve **Şmidke**'yi kabul ettim.

Slov[akya] ordusu ile Kız[ıl] Ordu'nun Slovakya'da Almanlara karşı birlikte harekatına ilişkin ortak sorun çözüme bağlanıncaya kadar, **şimdilik Slovakya'ya part[izan]** müfrezeleri gönderilmemesi için Kiev'e talimat verdim.

17 Ağustos 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- **Rozi** hastalandı. Ciddi bir kriz.

Profesörler konsültasyonu.

Bütün gece telaş içinde.

18 Ağustos 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- Yayınevinin ve basımevinin sorunlarını görüştük (Kasradze, Karpov vb.).

- Rozi [kendini] biraz daha iyi [hissetti]!

- **Rakoşi, Pauker** ve başkalarını kabul ettim.

- Bulgar yoldaşlar.

19 Ağustos1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- [SBKP] D[ış] Bürosunun **oturumu.** (Kolarov, Çervenkov, Belov, Blagoeva, Marek ve Gromov katıldı.)

Bagryanov'un açıklaması[186] ile ilgili olarak Bulgaristan'daki durumu ve Şipka hakkındaki radyo mitingi için hazırlıkları görüştük.

20 Ağustos 1944.

- **Hükümet Evi'nde.**

- Rozi'nin hastalığının ağırlaşması tehlikesi atlatıldı.

- Çekoslovakya sorunlarıyla ilgili olarak **Gotvald** ve **Slanski**'yi kabul ettim.

- Bulg[aristan] Kom[ünist] Partisi MK'den **28 Temmuz** tarihli bir rapor geldi. Direktifi aldıklarını onaylıyor ve benimsediklerini bildiriyorlar. Part[izan] hareketi hakkında ve Bulgaristan'ın savaştan çıkması için Bagryanov'a bel bağlayan demokr[atik] burj[uva] muhalefetin tutumuyla ilgili bilgi veriyorlar.

21 Ağustos 1944.

- [SKP(b)] **MK'nde.**

- Bulg[arların] radyo mitingi için konuşma metnini gözden geçirdim ve Bulg[ar] halkına çağrıyı redakte ettim.

- Polonya üzerinden Silezya'ya, oradan da Almanya'ya aktarılacaklara **talimat verdim** (Gifer, Glazer, Kifel, Grayner, Hofman - Glazer ile Kifel telsiztelgrafçı).

- **Baranov** ile birlikte, Polonya ordusundan üç yoldaşın, bu orduya bağlı birliklerde yürütülen politik çalışmalar üstüne anlattıklarını dinledim.

- Akşam geç vakit Rozi ile birlikte **Meşçerino**'ya (villaya) ulaştık.

22 Ağustos 1944.

- Bulg[aristan] Kom[ünist] Partisi D[ış] Bürosu (Kolarov hariç). Marek de katıldı.

- Slavlar Komitesi'nin Şipka destanıyla ilgili radyo mitingi. Mitinge katıldım.

- Şube raportörleriyle yeni toplantı yaptım. Dün[ya] haberlerinin dökümü.

23 Ağustos 1944.

- Meksika'daki durum (Meks[ika] Kom[ünist] Partisi, İsp[anya] komün[istlerinin] yön[eticiler grubu vb.) hakkında (İstih[barat] Dairesinden) **Milştayn**'ın sunduğu enformasyon raporunu dinledim.

- Şube raportörleriyle dün[ya] haberlerinin sıradaki dökümü.

- Bulg[ar] partisi MK için (aldığımız bir soruya yanıt olarak) bir direktif yazdım. Vat[an] Cephesi'ni güçlendirmek, ordudan yurtseverlerle birlikte part[izan] hareketini yaymak, Vatan Cephesi'ni [partizan hareketine] çekmek için çalışmalıdırlar.

24 Ağustos 1944.

- Romanya'daki olaylarla[187] ilgili olarak **Pauker**'i (Mirov ile) kabul ettim. Romen yoldaşlara birçok tavsiyede bulundum.

- Raportörlerle dün[ya] haber[lerinin] sıradaki dökümü.

- **Baranov**, Polonyalı **Byerut ve Vatslav** yoldaşlarla yaptığı görüşme hakkında bilgi verdi. Bu yoldaşlar Polonya'nın sorunları hakkında benimle görüşmek için ısrar ediyorlarmış.

- Bulgaristan Kom[ünist] Partisi MK için yazdığım direktifin metnini **Stal[in]** ve **Molotov**'a gönderdim.

25 Ağustos 1944.

- Polonya'nın sorunlarıyla ilgili olarak, Polonya Kraeva Ha[lk] Radası başkanı Byerut ve PİP Sekreteri (Vatslav) Gomulka'yı villada kabul ettim.

[SKP(b)] MK'nde.

- Rom[enlerin] işleri için **Pauker**'i kabul ettim.

- **Rakoşi** - Mac[aristan] sorunları hakkında.

- Yugoslavya üzerinden Bulgaristan'a gidecek olan **Marek** yönetimindeki gruba talimatlarımı verdim (Marek, Lavrov, Nikolov, Antonov, Krıstev, Afanasiev, Tsveynski).

- Slovenya üzerinden Avusturya'ya geçecek Avustur[yalı] yoldaşlar **Fürpas, Timoşel ve Truner**'e (telsiz-telgrafçı kadın) de talimatlarımı verdim.

- [SKP(b)] MK'nde elemanlarla dün[ya] haber[lerinin] dökümü için sıradaki toplantıyı yaptım.

26 Ağustos 1944.

- **Bryansk**'da uç[ak] kazası olduğu haberini aldım. **Marek**'in grubunu, Avus[turyalı] yoldaşları, Yugos[lavyalı] bir yoldaşı ve bizim personelden Kats'ı, Kalinovka (Ukrayna) üssüne taşıyan uçak, Bryansk'a inmek üzereyken düşüp yanmış. Yalnız iki kişi sağ kalmış (Afanasiev ve ağır yaralı biri). Mürettebatla birlikte diğerlerinin tamamı ölmüş.

- Kaza nedenlerinin araştırılması için hemen talimat verdim. Belov ve ki[mi] elemanları oraya gönderdim. Cenaze töreni vb. için talimatlarımı verdim.

- **Geryo**'yu (Öz[gür] Almanya Ul[usal] Komitesi konusunda) ve **Gotvald**'ı (Çekoslovakya sorunları hakkında) kabul ettim.

- Şube personeliyle sıradaki haber dö-

kümünü yaptım.

27 Ağustos 1944.

- Hristo Botev radyosuna Bulgaristan'daki yeni olaylarla ilgili talimat verdim.

- Bu konuda radyo için bir yazı yazdım.

- **Moşe Piyade**'yi (Yugoslavya K[omünist] [Partisi] temsilcisi) ve Yugos[lavyalı] üç partizanı, Vlasov ile birlikte kabul ettim. Beraber öğle yemeği yedik ve Yugoslavya'nın sorunlarıyla ilgili sohbet ettik.

- Çervenkov, Artur ve Ela bizdeler.

- Yulo'dan (Rozi'nin erkek kardeşi) mektup geldi.

- **Molotov**'a Bryansk uçak kazası hakkında mektup gönderdim. Nedenlerin ve suç konusunun büyük bir ciddiyetle araştırılmasını ve bu arada, bu gibi olayların önlenmesi için acil önlemlerin alınmasını rica ettim.

28 Ağustos 1944.

- Slovakların ve Çeklerin sorunlarıyla ilgili olarak Şmidke, Gotvald ve Şverma'yı kabul ettim.

- Şube personeliyle toplantı yaptım.

PİP sekreteri, Polonya hakkında ve Kraeva Halk Radası'nın ve Polonya İşçi Partisi'nin çalışmalarıyla ilgili rapor sundu.

29 Ağustos 1944.

- Slovakya'dan gelen yeni haberler nedeniyle **Gotvald**'ı kabul ettim.

- **Kuznetsov** (Personel Dairesi'nden) yeni kadro seçimi hakkında rapor sundu.

- **Şahbazyan**'ı (deniz subayı) özel bir sorunu nedeniyle kabul ettim.

- **Bliznakov**'u (Donanma İstihbarat'tan) kabul ettim. Girit'ten belgeler getirdi.

- **Belov** Bryansk'ta olanlar hakkında rapor sundu.

30 Ağustos 11944.

- Şube personeliyle sıradaki hab[er] dökümünü yaptım.

- Vlahov'un Slavyane [dergisi] için yazdığı Maked[onya] sorunuyla ilgili yazıyı kontrol ettim. Birçok özlü düzeltme yaptım.

- Bulgaristan K[omünist] [Partisi] D[ış] Bürosunun Bulg[aristan] olayları ile ilgili otu[rumu].

31 Ağustos 1944.

- Uluslararası sendika sorunları, bu arada Sov[yet] sendika heyetinin İtalya'da alacağı tutum konusunda SSMK başk[anı] **Kuznetsov**'u kabul ettim.

- Birçok elemana işleriyle ilgili talimat verdim.

- Geceyi Hükümet Evi'nde geçirdik.

1 Eylül 1944.

- Enstitü 100 müdür yard[ımcılığı]için tavsiye edilen DGB kadrosu **Bulan**'ı kabul ettim. Hakkında daha ayrıntılı bilgi toplanması talimatını verdim.

- Yüksek Par[ti] Okulu mezunlarından şubede çalışmaya aday birkaç elemanı kabul ettim.

- Slavyane dergisi için yazdığı yazı (önemli hatalar var) ve Yugoslavya'ya gidecek olması dolayısıyla **Vlahov**'u kabul ettim.

- Şube personeli için sıradaki hab[er] dökümü toplantısını yaptım.

- Almanlara karşı başlayan ayaklanma dolayısıyla Slovakya'ya yönelik resmi ol[mayan] radyo yayınlarının güçlendirilmesi için Fridrih'e talimat verdim.

- **Gotvald**'ın Moskova'ya gelen Çe-

koslov[akya] hükümet yetkilileriyle yapılan toplantı hakkında verdiği bilgileri dinledim.

- Slovakya'daki olaylar ve Çekoslovakya K[omünist] Partisi'nin konumuyla ilgili bir **not** ve Sov[yet] basını için Slovakların Almanlara karşı savaşı hakkında **verilere dayalı*** bir yazı yazmasını önerdim.

2 Eylül 1944.

- **Manuilski** (albay üniformasıyla) yanımda. Romen heyetiyle görüşmeler dolayısıyla uçakla Kiev'den gelmiş.

- Şubeye uy[gun] adamlar seçme konusunda Tsvetkov'u ([SKP(b)] MK Propaganda Şubesi'nden) kabul ettim.

- **Morozov** - [100 Nolu] Enstitü'nün işleri ve Bryansk kazasına ilişkin belgeler hakkında.

- **Mirov** - günlük işler hakkında.

- **Kozlov** (Enstitü 99) Almanların par[ti] okulu, savaş tutsaklarının okul ve kursları vb. hakkında

- Bizim Slovaklara yapacağımız olası yardım kararını hızlandırmak gerektiği için **Molotov**'a bir mektup gönderdim.

- **Şumeyko** ve **Kondraşov,** İtalya'ya gidecek Sov[yet] sen[dika] heyeti için gerekli malzemeler hakkında.

- **Belov** - Bulgaristan işleri hakkında (burjuva muhalefet yeni hükümeti kurmuş).

3 Eylül 1944. Pazar.

- **Kolarov, Çervenkov, Belov** Meşçerino'da, yanımda. Bulgaristan'da yeni hükümet (Muraviev hük[ümeti]) kurulmasıyla oluşan durumu görüştük. Alınacak tutum hakkındaki önerim kabul edildi. Çervenkov'a Hristo Botev [radyosu] için [tutum belirleyici] bir yazı dikte ettim.

- **Stal[in]** ve **Molot[ov]**'a verilmek üzere, yeni hükümetin niteliklerini yazdım ve bizim Vatan Cephesi hükümeti oluşturmak gerektiği görüşümüzü ifade ettim.

- **Manuilski** ve **Moşe Piyade** ile birlikte öğle yemeği yedik.

4 Eylül 1944.

- Par[tide] çalışmak üzere Finlandiya'ya gönderilecek olan Finli yoldaşlar **Fos** ve **Heynonen** ile birlikte **Kuusinen** ve Lehtinen'i kabul ettim. Yapacakları işlerin niteliğini ve görevlerini [onlara] anlattım.

- Şube personeliyle toplantı yaparak **Piyade**'nin Yugoslavya'daki durumu ve Yugosl[avya] Kom[ünist] Partisi'nin Almanlara karşı savaştaki yerini anlatan raporunu dinledik.

- Kuznetsov'a İtalyan sendika hareketi hakkında şubenin hazırladığı bir rapor gönderdim.

5 Eylül 1944.

- SSCB'nin Bulgaristan ile ilişkileri kesmesi ve savaş hali ilan etmesi konusunda **Molotov** aradı. [Sovyetlerin] Bulg[ar] hükümetine notasının içeriğiyle ilgili görüş alışverişinde bulunduk.

- Parti MK'nin Sofya'dan bana göndermiş olduğu haber ve raporları **Stal[in]** ile **Molotov**'a gönderdim.

- İtalya'ya gidecek SSCB send[ika] heyetinin görevleriyle ilgili önerimizi **Molotov**'a gönderdim.

- Molotov'un Bulgaristan'a notası akşam saat 9'da radyodan duyuruldu.

---

* Asıl metinde - "fiili".

- Nota daha duyurulmadan önce [BKP MK] D[ış] Bürosunu (Kolarov, Çervenkov, Belov) toplantıya çağırdım.

- Hr[isto] Botev radyosu için yönlendirici bir yazı ve Sofya'daki MK için direktifler hazırladım.

- Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi - PUR için (Bulg[ar]) adamlar seçtim.

- Bulgaristan'a göndermek için bir grup Bulgar seçtik.

- Kolarov'dan SSCB'de bulunan Bulgar top[lum] adamları adına Bulg[ar] halkına yönelik bir çağrı tasarısı kaleme almasını istedim.

- [SKP(b)] MK Politbürosunun, **Panyuşkin**'i (SSCB'nin e[ski] Çin büyükelçisi) şubenin birinci yardımcılığına atama kararı ve [SKP(b) MK] Sekreterliğinin, **Ponomaryov** ile **Baranov**'un [şube] yardımcılıklarını onaylama kararı geldi.

6 Eylül 1944.

- Hükümet Evi'nde geceledik.

- Şube personeliyle yeni haberlerin dökümü.

- Muraviev-Muşanov-Giçev-Burov hükümeti hakkında **Stalin** ve **Molotov**'a bir rapor gönderip, bu hükümetin bugün Bulg[ar] halkının önünde duran görevlerin üstesinden gelecek durumda olmadığını, ve bu nedenle çok kısa bir süre ayakta kalabileceğini belirttim.

- Hr[isto] Botev radyosuna şu anki yayınları için ayrıntılı talimatlar verdim.

7 Eylül 1944.

- Pauker'in Romanya'ya gitmesi konusunda **D[mitriy] Zahar[ov]iç** [Manuilski] ile **Ana Pauker** yanımdalar. Romanya'da çalışmak üzere Luka Laslo'nun (Romanya K[omünist] Partisi MK üy[esi]) ordudan serbest bırakılması için Şçerbakov ile anlaştık.

- Diplom[asi] Akademisi müdürü yanımda - uluslararası ilişkiler uzmanlarının eğitimi konusunda.

8 Eylül 1944.

- Şube personelinin toplantısı - Türkiye ve onun savaşın bugünkü aşamasındaki politikası ve konumu üstüne Boretski'nin raporu.

- [BİP] MK Dış Bürosunun Bulg[aristan] sorunları hakkında oturumu.

- **Kolarov**'un Birlikler Evi'nde (kon[feranslar] bürosu) Bulgaristan hakkında raporu.

- **Sofya'dan haber** - gösteriler vb. hakkında

Göstericilere ateş edilmiş.

- **Stal[in]** ve **Molotov**'a [şu] önerileri gönderdim:

1) Bulgaristan'daki partizan müfrezelerine silah aktarılması.

2) Kızıl Ordu'daki Bulg[ar] subayların Bulgaristan'da askeri işlerde çalışmak üzere serbest bırakılması.

3) Bulgaristan'a Bulg[ar] par[ti] işçileri gönderilmesi.

4) Bulgaristan K[omünist] Partisi'ne 50.000 Dolara kadar para yardımı yapılması.

- **Kı[zıl] Ordu** Tuna (Rusçuk) - Karadeniz (Varna ve Burgaz) hattını ele geçirmiş.

9 Eylül 1944.

- Sof[ya] radyosu Vatan Cephesi hükümetinin kurulduğunu bildiriyor:

1) K. Georgiev - başkan.
2) P. Staynov - dış[işleri].
3) D.Velçev - sav[aş] bakanı.
4) Minço Neyçev - adalet.
5) İçiş[leri] - Anton Tanev.
6) Maliye - Petko Stoyanov.

7) Bayınd[ırlık] - Boris Bumbarov*.

8) Eğitim - Stanço Çolakov**

9) Demiryolları - Angel Derjanski.

10) Tarım - Asen Pavlov.

11) Ticaret - Dim[itır] Neykov.

12) Sağlık - Raço Angelov***

13) Sos[yal] politika - Gr[igor] Çeşmeciev.

14) Propaganda bakanı - D[imo] Kazasov.

15) Devlet bak[anı] - Terpeşev.

16) - " - " - " - " - - N[ikola] Petkov

- Yeni naipler kurulu:

1) Prof. Ven[elin] Ganev.

2) Tsvyatko Boboşevski.

3) Todor Pavlov.

Kazasov'un bu konuda açıklamalı konuşması.

- **Alm[an]** Kom[ünist] Partisi'nin **parti okulunun** sorunlarıyla ilgili toplantı düzenledim (Pik, Ulb[riht], Akerman, Baranov, Volkov, Mirov, Korotkeviç vb.).

- Vatan Cephesi hükümetinin kurulmasıyla ilgili olarak Hristo Botev radyosunda ne **yayınlamaları** gerektiği hakkında talimat verdim.

10 Eylül 1944. Pazar.

- Sofya - MK'ne aşağıdaki telgrafı çektim:

1. Kabine üyelerinden her birinin hangi pol[itik] gruptan, bizim bakanlarımızın tam olarak kimler ve bunların par[ti] üyeliğinin ne kadar olduğunu hemen bildiriniz.

2. Vatan Cephesi'nin günlük gazetesini ve **bizim** partinin günlük gazetesini çıkarmaya başladınız mı? Bu amaçla gerekli mad[di] yardımımıza güvenebilirsiniz.

3. Partinin ve merkezde ve taşradaki parti yönetimlerinin her bakımdan güçlendirilmesi için acil önlemler alınız.

4. Aktif parti üyelerimizden hangilerinin cezaevlerinden ve toplama kamplarından çıktığını ve bunların partiye karşı tutumunun ne olduğunu bildiriniz.

5. Vatan Cephesi Ulusal Komitesi ve onun yerel örgütleri varlığını sürdürmek ve, doğal olarak, hükümete karşı tutum almaksızın, halk yığınlarının birliğini güçlendirmek ve Vatan Cephesi'nin programını gerçekleştirmek için aktif olarak çalışmak zorundadır.

6. Hristo Botev radyosu şimdilik işine devam edecektir. Radyonun yayınlarıyla ilgili eleştiri, öneri ve dileklerinizi bildiriniz.

7. Önemli her gelişme hakkında bize düzenli bilgi vermenizi rica ederiz.

- Tümgeneral **Gundorov** (karısıyla beraber) ve tümgeneral **Kovpak** bizdeler. Amerika'ya gidecek Slavlar Komitesi heyetinin işleri üstüne sohbet ettik.

- **Çervenkov** ile birlikte Hristo Botev [radyosu] için direktif yayınını redakte ettim.

11 Eylül 1944.

- **Pauker** - Romanya'ya yapacağı yolculuk hakkında.

- [BİP MK] **D[ış] Bürosu** - Bulgaristan işleri hakkında.

- Bulgaristan'daki yeni durumla ilgi-

*Asıl metinde yanlış - Boris Stefanov.
**Asıl metinde yanlış - Prof. Mihalçev.
***Asıl metinde yanlış - Raco Rangelov.

li olarak [BİP] MK'ne birçok talimat gönderdim.

- Hristo Botev [radyosunun] yayınlarına son verilinceye kadar, bugünkü aşamada yapacağı işler hakkında Hristo Botev [radyosunun] redaksiyon üyeleriyle toplantı yaptım.

- Şube personeliyle sıradaki [haber] dökümü toplantısı.

- Bulgaristan'a yapacağı yolculuk nedeniyle Prof. Erusalimski (Krasnaya Zvezda [gazetesinden]) geldi. [Kendisine] bilgi ve talimat verdim.

- Bulgaristan Komünist Partisi MK'ne orduyla ilgili ve politik komiserler [kurumunun] getirilmesi konusundaki soruları dolayısıyla (diğerlerinin yanı sıra) şu şifreli telgrafı çektim:

"Bugünkü aşamada orduda politik eğitim şubesi kurulmalı; ama politik komiserler atanmaması amaca uygun olur. Dikkatinizi en başta ordunun Almanya yanlısı, faşist komutanlardan arındırılması ve onların yerine Vatan Cephesi'nin davasına bağlı komutanlarla değiştirilmesi için çabalar üzerinde yoğunlaştırmalısınız. Bu doğrultudaki tüm girişimlerinizi hükümetteki ve Vatan Cephesi Ulusal Komitesi'ndeki arkadaşların rızasıyla gerçekleştirmeye çalışınız. Hainlerin, faşist canilerin davalarını ve cezalarını görüşecek halk mahkemeleri kurulması sağlanmalıdır. Ülkede provokatörlere ve sabotajcılara karşı sıkı bir demokratik düzen ve disiplin uygulanması için gerekli tüm önlemleri alınız. Faşist gericiliğin henüz yıkılıp gitmediğini, Almanlar'ın hâlâ Balkanlarda bulunduğunu unutmayınız. Bunların yok edilmesi için herşey seferber edilmelidir. Partimiz şimdiye kadar niçin radyodan ya da başka bir biçimde kamuoyuna açıklama yapmadı? İşbu telgrafı aldığınızı onaylayın. Yanıtınızı ve yeni bilgiler bekleriz."

- Sovyet hükümetince ödüllendirilmeleri dolayısıyla **Tito**'ya ve diğerlerine şifreli tebrik telgrafları çektim.

12 Eylül 1944.

- Şubemiz için iki eleman adayını kabul ettim. Atamalarının yapılması için talimat verdim.

- Tiflis'ten **Kozovski**'yi çağırdım (Hal[kın] Sesi radyosunun yayınlarını durdurduk).

- [BİP MK] D[ış] Bürosunun Bulgaristan hakkındaki yazılı yayınlar ve ülkeye Bulgar yoldaşlar gönderme konusunda oturumu.

- **Dolores ve Uribes** İspanyolların işleri hakkında.

- **Pauker ve Morozov** (Pauker'in yolculuğu ve Romen MK ile radyo bağlantısı hakkında).

- **Molotov**'a yeni Fransız kabinesi hakkında bir rapor gönderdim.

- Fransızların işleri hakkında **Torez**'i kabul ettim.

13 Eylül 1944.

- Yugoslavya'ya maddi ve başka **yardım** konusunda toplantı düzenledim.

(Yayınevi, sinema, kültür müşavirliği, Milli Eğitim Bakanlığı vb. kurumlardan yöneticiler katıldı.)

- **Akşam** - Bulgar sorunlarıyla ilgili [toplantı]. (Kolarov, Belov, Çervenkov, Gromov.)

- Bulgaristan Komünist Partisi'nin çalışmaları için 50,000 Dol[ar] tahsis edildi.

14 Eylül 1944.

- Bulgaristan Komünist Partisi Dış

Bürosu'nun [oturumu].

MK'nden gelen raporu görüştük.

- Sofya'ya birçok talimat ve tavsiye gönderdim.

- Özel Hat'tan (ÖH) III-üncü Ukrayna Cephesi kurmayı (Tolbuhin, Jeltov, Antoşin) ile görüştüm.

15 Eylül 1944.

- **Tuğgen[eral] Artyomov'u kabul ettim.** Bizim burada çalışmak üzere kendisini serbest bırakmasını Ponomarenko'dan rica etmiş - Enstitü 100 müd[ür] yard[ımcılığı] için - tek[nik] işler bölümüne.

- **Prudnikov**'un (DGB'ndan) Enstitü 100'ün operatif işlerden sorumlu müdür yardımcılığına ataması onaylandı.

- **Telman'ın öldürüldüğü** haberi!

- Haberlerin dökümü için şube personeliyle yeni toplantı yaptım.

- Bulgar Dış Bürosunun oturumu.

16 Eylül 1944.

- Birinci yardımcım **Panyuşkin** ve yardımcım **Ponomaryov işbaşı yaptılar.**

Şubedeki işleri hakkında kendileriyle konuştum.

- Pravda gazetesi için **Telman**'ın ölüm haberini redakte ettim.

- **Morozov ve Prudnikov** - Enstitü 100'de yapacakları işleri anlattım.

- **Pauker Bükreş**'e uçtu!

17 Eylül 1944.

- **Dolores kızıyla** bizde.

- Kolarov, Çervenkov, Belov - Bulgarların işleri hakkında.

- Telman'ın öldürülmesi dolayısıyla yapılacak anma gecesi için **Pik**'e şöyle bir mektup yolladım:

"Unutamayacağımız yiğit Tedi'mizin alçakça katledilmesi karşısında çok büyük nefret ve hiddetimi ifade ederek ben sizden MK'ne ve tüm Alman yoldaşlara en derin taziyelerimi iletmenizi rica ediyorum.

Verdiği sayısız kurbanlardan sonra kardeş Alman partisi, bu kez de tarihinin en çözümleyici aşamasında, partiye ve Alman halkına en gerekli olabileceği bir zamanda deneyli ve yiğit önderi Ernst Telman'ı kaybetti.

Telman'ın vahşice öldürülmesi, kuşkusuz, Hitlerciler çetesinin kaçınılmaz sonunu hiçbir şekilde önleyemeyecek. Ama önderin yitirilmesi komünist partisi için ve Almanya'daki tüm anti-faşistler için çok ağır bir darbedir ve onlara tarihsel görevlerini Lenin-Stalin öğretisi ruhunda yerine getirmek için daha büyük çaba ve özveriyle çalışma ve savaşma ödevini yüklüyor.

Alman komünist önder öldürüldü. Ama Almanya Komünist Partisi ayaktadır ve kurtarıcı misyonunu başarıyla tamamlayacaktır.

Başınızı dik tutun, Alman yoldaşlar! Cesaret, cesaret ve yine cesaret! Hitlerciliği tamamen yoketmek ve Tedi'nin uğrunda yaşadığı, savaştığı ve öldüğü büyük davayı tam zafere ulaştırmak için - tam hız ileri."*

18 Eylül 1944.

- Sofya'daki MK'ne birçok telgraf çektim.

- [Şube] personeliyle toplantı yaptım.

- Lebedev'in İng[ilizlerin] Balkanlar politikasıyla ilgili raporu.

- **Molotov**'a şubenin yabancı döviz

* Almancadan çeviridir.

bazındaki bütçesini gönderdim.

- Aralarındaki işbölümü ile ilgili olarak yardımcılarımla (Panyuşkin, Ponomaryov, Baranov) görüş alışverişinde bulunduk.

19 Eylül 1944.

- Bulg[aristan] Kom[ünist] Partisi D[ış] Bürosu.

Bulgaristan'a gönderilecek ilk grubu hazırladım (Çervenkov, Belov, Tomov, Kozovski, Krıstev; partinin daha birçok sorununu görüştük.

- Yardımcılarla oturum. Aralarında işbölümü yaptım. Gerekli emri çıkardım.

- **Molotov**'a [şubenin] döviz bütçesini ele alacak bir komisyon önerdim: Malenkov, Jukov, Dekanozov, Dimitrov, Panyuşkin.

20 Eylül 1944.

- MK'den temsilci geldi. Onunla ilk görüşmeyi yaptım.

- Bulg[aristan] Kom[ünist] P[artisi] D[ış] Bürosunun oturumu.

- Hristo Botev [radyosunun] yayınlarının durdurulması için emir verdim.

- Personel ile sıradaki döküm toplantısını yaptım.

21 Eylül 1944. (Laypsig Davası'nın başından beri 11 y[ıl].)

- Pravda'nın Sofya'dan gelen muhabirleri **Kojevnikov** ile **Sivolobov**'u ve bir de Pravda red[aktörü] Pospelov'u kabul ettim.

- Bulgaristan izlenimlerini anlattılar. Hayranlıklarını dile getirdiler. "Dimitrov Tuna boyunda görünseydi, halk onu Sofya'ya kadar el üstünde taşırdı..."

- **Kuznetsov**'un İngiltere'de yapılacak sendika kongresinde sunacağı raporun ke[sin] metnini ve heyet üyelerinin [liste] taslağını görüştük. Notlarımızı **Molotov**'a gönderdim.

- R[oza] Yu[lievna] ve di[ğerleriyle] birlikte Bolşoy Tiyatrosu'na gönderdim.

Ganev'i [BİP] MK adına rapor hazırlamasını istedim.

22 Eylül 1944.

- Panyuşkin, Ponomaryov ve Baranov ile birlikte **Molotov**'un makamında.

- Şubenin statüsü kesin olarak onaylandı. Şube yönetimi de öyle. Şubenin çalışmaları, kadrolarla donatılması, [SKP(b)] MK bünyesindeki sistem içinde aldığı yer, [SKP(b)] MK sekreterleriyle karşılıklı ilişkileri gibi konularda görüş alışverişi yaptık.

- İngiliz sendikalarının kongresine gidecek SSMK heyeti ve İngiliz-Sovyet Komitesi (Kuznetsov, Nikolaeva ve diğerleri) ile [görüşme]. Heyet [oluşumu] taslağını ele aldık. Molotov heyet üyelerine birçok talimatta bulundu.

- Vaynberger'i (Macaristan) kabul ettim. Mac[arların] cephedeki işlerini anlattı.

- TASS ajansının Bulgaristan muhabiri **Kaplanski** son olaylar sırasında Sofya'da ve diğer yerlerde edindiği gözlem ve izlenimlerini anlattı. Heyecan içinde. Basın için [BİP] MK'nden yön[etici] yoldaşlar hakkında bir yazı yazmasını istedim.

- Şube personeliyle sıradaki [haber] dökümü toplantısını yaptım.

- **Stal[in]** ve **Molotov**'a Bulg[aristan] Kom[ünist] Partisi'nin temsilcisi Ganev aracılığıyla ortaya koyduğu sorunlar hakkında bir rapor gönderdim (Almanlara karşı Yugosl[avya] ordusuyla harekat birliği, Karadeniz kıyılarında balıkçılığa izin verilmesi, Sov[yet] Rublesinin Bulgaristan'daki borsa fiyatı,

Bulg[ar] hük[ümetinin] Kızıl Ordu'nun elinde bulunan topraklardaki ayrıcalıkları, Kız[ıl] Ordu'nun cephe gerisi birliklerinin keyfi hareketlerine son verilmesi.

23 Eylül 1944.

- **D[ış] Büro (Ganev ile)** Bulgaristan sorunlarını görüştük.

- Bulgaristan'a (birinci gruptan) gidecek olanlara ayrıntılı açıklama yaptım ve talimatlar verdim: Çervenkov, Belov, Kozovski, Mihaylov (Ruben), Tomov, Krıstev.

24 Eylül 1944. Pazar.

- Kolarov, Çervenkov, Belov, Ganev, Tomov, Kozovski, Mihaylov (Ruben) ve Sergeev'i villaya davet ettim.

- D[ış] Büro [ile] Bulgar işlerini görüşmeye devam ettik, sonra da hep birlikte öğle yemeği yedik, film izledik vb.

- Diğer telgrafların yanısıra, [BİP] MK'ne şöyle önemli bir şifreli telgraf da çektim:

"Bakanlarımızın çalışmalarıyla ilgili kararınızı selamlarım. Kararlılıkla ve sürekli bir şekilde uygulamalıdırlar. Şunu hesaba katmalısınız ki, partimizin hükümet partisi ve Vatan Cephesi'nde önde gelen parti olarak halkın ve ülkenin önünde olduğu gibi, Bulgaristan ve tüm Balkanların bugünkü ve yarınki durumunun, savaş alanındaki başarılarına ve izlediği dış politikaya bağlı bulunan Sov[yetler] Birliği önündeki sorumluluğu da son derecede büyüktür. Biz sıradan ve sorumsuz taşra ajitasyoncuları gibi değil, sağduyulu, gerçek bolşevik politikacı ve devlet adamları olarak ortaya çıkmalı ve hareket etmeliyiz. Kendi rotamızı kararlılıkla izlerken biz, aynı zamanda hükümetteki ve Vatan Cephesi Ulusal Komitesi'ndeki arkadaşlara karşı tamamen dürüst davranmalı, yükümlülüklerimizi dürüstçe yerine getirmeli ve düşmanca davranışlara esnek bir biçimde yanıt vermeliyiz. Onlarla halk yararına yaptığımız iş ortaklığını biz geçici bir koalisyon kombinezonu olarak değil, ortak düşmana karşı ve yeni demokratik Bulgaristan'ı kurmak için uzun vadeli savaş birliği olarak görmeliyiz. Bütün bunlara yalnız Dobri Terpeşev değil, tüm parti ve kadroları ikna edilmelidir."

25 Eylül 1944.

- **Tito ile konuştum.**

- Ganev'in ([BİP] MK'nin verdiği gö[rev] üzerine) raporunu **Stal[in]** ve **Molotov**'a gönderdim.

- Ganev ile sorunları görüşmeye devam ettik.

Parti yönetiminin yapısını; MK, Politbüro, şube ve komisyonların bileşimini, bağlantıları, yönetici parti kadrolarının güvenliğini, basını, yayınevini vb. temel hatlarıyla belirledik.

Partinin en yakın dönem için politik ve taktik rotasını da [çizdik].

26 Eylül 1944.

- Özel bir uçakla Sofya'ya gidecek gruba hazır olmasını söyledim.

- [BİP] MK'ne kitap ve yiyeceklerle dolu hediyelik bir koli gönderdim.

- Uçuş tarihi olarak **28** ya da **29** Ey[lül] günleri belirlendi.

27 Eylül 1944.

- **Tito** ile ikinci konuşmam. Uzun uzun görüştük. Bulg[aristan] ve Yugoslavya kom[ünist] partileriyle ilgili sorunları, yeni Yugoslavya ile yeni Bulgaristan arasındaki ilişkilerin temel sorunlarında anlaştık. Aramızda, elbette, kar-

şılıklı tam anlayış [var], ama çizdiğimiz politikanın uygulanmasında - Bulgaristan ile Yugoslavya arasında, Güney Slavlarının (Bulgar, Makedon, Sırp, Hırvat, Karadağ ve Slovenlerden oluşacak) federasyonuna kadar giden - Adriyatik Denizi'nden Karadeniz'e kadar uzanan bir birlik oluşturulmasında güçlükler çıkabilir. Zorluklar özellikle İngilizler ve onların Büyük Yunanistancı ve Büyük Sırbistancı ajanları tarafından [çıkarılacaktır].

- Bosilegrad ve Tsaribrod yörelerine, Makedonya ve Trakya'daki Bulgar birliklerine ilişkin sorunların çözümüne temel olması gereken ilkeler hakkındaki görüşlerimi [BİP] MK'ne gönderdim.

- Tito'nun önerisi üzerine bir Bulgar hük[ümet] heyetinin Yug[oslavya] ulus[al] komitesi (Tito) ile görüşmelerde bulunmak için Krayova'ya gitmesi gerektiğini de Sofya'ya bildirdim.

28 Eylül 1944.

- **[SKP(b)] MK'nde** [BİP MK] D[ış] Büro toplantısı.

Yola çıkacak yoldaşlara son talimatlar.

- Mac[arların] sorunlarıyla ilgili olarak Rakoşi ile Kelerman'ı kabul ettim.

- Şube çalışanları[ndan] birçoğunu da [kabul ettim].

29 Eylül 1944.

- Çervenkov - Belov grubu Sofya'ya uçtu.

Akşam, uçağın başarıyla ulaştığı haberi geldi.

- [BİP] MK'ne şu notu gönderdim:

"Ganev'in raporu **Stalin ve Molotov**'a sunuldu. Raporla ilgili görüşmelerimiz hakkında ön bilgiyi size Çervenkov ile Belov verecek, ardında da Ganev kendisi ayrıntılı rapor sunacak. Par[ti] işçilerinden oluşan ilk grubu bugün gönderdik. İkincisi Ganev ile birlikte varacak. Üçüncüsü ise - ikincisinden hemen sonra.* Rapor nedeniyle Ganev'in birkaç gün daha burada kalması gerekiyor.

Yoldaşların oraya ulaştığını ve size gönderdiğimiz eşya ve malzemeleri onlardan aldığınızı hemen bildirin."

- Şube perso[neliyle] **sıradaki [haber] dökümü toplantısını gerçekleştirdim.**

30 Eylül 1944.

- Sofya MK, Çervenkov, Belov ve diğerlerinin sağ salim oraya ulaştıklarını bildirdi. MK hayırlı yardımdan (kadro, hediyeler, kitaplar) ötürü teşekkür ediyor.

- Macaristan sorunlarıyla ilgili olarak Rakoşi ile Kelerman'ı kabil ettim.

- Tito'ya Bulg[ar] hük[ümet] heyeti gönderilmesinde Tolbuhin'in yardımcı olması için Gen[el] Kurmay ile anlaştım.

- Ganev'i villaya götürdüm.

1 Ekim 1944. Pazar.

- **Ganev, Kolarov ve Sergeev** ile villada beraberiz. Par[ti] işçilerinin Bulgaristan'a gönderilmesiyle ilgili sorunları ve ayrıca D[ış] Büro'nun en yakın dönem için çalışma düzenini görüştük.

2 Ekim 1944.

- **Kolarov** ve **Ganev** ile birlikte [SKP(b)] MK'de. Bulg[aristan] hakkında yeni belgeleri ve yeni sorunları görüştük.

---

* Asıl metinde: "birincisinden sonra".

- Rapor sunmak üzere Bulgaristan'dan gelen tuğgeneral **Anoşin**'i (III-üncü Ukr[ayna] Cephesi Pol[itik] Da[ire] Amiri) ve ayrıca tuğge[neral] **Burtsev**'i kabul ettim. **Anoşin** Bulgaristan'daki durumla ilgili ayrıntılı bilgi verdi ve kimi belgeler getirdi.

[Bulgaristan] komünist partisiyle aralarındaki bağın devamı konusunda anlaştık.

- **Ganev**'in Sovyet ve yaba[ncı] basın için yazdığı Bulgaristan hakkındaki **yazıyı** redakte ettim.

3 Ekim 1944.

- Avustur[yalı] **Koplenig, Fürnberg, Dr. David** yoldaş ve diğ[er] yoldaşlarla görüştüm. Fürnberg, David ve başkalarının (Avusturya'da çalışmak üzere) Slovakya'ya gidecek olmalarından kaynaklanan sorunları ele aldık. Kendilerine ayrıntılı talimatlar verdim ve ortaya koydukları sorunlara açıklık getirdim.

- **Ganev** ve **Kolarov** yanımdalar. Ganev'in MK'ne (Sofya) rapor etmesi gerekenleri özetledik.

- Enstitü 99'un sorunlarıyla ilgili olarak **Kozlov**'u kabul ettim.

- **Morozov** Enstitü 100'ün sorunları hakkında.

- Ganev'i villaya götürdüm.

Bulgaristan ile ilgili sorunları görüşmeye devam ettik.

4 Ekim 1944.

- PİP MK'ne (Polonya) yardım konusunda Bulganin ile anlaştık.

- Şube çalışanları için Korotkeviç'in savaşın değişik dönemlerindeki Alman propagandasını irdeleyen raporunu dinlediğimiz bir toplantı düzenledim.

- İspanya'nın sorunlarıyla ilgili olarak Dolores* ile Uribes'i kabul ettim.

- Torez ve Stepanov - Fran[sızların] işleri.

- **Ganev ile son sohbet.**

- **Goranov, Dobrev, Kabakçiev** ve **İvanov** (yarın Ganev ile birlikte Sofya'ya uçacaklar) ile görüştüm. Onları bekleyen işler hakkında ayrıntılı talimat verdim.

5 Ekim 1944.

- Sabah Ganev ve di[ğerleri] kazasız-belasız Sofya'ya uçtu.

Öğleden sonra gelen habere göre, Dobriç'e varmışlar ve geceyi orada geçirecekler.

- Macar işleri hakkında, özel olarak ise, Macaristan'da parti işlerinde çalışmak üzere Geryo yönetiminde bir grubun Macaristan cephesine gönderilme konusunda **Rakoşi, Geryo** ve **Revay**'ı kabul ettim. Politik ve örgütsel açıdan gerekli talimatları verdim.

- Savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili olarak Kozlov'u (Enst[itü] 99) kabul ettim.

- Ganev, Goranov, Dobrev, Kabakçiev ve İvanov sağ-salim Sofya'ya ulaşmış.

- Şube için birkaç personel adayını kabul ettim.

6 Ekim 1944.

- **Erusalimski** (Kr[asnaya] Zvezda gazetesi) Sofya'dan döndü. Petrov, Terpeşev, Tr[ayço] Kostov ve ba[şka] yoldaşlarla görüşmüş. İzlenimleri çok iyi. Ayrıntılı bilgi verdi, Bulg[ar] gazeteleri ve baş[ka] materyaller getirdi.

- Tuğ[general] **Burtsev**'i ve Bulgaris-

---

* Asıl metinde: "Dores".

tan'dan dönen VII-nci şube ekibini (albay **Sapojnikov** ve albay **Samoylov** ile yarbay **Seleznyov**, yarbay **Maçlov** ve yarbay **Zdorov**) kabul ettim - yaptıkları işler, edindikleri izlenimler ve gözlemler hakkında ayrıntılı bilgi verdiler. Romanya ile Bulgaristan arasındaki fark muazzam. Bulgarlar bizim halk. Onlardan hayranlıkla söz ediyorlar. Varna'da sovyetler oluşturma denemelerine ilişkin haberlerin doğru olmadığını söylüyorlar. Bizim Bulg[ar] yoldaşlar durumu doğru kavrıyor ve doğru bir rota izliyorlar. Vatan Cephesi'nin sağlam temelleri var ve halk yığınlarınca destekleniyor vb.

- **Karaivanov**'u (DGB Bulgaristan'a gönderiyor) kabul ettim. Kendisine talimat verdim.

- Şube personeliyle sıradaki [haber] dökümü toplantısını yaptım.

- **Stal[in]** telefon etti: "Bulgarlar, Trakya ve Makedonya'daki askeri birliklerini geri çekmeliler. İngilizler'in silahsızlanmasını istediği Bulg[ar] ordusunu geri kazanmak önemlidir. Barış anlaşması İngilizler tarafından geciktiriliyor, çünkü onlar [anlaşmayı] Tolbuhin'in değil, Uilson'un imzalamasını ve denetim komisyonu başkanlarının bizim ve onların adamları olmasını istiyor. Biz Tolbuhin'in imzalamasında ve komisyon başkanının bizden [olmasında] ısrar ediyoruz ve bunu sağlayacağız. Barış anlaşması bağlanıncaya, eğer bu olmazsa, Almanya ile savaş bitinceye kadar Kızıl Ordu Bulgaristan'da kalacak."

7 Ekim 1944.

- Bulg[ar] yoldaşlar albay **Grekov** (Nilov), teğm[en] **Nikolov**, teğmen Vinarov ve yüksek makine mühendisi **Milev**'i (Bulgaristan'a gönderilmek üzere hazırlık görmüşler) kabul ettim. Onlarla partimizin politikası, uyguladığı taktik ve görevler ve ülkede yapacakları olası işler hakkında ayrıntılı bir şekilde konuştum.

- **Pravda** gazetesi redaktörü **Pospelov** yanımda. Bulgaristan ile ilgili haberin ve Ganev'in yazısının Pravda'da yayınlanması konusunda anlaştık.

- **Morozov** ve **Prudnikov** Enstitü 100'deki işler hakkında. En yakın zamanda yapılması gereken birkaç operatif nitelikli görev, bu arada Varna'da irtibat noktası sağlanması, Mac[ar] grubunun par[ti] çalışmaları için Mac[ar] topraklarına yerleştirilmesi ve birçok ülkeyle kurye bağlantısı kurulması görevini verdim.

- **Tsurikov** (kurye) Sofya'dan döndü. Gazete, mektup, üzüm ve sigara getirdi.

8 Ekim 1944. Pazar.

- Bulgarların işleriyle ilgili olarak **Blagoeva ve Sergeev** yanımda.

9 Ekim 1944.

- **Çervenkov**'dan (Sofya) mektup aldım.

- Mac[arların] işleriyle ilgili olarak Rakoşi'yi kabul ettim.

- (Şu günlerde Bulgaristan'a gidecek olan) albay İv[an] Atanasov (Çerkezov) **ve Yarımov** ile sohbet ettim. Kendilerine ayrıntılı talimatlar verdim.

- Şube personeliyle toplantı yaptım (Panyuşkin'in Çin hakkında raporu).

- Ganev'in yazısı bugün (Bulg[ar] partizanlarının bir foto[ğrafıyla] birlikte) Pravda'da yayınlandı.

- Sov[yet] basınında Bulgaristan hakkında daha düzenli bilgi verilmesi için Palgunov (TASS) ile konuştum.

10 Ekim 1944.

- **Bulgaristan'a Sovyet kitapları, basını, filmleri vb. gönderilmesi için toplantı** düzenledim.

Katılanlar: Pozdnyakov (Dev[let] Yayı[nevi]), Kamenov (Sovyet Kültürel Bağlar Derneği), Hrapçenko (Rus Sanat Kom[itesi]), Brigodnov (sinema), Molçanov (Slav[lar] Komitesi), Tihonov (Yazarlar Birliği) ve başk[aları].

- **Çörçil ve İdın.**

Stalin ve Molotov ile görüşmeleri.

- **Korgeneral Biryuzov** Sofya'dan **telefon etti.** Bulg[ar] ordu birliklerinin Trakya ve Makedonya'dan geri çekilmesi konusunda bazı bilgiler vermemi rica etti. Bu birliklerin bir an önce geri çekilmesi gerektiğini söyledim.

11 Ekim 1944.

- Sofya'daki **Tr[ayço] Kostov, Çervenkov** ve diğe[rlerine] ve Varna'daki **Halaçev**'e Bulgaristan'ın sorunlarıyla ilgili bir mektup yazdım.

- Sofya'ya gidecek Bulg[ar] grubunu tamamen hazır ettim. Gruba eşlik edecek kuryeyi ve telsiz-telgrafçıyı kabul ettim.

- Şube personeliyle Çin'deki durum hakkında Panyuşkin'in raporunu dinlediğimiz bir toplantı yaptım.

12 Ekim1944.

- Sofya'daki Çervenkov, Trayço Kostov, Tsola Dragoyçeva ve Dobri Terpeşev'e mektup yazdım.

- Bulg[ar] basını için Sov[yetler] Birliği hakkında yazılar sağlama konusunda Sorkin ve (Sovyet Enformasyon Bürosu'nun temsilcisi olarak Sofya'ya gidecek olan) binbaşı Zavadski'yi kabul ettim.

- Mac[arların] işleriyle ilgili olarak **Rakoşi**'yi kabul ettim.

- **Lovera** - İtal[yanların] sorunları hakkında.

- Par[ti] işlerinde çalışmak için Romanya'ya gitme konusunda **Draganov**'u (B. Stefanov) kabul ettim.

- Şubenin sorunları hakkında **Baranov** ve **Ponomaryov**.

- **Kolarov** - Bulg[aristan] sorunları hakkında.

13 Ekim 1944.

- **Tsola Dragoyçeva**'ya (MK - Sofya) mektup yazdım.

- Baranov (Rostokino'[dan]) - [SKP(b) MK] Genel İşler Şubesi'nin sorunları.

- Solovyov (SSMK sekr[eteri]) - İngiliz-Sovyet komitesinin Londra kararlarının SSMK Prezidyumu'nca onaylanması konusunda.

Kararımı bildirdim: Onaylayabilirler.

- Şube personeliyle toplantı yaptım - Moşetov'un **Yunanistan hakkında** raporu.

- Sofya MK'ne birçok konuda tavsiyelerimi ilettim.

- Ateşkes anlaşması için bir Bulgar hükümet heyeti Moskova'ya davet edildi.

Hük[ümet] heyet üyesi olarak şu kiş[ileri] belirlemiş: Prof. Petko Staynov, Dobri Terpeşev, Nikola Petkov ve Petko Stoyanov. Danışmanlar: Prof. Mihalçev, topçu general Georgi Popov, sivil havacılık müdürü albay İvan Antonov. Heyet sekreteri - Krum Külavkov.

14 Ekim 1944.

- Savaş ve İşçi Sınıfı [dergisi] için hazırlanan Bulgar basınından özetleri gözden geçirdim.

- Ateşkes anlaşması için yarın gelecek olan Bulgar heyeti üyeleri hakkında kı-

sa bir rapor hazırlayıp **Stal[in] ve Molotov**'a gönderdim.

- Macaristan Komünist Partisi'nin platform taslağıyla ilgili olarak Macarları (Rakoşi, Geryo, Volf, Revay, Magyar) kabul ettim. Uzun bir süre sohbet ettik, gerçekçi olmayan yaklaşımlarını, politik spekülasyonlarını vb. eleştirdim, tavsiyelerde bulundum ve platformu yeni baştan ele alıp işlemelerini, en önemlisi - parti çalışmalarını yerinde idare edecek parti yöneticilerinden bir grubu Macaristan topraklarına gönderme konusu üzerinde ciddiyetle durmalarını önerdim.

- **Kolarov** - Bulg[aristan] sorunları hakkında.

15 Ekim 1944.

- Bulgar[istan] heyeti geldi (Petko Staynov, Dobri Terpeşev, Petko Stoyanov, Nikola Petkov, gen[eral] Popov, albay Antonov, Dimitır Mihalçev ve sekreter). Heyeti Vişinski ve diğ[erleri] karşılamış.

- Sofya MK'ne birçok direktif telgrafı çektim.

16 Ekim 1944.

- **Enstitü 205 komisyonu** toplantısı. Komisyonun yaptığı araştırmaların sonuçlarını ve Enstitü'de çalışmaların iyileştirilmesine yönelik somut önerileri (enformasyon, kılavuz kitaplar ve ulus[al] radyo yayını) görüştük.

- Stal[in], **Molotov** ve **Vişinski**'ye Bulgar heyetinin **bileşimi** hakkında kısa bir rapor gönderdim.

- Şubenin Sekreterlik Şe[fi] **Şuklin**'e Sekreterliğin çalışma düzeniyle ilgili talimatlar verdim.

- Ateşkes için gelen **Bulgar heyetinden** şöyle bir mektup aldım:

"Sayın b[ay] Dimitrov,

Ateşkes için Moskova'nın seçilmiş olması gibi, Bulgaristan açısından çok mutlu edici bir olgu sayesinde size hitap etme* olanağına kavuşmuş bulunuyorum. Vatan Cephesi hükümeti beni sizi selamlama ve size duyduğu saygıyı dile getirme ve bunun yanında, yaşamınızın en trajik anlarında bile kendisini unutmak şöyle dursun, bu çetin, cefalı ve özgürlükçü halkın evladı olmaktan gurur duyduğunuzu vurgulamış olmanızı şefkatle hatırlayan yurdumuzun ve tüm Bulgar halkının selamlarını heyetimizin size bizzat sunabilmesi için bir görüşme rica etmekle görevlendirmiş bulunuyor.

Büyük Rusya'nın iradesiyle Bulgar heyetinin gideceği yer olarak Moskova'nın seçilmiş olduğu yurdumuzda duyulduğunda, sizi temin ederim ki, bütün bir halk gözlerini, yüreğini ve tüm dikkatini Sovyet başkentinin zirvelerindeki öz kardeşine çevirdi. Halkımız ve biz hepimiz eminiz: Vatanımız için bu aşırı ağır ve kader belirleyici anda siz bizleri unutmamış ve tam zamanında sözünüzü söylemişsinizdir ki, yalnız Vatan Cephesi'nin yürüttüğü kurtuluş davasının başarısı değil, cefalı Bulgar topraklarındaki kadın ve erkek tüm kardeşlerinizin geleceği de, önemli ölçüde, sizin bu sözünüze bağlıdır.

Belki arkadaşımız bay Dobri Terpeşev sizin için ve en başta buraya gönderildiğimiz iş açısından heyetimizin önemli bulduğu kimi konularda size önceden bilgi verme olanağı bulacaktır.

---

* Asıl metinde: "başvurma"

Bizler burada yürekten kabul görmüş olduğumuz için çok minnettarız. Bir yurttaşım olarak size rahatça söyleyebilirim ki, ancak bir Büyük Rusya, ancak büyük bir Slav yüreği intikam tutkusunu aşabilir, kendi suçları ve kendi tövbeleri içinde boğulmakta olan küçük kız kardeşine cömertçe elini uzatabilir. Biz bunun için şükran borçluyuz - üç Müttefik Devletin vereceği hüküm ne olursa olsun, bu en acılı anda bile Sovyet hükümetinin bay Vişinski'nin ağzından bize dün havalimanında söylediği yüreklendirici sözleri biz hiçbir zaman unutmayacağız.

Son zamanlardaki olaylar dolayısıyla o kadar çok yakınını toprağa vermiş, o kadar çok cenaze törenine katılmış biri olarak ben, böyle tatlı bir sözün insan yüreği için ne kadar değerli olduğunu çok iyi bilirim. Umarım, bu, uğradığımız felaketlerin sonu, ya da daha iyisi, Bulgaristanımız için dirilişin başlangıcı olur. Ben buraya bu inançla geldim.

Sayın b[ay] Dimitrov, derin saygılarımı sunarım.

16 Ekim 1944, Moskova.

P. Staynov

(Profesör Petko Staynov)"

- Staynov'un mektubunu Rusçaya çevrilmiş olarak Stal[in], Molotov ve Vişinski'ye gönderdim.

Eğer heyetle görüşecek olursam, olası söylentileri ve görüşmenin kötü niyetle kullanılmasını önlemek için, bunu ancak ateşkesin imzalanmasından sonra yapacağımı bildirdim.

17 Ekim 1944.

- **Vilkov** Alman parti okulunda derslerin gidişatı hakkında bilgi verdi.

- Mirov -günlük işler.

- Hü[kümet] Evi'nde **Dobri Terpeşev**'i (kom[ünist] bakan ve Bulg[ar] heyetinin üyesi) kabul ettim. Ateşkes anlaşmasının metin taslağı, İngilizler'in tutumu vb. hakkında bilgi verdim. Bulgar heyetinin davranışı konusunda birçok tavsiyede bulundum. Ateşkes anlaşmasının imzalanması için hangi pratik sorunların çözülmesi gerektiğini vb. anlattım. Terpeşev de bana ülkedeki durum, hükümet ve partimizin MK vb. hakkında bilgi verdi.

- Ecne[bi] Diller Neşriyat Evi için (yıl sonuna kadar daha 220 ton) kağıt tahsis edilmesi için **Molot[ov]** ve **Malenkov**'a yazı gönderdim.

18 Ekim 1944.

- **Molotov** Bulgar heyetiyle dün yaptığı görüşme hakkında bilgi verdi. Bulgaristan'daki duruma çok iyimser gözle baktıkları için Bulgarların dikkatini bu konu üzerine çekmiş. Bulgaristan'da düşman (Alman ajanları) hâlâ oldukça güçlü. Yeni hükümetin önündeki güçlükler büyük. Ülkede ekonomik durumunun onların düşündüğü kadar feci olamayacağını, çünkü Bulgaristan'ın fiilen harp etmediğini belirtmiş. Ateşkesin koşulları hakkında da, kuşkusuz, bunların hiç de hafif olmadığını, ama Müttefiklerin çok ısrar etmelerine karşın, Romanya'ya uygulanacak şartlardan daha ağır olmayacağını söylemiş. Ateşkesin şartlarına, Bulgaristan'da durumun gelecekte iyiye doğru gitmesinin yolunu açan bir araç olarak bakmak gerekir.

- Molot[ov] bana, Tito'nun Yugosl[avya] ordusuyla birlikte savaşan Bulg[ar] ordu birliklerinin dürüst olmayan kimi davranışlarından, özel olarak da, Pirot'ta Almanlardan ele geçirilen

ganimetlerin daha büyük bölümünü kendilerine almalarından vb. yakındığını bildirdi. Bulgarlarla Yugoslavlar arasında bir hayli sürtüşme var.

- Ben Sofya'daki MK'ni uyardım ve bu işin ne olduğunun bir an önce ortaya çıkarılmasını ve tüm sürtüşmelerin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmasını önerdim.

- Tümgeneral **Petrov**'u (savaş tutsakları kamplarının idarecisi) ve **Kozlov**'u (Enstitü 99) kabul ettim. Avust[uryalı] savaş tutsakları için bir büro açılması ve genel olarak savaş tutsakları arasındaki çalışmalara ilişkin başka sorunları ele aldık.

- Özgür Almanya Ulus[al] Komitesi'nin sorunlarıyla ilgili olarak **Braginski**'yi kabul ettim. Ulus[al] komitenin günümüz aşamasındaki çalışmaları ve görevleri hakkında açıklamalarda bulundum ve bu komitenin Almanya'nın gelecek iktidarı olma iddiasında hiç mi hiç bulunamayacağını söyledim.

- Şube personeli ile Korotkeviç'in döküm yaptığı sıradaki toplantıyı düzenledim.

- **Kolarov** - Bulgarların işleri hakkında.

- Bulgaristan'dan, Komsomol'dan* bir mektup ve Komsomol'un il konferanslarından birçok selamlama mesajları aldım.

- Eski İtal[yan] komünisti **Marabini**'nin yuvarlak yıldönümünü kutlayan İtal[yan] yoldaşlardan selamlama mesajı aldım.

19 Ekim 1944.

- Bulgaristan'a gidecek Bul[gar] grubunu (Jelezov (G. Mihaylov), Milenov, Abaciev, Larov, Vılkov, Petrov) kabul ettim. Partinin politikasını ve görevlerini ve ayrıca, nasıl davranmaları gerektiğini ayrıntılı bir şekilde anlattım.

- Şube personel adaylarından ikisiyle sohbet ettim.

- **Dolores** ve **Uribe** ile İspanyolların sorunlarıyla ilgili toplantı yaptım.

20 Ekim 1944.

- Macaristan Komün[ist] Partisi'nin verdiği görev üzerine, Kızıl Ordu'nun eline geçirdiği Mac[ar] topraklarında çalışacak Geryo, Revay ve Volf ile birlikte gelen general **Tavrenkov**'u (II. Ukrayna cephesi) kabul ettim.

- [Şube] personeliyle Kirilov'un hab[er] dökümü yaptığı sıradaki toplantıyı düzenledim.

- **Kolarov** gelen Bulg[ar] telgrafları ve materyalleri hakkında bilgi verdi.

- **Terpeşev** ile Hükümet Evi'nde **sabaha kadar Bulg[aristan]**'ın sorunlarını üstüne sohbet ettim...

21 Ekim 1944.

- Bul[garistan'la] ateşkes konusunda **Molot[ov]** ve **Vişinski** ile konuştum. İngilizlerle mutabakat sağlanmış. Sovyet hükümeti Bulgaristan'ın durumunu hafifletmek için önemli her şeyi savunmuş. Şimdi Amerikan hükümetinin cevabını bekliyorlar...

- Şube personeli olmaya aday birçok yoldaşı kabul ettim.

- Sofya'ya gidecek Bulg[ar] yoldaşları (İv[an] Atanasov, Al[eksandır] Kostov vb.) kabul ettim.

- Terpeşev - Hükümet Evi'nde. Bulg[ar] heyetinin tutumu ve çalışmala-

* İşçi Gençler Birliği (RMS) söz konusudur.

rı için birçok talimat verdim.

22 Ekim 1944.

- **Terpeşev, Kulavkov ve Kolarov** (karısı ve oğlu Tepya ile birlikte) villada bizlerle.

- Uzun uzun Bulg[aristan] sorunları üstüne sohbet ettik.

- **Trayço Kostov**'a (MK) MK'nin çalışmalarını nasıl örgütlemek gerektiğine ve partinin günlük politik ve taktik sorunlarına ilişkin ayrıntılı bir mektup yazdım.

23 Ekim 1944.

- Şube personeli olmaya aday altı kişiyi kabul ettim.

- Panyuşkin ile sendika hareketinin birçok sorununu hallettik.

- **Baranov ile** - Slovak yoldaşların (Slovakya'da) izledikleri rotanın düzeltilmesi.

- **Kolarov** - yeni gelen Bul[gar] materyallerini görmesi için kendisine verdim. Ülkede partiye daha çok yardım etmek için daha ciddi çalışması gerektiğini kendisine hatırlattım.

24 Ekim 1944.

- **Kasradze, Kuzmin, Ponomaryov.** Ecnebi Diller Neşriyat Evi'nin birçok sorununu görüştük.

- Şubede çalışmaya aday **birkaç** kişiyi kabul edip sohbet ettim.

- **Panyuşkin** ile - şubenin günlük sorunları.

- **Kolarov** - Bulgaristan hakkındaki yeni enformasyon belgelerini kendisine verdim.

- Sofya'ya gidecek Bulg[ar] grubuna refakat edecek kurye **Seredine**'e talimat verdim.

- Belov'a (Sofya) MK Askeri Şubesi'nin çalışmaları hakkında yazdım.

25 Ekim 1944.

- Ateşkesin şartları Bulg[aristan] heyetine verildi. Heyet kendisine karşı dostça tutumdan çok memnun kaldı.

- Şube personeliyle, Komsomolskaya Pravda muhabiri Krupinski'nin Slovakya'daki durum ve partizan hareketi ile ilgili rapor sunduğu bir toplantı yaptım.

26 Ekim 1944.

- Şube personeli olmak isteyen birçok adayı kabul ettim.

- İşbaşı yapmış personelin bir kısmının görevlerini belirledim.

- **Vişinski** ile SSCB'nin Bulgaristan'a karşı tutumunu konuştum.

27 Ekim 1944.

- Ateşkesle ilgili konferansta esas koşullar ele alınmış. Bulg[ar] heyeti 3, 15 ve 17. maddeler de dahil, birçok konuda izahat vermiş.

- **Malenk[ov]**'a şubenin yerleşimiyle ilgili (yeter[siz] mekan) bir mektup gönderdim.

- Bulg[aristan] Makedonyası'nın [Makedonya Cumhuriyeti'ne] katılması sorununu fiilen ortaya koymamaları gerektiğini, bunun ancak Bulgaristan ile Yugoslavya arasındaki sınırların bu devletler arasında önceden varılmış bir anlaşma esasında belirlenmiş olması durumunda mümkün olacağını Makedonyalı yoldaşlara anlatması için **Tito**'ya bir öneri gönderdim. Bulg[aristan] Makedonyası'nda Bulgaristan K[omünist] P[artisi] MK ile önceden görüş birliği sağlanmadan hiç bir şey yapılmamalıdır.

28 Ekim 1944.

- Bulgaristan ile ateşkes şartları imzalandı.

- Ekonomik konularda, bu arada Bul-

garistan ile SSCB arasında ticaret olanaklar konusunda Bulg[ar] heyeti ile **Mikoyan** arasında bir görüşme yapılmasını sağladım.

- **Torez,** Dö Gol'den bir telgraf aldı. Dö Gol 1940'a kadarki "savaş suçlarının" affını öngören Kanun Kuvvetindeki Kararname res[mi] dev[let] gazetesinde yayınlandıktan sonra Torez'in Fransa'ya dönebileceğini bildiriyor.

- Panyuşkin, Baranov ve Ponomaryov ile - şubenin birçok sorununu hallettik.

- Bulgaristan'a çalışmaya gönderilmesiyle ilgili olarak **Karlo Lukanov**'u çağırdım.

- **Kolarov** - Bulgaristan hakkındaki haber[leri] okuması için kendisine verdim.

29 Ekim 1944. Pazar.

- Villada **Bulg[ar] heyetini** (Staynov, Terpeşev, P. Stoyanov, N. Petkov, Prof. Mihalçev, gener[al] Popov) kabul ettim. Bulgarlardan - Staynov'un karısı, Külyavkov (hey[et] sekr[eteri]), Kolarov, Stela Blagoeva da hazır bulunuyordu. Konuk olarak mareşal Tolbuhin, Korgeneral Jeltov, akamedisyen Derjavin ve Prof. Erusalimski'yi vb. davet ettim.

Akşamı çok içten bir havada geçirdik. Heyet üyeleri verdiğim destek ve tavsiyelerden ötürü sürekli teşekkür ediyorlardı.

30 Ekim 1944.

- Macarların işleriyle ilgili olarak Rakoşi'yi kabul ettim.

- Bulgaristan'da ideolojik cephedeki çalışmalar, bu alandaki görevleri hakkında **Külyavkov** ile konuştum.

- **Terpeşev** ile **Bulgarların işleri hakkında** son sohbet. Kolarov ve Sergeev de hazır bulundu. Birçok somut soruna açıklık getirdik. Bulgaristan'daki ateşkesle ilgili kampanyamız için kendisine talimat verdim.

31 Ekim 1944.

- **Bulgaristan heyeti Sofya'ya** uçtu.

- Şubenin işleriyle ilgili birçok sorunu hallettim.

- **Panyuşkin** ile personelin şubeye yerleştirilmesi sorununu görüştük.

1 Kasım 1944.

- Molotov'un yanındayız (yardımcılarımla birlikle). Şubenin çalışmalarını görüştük. En yakın görevleri belirledik. Savaş ve İşçi Sınıfı dergisi redaksiyonunun bir dizi sorununu ele aldık.

- Özgür Almanya Ulusal Komitesi'nin sorunları hakkında **Braginski** (PUR) ve Kozlov'u (Enstı[tü] 99) kabul ettim.

- Sov[yetler] Birliği'nde de düşük tirajda Bulgarca kitap basmak amacıyla 50 ton matbaa kağıdı ayrılması için **Stal[in]** ve **Molotov**'a öneri gönderdim.

2 Kasım 1944.

- Ponomaryov ile birlikte Uluslararası Enformasyon Şubesi'nin **Uluslararası Bülten planını** gözden geçirdim.

- **Kolarov**'un Pravda, **Blagoeva**'nın da Krasnaya Zvezda gazetesi için Bulgaristan'daki gelişmelerin özetini redakte ettim.

- Savaş ve İşçi Sınıfı dergisi için Yunanistan hakkında bir yazı redakte ettim.

- Şubeye eleman adaylarından birkaçını kabul ettim.

- **Bulgar heyeti** uçuş için elverişsiz kötü hava koşulları yüzünden Bükreş'te zor duruma düşmüş...

- Yine orada 25 Ekim 1944 tarihinde uçakla yola çıkan bir Bulg[ar] par[ti] işçisi de aynı duruma düşmüş.

- Albay **Lisitsin** ve albay **Ruzanski**'nin Çin hakkında ayrıntılı raporunu dinledim.

3 Kasım 1944.

- **Bulgar** heyeti Sofya'ya varmış. Par[ti] işçileri grubunun uçağı hâlâ Bükreş'te bulunuyor.

- **Prudnikov**'u (Enst[itü] 100) kabul ettim. Enstitü müdürünün kendisine operatif bölüm yardımcısı olarak çalışmalarını geliştirme olanağı vermediğinden yakınıyor.

- Panyuşkin, Ponomaryov, Baranov, Şuklin ile - şube personelinin yerleştirilmesi için hazırlanan plan tasarısını görüştük. Planın son şeklini onayladım.

- Şube personel adayı **Koşelyova** ile sohbet ettim. Şimdi Dışişleri Bakanlığı'nda çalışıyor.

- Şube'nin birçok günlük sorununu düzene koydum.

4 Kasım 1944.

- **Panyuşkin** ile birlikte Enstitü 100 müdürlüğünün (Morozov, general Artyomov ve albay Prudnikov) raporunu dinledik. Teknik ve operatif işler yardımcılarının görevlerini belirledik. Morozov'un, yardımcılarına karşı yanlış tutumunu eleştirdik. Enstitüdeki çalışmaların iyileştirilmesi için birçok önlem önerdim.

- Bulgar yoldaş ...* kabul ettim. Odesa'daki ailesinin yanına, sonra da Bulgaristan'a, çalışmaya gitmesine izin verdim.

- Bulgaristan'daki gelişmelerin özetini Pravda'da redaksiyonun hazırladığı özet olarak yayınlama konusunda Pospelov ile anlaştık.

5 Kasım 1944.

- **Mesçerino'da çalıştım.**

6 Kasım 1944.

- [SKP(b)] MK'nde birçok ivedi işi hallettim.

- Binbaşı Krivçenko'yu (Kızıl Ordu Politik İşler Dairesi-PUR) kabul ettim. Bulgaristan'da özel olarak komsomolcularla bağlantı içindeymiş. Bulg[ar] gençlerinden hayranlıkla bahsediyor.

- **Akşam Kremlin'de törenli oturum.** Başkanlık divanında [idim]. Stalin'in mükemmel raporu.

7 Kasım 1944.

- Günü evde aile ortamında geçirdim. Lena çocuklarla bizde.

- Rozi SSCB'ye, benim yanıma geleli **on yıl** oldu.

- 6 Kasım 1934.

- 7 Kasım 1934 - birlikte Stalin'in yanında.

8 Kasım 1944.

- Villada davetlilerim: **Torez** karısıyla, **Dolores** kızıyla, **Rişar Blok** karısıyla, Ramet (Düpüyi), İspanyol generaller: **Modesto, Lister, Kordon; Fridrih, Toboso.** Akşamın geç saatlerine kadar birlikteydik. Ülkelerine vardıktan sonra yapacakları işleri konuştuk.

9 Kasım 1944.

- Yola çıkmak üzere olan Bulgar yoldaşları kabul ettim: Binbaşı **Konstantinov,** yüzbaşı Koceykov, pilot Titorenkov, **V. Taçev** (tarım) ve **Karlo Lukanov.** Ülkelerinde yapacakları işleri konuştuk. Gerekli açıklamaları yaptım, talimatlarını verdim, tavsiyelerde bulundum.

- **Panyuşkin, Ponomaryov, Baranov, Baksakov.**

---

* Okunamayan bir isim.

Ulusl[ararası] bültenin niteliğini, içeriğini, doğrultusunu vb. görüştük.

Mevcut elemanların şubedeki bölümlere dağıtılarak yerleştirilmesi emrini onayladım.

Şubeye yeni kadroların sağlanması ve şubenin en yakın görevleriyle ilgili görüş alışverişinde bulunduk.

- Ek[im] Devrimi'nin 27. yıldönümü dolayısıyla **Bulg[aristan] Komünist Partisi** MK'nden tebrik mesajı ve Bulgaristan'daki par[ti] ve Komsomol örgütlerinden daha birçok telgraf geldi.

- **Romanya Kom[ünist] Partisi MK**'nden şu telgrafı aldım:

"Ekim Devrimi'nin 27. Yıldönümünün kutlandığı bugün, Dimitrov yoldaş, Romanya Komünist Partisi'nin güçlenmesine ve ülkemizde ulusal anti-faşist hareketin gelişmesine çok büyük katkıları bulunan şanlı bir Stalinci olarak size ateşli selamlarımızı sunarız.

Sizin faşist canavara karşı verdiğiniz korkusuz savaş örneği, bilgece tavsiyeleriniz, faşist esaretten tamamen kurtulmamız, Sovyetler Birliği ile dostluğu pekiştirmemiz için, ülkemizin demokratikleştirilmesi uğrunda Romanya halkını seferber etmemizde yardımcı oldu ve olmaya devam ediyor."

10 Kasım 1944.

- Koplenig, Viden, Kozlov - Avusturyalı savaş esirleri bürosu, büronun bülteni ve özel olarak Avusturya komünist partisi ve partizan hareketi hakkında.

- Şube personeliyle toplantı yaptım:

1. Binbaşı Kiriçenko'nun (PUR) Bulgaristan ve Bulgar Komsomolu hakkında enformasyon raporu.

2. Sıradaki haber dökümü.

- Bulgaristan Komünist Partisi MK'nin Stalin yoldaşa ve SKP(b) MK'ne tebrik telgrafını yayınlanmak üzere basına gönderdim.

- Ateşkesle ilgili heyet Sofya'ya döndükten sonra Terpeşev'in yaptığı sorumsuz[ca] açıklama - Sov[yet] hükümetini zor duruma sokan ve provokas[yon] amacıyla kullanılabilecek sözleri nedeniyle MK'ne (Sofya) ciddi bir uyarı gönderdim.

11 Kasım 1944.

- Rakoşi - Macarların işleri hakkında.

- **Torez** - yapacağı yolculuk konusunda.

- **Panyuşkin**'in şubedeki durum ve şubenin görevleri konulu rapor tasarısını gözden geçirdim.

- Bulgaristan'a işe gönderilen Bulgar yoldaşları (Petya Kolarova ile Kolya Kolarov, Vasil Taçev, Titorenkov, Kondova, Kovaçeva) kabul ettim. [Kendilerine] ayrıntılı talimat verdim.

- **Ponomaryov** - şubenin **bülteni** hakkında.

12 Kasım 1944.

- Erusalimski'nin Romanya ve Bulgaristan hakkındaki Yolculuk Notları'nı gözden geçirdim (birçok düzeltme yaptım). Notlar Kraznaya Zvezda [gazetesi] için.

- **Manuilski ve Varga** bizdeler. Gece geç saatlere kadar oturduk.

13 Kasım 1944.

- Şubedeki durum ve şubenin en yakın görevleri hakkında şube personeliyle toplantı yaptım.

- Şubeye person[el] adayı birkaç işçiyi kabul ettim.

14 Kasım 1944.

- Sofya'dan kurye geldi. Bol posta ge-

tirdi; Gazeteler, materyaller. Tr[ayço] Kostov, Çervenkov, Belov, Dragoyçeva, Goranova ve naip Pavlov'dan mektuplar.

- Yarın yeni bir grup parti işçisine Sofya'ya dek eşlik edecek kuryeye MK ve kimi yoldaşlar için birçok mektup yazıp verdim.

15 Kasım 1944.

- Bulgar grubu ile kuryenin (Tsurikov) uçağı Sofya kalktı.

- Uluslararası bültenimizin ilk sayısının içeriği hakkında enformasyon bölümü işçileriyle toplantı yaptım.

- Sofya'dan genel posta hakkında **Kolarov**'a bilgi verdim.

- Şubenin birçok günlük işini hallettim.

16 Kasım 1944.

- **G. Kostov** (Sofya'dan gelmiş) izlenim ve gözlemlerini anlattı. Birçok eleştirisi var, özellikle 9 Eylül sonrasında ilk dönemdeki hatalarla ilgili olarak.

- **Panyuşkin** ile birlikte, şubenin birçok günlük işini hallettim

- **Baranov** ile birlikte - Polonya, Slovakya vb. için kadro sorunu.

17 Kasım 1944.

- Sovyet sendika heyetinin İngiliz sendikalar kongresine ve İngiliz-Sovyet Komitesi'nin oturumuna katılımı konusunda, SSMK başkanı **Kuznetsov** ile görüşme.

- Dö Gol'ün yapacağı Moskova gezisiyle ilgili olarak, Manuilski ile birlikte, **Torez** ve **Ramet**'i kabul ettim.

- Bülten için materyalleri gözden geçirdim.

18 Kasım 1944.

- Fransa'ya gidecekleri için **Torez** ve **Ramet**'i kabul ettim. Sohbetimize Panyuşkin, Ponomaryov ve Morozov da katıldı. Bağlantılar ve enformasyon hakkında; Belçikalılarla, İtalyanlarla ve İsviçrelilerle olan bağlar ve işbirliğinden yararlanarak, Fransız Komünist Partisi'[ne] yardım konusunda anlaştık. Fransız komünist partisinin izlediği politika ve uyguladığı taktik konusunda birçok açıklama yaptım, tavsiyede bulundum.

- İspan[yol] generaller (Kız[ıl] Orduda) **Modesto, Lister** ve **Kordon**'u kabul ettim. Yugoslavya'da (Tito'nun emrinde) yapacakları görevleri ve oradan daha sonra Fransa'ya ve İspanya'ya nasıl gideceklerini anlattım.

- Şubenin **bültenindeki** materyallerin bir kısmını gözden geçirdim.

19 Kasım 1944. Pazar.

- Evde çalıştım.

- **Kolarov** karısıyla bizde.

- **Mirov** ile bülten için yazıyı işledim.

- Akşam **Torez**, (Molotov ve Beriya da oradayken, kendisini **Stalin**'in kabul etmesinden sonra) yanımda, Baskakov ve Baranov ile birlikte geldi.

Torez görüşme hakkında bilgi verdi. Bir bütün olarak her şeyin benim kendisine Fransız işleriyle ilgili olarak anlattıklarımla örtüştüğünü vurguladı. St[alin] şunları tavsiye etmiş:

1) Fransa için uygun bir "sol blok" biçimine yönelik rota izlenmeli; 2) Sosyalistler, radikaller vb. arasında sabırla müttefik bulmalı; 3) Güçlü bir orduya ve sanayiye sahip Fransa'nın yeniden kurulmasından ve demokratik rejimin gerçekleşmesinden yana oldukları açıklanmalı (Müttefik Devletler İtalya'nın zayıf kalmasını istediği gibi, Fransa'nın da zayıf kalmasını istiyor); 4) Kendi gü-

cümüz abartılmamalı ve partinin Fransız halkının önünde duran görevlerin üstesinden **tek başına** gelebileceği düşünülmemeli; 5) Diğer demokratik gruplardan ve yığınlardan yalıtlanmaya izin verilmemeli; 6) Dö Gol hükümetine meydan okunmamalı, dürüst bir politika izlenmeli; 7) Direniş hareketinin silahlı kuvvetlerinin korunmasında ısrar edilmemeli; tek, birleşik ordu gerekli, ama ordu içinde [kendi] adamları ve konumlarının bulunması için çalışılmalı; 8) Komünist Gençler Birliği'nin yeniden kurulması zorunlu değil; halk gençliğinin ortak yurtseverler birliğinin oluşturulması daha iyi olur.

20 Kasım 1944.

- Şube bülteninin ilk sayısı için bir yazı redakte ettim.

- **Kiril Lazarov** (Radyo müsteşarlığı). Parti işi için Bulgaristan'a gitmeye hazırlanması talimatını verdim.

- **Sivolobov** (Nagornoe'deki yerimizin şefi) parti yedekleriyle çalışmalar hakkında rapor verdi. Çalışmalarının devamı için gerekli talimatları verdim.

- **Molotov, Kolarov**'un Bulgaristan'a gitmesine verilen onay nedeniyle telefon etti.

21 Kasım 1944.

- SSMK'ndeki işçileriyle birlikte **Kuznetsov** [SKP(b)] MK'nde, yanımda. Londra'da (4 Aralık'ta) yapılacak dünya sendikalar konferansına hazırlık komitesinde SSMK heyetinin alacağı tutum; Sovyet sendika heyetinin Fransa'daki görevleri ve Latin Amerika Sendika Federasyonu'nun Kolombiya kongresine heyet gönderme sorunu hakkında fikir danıştı.

- Akşam Hükümet Evi'nde **Kardel** (Yugoslavya Ulusal Komitesi başkan yardımcısı), general **Terzin** (Yugoslavya'nın Moskova'daki askeri misyon şefi) ve Vlasov'u (Vlahoviç) kabul ettim.

Kardel (Tito'nun verdiği görev üzerine) Yugoslavya'daki durum ve Yugoslavya ile Bulgaristan arasındaki ilişkiler hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

- **Molotov**'a şubenin en yakın görevleri ile ilgili bir **plan** gönderdim.

22 Kasım 1944.

- Şube personeliyle sıradaki toplantıyı yaptım.

- Macar yoldaşları (Geryo, Rakoşi ve başkaları) kabul ettim.

- Bülten üzerinde çalıştım.

23 Kasım 1944.

- Kardel ile etraflıca konuştum. Stalin ve Molotov'un kendisini kabulü hakkında bilgi verdi. **Güney** Slavlarının - Bulgar, Sırp, Hırvat, Sloven, Makedon ve Karadağlıların - **ortak federasyonunu** kurma perspektifiyle, Yugoslavya ile Bulgaristan arasında birlik anlaşması imzalanması konusunda görüş birliğine vardık.

- SSMK heyeti için hazırlık komitesi ve dünya sendikalarının Londra konferansıyla ilgili direktifi kontrol ettim. Birçok önemli düzeltme yaptım.

- Şubenin bir dizi sorunu, özellikle Bulgaristan hakkında **Molotov** ile konuştum.

- **Medov**'un (PUR) Karpatlarötesi Ukrayna hakkında raporunu dinledim. Çek yoldaşlara Karpatlarötesi Ukraynanın Sov[yet] Ukraynayasına katma hareketine karşı olumlu tutum almalarını tavsiye ettim.

24 Kasım 1944.

- **Rakoşi** [yanımda] - Macaristan işle-

ri hakkında.

- Alman savaş tutsağı (feldmareşal Paulus da dahil) generallerle yapılacak görüşme konusunda **Braginski** (PUR) ve **Kozlov**'u (Enstitü 99) kabul ettim. Braginski konuşmasını okudu ve ben kimi önemli düzeltmeler yaptım.

- **Bültenin** tam metnini gözden geçirdim ve basılmak üzere redakte edip son şeklini verdim.

- Sofya'dan kurye geldi; posta ve gazeteler getirdi.

25 Kasım 1944.

- Yola çıkacak Bulg[ar] yoldaşlara talimat verdim. Kendileriyle etraflıca konuştuk (**Neynski** - pedagog, **Manol Zlatkov** - sendikacı, **Kisyov** - tarım, **Rayçev** - Tiyatro teknisyeni, **Karastoyanov** - üsteğmen, **Terziev** - kürsü başkanı, **Deçev** - telsiz-telgrafçı pilot, **G. Kostov** - propagandacı ve politika işçisi).

- **Suharev, Morozov,** general **Artyomov**, yüksek mühendis **Vorontsov**, **Fridrih** ve **Panyuşkin** - Enstitü 205'in telsiz bağlantıları ve radyo yayınları hakkında.

26 Kasım 1944. Pazar.

- Evde çalıştım.

27 Kasım 1944.

- Macar yoldaşlar Rakoşi, Geryo, Nagi ve Gabor.

Geryo Macaristan'daki, özellikle kurtarılmış bölgedeki durum, partinin çalışmalarını vb. ayrıntılarıyla anlattı.

- Kimi bakanların ve Vatan Cephesi'ndeki bazı müttefiklerin bozgunculuk yaptıklarına dair MK'nden (Sofya) gelen endişe verici haberlerle ilgili olarak MK'ne şu şifreli telgrafı çektim:

"Düşman ajanlarının bu aşamada yaratmaya çalıştığı hükümet krizini önlemek için, elbette, elden geleni yapmalısınız. Ama parti aynı zamanda hükümet ve [Vatan Cephesi] Ulusal Komitesi içindeki müttefiklerden bizimle imzalamış oldukları ve artık yayınlanan birçok ortak beyanname ve belgede ifadesini bulan mutabakata uymalarını ısrarla istemelidir. Merkezde ve taşradaki yerleşim merkezlerinde askeri makamlar ile halk milisleri arasındaki ilişkileri düzene koymak için savaş bakanlığında ve İçişleri Bakanlığı'nda kurumlararası komisyon kurulması önerilebilir. Ama içişleri bakanlığı hiçbir surette elden çıkarılmamalı. Kurumlarda ve işletmelerdeki Vatan Cephesi komitelerinin dağıtılmasına ve bunların yerine sendika yetkililerinin getirilmesine razı olabilirsiniz, ama Vatan Cephesi Ulusal Komitesi'ne ve yerel komitelerine karşı saldırıya kesinlikle izin verilemez. Bu komiteler Halk Meclisi ve Belediye meclislerinin bulunmadığı koşullarda tek halk organlarıdır. Vatan Cephesi'ni ve halkın faşistlere karşı zorunlu birliğini hedef alan bozgunculuk ve provokasyon girişimlerine hemen son verilmemesi durumunda partimizin Bulgar halkına bir beyannameyle sesleneceği ve iç savaş kışkırtıcılarının içyüzünü açığa vuracağı, aksi halde Vatan Cephesi komitelerini genel kongreye çağırıp, Vatan Cephesi'ni bölmeye ve halkın birliğini baltalamaya çalışan herkesi halk ve devlet düşmanı ilan edeceği konusunda Kimon Georgiev, Velçev ve diğer bakanlar uyarılmalıdır.

Soğukkanlılıkla ve kararlılıkla, gerginliğe kesinlikle yer vermeden, ülkede gerekli disiplini koruyarak biz halkımızın tarihsel Dokuz Eylül davasının boz-

guna uğratılmasına izin vermeyeceğini etkin bir şekilde fiilen göstermeliyiz."

28 Kasım 1944.

- Bulgaristan sendikalarının ulusal konferansına (Bulg[ar] sendikalarının ana görevlerine işaret eden) selamlama mesajı gönderdim.

- **Pik, Ulbriht** - Almanya sorunları hakkında.

Almanya'daki halk komiteleri adına bir çağrı yapma, Alman parti okulu, Almanca Marksist ve güncel politik literatür yayınlama, yerli kadrolar ve Almanya'daki çalışmalar vb. sorunlar üzerinde durduk.

- **Suharev** - Özel Enstitü'nün ekonomik işlerinin durumu hakkında rapor sundu.

- **Morozov** ve gen. **Artyomov** - radyo bağlantılarımızı etkinleştirme ve kapsamını genişletme konusunda.

- **Kolarov** - Bulgaristan sorunları hakkında.

- **Koşelyova** Paris'e gidecek sendika heyetine katılımı konusunda.

29 Kasım 1944.

- [SKP(b) MK] Örg[üt] İşleri Bürosu'nda - şubenin şu sorunları görüşüldü:

1. Bülten.
2. Polonya İşçi Partisi'ne yardım.
3. Şubenin [SKP(b)] MK Dairesi'ne eşit düzeye yükseltilmesi.
4. Şubenin döviz bütçesi.

- **Kojevnikov** yoldaşın Pravda için yazdığı Ana* öyküsünü gözden geçirdim. Hayli düzeltme yaptım.

- **Kolarov**'un İzvestiya için [öngörülen] Bulgaristan hakkında hazırladığı özeti redakte ettim.

- **Mişakova** (Komsomol MK'nden) - Komsomol'un uluslararası alandaki çalışmaları (birçok etkinlikleri) hakkında bana fikir danıştı.

- **Yuzefoviç**'i (Sovyet Enformasyon Bürosu) - dış ülkelerdeki işçi ve sendika basınına yazı sağlanması konusunda kabul ettim.

30 Kasım 1944.

- Moskova parti aktiflerinin toplantısındaydım. Şçerbakov'un raporu.

- **Karakolov**'u kabul ettim (Sofya'dan gelmiş). Hareket etmeden (18 Kasım) önceki durumu anlattı. Kendisine Bulgaristan'daki ideoloji cephesinde, özel olarak Bulgar üniversitesinde çalışma hazırlıklarıyla ilgili talimatlar verdim...

- **Nestorov, Morozov, Prudnikov, Panyuşkin** - Moğolistan Cumhuriyeti ile Yanan arasındaki bağlantı hattını konuştuk. Şimdiye kadar yapılan denemelerin hiçbiri yeterli sonuç vermedi. Oysa **hat gerekli**.

Yeni somut önerilerin hazırlanması ve incelenmesi görevini verdim.

- Gece DGB'ndan telefon edilip Sofya MK ile aramızdaki telgraf haberleşmesinin şifrelerini İngilizlerin çözmek üzere olduğu bildirildi. Bu haberleşmenin geçici olarak kesilmesi için acil önlem aldım.

1 Aralık 1944.

- "Komşular"** İngilizler'in benimle MK arasındaki kimi (Bulgarca) telgrafların şifresini çözmeyi başardıklarını bildiriyor - bu, güvenilir bir **İngiliz** kay-

---

* Öykü G. Dimitrov'un annesini anlatır.
** Okunamayan bir isim.

naktan.

- **Yeni şifreyi** götürmesi ve bu işin Bulgar partisi MK'nde daha iyi örgütlenmesine yardımcı olması için, bizim şifre bölümünden **Sazonov**'u Bulgar grubuyla birlikte Sofya'ya gönderdim.

Sofya'ya giden [kuryeye] MK için hazırlanmış postayı verdim ve kendisine talimatta bulundum.

- **Georgi Kostov** ile son kez görüşüp [BİP] MK'ne neleri bildirmesi ve açıklaması gerektiğini anlattım.

- **Çervenkov**'a bir mektup ile Lena ve Samokov'daki ailesi için 200 Amerikan doları gönderdim.

- Şubenin sorunları ve kimi Bulgaristan işleri ile ilgili olarak **Molotov** telefon etti.

- **Molotov, Malenkov** ve Şçerbakov'a, Moskova'ya gelecek olan Dö Gol hakkında bir rapor gönderdim.

2 Aralık 1944.

- G. Kostov'un başında bulunduğu parti işçileri grubunu, postayı ve kitapları gönderdiğim Sofya uçağını uğurladım.

- Şubenin yazı işleri bölümüyle ilgili bir tasarıyı gözden geçirdim.

- Moğolistan Cumhuriyeti ile Yanan arasında bağlantı hattı kurulması için **Fitin** ve Langfang (DGB) ile görüşme yaptım.

3 Aralık 1944. Pazar.

- Evde çalıştım.

- Dö Gol dün akşam geldi.

4 Aralık 1944.

- **Petrovski**'yi (Bonyu Dimitrov) kabul ettim. Çalışmak için Bulgaristan'a gönderilmek üzere seçildi. Kendisini işinden serbest bırakması için **Mikoyan** ile konuştum. **Uçak Sofya'ya varmış. Sazonov yeni şifreyi kullanıp bağlantı kurmuş.** Halk Mahkemesi konusunda Molotov telefon etti. Bulg[ar] e[ski] bakanların mahkemenin emrine teslim edilmesi konusunun Müttefikler önünde ortaya konmuş olduğunu **Staynov**'a bir notla ileteceğini bildirdi. Sov[yet] hükümeti bunların teslim edilmesinden yana.

- Sen[dika] hey[etinin] İtalya'da yaptığı işler hakkında Tarasov'un rapor sunduğu bir toplantı düzenledim.

- **Rakoşi,** Macar yoldaşların **Stalin** tarafından nasıl kabul edildiğini ve verdiği tavsiyeleri anlattı.

5 Aralık 1944.

- Rom[enlerin] parti delegesi **Pırvulesku**'yu kabul ettim. Romanya'daki durum, partide ve sendikalardaki gelişmeler hakkında bir rapor yazmasını istedim.

- **Gulyaev** - personel bölümünün birçok sorunu.

- **Panyuşkin** ve **Ponomaryov** - günlük işler hakkında.

- Şubeye işe almak amacıyla PUR elemanı ...* (sen[dika] heyetiyle birlikte İtalya'da bulunmuş) kabul ettim. Bizim buraya nakli için **Şçerbakov**'a yazdım.

- **Kolarov** - Bulgaristan sorunları üstüne.

- Kolarov Sofya'ya gidecek olduğu için Bulgaristan sorunlarını görüşmek üzere bizi kabul etmesi için **Stalin**'e yazdım.

6 Aralık 1944.

- **Macarlarla toplantı (Rakoşi, Geryo, Nagi). Baranov, Baksakov** ve **Pan-**

* Söz konusu olan, Devlet Güvenlik Bakanlığı'dır (DGB).

yuşkin de hazır bulundu.

Macarlar şunu bildirdi:

1) Yeni Macaristan'da iktidar kurucu olarak geçici ulusal meclis oluşturmak için Macar burjuva toplum adamları, generalleri vb. ile anlaşmışlar; 2) Geçici ulus[al] meclis, iki komünist bakanın da - (tarım) bakanı ve Gabor (eğitim bakanı)- katılımıyla geçici ul[usal] hükümeti kuruyor; 3) Yeni Macar hükümetinin **platformunu** onaylamışlar.

Bu politikanın izlenmesi için gerekli pratik etkinlikleri ele aldık.

- **Kolarov**'un İzvestiya için yazdığı Bulgaristan hakkındaki özeti redakte ettim.

- Almanya'ya işe gönderilmek üzere seçilen Alman savaş tutsaklarıyla ilgili olarak **Grete Kaylzon**'u kabul ettim.

7 Aralık 1944.

- **Kuznetsov** (SSMK) aradı. Dü[nya] sendikalar konferansına hazırlık komitesindeki birçok sorunla (Bulgaristan, Yugoslavya, Romanya vb. sendikaların davet edilmesi ve İspanya, Portekiz, Arjantin gibi faşist ülkelerden sendikalara izin verilmemesiyle) ilgili olarak akıl danıştı.

- **Başkirov, Esikov, Malov** - şube personeli olmaya adaylar - ile sohbet ettim. Uygunlar. Alınmaları için talimat verdim.

- **Şkiryatov** (par[ti] denetim) Suharev'i anlattı (ahlak bozukluğuna düşmüş). Şimdiki işinden alınmalı.

- **Suharev** - bu duruma nasıl düştüğünü açıkladı. Başka bir işte hatalarını düzeltme imkanı verilmesini rica etti.

- **Panyuşkin** ve **Ponomaryov** ile şubenin birçok günlük işlerini hallettim.

8 Aralık 1944.

- **Malenkov** ve **Şçerbakov** ile şubenin şu sorunlarını görüştük: 1) Bülten; 2) Döviz bütçesi; 3) Şubenin çalışma planı; 4) Şubenin Daire statüsüne yükseltilmesi vb.

- Sofya'ya, Bulgaristan Komünist Partisi MK'ne giden Yun[anistan] Komünist Partisi Politbüro üyesi **Petros*** **Rusos**'un, İngiltere'nin silahlı müdahalesine karşı Yunanistan Komünist Partisi'ne yardım edebilir miyiz şeklindeki yazılı sorusunu **Molotov**'a gönderdim.

9 Aralık 1944.

- Bugünkü ortamda Yunanı yoldaşların buradan aktif müdahale ve yardıma bel bağlamamaları gerektiğini Sofya'ya bildirdim. Bulgaristan Komünist Partisi'ne de Yunanistan'da iç mücadele başlamasıyla ilgili olarak üzerine doğrudan yükümlülük almamasını tavsiye ettim.

- **Panyuşkin** ile şubenin bir dizi günlük sorunu ele aldık.

- İzvestiya için hazırlanmış Bulgaristan hakkındaki özeti kontrol ettim. Yayınlanması için onay verdim.

- Şubede çalışmaya aday iki yoldaşı kabul ettim.

- **Fridrih** - Yunanistan hakkında bir rapor hazırlama görevini verdim.

10 Aralık 1944. Pazar.

- Evde çalıştım.

- **Akşam Molotov** telefon etti. **Busalov**'un (Sıhhiye İd[aresi]) benim Barviha'da yapılacak tedavimle ilgili bir öneri yaptığını bildirdi. Bu konuda acele edilmesi için ısrarda bulunduğunu söyledi. Molot[ov] konuyu görüşüp bana bildirmeye söz vermiş.

---

* Asıl metinde: "Petr".

11 Aralık 944.

- Kurye Sofya'dan döndü. **Trayço, Vılko, Yugov, Neyçev**'den mektuplar ve başka materyaller getirdi. Ülkede durum şimdilik parti için elverişli görünüyor. Hükümet krizi atlatıldı.

- **Neyçev**'in Bulgaristan'daki Halk Mahkemesi ile ilgili notunu **Stalin** ve **Molotov**'a gönderdim.

- **Mihalçev,** grubuyla, Moskova'ya geldi. D. Terpeşev'in onunla gönderdiği notu aldım.

12 Aralık 1944.

- **Suhov** (Donanma İstihbarattan) Sofya'dan geldi. Mektup, materyal ve gazeteleri teslim etti. Durum hakkında bilgi verdi.

- **Panyuşkin** ve **Ponomaryov** ile - şubenin bir dizi sorununu hallettim.

- [SKP(b)] MK'nin Barviha'da tedavi görmem için bir ay izin veren kararını aldım.

- **Kolarov** yanımda. Bulgaristan'dan [gelen] materyalleri kendisine gösterdim.

- Profesör Erusalimski Krasnaya Zvezda için hazırladığı uluslararası durum özetini gözden geçirmem için bana gönderdi. Bir dizi düzeltme ve tamamlayıcı ilave yaptım.

13 Aralık 1944.

- Bulgaristan konusunda Kolarov ile beni kabul etmesi için **Stalin**'e telefon ettim. Yanıt verdi: Şimdi çok meşgulüm, ama önümüzdeki günlerde vakit bulacağım... Komünistler ses tonunu fazla yüksek tutuyor. "Zvenocular" hükümetten ayrılmak istiyor. Şimdi Kolarov da oraya giderse - tamamen çıldıracaklar. Kolarov'un Sofya'ya gitmesi ertelenirse daha iyi olur... Burada kötü mü yaşıyor sanki?...

- Bulgaristandaki son olaylar (hük[ümet] bunalımı yaratmak ve Vatan Cephesi'ni boğmak için sürdürülen kışkırtıcı girişimler) nedeniyle [BİP] MK'ne şu şifreli telgrafı gönderdim:

"Politbüronun son olaylarla ilgili değerlendirmesini kabul ediyorum. Ancak, genel durumu dikkate alarak, ısrarla şunu tavsiye ediyorum: Girişimlerinizde ileride de kararlı, ama dengeli olmalı, müttefiklerimize, özellikle Zvenoculara karşı son derecede yüksek manevra yeteneği ve esneklik göstermeli, fazla yüksek ve saldırgan tonla konuşmamalı, komünistlerin hükümet ve Vatan Cephesi'ndeki yönetici rolünü gösteriş konusu yapmamalı, mutlaka atılması gerekmeyen, ama anti-komünist blokun örgütlenmesine yardımcı olabilecek adımlar atmamalısınız. Bugünkü aşamada hükümet bunalımına izin verilmemeli. Kaldı ki, biz böyle bir krizi amaçlamıyoruz. Böyle bir krizden tam bugün yararı olan iç ve dış provokatörlerin planlarını suya düşürmek için bizler elden geleni yapmak zorundayız. Kuşkusuz biz son olaylardan orduda, devlet aygıtında ve ülke içindeki konumumuzu güçlendirmek için yararlanmalıyız, ama bunu akıllıca, taktik davranarak, ülkede tek çözümleyici etmen olacak ve müttefiklerimize irademizi dayatacak kadar güçlü olmadığımızı unutmadan yapmalıyız. Eğer hasımlarımız geri adım atıyorsa, bunu en başta Kızıl Ordu'nun ülkemizde bulunmasına borçlu olduğumuzu unutmamalıyız. Aksi halde iç savaş çoktan başlamış olurdu. Bana kalırsa, bizde, partimizde belirli bir tutkunluk gözleniyor, kendi gücümüzü abart-

ma, iç ve dış düşmanın güçlerini küçümsemekte olduğumuz görülüyor. Bu ise, sizlerin de bildiği gibi, ciddi bir tehlikedir. Bugünkü ortamda devlet işlerini yalnız kolektif yönetimle idare etmenin olanaklı olduğunu ve bunun bizi kimi sınırlamalara katlanmak zorunda bıraktığını, ancak bunun bir kusur ya da ilkesizlik anlamına gelmediğini bir an bile unutmamalıyız. Daha ilk fırsatta size bu konuda daha etraflıca yazarım. Benim bu görüşlerimi, lütfen, sağduyu ve soğukkanlılıkla tartışınız ve kendi düşüncelerinizi bana bildiriniz."

14 Aralık 1944.

- **Kuznetsov** (SSMK baş[kanı]), Fransa'ya gidecek sendika heyetiyle, yanımda. Alacağı tutum ve yapacağı işler için heyete ayrıntılı talimat verdim.

- **Malenkov** bülten konusunda telefon etti. [SKP(b)] MK Enformasyon Bürosu kuruyoruz (şef -Panyuşkin, üyeler: Fedoseev, Ponomaryov, Yovçuk, Palgunov). Bülteni bu büro benim genel yönetimimde çıkaracak.

- Krupin - Şubenin ekonomik işleri ve idaresi hakkında.

15 Aralık 1944.

- Rakoşi yanımda - Macaristan sorunları hakkında.

- Uluslararası Enformasyon Bürosu oluşturdum (Panyuşkin - şef, Fedoseev, Ponomaryov, Yovçuk, Palgunov).

- Karpatlarötesi Ukrayna sorunlarını gözden geçirdim.

16 Aralık 1944.

- Hastalandım - evde çalıştım.

17 Aralık 1944. Pazar.

- MK'ne (Sofya) bir şifreli telgrafla Halk Mahkemesi'nin uygulanması, özellikle iddianamelerin içeriğine ilişkin talimatlar gönderdim.

18 Aralık 1944.

- Yarın bir grup işçiyle ve kitap paketleriyle Sofya'ya bir uçak gönderiyorum.

- Akşam geç vakit MK'ne (T. Kostov için), Çervenkov'a ve Çernokolev'e (gençlik) mektup yazdım.

- [SKP(b)] MK **Enformasyon Bürosu** (Panyuşkin, Ponomaryov, Fedoseev, Palgunov) ile toplantı yaptım. Bültenin 2-nci ve 3-üncü sayılarının planlarına baktım.

- Yarın gidecek olan Bulg[ar] yoldaşlarla (Karakolov, Radev, Stoyçev, Gologinkov) kabul ettim ve etraflıca konuştum.

- Bulgar hükümetinin diplomatik temsilcisi Prof. Mihalçev'den (14 Aralık 1944 tarihli) şu mektubu aldım:

"Değerli Georgi Dimitrov,

Politik temsilciliğimiz Moskova'ya varalı birkaç gün oldu. Şimdi eski Bulgar elçiliği binasında, hem de çok kötü koşullar içinde bulunuyor.

Sizi görmeye can atan tüm ilerici ve demokratik Bulgaristan'dan bol selamlar getiriyorum. Genç kuşak sizin şahsınıza ve şimdiye kadarki davanıza karşı özel bir hayranlık duygusuyla dolup taşıyor.

Bay Dobri'nin (Terpeşev) bana sizin için verdiği mektubu Vasil Kolarov'a yolladım ve umarım, almışsınızdır. Ancak, bay Vasil gittikten bu yana sizin ve V. M. Molotov için hazırlanmış mükemmel Bulgar sigaralarından oluşan büyükçe bir hediyeyi kime ve nerede teslim etmem gerektiğini bilemiyorum. Sigaraların bir kısmını sizin konukseverliğinize olduğu gibi, ateşkes anlaş-

mamızın imzalanmasında gösterdiğiniz aktif, iyi niyetli ve içten katılımımıza da yüksek değer biçen minnettar Bulgar heyeti gönderiyor. Geri kalan kısmını ise ben sağladım. Buraya gelişimizden beri en büyük derdimiz, hâlâ uygun bir otomobile, bir ZİS'e kavuşamamamız. Byurovin bu işi halletmeye söz verdi, ama şu ana kadar biz elimiz kolumuz bağlı evde kalıyoruz: Hiçbir yere gidemiyoruz - ne lokantaya, ne tiyatroya ve ne de yığınla işin bizi beklediği müesseselere.

Ben ailemle birlikte ve sekreterlerimle buradayım: Nisan 1944'te* kurşuna dizilen avukat Aleksandır Peev'in oğlu onlardan biri. Yarın ya da öbür gün ticari müşavirimiz Boris Hristov geliyor ve muhtemelen, onunla birlikte Sofya'dan, bakan Mikoyan ile görüşmelerde bulunacak heyet de gelecek. Bu koskoca şehirde otomobilsiz biz bir hiçiz.

Buraya hareket etmeden önce, hatta daha önce de birkaç kez Todor Pavlov ile konuştuk ve o benden belirli önemli konularda sizinle görüşmemi istedi. Ama ben sizi nerede, nasıl ve ne zaman bulabileceğimi bilmiyorum.

Sonunda da, sizden bize yardım etmenizi, en başta, bir an önce satın alabileceğimiz bir otomobil bulunmasını ısrarla rica ediyorum.

Lütfen, sayın eşinize saygılarımı iletiniz.

İç[ten] selamlarımla

Prof. D. Mihalçev."

19 Aralık 1944.

- Hükümet Evi'nde Prof. **Mihalçev**'i kabul ettim.

Buradaki görevini ve Bulgaristan'daki durumu anlattı. Ayrıca, Pavlov'dan (na[ip]) aldığı birçok bilgiyi bana iletti. Hükümetin ve Vatan Cephesi'nin istikrarıyla ilgili durum konusunda şöyle dedi: "Herkes anlıyor ki, bugünkü ortamda başka türlü olamaz. Bu yüzden muhalifler bu duruma katlanmak zorunda." Başka bir deyişle: "Vatan Cephesi zoraki "evlilik"tir."

- Moğolistan Cumhuriyeti'ndeki Sovyet elçisi İvanov'u Moğolistan Cumhuriyeti ile Yanan ([Çin'deki] Özel Bölge) arasında bağlantı hattı kurulması konusunda, [SKP(b)] MK'nde kabul ettim.

20 Aralık 1944.

- Yine hastalandım. Evde kalıp çalıştım.

21 Aralık 1944.

- **Stalin'in 65. Yaş günü.**

"Değerli Stalin yol[daş],

Şanlı altmış beşinci yaş gününüz dolayısıyla en içten tebriklerimi, lütfen, kabul ediniz.

Büyük Anayurt Savaşı'nı muzaffer bir sona ulaştırabilmeniz ve daha uzun yıllar Sovyet halkına ve tüm ilerici insanlığa, şimdiye kadar olduğu gibi dahice - halk düşmanları ve büyük davamızın düşmanları üzerinde zaferden zafere doğru - önderlik edebilmeniz için size tüm yüreğimle sağlık ve kudret dilerim.

Kuvvetle elinizi sıkarım!

Daima Sizin G. D[imitrov]."

- **Kolarov** yanımda. Yugoslavya ile Bulgaristan arasında ittifak koşullarını görüştük. MK'ne (Sofya) şu şifreli telgrafı çektim:

"İttifak anlaşmasının Yugoslavyalı

* Aleksandır Peev 22 Kasım 1943 tarihinde kurşuna dizilmiştir.

yoldaşlarla görüşmeniz gereken en önemli unsurları şunlardır:

1. Yugoslavya ile Bulgaristan, Birleşmiş Milletler ile bağladığı sözleşmelerin getirdiği yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etme koşuluyla, Müttefikler olarak Almanya'ya karşı birlikte savaşırken birbirlerine ortak düşman üzerinde tam zafere ulaşıncaya kadar her türlü yardım ve destekte bulunmayı yükümlenir.

2. Bulgaristan'ın 9 Eylül 1944 tarihine kadar Almanya'dan yana savaşa katılmış, Yugoslavya topraklarının bir kısmının Bulgar ordu birlikleri [tarafından] işgal edilmiş olmasının vb. Yugoslavya için getirdiği tüm sonuçlar, taraflar arasında, işbu ittifak anlaşması ruhunda, dostça halledilecektir.

3. Saldırıdan korunmak ve ulusal bağımsızlıklarını sağlamak amacıyla Yugoslavya ile Bulgaristan savunma işbirliği anlaşması imzalar ve başka devletlerle ikisinden herhangi birine karşı düzenlenmiş hiçbir ittifak veya sözleşmeye katılmamayı yükümlenir. Taraflar her iki devletin güvenliğiyle ilgili her konuda karşılıklı fikir alış verişinde bulunacaktır.

4. Her iki tarafın ekonomik gelişmesi ve kalkınması için Yugoslavya ile Bulgaristan gümrük birliği imzalar. Bunun gerektirdiği ticaret, ekonomi, demiryolları, taşımacılık, veterinerlik, polis ve idare alanlarında iş emniyeti ve işsizlikle savaş vb. konularda sözleşmeler hazırlanacaktır. İki devlet arasında pasaport uygulaması kaldırılacaktır.

5. Yugoslavya ile Bulgaristan, halklarının iradesi esas alınarak halk demokrasisi iktidarlarını kurma ve güçlendirmeye ilişkin her alanda birbirlerine destek ve yardımda bulunmayı yükümlenir. Taraflar maddi ve manevi kültürün her alanında işbirliği yaparak, halkları arasında kardeşçe dostluğu geliştirecek ve şovenizmin ve faşizmin tüm kalıntılarını ortadan kaldıracaktır.

6. Yugoslavya Anti-faşist Veçe'sinin Makedonları Federal Yugoslavya'nın tüm diğer halkları gibi, eşit haklı bir halk olarak tanıyan kararını selamlayan taraflar, Makedonya halkına yazgısını belirleme hakkını tamamıyla kabul ederler. Bulgaristan, Makedonya'nın 1913 yılından beri kendisine ait olan kısmının, eğer nüfusu bunu isterse, Yugoslavya dahilinde Makedonya'ya katılmasını kabul eder. Eğer Yugoslavya ve Bulgaristan halklarının iradesine dayalı olarak gelecekte federe bir devlet kurulacak olursa, birleşik Makedonya bu federasyona eşit haklı bir üye olarak katılacaktır. Yugoslavya da, 1919 Noy anlaşması uyarınca Yugoslavya'ya dahil edilen Bulgar topraklarını Bulgaristan'a iade etmeyi kabul eder.

Bu paragrafın hükmünü ve sınır değişiklikleriyle ilgili sorunların düzenlenmesine ilişkin hükmü ne zaman ve nasıl yaşama geçirecekleri konusunda iki hükümet, daha savaş sona ermeden, ek olarak anlaşacaktır.

7. Her ülke halkının Balkanlarda barış unsuru olmadaki sarsılmaz iradesini dile getiren Yugoslavya ve Bulgaristan, Balkan halkları arasında karşılıklı saygı ve işbirliğine dayalı dostça ilişkileri geliştirmek için çabalarını eşgüdüm içinde yürütecektir.

8. İttifak anlaşması hükümlerinin fiilen yerine getirilmesi için her iki hükü-

metin eşit sayıdaki temsilcilerinden oluşan daimi komisyon kurulur.

Anlaşmanın giriş kısmında her iki devletin Almanya'ya karşı savaşı zaferle sonuçlandırma kararlılığına, her iki ülke halkının yaşamsal çıkarlarının, kabile akrabalığıyla, ortak tarihiyle, yabancı zulmüne karşı ortak savaşıyla birbirine bağlı halklar arasında ebedi işbirliği ve dostluk birliği imzalanmasını gerektirdiğine işaret edilmelidir. Böyle bir birlik, her çeşit saldırıya karşı ve Balkanlarda kalıcı barış ve kalkınma uğrunda tüm Balkan halklarının birleşmesi yolunda en önemli adım, uluslararası güvenliği sağlama davasına vb. ciddi bir katkı olacaktır. 5 Ekim 1944 sözleşmesine de atıfta bulunalım."

22 Aralık 1944.

- Evde çalıştım.

23 Aralık 1944.

- Laypzig Davası'nın bitişinin on birinci yılı. Pravda ve İzvestiya bu yıldönümünü özel yazılarla kutluyor (Pravda – baş[yazı], İzvestiya – Prof. **Traynin**'in yazısı).

- **Sof[ya] Radyosu**'nun da bu konuda yayını vardı ve Rabotniçesko Delo'nun bir yazısımdan aktarma yapıyordu.

- H[alk] öğrencilerinden (Sofya) on gün kadar önce aldığım selamlama mesajına yanıt olarak şu telg[rafı] (doğrudan bağlantı hattını kullanarak) çektim:

"Değerli yoldaşlar! Halk öğrencilerimize savaşkan selamlarından ötürü yürekten teşekkür ederim. Verdiğiniz söze – gerçek bilimi iyi öğrenme ve harika halkımızın hizmetine sunma, tüm gücünüzü Büyük Bulgar şovenizmine ve Alman faşizmine karşı savaşa adama, yurdumuzun gerçek yükselişi için sadakatle ve var gücünüzle çalışma vaadinize – bütün kalbimle seviniyorum. Bunlar, kuşkusuz, çok ciddi, yapması zor, ağır yükümlülükler getiren sözlerdir. Bulgar halk öğrencilerinin sözünü yerine getirebileceği konusunda kuşku duymamızı gerektirecek hiçbir neden yoktur ve halk öğrencileri bu sözünü tutacaktır. Çünkü verilen bu söz, her gerçek halk öğrencisinin kişisel, vatandaşlık ve ulusal onur sözüdür. Halkla ve en başta işçi ve köylülerle kökten bağlı, çağdaş bilimi giderek daha iyi öğrenen böylesine çok, dürüst ve yurtsever aydınlara Bulgaristan'ın hiçbir zaman faşist düşmanın bir an önce ortadan kaldırılması, utanç verici faşist mirasın sonsuza dek yok edilmesi, Büyük Bulgar şovenizmi salgınının kökünün kazınması ve halkın yurtsever birliğine dayanarak, yeni halkçı Yugoslavya ile kardeşçe birlik içinde, komşularımızla ve demokratik büyük devletlerle dürüst işbirliği esasına dayalı olarak, büyük Sovyetler Birliği ile ebedi ve sarsılmaz dostluk temelinde yeni, özgür, bağımsız ve güçlü Bulgaristan'ın yorulup usanmadan akıllıca kurulmasının zorunlu olduğu şu tarihsel günlerdeki, Vatan Cephesi aşamasındaki kadar büyük ihtiyacı olmamıştır. Halk gençleri halkımız ve ülkemizin ihtiyaç duyduğu aydınların saflarına yeni, taze bir güç olarak katılmakla yükümlüdür. Bana göre Bulgaristan Birleşik Halkçı Öğrenciler Birliği (BBHÖB)'nin ana görevi de budur – ve bu görev, uğrunda emeğini, gücünü ve gerektiğinde canını bile vermekten çekinmemeyi gerektiren son derecede yararlı bir görevdir!

Sizlere, değerli arkadaşlar, öğreniminizde ve çalışmalarınızda olduğu gibi,

halkın açık ve gizli, amansız düşmanlarına karşı halktan yana yürüttüğünüz savaşta çok büyük başarılar dilerim!

Kuvvetle ellerinizi sıkarım!

Sizin - G. Dim[itrov]."

- MK'ne (Sofya) bir dizi diğer talimatla birlikte **şahsen Trayço Kostov**'a şu şifreli telgrafı çektim:

"Dün Rabotniçesko Delo gazetesinin kimi sayılarını aldım ve "Trayço Kostov Yoldaşın Direktiflerini Gerçekleştirelim" başlığı altındaki başyazı karşısında hayrete düştüm. Redaksiyonun böyle politik açıdan yanlış ve zararlı bir şeyi nasıl yapabildiğini anlayamıyorum. Partiye direktifleri, MK sekreteri olsa bile, belirli bir kişi değil, yalnız MK'nin, parti yönetiminin verdiği ve verebileceği bilinmiyor mu? Kaldı ki, bu durum şahsen senin hakkında uygunsuz, gerçekçi olmayan bir izlenim yaratıyor ve Politbüronun diğer üyeleri arasında MK'nin politik sekreteri olarak senin otoritenin gerekli güçlenmesine yalnız engel olabilir. Redaksiyonun partimizde yeri olmayan dalkavukluk sınırındaki bu gibi yersiz gayretkeşliğe düşmemesi için önlem alınmalıdır. Benzeri parti dışı davranışlar konusunda, lütfen, son derecede uyanık ol."

24 Aralık 1944. Pazar.

- Karısı ve kızıyla Prof. **Mihalçev**'i, karısıyla **Kolarov**'u ve St. Blagoeva'yı yanıma davet ettim. Sofya'dan buraya henüz ulaşan **Boris Hristov** (ticari müşavir) da Mihalçev ile birlikte geldi. Uzun uzun sohbet ettik. Birlikte öğle yemeği yedik ve film izledik.

25 Aralık 1944.

- **Panyuşkin, Rakoşi,** Gulyaev ve **Moşetov** yanımda - her biriyle ayrı ayrı birçok günlük sorunu görüştük.

- **Stal[in]** ve **Molotov**'a şu mektubu gönderdim:

İşbu mektuba ekli olarak size, Yugoslavya ve Bulgaristan kom[ünist] partileri MK delegelerinin Belgrad'da hazırladığı Yugoslavya - Bulgaristan ittifak anlaşması taslağını gönderiyorum.

Her iki MK de, Yugoslavya hükümeti sorunu halledildikten sonra en yakın zamanda bu girişimin devlet tarafından gerçekleştirilmesi için hemen somut önlemler almakta kesin kararlıdır.

Yugoslavya komünist partisinin açıklamasına göre, ittifak anlaşmasının imzalanması Yugoslavya'da hiçbir ciddi engelle karşılaşmayacak. Bulgar yoldaşlar da, Vatan Cephesi içindeki müttefiklerinin Yugoslavya ile Bulgaristan arasında böyle bir anlaşmanın imzalanmasına sıcak baktıklarını iddia ediyor.

Benim şahsi görüşüm şu ki, bugünkü koşullar, Yugoslavya ile Bulgaristan arasında, ortak bir federe devlette birleşme perspektifiyle en yakın ittifak ilişkilerinin kurulmasına tamamen elverişlidir ve bu uygun an kaçırılmamalıdır. Anlaşma tasarısına gelince, onun doğru olduğunu düşünüyorum.

Bu konudaki tavsiyenizi ve talimatınızı çok rica ediyorum. Kaldı ki, Yugoslavya ile Bulgaristan arasında ittifak anlaşması gerçekleştirilirken, dış politika açısından birçok zorlukla karşılaşılabilir."

- Bulgar maliye bakanı Prof. **Petko Stoyanov**'dan şu mektubu (ve bir paket sigara ve pipo tütünü!) aldım:

"Sayın G. Dimitrov,

Size olan saygımın bir simgesi ve Moskova'da geçirdiğim o unutulmaz

günler ve güzel evinizde gördüğüm içten konukseverlik nedeniyle duyduğum minnettarlığın bir ifadesi olarak, şu küçük paketi kabul etmenizi rica ederim.

Size ve hanımınıza sağlık ve iyilik dileklerimi sunarım.

Sadakatle: P. Stoyanov.

1 Aralık 1944 Sofya."

26 Aralık 1944.

- Bulgaristan ticari temsilcisi **Boris Hristov** yanımda. Bulgaristan'daki ekonomik durum hakkında ayrıntılı bilgi verdi. **Mikoyan**'a yazdığı SSCB ile Bulgaristan arasındaki mal mübadelesiyle ilgili açıklamayı redakte ettim.

- Yarın onu şahsen kabul etmesi için **Mikoyan** ile anlaştık. Bildirdiğine göre, Yugoslavya anlaşmanın 1 Ocak 1945 tarihinde imzalanmasını istiyor, ama böylesine önemli bir sorunun çok ciddi bir hazırlık gerektirdiği için bu tarihi hiç de uygun bulmuyormuş.

27 Aralık 1944.

- **[SKP(b)] MK'nde.**

- Türkiye büyükelçimiz **Vinogradov**'u kabul ettim.

Türkiye'deki durum hakkında ayrıntılı bilgi verdi. İç politikada güçlü faşist eğilimler. Her çeşit demokratik etkinliğin bastırılması. Sovyetler Birliği'ne karşı hükümet flört yapıyor. SSCB ile Türkiye arasında iyi ilişkiler lehine gösteriş için dış bahaneler arıyorlar. Sovyetler Birliği'ne yaptıkları kötülüklerin sorumluluğunu hisseden Türkler, SSCB'nin taleplerinin aşırı derecede ağır olmasından korkuyor. Yönetici çevrelerde kararsızlık, ülkede giderek artan memnuniyetsizlik, ekonomik güçlüklerin üstelemesi, isti[lacı] planların suya düşmesinden duyulan hayal kırıklığı vb.

- **Dolores** ve **Uribes** - İspanya'nın sorunları. İspanya Komünist Partisi'nin bugünkü taktiğiyle ilgili akıl danıştılar.

- **Mikoyan, Boris Hristov**'u kabul etmiş ve yardımcılarına Bulgarların önerilerini ve ricasını inceleme görevi vermiş.

28 Aralık 1944.

- **Şuklin, Mirov** - şubenin günlük sorunları.

- Albay **Braginski** ve **Kozlov** (Enst[itü] 99) Özgür Almanya Ulusal Komitesi'nin sorunları vb.

- **Lang** (Rozner) Stokholm'dan geldi. İsveç'teki işlerini anlattı. Kendisini Avusturya Komünist Partisi Dış Bürosuna (**Koplenig**'in yanına) işe aldım.

- **Dolores ve Uribes** - İspanya Komünist Partisi'nin bugünkü taktiği hakkında Mihe ve Uribe'nin Meksika'daki direktifi sorunu.

29 Aralık 1944.

- Gotvald, Kopetski ve Apelt ile birlikte, Slovak heyetini kabul ettim. Heyet üyeleri Slovakya ve Karpatlaröt[esi] Ukrayna'daki durum hakkında ayrıntılı bilgi verdiler ve Beneş'in Çekoslovakya halkı ve devleti tezine karşılık Slovakların Çeklerle Slovakların (iki ayrı halkın) devleti olarak Çekoslovakya'nın gelecekteki yapısı hakkında görüşlerini açıkladılar.

- İşbu sayfaya ekli yılbaşı tebriklerini Sofya'ya gönderdim:

"Hiç abartmadan şunu söyleyebiliriz ki, 1944 yılının son dört ayı ülkemizin en yeni politik tarihinin en önemli ve en aydınlık sayfalarıdır.

Tarihsel 9 Eylül zaferi, halk düşmanı Alman faşist rejiminin düşürülmesi, Vatan Cephesi'nin halk iktidarının kurul-

ması, Bulgar ordusunun Hitlerci işgalcilere, soyguncular a ve esaretçilere karşı ortak Kurtuluş Savaşının çözümleyici son aşamasına yiğitçe katılması, faşist mirasın Avgiy ahırlarının temizlenmesi ve devletin ve toplumun demokratik temeller üzerinde yeni baştan düzenlenmesi - işte halkımız bugün yeni 1945 yılını bu zengin kazanımlarla karşılıyor.

Kuşkusuz, önümüzde duran yol çok zor ve dikenli. Ama bu yol tek doğru ve kurtarıcı yoldur. Halkımızı gerçek özgürlüğe, bağımsızlığa ve refaha ancak bu yoldan ulaştırabiliriz. Bu yol aynı zamanda Bulgar, Sırp, Hırvat, Sloven, Makedon ve Karadağlıların gerçek Slav kardeşliğinin kurulmasına, böylece yıkıcı şoven kavgalara son verilmesine, dış emperyalist entrikaların felce uğratılmasına ve tüm güney Slav halklarının eşit halklar olarak tamamen kalkınmasının sağlanmasına götüren yoldur. Balkanlarda kalıcı barışın ve tüm Balkan halklarının dostça yan yana yaşamasının en güvenilir garantisi de budur.

Her birimiz şunu anlamalıdır ki, bugünkü aşamada gerçek Bulgar yurtseverleri ile her türden vatan hainleri arasındaki fark, her şeyden önce şu üç noktada ortaya çıkıyor: **Bir.** Faşist düşmanın bir an önce tam yenilgiye uğratılması için Birleşmiş Milletler'den yana aktif savaşta yer almak. **İki.** Vatan Cephesi'nde gerçek ifadesini bulan halkın yurtsever birliğini koruyup güçlendirmek. **Üç.** Bulgar halkının kurtarıcısı büyük Rus halkı ile içten ebedi dostluk koşullarında Yugoslavya ile Bulgaristan halkları arasında sımsıkı kardeşçe ittifakı fiilen gerçekleştirmek.

Ve tarafsız tutumun burada yeri yoktur. Kenarda durmak, tarafsız olmaya çalışmak, ister istemez, halkın hainlerine yardım etmek, tarihsel 9 Eylül davasını boşa çıkartmak için her yola başvuran azılı faşist düşmana yardımda bulunmak demektir. Yaşamın sarsılmaz mantığı böyledir. Bu temel konuda herhangi bir kuşkusu olan ya da tereddüt eden herkesin bunu anlaması gerekir.

Yaklaşmakta olan 1945 yılının eşiğinde karşımızda duran ve çözüm bekleyen sorunlar öylesine büyük ki, hiçbir politik parti ya da halk katmanı tek başına üstesinden gelemez. Bu sorunların başarılı çözümü için ülkedeki tüm katmanların, tüm gerçek antifaşist, demokratik güçlerin çabalarına, tüm halkın ortak çabasına ihtiyaç vardır. Vatan Cephesi'nin tarihsel önemi de budur. Vatan Cephesi'nin temel omurgası, işçi sınıfı ile köylülük arasındaki savaş dostluğudur ve bu örgütün birliği gözbebeği gibi korunmalıdır.

Halk ordumuzun yiğit askerlerini*, tüm anti-faşist yurttaşlarımın, kadın ve erkek, genç ve yaşlı, köylerde ve kasabalardaki emekçilerin, işçi, köylü, zanaatçı, memur ve kafa işçilerinin, yurtsever sanayici ve tüccarların yeni yılını kutlar, kendilerine Vatan Cephesi'nin bayrağı altında, onun kurtarıcı programının gerçekleştirilmesi için hep birlikte çalışmalarını ve savaşmalarını; karanlık ve iğrenç faşist geçmişin geri dönmesine izin vermemek için el ele verip çalışmalarını ve savaşmalarını, ölümcül Büyük Bulgar şovenizminin kökünü ka-

* "Halk ordumuzun yiğit askerlerini" - Dimitrov'un el yazısıyla yaptığı ilave.

zımalarını diler ve faşizmin halkımızı ve ülkemizi içine ittiği ekonomik yıkımı aşarak ve ağır yaralarımızı sararak, vatanımızı özgür ve kalkınmış bir ülke, özgürlükçü dünya ulusları ailesinin yerini tamamen hak eden bir üyesi yapalım isterim.

Aldığınızı bildirin.

29 Aralık 1944 D[imitrov]."

30 Aralık 1944.

- **Boris Hristov**'u (Bulg[ar] tic[ari] tems[ilci]) ve **Sergeev**'i kabul ettim. Gelmesi beklenen ticar[et] heyetini ve yapacağı işleri konuştuk.

- **Kurye (Seredin)** Sofya'dan döndü. Postayı ve [başka] materyaller getirdi.

- **Panyuşkin, Baranov** ve **Ponomaryov** ile şubenin birçok günlük işini hallettim.

- Gözden geçirip tavsiyelerde bulunmam ricasıyla gönderilen SSMK'nin Dün[ya] sendikalar konferansı için hazırladığı karar tasarılarını aldım.

31 Aralık 1944.

- Bültenin ikinci sayısına girecek kimi materyalleri gözden geçirdim.

- Şubenin bazı günlük sorunlarını hallettim.

- Yılbaşını evde (aile ortamında), Sofya'dan gelen yeğenim Hristina ile birlikte karşıladık.

1 Ocak 1945.

Çok tebrik aldım, Bulgaristan'dan da (bu arada parti MK'nden):

"Yeni yıl dolayısıyla, değerli Dimitrov yoldaş, gözde öğretmenimiz ve önderimiz, halkımızın öz evladı olan size, partimize gösterdiğiniz babaca esirgeyicilikten ve onu bilgece yönettiğinizden ötürü ateşli selamlarımızı ve yürekten şükranlarımızı sunarız. Sizin talimatlarınıza uyarak bizler, faşist düşmanın tamamen ve kesin olarak yok edilmesi için, Vatan Cephesi'nde birleşen halkımızın yurtsever birliğini korumak ve güçlendirmek için, Yugoslavya ve Bulgaristan halkları arasında sımsıkı kardeşçe ittifakın gerçekleştirilmesi için, kurtarıcımız büyük Rus halkıyla güçlü ve ebedi dostluk uğrunda savaşacağız. Sizi en yakın zamanda anayurtta, sevgili partimizin merkezinde görmeyi umduğumuzu ifade ederiz.

İP(k) MK adına sekreter

Trayço Kostov"*

- Akşam karısıyla birlikte Kolarov ve Boris Hristov, çocuklarla Lena ve **Artur ile İlza** bizdeler.

2 Ocak 1945.

Dün akşam Bulg[aristan] ticaret heyeti Moskova'ya geldi. Nasyonal oteline yerleştirildi (13 kişi).

- Ticaret heyetinin çalışmalarının düzgün olması için Hristov'a talimat verdim.

- **Panyuşkin** ile - şubenin birçok sorunu.

- **Hvostov**'a - Romanya komünist partisinin sorularına hazırlık için.

- Mirov'un, Savaş ve İşçi Sınıfı [dergisi] için Bulgaristan hakkındaki yazısını gözden geçirdim.

3 Ocak 1945.

- Bültene girecek materyali gözden geçirdim.

- Dünya sendika konferansı için SSMK'nin karar tasarısını gözden geçirdim[188].

---

* Rusçadan çeviridir.

- Şubenin birçok sorununu hallettim.

- Bulg[ar] hükümet heyetinin çalışma hazırlıkları hakkında **Hristov**'un raporunu dinledim.

Kendisine bir dizi somut tavsiye ve talimatlarda bulundum.

4 Ocak 1945.

- Romen yoldaşlar **Anna Pauker, Georgiu-Dej** (Rom[en] bakan) ve **Apostol**'u (Rom[en] sendikalarının başkanı) villada kabul ettim.

Romanya'daki durum ve kom[ünist] partisinin çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi verdiler.

Stal[in] ile görüşmelerini anlattılar. Onlara şu anlamda tavsiyelerde bulunmuş:

1. En başta **tarım reformu** üzerinde dursunlar (şimdi artık pratikte kaçmış bulunan büyük çiftlik sahibi pomeşçiklerin ve Alman ajanlarının toprakları dağıtılıyor). Şimdilik sarayın ve manastırların topraklarına dokunulmasın.

2. Makina-traktör istasyonları kurulmalı. (SSCB bir miktar traktör verecek.)

3. SSCB Romanya'nın tekstil fabrikalarında işlenmek üzere bir miktar pamuk verebilir.

4. Millileştirme sorunu şimdilik ortaya konmamalı. **Petrol** sanayiinin geliştirilmesine önem verilmeli.

5. Burj[uva] unsurları (Alman karşıtlarını), özellikle **Tataresku** grubunu korkutmamaya ve kendinden uzaklaştırmamaya dikkat edilmelidir.

6. **Vladimiresku**'nun tümeni Ul[usal] Dem[okratik] Cephe'ye iç destek olarak kullanılmalı.

7. Ul[usal] Dem[okratik] Cephe hükümeti kurmaya yönelik rota izlenmeli.

8. Böyle bir hükümet [kurulursa], SSCB, Ku[zey] Transilvanya'nın Romenlerin olmasına yardımcı olacaktır tezini geliştirmelidirler.

Böyle bir hükümet kurulursa, SSCB, Çekoslovakya ile olduğu gibi, Romanya ile de yardımlaşma antlaşması imzalamaya hazırdır.

- Bulgaristan'dan gelen yılbaşı tebrikleri arasında **Petko Staynov**'dan da şu selamlama mesajı vardı:

"Yeni yılınız kutlu olsun. Ateşkes heyetine Vatan Cephesi'nin davasını Sovyet hükümetine ve onun müttefiklerine anlatma ve yeni Bulgaristan'a güven duyulmasını sağlama konusunda gösterdiğiniz değerli desteği şükranla anıyoruz. Bu durum Bulg[ar] hükümetine bugün, 1945 yılının eşiğinde, Balkanlarda barışın sağlanmasını, güney Slav halklarının kardeşçe birleşmesini, en genç Slav kardeşimiz Makedonya'ya destek verilmesini ve her şeyden önce, ordu birliklerimizin Almanlara karşı savaşı büyük bir azimle sürdürmesini hedef olarak önüne koyma olanağı, böylelikle herkesin beklediği zaferden sonra Bulgaristan'ın demokratik halklar ailesine müttefik olarak alınması umudunu veriyor.

Gelecek yıl boyunca size sağlık ve dinçlik. Bulgar halkına ise dört politik örgütü içeren Vatan Cephesi'nin savaş gücünün oluşması için harcadığı çabalardan ötürü evladına şahsen teşekkür etme olanağı bulmasını, sizin desteğinize ve kurtarıcısı ile sıkı ve gerçek dostluğuna dayanarak, Slavlar ve Balkanlar güneşinin altındaki yerini alma hakkını kazanacağına olan inancını ifade etmesini diliyorum.

Dışişleri ve Diyanet İşleri Bakanı Petko Staynov."

- Sofya'ya, MK'ne, diğer talimatlarla birlikte şu önerileri de gönderdim:

"Sendikalardan, kooperatiflerden, zanaatçılardan, sanayicilerden ve tüccarlardan da temsilcilerin katılımıyla, Vatan Cephesi komiteleri temsilcilerinin kongresini toplama sorununu görüşmenizi öneriyorum. Kongre Şubat ayının ortalarında ya da ikinci yarısında [toplanmalı]. Gündem örneği: 1) Ulusal Komite'nin raporu; 2) Hükümetin geçen altı ay içinde Vatan Cephesi programını gerçekleştirme çalışmaları hakkında raporu; 3) Alman soyguncular a karşı savaşın sürdürülmesi, devlet aygıtının ve ordunun Alman yanlısı, faşist unsurlardan arındırılması, demokratik rejimin güçlendirilmesi, sanayi ve tarımın geliştirilmesi, iç ve dış ticaretin halk yararına göre ayarlanıp artırılması vb. için acil önlemler. Bu önerinin kabul edilmesi durumunda, kongre delegelerinin seçimiyle ilgili talimat zamanında hazırlanmalı ve kongrenin en iyi şekilde örgütlenmesi için ivedi önlemler alınmalıdır. Bu kongre Vatan Cephesi'nin konumlarını daha da güçlendirmek ve onun Ulusal Komitesinin ve il ve yerel komitelerinin saygınlığını artırmak ve yasama seçimleri için politik bir hazırlık olmak durumundadır. Kongre tüm halkın davası niteliğinde gerçekleşmeli ve açık ve gizli halk düşmanlarına yeni bir yıkıcı darbe indirmelidir. Dış dünya karşısında kongre halkımızın sarsılmaz, yurtsever, anti-faşist birliğini açıkça ortaya koymalıdır. Konuyla ilgili tartışmalarınızın sonuçlarını ve olası kararlarınızı bildirmenizi bekliyorum."*

5 Ocak 1945.

- **Rakoşi** - Mac[aristan] sorunları (geç[ici] ul[usal] meclis, geçi[ci] ulus[al] hükümet, komünist partisinin faaliyetleri vb.) hakkında bilgi verdi.

- **Pik ve Ulbriht** - Almanların işleri. (Alman par[ti] okulu, Alman literatür yayınevi vb.)

- **Bülten için kimi materyalleri** redakte ettim.

- Bulg[ar] tic[aret heyeti] bugün **Mikoyan** tarafından kabul edildi.

6 Ocak 1945.

- **Kuznetsov, Tarasov** ve başka sendika yöneticileri yanımda. Dün[ya] sendika konferansı için hazırladıkları karar tasarılarını görüştük. Bu haliyle işe yaramayacaklarını belirterek, tasarılarını ciddi bir şekilde yeniden işlemelerini önerdim. Görüşlerimi bildirdikten sonra, bunu nasıl yapmaları gerektiğini anlattım.

- **Kolarov** - Bulgaristan sorunları hakkında. Gelen materyalleri bilgi olarak kendisine verdim.

- **Şuklin, Mirov** - şubenin günlük sorunları.

- **Panyuşkin, Şumeyko** - Sov[yet] sen[dika] heyetinin dün[ya] sen[dika] konferansına hazırlıklarının devamı konusunda.

- **MK'ne** (Sofya) Sof[ya] radyosunda **Türkçe, Yunanca** ve Romence düzenli yayın yapılmasının sağlanmasını **önerdim.**

- **Panyuşkin** - şubenin günlük sorunları hakkında.

- **Baranov** - da öyle.

- Yunanistan hakkında yazı (redakte ettim).

---

* Rusçadan çeviridir.

- Şubenin yeni elemanlarını kabul ettim.

7 Ocak 1945. Pazar.

- **Kuusinen** karısıyla, **Dolores** kızıyla, **Pauker, Georgiu-Dej** ve **Apostol, Kolarov,** Lena ve çocukları bizdeler.

Kuusinen ile Savaş ve İşçi Sınıfı dergisinin dün[ya] sendika konferansıyla ilgili özel sayısı için hazırlanan planı ve yazıları görüştük.

8 Ocak 1945.

- **Panyuşkin - Vişinski**'nin Romen yoldaşları kabulü hakkında rapor sundu.

- **Boris Kopçev**'in (Bulg[ar] Dördüncü Ordu kom[utan] yar[dımcısı]) karısını kabul ettim.Ordu içindeki çalışmalar ve ülkedeki havayı etraflıca anlattı.

- Yugoslavya Anti-faşist Gençler Birliği başkanını, **Vlasov** ile birlikte kabul ettim. Kendisiyle Sovyet Komsomolu hakkında öğrendiklerini konuştuk.

- Akşam konutumda Bulg[ar] tic[aret] hey[etini], **Boris Hristov** ile birlikte kabul ettim. Heyetin işleri ve Bulgaristan'ın tic[aret], koop[eratifler] ve send[ikalar] vb. ile ilgili çözüm bekleyen sorunları üzerinde uzun uzun konuştuk. (B. Hristov, Mariya Kirilova, Stefan Terpeşev, Temelaki Terziyski, hava al[bay] Avgust Kabakçiev, Mınzelov. Todor Çolakov.)

9 Ocak 1945.

- **Pauker, Pırvulesku** - Romanya komünist partisiyle bağlantılar ve buradan fiili yardım olanakları üzerinde durduk.

- **Panyuşkin, Şumeyko** - SSMK'nin dün[ya] sendika konferansıyla ilgili kararı hakkında.

- **Kolarov** - parti için bir tüzük tasarısını görüştük ve MK için not ve önerilerimizi hazırladık.

10 Ocak 1945.

- **Stal[in] telefon etti:** Dün bir Yugoslav heyetini kabul ettim. Yugoslavlar bana Bulgarlara Bulgaristan'ın Yugoslavya'ya Sırplar ve Hırvatların katıldığı eşit haklar temelinde katılmasını önerdiklerini bildirdi. Ama Bulgarlar bunu kabul etmemiş ve Yugoslavya ile Bulgaristan'ın hak eşitliği temelinde...* Bulgar-Yugoslav birlik devleti kurulması için ısrar etmişler. **Ben dedim ki, Bulgarlar haklıdır, Yugoslavlar haklı değildir.**

Yugosl[avya] ve Bulg[aristan]'dan, hak eşitliği temeline dayalı çiftli tek devlet, eski Avusturya-Macaristan gibi bir şey oluşturulmalı. Aksi halde Bulgaristan'ın Yugoslavya'ya katılması Bulgaristan'ın yutulması anlamına gelecektir. Kaldı ki, Yugoslavların henüz hükümeti yok ki, anlaşma imzalayabilsinler. Onlar Bulgarların Belgrad'a dipl[omatik] temsilci göndermesini istediler. Ama Bulg[aristan] hü[kümeti] dipl[omatik] temsilci gönderemez, ancak Ulus[al] Komite nezdinde bir **polit[ik] temsilci** bulundurabilir. En iyisi, yardımlaşma antlaşmasıyla işe başlamak, sonra ileriye doğru gitmek olacak...

Yugoslavlar tecrübesiz, Bulgarlar ise, anlaşılan, tecrübeli.

Ben Yunanistan'da bu savaşı başlatmamalarını tavsiye ettim. ELAS'ın[189] adamları Papandreu hü[kümetinden] çıkmamalıydı. Güçlerinin yetmeyeceği bir işe kalkıştılar. Anlaşılan, onlar Kızıl Ordu'nun Ege Denizi'ne dek inmesini umuyormuş. Biz bunu yapa-

* Asıl metinde üstü çizilmiş: "Federasyon".

mayız. Biz Yunanistan'a da birlik gönderemeyiz. **Yunanlar aptallık etti.**

Yugoslavlar Yun[an] Makedonyası'nı almak istiyor. Arnavutluğu, hatta Macaristan'ın ve Avusturya'nın bir kısmını istiyor. Bu akıllıca bir şey değil. **Onların davranışı hoşuma gitmiyor.** Hebrang sağduyulu birine benziyor ve ne dediğimi anladı, ama Belgrad'da diğerleri anlamıyor.

Kolarov'un Bulgaristan'a gitmesine gelince, korkarım, onun oraya gitmesi, çiftçileri ve diğerlerini geri itecek. Geçmişini karıştıracaklar, gürültü koparacaklar, orada bulunmasını Bulgaristan'ın Sovyetleştirilmesi iddiaları vb. için kullanacaklar. **Bu arada bugünkü hükümet korunmalı ve, olanaklıysa, genişletilmeli...**

- **Molotov**'un yanında. Bültenin ikinci sayısı için materyali görüştük. Metne birçok ilave yaptık.

- Sofya'ya gidecek Bulg[ar] yoldaşların bir kısmını (**Kiro Lazarov, Mara Topalova, Sakelarov, Dimitrov, Benkovski**) kabul ettim.

Ayrıntılı talimat verdim.

11 Ocak 1945.

- **Bültenin dizilmiş metnini** gözden geçirdim ve baskıya hazır metinde son düzeltmeler yaptım.

- **Prudnikov** – 100 Nolu Enstitü'nün sorunları hakkında, bu arada Sofya'ya yeni bir grup Bulg[ar] yoldaşın gönderilmesi konusunda.

- **Baranov – Pronin** (IV-üncü Ukr[ayna] Cephesi) ile Özel Hat konuşmasını rapor etti.

- **Kolarov** ile Bulgaristan İş[çi] Partisi (k) tüzük tasarısıyla ilgili kayıt ve önerilerimize son şeklini verdik.

12 Ocak 1945.

- **Sidorenko ve Kuznetsov** (SSMK) Londra dünya sen[dikalar] konferansı hazırlık komitesindeki çalışmaları hakkında rapor sundular.

- **Rakoşi** – Mac[ar] işleri hakkında bilgi verdi.

- **Panyuşkin, Baranov ve Ponomaryov** ile şubenin birçok günlük sorununu hallettik.

13 Ocak 1945.

- **Sofya** (MK) **için posta hazırladım.** MK'ne birçok konuda (Bulgaristan ile Yugoslavya arasında anlaşma, sendikalar kongresi, Vatan Cephesi'nin kongresi, parti tüzüğüyle ilgili öneriler vb.) yazdım.

- **Çernokolev**'e İşçi Gençler Birliği (İGB) için mektup

- **Çervenkov**'a, Vılko'ya vb. mektup.

- **Bültenin düzeltilmiş** son metnini kontrol ettim ve baskı için onay verdim.

- **Prudnikov**'u ve Sofya'ya gidecek **kuryeyi** kabul ettim. Kuryeye ayrıntılı talimat verdim.

- **Braginski**'nin Freies Deutschland (Özgür Almanya) için gönderdiği Lüb[lin] hükümetiyle[190] ilgili yazıyı gözden geçirdim.

14 Ocak 1945. Pazar.

- **Mihalçev** ile birlikte Bulg[ar] ticaret heyetini kabul ettim.

Vlahoviç ile birlikte Yugoslav ticaret heyetinin bir kısmını da davet ettim.

Heyetin dışında ayrıca **Panyuşkin, Kolarov, Sergeev ve B. Hristov** da hazır bulundu. Birlikte öğle yemeği yedik, sabaha kadar film izledik, sanatçıları dinledik, sohbet ettik vb.

Katılanlar:

1) **Mihalçev** (karısı ve iki kızıyla bir-

likte).

2) Bulg[ar] tic[aret] heyeti: Dr. **Mateev,** Matey Nikolaev, veteriner hekim, ekonomi bilimleri doktoru, Ticaret ve San[ayi] Bakan[lığı] Dış Ticaret Müdür Yardımcısı – heyet **başkanı.**

Vracali, Jak Avramov, Çar Boris pamuk fabrikası ve Tunca dokuma fabrikası genel müdürü - pamuk sanayii tem[silcisi].

Bosev, Pavel Radoev - Çar Asen dokuma fabrikası müdürü ve Bulg[ar] Pamuk Sanayii Birliği sekreteri.

Georgiev, Petko Gavrilov, pamuk trikotaj fabrikası müdürü.

Aslanyan, Onik Ohanasov, yün iplik ve dokuma fabrikası müdürü, Yün Tekstil Sanayii Birliği başkanı,

Staynov, Aleksey Petrov, yün iplik fabrikası müdürü. Yük Tekstil Sanayii [Birliği] sekreteri.

Pantev, Panto Totev, yün tekstil fabrikası müdürü.

Terpeşev, Stefan Dobrev, Bulgaristan'da Devlet Yün Alım Tekeli temsilcisi.

Rankov, Radoslav Vasilev, makine mühendisi, iki metal işleme fabrikası teknik işler müdürü, Metal İşleme Sanayii Birliği sekreteri.

Terziyski, Temelaki Kotov, Bulgar Çiftçi Kooperatifleri Birliği petrol bölümü şefi.

Kabakçiev, Avgust Hristov, yarbay, uçak mühendisi, Bulgaristan Hava Kuvvetleri Hava Teknik Dairesi Başkanı, savaş bakanlığı temsilcisi.

Minzelov, Petır, Bulgar kooperatiflerinin temsilcisi.

Rozanets, Vafşel, sanayici, pamuk sanayii sendikası temsilcisi.

Çolakov, Todor Georgiev, işçi, tekstil sanayii sendikası temsilcisi.

Videnova, Mariya Kirilova, tekstil işçisi, Bulg[ar] Genel İşçi Sendikaları Birliği MK üyesi ve tekstil işçileri sendikası sekreteri.

3)Yugosl[avya] heyeti:

Hebrang (Hırvatistan [komünist partisi] MK sekreteri).

General **Yovanoviç*.**

Cilas'ın karısı.

15 Ocak 1945.

- **Boris Hristov** ve **Petrovski** – Bulg[ar] ticaret heyetinin çalışmaları ve Dış Ticaret Bakanlığı heyetiyle görüşmeleri hakkında.

- **Gulyaev** – yayın[cı] toplum adamlarının ülkelerine gönderilmesi ve Personel şubesinin çalışmaları hakkında.

- **Yeni Bulg[ar] grubunun bulunduğu** mal yüklü uçak Sofya'ya uçtu.

16 Ocak 1945.

- **Enformasyon bürosu**'nun (Palgunov, Fedoseev, Ponomaryov, Panyuşkin) oturumu.

Bültenin 3. – 6. sayılarının planını görüştük..

- Şubenin günlük sorunları.

Hvostov şubenin Orta Avrupa bölümünün sorunları hakkında rapor sundu.

Gulyaev – personel sorunları.

Panyuşkin, general. **Artyomov** ve albay **Prudnikov** – Enstitü 100'ün sorunları.

17 Ocak 1945.

- Albay **Parfenov** (savaş tutsaklarının antifaşist okulu müd[ürü]), alb. Braginş-

* Asıl metinde yanlış:"İvanoviç"

ki (PUR) ve Kozlov (Enstitü No. 99) – okulun sorunları hakkında.

- Mansfeld ve karısını (Berlin'deki eski "ev sahiplerim") kabul ettim.

- Şubenin günlük işleri.

- Fraşon'u (Fr[ansa] Emek Konfederasyonu sekreteri) kabul etmem için Kuznetsov ile anlaştık.

- **Jdanov**'un oğlu PUR'un iki bildirisini getirdi. Gözden geçirdim ve notlarımı yazdım.

18 Ocak 1945.

- **Fraşon**'u (Fran[sız] send[ika] heyeti başk[anı]) kabul ettim. Fransa Komünist Partisi MK'nden materyaller, kitaplar getirdi ve ülkedeki durumu anlattı.

- **Molotov**'un yanında, Kuzn[etsov] ve diğer sendikacılarla birlikte Fransız-Sovyet Sen[dika] Komitesi için sözleşme tasarısını ve Sov[yet] sen[dika] heyetinin dün[ya] sendika konferansı için önerisini gözden geçirdik.

- Rozi **Fani**'nin doğum günü için kutlama töreni yaptı. **14'üne** basıyor.

Sınıf arkadaşları ve kimi anneler – Bulganina, Pronina, Tovstuha vb.- konutumuza davet edilmişti.

- Hükümetin Bulgaristan ile Yugoslavya arasında imzalanacak anlaşma tasarısını hazırladığına dair MK'nden gelen haber üzerine, MK'ne şu **acil şifreli telgrafı** çektim:

"Hükümetin son tasarısını aldım. Bizim bakanlar da mı onayını vermiş yoksa. Oysa bu tasarı her şeyi tepe taklak ediyor. Şimdiden "Güney Slavlar Federasyonu" ilan etmek, daha şimdiden ortak federasyon iktidarı olarak güney Slavlar birliği geçici konseyi kurulmasını vb. öngörmek, her bakımdan, en başta politik açıdan uygunsuzdur ve çok büyük zararlara neden olabilir. Daha önceki tasarımızın esas alınmasını ve Yugoslavlarla bu temel üzerinde anlaşmamızı bir kez daha tavsiye ediyorum. Bizim hükümetin tasarısı gerçek dışı, aceleci ve Balkanlarda ve uluslararası alanda bugünkü durumu dikkate almayan bir tasarı sayılmalı ve bu nedenle reddedilmeli."*

19 Ocak 1945.

- **Boris Hristov, Videnova ve Çolakov**'u kabul ettim. SSMK ziyaretlerini ve Sov[yet] sendikalarının örgütlenme ve çalışma yöntemleriyle tanışmalarını anlattılar.

MK'ne (Sofya) Moskova'ya göndermek üzere şu üyelerden oluşan bir heyet hazırlamalarını önerdim: Tr. Kostov, Tsola Dragoyçeva, Rayko Damyanov ve Titko Çernokolev.

- **Panyuşkin** ve **Ponomaryov** ile beraber, **Fraşon**'un Fransa hakkında raporunu dinledik.

20 Ocak 1945.

- **Molotov**'un ricası üzerine, Sov[yet] sendika heyetinin dün[ya] send[ika] konferansına sunacağı önerinin redakte edilmiş son şeklini gözden geçirdim ve birçok ilave ve düzeltme yaptım.

- **Bolşakov**'u (Sovyet Sineması'nın Sofya delegesi) kabul ettim ve Bulgaristan'da yapacağı işlerle ilgili talimat verdim.

- Sofya'daki işleriyle ilgili olarak Bendrik'i (Ulusl[ararası] Kitap Yayınevi'nin tem[silcisi] kabul ettim.

- Enstitü No.100 müdürü olarak MK

* Rusçadan çeviridir.

sistemine geçmesi dolayısıyla DGB'-ndan tuğgeneral **Davidov**'u kabul ettim.

- Sofya'dan **kurye** (Polişçuk) geldi. MK'nin postasını ve materyaller getirdi.

21 Ocak 1945.

- Şehirdeki konutta **Fraşon**'u ve Fr[ansa] Emek Konfederasyonu'ndaki ikinci komün[ist] delegeyi kabul ettim. **Panyuşkin** ve **Dolores** da katıldı. Fraşon, Fransa hakkındaki raporuna devam etti.

- Akşam **Kremlin**'de (Lenin'i anma gecesi). Oturumdan sonra – **Stalin, Molotov, Kalinin, Voroşilov, Beriya, Malenkov, Mikoyan, Bulganin, Andreev, Voznesenski, Şkiryatov ve Şvernik** ile dostça akşam yemeği.

- Bulgaristan ile Yugoslavya arasında ittifak anlaşmasıyla ilgili ortak danışma görüşmesi yapmak için Bulgar hükümetinden temsilcilerin ve Tito'nun temsilcilerinin hemen çağrılması konusunda **Stal[in]** ve **Molotov** ile anlaştık.

Stal[in]: "Eğer bir şey olursa biz onları (Bulgaristan ve Yugoslavya) desteklemek zorundayız. Ama onlar da önemli girişimleri hakkında bizimle önceden görüş birliği sağlamalı ya da en azından kendi işlerinden bizi haberdar etmelidir."

- **Özel Hat'tan** Sofya'daki **Biryuzov** ile konuştum. Hükü[met] heyetiyle birlikte bizim partinin MK'nden de bir heyet göndermesini istedim.

22 Ocak 1945.

- Tuğgeneral **Kiselyov** (Yugosl[avya'daki] Sov[yet] askeri misyon şefi) bizimle villada. Karısıyla **Panyuşkin**'i, **Boris Hristov**'u ve tic[aret] heyetinin Sofya'dan gelen yeni üyesi **Boris Simov**'u da (karısıyla birlikte) davet ettim.

- Sofya'dan haber aldım – **Kimon Georgiev** ve Ant[on] Yugov, Trayço Kostov, Tsola Dragoyçeva, Rayko Damyanov, Titko Çernokolev Moskova'ya uçakla hareket etmiş. Geceyi geçirmek için Bükreş'te kalmışlar.

23 Ocak 1945.

- **Kimon Georgiev** ve **Anton Yugov** hük[ümet] heyeti olarak, geri kalan **dört kişi** ise parti heyeti olarak Moskova'ya geldi.

- Par[ti] heyetini kabul ettim ve uzun uzadıya konuştuk (Tr. Kostov, Tsola Dragoyçeva, Rayko Damyanov, Titko Çernokolev, Ant[on] Yugov, Boris Hristov ve Boris Simov).

Yugov, Kimon'un kendisini Mihalçev ile birlikte kabul etmemi rica ettiğini bildirdi.

24 Ocak 1945.

- **Kimon Georgiev** ile **Yugov**'u kabul ettim. Bulgaristan ile Yugoslavya arasında **ittifak anlaşması** tasarısını konuştuk.

- Par[ti] işleriyle ilgili olarak **Kostov, Dragoyçeva, Çernokolev** ve **Hristov**'u MK'nde kabul ettim.

- Bulgaristan'a ve Yugoslavya'ya gidecek bir **sanatçı ekibinin** yöneticilerini (**Zavadski** ve **İkonnikov**) kabul ettim. Ekibin yapması gereken işler hakkında ayrıntılı talimat verdim.

- Öz[gür] Almanya Ulus[al] Komitesi'nin Alman halkına çağrısı hakkında **albay Braginski ile Kozlov.** Çağrı metnini gözden geçirip düzelttim.

- **Panyuşkin** ve **Baranov** ile şubenin birçok sorununu hallettim.

- Akşam, gecenin geç saatlerine dek bizdeydik: Tr. Kostov, Ts. Dragoyçeva,

Vide.*, Çernokolev, Damyanov, Hristov, Kolarov.

- **Stal[in]** ve **Molotov** K. Georgiev ve Yugov'u, Yugoslavya temsilcileri Hebrang ve M[oşe] Piyade ile birlikte kabul etti.

25 Ocak 1945.

- Başbakan **Kimeon Georgiev** ve iç[işleri] bak[anı] **Yugov**'u Bulgaristan ile Yugoslavya arasındaki ittifak tasarısına son şeklini vermek için kabul ettim.

- **Bulg[ar] par[ti] heyeti ile toplantı** (Tr. Kostov, Tsola Dragoyçeva, Rayko Damyanov ve Titko Çernokolev).

Bulgaristan İşçi Gençler Birliği hakkında bir enfor[masyon] raporu okuması için **Çernokolev**'i Komsomol MK'ne gönderdim.

Tr. Kostov'a (Cuma günü) şubede okuyacağı enfor[masyon] raporuyla ilgili talimat verdim.

- **Molotov** bana **Stalin'in** Bulg[ar] ve Yugoslav hük[ümet] heyeti üyeleriyle Bulga[ristan] ile Yugosla[ya] arasında yapılacak ittifak anlaşmasıyla ilgili konuşmaları ve anlaşmada federasyondan bahsedilmemesi tavsiyesi hakkında bilgi verdi.

26 Ocak 1945.

- **Tr. Kostov** ve diğerleriyle oturum.

Tr. Kostov'un Bulgaristan'daki durum, komünist partisinin ve Vatan Cephesi'nin çalışmaları hakkında raporu (MK şubesinde - akşam).

- **Braginski** – Özg[ür] Almanya Ul[usal] Komite[si]'nin Alman halkına çağrı önerisini gözden geçirdim ve onayladım.

- Yugoslavya ile Bulgaristan arasında varılacak ittifak anlaşması tasarısının son şekli hakkında **Vişinski** ile görüştük. Yugoslavların Bulgaristan'ı Yugoslavya'ya dahil ederek federasyon kurma isteğinin kabul edilmemesi, bunun yerine, Bulgaristan ile Yugoslavya arasında hak eşitliği temelinde bir federasyon kurma görüşünün desteklenmesi konusunda anlaştık.

27 Ocak 1945.

- Bulgaristan Komünist Partisi'nin **parti heyetiyle** görüşme.

- **Braginski** (PUR) – savaş tutsakla[rının] Avustur[ya] bürosunun Avustur[ya] halkına çağrısı. Metni gözden geçirdim ve yayımlanması için talimat verdim.

- **Panyuşkin** ve **Ponomaryov** bültenle (No 3) ilgili sorunlar hakkında.

- **Vişinski** ile Bulgaristan ile Yugoslavya arasında ittifak anlaşma tasarısının metnini görüştük.

- **Molotov**'un dikkatini Makedonya ile ilgili Madde 4'ün üzerine çektim. Bu konunun tamamen açıklığa kavuşturulması gerektiğini belirttim.

- **Vinarov**'un ve **Blagoy İvanov**'un karılarını (Bulgaristan'a gidiyorlar) kabul ettim; orada almaları gereken **tavır** hakkında talimat verdim.

- Bulg[ar] toplum adamları Dr. **Yanakiev, Napetov, Dinkov ve Kondov**'u (Bulgaristana gidiyorlar) kabul ettim. MK'nin yönetiminde yapacakları çalışmalar hakkında ayrıntılı talimat verdim.

28 Ocak 1945. Pazar.

- Stalin'in yanında (villada). Yugoslavyalı **Moşe Piyade, Herbang** ve Yugos[lavya] **büyükelçisi Simiç** ile Bul-

* Okunamayan bir isim.

garlardan – ben, başbakan **Kimon Georgiev**, İç[işleri] Bak[anı] **Yugov**, Bulg[ar] polit[ik] temsil[ci] Prof. **Mihalçev** ve İş[çi] Partisi (k) sekreteri **Trayço Kostov**.

- **Molotov, Malenkov ve Beriya** da katıldı.

Son derecede içten bir hava. Bulgaristan ile Yugoslavya arasındaki ittifak anlaşması tasarısı üzerinde iki heyet arasında mutabakat sağlanmış ve aralarında görüş farkı kalmamış olduğu tespit edildi. Bulg[ar] ile Yugoslav hükümetleri başbakan[larının] her iki tarafı. Bulgar[istan] ve Yugolav[ya] arasında **ikili bütünsel** federasyon mu ya da Bulg[ar], Sırp, Hırvat, Sloven, Karadağlı ve Makedonların **tek** federasyonu mu gibi, federasyonun niteliği konusunda önceden çözüme gitmeden Bulg[aristan] ile Yugoslavya arasında **federasyon** kurulması için önlem almakla yükümlendiren mektup teatisinde bulunmaları (yayınlanmamak koşuluyla) için anlaştık.

Defalarca şerefe kadeh kaldırıldı. **Stal[in]**'in bu konuşmalarında vurguladığına göre, Bulgaristan ile Yugoslavya arasındaki ittifak Avrupa tarihinde bir dönüşüm* niteliği, çok büyük tarihsel önem taşıyor. Bu, tüm Slav halkları arasında birliğin başlangıcıdır. Bu halklar birbirlerine yardım etmeli, birbirlerini savunmalıdır. Almanlar yenilgiye uğratılacak, ama Almanlar bol kadroya sahip güçlü bir halktır ve onlar yine kalkınacaktır. Kendilerine tekrar saldırıldığında, ki bu gelecekte büyük bir olasılıkla, hatta mutlaka olacaktır, Sl[av] halkları gafil avlanmamalıdır. Eski Slav taraftarlığı, çarlık Rusya'sının diğer Slav halklarını kendi egemenliği altına alma çabasında ifadesini buluyordu. Bizim Slav taraftarlığımız tamamen farklıdır – varlığını ve geleceğini savunmak uğrunda Sl[av] halklarını hak eşitliği temelinde birleştirmektir. Biz diğer Slav halklarına hiçbir şeyi dayatmak istemiyoruz. Biz onların içişlerine karışmıyoruz. Ne yapabilirlerse, onu yapsınlar.

Kapitalizmin bunalımı kapitalistlerin – biri **faşistler**, diğeri **demokratlar** grubu olmak üzere - iki gruba ayrılmasında ifadesini buldu. Demokratik grupla aramızda ittifak kuruldu. Çünkü bu grup Hitler'in egemenliğine karşıydı. Aksi halde bu kaba egemenlik, işçi sınıfını aşırılıklara ve kapitalizmi devirmeye kadar götürebilirdi. Biz şimdi bu grupların biriyle birlikte diğerine karşıyız, gelecekte ise kapitalistlerin bu grubuna da karşı olacağız.

Biz sosyalizme götüren **tek** biçimin, **Sovyet biçimi** olduğunu düşünmekle belki de hata ediyoruz. Yaşam gösterdi ki, Sov[yet] biçimi **en iyi, ama hiç de tek biçim değil.** Başka biçimler de olabilir – demokratik cumhuriyet ve hatta belirli koşullarda – anayasal monarşi gibi...

(Stalin'in o görkemli gecede yaptığı konuşmalarda daha birçok son derecede önemli ve ilginç şeyler vardı!)

29 Ocak 1945.

- Bulg[ar] heyetiyle MK ve onun çalışmalarını, Vatan Cephesi komitelerinin kongre hazırlıklarını, genç[ler] birliğini vb. konuları görüştük.

- **Pan[yuşkin]** ve **Ponomaryov** ile

* Asıl metinde:"darbe"

bültenin **üçüncü** sayısına alınacak materyalleri gözden geçirdim.

- **Boris Hristov** ve **Boris Simov** Bulg[ar] ticaret heyetinin sorunları hakkında.

30 Ocak 1945.

- Bulg[ar] yoldaşlarla Bulg[arların] tüm güncel sorunlarını görüştüm. Gün boyu ve akşam saat 11'den sabaha kadar çalıştık.

Vedalaştık. 31 Ocak 1945 günü Bulgaristan'a yapacakları uçuşa hazırlandılar.

31 Ocak 1945.

- **Enformasyon Bürosu**'nun bültenle (3. sayısı) ilgili oturumu.

- **Panyuşkin** ve **Baranov** ile şubenin birçok günlük sorununu hallettik.

- Akşam – şubede. Hebrang'ın Yugos[lavya]'daki durumla ve Yugos[lavya] komünist partisinin durumuyla ilgili bir rapor sunduğu **toplantı**.

- Sabah uçakla gidenler: **Kimon Georgiev, Ant[on] Yugov, Tr[ayço] Kostov, R[ayko] Damyanov, Titko Çernokolev.**

1 Şubat 1945.

- Bakanlar ve bizim grup Sofya'ya varmış.

- Tuğgeneral **Kiselyov**, yar[bay] **Popov** ve albay ...* kabul ettim.

Popov 13 Ocak günü ayrıldığı Yunanistan hakkında bilgi verdi.

- Çekos[lovakya] partisinin sorunları – çağrı, Beneş'in yeni hükümet kurma konusundaki mektubu vb. – hakkında **Gotvald** ile **Kopetski**'yi kabul ettim.

- Bültenin ilk sayısını (kimi düzeltmelerle) **onayladım** ve basılması için izin verdim.

- **Sofya Radyosu** – Sofya'daki başta gelen davalarda (naipler, bakanlar, mebuslar) verilen hükümleri duyurdu.

2 Şubat 1945.

- Bulg[ar] yazar **Orlin Vasilev** yanımda. (Halen Sofya radyosunun müdürü.)

- Tic[aret heyeti] (Boris Hristov, Boris Simov) – görüşmeler (özellikle de **tütün fiyatları** vb.) hakkında.

- Panyuşkin ve diğe[rleriyle] şubenin kimi günlük sorunlarını hallettim.

- Çerkezov'un (general Kinov) Bulgaristan'a, kocasının yanına gidecek olan karısını kabul ettim.

3 Şubat 1945.

- MK **Örgüt İşleri Bürosu**'nun Ecne[bi] Diller Neşriyat Evi ile ilgili oturumuna katıldım.

- **Volodin**'in karısı Polina Volodine'yi Bulgaristan'a gönderilecek olmasıyla ilgili olarak kabul ettim.

- Bulg[aristan] ile ilgili çalışmaları (Enformasyon Bülteni ve radyo dinleme servisi) dolayısıyla **Velev, Gramçev** ve **genç Volodin**'i (tankçı mühendis) davet ettim.

- Akşam – oturum ve burada **Orlin Vasilev**'in radyo yayınları ve Bulgaristan'daki kültür cephesi hakkında raporu.

Toplantıya katılanlar: Yazar **Tihonov**, Pravda red[aktörü] **Pospelov**, Devlet Yayınevi'nden] (Yudin), Krasnaya Zvezda (**general Talenski**), [dış ülkelerle] Sovyet kültürel ilişkiler derneği (**Karaganov**), Yüksek [Parti] Okulu (**Kaftanov**), Slavlar Komitesi (general **Gundorov**) vb.

4 Şubat 1945., Pazar.

- Evde çalıştım.

---

* Okunamayan bir isim.

Kimseyi davet etmedik.

5 Şubat 1945.

- Tuğgeneral **Artyomov** ve **albay Prudnikov** 100 Nolu Enstitü'nün çalışmaları hakkında; Morozov'un işleri enstitünün yeni müdürü Davidov'a devretmesi vb.

- Enstitü No 205 personeli (Fridrih, Glaubauf, Lang, Toboso vb.) ile **bülten hakkında oturum**.

- **Solovyov** (SSMK) ve Koşelyova sen[dika] heyetinin Fransa'da sunacağı rapor hakkında.

SSMK'nin dün[ya] send[ika] konferansına önerisi (Londra'daki **Kuznetsov**'a telgraf) hakkında.

6 Şubat 1945.

- **Adamlarımızı** ve kitapları götüren **uçak** Sofya'a varmış.

- Şubenin Şubat-Mart-Nisan ayları çalışma planı; Enstitü No 100 ve Enstitü No 205; Enstitü 99'un bütçesi, benim yokluğumdaki işbölümü konularında yardımcılarımla toplantı.

- Bulg[ar] yazarlarının vb. sorunları hakkında **Orlin Vasilev** ile uzunca bir sohbet.

- Akşam geç vakit Barviha'ya gittik.

7 Şubat 1945.

- Barviha'da.

Konsültasyon: Prof. **Volodinski**, Prof. **Burmin**, Prof. **Fronşteyn**, Dr. **Levin**, Dr. Mayorov, sanatoryumun müdürü.

Benim ve Rozi için gerekli tahlilleri belirlediler.

8 Şubat 1945.

- **Sanatoryum** rejimi başladı.

- Panyuşkin, Gulyaev, gener. Davidov, alb. Hvostov'u kabul ettim – şubenin ve Enstitü No 100'ün **ivedi sorunları** hakkında.

- **Orl[in] Vasilev**'den Ha[lk] Mahkemesi'nin verdiği hükümler hakkında İzvestiya için (Mirov'un yardımıyla) bir yazı yazmasını istedim.

9 Şubat 1945.

- **Erkoli**'den (Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla) şöyle bir şif[reli] telgraf aldım:

"Kamuoyu Trieste şehri sorunu[191] ve onun gelecekteki statüsü ile hızla ilgilenmeye başlıyor, çünkü, bu arada, düşmanlarımız milliyetçi bir hareket yaratmak ve komünist partisini yalıtlamak için bu sorunu kötüye kullanıyor. Kuşkusuz, İtalyanların çoğu Trieste'yi İtalyan şehri olarak görüyor. Trieste nüfusunun çoğunluğu gerçekten de İtalyan, ama özellikle partimizin önermesi durumunda bu nüfus, serbest şehir statüsünü kabul edebilir. Ancak İtalyan partileri, belki sosyalistler bile, buna sert bir şekilde karşı çıkabilir. Şimdiye kadar biz hiçbir somut çözüm biçimi önermiş ve tartışmış değiliz. Biz Trieste sorununu İtalyan halkı içinde ve İtalyan halkı ile Yugoslavya halkı arasında ayrışma yaratmak için kullananlara karşı savaşıyoruz. Biz şunu vurguluyoruz ki, önemli olan, Yugoslavya ile birlikte Hitler'e ve faşizme karşı savaşmaktır; faşizmin ve İtalyan emperyalizminin Yugoslavya halklarına karşı işlediği cinayetlerin içyüzünü açığa çıkarmak ve göstermek zorundayız ve iki ülke arasındaki tartışmalı sorunlar, görüş birliği temelinde çözüme bağlanmalıdır vb. Biz Trieste örgütümüze Tito'nun birlikleriyle birlikte hareket ederek Almanları ve faşistleri kovmaya çalışma ve şehirde halk iktidarı kurma direktifi verdik.

İtalyan politikasının en önemli soru-

nu haline gelebilecek bu konuda gelecekteki çalışmalarımıza yön verebilmemiz için tavsiyelerinizi çok rica ederim."*

10 Şubat 1945.

- Sofya'dan kurye geldi. Trayço, Çervenkov, Çernokolev, Dragoyçeva ve başkalarından mektuplar – ve ayrıca gazete ve broşürler getirdi.

- İzvestiya'da **Orlin Vasilev**'in Bulgaristan'daki Halk Mahkemesi'nin verdiği hükümler hakkında bir yazısı yayınlandı. Yazının d[ış] basına verilmesi için **Lozovski** ile anlaştık.

- Tahliller, prosedürler, Barviha için normal sayılan benzer şeyler...

- Önceki gün **Sofya'ya, MK'ne** (onların sorusu üzerine!) şöy[le] bir şifreli telgraf çektim:

"Çariçe'nin yurt dışına çıkmasına izin verilmemeli. Gitmesi halinde bu durum ülkeden kaçış olarak yorumlanacak ve muhtemelen, yurt dışında, Bulgaristan'daki yeni rejime karşı, Çariçe'nin ve oğlunun yaşamını sözde koruyacak durumda olmadığı şeklinde kötüye kullanılacak. Üstelik Bulgaristan dışında Çariçe, ülkenin uluslararası durumunu kötüleştirmek amacıyla her çeşit politik entrika merkezi olarak kullanılacak."**

11 Şubat 1945. Pazar.

Lena, Hristina, Fani ve İrka bizdeler (Barviha'da).

12 Şubat 1945.

- **Fitin** (burada tedavi görüyor) yanımda. Yarın işbaşı yapıyor.

- Lena gazete ve materyaller getirdi.

- **Dekanozov**'a, İtalya büyükelçimizin (Kostilyov) sorusuna [yanıt olarak] şunu belirtmelerini bildirdim: Rozi'nin kardeşine ve onun oğluna (Erkoli eliyle) maddi yardım yapsın; tüm akrabalarının sağ-salim olduğu kendisine bildirilsin ve ailesiyle birlikte Moskova'ya gelmesi için (olanaklı ise) yardımcı olunsun.

- Akşam geç vakit radyoda **"üçünün" Kırım konferansı**[192] **hakkında bildirge yayınlandı** – son derecede önemli açıklama ve kararlar.

13 Şubat 1945.

- Prosedürler, tahliller vb.

- Akşam Kolarov yanımda.

14 Şubat 1945.

- **Röntgen** –mide ve bağırsak röntgeni ve incelenmesi.

- **MK Sekreterliğinin kararı:**

SKP(b) MK Uluslar[arası] Enformasyon Şubesi ile İdari İşler Dairesi'nin 1945 yılında par[ti] belgeleri basmak için 300 bin ruble ve kitap, gazete, dergi, basımevi donatımı ve sanat filmleri almak için 1.100.000 ruble harcama yapmasına izin verilmeli.

15 Şubat 1945.

- **Panyuşkin** ve **Ponomaryov** yanımda. Bülten (No 4) için materyalleri gözden geçirdik.

16 Şubat 1945.

- Molotov ile Kırım konferansı, özellikle Bal[kan] ülkelerine ve Bulgaristan ile Yugoslavya arasında planlanan ittifaka ilişkin kararlar hakkında konuştum. Genel olarak, önemli hiçbir şey değişmiyor. Yalnız Bulgaristan ile Yugoslav-

---

* Rusçadan çeviridir.

** Rusçadan çeviridir.

ya arasındaki ittifak konusunda kimi zorluklar olacak. Anlaşılıyor ki, İngilizler ve Ameri[kalılar] buna karşı. Bulgaristan'ı **kontrol altında** ve bu tür anlaşma imzalama hakkı olmayan bir ülke sayıyorlar...

17 Şubat 1945.

- **Boris Hristov ve Boris Jivkov (Simov)** SSCB ile ticaret görüşmeleriyle ilgili sorunlar hakkında, yanımda.

- Sergeev – Dış Büronun işleri hakkında.

- Bültenin (No 4) kontrol nüshasını gözden geçirdim ve bir dizi özlü düzeltmeler yaparak baskıya verilmesine izin verdim.

18 Şubat 1945.

- Lena bizde.

19 Şubat 1945.

- MK'nde.

- Bulgaristan'a gidecek yoldaşları (Kolinkoev, Sotirov, Kovaçev, Raev, İvanov) kabul ettim. Kendileriyle uzun boylu sohbet ettim ve ülkede alacakları tavır ve yapacakları işler hakkında talimat verdim.

- Alman yoldaşlarla (Pik, Ulbriht, Akerman) Kızıl Ordu'nun eline geçen Alman topraklarında, Alman nüfus arasında çalışmalarla ilgili toplantı yaptım.

20 Şubat 1945.

- MK için hazırlanan postayı kuryeye teslim ettim. (Trayço'ya mektup – Kırım konferansı, Sofya'daki Slavlar mitingi, sosyalistlerle ve çiftçilerle karşılıklı ilişkiler ve çürümüş "Marksizme" ve "tarım sendikacılığına" karşı ideolojik çalışmalarımız, anarşistlere karşı önlemler ve MK plenumu ile Vat[an] Cephesi'nin ve sendikaların konf[eransları] vb. hakkında.)

(**Çervenkov**'a mektup – Ajitasyon-propaganda Cıvremennik dergisi.)

(**Tsola**'ya mektup – Vat[an] Cephesi Kongresi hakkında.)

Kendilerine enformasyon materyalleri ve kitaplar gönderdim.

21 Şubat 1945.

- Kurye **Krinitski**'nin eşliğinde yolcular ve bagajla birlikte uçak Sofya'ya doğru başarılı kalkış yapmış.

- **Papanin** burada. O da tedavi görüyor. Murm[ansk]'daki işleri hakkında çok ilginç şeyler anlattı.

22 Şubat 1945.

- Bulg[ar] partisi MK'nin yapılacak plenumu ile ilgili olarak Sofya'ya şu şifreli telgrafı çektim:

"Plenumun alacağı politik karar tasarısı ile ilgili şu notlarım var:

1) Birinci maddede, partimizin örgütleyip yönettiği partizan hareketinin oynadığı son derecede önemli role de işaret edilmeli;

2) On birinci maddede, Slav halklarının yakınlaşması, işbirliği ve ittifak yapmasının, Almanya'nın olası yeni bir saldırısı karşısında korunmaları ve özgürlük, bağımsızlık ve kalkınmalarının güvence altına alınması için en önemli araç (tek araç değil!) olduğu belirtilmeli;

3) Makedonya'ya gelince, Makedonlara yeni federe Yugoslavya sınırları içinde ulusal hak eşitliği tanınması selamlanmalı; partimizin Makedonların ayrı bir halk olarak tanınmasının ve Makedon halkının ulusal kaderini tayin hakkının kararlı savunucusu olduğunu söylemekten korkmamalıyız;

4) Parti öğretimi ve Marksçı-Leninci eğitimle, parti üyelerinin ideolojik ve politik düzeyini yükseltme gereğiyle,

parti kadrolarının ciddi ve hızla hazırlık görmeleri gereğiyle, yakın gelecek açısından ele alındığında, önem bakımından askeri ve ekonomik cephenin hiç de gerisinde olmayan ideoloji ve kültür cephesindeki çalışmalarla ilgili bir madde eklenmeli;

5) Bundan başka, düşmanın gizli ajanlarının ve provokatörlerin partiye ve tüm Vatan Cephesi'ne sızmalarına karşı çok büyük uyanıklık gerektiğine, parti, kamu ve devlet kadroları arasında her türden çürük unsurlar, makam düşkünlüğü, keyfi davranışlar, iktidarın şahsi çıkarlar için kullanılması, yığınlardan yalıtlanma, kibirli tavırlar ve bayağı bürokratlığa karşı kararlı savaş yürütmek gerektiğine dair de bir madde eklenmelidir. Bütün bunlar, partinin savaş gücünü yıpratmak ve halkın gözünden düşmesini sağlamak için faşistlerin en iyi kapılarıdır.

Geçmişteki hizmetlerine ya da bulundukları yüksek mevkilere bakmaksızın, bütün elemanlarımızın zamanında gözlerini açması, iyice akıllarının başlarına gelmesi ve partinin ülke yönetimine katılımında kaçınılmazlıkla varolan ayartmalara hiçbir şekilde yenik düşmemeleri için, varolan somut veriler de kullanılarak, yukarıdaki son maddede ele alınan konunun plenumda büyük bir ciddiyetle görüşülmesini çok rica ederim."*

23 Şubat 1945.

- Amir[al] **Papanin** ve mareşal **Fedorenko** Kızıl Ordu onuruna sanatoryumda bir öğle yemeği verdi. Rozi ile ben ve (Dolores'in Fransa'ya gidecek olması dolayısıyla kendi parti sorunlarıyla ilgili olarak gelen) **Dolores, Galego** ve **Uribes** katıldık.

- Benim ricam üzerine **Stalin** akşam **Dolores**'i (Galego ve Uribes ile birlikte) kabul etti. Sohbetimizi sürdürmek için daha sonra yanıma geldiler. Benim onlara daha önce konuştuklarımla **tamamen örtüşen** tüm ana konularda Stalin'in kendilerine tavsiyelerde bulunmuş olmasından hayret içindeydiler. Herşeyi ve Dolores'in Fransa'da yapacağı işlerle ve Uribes'in ve diğer İspanyol yoldaşların SSCB'deki çalışmalarıyla ilgili tüm sorunları açıklığa kavuşturduktan sonra, Dolores ile vedalaştık. Yarın sabah kızıyla ve Galego ile birlikte uçuyor.

24 Şubat 1945.

- **Panyuşkin** ve **Hvostov** (Orta Avr[upa] bölümümüzün baş[kanı]) yanımda. Kız[ıl] Ordu Alman topraklarına doğru ilerlediği için Almanya'da yürütülecek politik çalışmalar ve propagandayla ilgili öneriye son biçimini verdik. **Ştern** daktiloda, Molotov ve Malenk[ov]'a bu önerileri içeren bir mektup yazdı.

- Akşam yazar **Orlin Vasilev** yanımdaydı. Bulgaristan'daki kültür cephesini konuştuk.

- Kurye Krinitski Sofya'dan postayı, materyaller ve gazeteler getirdi.

- Tic[aret] görüşmeleri için bugün bakan Neykov, Prof. İv. Stefanov ve Sava Krıstev geldi.

- Barviha'da **Aleksey Tolstoy** öldü.

25 Şubat 1945. Pazar.

- MK plenumunun politik karar [tasarısı] ile ilgili öneri ve notlarımı MK'ne (Sofya) gönderdim.

---

* Rusçadan çeviridir.

- Yazar **Vasilev** yanımda. Sofya'ya gitmeden önce kendisiyle uzun boylu konuştuk. Moskova'da kaldığı süre içinde neler yaptığını ve neler alarak eve döneceğini yokladım. Bugünkü iç ve uluslararası koşullarda, Bulgaristan'daki edebiyat ve genel kültür cephesinde yürütülen çalışmalar hakkında birçok açıklamalarda bulundum.

26 Şubat 1945.

- Ticaret görüşmeleri dolayısıyla **Bakan Neykov**, Prof. **İv. Stefanov** (Bulg[ar] Halk Bankası müdürü), **Sava Krıstev** (maliye bakanlığının temsilcisi), **Boris Hristov** ve **Boris Simov**'u, Hükümet Evi'nde kabul ettim.

- Akşam Barviha'da yazar Vasilev'i kabul ettim. Kendisiyle son bir görüşme yaptım.

Bulgar yazar **Dimitır Polyanov**'a şu mektubu onunla gönderdim:

Değerli Polyanov,

Edebiyat ve yaratıcılık alanındaki harikulade ellinci jübileniz dolayısıyla sizi en içten duygularla kutlamayı mutlu bir görev bilirim.

Sizin halk düşmanlarına karşı uzlaşmaz tutumunuz ve emekçilerin kurtuluş davasına olan sarsılmaz bağlılık ve sadakatınız, edebiyat ve toplumsal-kültürel yaşam alanında genç kuşaklara örnek olabilir.

Faşizme, her türden karanlık güçlere, ekonomik, politik ve manevi baskıya ve yeni, özgür, bağımsız ve güçlü Bulgaristan'ı – kurtarıcı Vatan Cephesi'nin Bulgaristan'ını kurmak için minnettar halkımızın yürüttüğü savaşa mücadeleci tavrınızla ve yetenekli edebiyat yaratıcılığınızla daha uzun yıllar hizmet edebilmeniz için size sağlık ve dinçlik dilerim.

Kuvvetle elinizi sıkarım.

Sizin – G. D[imitrov].

27 Şubat 1945.

- **11 yıl! – 27.2.34.** (Ber[lin] cezaevinden Moskova'ya gelişim.)

- MK Plenumu[193] çalışmalarına başlamış.

1934'de faşist Alman tutsaklığından kurtuluşumun yıldönümü nedeniyle plenumdan kutlama telgrafı aldım.

28 Şubat 1945.

- **Pernik** şehrinden bir telgraf aldım. Pernik madencileri beni Vatan Cephesi kongresine delege seçtiklerini bildiriyor.

- Slavlar şenliğine katılmak için Sofya'ya gidecek olmaları nedeniyle gen[eral] **Gundorov**'u, **Tihonov** ve **Jebrak**'ı, Baranov ile birlikte kabul ettim.

- Bülten (No 5) materyallerinin bir kısmını gözden geçirdim.

- Ecne[bi] Diller Neşriyat Evi'nin sorunlarıyla ilgili olarak **Kasradze**'yi kabul ettim.

- **D. İliev**'i (**Stokholm**'deki Bulg[ar] büyükelçisi) kabul ettim.

1 Mart 1945.

- Bulgaristan'dan gelen askeri heyet başkanı, Genel Kurmay Başkanı tuğgeneral **Kinov**'u (İvan Atanasov) kabul ettim.

- MK Plenumuna bir yanıt telgrafı çektim.

2 Mart 1945.

- **Mikoyan**'a bir mektup gönderdim ve ticaret heyetinin yeni önerilerini, bu arada tütün fiyatlarını ele almalarını ve bunu yaparken Bulgaristan ile SSCB arasında ticaret anlaşması imzalanmasının son derecede büyük ekonomik ve politik önem taşıdığını dikkate alarak,

soruna elden geldiğince daha uygun bir çözüm bulunmasını rica ettim.

- Bültenin (No 5) kontrol nüshasını gözden geçirdim ve basılması için izin verdim.

- **Mihail İvanoviç** (Kalinin) beni ziyaret etti. Uzun boylu konuştuk.

3 Mart 1945.

- Sofya – Slav şenliklerine selamlama telgrafı çektim.

Akşam Sl[av] kurultayının açılışı yapılmış. Sofya radyosunun bildirdiğine göre, Dimit[rov] da Onur Divanı üyeliğine seçilmiş.

4 Mart 1945. Pazar.

- **Kuusinen** dün karısıyla birlikte Barviha'ya geldi.

Bugün bizdeydi.

5 Mart 1945.

- **Kolarov** yanımda. Karar ve [seçim] platformuyla ilgili not ve önerilerimizi kaleme aldık. Birkaç saat uğraştık. Bu not ve önerileri şifreli mektuplarla MK'ne (Sofya) gönderdik.

6 Mart 1945.

- **Hükümet Evi'nde.** MK (Sofya) için postayı hazırladım. Günlük konularda Tr. Kostov, Tsola Dragoyçeva, Vılko Çervenkov, Titko Çernokolev'e yazdım. Enformasyon materyalleri vb. gönderdim.

- Bulg[ar] yoldaş **Georgiev**'i (Vratsalı) ve G. Kostov'un karısını (yarın Sofya'ya gidiyorlar) kabul ettim. **Sergeev**'i ve **Krinitski**'yi (kurye) de [kabul ettim].

- Akşam geç vakit Rozi ile sanatoryuma döndük.

7 Mart 1945.

- **Kurye** Krinitski bugün Sofya'ya uçmuş.

- **Baranov** ve **Baksakov** Barviha'da, yanımda.

- Akşam D. İliev yanımda. Stokholm'a gidecek (Bulgaristan'ın dipl[omatik] tems[ilcisi]) olduğu için kendisiyle vedalaştık.

- Akademisyen Ştern'in Erken Yaşlanmanın Nedenleri ve Ölüm konulu konferansını dinledik.

8 Mart 1945.

- Dün[ya] kadınlar günü.

- Şehirdeydik. Ticaret görüşmeleriyle ilgili olarak bakan **Neykov** ve **bakan İv. Stefanov'u [olduğu gibi], Boris Hristov ve Boris Jivkov**'u da kabul ettim.

Bu konuda **Molotov** ve **Mikoyan** ile konuştum.

9 Mart 1945.

- **Panyuşkin, Baranov, Ponomaryov** Londra Dünya Sendika Konferansı'na katılan sendika heyetinden **Danilin, Zaharov** ve diğerleriyle. Heyetin çalışmaları hakkında bilgi verdiler. Konferansın sonuçlarını irdeledik.

Kuusinen de katıldı.

- Sofya'da Vatan Cephesi'nin Kongresi[194] açılmış.

Stalin, Ruzvelt, Çörçil ve Tito'nun yanı sıra beni de Onur Divanı'na seçmişler.

10 Mart 1945.

- MK'nin (Sofya) ricası üzerine Vatan Cephesi Kongresi'ne selamlama mesajı gönderdim.

- **Manuilski** Moskova'ya gelmiş. Bana telefon etti, Bulgaristan'daki başarılardan ötürü kutladı: "Yaman şu Bulgarlar!".

11 Mart 1945.

- Akşamın çok geç saatlerinde benim şu (şifrelenmiş) mesajım verilmiş:

"Vatan Cephesi **Sofya** Ulusal Kongresi'ne.

Bay ve bayan kardeşlerim, genç arkadaşlar, sizlere en içten savaşkan selamlarımı ve vatan yararına çalışmalarınızda en iyi başarı dileklerimi sunarım.

Bulgaristan'ın politik yaşamında ilk kez gerçek bir halk kongresi yapılıyor. Tarihsel 9 Eylül'den bu yana geçilen yolu değerlendirmek ve Vatan Cephesi'nin kurtarıcı programını gerçekleştirmek için gerekli önlemleri belirlemekle görevli Ulusal Kongre, halkımızın yaşamında son derecede önemli bir olaydır.

Kongrenin önünde büyük sorumluluk gerektiren sorunlar var. Ama en önemli, başta gelen görev, kuşkusuz, ülkedeki tüm demokratik, ilerici güçlerin sürekli savaşkan beraberliğidir, Bulgar halkının antifaşist, yurtsever birliğinin canlı simgesi olarak Vatan Cephesi'ni her bakımdan güçlendirmektir. Çünkü, geri kalan her şey – halkımızın Alman faşist barbarlara karşı Anayurt savaşının zaferle sonuçlanmasına başarılı bir şekilde katılması da, ekonomik yaşamın istikrara kavuşturulması da, halk yığınlarının yaşam düzeyinin yükseltilmesi de, ülkemizin uluslararası sorunlarının elverişli bir şekilde düzenlenmesi de, ve nihayet, ülke özgürlüğünün, bağımsızlık ve kalkınmasının teminat altına alınması da, her şeyden önce buna bağlıdır.

Vatan Cephesi, büyük kurtarıcımız Kızıl Ordu'nun en değerli yardımıyla, ülkemizi faşist canavarların eşiğine kadar getirdiği korkunç felaketten korudu. Vatan Cephesi'nin sayesinde halkımız utanç verici faşist geçmişine sonsuza dek son verdi, alçak Büyük Bulgaristan şovenlerinin neden olduğu kara lekeleri ulusal çehresinden silmeye devam ediyor, Slavlar ve tüm özgürlük yanlısı uluslar arasında onurlu yerini alıyor ve ülkemiz faşist Almanya'nın zavallı uydusu olmaktan kurtulup Balkanlarda gelecekteki barış ve ilerlemenin bir unsuru durumuna geliyor. Vatan Cephesi yeni, özgür, dirilmiş Bulgaristan'ın temellerini attı ve yükselmesi için geniş bir yol açtı.

İşte bu nedenle, Bulgar halkının açık ve gizli, iç ve dış düşmanları Vatan Cephesi'nin savaşkan birliğinin temellerini sarsmak ve onun halk hükümetini gözden düşürmek için azgınca ve hainçe çaba harcıyor. Tam da bu nedenle, hangi maske altında faaliyet gösterirlerse göstersinler, bu düşmanlar ve onların ajanları karşısında halkın uyanıklığını en üst düzeye çıkarmak gerekiyor.

Halkımızın gücü ve geleceği, bugün Vatan Cephesi'nde vücut bulan savaşkan yurtsever birliğinde yatıyor. Vatan Cephesi'nin saflarında yer almayan, onun güçlenmesine kendi gücü ve yetenekleri ölçüsünde yardımcı olmayan, onun birliğini gözbebeği gibi savunmayanlar, gerçek Bulgar yurtseveri olamaz.

Yeni, demokratik Bulgaristan'da kahrolası faşizme, Büyük Bulgaristan şovenizmine ve insan düşmanlığına, halka ihanet edenlere ve faşist canavarın ajanlarına yer yoktur.

Halkımızın elde ettiği tartışılmaz kazanımları artırmak ve önünde duran tüm zorlukları başarıyla aşmasını sağlamak için hükümet ve Vatan Cephesi Ulusal Komitesi'nin, devlet organları ve Vatan Cephesi yerel komitelerinin, aralarında sıkı ve uyumlu bir işbirliği yaparak, ülkenin ekonomik, politik, kültürel, askeri ve ulusal gücünü her bakımdan yükseltmek amacıyla, halkın tüm gücünü ve

onun yaratıcı girişim ve etkinliklerini seferber etmek, yeni Bulgaristan'ın eşit haklı kurucuları olarak tüm erkek, kadın ve gençlerin çabalarını seferber etmek, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını harekete geçirmek zorundadır.

Eğer vatanımız gerçekten özgür, gelişip kalkınan ve güçlü bir devlet olmak istiyorsa, faşist yeraltı sabotajcılarına, her türden spekülatörlere, serseri, asalak, pişkin politika oyuncuları ve ahlaksız mevki düşkünlerine, faşizmin zehrini yayan alçaklara tahammülü olamaz ve olmamalıdır. Vatanımız böyle bir devlet olmalıdır ve olacaktır da!

Kuvvetle ellerinizi sıkarım!

G[eorgi] D[imitrov]."*

12 Mart 1945.

- Belgrad'a (Kiselyov'a – Tito, Kardel, Hebrang için) yollanan şifreli yazıyı bilgi olarak **Mol[otov]** bana gönderdi:

"Anlaşmazlık çıkmasını önlemek için size şunu bildirmeyi gerekli gördük: Yugoslavya'nın Moskova'daki Rus dostları, yeni Yugoslavya hükümetine daha önce söz konusu olmayan Grol gibi kişilerin alınması karşısında hayrete düştüler. Grol gibi adamların hükümete alınmasının, halk kurtuluş hareketi saflarında şaşkınlık yaratmaması mümkün değil. Halk kurtuluş hareketine karşı olumlu tutumunda kuşku olmamasına karşın Simiç'in hükümet listesinden çıkarılması, bu şaşkınlığı daha da artırıyor. Yugoslavya hükümetindeki bu değişiklikleri o zaman öğrenme imkanımız olmadığı için, şimdi de olsa, size bu değişiklikleri politik zorluklar yaratabilecek hata olarak değerlendirdiğimizi bildirmeyi gerekli görüyoruz. Kanımıza göre, bu değişiklikler gerektiği için yapılmış değildir."

13 Mart 1945.

- Çekoslovakya'nın sorunlarıyla ilgili olarak **Gotvald, Kopetski** ve **Baranov** yanımdalar. Yeni Çekoslovakya hükümetinin platformu ve yeni Çekoslovakya'nın devlet yapısı hakkında (Beneş'in Moskova'ya gelecek olması nedeniyle) görüşümü aldılar.

- Sovyet Yurttaş İade Komisyonu[195] üyesi olarak Stokholm'a gidecek elemanımız **Kirilov**'a talimat verdim.

14 Mart 1945.

- **Kuznetsov** (SSMK), **Artyuhin** (Bulg[ar] sendikalarının kongresine gidecek Sov[yet] sen[dika] heyeti baş[kanı] ve **Panyuşkin** yanımda. Heyetin çalışmaları için talimat verdim. **Kuznetsov** Londra sendika konferansının çalışmaları ve Dünya Sendikalar Komitesi'nin Paris oturumları sırasındaki çalışmalar hakkında bilgi verdi. Komitenin Vaşington oturumu ve dünya sendikalarının sonbahar kongresi için gerekli hazırlıklar hakkında anlaştık.

- Sorkin'i (Sov[yet] Enformasyon Bürosu – İnformbüro'nun Bükreş'teki tem[silcisi]) kabul ettim. Komitenin çalışmaları ve durumu hakkında etraflı bilgi verdi. Kendisine **Pauker** ve Bulg[ar] büyükelçisi **Sava Ganovski** için mektup verdim.

- Bulg[ar] Tic[aret] Heyeti üyeleri olarak buraya gelen sendikacılarımız **Mariya Videnova** ve **Çolakov**'un da Sov[yet] send[ika] heyeti ile birlikte gitmesini sağladım. Dün onları **Boris Hristov** ile birlikte kabul ettim. Bulgar sendikalarının niteliği, görevleri ve çalışmaları hakkında etraflıca konuştuk.

- **Boris Hristov** bugün akdedilen Sov[yet]-Bulg[ar] Ticaret Anlaşması'nın imzalanmasını anlattı. Heyetin tamamı ve bak[an] Neykov sonuçtan son derede memnun.

15 Mart 1945.

- Vatan Cephesi'nin (12 Mart 45'te biten) kongresi, benim telgrafıma yanıt olarak şu selamlama telgrafını kabul etmiş:

"Değerli Dimitrov yoldaş! Vatan Cephesi komitelerinin Bulgaristan'da ilk kez tüm halktan temsilcilerin katıldığı Birinci Kongresi, gönderdiğiniz selamları ve iyi niyet dileklerinizi coşkulu alkışlarla karşıladı ve ülkedeki tüm ilerici ve demokratik güçlerin devamlı savaşkan ittifakı, Bulgar halkının antifaşist yurtsever birliğinin canlı simgesi - Vatan Cephesi'nin her bakımdan güçlenmesi için verdiğiniz ciddi ve değerli tavsiyeleri çok büyük dikkatle dinledi. Vatan Cephesi'ne sahip çıkan Bulgaristan, daha 1942 yılında Vatan Cephesi'ni kurmayı öneren , Alman işgalcilere ve halka ihanet eden ajanlarına karşı tüm antifaşist ve demokratik güçlerin altında birleşeceği kurtuluş bayrağını yükselten o basiretli büyük Bulgar siz olduğunuzu hiçbir zaman unutmayacaktır. Vatan Cephesi'ne sahip çıkan Bulgaristan, vatanımızın önünde duran görevlerin üstesinden gelmeye tek başına hiçbir partinin, hiçbir katmanın gücünün yetmeyeceğini, buna ancak tüm antifaşist ve demokratik güçlerin güç yetirebileceğini belirten o bilgece sözlerinizi hiçbir zaman unutmayacaktır. Vatan Cephesi'nin birliğini gözbebeğimiz gibi koruma tavsiyenizi biz hiçbir zaman unutmayacağız.

Bulgaristan Vatan Cephesi komitelerinin Kongresi, halkımıza ve ülkemize göstermiş olduğunuz ve göstermeye devam ettiğiniz son derecede değerli yardımdan ötürü size duyduğu şükranlarının ve Vatan Cephesi yanlısı tüm toplumun minnettarlık duygularının bir ifadesi olarak sizi resmen temin eder ki, Bulgar halkı Anayurt Savaşı'nı sona erdirmek ve özgür, bağımsız, demokratik, güçlü ve mutlu Bulgaristan'ı kurmak için Vatan Cephesi'nin kurtarıcı bayrağını elinden bırakmayacak, altında savaşarak faşizme yıkıcı darbe indirdiği bu bayrağın altında işçiler, köylüler, sanatçılar, emekçi aydınlar, memurlar, tüccarlar ve yurtsever sanayiciler arasındaki birlik ve beraberliği daha da arttırıp güçlendirecek, daha da çelikleştirecektir. Vatan Cepheli Bulgaristan adına Kongre sizi içtenlikle selamlar ve halkımız yararına, Vatan Cepheli Bulgaristan'ın çıkarları uğrundaki yüksek yurtsever faaliyetinizi daha büyük başarıyla sürdürmeniz için size uzun ömürler ve bol sağlık diler.

Yaşasın ilk Vatan Cephesi'nin ilk üyesi Georgi Dimitrov. Yaşasın Vatan Cephesi'nin Bulgaristan'ı.

Bulgaristan Vatan Cephesi Ulus[al] Kongresi."*

16 Mart 1945.

- Sov[yet] sendika heyeti (iki Bulg[ar] send[ikacı] ile birlikte) Sofya'ya ulaşmış.

- Radyo yayınlarında (Deutscher Volkssender) son zamanlarda yapılan

* Rusçadan çeviridir.

"Almanya'da **hür** sendikaların yeniden kurulması" gibi birçok **gerçekçi olmayan** çağrı nedeniyle **Pik**'i (yıldız denen özel telefon hattıyla) uyardım. Bundan sonraki propaganda çalışmalarına ilişkin birçok tavsiyede bulundum.

- **Sava Krıstev** ve **Yanko Alekov**'u (Bulgaristan maliye bakanlığından sorumlu görevliler, bizim komünistler) kabul ettim. Bulgaristan maliyesinin **sağlığına kavuşturulması** için gerekli önlemler hakkında birçok talimat ve açıklamada bulundum, bunun ülke ekonomisinin canlanmasıyla uyum içinde yapılabileceğini belirttim.

17 Mart 1945.

- "Bir hayli iyileştik"ten sonra Barviha'dan ayrıldık...

- **General Kinov**'u kabul ettim - Bulgaristan Ordu Kurmayı ile Kızıl Ordu Gen[el] Kurmayı arasındaki **askeri anlaşma** (silah vb) hakkında.

- **Boris Hristov, Boris Simov, İvan Stefanov** ve **Mamzelov**'u kabul ettim (Bulg[ar] ve Sov[yet] hükümetleri arasındaki ticaret anlaşmasıyla ilgili sorunlar).

Akşam **Stalin**'in yanında, **Molotov** ile birlikte. Almanya ile ilgili sorunları görüştük. İngilizler Almanya'yı bölmek istiyor (Bavyera ve Avusturya, Ren Bölgesi vb.). **Rakibini mahvetmek için** her yola başvuruyor. Alman fabrika ve işletmelerini hınçla bombalıyor. Biz onların uçaklarını Almanya'da bizim bölgemize bırakmıyoruz. Ama onlar orasını da bombalamak için çabalıyor. Almanlar inatla savaşmaya devam ediyor. Kaçınılmaz yıkıma doğru gidiyorlar. Hitler sonunun geldiğini hissediyor ve kendisiyle birlikte, Alman halkını da uçuruma itiyor. Alman halkının yaşamında hâlâ kurtarılabilecek ne varsa kurtarmak için harekete geçmeye hazır Almanlar ortaya çıkmalı. Bunlar, Kız[ıl] Ordu'nun eline geçmiş ve geçmekte olan Alman topraklarında belediyeleri, ekono[mik] yaşamı vb. örgütlemeli. Yerel yönetim organlarını kurmalı. Bunlardan daha sonra Alman hükümeti de oluşabilir.

(Kendi planımı geliştirdim, o da esasta kabul gördü)...

Silezya Pollonya'ya geçecek, Pomeranya ve Danzig de öyle.

Bizim bölge ile İngiliz-Amerikan bölgesi arasındaki sınır çizgisi **Berlin**'den de geçiyor. Berlin üç parçaya bölündü (Kuzey-Doğu bölümü - Kızıl Ordu'nun) Bütün şehir ortak denetim altında bulunuyor.

Dresden, Laypzig vb. (Saksonya) - Kızıl Ordu.

Stal[in] bu arada, Bulgar birliklerinin pek iyi savaşmadıklarına dikkati çekti...

18 Mart 1945. Pazar.

- Dün akşam villaya geldik.

- Bugün **Bulg[ar] askeri heyeti** ve ticaret heyetinden yoldaşlara resmi kabul düzenledik.

Gece saat üçe kadar oturduk - son derecede içten bir ortam; yararlı konuşmalar; film izledik...

19 Mart 1945.

- Bulg[ar] yoldaşlarla Bulgaristan'ın ekonomik sorunlarına ilişkin toplantı. Kolarov, Boris Hristov, Boris Simov, İv. Stefanov, Mamzelov, Terpeşev (oğul) ve Petrovski katıldı. Gece saat üçe kadar oturduk.

20 Mart 1945.

- General **Kinov**'u kabul ettim. Bulgar ordusunun kurmay başkanı sıfatıyla

onunla ordunun yeni baştan düzenlenmesi, ordunun kadroları, silahları vb. konularda son kez konuştuk. Yarın Bulg[ar] askeri heyeti Sofya'ya uçuyor. Heyet üyeleri: Kinov (başkan), albay İvan **Stefanov** (top[çu] mühendis), İtalya'da okumuş, Kazanlık'taki silah fabrikasının eski müd[ür] yar[dımcısı], şimdi top[çu] levazım am[ir] yard[ımcısı]; yarbay **İv. Daskalov** (sil[ah] teknisyeni, piyade teknik uzmanı); binbaşı **İv. Velçev** (muhabere mühendis, pos[ta] tel[graf] okulunda öğretmen); üsteğmen **Al. Petrov** (tankçı, tank bölük komutanı).

- **Ticaret ve sanayi bakanı D. Neykov**'u ve tic[aret] heyeti üyeleri - Prof. Stefanov, Boris Hristov, Mamzelov, Boris Jivkov, Terziyski, Avram Sabitaev, Terpeşev (oğul), Dr. Mateev ve Kayrakov'u davet ettim. Karısıyla birlikte Kolarov ve Petrovski (Kolarov'un akrabası, dış tic[aret] uzmanı) da hazır bulundu.

21 Mart 1945.

- Hastalandım. Ateşim 38 derece.

Prof. Burmin, Prof. Fronşteyn ve Rd. Mayorov. Prostat iltihap süreci. İki-üç gün yatakta kalıp rejim yapmamı tavsiye ettiler.

- Çocuklarıyla birlikte (ve Mirov'la) **Fernando Güyo**'yu kabul ettim. Yarın Fransa'ya uçuyorlar.

22 Mart 1945.

- Daha iyi[yim]. İltihap sönüyor.

- **Romanov** ge[nçlik] heyeti baş[kanı] Danilov'u kabul ettim (Sofya'ya gidiyorlar). Birçok... verdim*

23 Mart 1945.

- **Boris Hristov** yanımda. MK'ne sunacağı raporu gösterdi.

Tic[aret] heyetinden ikinci grup, bakan Neykov ile birlikte yarın Sofya'ya uçuyor.

24 Mart 1945.

- Fransa'ya ve Londra'da yapılacak dünya gençlik konferansına[196] gençlik heyeti gönderme konusunda **Mihaylov** (Sovyet Leninci Komünist Gençler Birliği - MK) ve **Baranov** yanımdalar.

- MK (Sofya) için postayı hazırladım: Trayço Kostov, Vılko Çervenkov, Dobri Terpeşev'e mektup. İşçi Gençler Birliği ul[usal] konferansına selamlama mesajı.

- **Macaristan** kuryesi (Krinitski) ile **Bulgaristan** kuryesini (Polişçuk) kabul ettim. Gerekli talimat ve görevleri verdim.

25 Mart 1945.

- Sofya'daki Slav kurultayına[197] katılan Slav[lar] Komitesi delegeleri - tümgen[eral] **Gundorov**, yazar **Tihonov** ve akademisyen **Jebrak**'ı kabul ettim. Kolarov (karısı ve çocuklarıyla), Sergeev, Baranov ve Baksakov'u da davet ettim. Sofya (ve taşra) yolculuklarını ve yaptıkları işleri anlattılar. Yolculukları ve Bulgar halkı denince hayranlıkla dolup taşıyorlar.

İçten bir ortamda birlikte öğle yemeği yedik, film izledik ve Sofya kurultayına katılımlarının ve Bulgaristan gezilerinin sonuçlarından rapor ve etütler şeklinde yararlanılması konusunda anlaştık.

Ardından, Kolarov ve Sergeev ile sabah saat 5'e kadar kalarak, Bulgar[istan] ile ilgili birçok sorunu hallettik.

26 Mart 1945.

- Şubenin sorunlarıyla ilgili olarak

---

* Asıl metinde böyle.

Panyuşkin yanımda.

- **Dün** İşçi Gençler Birliği'nin ulusal konferansı açılmış. Sovyet genç[lik] heyeti konferansa yetişmiş.

- Kurye **Polişçuk**'un bulunduğu uçağımız bugün Sofya'ya varmış.

27 Mart 1945.

- **Kirsanov** (Bulgaristan'daki Müttefik Kontrol Komisyonu'nun yeni polit[ik] danışmanı) yanımda. Bulg[aristan]'ın sorunlarını görüştük. Kendisine birçok açıklama yaptım ve talimat verdim.

- **Bültene** (No 7) alınacak kimi yazıları gördüm ve Londra Dünya Sendika Konferansı Sonuçları başlıklı yazı ile ilgili not ve düzeltmelerimi verdim.

28 Mart 1945.

- **Molotov** ile Bulgaristan - Yugoslavya ittifak anlaşması hakkında konuştum.

- **Vişinski** ile Bulgaristan'ın Moskova Ticaret Temsilciliği'nin durumunun iyileştirilmesi hakkında konuştum.

- Prof. **Mihalçev** yanımda. Ateşkes'in 15. maddesinin[198] uygulanmasındaki kimi zorluklar hakkında bilgi verdi. Bu konuda Sovyet hükümetine birkaç kez nota göndermiş, ama şimdiye kadar bir cevap gelmemiş. Bu bakımdan yardımcı olmamı istedi. Moskova'daki çalışmalarını, Beneş, Garo, Ker ve başka diplomatlarla görüşmelerini anlattı. Postasını Sofya'ya, **Staynov**'a düzenli gönderememekten yakındı.

- Bulgar ticaret heyeti ile İç Ticaret Bakanlığı arasında Bulgar-Sov[yet] ticaret anlaşmasıyla ilgili tartışmalı tüm sorunları tamamen ortadan kaldırmak için renk[li] madenler ve özellikle **alüminyum fiyatları** sorununun uygun bir çözüme bağlanması için **Araranov** ile konuştum.

29 Mart 1945.

- Kız[ıl] Ordu'nun ele geçirdiği topraklarda yönetim organlarını kurmak gibi işlerde yararlanılabilecek Alman savaş tut[saklarının listesini, bir de bu gibi kimi organların kurulmasına, bir Alman halk gazetesi çıkarılmasına ve Alman radyo yayını organize edilmesine ilişkin önerimi **Molotov**'a gönderdim.

- Akşam, Bulgaristan'dan dönmüş bir grup sanatçıyı: Lepeşinskaya, Kruglikova, Prof. Oystrah, Bodridze, Kaminka vb., grup yöneticisi Zadorski ve sanat işlerine bakan Komite başkanı Hrapçenko ile birlikte kabul ettim. Karısıyla Kolarov, Sergeev ve B. Hristov da hazır bulundu. Birlikte öğle yemeği yedik. Gayet samimi bir hava. Bulgaristan'a hayran kalmışlar.

- **Kolarov**'un, Vat[an] Cephesi Kongresi'nin sonuçlarına ilişkin (Pravda için) yazısını gözden geçirdim. Birçok düzeltme yaptım.

30 Mart 1945.

- Beneş ile birlikte Çekoslovakya'ya (Koşitse'ye) gidecek oldukları için **Gotvald, Şiroki** ve **Şverma**'yı **(Mariya)** kabul ettim. Gotvald, kurulacak geçici hükümet, kabine üyeleri ve platformuyla ilgili olarak komünist partisinin Beneş ile vardığı mutabakat ve partideki girişimleri hakkında bilgi verdi. Başbakan **Firlinger**, dört başbakan yar[dımcısı - bunlardan ikisi **Gotvalt** ve **Şiroki**, İç[işleri] Bak[anı] **Nosek** (komünist), savaş bakanı general **Svoboda** (komünistlere yakın).

Platform esas olarak Golvald'ın hazırladığı ve benimle mutabakat sağlandığı şekilde. Platform tasarısında yaptığım düzeltmeler kabul edilmiş. Sov[yet]

hükümetiyle **Karpatlarötesi Ukrayna** ile ilgili görüşmeleri başlatma kararı alınmış.

Goltvald, kendisini bekleyen dev[let] ve par[ti] işleri hakkında bana akıl danıştı.

Çekoslovakya komünist partisi MK ile SKP(b) MK arasındaki parti bağları vb. konularda anlaştık.

- **Baranov** ile birlikte şubenin birçok günlük sorununu hallettim.

31 Mart 1945.

- **Bültenin** (No 7) formalarını gözden geçirdim ve düzeltmelerimi MK'ne bildirdim.

- Konsültasyon: Prof. **Burmin**, Prof. **Fronşteyn**, Dr. **Levin** (Barviha) ve Dr. **Mayorov**. Sonuç: Hatırı sayılır iyileşme. Bir hafta daha evde kalmam gerekiyor.

1 Nisan 1945. Pazar.

- Almanya'da, özellikle Kızıl Ordu'nun ele geçirdiği topraklarda yapacakları işler hakkında daha ayrıntılı konuşmak üzere **Pik**, **Ulbriht** ve **Akerman**'ı davet ettim.

Onlara Lenin müzesini (Gorki'de) gezdirdim. Orada ölmüş. Sonra birlikte öğle yemeği yedik, film izledik.

2 Nisan 1945.

- **Şehre taşındık.** (**Pahra**'nın suyu, taşıdığı buzlar bollaştı; köprünün sökülmesi gerekiyor. Villada kalmak, geçici olarak mümkün değil.)

- Avusturya'nın sorunlarıyla ilgili olarak **Koplenig**'i (ve şubeden Hvostov'u) kabul ettim. (Stal[in] telefon etti ve III-üncü Ukrayna cephesine gönderilmek üzere birkaç uygun Avusturyalıyı seçmemizi önerdi. "Biz Avusturya'da 1938 öncesindeki durumu yeniden sağlamak istiyoruz...")

3 Nisan 1945.

- **Mitya öleli iki yıl oldu!**

Rozi ile benim için ağır bir gün...

Mezarlığa (Mitya'nın kabrine) gittik...

- Avust[urya] konusunda **Koplenig**'i kabul ettim.

- **Kasatkin** özel enstitülerin bütçesi ve diğer id[ari] ve ekonomik sorunlar hakkında rapor sundu.

- **Mirov** - şubenin işleri hakkında.

- **Stal[in]**'e **Avusturyalıların** listesini (ve haklarındaki vasıf belgelerini) gönderdim.

4 Nisan 1945.

- Bulgar yoldaş Nikola **Minçev**'i (şimdiye kadar İçişleri Bakanlığı'nda çalışmış) kabul ettim. Bulgaristan'da yaptığı işleri anlattı. **Bulg[aristan] için** (Yugov'un yanında) çalışması talimatını verdim.

- Özgür Almanya komitesinde ve savaş tutsakları arasındaki çalışmalarla ilgili olarak albay **Braginski** (PUR) ve Kozlov'u (Enstitü No 99) kabul ettim.

- Koplenig, Viden (Fişer) ve **Hvostov** Avusturya'ya gönderilmek için seçilen Avusturyalıların listesini ele aldık ve Avusturya'nın (ulus[al] parlamentonun, hükümetin vb.) yeniden kurulmasıyla ilgili sorunları görüştük.

5 Nisan 1945.

- **Emilyov** ve **Sergeev** yanımda.

Bulgaristan'da öz[el] hizmetlerdeki çalışmaları için talimatlar verdim.

- **Panyuşkin** ve **Marat** (Marat'a Tür[kiye] komünist partisi için çalışmak üzere Sofya'ya yerleşmesi için talimatlar verdim)

6 Nisan 1945.

- Kurye (Polişçuk) Sofya'dan döndü.

MK'nden postayı, gazeteler, dergiler ve materyaller getirdi.

- **Manuilski ve karısı** akşam bizde.

7 Nisan 1945.

- **Koplenig** ile **Viden**'i yarın (Dışişleri Bakanlığı'ndan Dekanozov ile birlikte) Avusturya'ya gitmeye hazırladım ve gerekli talimatları verdim.

- Tito ile birlikte gelen tuğgeneral Kiselyov (Yugoslavya'daki Sov[yet] askeri misyonunun şe[fi]) ile etraflıca sohbet ettik. Yugosl[avya] **yönetiminin** çalışmalarından edindiği izlenim hoş değil.

- Tito ile yarın görüşmek üzere anlaştık.

8 Nisan 1945.

- **Stal[in]**'e şu mektubu yolladım:

"Tito yoldaş Moskova'dayken, Bulgaristan ile Yugoslavya arasındaki ilişkileri de görüşmenizi çok rica ederim. Özellikle, iki ülke arasında tasarlanan politik ittifakı gerçekleştirmek için savaşın sonuna kadar uygun bir biçim bulmak gerekiyor, çünkü daha sonra zorluklar muhtemelen daha artacaktır.

Birçok Yugoslav yoldaşın sağlıklı bir anlayışta olmadığını, bir ölçüde "başarılardan başlarının döndüğünü", Bulgaristan'a ve hatta Bulg[aristan] komünist partisine karşı kibirli davranış içinde bulunduğunu belirtmek gerekir.

Sizin yardım ve etkinizi çok gerekli buluyorum."*

(7 Nisan 1945)

- Akşam şehirdeki konutumuzda **Tito**'yu kabul ettim. Yugoslavya'daki durum, İngilizlerle ve Amerikanlarla karşılıklı ilişkiler, Yugoslavya ile Bulgaristan arasında muhtemel ittifak (ya da başka) anlaşması vb. üzerine etraflıca konuştuk. Genel izlenim: Durumun karmaşıklığını, gelecekteki zorlukları **küçümsüyor, kendine fazla güveniyor, büyük ölçüde** kibirlenme ve kuşkusuz "başarılardan baş dönmesi". Lafa gelince, sanki her şey yolunda...

- **Koplenig** ve **Viden** bugün Avusturya'ya uçtu.

9 Nisan 1945.

- MK için postayı (Tr. Kostov'a, Çervenkov'a vb. mektuplar) hazırladım.

- Bülten No 8 materyalini gözden geçirdim.

10 Nisan 1945.

- **Kolarov** yanımda. Sofya'dan gelen materyali görmesi için kendisine verdim.

- Yarın Sofya'ya gidecek olan kuryeye talimat verdim.

- Sofya'ya gidecek olan **Lena ve çocuklarla** vedalaştık.

- Sofya'ya gidecek olan **Kir[il] Lazarov**'un karısını ve **T. Pavlov**'un torununu, pilot Dimitrov, Dobrin, Napetov'un oğlu ve Tseko İvanov'u kabul ettim.

11 Nisan 1945.

- Lena ve diğerlerinin bulunduğu uçak kalkmış ve geceyi geçirmek üzere **Bükreş**'e inmiş.

- **Hvostov** Almanya'ya yönelik çalışmalarla ilgili sorunlar hakkında rapor sundu.

12 Nisan 1945.

- Tito ile birlikte Stalin'in makamında.

Tito ile birlikte **Stal[in]**'in yanındaydık. (Hazır bulunanlar: Molotov, Beriya,

* Rusçadan çeviridir.

Malenkov, Bulganin.) Bulgaristan ile Yugoslavya arasındaki ilişkiler konusunda şöyle anlaştık: 1) **İlk aşama** olarak - Bulgaristan ile Yugoslavya arasında yeniden **diplomatik ilişki** kurulacak ve böylece (önceki düşmanca ilişkilere, tazminat sorunlarına son verip) geçmişe sünger çekilecek. Bir süre sonra - **ikinci aşama olarak** - iki ülkenin yeniden kalkındırılması ve Almanya'nın olası yeni bir saldırısına karşı savunulması konularında **işbirliği ve yardımlaşma anlaşması** imzalanacak. **Üçüncü aşama** olarak - bundan sonra iki devlet **ortak federasyonunu** oluşturmanın temellerini atacak.

Stal[in], bir süre sonra Sov[yet] hü[kümetinin] de Bulgaristan'ın **savaşan ülke** olarak kabul edilmesi talebini Müttefiklerine ileteceğini ve Bulgaristan ile yeniden diplomatik ilişki kuracağını bildirdi.

Stal[in] Bulg[ar] komünistlerinin kendine fazla güvenmesini, güçlükleri dikkate almamalarını, her şeyin pürüzsüz gitmesi hevesini vb. eleştirdi. Komünist partisinin ülkede tam olarak yerini almadığı, Çif[tçi] Birliği'nin köylü yığınlar arasında etkili olduğu ve seçime gitmek vb. için acele edilmemesi gerektiği kanısında. Köy[lüleri] komünist partisinden yana çekmek için en uygun sorunları yakalamak gerekir.

13 Nisan 1945.

- **Slavlar Komitesi**'nin **Tito**'nun onuruna verdiği resmi kabule katıldım.

Başkanlık Divanı'nda [beni] Tito'nun yakınına oturttular. Ben de söz almak zorunda kaldım - Slav[lar] Komitesi - bir **toplum örgütü**, değil mi!..

14 Nisan 1945.

- **Radenko** [Vidinski]'yi kabul ettim. Tamamen normal düşünen bir insan. Hiçbir psikolojik hastalığı olmadığı heyet raporuyla da tespit edilmiş. Yalnız aşırı sinirsel yorgunluk ve sonuç olarak - depresyon. Tedavi görmesi ve istirahat etmesi için önlem aldım.

- **Cilas** yanımdaydı. Bulgaristan gezisini anlattı. Durumun iyi olduğu kanısında. Parti güçlü. Bulg[aristan] ve Yugosl[avya] komünist partileri arasındaki ilişkiler - irtibat, karşılıklı enformasyon, ana konularda ortak dil - hakkında ayrıntılı bir şekilde konuştuk.

- Akşam yine villaya gittik.

15 Nisan 1945. Pazar.

- Bizim villada Tito'nun resmi kabulü. Katılanlar: Yugoslavya ile Bulgaristan'ı ziyaret eden ikinci sanatçılar grubu (Barsov, Kozolupov, Meserer, Mironov, Obraztsov, Perşin, Orfanov, Bogdanov, Bryuşkov, Kruglikova, Tsereteli); mareşal Tito, Cilas, general Kiselyov, Lavrişçev ve karısı, Tina Kirkova, İvanka Bogdanova (A. İv[anova]), Radenko Vidinski ve kızı, Sergeev, Fridrih, Panyuşkin, Ponomaryov, Baranov ve karısı, başkaları. Sabah saat 4'e kadar çok büyük içtenlik yaşadık. Yaptıkları işler ve Bulgaristan ile Yugoslavya hakkındaki izlenimleri hakkında sanatçılar bana ayrıca bilgi verdi.

Öğleye kadar Tito'ya ve katılanların bir kısmına etrafı gezdirdim, **Vladimir İliç Lenin'in kalmış ve ölmüş olduğu** Gorki'yi gösterdim.

- Bültenin (No 8) kontrol nüshasını gözden geçirdim ve yaptığ·m düzeltmeler ilave edildikten sonra baskıya verilmesi için talimatta bulundum.

16 Nisan 1945.

- Vaşington'a gitmeden önce **Molo-**

tov ile bizim kimi günlük sorunlarımızı konuştuk.

- **Tito** Kiev üzerinden gitti.

17 Nisan 1945.

- Romanya üzerinden trenle Sofya'ya gidecek bir grup yoldaşı (Petrovski, Lilov, Kambov, Martinov, Petır Kolarov'un karısı (doktor) ve Petrovski'nin oğlunu (tarım kimya uzmanı)) kabul ettim.

Bulgaristan'da yapacakları işler hakkında talimat verdim.

- **Akşam** (savaş süresince **ilk kez!**) Rozi ve Radenko'nun kızı ile Bolşoy tiyatrosuna gittim (hük[ümet] locasında). Sneguroçka'yı izledik.

18 Nisan 1945.

- Bulg[ar] ordusundan albay **Nedelçev**'i (Hristo Botev ve Georgi Dimitrov partizan müfrezelerinin eski komutanı) kabul ettim. 41 yılında Palauzov'un grubu ile Moskova'dan uçakla (paraşütle) Bulgaristan'a gönderilmiş. Tryavna şehri üzerine indirmişler. Bulg[ar] ordu birlikleri arasına isabet etmişler. O andan son zamanlara kadar başından geçen maceraları ayrıntılı bir şekilde anlattı. Anlattıklarının önemini dikkate alarak, en önemli olguları kaleme almasını önerdim.

- Her zamanki gibi, şubenin birçok günlük sorununu hallettim.

19 Nisan 1945.

- Naip **Pavlov**'un kızını (kocasıyla birlikte) kabul ettim. Birlikte okumuşlar, doktor olmuşlar, DGB için çalışmışlar ve cephe gerisinde değişik part[izan] müfrezelerine gönderilmişler. Pavlova, doktor olarak çalıştığı müfrezelerdeki birçok sarhoşluk ve ahlaksızlık olaylarını anlatıyor... Kocasıyla birlikte mutlaka Bulgaristan'a gitmek istiyor. Kocası (binbaşı Davidov) Sov[yet] uyruklu. Yalnız görevli olarak gönderilebilir.

- Her ikisinin de işinden serbest bırakılıp benim emrime verilmesi konusunda **Sudoplatov** (DGB) ile anlaştık.

20 Nisan 1945.

- **Ponomaryov** ve **Lang (Rozner)** yanımda. Viden'in Laypsig Davası ile ilgili kitabının yeni baştan işlenmesi talimatını verdim.

21 Nisan 1945.

- Kardeş partilerle telsiz bağlantılarımıza ilişkin çalışmalar hakkında general Artyomov'u (Enstitü No 100 müd[ür] yard[ımcısı]) kabul ettim.

- Şubenin günlük sorunları hakkında **Panyuşkin**'i kabul ettim.

- Sofya'ya Bir Mayıs selamlama mesajı gönderdim. Kolarov'a da Bir Mayıs dolayısıyla selamlama mesajı yazıp Sofya'ya göndermesini önerdim.

22 Nisan 1945. Pazar.

- Polonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Byerut** ve Polonya geçici hükümet başbakanı **Osubka-Moravski**'nin onuruna Slavlar Komitesince düzenlenen resmi kabule gittim. Partinin durumu ve PİP'nin sorunları hakkında **Byerut** ve **Veslav** (Gomulka) ile uzunca bir görüşme yaptım. Karşılaştıkları birçok güçlük hakkında bana akıl danıştılar...

- **Stalin** ile Moravski'nin dün imzaladığı **Sovyet-Polonya** anlaşması yayınlandı.

23 Nisan 1945.

- Tuğgeneral **Şikin** ve yar[bay] Sapojnikov yanımda. Alm[an] Komünistler Komitesi ile birlikte çalışmak üzere Almanya'ya gönderilecek Alman savaş tutsaklarının listesi hakkında görüş birliğine vardık.

24 Nisan 1945.

- SSCB Yüksek Sovyeti Dönem Toplantısı'nın açılışı. **Zverev**'in dev[let] bütçesiyle ilgili raporu.

- **Bulganin** ve **Vişinski** ile birlikte, antifa[ist] savaş tutsakl[arı]yla beraber Almanya'ya işe gönderilecek bir grup Alm[an] komünisti seçtik.

25 Nisan 1945.

- **Pik, Ulbriht, Akerman** (tuğgen[eral] Şikin ve alb[ay] Sapojnikov ile birlikte) yanımdalar. Almanya'ya gönderilecek Alman toplum adamları grubunun yapacağı çalışmalar hakkında talimat verdim.

26 Nisan 1945.

- Yugosl[avya] ve Bulgaristan'ı [ziyaret eden] sanatçılar grubunun yönet[ici]si **İkonnikov**'u kabul ettim. Sanatçılarımızın yurtdışına yaptığı ilk yolculuk deneyiminden çıkarılacak derslere işaret ettim.

- Bulg[ar] yarbay **Kabakçiev** (Bulg[ar] hava kuvvetlerinin bir işi dolayısıyla gelmiş) kendisine verilen görevi anlattı ve gereğinde yardımcı olmamı rica etti.

27 Nisan 1945.

- SSCB Yüksek Sovyeti Dönem Toplantısı sona erdi.

- Bizim ordularımızla Müttefik birlikler **Elbe**'de karşılaşmış. Bu nedenle Stalin, Çörçil ve Truman radyoda birer konuşma yaptı.

- MK'nin bildirdiğine göre, **G. Tsankov** (sendikalardan) ve **Obretenov**'un ([Rabotniçesko Delo] ve Ajitasyon ve Propaganda şubesinden) yönetiminde bir sen[dika] heyeti Sofya'dan uçakla yola çıkmış.

28 Nisan 1945.

- **G. Tsankov**'un başkanlığındaki sendika heyeti geldi.[MK] ve (RD) yönetiminden **Obretenov** da katılıyor. İkisini de kabul ettim ve kendileriyle etraflıca konuştum.

- Alman yoldaşların Almanya'ya gönderilmesi konusunda **Stal[in]** aradı. Teklif ettiğim adamların listesini onayladı.

- **Boris Hristov**'u da kabul ettim.

29 Nisan 1945.

- SSCB pionyer örgütlerinin deneyimini incelemek için gelen İşçi Gençler Birliği heyetini kabul ettim. Heyetin başında **Danço Georgiev** bulunuyor. (Beraberinde iki genç kız var.) Sovyet Leninci Komünist Gençler Birliği MK **Guseva**'yı kendilerine yardımcı olmakla görevlendirmiş.

- Enformasyon bürosunun (bülten No 9 ile ilgili) oturumu.

- Alman yoldaşların Almanya'ya gidecek olmasıyla ilgili konularda **Pik, Ulbriht ve Akerman**'ı kabul ettim.

- Albay Stepanoviç (Sofya'da Sov[yet] havacılık danışmanı) ile konuştum.

30 Nisan 1945.

- **Voroşilov** ile Mac[aristan] işlerini görüştüm.

- **Ponomaryov** ile bültenin (No 9) prova nüshasını gözden geçirdik. Baskıya gitmesi için onayımı verdim.

- **Baranov** ile şubenin birçok sorununu hallettik.

- Albay **Nedelçev, Radenko Vidinski** ve kızı için Kızıl Meydan'a giriş pasosu buldum.

1 Mayıs 1945.

- **Görkemli geçit töreni.**

Kız[ıl] Ordu kendisini Alman topl[ama] kampından kurtardıktan sonra Fransa'ya gitmek üzere Moskova'dan geçen **Erno** da diplomatlar tribünündeydi.

- Geçit töreninden sonra Krem[lin] hastanesinde **Vidinski**'yi ziyaret ettim. Ağır da olsa, **iyileşiyor.** Uzun bir süre konuştuk.

- Bir Mayıs nedeniyle çok kutlama mesajı aldım

2 Mayıs 1945.

- Bütün günü evde geçirdik.

3 Mayıs 1945.

- Bulgaristan'a yapacağı yolculukla ilgili olarak, deniz subayı **Gorov**'u kabul ettim.

- Bulgar filosunda işe başlayabilmeleri için **Gorov**'un (ve diğer deniz subayı Dimitrov'un) işlerinden serbest bırakılması gerektiğini amiral **Kuznetsov**'a yazdım.

- **Panyuşkin** ile şubenin birçok sorununu hallettik.

- Gelecek işiyle ilgili olarak **Kasradze**'yi kabul ettim.

- Karısıyla birlikte Bulgaristan'a gitme konusunda **Davidov**'u (na[ip] Pavlov'un damadı) kabul ettim.

- Bulgaristan konusunda **Lavrişçev** yanımda.

4 Mayıs 1945.

- **Malenkov**'un makamında. Sovyet gençliğinin Londra'da yapılacak uluslararası gençlik konferansına katılımı ve konferansın organizasyon sorunlarını görüştük. **Mihaylov**'u (Koms[omol] MK) Politbüro için karar tasarısı hazırlamakla görevlendirdik.

- **Jdanov**'un yanında. Etraflıca konuştuk. O bana Finlandiya'daki durumu anlattı, ben de ona diğer ülkelerde, özellikle komünist partilerindeki durum hakkında bilgi verdim.

- **Kuusinen** yanımda. Komünizm ve Yurtseverlik konulu yazısını konuştuk. Yazının daha iyi olması için, özellikle yurtseverlik ile uluslararası dayanışma arasında uyum sağlanması konusunda birçok tavsiyede bulundum.

- Uçakla Sofya'ya gidecek Bulgar yol[daşları akşam geç vakit kabul ettim: Poptomov, Lilyana Tsoneva, Grudov, Marinov (doktor), İvanov (yüksek mühendis), Vodeniçarov (mimar) vb. Ayrıntılı talimatlar verdim.

5 Mayıs 1945.

- Gen[eral] **Burtsev**, albay Braginski, yarbay Samoylov ve Alman komünistleri **Sobotka, Bredel, Svitala** ve **Harnştadt** yanımda. Bir grup Alman komünisti ve antifaşist savaş tutsağının Rokosovski'nin cephesine gönderilecek olmasıyla ilgili olarak, nasıl bir pol[itik] çalışma ve propaganda yapmaları gerektiğini anlattım. Uzunca bir görüşme oldu.

- Sofya'ya gidecek olmasıyla ilgili olarak Türk yoldaş **Marat**'ı kabul ettim. Türkiye'ye ilişkin özel görevi hakkında kendisine talimat verdim.

- **Panyuşkin** ile şubenin birçok sorununu hallettik.

- MK için Sofya'ya kurye ile postayı (Trayço Kostov ve Çervenkov'a mektuplar, değişik materyaller) gönderdim.

NOTLAR

125. Söz konusu olan, G.Dimitrov'un "Savaş ve Kapitalist Ülkelerde İşçi Sınıfı" başlıklı yazısıdır. Bu yazı, "Komünist Enternasyonal" dergisinin 1939 yılı 8. ve 9. sayılarında yayınlanmıştır. (Dimitrov, G. Yapıtlar, c.11, s.25-48.)

126. "Avrupa Birleşik Devletleri" sloganını bolşevikler RSDİP(b) MK'nin "Savaş ve Rus Sosyaldemokrasisi" adlı Manifestinde, Ekim 1914'de yükseltiyor. Bu slogandan vazgeçme zorunluluğunu V.İ. Lenin "Avrupa Birleşik Devletleri Sloganı Üstüne" başlıklı yazısında temellendiriyor. Bu yazı partinin merkez organı "Sosyaldemokrat" gazetesinin 23 Ağustos 1915 tarihli sayısında yayımlanıyor.

127. Söz konusu olan, Moskova'da, Bolşoy Tiyatrosunda yapılan geleneksel törendir. Burada, SKP(b) Moskova Şehir Komitesi Birinci Sekreteri A.S. Şçerbakov, V.İ. Lenin'in 16. ölüm yıldönümü dolayısıyla bir rapor sunuyor.

128. Söz konusu olan, Finlandiya'da, 1921 yılında kurulan koruma birliği Şütskor üyeleridir. 1927 yılından sonra birliğin başına Finlandiya Cumhurbaşkanı geçiyor ve Şütskor ülkenin silahlı kuvvetlerine dahil ediliyor. İkinci Dünya Savaşı sırasında Şütskor Sovyet ordularına karşı çarpışıyor. 3 Kasım 1944 tarihinde Sovyet-Finlandiya Barış Anlaşması gereğince tasfiye ediliyor.

129. 9 Nisan 1940'da Almanya Silahlı Kuvvetleri, savaş ilân edilmeden, Norveç'e dalıyor. Aynı günün sonuna doğru Alman ordusu başkent Oslo'yu ve birçok büyük kenti ele geçiriyor. 9 ile 14 Nisan tarihleri arasında Norveç'in halâ savaşabilen son birlikleri de bozguna uğratılıyor.

130. Anlaşılan, burada G.Dimitrov'un SKP(b) MK Sekreteri G.M.Malenkov'a gönderdiği 30 Temmuz 1940 tarihli not söz konusudur. Almanya-Polonya savaşı sırasında (Eylül 1939) ve ardından Almanya'nın Polonya'yı işgali sonucunda, Polonya Komünist Partisi'nin savaş öncesinde Polonya'da birçoğu siyasi mahkum olan birçok üyesi ve komünist gençlik örgütü üyesi (Kominten 1938 yılında PKP'ni dağıtmıştı), SSCB, Batı Ukrayna ve Batı Belorusya'ya geçmişlerdi. Diğer "güvenilmez kişilerle, vurguncu ve bütün düşman unsurlarla" birlikte bunlar da SSCB'nin içerilerine sürülmüşler, burada son derece zor maddi koşullar içinde yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Polonya Komünist Partisi dağıtıldıktan sonra Sovyet makamları Polonyalı eski komünistleri provokatör ve casus sayıyordu. G. Dimitrov, bunların büyük bir kısmının dürüst ve devrim davasına sadık kişiler olduğunu yazıyor ve maddi ve başka yardımda bulunularak işe yerleştirilmeleri için önlem alınmasını öneriyor.

131. Uluslararası Tarım Enstitüsü Uluslararası Köylü Kurulu'nun (Köylü Enternasyonali'nin yönetimi) Ekim 1923 tarihli kararı üzerine kurulmuştur. Görevi, köy ekonomisinin ve köylü hareketinin sorunlarını araştırıp incelemektir. Köylü Enternasyonali dağıtıldıktan (1933) sonra, Enstitü KRYK'nun gözetiminde işlevlerini sürdürüyordu.

132. "Bulgar işlerinin durumu" ve Bogdanov'un "kendi sorunu"ndan G. Dimitrov şunu kastediyor: BKP(BİP) MK Dış Bürosu 21 Eylül 1940 tarihli mektubuyla, ülkedeki parti yönetiminden, partinin politikasında değişiklik yapmasını istiyor. BİP yönetimine destek olmak için Anton İvanov (Bogdanov)'un Bulgaristan'a gönderilmesinin hazırlıkları başla-

mış durumda. 2 Aralık 1940 günü Bogdanov Moskova'dan hareket edip Odesa üzerinden ülkesine aynı yılın Aralık ayı sonunda ulaşıyor.

133. Sovyet-Finlandiya savaşı sırasında (30 Ekim 1930-12 Mart 1940) Finlandiya Sosyaldemokrat Partisi içinde muhalif bir grup oluşuyor. Bu grubun ana istekleri, SSCB ile iyi komşuluk ilişkileri kurulması ve hükümetin Sovyetler Birliği'ne karşı politikasının parti tarafından reddedilmesidir. 1940 yılının yazında muhalefet İsveç'te kendi "Vapaa Sana" (Özgür Söz") gazetesini çıkarmaya başlıyor. Muhalefetin aktif duruma geçmesi üzerine parti yönetimi altı milletvekilini ve kimi parti örgütlerini ihraç ediyor.

134. ABD Komünist Partisinin soru mektubu, partinin olağanüstü kongresinde alınması gereken Vuhris Kanunu ile ilgili karar hakkındadır. Bu kanun Nisan 1940'da kabul edilip 1 Ocak 1941'de yürürlüğe giriyor. Amacı, komünist partisini ortadan kaldırmaktır ve buna bahane olarak da partinin Komünist Enternasyonel'e üyeliği kullanılmaktadır. Bu darbeyi önlemek için parti yönetimi, KEYK ile mutabakata vararak, ABD Komünist Partisi'nin "Komintern'e ve bütün diğer ABD dışında bulunan örgütlere organik aidiyetine" son vermeyi öneriyor ve bu öneri oybirliğiyle kabul ediliyor. Böylelikle parti biçimsel olarak Komintern'den çıkıyor, ama bağlarını koparmıyor.

135. G. Dimitrov Kostroma seçim bölgesinden SSCB Yüksek Sovyeti'nde milletvekilidir (1937 – 1945). Milletvekili olarak Kostroma'dan düzenli şekilde heyetler kabul ediyor.

136. Büyük bir olasılıkla, burada söz konusu olan, G.Dimitrov'un SKP(b) MK Sekreteri A.A.Andreev'e 7 Şubat 1941 tarihinde gönderdiği ve 132 tutuklu Bulgar politik göçmenin listesinin ekli bulunduğu nottur. G. Dimitrov bu BKP üyelerinin, suçsuz oldukları için, serbest bırakılmasını ısrarla rica ediyor. Birçok davada bunların suçsuz olduğunu çoktan kanıtlamış bulunan Moskova Askeri Bölge Mahkemesi Savcılığının görüşüne uyulmasında ısrar ediyor. Ama NKVD bu davaları kapatmıyor. Dimitrov, savcılığın desteğiyle davaların denetimini yapacak olan ve Merkulov, Boçkov ve Şkiryatov'dan oluşan komisyonun, söz verildiği gibi, bir an önce kurulmasını istiyor.

137. Haziran 1940'da Fransa'nın yenilgiye uğramasından sonra ülke topraklarının dörtte üçü Alman ordularınca işgal ediliyor. İşgal dışındaki bölgede, başında Peten ile P.Laval'ın bulunduğu Alman dostu (aslında ise uydusu) bir rejim işbaşına getiriliyor. Başkenti Vişi şehridir. G. Dimitrov notunda, Fransız komünist partisinin hem işgal bölgesinde, hem de işgal dışında kalan bölgede iktidara karşı mücadele vermesi gerektiğini, ancak güçlerin daha etkin bölümünün, yönetimi Paris'te bulunan Hitlerci işgal yönetimine karşı yöneltilmesinin zorunlu olduğunu dile getiriyor.

138. Üçlü Pakt, Almanya, İtalya ve Japonya'nın askeri-politik saldırı ittifakı olarak, 27 Eylül 1940 tarihinde Berlin'de imzalanıyor. 1 Mart 1941'de Bulgaristan, Drama ve Kavala da dahil – Batı Trakya'yı geri kazanması için destek vaadi karşılığı, bu pakta katılıyor. Alman orduları ülkeye giriyor ve daha sonra Yugoslavya ve Yunanistan'a karşı Alman-İtalyan saldırısına (6 Nisan 1941) katılıyorlar. İki komşu ülkenin yenilgisinden sonra Bulgaristan'a, idare etmek üzere Akdeniz Eyaleti, Vardar Makedonyası ve Batı Eyaletleri veriliyor. Üçlü Pakt ile aldığı yükümlülük gereği Bulgaristan 13 Aralık 1941 günü ABD'ye ve İngiltere'ye savaş ilan ediyor.

139. Transilvanya, etnik bakımdan karışık nüfuslu tarihsel bir bölgedir. 1918 yılına kadar Avusturya-Macaristan'a dahildir. Daha sonra Romanya'ya eklenip birleştirilir. Almanya ile İtalya tarafından ku-

rulan 30 Ağustos 1940 Viyana hakem mahkemesi, Kuzey Transilvanya'yı Romanya'dan alarak Macaristan'a veriyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu bölge yeniden Romanya'ya iade ediliyor.

140. İspanya'daki içsavaş sona erdikten sonra (1936-1939), uluslararası tugaylara katılan ve kendi ülkelerine geri dönme olanağı bulunmayan interbrigadistlerin bir bölümü Fransa'da kalıyor, kamplara yerleşiyorlar. Değişik yollarla (legal ve illegal olarak), teker teker ya da grup halinde bu eski gönüllüler kamplardan çıkarak değişik ülkelerin yolunu tutuyor. Bunların büyük bir bölümünü Meksika ve SSCB kabul ediyor.

141. France Navigation, İspanya Cumhuriyeti'ne yardım amacıyla Fransız komünist partisinin kurduğu ticaret şirketidir.

142. 25 Mart 1941 tarihinde Yugoslavya hükümeti Viyana'da, Alman-İtalyan-Japon Üçlü Paktı'na katılma protokolünü imzalıyor. Ülke çapındaki iki günlük protesto gösterilerinden sonra, 27 Mart günü general D.Simoviç Almanya'ya karşı devlet darbesi yapıyor.

143. 5 Nisan 1941'de Moskova'da Sovyet-Yugoslav Dostluk ve Saldırmazlık Anlaşması imzalanıyor.

144. 6 Nisan 1941 tarihinde Alman orduları Yugoslavya'ya saldırdığında, Yugoslav uçakları Küstendil'i ve Sofya'yı bombardımana tutuyor.

145. Bak: Not 134.

146. 13 Nisan 1941 tarihinde, Moskova'da, SSCB ile Japonya arasında Saldırmazlık Paktı aktediliyor. Belgeyi her iki ülkenin dışişleri bakanları Y.Matsuoka ile V.M.Molotov imzalıyor.

147. Ana Pauker, temmuz 1936'da Romanya Komünist Partisi MK Sekreteri olarak 10 yıl hapis cezasına çarptırılıyor. Sovyet ver Romanya hükümeti arasında yapılan görüşmeler sonucunda 3 Mayıs 1941'de serbest bırakılıyor ve değiş tokuş esasında SSCB'ye gidiyor.

148. "Sovyetlerdeki Mihail" – muhtemelen, BİP'nin Moskova'daki Dış Bürosunun kod ismi, "Yohan" ise – yine muhtemelen, BİP'nin Sofya'daki MK'sı.

149. Yugoslavya'ya ve Yunanistan'a karşı 6 Nisan 1941 tarihinde başlayan Alman-İtalyan saldırısı nedeniyle BİP'nin yayınladığı "Kardeş Kırımı Savaşına Karşı" çağrıdan söz ediliyor. Bulgaristan İşçi Partisi ülkenin savaşa katılma olasılığına karşı çıkıyor.

150. Nazi partisinin yönetiminde Hitler'in yardımcısı olarak ikinci adam durumundaki Rudolf Hes 10 Mayıs 1941 tarihinde, kendi kullandığı bir uçakla havalanıyor ve İngiliz Kraliyet hanedanına yakınlığıyla bilinen Lord Hamilton'un çiftliğine yakın bir yere paraşütle atlayarak iniyor. Dünya kamuoyu ve politika alanındaki etkin şahsiyetler Hes'in tutumunu politik sansasyon olarak niteliyor.

151. Söz konusu olan, Komintern'in değişik ülkelere yönelik olarak radyo yoluyla yaptığı propagandadır. Almanya'nın SSCB'ye saldırmasından sonra bu faaliyetlere çok büyük önem veriliyor. Faşist ülkelere, uydu durumundaki devletlere ve işgal altında bulunan ülkelere ve kimi diğer devletlere yönelik olarak illegal radyo yayınları düzenleniyor. İllegal radyolar kuruluyor: "Hristo Botev" (Bulgaristan için), "Tadeuş Kostüşko" (Polonya için), "Layoş Koşut" (Macaristan için), "Slobodna Yugoslaviya", "Alman Halk Radyosu" vb. "Hristo Botev" Radyosu 23 Temmuz 1941'den 22 Eylül 1944'e kadar yayın yapıyor. Genel yönetimini, başında G.Dimitrov'un bulunduğu merkezi radyo yazı kurulu yapıyor. Daha sonra "yan (paralel) sesler" adı altında, faşist ve uydu devletlerin resmi radyolarının frekanslarından illegal radyo yayınlarına geçiliyor. Bulgarların "paralel sesi" "Halkın Sesi" adıyla kendini duyuruyor. Bunun yanısıra, Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu

Moskova Radyosu'nun yabancı dillerdeki yayınları için yazı ve yorumlar göndermeyi de sürdürüyor.

152. 12 Temmuz 1941 günü SSCB ve İngiltere hükümetleri Almanya'ya karşı savaşta birlikte hareket etme anlaşması imzalıyorlar. Antihitler ittifakın oluşmasında bu anlaşma önemli rol oynuyor.

153. BİP MK Dış Bürosu Moskova'da, kaçak olarak Bulgaristan'a gönderilmek üzere 33 Bulgar politik göçmenden oluşan (bunların çoğu İspanya'da bulunmuş eski gönüllü tugaylarından) bir grup hazırlıyor. Grubun görevi, ülkede Hitlercilere karşı mücadele için BİP'ne bağlı askeri örgüt kurmaktır. 11 ile 25 Ağustos 1941 tarihlerinde 23 kişi Sovyet denizaltısıyla Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısına çıkartılıyor. Diğerleri çıkmayı başaramıyor. Hazırlıkları ve çıkartma işlerini G.Dimitrov yakından izliyor.

154. Söz konusu olan, 10-11 Ağustos 1941 tarihlerinde Moskova'da düzenlenen 1. Slavlar Mitingi'nde önerilip kabul edilen çağrının taslağıdır. Belgede Slav halkları Hitler ordularına karşı kararlı mücadeleye davet ediliyor.

155. Söz konusu olan uygulama anlaşması, 30 Temmuz 1941 tarihinde, aktedilen Sovyet-Polonya anlaşması uyarınca imzalanıyor. Esas anlaşmada, yeniden diplomatik ilişkiler kurulması, Almanya'ya karşı savaşta yardımlaşma yapılması ve SSCB topraklarında Polonya ordusu kurulması öngörülüyor. Bu ordunun başkomutanı general V.Andres oluyor.

156. BİP Dış Bürosunun kararı üzerine (merkezi Moskova'da bulunuyor), 13 Eylül 1941 ile 7 Ekim 1941 tarihleri arasında Sovyet uçaklarıyla Bulgaristan'a 5-8 kişilik Bulgar politik göçmenlerden beş grup indiriliyor. Telsiz vericisi de dahil, iyi donatılmış ve silahlanmış bulunan bu grupların görevi, Bulgar topraklarındaki Hitlercilere karşı sabotaj ve partizan hareketları gerçekleştirmektir.

157. 3 - 4 Aralık 1941 günleri Moskova'da, Y. V. Stalin ile Polonya'nın dışardaki (Londra'da) hükümetinin başı general Vladislav Sikorski arasında görüşmeler yapılıyor. Sonuçta, Sovyet-Polonya Dostluk ve Yardımlaşma Anlaşması imzalanıyor. SSCB Polonyanın Sovyet topraklarında kurulan ordusundaki asker sayısının 96.000 kişiye çıkarılması, bu orduya silah ve donanım temin etmesi, bu amaçla Polonya hükümetine toplam 300 milyon ruble tutarında iki kredi vermesi ricasını kabul ediyor.

158. Söz konusu olan, Eylül 1941'den 1944 ilkbaharına kadar SSCB topraklarından Sofya radyosunun ve Üsküp radyosunun frekansları üzerinden yayın yapan "Halkın Sesi" radyosudur. Örgütleyicisi ve baş spikeri Stanke Dimitrov'dur (Marek). "Halkın Sesi" spikerleri, resmi Bulgar radyosunun haber bültenlerine ve diğer programlarına yayın sırasında belirli pasajlar ve cevaplarla girerek "paralel ses" olarak işitilmektedirler.

159. Kont Galen, Münster Katolik Piskoposu – hangi belgeden söz edildiği bilinmiyor.

160. 23 Şubat – Kızıl Ordu Günü nedeniyle, Savunma Bakanı olarak Y.V.Stalin'in çıkardığı 55 Nolu emirnameden söz edilmektedir. Emirname Gospolitizdat [Devlet Politik Yayınlar] basımevi tarafından çok büyük tirajla broşür halinde basılmıştır (16 sayfa).

161. Burada söz konusu olan, Fransa'nın yenilgisinin (Haziran 1940) suçlularını mahkûm etmek üzere Vişi'deki iktidarın 19 Şubat ile 14 Nisan 1942 tarihleri arasında Riom kasabasında tertiplediği davadır. Davanın sanıkları, Fransa'nın altı askeri ve politik yöneticisidir. Almanya'nın istemi üzerine dava düşürülmüştür.

162. Eylül-Ekim 1941'de SSCB'den Bulgaristan'a aktarılan Bulgar mültecilerin, Kızıl Ordu Genel Kurmayının emri üze-

rine, Alman ordusunun cephe gerisinde sabotaj eylemlerinde bulunması öngörülüyor. Ama, paraşütçülerin çoğu iktidar birliklerince öldürülüyor ya da esir alınıyor. Sabotaj grupları oluşturma planı suya düşüyor. Bu yüzden BİP Dış Bürosu, Sovyet makamlarıyla görüş birliği sağlayarak, düşman eline düşmeyen paraşütçülerin BİP'nin emrine verilmesini sağlıyor.

163. 14 Mayıs 1942 günü Alman birlikleri Kerç yarımadasının batı ve güney kesimlerine dalıyor. 19 Mayıs'a doğru çetin savaş ve ağır kayıplar sonucunda Sovyet birlikleri Kerç'ten çekilip Taman yarımadasına geçiyor.

164. 26 Mayıs 1942 tarihinde Londra'da, Almanya'ya ve Avrupa'daki müttefiklerine karşı savaşta SSCB ile Büyük Britanya arasında (20 yıllık) ittifak anlaşması imzalandı.

165. 11 Haziran 1942 tarihinde Vaşington'da, SSCB ile ABD, savaş sırasında saldırganlara karşı yardımlaşma ilkelerini içeren bir antlaşma imzalıyor. Burada, ABD'nin Kasım 1941'de uygulanmaya başlayan bir anlaşmaya dayalı teslimatlarla ilgili yükümlülükleri de sıralanıyor. 16 Haziran 1942 tarihinde yayınlanan Sovyet-Amerikan bildirgesinde 1942 yılı içinde Avrupa'da ikinci cephenin açılması konusunda mutabakata varıldığı bildiriliyor.

166. BIP MK'nin kimi kadrolarına karşı 6 ile 23 Temmuz 1942 tarihleri arasında Sofya'da görülen dava söz konusudur. Sanıklar Almanya'nın müttefiği Bulgaristan'daki Almanlara ve Bulgar makamlarına karşı silahlı eylemler düzenlemekle suçlanıyor. On iki kişi (altısı gıyabında) ölüm cezasına, yedi kişi müebbet hapse, on üç kişi 15'er yıl hapis cezasına vb. çarptırılıyor. 23 Temmuz akşamı altı ölüm cezası infaz ediliyor.

167. İspanya'da korporatif kortesler 17 Temmuz 1942'de kabul edilen Kortesler Kanunu uyarınca kuruluyor. Kortesler "İspanya halkının devlet işlerine katılımının yüksek organları" ilan ediliyor, ama aslında parlamentonun birer taklidiydiler. Kortes üyelerinin büyük bir bölümünü Franko atıyor, başkan ile iki yardımcısını bizzat belirliyor, (devlet başkanı olarak) kanun ve kararname çıkarma yetkisini elinde tutuyor. Kortesler yalnız istişari rol oynuyor ve gerçekte somut bir yetkisi bulunmuyor.

168. "Komşular" sözü, NKVD (daha sonra NKGB) ve Kızıl Ordu Genel Kurmayının dış istihbarat servislerinin ortak kod ismi.

169. Y. V. Stalin ile U. Çörçil arasında 12-15 Ağustos 1942 tarihlerinde yapılan ve ABD Başkanının şahsi temsilcisi A. Hariman'ın da hazır bulunduğu görüşmelerdir. Daha önce varılan mutabakata dayanarak Stalin Batı Avrupa'da Almanya ile İtalya'ya karşı ikinci cephenin açılması talebinde ısrar ediyor. Çörçil İngiltere ile ABD'nin şu ortak görüşünü dile getiriyor: Batı Avrupa'ya çıkartma olanaksızdır ve amaca uygun değildir; SSCB'nin müttefikleri Kuzey Afrika'ya çıkartma yapacaklardır. Stalin istemese de, kabul ediyor.

170. Layoş Koşut Radyosu SSCB'deki Macarca yayınlarına 1941 yılının yazında başlıyor. Komintern ile Macaristan Komünist Partisi dış temsilciliğinin yönetiminde çalışıyor.

171. Franko İspanyası'nda gelenekçilerin ve nasyonal sendikalist saldırı cuntalarının ülkedeki tek legal parti olarak iktidarda bulunan İspanya Falanjist Partisinin üyeleri söz konusudur.

172. İran Halk Partisi (Tudeh) Ekim 1941'de kuruluyor. İran Komünist Partisinin devamcısıdır. Ana gücünü, Rıza-Şah rejimi devrildikten sonra (21 Eylül 1941) cezaevlerinden serbest bırakılan komünistler oluşturuyor.

173. 15 Eylül 1942'de Bulgar polisi

SSCB'nin Varna konsolosluğunu basıp arama yapıyor. Sovyet tarafı olayı protesto ediyor, ama diplomatik ilişkiler kesilmiyor.

174. 8 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında İngiliz ve Amerikan ordu birlikleri Kuzey-Batı ve Kuzey Afrika (Fas ve Cezayir) kıyılarına çıkartma yapıyor. Vişi hükümetinin ordu birlikleri pek direniş gösteremiyor. Çıkartmanın üçüncü günü karşı tarafın komutanlığıyla anlaşarak savaşmaktan vazgeçiyor. Kasım ayının ortalarına doğru Müttefik birlikler Cezayir'den hareketle, diğer Fransız sömürgesi Tunus'a geçiyor.

175. İngiliz ve Amerikan birliklerinin Kuzey Afrika çıkartmasına yanıt olarak Alman ve İtalyan orduları Fransa'daki işgal hattını geçerek, Korsika adası da dahil olmak üzere, bütün ülkeyi işgal ediyor.

176. 1942 yılında kurulan ve ana gücünü Yugoslavya Komünist Partisi'nin oluşturduğu Yugoslavya Antifaşist Halk Kurtuluş Veçesi (YAHKV) söz konusudur. YAHKV, Yugoslavya'daki tüm yurtsever örgütlerin Hitlerci işgale karşı savaş platformu etrafında birleştiği en üst politik temsil örgütü olarak kuruluyor. Burada söz konusu olan, YAHKV'nin 26-27 Kasım 1942'de, Bihaç şehrinde (Bosna) yapılan ilk dönem toplantısında alınan kararlardır. Bahis konusu kararda, halkın yalnız faşizme karşı değil, aynı zamanda, "mülteci Yugoslav hükümetini zorla korumaya çalışan" eski gerici düzene karşı da savaşması gerektiğine işaret ediliyor. Halk kurtuluş savaşında Yugoslavya Komünist Partisi'nin oynadığı yönetici rol, özellikle vurgulanıyor.

177. Büyük bir olasılıkla, Kral II. Petur'un İngiliz Sunday Dispatch gazetesinin 4 Nisan 1943 tarihli sayısında yayınlanan demeci söz konusudur. Demeçte, Yugoslavya'da monarşinin yeniden kurulması, komşu ülkelerle ve büyük devletlerle ilişkilerden söz ediliyor.

178. Bulgaristan'daki bütün anti-faşist ve anti-hitlerci güçleri birleştirecek bir örgüt olarak Vatan Cephesi'ni kurma girişimi, 17 Temmuz 1942'de cephenin programını yayınlayan İşçi Partisi'ne aittir. Diğer muhalefet partileri, programdaki temel görüşleri genellikle reddetmiyor, ama değişik gerekçeler ileri sürerek, böyle bir örgütün kurulmasını uzun bir süre kabul etmiyor. Bu arada, komünistler ve en başta BHÇP-Pladne, BHÇP-Vrabça I (D. Giçev), Zveno, Sosyal Demokrat Parti temsilcileri, partisiz kişiler VC'nin yerel komitelerini kurmaya başlıyor. G. Dimitrov 31 Ağustos 1943 tarihinde Stalin ve Molotov'a mektubunu gönderdiğinde, eninde sonunda Vatan Cephesi'nin kuruluşuna katılmayı kabul eden partiler hakkında tam bilgiye sahip olmadığı anlaşılıyor.

179. Bahis konusu olan, II. ve III. Ayaklanma Bölgelerinde partizan müfrezelerinin 1943 sonbaharında artan silahlı operasyonlarıdır. 27 Ekim 1943'de Filibe ve Eski Zağara illerini ordu ve polis birlikleri ablukaya almaya başlıyor. Filibe ilinin dağlık bölgelerinde yığınsal bir ayaklanmanın patlak verdiği haberleri abartılıyor.

180. YAHKV'nın ikinci dönem toplantısında kabul edilen (29 Kasım 1943, Yaytse şehri, Bosna) bildirgedir. YAHKV en üst yasama ve yürütme organı ilan ediliyor, geçici hükümet işlevini gören Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Komitesi kuruluyor. Yugoslavya'nın eşit haklı halkların (Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Karadağ, Makedonya Bosna ve Hersek) federasyonu olması kararlaştırılıyor. SSCB Dışişleri Enformasyon Bürosu, Sovyet hükümetinin YAHKV'nın ikinci toplantı kararlarını olumlu karşıladığını duyuruyor.

181. G. Dimitrov'un Bulgaristan'da Kriz başlıklı yazısı, Pravda gazetesinin 27 Aralık 1943 tarihli sayısında yayınlanıyor (Dimitrov, Yapıtları, c.11, s.125-

133). G. Dimitrov'un görüşüne göre, Bulgaristan bu krizden Almanya'yla ittifaktan ayrılma yoluyla çıkabilir.

182. Lyudovcu, Polonya köylü partilerinin (Stronitstkvo Lyudove vb.) üyelerine deniyor.

183. G. Dimitrov'un sözünü ettiği, BHÇP yöneticilerinden Kosta Todorov'un İngilizce, 1943 yılında ABD'de çıkan Bir Delitüfeğin İtirafları başlıklı anılarıdır. Kitabın Bulgarca çevirisi 1994 yılında Letopis Yayınevi tarafından basılıyor.

184. Tadeuş Kostyuşko yönetimindeki ayaklanma Mart 1794'de, Krakov'da patlak veriyor. Rusya ile Prusya'nın müdahalesine ve darbeyle iktidarı ele geçiren Polonya tekelcilerine karşı başlatılıyor. Bu bağımsızlık uğrundaki ayaklanma, Kasım 1794'de başarısızlıkla sona eriyor. Polonya üçüncü kez Rusya, Prusya ve Avusturya arasında paylaşılıyor.

185. 3 Eylül 1939 tarihinde Moris Torez orduya alınıyor Fransa Komünist Partisi'nin yasaklanması (Eylül 1939) üzerine parti yönetiminin aldığı bir kararla M. Torez ordudan ayrılıyor (4 Ekim 1939), illegal duruma geçiyor, önce Belçika'ya, ardından SSCB'ye gidiyor. Firar suçundan gıyabında düzenlenen davada 5 yıl hapis ve vatandaşlık haklarından men cezası giyiyor. Kasım 1944'de affa uğrayıp, ülkesine dönme hakkı kazanıyor.

186. İvan Bagryanov'un 25. meclis olağanüstü 7. toplantısında 17 Ağustos 1944 akşamı yaptığı konuşması söz konusudur. Bagryanov bu konuşmasında, hükümetin politikasında önemli değişiklikler yapılacağını, Sırbistan'daki Bulgar birliklerinin geri çekileceğini, Yahudi düşmanı yasaların kaldırılacağını ve af çıkarılacağını vaadediyor. Bulgaristan'ın savaştan çıkmasından bile söz ediyor. Bu konuşma geniş yankı uyandırıyor.

187. Kızıl Ordunun ilerlemekte olduğu ve Romanya'nın büyük bir bölümünün kurtarılmış olduğu bir ortamda, 23 Ağustos 1944 tarihinde, Bükreş'te ayaklanma oluyor ve Y. Antonesku rejimi düşürülüyor. Yeni kurulan ulusal birlik hükümeti, Romanya'nın Birleşmiş Milletlere karşı savaştarı çıktığını ve Almanya'ya savaş ilan ettiğini duyuruyor (24 Ağustos).

188. Şubat 1945'de, Londra'da düzenlenen uluslararası sendika konferansının hazırlıkları söz konusudur. Konferans, dünya sendika örgütü kurulması yönünde atılmış bir adım oluyor. 1. Dünya Sendika Kongresi'nde (3 Ekim 1945, Paris) bu gerçekleşiyor: Dünya Sendikalar Federasyonu kuruluyor.

189. ELAS, İkinci Dünya Savaşı sırasında Yunanistan'daki anti-faşist direniş hareketine katılan silahlı gruplarından oluşan Yunanistan Halk Kurtuluş Ordusu'dur. Aralık 1941'de kurulup, Şubat 1945'de dağılıyor.

190. Polonya Lyublin hükümeti, SSCB ile ittifak içinde kurulup çalışıyor. Temmuz 1944'de, Alman işgalinden kurtulan Lyublin şehrinde, Polonya Ulusal Kurtuluş Komitesi olarak kurulup, aynı yılın Aralık ayında Polonya Cumhuriyeti Geçici Hükümeti'ne dönüşüyor.

191. Savaşın sonunda Yugoslav birlikleri İtalya'nın Trieste şehrine girdiğinde, Yugoslav yöneticiler bu şehrin Yugoslavya'ya dahil edilmesi istiyor. İtalya ile bağlanan barış anlaşması (1947) uyarınca şehir ve yöresi serbest bölge ilan ediliyor. 1954 yılında Yugoslavya ile İtalya, Trieste şehri ile batısındaki bölgenin İtalya'ya, şehrin doğusundaki daha büyük bölgenin ise Yugoslav toplarlarına dahil edilmesini öngören bir anlaşma bağlıyor.

192. Büyük Britanya, ABD ve SSCB yöneticileri U. Çörçil, F. D. Ruzvelt ve Y. Stalin'in katıldığı Kırım (Yalta) konferansta (4-11 Şubat 1945), Hitler Almanyasının tam ve kesin yenilgiye uğratılmasının planı hazırlanıyor, Avrupa'nın ve dünyanın savaş sonrasındaki düzeniyle

ilgili plan çiziliyor. Konferansta Müttefik devletlerin etki bölgeleri belirleniyor, böylece savaştan sonra Avrupa'nın bölünmüşlüğünün zemini hazırlanıyor.

193. BİP(k) MK 8. Genişletilmiş Plenumu'nda (27 Şubat-1 Mart 1945) 9 Eylül 1944'ten sonra ülkede oluşan durum değerlendiriliyor, görevler belirleniyor, tüzük kabul ediliyor ve partinin yeni yönetim organları seçiliyor.

194. VC 1. Kongresi (9-12 Mart 1945) cephenin örgütsel yapısını açıklıyor ve o dönemdeki şu görevlerini duyuruyor: Anavatan Savaşını başarıyla sona erdirmek, yeni iktidarı güçlendirmek ve ülke ekonomisini kalkındırmak.

195. Sovyet Yurttaş İade Komisyonu, İkinci Dünya Savaşı sırasında vatanından koparılan savaş tutsaklarının ve diğer Sovyet vatandaşlarının SSCB'ye geri dönmesini sağlamak için çalışıyor.

196. Hazırlıkları yapılan ve daha sonra Londra'da yapılan (29 Ekim-10 Kasım 1945) uluslararası gençlik konferansı söz konusudur.Bu konferansta Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu'nun kuruluş kararı alınıyor.

197. Sofya'da yapılan Slav Kurultayı (3 Mart 1945), 1944 yılının Ekim ayında kurulan Bulgaristan Slav Komitesi tarafından düzenleniyor. Kurultaya, Ağustos 1941'de, Moskova'da kurulan Genel Slavlar Komitesinden bir heyet de katılıyor.

198. Bulgaristan ile bağlanan barış anlaşmasının 15. maddesi, Bulgaristan tarafının, Müttefik Devletler Kontrol Komisyonu ve ortak komutanlıkları için gerekli mali ve maddi kaynakları sağlama yükümlülüğüyle ilgilidir.

TÜSTAV

Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı

Georgi Dimitrov'un adı, dünya çapında Nazilerin açtığı Leipzig davasındaki ünlü savunmasıyla duyuldu. 1935'ten kapanışına kadar Komünist Enternasyonal'in Genel Sekreterliğini yürüten Dimitrov, Bulgaristan'da 9 Eylül 1944 devriminden sonra kurulan halk demokrasisinin Başbakanı olarak toplumsal dönüşümlerin mimarı oldu.

Günlük, Türkçe'de 3 cilt olarak yayımlanıyor. Ağustos 2004'te yayımlanan 1. cilt, Akademisyen İlço Dimitrov'un Georgi Dimitrov ve Günlük üzerine geniş bir incelemesinin, derleyenlerin Önsözünün ve Boyko Dimitrov'un Okurlara seslenişinin yanı sıra, 9 Mart 1933 ile 31 Ağustos 1939 tarihleri arasını, yani Dimitrov'un Rayhstag yangını nedeniyle tutuklandığı tarih ile 2. Dünya Savaşı'nın arifesi arasını içeriyor. Elinizdeki 2. cilt, 1 Eylül 1939 ile 5 Mayıs 1945 arasını, yani 2. Dünya Savaşı günlerini kapsıyor. Son cilt ise, 6 Mayıs 1945 ile 6 Şubat 1949 arasını ve kısaltmalar listesini, kişi adları dizinini, coğrafi adlar dizinini ve bir fotoğraf albümünü kapsayacak.

Günlük'ün yayınıyla birlikte, dünya komünist hareketi tarihi, siyaset bilimi, siyasi tarih ve uluslararası ilişkiler alanlarında çalışma yapanlar önemli bir başvuru kaynağına sahip oluyor. Araştırmacılar 1933-1949 arası dünya siyasi tarihinin önemli bir öznesini "içerden" bilgilerle yeniden değerlendirme olanağına kavuşacaktır.

ISBN 975-8683-14-4
9 789758 683147

Belge